

Артур Конан Дойл

ШЕРЛОК
ХОЛМС 2. ТОМ

трид

АРТЪР КОНАН ДОЙЛ

ШЕРЛОК ХОЛМС

ТОМ 2

Превод: Димана Стоянова Илиева, Милена Попова, Георги Рупчев,
Василена Мирчева, Илия Азанов, Красимира Тодорова, Светла
Христова, Тодор Вълчев, Милена Трандева

chitanka.info

Щом отстраниш невъзможното, то това, което остане,
колкото и невероятно да изглежда, трябва да е истина.

Шерлок Холмс

Рожба на сър Артър Конан Дойл (1859–1930) е най-прочутият детектив на света Шерлок Холмс — синоним на наблюдателската дарба и гениална дедуктивност. В образ му са вплетени черти на студента по патология Брайън Чарлс Уолър, на преподавателя от Единбургския университет Джоузеф Бел, на прочутия физик Ърнест Ръдърфорд и на Йожен Франсоа Видок — известен престъпник, станал шеф на френската криминална полиция.

Книгоиздателска къща „Труд“ представя в три тома пълно издание на разследванията на Шерлок Холмс и неговия именит помощник доктор Уотсън.

ЗЕМЕВЛАДЕЛЕЦЪТ ОТ РАЙГЕЙТ

Измина известно време преди приятелят ми Шерлок Холмс да се възстанови от напрежението, причинено от огромните му усилия през пролетта на 1887 година. Целият шум около Нидерландско-суматрийската компания, както и колосалните кроежи на барон Мопертен са още твърде свежи в съзнанието на публиката, а и твърде отблизо засягат политика и финанси, за да представляват подходящ предмет за тази поредица кратки очерци. Макар и косвено, те обаче доведоха до единствен по рода си и заплетен случай, който позволи на приятеля ми да демонстрира стойността на едно ново оръжие сред многобройния арсенал, с който водеше дългогодишната си битка срещу престъпността — делото на живота му.

Като преглеждам бележките си, виждам, че съм получил телеграмата от Лион, която ме уведомяваше, че Холмс лежи болен в хотел „Дюлон“, на 14 април. Не бяха минали двацет и четири часа, когато вече стоях край болния си приятел, за да установя с облекчение, че в симптомите му няма нищо тревожно. Дори неговият железен организъм обаче бе рухнал под напрежението на едно разследване, проточило се два месеца, през които Холмс не бе работил нито ден помалко от петнайсет часа, а неведнъж, както ме увери, не се бил отделял от следата по пет денонощия без прекъсване. Триумфалният изход от тежкия му труд не можеше да го спаси от реакцията след подобно ужасно натоварване, така че, докато името му кънтеше из цяла Европа, а стаята му бе затрупана с поздравителни телеграми буквално до глезените, го заварих жертва на най-черна депресия. Дори удовлетворението, че е успял там, където полицията на три държави се бе провалила, и е надхитрил на всеки ход най-обиграния мошеник в Европа, не бе достатъчно, за да го вдигне на крака от нервното изтощение.

Три дни по-късно се прибрахме на улица „Бейкър“, ала бе повече от очевидно, че една промяна нямаше да се отрази зле на приятеля ми, а и мен самия силно ме блазнеше мисълта за една седмица напролет

извън града. Старият ми приятел полковник Хейтър, попаднал под професионалните ми грижи в Афганистан, си бе взел къща край Райгейт в Съри и често ме канеше да му погостувам няколко дни. Последния път бе отбелязал също, че ако приятелят ми реши да ме придружи, с огромно удоволствие ще предложи гостоприемството си и нему. Искаше се известна дипломатичност, но щом Холмс разбра, че става дума за ергенски дом, където щеше да разполага с пълна свобода, най-сетне склони да приеме и седмица след завръщането ни от Лион вече се бяхме настанили под покрива на полковника. Хейтър бе отличен стар воин, видял много свят, и скоро откри, както и очаквах, че двамата с Холмс имат много общо.

Вечерта след като пристигнахме, преминахме след вечеря в оръжейната на полковника, където Холмс се изтегна на дивана, а двамата с Хейтър се заехме да разглеждаме нелошата му сбирка огнестрелни оръжия.

— Впрочем — внезапно каза той — смятам да взема един от тези пистолети горе с мен, ако ни вдигнат по тревога.

— По тревога ли! — възкликнах аз.

— Да, напоследък тук сме нещо наплашени. Миналия понеделник обраха къщата на стария Актън, един от тукашните големци. Нямаше кой знае какви щети, но приятелчетата още са на свобода.

— И никакви улики? — нададе ухо Холмс, поглеждайки към полковника.

— Поне засега никакви. Дребна работа, едно от малките ни провинциални престъпления, които сигурно изглеждат твърде нищожни за вас, господин Холмс, след тази огромна международна афера.

Холмс отклони с ръка комплимента, ала личеше, че му е станало приятно.

— Нещо интересно?

— Според мен не. Крадците са претършували библиотеката, но трудът им е отишъл почти нахалост. Обърнали са всичко нагоре с краката, насилили са чекмеджетата и са претършували шкафовете, като в крайна сметка са изчезнали едно осиротяло томче на Омир в превода на Поуп, два посребрени свещника, преспание от слонова кост, малък дъбов барометър и кълбо канап.

— Що за необикновен избор! — възкликнах аз.

— Е, очевидно тези хубостници са грабнали каквото са сварили.

Холмс изсумтя от дивана:

— Местната полиция би трябвало да си направи съответните изводи. Съвършено очевидно е например...

Ала аз предупредително вдигнах пръст:

— Тук сме, за да си починеш, скъпи ми приятелю. За Бога, не се захващай с ново разследване с тези разнищени нерви.

Холмс сви рамене с израз на комично примирение, предназначен за полковника, и разговорът потече в не толкова опасно русло.

Било предопределено обаче цялата ми професионална предпазливост да отиде напразно, тъй като на следващата сутрин историята ни се натрапи с такава сила, че бе направо невъзможно да не ѝ обърнем внимание, и така посещението ни в провинцията претърпя обрат, който нямаше как да предвидим. Тъкмо закусвахме, когато в стаята влетя икономът на полковника — тъй потресен, че от достолепието му не бе останала и следа.

— Чухте ли новината, сър? — задъхано извика той. — В дома на Кънингам, сър!

— Пак обир! — викна полковникът, а чашата му с кафе застина във въздуха.

— Убийство!

Полковникът подсвирна.

— Бога ми, и таз добра! — рече той. — Кого са убили? Мировия съдия или сина му?

— Не тях, сър. Уилям, кочияша. Простреляли са го право в сърцето, сър, и ей така си е отишъл, без да гъкне.

— Кой го е застрелял?

— Крадецът, сър. После веднага си плюл на петите и изчезнал. Тъкмо бил разбил прозореца на килера, когато Уилям му налетял и намерил края си, за да спаси имота на своя господар.

— Кога е станало?

— Нощеска, сър, някъде към дванайсет.

— Е, после ще говорим — рече полковникът и хладнокръвно се зае отново със закуската. — Лоша работа — добави той, когато икономът излезе. — Той е пръв сред тукашните ни големци, стария Кънингам имам предвид, пък и много свестен човек е. Това направо ще

го съсипе, момъкът е на служба при него от години, а и добър слуга беше. Очевидно са същите негодници, които са обралаи Актън.

— За да откраднат онази единствена по рода си колекция? — замислено попита Холмс.

— Именно.

— Хм! Може да се окаже най-простото нещо на света, но въпреки всичко поне на пръв поглед изглежда малко странно, не смятате ли? Ще рече човек, че банда крадци, които върлуват из провинцията, по-скоро ще сменят мястото на действието и няма да ударят две кошари в една и съща околия само за няколко дни. Когато снощи споменахте за предохранителни мерки, спомням си, хрумна ми, че тази енория най-вероятно е последното място в Англия, накъдето крадецът или крадците ще насочат вниманието си; което на свой ред само показва колко още имам да уча.

— Предполагам, че е местен любител — рече полковникът. — А в такъв случай именно при Актън и Кънингам ще отиде, двамата са най-едриите земевладелци в околността.

— И най-богатите?

— Би трябвало, само че от няколко години постоянно се съдят, а това източни кръвта и на двамата, така мисля. Старият Актън има претенции към половината имот на Кънингам, така че адвокатите са ги награбили с две ръце.

— Ако е местен негодник, надали ще е трудно да го пипнат — рече с прозявка Холмс. — Спокойно, Уотсън, не възнамерявам да се меся.

— Инспектор Форестър, сър — оповести икономът от вратата.

След него влезе и полицейският служител, елегантен младеж с умно лице.

— Добро утро, полковник — рече той. — Надявам се, не се натрапвам, ала чухме, че при вас е отседнал господин Холмс от улица „Бейкър“.

Полковникът посочи приятеля ми и инспекторът се поклони.

— Решихме, че може би ще искате да дойдете, господин Холмс.

— Е, съдбата е срещу теб, Уотсън — засмя се приятелят ми. — Тъкмо говорехме за това, когато влязохте, инспекторе. Може би ще ни запознаете с повече подробности — и като се облегна назад на стола в познатата поза, разбрах, че случаят е безнадежден.

— При Актън не разполагахме с никакви улики. Затова пък сега има доста, за което да се хванем, и без всякакво съмнение и в двата случая става дума за едно и също лице. Видели са го.

— Аха!

— Точно така, сър. Но е избягал като кошута след изстрела, който е убил горкия Уилям Къруан. Господин Кънингам го е зърнал от прозореца на спалнята си, а господин Алек Кънингам го е видял от задния вход. Вдигнали са тревогата в дванайсет без петнайсет. Господин Кънингам тъкмо си бил легнал, а господин Алек, вече по халат, пушел последната си лула. И двамата чули виковете за помощ, бил Уилям, кочияшът, и господин Алек се втурнал надолу да види какво става. Задната врата била отворена, а като стигнал в подножието на стълбите, видял отпред да се боричкат двама души. Единият стрелял, другият се строполил на земята, а убиецът хукнал през градината и прескочил плета. От прозореца на спалнята си господин Кънингам го видял да излиза на пътя, където веднага го изгубил от очи. Господин Алек спрял да види дали не може да помогне на умирацията, а през това време негодникът се измъкнал. Като се изключи това, че бил среден на ръст и бил облечен в нещо тъмно, други улики за личността му нямаме, но в момента провеждаме енергични издирвания и ако не е тукашен, скоро ще го открием.

— Какво е правел там този Уилям? Казал ли е нещо, преди да умре?

— Нито дума. Живеел е в къщичката на пазача заедно с майка си, а тъй като е бил изключително предан на господаря си, предполагаме, че е излязъл до имението да провери дали всичко е наред. Естествено, след тази история у Актън всички наоколо са нащрек. Явно, когато Уилям го е заварил, крадецът тъкмо е бил отворил вратата — ключалката е насилена.

— Уилям казал ли е нещо на майка си, преди да излезе?

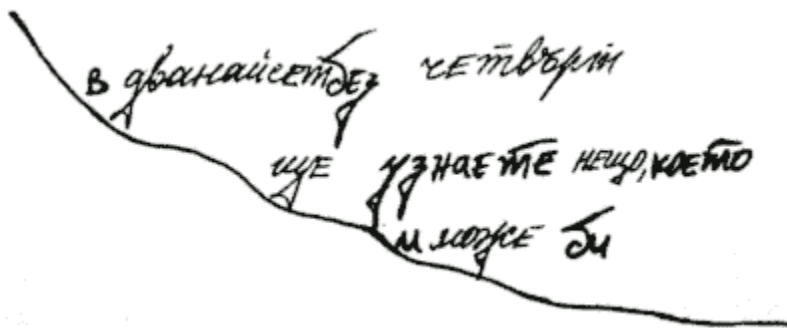
— Тя е старичка и глуха, така че не можахме да научим нищо от нея. От шока почти си е изгубила ума, но доколкото разбирам, и без това не е била особено умна. Съществува обаче едно изключително важно доказателство. Вижте!

Инспекторът извади от бележника си късче хартия и го разгъна на коляното си.

— Открито е между палеца и показалеца на убития. Явно е откъснато от по-голям лист. Ще забележите, че упоменатият в него час точно съвпада с времето, когато клетият слуга е намерил смъртта си. Или убиецът е откъснал останалото от ръката му, или той е изтръгнал това късче от убиеца. Звучи почти като уговорка за среща.

Холмс взе откъснатото парченце, копие от което прилагам тук:

В франайсеттез четвъртък
ЩЕ УЗНАЕМ НЕЩО, КОЕТО
М. ЛОРДЪТ БИ

— Ако допуснем, че е уговорка — продължи инспекторът, — естествено, близко до ума е теорията, че този Уилям Къруан, макар и да е имал славата на честен човек, може да е бил в сговор с крадеца. Може двамата да са се срещнали, може дори да му е помогнал да разбият вратата, а после внезапно да са се скарали за нещо.

— Написаното тук е извънредно интересно — заяви Холмс, проучвайки крайно съсредоточено късчето хартия. — Навлизаме в доста по-дълбоки води, отколкото смятах.

Той зарови глава в ръцете си, а инспекторът се усмихна от въздействието на неговия случай върху прочутия лондонски специалист.

— Последната ви забележка — рече след малко Холмс — относно вероятността да е съществувало определено разбирателство между крадеца и слугата, а това тук да е част от бележка за среща помежду им е находчиво и не съвсем невъзможно предположение. Ала написаното тук разкрива... — той отново зарови глава в ръцете си и потъна в дълбок размисъл.

Когато най-сетне вдигна лице, с изненада видях, че по страните му е избила слаба руменина, а очите му греят така ярко, както преди да се разболе. Изведнъж скочи на крака с цялата си предишна енергия.

— Вижте какво ще ви кажа! — рече той. — Бих искал без много шум да хвърля един поглед на подробностите по този случай. В него

има нещо, което крайно ме заинтригува. С ваше позволение, полковник, ще ви оставя двамата с моя приятел Уотсън и ще се поразходя малко с инспектора да проверя едно-две дребни мои хрумвания. До половин час се връщам.

Бе минал час и половина, когато най-накрая инспекторът се върна сам.

— Господин Холмс броди из полето — заяви той. — Иска четиримата заедно да отидем до къщата.

— При Кънингам?

— Да, сър.

— Защо?

Инспекторът сви рамене:

— Не ми е съвсем ясно, сър. Между нас казано, струва ми се, че господин Холмс още не се е съвзел напълно след заболяването. Доста особено се държи и е силно възбуден.

— Смятам, че няма защо да се тревожите — отвърнах аз. — Неведнъж съм установявал, че в лудостта му има метод.

— Някои ще рекат, че в метода му има лудост — промърмори инспекторът. — Но гори от желание да посетим къщата, полковник, затова, ако сте готов, най-добре да тръгваме.

Заварихме Холмс да крачи напред-назад из полето, обронил брадичка на гърдите си и мушнал ръце в джобовете на панталона.

— Работата става все по-интересна — посрещна ни той. — Уотсън, това твоє пътешествие в провинцията се оказа пълен успех. Прекарах очарователна сутрин.

— Както разбрах, вече сте посетили местопрестъплението? — попита полковникът.

— Да, двамата с инспектора хубаво поразузнахме.

— Някакъв напредък?

— Открихме доста интересни неща. По пътя ще ви разкажа какво правихме. Най-напред видяхме тялото на нещастния човечец. Наистина е загинал от револверен изстрел, както беше докладвано.

— Нима сте се съмнявали?

— Е, не вреди всичко да се провери. Разследването ни не бе напразно. След това разговаряхме с господин Кънингам и сина му и те точно ни посочиха мястото, където при бягството си убиецът се е прехвърлил през градинския плет. Оказа се изключително интересно.

— Естествено.

— После се срещнахме с майката на клетия момък. Ала не успяхме да научим нищо от нея, тъй като е много стара и едва се държи.

— И какъв е изводът от разследванията ви?

— Убеждението, че престъплението е крайно особено. Може би сегашното ни посещение ще помогне поне малко да го проясним. Струва ми се, и двамата сме единодушни, инспекторе, че листчето в ръката на убития, на което, както излиза, е посочен точният час на смъртта му, е изключително важно доказателство.

— Би трябвало да изскочи някаква улика от там, господин Холмс.

— *То самото* е улика. Човекът, който е написал бележката, е изкарал Уилям Къруан от леглото му в този час. Къде обаче е останалата част?

— Внимателно претърсих земята наоколо с надеждата да я открия — отвърна инспекторът.

— Изтръгната е от ръката на убития. Защо някой толкова силно е искал да я притежава? Защото е доказвала вината му. А какво е направил с нея? Най-вероятно я е мушнал в джоба, без изобщо да забележи, че едното кранче е останало преципано в ръката на убития. Ако успеем да намерим останалата част от бележката, очевидно ще сме преполовили пътя до решаването на загадката.

— Да, но как ще се доберем до джоба на престъпника, преди да сме заловили самия престъпник?

— Струва си да се обмисли. Съвсем очевидно е и нещо друго. Бележката е изпратена до Уилям. Не я е занесъл онзи, който я е написал, тъй като иначе, естествено, би предал съобщението устно. Кой тогава е занесъл бележката? Или е пристигнала по пощата?

— Разпитах по този въпрос — отговори инспекторът. — Вчера Уилям е получил писмо със следобедната поща. Унищожил е плика.

— Великолепно! — възкликна Холмс и потупа инспектора по рамото. — Значи сте говорили с пощальона. Цяло удоволствие е да се работи с вас. Ето я и къщата, така че ако минете отсам, полковник, ще ви покажа местопрестъплението.

Подминахме спретнатата къщурка, където бе живял убитият, и се запътихме по една алея между два реда дъбове към красивото старо имение от времето на кралица Ана с датата на битката при

Малплаке^[1], издълбана на трегера над вратата. Холмс и инспекторът ни преведоха покрай къщата до страничната порта, отделена от крайпътния плет с градински участък. На входа към кухнята пазеше полицейски пристав.

— Отворете широко вратата, полицай — каза Холмс. — Ето на тези стълби е стоял младият господин Кънингам, когато е видял двамата мъже да се борят точно тук, където сме застанали сега. Старият господин Кънингам е бил на прозореца на спалнята си — онзи там, втория вляво — и е видял престъпника да се измъква наляво покрай онзи храст. Същото е видял и синът. И двамата са абсолютно сигурни за кой храст става дума. После господин Алек е изтичал навън и е приклепнал до ранения слуга. Земята е много корава, както виждате, затова не са останали никакви следи, които да ни водят.

Докато говореше, по градинската пътека иззад ъгъла се зададоха двама мъже. Единият беше възрастен, с решително, набраздено от дълбоки бръчки лице и натежали очи, вторият бе контешки издокаран младеж, чието бодро усмихнато изражение и показно облекло странно се разминаваха с причината, която ни беше довела тук.

— Още ли сте тук? — обърна се той към Холмс. — Мислех, че вие, безпогрешните лондончани, не се помайвате много-много. Излиза в края на краищата, че не сте чак толкова бързи.

— Е, дайте ни малко време — добродушно отвърна Холмс.

— Май повечко ще ви потрябва — рече младият Алек Кънингам. — Доколкото виждам, не разполагаме с абсолютно никакви улики.

— Освен една — обади се инспекторът. — Смятаме, че само да успеем да намерим... Милостиви Боже! Какво ви е, господин Холмс?

Лицето на горкия ми приятел внезапно бе придобило най-ужасяващ израз. Подбели очи, лицето му се сгърчи в агония и той с глух стон падна ничком на земята. Потресени от ненадейния и неистов пристъп, ние го пренесохме в кухнята, където той се отпусна на един голям стол, известно време дишайки тежко. Накрая засрамено се извини за слабостта си и отново се изправи на крака.

— Уотсън ще ви каже, че едва наскоро се възстанових след сериозно заболяване — обясни той. — Още ме изненадват тези внезапни нервни пристъпи.

— Да ви изпратя до вкъщи с двуколката? — предложи старият Кънингам.

— Не, щом така и така съм дошъл, ми се иска да изясня нещо. Няма да е трудно.

— За какво става дума?

— Струва ми се, че този човечец, Уилям, може всъщност да е пристигнал не преди крадецът да влезе в къщата, а след това. Сякаш всички сте убедени, че въпреки насилената врата крадецът изобщо не е проникнал вътре.

— Струва ми се съвършено очевидно — тежко заяви господин Кънингам. — Нали синът ми Алек още не си е бил легнал и ако някой е бродел из къщата, непременно е щял да го чуе.

— Къде е седял синът ви?

— Седях и пуших в тоалетната ми стаичка.

— Кой прозорец е нейният?

— Последният вляво, до този на баща ми.

— Естествено, лампите и в двете стаи са светели?

— Несъмнено.

— Тук има някои крайно особени неща — усмихна се Холмс. — Не е ли невероятно, че крадец, и то опитен, умишлено влиза с взлом в една къща, когато по запалените лампи отлично вижда, че най-малко двама души от домакинството са още на крак?

— Трябва да е бил хладнокръвен човек.

— Разбира се, ако случаят не беше необикновен, нямаше да сме принудени да ви каним да ни го обясните вие — каза господин Алек. — Колкото до предположението ви, че онзи негодник е обрал къщата, преди Уилям да го пипне, струва ми се съвършено нелепо. Нямаше ли да заварим всичко в пълен безпорядък, а също да усетим, че липсват вещите, които е задигнал?

— Зависи от вещите — отвърна Холмс. — Не забравяйте, че си имаме работа с изключително необикновен крадец, който, изглежда, работи по свои собствени правила. Вземете например чудноватата сбирка предмети, които е взел от Актън. Какво беше... кълбо връв, преспапие и не знам още какви джунджурии!

— Е, във ваши ръце сме, господин Холмс — рече старият Кънингам. — Разбира се, ще изпълним всичко, което вие или инспекторът имате да предложите.

— На първо място — отвърна Холмс, — бих искал да обявите награда, обещана лично от вас, тъй като на официалните власти ще им

трябва известно време да се споразумеят за размера на сумата, а тези неща не се уреждат особено чевръсто. Нахвърлих тук нещо като образец, стига да не възразявате да го подпишете. Според мен петдесет лири са напълно достатъчни.

— С удоволствие бих дал и петстотин — каза мировият съдия, докато поемаше листа и молива, които Холмс му подаде. — Само че не е съвсем точно — добави той, хвърляйки поглед към документа.

— Написах го доста набързо.

— Ето, вижте как започва: „Тъй като в един без четвърт във вторник е бил направен опит да...“ и прочие. Всъщност беше дванайсет без четвърт.

Заболя ме от тази грешка, тъй като знаех колко чувствителен е Холмс към подобни прояви на небрежност. За него бе въпрос на професионална чест да бъде абсолютно точен по отношение на фактите, ала неотдавнашното му заболяване го беше разтърсило и това дребно произшествие ясно ми разкри колко далеч бе приятелят ми от истинското си аз. Това очевидно го притесни за миг, докато инспекторът повдигна вежди, а Алек Кънингам се разсмя. Стариият господин обаче поправи грешката и върна листа на Холмс.

— Дайте да го отпечатат възможно най-скоро — рече той. — Намирам идеята ви великолепна.

Холмс внимателно сгъна листа в бележника си.

— А сега — каза той — ще бъде добре всички заедно да обиколим къщата, за да се убедим със сигурност, че този доста залутан крадец наистина не е отнесъл нищо.

Преди да влезем, Холмс проучи насилената врата. Беше очевидно, че в процепа е било мушнато длето или здрав нож, които е отместил езичето назад. По дървото личаха следи от натиска.

— Значи не използвате резета? — попита Холмс.

— Никога не сме го смятали за необходимо.

— Не държите ли куче?

— Имаме, но е вързано на верига от другата страна на къщата.

— Кога си ляга прислугата?

— Към десет часа.

— Предполагам, че обикновено и Уилям си е лягал по това време?

— Да.

— Много особено, че тъкмо тази нощ е решил да не си легне. А сега ще се радвам, ако бъдете тъй любезен да ни разведете из къщата, господин Кънингам.

Дървено стълбище в края на покрит с каменни плочи коридор, от който се разклоняваха кухненските помещения, ни изведе на първия етаж. Излизаше на площадката срещу друго, много по-богато украсено стълбище, което водеше нагоре от главния вестибюл. От самата площадка се влизаше в дневната, а също в няколко спални, в това число на господин Кънингам и на сина му. Холмс пристъпваше бавно, внимателно оглеждайки архитектурата на къщата. По израза на лицето му познавах, че е напипал горещата следа, но никак не можех да си представя в каква насока го тласкаха заключенията му.

— Скъпи ми господине — обади се е известно нетърпение господин Кънингам, — всичко това със сигурност е напълно излишно. В края на стълбите е моята стая, а съседната е спалнята на сина ми. На вас оставям да прецените дали е възможно дотук да се качи крадец, без да ни обезпокои.

— Мисля, че е най-добре да се завъртите кръгом и да потърсите свежа следа добави и синът с доста злостна усмивка.

— Въпреки това ви моля да ме изтърпите още малко. Бих искал да проверя например докъде се простира изгледът от прозорците на спалните. Значи това е стаята на сина ви — отвори вратата Холмс, — а това тук, предполагам, е тоалетката стаичка, където го е заварила тревогата, докато е пушел лулата си. Накъде гледа прозорецът й? — той прекоси стаята, бутна вратата и огледа съседното помещение.

— Надявам се, че вече сте доволен? — сърдито попита господин Кънингам.

— Благодаря, струва ми се, че видях всичко, което исках.

— Да минем тогава, ако действително се налага, в моята спалня.

— Стига да не ви затруднявам особено.

Мировият съдия сви рамене и ни поведе към собствената си спалня — просто обзаведено и най-обикновено помещение. Както пристъпвахме към прозореца, Холмс малко изостана, докато накрая двамата се оказахме най-отзад. В края на леглото имаше малка квадратна масичка, а на нея поднос с портокали и гарафа с вода. Минавайки покрай нея, за мое неизразимо изумление Холмс се

пресегна и умишлено събори цялата масичка на пода. Стъклото се разби на парченца, из цялата стая се затъркаляха портокали.

— Хубава работа, Уотсън — хладнокръвно каза Холмс. — Виж само на какво направи килима.

Наведох се смутен и започнах да събирам портокалите, досещайки се, че по някаква причина приятелят ми иска да поема вината върху себе си. Останалите също ни се притекоха на помощ и скоро отново изправихме масичката.

— Ееее! — викна инспекторът. — Сега пък къде изчезна?

От Холмс нямаше и следа.

— Почакайте тук — каза младият Алек Кънингам. — Според мен на човека нещо му хлопа. Ела, татко, да видим къде се е дянал.

И двамата се втурнаха навън, оставяйки ни с инспектора и полковника няма да се вираме един в друг.

— Честна дума, на път съм да се съглася с господин Алек — рече полицейският служител. — Може би е последица от болестта, но все ми се струва, че...

Думите му внезапно бяха прекъснати от викове „Помощ! Помощ! Убийство!“. Прониза ме тръпка, когато разпознах гласа на моя приятел. Изхвърчах като обезумял от стаята на площадката отпред. Виковете, вече приглушени в прегракнал нечленоразделен вопъл, долитаха от първата стая, която бяхме огледали. Втурнах се вътре, а от там — в тоалетната стаичка до нея. Баща и син Кънингам се бяха надвесили над проснатия на пода Шерлок Холмс, младият го стискаше с две ръце за гърлото, а старият сякаш му извиваше китката. Само след миг тримата с инспектора и полковника вече ги бяхме отскубнали от Холмс, който със залитане се изправи на крака — много блед и очевидно силно изтощен.

— Арестувайте тези хора, инспекторе — задъхано промълви той.

— По какво обвинение?

— За убийството на кочияша им Уилям Къруан!

Инспекторът се облеци изумен.

— Хайде сега, господин Холмс — рече накрая, — сигурен съм, че нямате предвид...

— Вие само им погледнете лицата! — рязко възкликна Холмс.

Действително никога преди не бях виждал по-ясно признание за вина, отпечатано на човешко чело. Възрастният мъж изглеждаше

вцепенен и зашеметен, с мрачно, посърнало изражение върху остро изсеченото му лице. Синът, напротив, бе захвърлил характерния си дотогава наперен контешки стил, а в тъмните му очи гореше, разкривила красивите черти на лицето му, свирепостта на опасен див звер. Инспекторът не каза нищо, само отиде до вратата и наду свирката си. Веднага дойдоха двама полицаи.

— Нямам друг избор, господин Кънингъм — рече той. — Убеден съм, че всичко това ще се окаже нелепа грешка, но нали разбирате... А, така ли? Хвърли го веднага!

И замахна с ръка, а револверът, който младият мъж тъкмо запъваше, изтрака на пода.

— Задръжте оръжието — рече Холмс и бързо го настъпи с крак.

— Ще ви бъде полезно в съда. Но ето какво всъщност ни трябваше — и той вдигна малък къс смачкана хартия.

— Останалата част от бележката! — извика инспекторът.

— Именно.

— Къде беше?

— Там, където бях сигурен, че ще я намеря. Съвсем скоро ще ви изясня цялата история. Струва ми се, полковник, че двамата с Уотсън можете вече да се връщате, идвам си най-много след час. Ние с инспектора трябва да разменим няколко думи с арестантите, но можете да разчитате, че за обяд ще се видим отново.

Шерлок Холмс удържа на думата си и към един часа се присъедини към нас в салона за пушене. Придружаваше го дребен възрастен господин, който ми бе представен като господин Актън — същия, чийто дом бе станал жертва на първия обир.

— Пожелах да присъства и господин Актън, докато излагам пред вас нашия случай — рече Холмс, — тъй като е естествено той да прояви остър интерес към определени подробности. Сигурно, скъпи полковник, окайвате часа, когато поканихте в дома си такъв буревестник като мен.

— Напротив — топло отвърна полковникът, — смятам за върховна привилегия това, че ми позволихте да опозная методите ви на работа. Признавам, че далеч надминахте очакванията ми, но същевременно се чувствам напълно неспособен да си обясня как стигнахте до вярното решение. И досега не виждам и помен от някаква следа.

— Страхувам се, че обясненията ми може да ви лишат от илюзиите ви, ала съм свикнал да не крия методите си както от приятеля ми Уотсън, така и от всеки, който би бил склонен да прояви просветен интерес към тях. Ала първо, тъй като това въргалаше из тоалетната стаичка доста ме поразтърси, ще си належа малко от вашето бренди, полковник. Напоследък силите ми доста се поизчерпаха.

— Вярвам, не сте имали повече от онези нервни пристъпи.

Шерлок Холмс от сърце се разсмя:

— И за това ще стане дума, като му дойде времето — рече той. — Ще изложа целия случай пред вас така, както са навързани нещата по реда си, и ще ви покажа различните етапи, довели ме до правилното решение. Моля да ме прекъснете, ако някое мое заключение ви се стори не докрай ясно. В изкуството на дедукцията от върховно значение е способността да различиш сред множеството факти онези, които са просто случайност, и другите, които са изключително съществени. Иначе човек разпилява енергията и вниманието си, вместо да ги съсредоточи. Така в нашия случай още от самото начало не хранех и най-малкото съмнение, че ключът към всичко трябва да се търси в листчето хартия, останало в ръката на убития. Преди да се задълбоча в това, бих искал да привлека вниманието ви върху следния факт: ако показанията на Алек Кънингам бяха верни, че нападателят е избягал *незабавно* след като е застрелял Уилям Къруан, той очевидно не е могъл да изтръгне бележката от ръката на убития слуга. Ако не е бил той обаче, остава да го е сторил самият Алек Кънингам, защото по времето, когато старият съдия е слязъл долу, на местопроизшествието вече са се били събрали няколко души от прислугата. Просто умозаклучение, ала инспекторът е пропуснал да го отбележи, тъй като е изхождал от предположението, че такива мастити местни големци не може да имат нищо общо с цялата работа. За мен, от друга страна, е правило никога да не допускам да ми влияят каквито и да било предразсъдъци и покорно да следвам фактите, където и да ме отведат, така че още на първоначалния етап на разследването вече гледах с подозрение на ролята, която е играл във всичко това господин Алек Кънингам. После проучих изключително внимателно късчето хартия, което ни предостави инспекторът. Веднага ми стана ясно, че представлява част от действително забележителен по рода си документ. Ето го. Нима не забелязвате нещо крайно показателно?

— Доста неподредено изглежда — отвърна полковникът.

— Драги господине — възкликна Холмс, — не може да има никакво съмнение, че е написано от двама души, които са се редували дума през дума. Ако ви посоча решителните „т“ в „узнаете“ и „което“ и ви помоля да ги сравните със слабохарактерните им съответствия в „дванайсет“ и „четвърт“, тукатси ще признаете, че имам право. А и най-кратък анализ на тези четири думи ще ви позволи да заявите с пълна увереност, че „в“, „без“, „и“ и „би“ са написани от по-силната ръка, докато думите „ще“, „нещо“ и „може“ са дело на по-слабата.

— Бога ми, ясно е като бял ден! — възкликна полковникът. — Защо, за Бога, двама души ще пишат писмо по подобен начин?

— Очевидно работата е била мръсна, а тъй като единият не се е доверявал напълно на другия, взел е твърдото решение, каквото и да правят, да си поделят поравно вината. Ясно е също така, че парада командва онзи, който е написал „узнаете“ и „което“.

— Как познахте?

— Бихме могли да стигнем до това заключение дори само от съпоставката на единия почерк с другия. Ала предположението ни се крепи и на далеч по-убедителни основания. Ако внимателно разгледате откъснатото парче, ще стигнете до извода, че човекът с по-силната ръка е написал своите думи пръв, оставяйки помежду им празно място, което съучастникът му да попълни. Празнините обаче невинаги са били достатъчни, затова сами виждате, че вторият е трябвало да сбие своето „дванайсет“, за да го вмести между предлозите „в“ и „без“, което показва, че тези две думи вече са били написани. Несъмнено човекът, пръв написал всичко, е замислил цялото начинание.

— Великолепно! — извика господин Актън.

— И доста повърхностно — заяви Холмс. — Сега обаче стигаме до нещо действително важно. Може би не знаете, но специалистите вече са постигнали значителна точност при установяване възрастта по почерка. При нормални обстоятелства може да се определи десетилетието от живота на човек с напълно приемлива достоверност. Казвам нормални обстоятелства, защото лошото здраве и физическата немощ възпроизвеждат признаците на напредналата възраст дори когато недъгавият е младеж. В конкретния случай, имайки предвид дръзката и силна ръка на единия и доста нерешителния почерк на другия, който въпреки това е съвсем четлив, макар горната чертичка на

буквата „т“ на места да секва, можем да кажем, че първият е бил млад, а вторият — в напреднала възраст, без да е грохнал съвсем.

— Великолепно! — отново извика господин Актън.

— Възможна е обаче още една крачка нататък, от по-деликатно естество и с огромно значение. Двата почерка донякъде си приличат. Принадлежат на хора, които са кръвни роднини. Изводът може да ви се стори очевиден от печатните букви „е“, но за мен съществуват още множество по-древни детайли, които говорят за същото. Не храня и капка съмнение, че в тези два почерка може да се проследи определена семейна маниерност. Естествено, сега ви представям само основните изводи, до които стигнах при проучването на този къс хартия. Набелязах още двама и три умозаклучения, които ще представляват по-голям интерес за специалистите, отколкото за вас. Ала всички те все повече задълбочаваха усещането ми, че писмото е написано от двамата Кънингам, бащата и сина. След като бях стигнал дотам, следващата ми стъпка, естествено, бе да проуча подробностите, свързани с престъплението, за да установя доколко могат да ни помогнат. Разходих се до къщата с инспектора и видях всичко, което имаше да се види. Успях да установя с абсолютна сигурност, че раната на убития е от изстрел с револвер, произведен от разстояние не повече от четири метра. По дрехите нямаше черни следи от барут. Следователно бе свършено очевидно, че Алек Кънингам е излъгал, казвайки, че, когато е чул изстрела, двамата мъже са се боричкали. Ала отново и бащата, и синът единодушно посочиха мястото, откъдето крадецът се е измъкнал на пътя. Точно там обаче, както обикновено, има доста широка канавка, още влажна на дъното. Тъй като около нея не се виждаха никакви отпечатаци от обувки, вече бях абсолютно сигурен не просто че двамата Кънингам отново лъжат, а и че на сцената не е имало никакъв непознат. Сега вече трябваше да се замисля за мотива в дъното на това необикновено престъпление. За да стигна дотам, постарях се най-напред да си изясня причината за първия обир в дома на господин Актън. От някои думи на полковника бях подразбрал, че между вас, господин Актън, и семейство Кънингам се води съдебен процес. Естествено, веднага ми хрумна, че са проникнали с взлом в библиотеката ви с намерението да пипнат някакъв документ, който може да се окаже важен за делото.

— Именно — рече господин Актън. — Не може да съществува никакво съмнение относно намеренията им. Имам категорични права над половината от сегашното им имение, а ако бяха успели да открият един уникален документ, който за щастие се пази в касата на адвокатите ми, те несъмнено щяха да избият земята изпод краката ми.

— Ето и отговора! — с усмивка отвърна Холмс. — Било е опасен и безразсъден опит, в който, струва ми се, долавям влиянието на младия Алек. Като не са намерили нищо, са се опитали да отклонят подозренията, изкарвайки цялата работа обикновен грабеж, и за целта са отмъкнали каквото им е попаднало подръка. Дотук бе пределно ясно, ала не по-малка част от историята все така тънеше в мрак. Най-много от всичко исках да откроя липсващата част от бележката. Бях убеден, че Алек я е изтръгнал от ръката на убития слуга, и почти сигурен, че след това най-вероятно я е мушнал в джоба на халата си. Къде иначе е можел да я скрие? Единственият въпрос бе дали е още там. Струваше си усилието да се разбере, затова всички заедно се отправихме към къщата. Както несъмнено си спомняте, двамата Кънингам се присъединиха към нас точно пред входа за кухнята. Разбира се, бе от първостепенна важност да не им се напомня за съществуването на хартийката, иначе, естествено, щяха незабавно да я унищожат. Инспекторът тъкмо се канеше да им съобщи какво голямо значение придаваме на въпросния къс хартия, когато благодарение на една извънредно щастлива случайност аз се строполих в нещо като припадък и така смених темата на разговора.

— Милостиви небеса! — извика през смях полковникът. — Нима искате да кажете, че цялото ни съчувствие е отишло на вятъра и припадъкът ви е бил преструвка?

— Изпълнението беше великолепно, казвам го като лекар — възкликнах и аз, загледан с удивление в този човек, който непрекъснато ме смайваше с поредното проявление на хитроумния си гений.

— Майсторство, което често ми е от полза — рече той. — След като се съвзех, успях с малка уловка, издаваща може би определена изобретателност, да накарам стария Кънингам да напише думата „четвърт“, така че да мога да я сравня с почерка на късчето хартия.

— Какво магаре съм бил! — изпуснах се аз.

— Виждах притеснението и съчувствието ти заради проявената от мен слабост — засмя се Холмс. — Съжалявам, че ти причиних тази мъка, знам какво е било за теб. После всички заедно се качихме на горния етаж, а като влязохме в стаята и зърнах халата, повесен от вътрешната страна на вратата, успях, преобръщайки масичката, да отвлека за малко вниманието им, за да се изплъзна и да проверя джобовете. Едва бях измъкнал бележката обаче — оказа се, както очаквах, в единия джоб, — когато бащата и синът налетяха отгоре ми и, искрено вярвам, щяха да ме убият намясто и на мига, ако не беше вашата своевременна и дружеска помощ. Всъщност още усещам хватката на онзи младеж на гърлото си, докато баща му ми извиваше китката, мъчейки се да отскубне листа от ръката ми. Явно са разбрали, че съм се досетил за всичко, и внезапният срыв от абсолютна сигурност в пълна безизходица свършено ги е отчаял. Впоследствие проведох кратък разговор със стария Кънингам относно мотива за престъплението. Беше доста сговорчив, макар и синът му да се държеше като същински демон, готов да пръсне собствения си мозък или мозъка на някой друг, стига да се добереше до револвера си. Когато разбра, че уликите срещу него са толкова сериозни, Кънингам съвсем изгуби присъствие на духа и чистосърдечно си призна всичко. Явно Уилям тайно е проследил господарите си в нощта на набега срещу къщата на господин Актън, а после, щом са се озовали във властта му, е започнал да ги изнудва със заплахата от разобличение. С господин Алек обаче е опасно да се води подобна игра. Определено е било гениално хрумване да види в страха от грабеж, завладял цялата околност, идеална възможност да се отърве от човека, от когото се е страхувал. Подмамил е Уилям и го е застрелял, а само да бяха прибрали цялата бележка и да бяха проявили малко повече внимание към показанията си, твърде е възможно изобщо да не бяха пробудили подозренията ми.

— Ами бележката? — попитах аз.

Шерлок Холмс ни я показа, съединявайки двете части на писмото:

Само елате в дванайсетте четвърти
на източната врата, ще узнаете нещо, което
пъкърде също ще ви уведомява и може би
ще ви свърши гална услуга и на
вас, и на Ани Морисън. Но не казвайте
никому нищо думи.

— Очаквах нещо от този род — каза той. — Естествено, още не знаем какви са били отношенията между Алек Кънингъм, Уилям Къруан и Ани Морисън. Развоят на нещата показва, че примамката в капана е била ловко заложена. Убеден съм, че няма как да не ви доставят удоволствие проявите на наследственост в опашките на буквите „з“ и различието при буквата „в“ също е доста характерно. Уотсън, смятам, че спокойната ни почивка в провинцията се оказа пълен успех и определено ще се върна утре на улица „Бейкър“ изключително ободрен.

---

[1] При Малплаке по време на Войната за испанското наследство (1701–1714) на 11 септември 1709 г. граф Марлбъро и принц Йожен Савойски начело на съюзническата англо-холандско-австрийска армия побеждават френските войски под командването на маршал Дьо Вийар — Б.пр. ↑

САКАТИЯТ

Няколко месеца след женитбата ми седях една лятна вечер в края на изтощителен ден пред камината и допушвах последната лула за деня, климайки над някакъв роман. Жена ми вече се бе качила в спалнята, по изщракването на ключалката преди малко разбрах, че и прислужниците си тръгнаха. Станах да изтърся пепелта от лулата и точно тогава някой позвъни.

Погледнах си часовника — дванайсет без петнайсет. „Гост не би дошъл в този час. Пациент, помислих си, пак няма да се спи цяла нощ.“ С угрижено лице излязох в преддверието и отворих вратата. На стълбите за мое изумление стоеше Шерлок Холмс.

— Здравей, Уотсън — каза той. — Надявам се, че не те разстройвам много, като идвам така късно?

— Скъпи приятелю, влизай.

— Изглеждаш изненадан и нищо чудно. Предполагам, че се каниш да си лягаш. Виждам, че продължаваш да пушиш „Аркадия“ както в ергенските години. Тази пухкава пепел, поръсена отпред на самото ти, не може да се сбърка. От пръв поглед се вижда, Уотсън, че не си отвикнал от униформата. Няма истински да станеш цивилен, докато не се откажеш от навика да пъхаш носната кърпа в ръкава си. Ще ме подслониш ли за тази нощ?

— Много ще ми бъде приятно да останеш.

— Има и място на закачалката за шапката ми. Както разбирам, си за жалене, в къщата ти е влязъл майстор. Дано поне не е за водопровода.

— Не, за газта — отвърнах учуден.

— Издраскал е линолеума с подкованите си обуца точно на светлото. Не, благодаря ти, хапнах на гара Ватерло, но с удоволствие ще изпуша една лула.

Пододох му кесията с тютюн, той седна срещу мен и известно време мълчаливо дърпа от мундщука. Разбрах, че в този час

единствено важна работа е могла да го доведе, и търпеливо чаках сам да заговори.

— Виждам, че днес си обиколил много пациенти — обади се най-сетне, поглеждайки ме лукаво.

— О, да, много работа имах — отвърнах. — Може да ти се стори глупаво, но все пак ще те попитам как отгатна.

Холмс се подсмихна.

— Имам преимущество, драги Уотсън, да познавам навиците ти. Когато нямаш много болни за обикаляне, ходиш пеш, но когато са повече, наемаш кола. Обущата ти не са изцапани и оттам заключавам, че си обикалял много с наета кола.

— Превъзходно! — възкликнах.

— Елементарно — каза той. — В случай като този разсъждаващият може да поразии човека до себе си, необърнал внимание на подробността, от която се извежда дедукцията. Същото може да се каже, уважаеми, за изцяло повърхностното въздействие на някои от твоите разказчета, зависещо от един-два вплетени в проблема фактора, които не споделяш с читателя. Но сега аз съм в положението на този читател, защото държа няколко нишки за разплитането на един от най-странните случаи, занимавали човешкия разум, но пък ми липсват онези една-две нужни, за да се завърши обяснението. Но ще имам и тях, Уотсън, ще ги имам!

Очите му блеснаха, по хлътналите му страни изби лека руменина. За миг сякаш се вдигна було и откри дълбоката му страстна натура, но само за миг. Когато го погледнах повторно, на лицето му отново бе нахлузено индианското безстрастие, заради което неведнъж са го наричали автомат, а не човек.

— Задачата обещава да е много интересна — обясни той. — Ще кажа дори, изключително интересна. Вече понадникнах в случая и даже нахвърлях някакво обяснение. Ще ми направиш голяма услуга, ако ме придружиш в последната стъпка.

— Знаеш, че винаги ми е приятно.

— Ще дойдеш ли утре с мен в Олдършот?

— Разбира се, Джексън ще поеме пациентите.

— Отлично. В единайсет и десет потегляме от гара Ватерло.

— Е, значи ще успея.

— Ако не си много уморен, ще ти разкажа набързо какъв е случаят и какво предстои да правим.

— Подремнах, преди да дойдеш, и вече се разсъних.

— Ще се опитам да предам историята накратко, без да изпускам нищо съществено. Вероятно си дочул за случая. Занимавам се с предполагаемото убийство на полковник Баркли от „Кралските ружи“.

— Нищо не съм чувал.

— Значи още се говори само там в околността. За два дни не се е разчуло по-надалеч. Ето накратко случая. „Кралските ружи“, както ти е известно, е един от най-добрите ирландски полкове в британската армия. Отличи се в Крим и при потушаването на въстанието в Индия, както и в доста случаи след това. До понеделник вечерта командир му бе Джеймс Баркли — храбър ветеран, постъпил навремето в него като доброволец, блеснал с храбростта си при потушаването на въстанието и издигнал се до командир на полка, в който е бил обикновен войник. Още като сержант полковник Баркли се жени за госпожица Нанси Девой, дъщеря на знаменосеца на същия полк. Както може да се очаква, имало е известно социално търкане между младоженците (а те наистина са били съвсем млади) и обкръжението им. Но нещата бързо са се оправили и госпожа Баркли става не по-малко популярна сред полковите дами, отколкото съпругът ѝ — сред офицерите. Трябва да добавя, че е много красива жена и дори сега, след трийсетгодишен брак, е със забележителна външност. Семейният живот на полковник Баркли явно е бил щастлив. Майор Мърфи, от когото научих повечето факти, ме увери, че никога не е имало неразбирателство между двамата. Като цяло според него полковник Баркли бил по-привързан към жена си, отколкото тя към него. Не се чувствал добре, когато се отделял дори за ден от нея. Тя, макар и всеотдайна и предана, не показвала натрапчива привързаност. Така или иначе, всички в полка ги възприемали като модел за двойка на средна възраст. На никого и през ум не минавало, че може да се стигне до такава трагедия. Полковник Баркли си имал своите особености. Обикновено бил прям и приветлив стар воин, но се случвало да упражни насилие и дори да прояви отмъстителност. Никога обаче спрямо съпругата си. Друго нещо, което ми каза майор Мърфи, а го потвърдиха и още петима офицери от полка, е, че от време на време изпадал в състояние на особена потиснатост. Както се изрази майор Мърфи, изведнъж, както се

шегувал на офицерската маса, все едно невидима ръка отнемала усмивката от устните му. След това дни наред ходел мрачен. Това, както и известна суеверност били единствените по-особени неща, които останалите офицери били забелязали у него. Суеверността му се изразявала най-вече в страх от самотата, особено след здрачаване. Този детински страх неведнъж подхранвал разни тълкувания и предположения. Първи батальон на „Кралските ружи“ (предишният Сто и седемнайсети полк) от няколко години е разквартируван в Олдършот. Женените офицери живеят извън казармата и полковник Баркли бил наел вила — „Китай“, на километър от северния лагер. Къщата е сред обширен парк, като западния ѝ край е на трийсетина метра от пътя. Прислугата на полковника се състои от кочияш и две слугини. Домакинът, домакинята и прислугата са били едничките обитатели на „Китай“, деца Баркли няма, а гости идвали рядко и никога не оставали да нощуват. А ето какво се е случило във вилата в злополучния понеделник между девет и десет часа вечерта. Госпожа Баркли явно е католичка, членка на благотворителното дружество „Сейнт Джордж“ към църквата на улица „Уот“, което събира дрехи за бедните. В осем часа вечерта имало сбирка на дружеството и за да успее да отиде, госпожа Баркли наредила да поднесат вечерята по-рано. На излизане от дома кочияшът я чул да разменя няколко приказки с полковника, обещавайки му, че няма да се бави. После се отбила да вземе съседката госпожица Морисън и двете заедно отишли на сбирката. Тя продължила четирийсет минути и в девет и петнайсет госпожа Баркли се прибрала у дома, след като изпратила до вратата ѝ госпожица Морисън. Една от стаите в „Китай“ се използва главно предобед. Тя е с големи прозорци, които гледат към пътя. Между вилата и ниската каменна ограда има трийсет метра открита морава. В тази стая влязла госпожа Баркли, когато се прибрала. Завесите не били спуснати, понеже там вечер рядко седял някой. Госпожа Баркли сама запалила лампата и — съвсем необичайно за нея — наредила на Джейн Стюарт, прислужничката, да ѝ донесе чаша чай. Полковникът бил в трапезарията, но когато чул, че жена му се е прибрала, отишъл при нея. Кочияшът го видял да прекосява преддверието и да влиза при жена си. Повече не го видял жив. След десет минути прислужничката донесла чая, но когато стигнала до вратата, спряла, защото отвътре гласовете на господаря и на господарката се извисявали в ядни крясъци. Тя

почукала, но понеже отговор не последвал, натиснала дръжката само за да установи, че вратата е заключена отвътре. Естествено, изтичала долу в кухнята, разказала на готвачката и двете жени се върнали заедно с кочияша в преддверието, откъдето се чувала все по-яростната разпра. И тримата твърдят, че гласовете били само на полковника и на жена му. Баркли говорел насечено, но примирително, само че нищо не му се разбирало. Госпожата, напротив, надигала глас и съвсем ясно се чуло как на няколко пъти повторила: „Страхливец!“ После добавила: „И сега какво? Върни ми живота! Не мога повече да дишам с теб един и същ въздух! Страхливец! Страхливец!“ Горедолу това представлявал разговорът им, докато по едно време мъжкият глас извикал отчаяно и се чуло строполясане, а жената надала пронизителен писък. Убеден, че вътре става нещо трагично, кочияшът се хвърлил срещу вратата и на няколко пъти се опитал безуспешно да я разбие. Прислужничките били твърде изплашени, за да му помогнат. По някое време той се сетил да изтича отвън и намерил едното крило на стъклената врата отворено, както било обичайно за лятото. Когато влязъл в стаята, пред очите му се открила следната картина. Господарката вече не пищяла, а лежала просната в несвяст на дивана. С крака на креслото и глава на земята, потопена в локва от собствената му кръв, до решетката на камината бил злощастният воин. Естествено, първото, което понечил да направи кочияшът, когато установил, че не може с нищо да помогне на нещастния си господар, било да отвори вратата. Но се появила непредвидена трудност — ключът не бил в ключалката, не се намерил и никъде в стаята. Той излязъл отново през моравата и отишъл да извика полицията и лекар. Госпожата, върху която, разбира се, паднали подозренията, била пренесена в стаята ѝ, без да дойде в съзнание. Положили тялото на жертвата на дивана и извършили внимателен оглед. Смъртта на злощастния воин била причинена от удар с тъп предмет в тила. Веднага намерили и оръжието. На пода до тялото лежала извита тояга от твърдо дърво с костена дръжка. Полковникът бил събрал в страните, където бил служил, голяма колекция от оръжия, част от която най-вероятно била и тази тояга. Вярно, че слугите не си спомняли да са я виждали, но е напълно възможно да е останала незабелязана сред множеството редки и екзотични предмети в къщата. Единственото странно обстоятелство при огледа останал липсващият ключ, който не се намерил нито у госпожа Баркли, нито у жертвата или

другаде в стаята. Извикали ключар от Олдършот, за да отвори. Така стояха нещата, Уотсън, когато във вторник сутринта пристигнах по молба на майор Мърфи, за да помогна на полицията. Ще се съгласиш, предполагам, че случаят е интересен, при това, както много бързо установих, много по-необикновен, отколкото изглежда на пръв поглед. Преди да огледам стаята, разпитах още веднъж прислугата, но само получих потвърждение на вече известните факти. И все пак Джейн Стюарт си припомни една не безинтересна подробност. Както помниш, когато чула разправията, тя изтичала долу да доведе останалите. Докато била още сама пред вратата, господарят и господарката ѝ говорели тихо и тя не разбирала нищо. Само заради тона им решила, че става нещо тревожно. Но когато понастоях, си спомни, че поне на два пъти господарката ѝ била произнесла името Давид. Може би това ще ни помогне да разберем причината за кавгата. Не си забравил, че името на полковника е Джеймс. Едно нещо направило поразително впечатление и на прислужничките, и на полицията — лицето на полковника. Според всички то изразявало най-смъртния ужас, който човек е способен да изпита. Без никакво съмнение е видял каква ще е участва му, и се е изплашил докрай. Това съвпада с полицейската версия, че е видял жена си, когато се е нахвърлила отгоре му. Фактът, че раната е на тила, не противоречи на тази версия, защото е възможно в последния миг да е извърнал глава, за да избегне удара. Самата вдовица засега не е на себе си, има остър пристъп на мозъчно възпаление. От полицаите узнах, че госпожица Морисън — придружителката, както си спомняш, на госпожа Баркли на сбирката, е заявила, че няма представа, какво може да е развалило до такава степен настроението на госпожа Баркли, преди да се прибере у дома. Това са фактите, Уотсън, и опитвайки се да отделя съществените от послучайните, изпуших доста лули. Безспорно най-ярката и многозначителна подробност е изчезването на ключа. Стаята е била претърсена основно, но от него няма и помен. Нито полковникът, нито жена му са могли да го изнесат, това не подлежи на съмнение. Очевидно е влизал трети човек. А е могъл да влезе само през вратата прозорец. Мислех, че при грижлив оглед на стаята и на моравата около вилата могат да се открият следи от загадъчния посетител. Ти познаваш методите ми, Уотсън. Приложих ги до един в диренето. Наистина открих следи, но съвсем различни от онези, които си

представях. В стаята е влязъл външен човек, прекосил моравата от пътя. Намерих пет ясни отпечатъка от ходилата му: един на самия път, на мястото, където е прескочил ниската ограда, два на поляната и два особено ясни на боядисаната дъска до прозореца, през който е влязъл. Явно е претичал през моравата, понеже върховете на обувките личат по-отчетливо от токовете. Но ме учуди присъствието не на този човек, а на придружителя му.

— Какъв придружител?

Холмс извади от джоба си голям лист оризова хартия и предпазливо го разстла на коленете си.

— Какво ще кажеш за това?

На хартията бяха очертани следи от лапите на някакво животинче. Бяха доста ясни, личаха и дупчици от остри нокти. Целите бяха колкото чаени лъжички.

— Кучешки — казах аз.

— Може би си чувал за куче, което се катери по завеси? А както установих, съществото е направило точно това.

— Тогава е маймуна?

— Не, следите не са на маймуна.

— Какво може да е тогава?

— Не е куче, не е котка, не е маймуна, не е някакво често срещано животно. Опитах се да разбера какво е, като направих измервания. Тук имаме следи от неподвижното животно. Както виждаш, разстоянието между предните и задните лапи е не повече от трийсет сантиметра. Като добавим шията и главата, ще се получи същество, дълго не повече от четирийсет и пет сантиметра и повече, ако е с опашка. Виж сега другите мерки. Тези следи са от животното по време на движение и по тях можем да установим дължината на стъпката. Не надвишава шест сантиметра. Значи трябва да си представим твар с дълго туловище и къси крачка. Жалко, че не е благоволила да ни остави и малко косми. Но горе-долу изглежда така, както ти я описах, освен това може да се катери по завеси и е месоядна.

— Това пък как го научи?

— Тъкмо от катеренето по завесата. Горе е висял кафез с канарче и животното се е опитало да улови птичката.

— И какво е значи животното?

— Е, ако знаех, може би щях да съм разрешил случая. Общо взето, вероятно е от рода на невестулките или поровете, може би малко по-голямо.

— Но каква връзка има с престъплението?

— Засега не е ясно. Но вече знаем немалко. Знаем, че някой е наблюдавал от пътя свадата между съпрузите Баркли през осветените открити прозорци. Знаем също, че този някой е прекосил моравата, влязъл е в стаята, придружен от странното животно, ударил е полковника или полковникът така се е уплашил, когато го е видял, че е паднал и си е разбил главата в ръба на камината. Накрая имаме прелюбопитното обстоятелство, че нашественикът е отнесъл със себе си ключа.

— Твоите разкрития май правят случая още по-неясен.

— Така е. Поне показват, че е по-сложен, отколкото изглежда на пръв поглед. След доста размисъл стигнах до заключението, че трябва от друг ъгъл да подхвана нещата. Но аз много те задържам, Уотсън, мога да ти доразкажа всичко утре, докато пътуваме за Олдършот.

— Благодаря, но вече стигна твърде далеч и сега не спирай, моля те.

— Със сигурност знаем, че когато излиза в седем и половина от къщи, госпожа Баркли не е настроена срещу съпруга си. Споменах, струва ми се, че никога не е показвала особена нежност, но кочияшът я е чул да говори приветливо с мъжа си. Знаем също, че когато се връща, отива право в стаята, където е имало най-малка вероятност да срещне полковника, поръчва чай като развълнувана жена и когато съпругът ѝ се появява, се нахвърля отгоре му с люти упреци. Очевидно между седем и половина и девет часа се е случило нещо, което изцяло е променило чувствата ѝ към него. През целия този час и половина с нея неотлъчно е била госпожица Морисън. Беше ясно, че колкото и да отрича, девойката не може да не знае нещо. Първото ми предположение беше, че старият воин може да я е задирял и тя да е споделила това със съпругата. Така биха се обяснили и промяната в настроението на госпожа Баркли, и криенето на истината от страна на госпожица Морисън. Тази вероятност не беше несъвместима и с повечето от дочутите думи. Но в противната посока натежаха споменаването на Давид и добре известната любов на полковника към жена му, да не говорим за трагичната намеса на другия мъж, която би

могла, разбира се, и да няма връзка със станалото преди това. Не беше лесно да се ориентирам за следващата стъпка и все пак бях склонен да отхвърля вероятността, че е имало нещо между полковника и госпожица Морисън, но в същото време вече бях напълно убеден, че девойката знае какво е настроило госпожа Баркли срещу съпруга ѝ. Затова се свързах с госпожица Морисън, разказах ѝ за моите догадки и ѝ обясних колко тежко обвинение може да бъде повдигнато срещу приятелката ѝ госпожа Баркли, ако не се изясни истината. Госпожица Морисън е дребно бледо създание с плахи очи и руса коса, но се оказва в редица отношения проникателно и здравомислещо момиче. Известно време се колеба, след това изведнъж се реши и разказа онова, което сега ще ти предам в съкратен вид. „Обещах на приятелката си да не казвам на никого и за мен обещанието е нещо свято. Но щом от това зависи да ѝ помогна при толкова тежко подозрение, когато на това отгоре тя, горката, не може да изрече нищо в своя защита заради болестта, се смятам за освободена от обещанието. Ще ви разкажа точно какво се случи в понеделник вечерта. Тръгнахме си от сбирката в девет без петнайсет. Пътят ни минаваше по доста пустата улица «Хъдсън». На левия тротоар светеше само една лампа и тъкмо когато стигнахме до нея, насреща ни се зададе един силно изгърбен човек, метнал някакво сандъче на рамо. Стори ми се инвалид, защото главата му клюмаше, а и едва влачеше изкривените си в коленете нозе. Вече го отминавахме, когато той вдигна очи към нас в осветения от лампата кръг, замръзна на място и извика с нечовешки глас: «Боже, това е Нанси!» Госпожа Баркли побледня като смъртник и сигурно щеше да падне на улицата, ако ужасяващото създание не я бе подхванало. Бях готова да изтичам за полицаи, когато тя за моя изненада заговори с него. «От трийсет години те смятам за покойник, Хенри» — каза тя с треперещ глас. «Такъв съм» — отвърна той и беше страшно да го чуеш. Лицето му беше много тъмно и зловещо, а блясъкът в очите му и досега ми се явява насън. Косите и брадата му сивееха, цялото му лице беше сбръчкано и някак смалено като печена ябълка. «Моля те, мила, иди малко нататък — помоли ме госпожа Баркли. — Трябва да кажа няколко думи на този човек. Не се страхувай, нищо лошо няма да ми направи.» Опитваше се да изглежда спокойна, но лицето ѝ бе бяло като платно и думите ѝ едва се разбираха, тъй като устните ѝ трепереха. Отдалечих се, както ме помоли, и двамата поговориха няколко минути.

После тя ме настигна с пламтящи очи, а онзи сгърчен нещастник остана под лампата, размахвайки като обезумял юмруци във въздуха. Докато стигнахме до дома, тя не пророни дума и само на раздяла ме хвана за ръката и ме помоли да не казвам на никого за станалото. «Той е стар мой познат, който изведнъж се появява отново» — каза тя. Обещах да мълча, тя ме целуна и оттогава не съм я виждала. Казах ви цялата истина, а пред полицаите мълчах, защото не подозирах каква опасност заплашва приятелката ми. Убедена съм, че е в нейна полза истината да се знае.“ Това ми разказа тя, Уотсън, и както можеш да си представиш, думите ѝ хвърлиха малко светлина в мрака. Цялата бъркотия доби някакви очертания и аз смътно се досетих за последователността на събитията. Следващата ми стъпка очевидно бе да намеря човека, направил такова поразително впечатление на госпожа Баркли. Явно беше, че ако е останал в Олдършот, нямаше да е трудно. Там цивилните не са много, а сакат човек едва ли ще остане незабелязан. Прекарах един ден в търсене и снощи го открих. Казва се Хенри Ууд и живее на същата улица, където е срещнал жените. Настанил се е преди пет дни. Представих се за агент по жилищната регистрация и имах увлекателен разговор с хазайката му. Той си вади хляба като дресьор и фокусник, вечерно време обикаля военните трапезарии и дава представления. Навсякъде носи със себе си сандъчето с някакво животинче, за което хазайката споменава с ужас, понеже не била виждала такава твар. Използвал я в някои от номерата си. Хазайката ми каза, че било цяло чудо как този човек още е жив, след като е толкова сакат, освен това понякога говорел на странен език, а последните две нощи го чувала да стене и да проплаква в стаята си. Пари не му липсвали, но в депозита за квартирата имало някаква особена монета, стар флорин според нея. Показа ми я, Уотсън, това беше индийска рупия. Сега вече знаеш, уважаеми, докъде съм и за какво си ми нужен. Несъмнено изглежда, че човекът е последвал на известно разстояние дамите, видял е през прозореца разправията между съпрузите и се е втурнал в стаята, при което животинчето се е изскубнало. Твърде вероятно е да е станало така, но всъщност само той може да ни разкаже какво наистина се е случило в стаята.

— И ти възнамеряваш да го разпиташ?

— Разбира се, но пред свидетел.

— Значи аз ще съм свидетелят?

— Стига да се съгласиш. Ще бъде чудесно, ако изясни нещата. В противен случай нямаме друг избор, освен да съобщим на полицията.

— Но откъде си сигурен, че ще го сварим?

— Както вероятно не се съмняваш, взел съм известни предпазни мерки. Едно от моите момчета от улица „Бейкър“ се е залепило като репей за него и ще го следва, където и да иде. Утре почти със сигурност ще го намерим на улица „Хъдсън“, Уотсън, но аз се чувствам като престъпник, задето те държа толкова дълго извън постелята.

На другия ден по пладне се добрахме до мястото на трагедията и под водачеството на моя приятел тръгнахме към улица „Хъдсън“. Въпреки забележителната способност на Холмс да прикрива чувствата си ясно долавях силната му възбуда, докато го следвах с онова полуспортно, полуинтелектуално удоволствие, което изпитвам всеки път, когато се включа в разследванията му.

— Това е улицата — каза той, свивайки в къса уличка между два реда еднакви тухлени къщи на два етажа. — А, ето го и Саймън.

— Той си е у дома, господин Холмс — докладва улично хлапе, което се завтече към нас.

— Браво, Саймън! — похвали го Холмс и го погали по главата. — Да влизаме, Уотсън, тук е.

Той изпрати визитната си картичка с бележка на нея, че е дошъл по важна работа, и след малко се изправихме срещу човека, който ни интересуваше. Въпреки топлото време камината бе запалена и в малката стая беше като в пещ. Мъжът седеше свит, сгърчен на стола и от него се излъчваше неописуемо усещане за безформеност, но лицето, което извърна към нас, сбръчкано и спаружено, явно някога е било забележително красиво. Той ни изгледа подозрително с жълтеникавите си злостни очи и без да каже дума, без да стане дори, махна към два стола.

— Господин Хенри Ууд, ако не се лъжа, дълго време живял в Индия? — приветливо попита Холмс. — Идвам да поговоря с вас за смъртта на полковник Баркли.

— Че аз какво знам за нея?

— Точно това желая да науча. Не ви е неизвестно, предполагам, че докато истината не бъде изяснена, над госпожа Баркли, отдавнашна ваша приятелка, виси заплахата да бъде обвинена в убийство.

Човекът потрепери целият.

— Не зная кой сте — извика той, — нито откъде сте научили каквото знаете, но ще се закълнете ли, че това е истината?

— Уверявам ви, че полицията само чака тя да дойде на себе си, за да я задържи.

— Боже! И вие ли сте от полицията?

— Не.

— Защо тогава се занимавате с тази работа?

— Работа на всеки човек е справедливостта да възтържествува.

— Давам ви честната си дума, че тя не е извършила престъпление.

— Значи сте вие?

— Не, и аз не съм.

— Кой тогава уби полковник Джеймс Баркли?

— Уби го провидението. Но истина ви казвам, ако го бях ударил аз, както изгарях от желание да направя, той просто щеше да получи от моите ръце онова, което му се полагаше. Ако гузната му съвест не го бе повалила, бях готов да поема кръвта му върху себе си. Искате да ви разкажа историята? Добре, ще я чуете, аз нямам от какво да се срамувам. Сега съм пред вас с гръб като на камила и зараснали накриво ребра, но навремето ефрейтор Хенри Ууд бе най-хубавият войник в Сто и седемнайсети пехотен полк. Бяхме разквартирувани в Индия, в Бурти. В същата рота сержант беше Баркли, дето умря оня ден, а красавицата на полка... най-хубавата девойка на света — Нанси Девой, беше дъщеря на знаменосеца ни. Двама въздишаха по нея, а тя обичаше единия и като гледате сега това окаяно създание, треперецо пред огъня, сигурно ще се изсмеете, когато ви кажа, че Нанси ме обичаше заради хубостта ми. Но макар че сърцето ѝ бе мое, баща ѝ искаше да я омъжи за Баркли. Аз бях вятърничав и нехаен младок, докато той бе получил образование и предстоеше да го произведат офицер. Но тя истински държеше на мен и в крайна сметка щеше да ми стане жена, ако не бе избухнало въстанието и всички дяволи не се разбеснях в страната. Ние бяхме в Бурти — полкът с половин батарея, една рота сикхи и множество цивилни и жени. Обсаждаха ни десет хиляди бунтовници, настървени като териери около капан с пльхове. На втората седмица водата ни свърши и трябваше на всяка цена да влезем във връзка с отряда на генерал Нийл, който бе недалеч. Това

беше единственият шанс, защото не можехме да пробием обсадата с всичките тези жени и деца. Предложих се като доброволец, за да стигна до генерал Нийл. Приеха предложението ми и аз обсъдих със сержант Баркли как да се промъкна през вражеските линии, защото той най-добре познаваше страната. Още в десет часа същата нощ потеглих. Отивах да спасявам живота на хиляди хора, но мислех само за един живот, докато се прехвърлях през стената. Тръгнах по дъното на едно сухо дърво, защото смятахме, че така постовеите на врага няма да ме видят, но още след първия завой отгоре ми скочиха шест души, явно устроили засада за мен в тъмното. В един миг ме зашеметиха с удар и се оказах с вързани ръце и крака. Но не ударът по главата беше толкова болезнен, колкото другият, в сърцето, когато от разговорите на похитителите ми, доколкото разбирах езика им, установих, че приятелят ми, същият, който бе начертал пътя ми, ме бе пратил чрез своя туземец слуга право в ръцете на враговете. Няма да се впускам в подробности, но и това е достатъчно, за да разберете на какво бе способен Джеймс Баркли. На другия ден генерал Нийл разпръсна обсадата около Бурти, но мен бунтовниците ме помъкнаха със себе си в отстъплението си и минаха много години преди отново да видя бяло лице. Изтезавах ме, избягах, хванаха ме и пак ме изтезавах. Сами виждате в какво ме превърнаха. Част от моите мъчители тръгнаха за Непал и ме помъкнаха с тях, но стигнаха само до Даржилинг. Там планинците ги избиха, а мен превърнаха в роб. И от тях избягах, само че вместо на юг тръгнах на север и се озовах сред афганците. Скитах доста години, после се върнах в Пенджаб и живях сред туземците, вадах си хляба, като показвах разни фокуси, които бях научил. Можех ли да се появя в Англия, такъв осакатен урод, можех ли да се представя пред някогашните си приятели? Дори жаждата за мъст не можа да ме накара да го направя. Предпочитах Нанси и другарите ми по оръжие да мислят, че Хенри Ууд е умрял с изправен гръб, отколкото да го видят подпрян на тояга, изкривен като шимпанзе. Явно никой не се съмняваше в моята смърт и така беше по-добре. Чух, че Нанси се е омъжила за Баркли и че той бързо се издига в полка, но дори това не можа да ми развърже устата. Но когато човек остарее, започва да го тегли към родината. Много години сънувах светлите зелени поля на Англия. Накрая реших да я видя, преди да умра. Бях събрал пари

колкото за пътуването и дойдох тук, където има войници, понеже ги познавам и умея да ги забавлявам, за да припечелвам нещо.

— Разказът ви е извънредно интересен — каза Шерлок Холмс. — Разбрах, че сте се срещнали с госпожа Баркли, че вие сте я познали и тя вас. Доколкото разбирам, тръгнали сте след нея и сте видели през прозореца разпратата ѝ с мъжа ѝ, когато тя го е упреждала за постъпката му спрямо вас. По някое време не сте издържали, изтичали сте през моравата и сте влезли в стаята.

— Така беше, сър, и когато ме зърна, той се изплаши до смърт, падна и си разби главата в ръба на камината. Но в този миг вече беше покойник. Видях на лицето му идването на смъртта, разчетох го, както мога да прочета един текст на светлината на огъня. Когато ме разпозна, сякаш куршум порази виновното му сърце.

— А после?

— После Нанси припадна, аз взех от ръцете ѝ ключа от вратата, за да отворя и да повикам помощ. Но веднага след това си помислих, че е по-добре да се измъкна и да ги оставя сами, защото нещата могат да бъдат изтълкувани срещу мен, а и тайната ми ще излезе най-вече, ако ме заловят. В бързината съм пхнал ключа в джоба си и съм си изтървал бастуна, докато гонех Теди, който се бе покачил на завесата. Прибрах го в сандъчето му, откъдето се бе измъкнал, и побързах да избягам колкото може по-бързо.

— Кой е Теди? — попита Холмс.

Мъжът се пресегна и придърпа от ъгъла нещо като малка къщичка. В следващия миг от вътре изскочи изящно червеникавокафяво зверче, стройно и гъвкаво, с крака на пор, дълга тънка муцунка и извънредно живи червени очички.

— Мангуста! — извиках.

— Да, някои го наричат така, други — ихневмон — потвърди мъжът. — Аз му викам змиеловец, защото Теди бързо вижда сметката на кобрите. Имам си тук една без зъби и той всяка вечер се бори с нея, за да забавлява народа в трапезариите. Нещо друго интересува ли ви, сър?

— Благодаря, може би ще ви потърсим пак, ако се наложи да помогнем на госпожа Баркли.

— В такъв случай разчитайте, разбира се, на мен.

— Но ако не се наложи, безполезно е да се вдига скандал около покойник, колкото и отвратително да е постъпил. Поне сте получили удовлетворението да разберете, че в продължение на трийсет години от живота му съвестта му жестоко го е мъчила за тази позорна постъпка. Но виждам долу на улицата майор Мърфи. Довиждане, Ууд, трябва да разбера дали от вчера не се е случило нещо ново.

Настигнахме майор Мърфи точно когато завиваше зад ъгъла.

— А, Холмс! — каза той. — Научили сте, надявам се, че целият шум излезе напразно.

— Какво значи това?

— Разследването приключи. Медицинското заключение гласи недвусмислено, че смъртта е причинена от сърдечен удар. Както виждате, случаят в края на краищата се оказва доста обикновен.

— Да, извънредно прозрачен — усмихна се Холмс. — Да вървим, Уотсън. Май нямаме какво повече да правим в Олдършот.

— Едно не мога да разбера — казах, докато крачехме към гарата. — Името на съпруга е Джеймс, другият се казва Хенри, какво означава това споменаване на Давид?

— Само по това име, скъпи Уотсън, трябваше да различи цялата история, ако бях идеалният мислител, какъвто ме описваш. Името очевидно е било произнесено като упрек.

— Като упрек ли?

— На Давид му се е случвало да съгреси, включително по подобен начин като сержант Джеймс Баркли. Помниш историята за Урий и Вирсавия, нали? Моите библейски познания са с огромни пропуски за съжаление, но случаят е описан в първа или втора книга — Царства.

ХРОНИЧНО БОЛНИЯТ

Когато прехвърлям обърканите си на места записки и търся примери, с които да покажа мисловните ходове на моя приятел Шерлок Холмс, често се чувствам затруднен да избира най-подходящите. Нерядко, когато Холмс постига същински *tour de force*^[1] на аналитичния размисъл и ярко показва стойността на методите си, фактите сами по себе си са толкова незначителни и банални, че не се осмелявам да ги поднеса на публиката. От друга страна, той нерядко е участвал в разследвания с крайно необичайни и драматични обстоятелства, но пък собственият му дял при установяване на причините не е бил така решаващ, както би ми се искало на мен, неговия биограф. Дребното произшествие, описано под заглавието „Етюд в червено“, и по-късно другото, свързано с изчезването на „Глория Скот“, олицетворяват сцилата и харибдата, през които трябва да се промуши хроникьорът. Така в случая, който се захващам да представя сега, намесата на приятеля ми не е решаваща, но пък цялото стечение на обстоятелства е така необикновено, че не мога да не го включа в настоящата поредица.

Не съм сигурен за датата, защото невинаги съм я отбелязвал в записките си, но като че ли беше към края на първата година, откакто двамата с Холмс споделяхме квартирата на улица „Бейкър“. Духаше силен октомврийски вятър и от сутринта не се бяхме показвали навън — аз от опасения да се изправя срещу острия лъх на есента с неукрепналото си още здраве, а Холмс — понеже беше потънал в някакъв особено сложен химически опит. Привечер обаче счупването на една епруветка сложи преждевременен край на изследването и той скочи от стола с ядно възклицание и свъсени вежди.

— Един ден работа нахалос, Уотсън! — каза той и се изправи пред прозореца. — Гледай ти, небето се е разбулило и вятърът е стихнал. Какво ще кажеш за една разходка из Лондон?

Омръзнала ми беше малката ни всекидневна и с радост приех. Омотах се с шала, за да се предпазя от вечерния хлад, и три часа се

разхождахме, наблюдавайки пъстрия калейдоскоп на живота, пулсиращ на приливи и отливи между улица „Флийт“ и „Странд“. Холмс не ме остави и за миг да скучая с хапливия си на моменти хумор, с проникновената си наблюдателност за подробностите и смелостта на заключенията си. Едва към десет часа се върнахме на улица „Бейкър“. Пред входа ни бе спряла двуколка.

— Хм, докторска. Собственикът ѝ практикува от неотдавна, но вече има добра клиентела. Дошъл е при нас за съвет. Добре, че се върнахме! — заключи Холмс.

Познавах достатъчно методите на моя приятел, за да мога да проследя хода на разсъжденията му, които очевидно изхождаха в случая от виждащата се в светлината на уличния фенер плетена чанта с лекарски инструменти, окачена вътре в двуколката. Светлината горе в нашия прозорец показваше, че посетителят е дошъл тъкмо при нас. Любопитен да науча какво бе довело в тоя час при нас един събрат, последвах Холмс в нашето убежище. Когато влязохме във всекидневната, от стола до камината скочи човек с руси мустаци и восьчнобледо лице. Беше трийсет и три, трийсет и четири годишен, но блуждаещият поглед и нездравият му вид говореха за начин на живот, който подкопава силите и го отдалечава бързо от младостта. Нервното му боязливо държане издаваше чувствителна нагласа, а тънката бяла длан, с която се облегна над камината, бе по-скоро на художник, отколкото на хирург. Облечен беше в тъмни цветове — черно палто, тъмносиви панталони и подходяща връзка.

— Добър вечер, докторе — любезно поздрави Холмс. — Радвам се, че не сте ни чакали дълго.

— Кочияшът ми ли ви каза?

— Не, разбрах по свещта на масата. Моля, разположете се удобно и кажете с какво мога да ви бъда полезен?

— Позволете да ви се представя — каза посетителят: — Доктор Пърси Тревелян, приемната ми е на улица „Брук“ №403.

— Не сте ли автор на едно изследване за нервните заболявания? — запитах.

Лека руменина покри бледите му страни, когато чу, че съчинението му ми е известно.

— Толкова рядко някой споменава за съчинението ми, че го мислех за напълно забравено. Издателите ми предоставят отчайващи

отчети за продажбите. Вие самият сте лекар, струва ми се?

— Да, военен лекар в оставка.

— Открай време се интересувам от нервните заболявания и много исках да се специализирам изцяло в тях, но човек, разбира се, прави онова, което е възможно. Ала това няма общо с причината за посещението ми и не бих искал, господин Холмс, да губя от ценното ви време. Напоследък в къщата на улица „Брук“ стават странни неща и макар че до тази вечер не им обръщах особено внимание, сега се уверих, че всякакво по-нататъшно изчакване е невъзможно, затова дойдох да искам съвет и помощ от вас.

Шерлок Холмс седна и запали лулата си.

— С удоволствие съм готов да ви предоставя и двете. Моля, разкажете ми подробно обстоятелствата, които са ви разтревожили.

— Няколко от тях са съвършено банални — каза докторът — и не зная струва ли си да ги споменавам. Но цялото е така необяснимо и напоследък придоби толкова неочаквано развитие, че е по-добре да разкажа всичко, а вие да решите кое има значение и кое не. Най-напред няколко думи за следването ми. Завърших Лондонския университет и без да искам да се хваля, ще отбележа, че професорите ми предричаха блестящо бъдеще. След това продължих научните си изследвания, заемайки второстепенна длъжност в болницата на Кингс колидж. Имах щастието да привлека вниманието с една работа върху патологията на каталепсията, получих и наградата „Брус Пинкертън“ с медал за съчинението, което спомена вашият приятел. Май няма да преувелича, ако кажа, че по всеобщо мнение ме очакваше добра кариера. Спъваше ме единствено липсата на начален капитал. Както разбирате, за да успее един лекар, е длъжен да се настани на една от десетината улици в квартала около площад „Кавендиш“, където наемите и разходите за поддръжка са огромни. Обикновено минават няколко години, преди да се създаде име и да се установи кръг от пациенти, нужно е човек да се показва с прилична карета и кон. Всичко това бе непосилно за мен, можех да се надявам единствено, че след десет години усилен труд и пестене ще успея да закова на вратата си табелка. Не щеш ли, един епизод откри пред мен неочаквани перспективи. Става дума за посещението на един господин на име Блесингтън. Яви се една сутрин в стаята ми и попита безцеремонно: „Вие ли сте господин Тревелян, на когото предричат блестящо бъдеще и който наскоро спечели

престижна награда?“ Аз се поклоних. „Отговорете ми искрено, във ваш интерес е, както ще се убедите. Достатъчно умен сте, за да успеете. Притежавате ли такт?“ Не можах да не се усмихна при този ненадеен въпрос. „Мисля, че не ми липсва“ — отговорих. „Някакви лоши навици? Пиете ли?“ „За Бога, сър!“ „Добре, добре, чудесно! — каза той. — Позволете тогава да ви попитам защо с всички тези качества нямате пациенти?“ Свих рамене. „Хайде, хайде — продължи той все така припряно. — Старата история, нали, главата пълна, джобовете празни? Какво ще кажете, ако ви предложи да се настаните на улица «Брук»?“ Изгледах го изумен. „За мен ще е толкова изгодно, колкото и за вас — продължи той. — Ще бъда съвсем откровен, за да няма нищо неясно. Имам няколко хиляди лири за инвестиране и нямам нищо против да ги вложа във вас.“ „Как така?“ — попитах. „Сделка като сделка, всъщност без особени рискове.“ „И какво ще правя?“ „Ще ви кажа. Ще наема къща, ще я обзаведа, ще плащам на прислуга, ще поема всички разходи. Вие ще си вършите работата, ще приемате пациенти. Ще ви давам дори джобни пари. Ще искам три четвърти от спечеленото, останалата четвърт ще е за вас.“ С такова странно предложение се яви пред мен този господин Блесингтън. Много време ще ви отнема, господин Холмс, ако разкажа подробно как протекоха пазарлъците, преди окончателно да се спогодим. Така или иначе, на Благовещение се преместих и започнах практиката си горе-долу при условията, които бе поставил. Самият той също се настани там в качеството на хронично болен. Обявихме, че сърцето му не е добре и се нуждае от постоянен медицински надзор. Зае двете най-хубави стаи на първия етаж, спалня и гостна. Особняк е, страни от хората и рядко излиза. Живее доста нередовно, но в едно е олицетворение на точността. Всяка вечер в един и същ час влиза в кабинета, преглежда регистъра, оставя една четвърт от всяка спечелена от мен гвинея и прибира останалото в железния сандък в спалнята си. Мога с ръка на сърцето да кажа, че никога не съм му дал основание да съжали за сделката. От самото начало имах успех. Няколко добри случая и доброто име, което си бях спечелил в болницата, ми помогнаха бързо да набера скорост и за няколко години го направих богат човек. Това е историята на отношенията ми с господин Блесингтън. Трябваше да я предам накратко, преди да разкажа какво ме води при вас тази вечер. Преди няколко седмици господин Блесингтън дойде при мен твърде

развълнуван, както ми се стори. Разказа ми за някаква кражба с взлом, извършена в Уестенд, и с преувеличено според мен вълнение настоя да сложим по-яки заключалки на прозорците и вратите. Цяла седмица бе извънредно неспокоен, постоянно оглеждаше прозорците, дори престана да се разхожда преди вечеря, какъвто навик имаше. За мен бе очевидно, че се страхува от нещо или от някого, но когато го попитах, така се намръщи, че предпочетох да замълча. После с времето сякаш се поуспокои и дори възвърна привичките си, преди една случка наскоро да го докара до извънредно окаяно състояние. А тя е следната. Преди два дни получих писмо без дата и адрес на подателя. „Руски благородник желае да използва пребиваването си в Англия за преглед при доктор Пърси Тревелян. Той вече няколко години страда от каталептични припадъци, а както е известно, доктор Тревелян е авторитетът в тази област. Пациентът предлага утре вечер в шест и петнайсет да се яви в кабинета на лекаря.“ Писмото много ме заинтересува, защото изучаването на каталепсията не е лесно поради редкостта на заболяването. Естествено, бях в кабинета си, когато прислужникът въведе двама господа. Единият беше възрастен, слаб, непохватен и съвсем не приличаше на руски благородник. Далеч повече ме порази външността на спътника му — много едър млад мъж, хубав, с тъмно горделиво лице, с гърди и крайници като на Херкулес. Той водеше възрастния господин под ръка и го настани в креслото с неочаквана за външността му грижовност. „Извинете за безпокойството, докторе — каза той на английски с лек чуждестранен акцент, — това е баща ми и аз съм много разтревожен за здравето му.“ Затрогна ме синовната му грижовност. „Ще останете ли с баща си по време на прегледа?“ — попитах. „О, Божичко, не! — ужасен заръкомаха той. — За мен е крайно мъчително. Не бих могъл да преживея още някой пристъп на баща ми, ако го видя. С ваше позволение ще изчакам отвън.“ Естествено, съгласих се и младият мъж излезе от кабинета. Разпитах болния за страданията му, като си водех записки. Той не блестеше с особена интелигентност, отговорите му често бяха мъгляви, което отдадох на незнанието на езика. По някое време съвсем замлъкна и когато вдигнах глава, го видях изпънат в креслото с вторачени празни очи и застинало лице. Явно това бе пристъп на загадъчната му болест. Първоначално усетих жал и ужас, но след това, трябва да призная, ме завладя професионално

задоволство. Записах пулса и температурата, състоянието на мускулите, изпитах рефлексите. Нищо необичайно нямаше в резултатите, всичко съвпадаше с по-раншните ми наблюдения. В такива случаи съм получавал добри резултати с инхалация на азот. Бутилката бе долу в лабораторията, аз оставих болния в креслото и слязох да я взема. Сигурно са минали пет минути, докато я открия. Представете си учудването ми, когато се върнах и не намерих болния в кабинета. Разбира се, веднага излязох в приемната. И сина го нямаше. Входната врата беше притворена. Прислужникът, който въвеждаше болните, бе постъпил наскоро при мен. Обикновено седеше долу в стаята си и излизаше да изпрати болните, щом му звънвах от кабинета. Той никого не бе видял и за мен всичко това си остана загадка. Не след дълго господин Блесингтън се върна от разходка, но аз не му казах какво се е случило, защото, откровено казано, се стараех да общувам колкото може по-малко с него. Не мислех, че ще видя отново възрастния руснак и сина му, но ето че за мое учудване тази вечер двамата се появиха по същия начин и в същия час в кабинета ми. „Поднасям ви извиненията си за внезапното ни тръгване вчера, докторе“ — каза моят пациент. Признах, че съм останал изненадан. „Причината е — обясни той, — че след такъв пристъп никога не помня нищо. Като се видях в непозната стая, слязох в някакъв унес долу и изскочих на улицата.“ „А аз — добави синът му, — като видях, че баща ми прекоси приемната, помислих, че прегледът е приключил. Едва когато се прибрахме, той постепенно си спомни всичко.“ „Няма нищо — засмях се, — само доста ме объркахте. Ако бъдете така добър да изчакате в приемната, сър, ще продължа прекъснатия преглед.“ Останах около половин час с възрастния джентълмен, накрая му предписах лекарство и синът му го изведе под ръка. Както ви казах, обикновено по това време господин Блесингтън излизаше на разходка. Върна се скоро след като изпратих пациентите си, и се прибра в стаята си. Само подир миг изтрополи по стълбите и нахълта в кабинета ми, полудял от страх. „Кой е влизал в стаята ми?“ — изкрещя той. „Никой“ — отвърнах. „Лъжа! Ела да видиш.“ Не обърнах внимание на грубия му език, защото очевидно не бе на себе си от страх. Долу в стаята посочи следи от големи крака на светлия килим. „Може би са моите според теб?“ — извика той. Наистина бяха доста по-големи, при това неотдавна оставени. Днес следобеда, както знаете, валя много. Освен

дватама пациенти друг не бе идвал. Излизаше, че поради някаква незнайна причина младият мъж бе влязъл в стаята на моя хронично болен, докато съм преглеждал в кабинета баща му. Нито една вещ не бе докосната и само по следите личеше, че някой е влизал в стаята. Не можете да си представите колко бе развълнуван господин Блесингтън. Седеше на стола, плачеше като дете и дълго време не бе в състояние да възприеме каквото и да било. Накрая настоя да дойда при вас и аз се съгласих, защото случаят е странен, макар че според мен той силно преувеличава значението му. Моля ви, нека ви откарам у дома, макар че се съмнявам дали ще можете по някакъв начин да обясните тази странна случка.

Холмс очевидно бе заинтригуван, защото изслуша с напрегнато внимание този дълъг разказ. Лицето му остана безстрастно както винаги, само клепачите му се спускаха наполовина и той дръпваше по-дълбоко от лулата си при по-интересните моменти в разказа на доктора. Когато посетителят свърши, Холмс мълчаливо се изправи, подаде ми шапката, взе от масата своята и двамата тръгнахме към вратата след доктор Тревелиан. След петнайсетина минути стигнахме до жилището му на „Брук“ — една от мрачните къщи с плоски фасади в Уестенд. Младичкият прислужник ни посрещна на входа и ние тръгнахме нагоре по застланата с дебел килим стълба.

Но след няколко стъпала изведнъж спряхме. Светлината угасна и от тъмното прозвуча пресипнал треперещ глас:

— Предупреждавам ви, имам пистолет и ще стрелям, ако направите още една крачка.

— Стига глупости, господин Блесингтън! — викна Тревелиан.

— Ти ли си, докторе? — с доловимо облекчение възкликна гласът. — Кой са тия господа с теб?

Усетихме, че някой ни разглежда в мрака.

— Да, да, добре — продължи гласът. — Можете да се качите, извинете ме, ако съм ви засегнал с моите предпазни мерки.

Докато говореше, отново запали газовата лампа и видяхме странен на вид човек, очевидно с опънати докрай нерви. Беше дебел, като очевидно преди това е бил още по-дебел, защото кожата на бузите му висеше като на мастиф. Цветът на лицето му бе болнав, редките му русоляви коси сякаш бяха настръхнали от вълнение. В ръката си държеше пистолет, но побърза да го пхне в джоба си.

— Здравейте, господин Холмс — каза той. — Много съм ви задължен, че се съгласихте да дойдете. Крайно се нуждая от вашата помощ. Предполагам, че доктор Тревелиян ви е разказал за недопустимото нахлуване в стаята ми?

— Да — отвърна Холмс. — Кой са тия двама мъже, господин Блесингтън, и защо ви досаждат?

— Нима очаквате аз да ви отговоря! — извика раздражен хронично болният.

— Значи твърдите, че не знаете кой са?

— Моля, влезте. Имайте добрината да дойдете — покани ни той в обширната си, приятно обзаведена спалня. — Ето, вижте — и посочи един голям черен сандък до леглото. — Никога не съм бил особено богат, господин Холмс. Както доктор Тревелиян ви е казал, веднъж в живота си съм инвестирал. Но никога не съм имал доверие на bankerите. Между нас да си остане, но всичко, което имам, е в този сандък. Как тогава да не се вълнувам, когато чужд човек нахълтва в стаята ми.

Холмс погледна Блесингтън по типичния за него изпитателен начин и поклати глава.

— Не мога да ви дам съвет, след като не ми казвате истината — заяви той.

— Всичко ви казах.

Холмс се завъртя на пети с израз на разочарование и каза:

— Лека нощ, доктор Тревелиян.

— И ще си тръгнете, без да ми дадете никакъв съвет! — отчаяно извика болният.

— Съветът ми, господине, е да ми кажете истината.

След минута бяхме на улицата и крачехме към къщи. Едва след като пресякохме „Оксфорд“ и изминахме „Харли“ до половината, Холмс проговори:

— Жалко, че те помъкнах навън заради такова безумие. Но случаят въпреки всичко е интересен.

— Да си призная, не ми е много ясен — признах аз.

— Очевидно е, че двама души, или най-малко двама, преследват по някаква причина този приятел Блесингтън. Не се съмнявам, че и първия, и втория път младият мъж е влязъл в стаята му, докато съучастникът му находчиво е отвличал вниманието на лекаря.

— А каталепсията?

— Преструвка, Уотсън. Не бих го споменал пред нашия специалист, но не е трудно да се изиграе каталептичен припадък, правил съм го.

— Е, а после?

— По една случайност Блесингтън и двата пъти не си е бил у дома. Причината двамата да изберат толкова необикновен час за посещение е, че не искат да има други пациенти в чакалнята. Съвпадението с часа за разходка на Блесингтън показва, че не са добре запознати с навиците му. Естествено, ако са идвали, за да крадат, щеше да си проличи. По очите на Блесингтън отгатнах колко много се страхува за живота си. Немислимо е някой да се сдобие с толкова отмъстително настроени врагове, каквито, изглежда, са тези двамата, без да го разбере. Убеден съм, че много добре знае кои са, но по някаква причина го крие. Нищо чудно утре да бъде по-общителен.

— А няма ли още една възможност — подметнах. — Малко е вероятна и все пак не бива да се отхвърля. Не може ли да се предположи, че руснакът каталептик и неговият син са измислени от доктор Тревелиян, който сам е влизал за нещо в спалнята на Блесингтън?

Видях в светлината на газовия фенер как по лицето на Холмс пробяга усмивка.

— Скъпи приятелю — каза той, — това беше една от първите възможности, за които помислих, но бързо отхвърлих съмненията в разказа на доктор Тревелиян. Младият посетител бе оставил отпечатък от стъпалото си и на стълбите, така че веднага можах да го сравня със следите в стаята. Освен това тези следи са от обувки с четвъртити върхове, не остри като на Блесингтън, а и с поне два сантиметра по-дълги, отколкото на доктора, така че няма съмнение на кого са. Да идем засега да поспим, защото ни най-малко не се съмнявам, че утре сутринта ще имаме наново вести от улица „Брук“.

Предсказанието на Шерлок Холмс се сбъдна в крайно драматичен вид. В седем и половина, в сумрака на ранното утро, той се появи по халат до кревата ми.

— Чака ни двуколката, Уотсън.

— Какво се е случило? — попитах.

— Трябва да идем на „Брук“.

— Нещо ново ли има?

— Трагично и интересно — отвърна той, вдигайки завесата. —
Виж това.

Той ми подаде лист от бележник, на който с молив бе надраскано: „За Бога, идвайте бързо! П. Т.“

— Да вървим приятелю, явно случаят е спешен.

След четвърт час бяхме пред къщата на доктора. Той сам ни отвори с разстроено лице.

— Боже Господи! — извика той, притискайки с длани слепоочията си.

— Какво има?

— Блесингтън се е самоубил!

Холмс подсвирна.

— Обесил се е тази нощ.

Влязохме и лекарят ни заведе в една стая, очевидно приемна.

— Толкова съм разстроен, че не знам какво правя — извика той.
— Полицайте са горе. Не съм на себе си.

— Кога узнахте?

— Тази сутрин. Към седем часа прислужничката влязла и го намерила да виси сред стаята. Завързал е въжето на куката, от която виси тежкият полилей, и е скочил от сандъка, който ви показва вчера.

Холмс остана за миг потънал в дълбок размисъл.

— Ако позволите, искам да се кача да погледна — и двамата тръгнахме по стълбите, следвани от доктора.

Гледката беше страшна. Споменах, че Блесингтън бе отпуснат човек. Сега, увиснал на куката, напълно бе изгубил човешки образ. Шията му бе опъната като на оскубано пиле, туловището под нея сякаш съвсем се бе сплуло. Облечен бе само с дълга нощна риза, изпод която нелепо стърчаха подпухнали глезени и усукани стъпала. До тялото стоеше чевръст полицейският инспектор и записваше нещо в бележника си.

— А, господин Холмс! — каза той, обръщайки се към приятеля ми. — Радвам се да ви видя.

— Добро утро, Ланър! — поздрави го на свой ред Холмс. — Нали няма да ме приемете като натрапник? Разказаха ли ви за случките, предшестващи тая драма?

— Да, чух нещо.

— Имате ли вече някакво мнение?

— Доколкото разбирам, този човек е обезумял от страх. Снощи си е легнал, както можете да установите по дълбоката вдлъбнатина на леглото. Нали знаете, най-много самоубийства стават към пет часа сутринта. Изглежда, тогава се е обесил и той. Доста ясен случай според мен.

— Мога да кажа, че е умрял преди около три часа, съдейки по вкочаняването на мускулите — отбелязах аз.

— Нищо подозрително ли не видяхте в стаята? — запита Холмс.

— Една отвертка и няколко винта на умивалника. Май и доста е пушил тази нощ. Намерих четири фаса от пури.

— Хм! — каза Холмс. — А цигаре?

— Не.

— Табакера?

— Намерих я в джоба на палтото на Блесингтън.

Холмс отвори табакерата и помириса последната пура в нея.

— Охо, хаванска. Другите са далеч по-евтини — от ония, които холандците внасят от източноиндийските си колонии. Обикновено ги продават в сламена обвивка и са по-тънки в края.

Той огледа още веднъж фасовете и ги измери с джобна линейка.

— Две са изпушени с цигаре и две без цигаре — каза той. — Крайчетата на първите две са отрязани с не особено остър нож, а на другите са били отхапани със здрави зъби. Не е самоубийство, господин Ланър, а добре обмислено и хладнокръвно извършено убийство.

— Не е възможно! — извика инспекторът.

— Защо?

— Защо някой ще седне да убива човек по толкова неудобен начин?

— Точно това трябва да разберем.

— Как са влезли?

— През главния вход.

— Сутринта беше заключен.

— Значи заключили са го след убийците.

— Откъде знаете?

— Видях следите им. След минута ще мога да ви дам допълнителни сведения.

Той отиде до вратата, завъртя дръжката и заоглежда всичко по неговия методичен начин. Извади ключа, стърчащ от вътрешната страна, и изследва подробно и него. Едно по едно на оглед бяха подложени креватът, килимът, столовете, камината, мъртвото тяло, дори връвта. Накрая помоли двама ни с инспектора да помогнем, тримата свалихме тялото и го положихме почтително на чаршафа.

— Откъде е взето въжето? — попита Холмс.

— Отрязано е оттук — каза доктор Тревелиан и посочи една голяма макара под кревата. — Блесингтън ужасно се страхуваше от пожар и винаги го държеше тук, за да може да се спусне през прозореца, ако пламне стълбището.

— Да, това доста ги е улеснило — замислено каза Холмс. — Фактите са напълно ясни и се надявам днес следобед да ви предложа обяснение за престъплението. Вземам с мен тази снимка на Блесингтън от полицата над камината, ще ми е нужна за моите издирвания.

— Но вие нищо не ни казвате! — извика докторът.

— О, съвсем ясно е как са се развили събитията — отвърна Холмс. — Били са трима: млад, стар, за третия не мога още нищо да кажа. Осмелявам се да твърдя, че първите двама са същите, които са се представили за руския княз и неговия син, чиято външност ни е добре известна. Пуснал ги е техен довереник, живеещ тук, в къщата. Според мен, инспекторе, няма да сгрешите, ако задържите прислужника, който, доколкото си спомням, е постъпил неотдавна на работа при вас, докторе.

— Тоя негодник е изчезнал — отвърна доктор Тревелиан. — Прислужничката и готвачът го търсят.

Холмс сви рамене.

— Играл е немалка роля в драмата — обясни той. — Тримата са се качили на пръсти по стълбата — първо възрастният, след него младият, последен неизвестният.

— О, Холмс! — не се съдържах аз.

— Няма нищо чудно, достатъчно е да се види как се застъпват следите. Имам предимството, че още снощи установих коя на кого е. Качили са се до стаята на господин Блесингтън, но тя е била заключена. С парче тел са превъртели ключа. И без лупа можете да установите по драскотините къде е бил упражнен натиск. Първата им

работа, когато са влезли в стаята, е била да запушат устата на Блесингтън. Той или е спял, или така се е вцепенил от ужас, че не е могъл да извика. А и стените са много дебели, така че дори да се е обадил, нищо чудно, че никой не го е чул. След като са го обезвредили, за мен е несъмнено, че се е състоял нещо като съвет, един вид съдебно заседание. Не е било кратко, през това време са изпушени тези пури. Старият е седял на тоя плетен стол и е пушил с цигаре. Младият е седял ей там и е отръсквал пепелта си о дръжката на чекмеджето. Третият е крачел напред-назад. Мисля, че Блесингтън е седял на кревата, но не съм абсолютно сигурен. Накрая са вдигнали Блесингтън и са го обесили. Всичко е било предварително запланувано и според мен са си носели макара или скрипец. С отвертката и винтовете са мислели да направят бесилка. Но щом са видели куката, са предпочели, естествено, да си спестят труда. Накрая, след като са си свършили работата, са заминали по същия път и съучастникът им е заключил след тях.

Тримата с най-дълбок интерес слушахме описанието на събитията от предната нощ, разкрити от Холмс с помощта на толкова незначителни и едва видими следи, че дори когато ни ги сочеше, трудно проследявахме хода на разсъжденията му. Инспекторът излезе за малко, за да се разпорежи да задържат прислужника, а ние с Холмс се върнахме на улица „Бейкър“, за да закусим.

— Ще бъда тук в три часа — каза Холмс след закуска. — Тогава ще дойдат докторът и инспекторът. Надявам се дотогава да разкрия и последните неясни моменти.

В уречения час двамата посетители се появиха, но приятелят ми пристигна едва в четири без петнайсет. По израза на лицето му, когато влезе, разбрах, че е успял.

— Някакви новини, инспекторе?

— Пипнахме прислужника, сър.

— Отлично, аз пък пипнах престъпниците.

— Пипнахте ги! — извикахме тримата в един глас.

— Е, пипнах самоличността им. Така нареченият Блесингтън, както и очаквах, е добре известен на полицията, както и убийците му. Имената им са Бидъл, Хейуърд и Мофа.

— Бандата, която обра банката в Уърдингдън! — извика инспекторът.

— Точно така.

— Значи Блесингтън трябва да е бил Сътън?

— Именно.

— Тогава всичко е ясно като бял ден — каза инспекторът.

Но ние с Тревелян се спогледахме в недоумение.

— Сигурно помните големия обир на банката в Уърдингдън — каза Холмс. — Бандата се състоеше от петима души, тези четиримата и пети на име Картрайт. Обирджиите убиха касиера Тобин и отнесоха седем хиляди лири. Това стана през 1875 година. И петимата бяха задържани, но срещу тях нямаше недвусмислени улики. Този Блесингтън, или Сътън, се скарал с приятелите си, след което ги издаде. Картрайт бе обесен, останалите трима получиха по 15 години затвор. Преди няколко дни са излезли предсрочно на свобода и както се досещате, са решили да отмъстят на издайника за смъртта на приятеля си. След два неуспешни опита да го пипнат при третия, както знаете, осъществяват замисъла си. Остана ли още нещо неизяснено, господин Тревелян?

— О, обяснихте всичко по наистина забележителен начин — каза лекарят. — Несъмнено страховете му започнаха от деня, когато е прочел във вестника за предсрочното им освобождаване.

— Така е. Приказките за кражба са били колкото да ви хвърли прах в очите.

— Но защо не ви каза?

— Работата е там, уважаеми, че, познавайки отмъстителността на бившите си съдружници, той се е страхувал да разкрие пред когото и да е самоличността си. Не се осмели да изрече позорната си тайна. Но колкото и окаян да беше, все пак се намираше под закрилата на британския закон и аз не се съмнявам, инспекторе, че макар този щит да пропусна да го опази, мечът на правосъдието ще застигне престъпниците.

Това са обстоятелствата в случая с хронично болния пациент и лекарят от улица „Брук“. За тримата убийци не се чу нищо повече и в Скотланд ярд решиха, че са били сред злощастните пътници на кораба „Нора Крейна“, който потъна на няколко левги северно от Порто. Срещу прислужника не се намериха доказателства и той бе освободен, а това всъщност е първото цялостно описание на „Загадката от улица «Брук»“.

---

[1] Бляскав удар (фр.). — Б.пр. ↑

ГРЪЦКИЯТ ПРЕВОДАЧ

През цялото време на дългото ми и близко познанство с Шерлок Холмс не го чух да спомене за родителите си и много рядко говореше за миналото си. Тази сдържаност подсилваше свръхестественото му донякъде въздействие върху мен — дотолкова, че понякога започвах да гледам на него като на рядък феномен, мозък без сърце с недоразвита човешка чувствителност за сметка на поразяваща интелигентност. Пълното мълчание за родителите му бе толкова характерно за неемоционалния му характер, колкото равнодушието към жените и избягването на нови познанства. Бях започнал да мисля, че е сирак, останал без живи сродници, когато веднъж за голяма моя почуда заговори за брат си.

Беше една лятна привечер след чая, когато несвързаната ни приказка прескачаше от клубовете за голф до причините за измененията в наклона на земната орбита. Накрая се спряхме по-надълго върху атавизма и наследствените нагласи. Заспорихме доколко личните качества се наследяват и доколко се изграждат чрез възпитание.

— От онова, което си споделял — казах, — разбирам, че наблюдателността и забележителната ти способност да извличаш заключения се дължат изключително на самоналожено системно обучение.

— До известна степен е така — замислено отвърна Холмс. — Предците ми са провинциални земевладелци, споделяли, както изглежда, живота на съсловието си. И все пак нищо чудно някои качества да съм наследил с кръвта от баба ми, сестра на френския художник Верне^[1]. Склонността към изкуството приема понякога у потомците причудливи форми.

— Но откъде знаеш, че способностите ти са получени по наследство?

— Брат ми Майкрофт ги притежава в още по-голяма степен.

Това бе изцяло ново за мен. Нима бе възможно в Англия да има още един човек, надарен с такива необикновени способности, без полицията и обществеността да знаеха? Попитах за това моя приятел, намеквайки, че просто от скромност изтъква качествата на брат си. Холмс се засмя.

— Скъпи Уотсън, не съм от хората, които смятат скромността за добродетел — каза той. — От логическа гледна точка всяко нещо трябва да бъде оценено според точната му стойност и самоподценяването е също такава изкривяване на истината, както и преувеличаването на собствените достойнства. Когато казвам, че Майкрофт има по-добри способности за наблюдение от мен, това е точната и буквална истина.

— По-малък ли е от теб?

— Със седем години е по-голям.

— И е неизвестен?

— О, много е известен в своя кръг.

— В кой кръг?

— Например в клуб „Диоген“.

Не бях чувал за такава институция, както явно е проличало и по изражението ми, защото Шерлок Холмс извади от джоба си часовник.

— Клуб „Диоген“ е най-ексцентричният лондонски клуб, а Майкрофт е най-ексцентричният му член. Всеки ден е там от пет без петнайсет до осем без двайсет. Сега е шест и ако искаш да се поразходим в тая чудна вечер, с удоволствие ще ти покажа две лондонски забележителности.

След пет минути вече крачехме към площад „Риджънт“.

— Учудваш се, че Майкрофт не използва дарбите си като детектив — каза приятелят ми. — Просто не е годен за това.

— Но нали каза, че...

— Казах, че ме превъзхожда в наблюдателността и способността да извлича заключения. Ако изкуството на детектива се ограничаваше с разсъждения в креслото, брат ми щеше да е най-големият криминален следовател. Но той е лишен от всякаква амбиция и енергия. Никога няма да помръдне, за да провери точни ли са разсъжденията му, и ще предпочете да излезе, че не е прав, но няма да си направи труд да докаже правотата си. Колкото пъти съм се обръщал към него за помощ, обясненията му винаги са се оказвали верни. Обаче

е съвършено неспособен практически да подготви нещата, за да може делото да бъде представено в съда.

— Значи не му е това професията?

— Не. Онова, от което аз живея, за него е само любителско развлечение. Той се оправя чудесно с цифри и проверява книгата в някои правителствени учреждения. Живее на „Пел Мел“ и всяка сутрин отива пеш в Уайтхол, а вечер се връща. От първия ден на годината до последния това е единственият му маршрут, с изключение на отбиването до клуб „Диоген“, който е от другата страна на улицата, точно срещу жилището му.

— Не съм чувал за такъв клуб.

— Нищо чудно. В Лондон, както ти е известно, немалко хора избягват компанията на себеподобните си било от свенливост, било от човеконенавистничество. От друга страна, нямат нищо против удобните кресла и най-новите вестници. Точно за подобни люде е създаден клуб „Диоген“, привлякъл най-затворените и необщителни хора в града. Там на никого не е позволено да се занимава с останалите. С изключение на приемните, разговорите в клуба не са разрешени и трикратното нарушение на това правило може да доведе до изключване. Брат ми е един от основателите, а и на мен атмосферата ми действа успокояващо.

Както си говорехме така, стигнахме до „Пел Мел“ и закрачихме по „Сейнт Джеймс“. Шерлок Холмс спря пред един вход недалеч от Карлтън и като ми даде знак да мълча, ме преведе през приемната. Видях отвъд стъклената преграда обширен, луксозно подреден салон, пълен с четящи хора, всеки в свой кът. Холмс ме въведе в малка стая, която гледаше към „Пел Мел“, остави ме за минута и се върна с един мъж, в когото веднага разпознах брат му.

Майкрофт Холмс бе значително по-висок и по-едър от Шерлок. Тялото му бе масивно, но лицето му, макар налято, бе със същата будна острота като на брат му. Очите му, с познатия светлосив цвят на вода, сякаш постоянно пазеха изпитателния, обърнат навътре поглед, който познавах у Шерлок в миговете на крайно съсредоточаване.

— Много се радвам да се запозная с вас, сър — каза той, подавайки ми широката си пухкава длан, напомняща плавник на тюлен. — Навред чувам за Шерлок, откак започнахте да пишете за

него. Очаквах, Шерлок, да наминеш миналата седмица, за да обсъдим случая в замъка. Мислех си, че те е затруднил.

— Разреших го — с усмивка отвърна приятелят ми.

— Адамс се оказа, нали?

— Да, Адамс.

— От самото начало бях сигурен.

Двамата седнаха пред прозореца.

— Чудесно място за онзи, който иска да изучава човечеството — каза Майкрофт. — Гледай онези двамата, които идват насам.

— Играчът на бiliarд и другият ли?

— Точно за другия е въпросът. Какво ще кажеш?

Непознатите се бяха спрели пред прозореца. Едно-две петна от тебешир по джоба на сакото на единия бяха единствените белези за причастността му към бiliarда, които открих. Другият бе нисък мургав мъж с килната назад шапка, стиснал под мишница някакви пакети.

— Бивш военен, както виждам — каза Шерлок.

— Наскоро излязъл в оставка — добави брат му.

— Служил в Индия.

— Офицер.

— Артилерийски, естествено — каза Шерлок.

— И вдовец.

— При това с дете.

— Не дете, уважаеми, деца!

— Е, това вече е прекалено — разсмях се аз.

— Не е трудно да се разбере — обясни Холмс, — че човек с такова властно изражение и със загоряло лице е военен, до неотдавна служил в Индия.

— А че наскоро се е уволнил, личи по това, че още е с военни обуца — добави Майкрофт.

— Походката му не е на кавалерист, а и е носел шапката си наклонена на една страна, както личи по по-светлата кожа над отсамната вежда. Теглото му не е като на сапърор. Артилерист е.

— По траура лесно се разбира, че наскоро е изгубил близък човек. Това, че сам пазарува, показва, че е останал без жена. Нали виждате, че е бил в магазин за детски играчки. Купил е дрънкалка, значи има бебе. Вероятно съпругата му е починала при раждането. Но

по книгата с картинки, която стиска под мишница, личи, че има и по-голямо дете.

Започнах да разбирам основанията на моя приятел да твърди, че брат му е по-надарен от него. Шерлок ме погледна и се усмихна. Майкрофт щипна с два пръста енфие от табакера, направена от черупка на костенурка, и побърза да изчисти с голяма червена копринена кърпа онова, което се поръси отпред на сакото му.

— Между другото, Шерлок — каза той, — имам нещо, което ще ти допадне. Поискаха мнението ми за една твърде странна случка. Нямам енергия да я подхва на издъно, макар да ми даде материал за любопитни догадки. Ако имаш желание да чуеш фактите...

— С удоволствие, драги Майкрофт.

Майкрофт драсна няколко думи на едно листче, откъснато от джобния му бележник, позвъни и подаде бележката на влезлия разсилен.

— Моля господин Мелас да дойде — обясни той. — Живее точно над моето жилище и донякъде се познаваме, затова се обърна към мен, когато изпадна в затруднение. Господин Мелас е от гръцки произход, забележителен познавач на чужди езици. Изкарва си прехраната като преводач в съдебни дела и придружител на заможни ориенталци, които отсядат в хотелите по „Нортъмбърланд“. Но по-добре сам да ви предаде със свои думи необикновеното си преживяване.

След няколко минути се появи невисок набит мъж, чийто маслинен тен и гарвановочерни коси издаваха южен произход, макар да говореше като образован англичанин. Той енергично стисна ръката на Шерлок Холмс и в тъмните му очи блесна искра на задоволство, когато разбра, че специалистът желае да изслуша историята му.

— Полицията едва ли ще повярва на разказа ми... — започна той с нажален глас. — Просто друг път не е имало подобно нещо и затова то изглежда невъзможно. Но аз няма да се успокоя, докато не науча какво е станало с оня клетник с пластир на лицето.

— Целият съм слух — каза Шерлок Холмс.

— Сега е сряда вечер — започна господин Мелас, — а това се случи в понеделник през нощта... само преди два дни. Аз съм преводач, както навярно ви е обяснил моят съсед. Зная много езици, едва ли не всички, но съм грък по рождение, с гръцко име и работя

главно с гръцки. От много години съм главният преводач с гръцки в Лондон и името ми е добре познато във всички хотели. Нерядко се случва в най-неочакван час да ме повикат изпаднали в затруднение чужденци или късно пристигнали пътешественици. Затова ни най-малко не се учудих, когато в понеделник вечер в дома ми пристигна господин Латимър, извънредно елегантно облечен млад човек, и ми предложи да потеглим с кабриолета, който чакал долу. Явил му се по работа някакъв приятел грък и понеже не говорел друг език освен гръцки, бил нужен преводач. Спомена, че домът му бил наблизко, в Кенсингтън, и, изглежда, много бързаше, понеже припряно ме вкара в кабриолета. Казах „кабриолета“, но то си беше цял фургон, във всички случаи нещо по-обширно от обичайните лондонски инструменти за мъчение на четири колелета. Гюрукът му бе поизтърган, но от скъп плат. Господин Латимър се разположи срещу мен и потеглихме през Чаринг крос по „Шафтсбъри“. От там излязохме на улица „Оксфорд“ и аз отворих уста да кажа, че много заобикаляме за Кенсингтън, но замълчах, сепнат от необичайното поведение на моя спътник. Най-напред той извади от джоба си нещо като страховито изглеждащ къс боздуган, налят с олово, и известно време го размахва, сякаш изпитваше тежестта и силата му. Накрая, без да каже дума, го сложи на седалката до себе си. След това вдигна стъклата от двете страни и за мое изумление те се оказаха облепени с хартия, през която не се виждаше нищо. „Съжалявам, че ви лишавам от гледката, господин Мелас — каза той. — Не искам да видите къде отиваме. За мен биха могли да настъпят неудобства, ако сте в състояние да намерите пътя дотам.“ Можете да си представите колко ме притесниха думите му. Спътникът ми беше як широкоплещест мъжага и дори без боздугана не бих могъл да се преборя с него. „Твърде странно държане от ваша страна, господин Латимър — промърморих. — Би трябвало да сте наясно, че постъпвате незаконно.“ „Несъмнено си позволявам известна волност — отвърна той, — но ще получите компенсация. И трябва да ви предупредя, господин Мелас, че ако тая нощ вдигнете тревога или направите нещо, което заплашва интересите ми, ще си навлечете сериозни неприятности. Само ще ви припомня, че никой не знае къде се намирате, и че в този кабриолет, а и в дома ми вие сте изцяло в моя власт.“ Говореше спокойно, но гласът му звучеше заплашително. Аз мълчах и се чудех защо му трябва да ме отвлича по толкова

необикновен начин. Ясно беше, че е напълно безсмислено да се съпротивлявам, оставаше ми единствено да чакам да видя какво ще се случи. Пътувахме около два часа, без да имам ни най-малка представа, накъде ме водят. От време на време колелетата подскачаха по камъни, след това се завъртаха гладко и безшумно като по асфалт, но иначе нищо не ми подсказваше къде сме. Хартията на страничните прозорци бе непроницаема, а прозорчето срещу мен бе затъмнено със синя завеска. Потеглихме от „Пел Мел“ в седем и петнайсет, а когато найсетне спряхме, часовникът ми показваше девет без десет. Спътникът ми спусна прозореца и зърнах ниския свод на вход, осветен от фенер. Когато излязох от кабриолета, вратата се отвори и аз се озовах във вътрешността на къщата, като пътьом смътно ми се мярнаха поляна и дървета от двете страни. Градина ли беше това или поле, не мога да кажа. В преддверието, едва мъждукаше лампа с цветен абажур и видях само, че по стените има много картини. В сумрака забелязах, че вратата бе отворил дребен хилав човек на средна възраст със смъкнати рамене. Когато обърна към нас светлината, видях, че носи очила. „Това ли е господин Мелас, Харолд?“ — запита той. „Да.“ „Отлично! Надявам се, че няма да ни се разсърдите, господин Мелас, просто не можехме без вашата помощ. Ако играете честно с нас, няма да съжалявате, но ако ви хрумне да си правите шегички, Господ да ви е на помощ.“ Говореше насечено и нервно, с хихикания и от него се уплаших повече, отколкото от спътника ми. „Какво искате от мен?“ — попитах. „Само да зададете няколко въпроса на гръцкия джентълмен, който ни гостува, и да ни преведете отговорите му. Но ще му предавате само онова, което ви кажем, иначе... — тук последва хихикане — ще съжалите, че сте се родили.“ Както говореше, той отвори някаква врата и ме въведе в една стая, явно богато обзаведена, но отново едва-едва осветена от лампа с намален пламък. Помещението беше голямо, краката ми потънаха в дебел килим. Мярнаха ми се тапицирани с плюш кресла, висока камина от бял мрамор със сбирка от японски оръжия на стената до нея. Точно под лампата имаше стол и по-възрастният ме накара да седна на него. Младият излезе и бързо се върна, но през друга врата, водейки благороден на вид мъж, облечен в някаква много широка роба, който бавно пристъпи напред. Когато влезе в осветения от лампата кръг, направо се уплаших от вида му. Беше смъртноблед и ужасяващо мършав, с изпъкналите пламтящи очи

на човек, чийто дух е по-силен от плътта. Но не признаците на физическа слабост ме поразиха толкова, колкото това, че през лицето и устата му на кръст бяха залепени две ивици пластир. „Къде е плочата за писане, Харолд? — викна старият, когато влезлият се отпусна на един друг стол. — Свободни ли са му ръцете? Дай му тебешир. Вие ще му задавате въпросите, господин Мелас, а той ще пише отговорите. Най-напред го попитайте готов ли е вече да подпише?“ Очите на непознатия припламнаха. „За нищо на света“ — написа той на гръцки на дъската. „При никакви условия ли?“ — запитах по заповед на нашия тиран. „Само ако пред очите ми я венчае гръцки свещеник, когото познавам.“ Старият захихика злорадо. „Нали знаете какво ви чака?“ „Все ми е едно.“ Приблизително такива бяха въпросите и отговорите от този странен разговор, наполовина изречен, наполовина написан. На няколко пъти го питах съгласен ли е да подпише документите, и всеки път получавах същия възмутен отговор. После ми хрумна нещо. Започнах да прибавям по нещо от мен към всеки въпрос — отначало съвсем невинни реплики, колкото да разбере дали някой от присъстващите знае гръцки, после, след като те не реагираха, се впуснах в по-опасна игра. Разговорът ни бе приблизително следният: „Инатът ви няма да доведе до нищо добро. Кой сте вие?“ „Все ми е едно. Никого не познавам в Лондон.“ „Сам си навличате беда. Откога сте тук?“ „Няма значение. От три седмици.“ „Имотът никога няма да е ваш. От какво страдате?“ „Но няма да е и в ръцете на негодници. Мъчат ме с глад.“ „Само подпишете и ще сте свободен. Каква е тази къща?“ „Няма да подпиша. Не зная.“ „Вредите на нея. Как ви е името?“ „Нека тя самата да ми го каже. Кратидес.“ „Ще я видите, ако подпишете. Откъде сте?“ „Значи никога няма да я видя. От Атина.“ Още пет минути, господин Холмс, и щях да науча всичко под носа на ония двамата. Следващият ми въпрос щеше да изясни нещата, но в тоя миг вратата се отвори и в стаята се втурна една жена. Не можах да я разгледам добре, видях само, че е стройна и красива, с черна коса, облечена в широка бяла рокля. „Харолд! — извика тя със силен акцент. — Не мога повече да стоя сама с... Божичко, та това е Павлос!“ — последните думи тя изрече на гръцки. В същия миг непознатият с конвулсивно движение изтръгна от устата си пластира и с вик „Софи, Софи!“ се хвърли в прегръдките на жената. Но това беше само за миг. Младият се втурна към жената и я издърпа извън стаята, докато

старият лесно се справи с изнемоцялата си жертва и измъкна пленника през другата врата. Когато останах сам, веднага скочих, въобразявайки си, че по някакъв начин мога да разбера каква е тази къща, в която бях попаднал. За щастие не можах да направя и крачка, защото, когато вдигнах очи, видях по-възрастния, който ме гледаше в упор, застанал в рамката на вратата. „Е, господин Мелас — каза той, — както разбирате, въведохме ви в твърде доверителни неща. Нямаше никога да ви обезпокоим, но на нашия приятел, който знае гръцки и започна преговорите, му се наложи спешно да се върне на Изток. Трябваше да му намерим заместник и много се зарадвахме, когато научихме за вашите способности.“ Аз се поклоних. „Вземете тези пет лири — пристъпи той към мен. — Надявам се, че са достатъчно като възнаграждение. Обаче запомнете — потупа ме той по гърдите и изхихика, — ако кажете на някого... на един-единствен човек дори, Господ да ви е на помощ.“ Не мога да ви опиша какво омерзение и ужас ми вдъхваше този човек. Сега светлината падаше върху него и можах да го разгледам по-добре. Лицето му беше кафеникавожълто и завършваше с проскубана остра брадица. През цялото време, докато говореше, лицето му се кривеше, устните и клепачите му играеха като на припадничав. Неволно си помислих, че хихикащият му смях също е признак на нервна болест. И все пак най-ужасяващи бяха очите му — стоманеносиви, със студен блясък и злостно, непреклонно жестоко изражение. „Ще научим, ако ни издадете — каза той. — Имаме си източници. Кабриолетът ви чака, моят приятел ще ви придружи до дома.“ Бързо ме преведоха през преддверието и ме пъхнаха в кабриолета, така че едва успях отново да зърна дърветата и поляната. Господин Латимър дишаше във врата ми и седна мълком срещу мен. В пълно безмълвие пътувахме с вдигнати стъкла безкрайно дълго и спряхме, когато минаваше полунощ. „Ще ви оставя тук, господин Мелас — каза спътникът ми. — Съжалявам, че няма да ви откарам до дома ви, но нямам избор. Всеки опит да проследите екипажа само би ви навредил.“ Докато говореше, той отвори вратичката, аз изхвърчах навън и в същия миг кочияшът шибна коня и кабриолетът се изгуби в мрака. Огледах се. Бях сред някакъв пущинак, сред който тъмнееха групи храсти. Нататък се виждаше редица къщи, тук-там прозорците на горните етажи светеха. От другата страна съзрях червените сигнални фенери на железопътна линия. Шумът на кабриолета бе

напълно затихнал. Стоях и се оглеждах, чудейки се къде съм попаднал, когато в тъмното се зададе някой. Когато се приближи, видях, че е кантонер. „Кое е това място?“ — попитах го. „Уондсуърт Комън“ — отвърна кантонерът. „Мога ли да хвана влак за града?“ „Трябва да повървите около километър и половина до Клапъм. Там има спирка и ще успеете да хванете последния влак до гара Виктория.“ Така завърши моето приключение, господин Холмс. Не зная къде съм бил, с кого съм говорил, не зная нищо освен това, което ви разказах. Знам само, че там става нещо недобро, и искам да помогна, доколкото мога, на този нещастник. На следващата сутрин разказах цялата история на господин Майкрофт Холмс, а сетне и на полицията.

Известно време след като изслушахме този необикновен разказ, останахме безмълвни. После Шерлок Холмс погледна брат си и каза:

— Нещо предприето ли е?

Майкрофт вдигна „Дейли нюз“ от съседната маса и прочете:

— „Възнаграждение за всяка информация относно местонахождението на гръцкия джентълмен Павлос Кратидес от Атина, незнаещ английски. Подобно възнаграждение за всякакво сведение за гръцка дама на име Софи, Х2473.“ Излезе във всички всекидневници. Досега няма отговор.

— Направи ли запитване в гръцкото посолство?

— Направих. Нищо не знаят.

— Тогава трябва да телеграфираме на началника на полицията в Атина.

— Цялата енергия на нашето семейство е отишла в Шерлок — обърна се към мен Майкрофт. — Значи ти поемаш случая и много ми се иска да ме държиш в течение.

— Разбира се — отвърна моят приятел, ставайки от стола. — И теб, и господин Мелас. На първо време, господин Мелас, на ваше място бих се пазил, защото по обявите те, разбира се, са узнали, че сте ги издали.

На път за дома Холмс се отби в пощата и изпрати няколко телеграми.

— Е, Уотсън, не може да се каже, че вечерта мина безинтересно — отбеляза той. — Впрочем някои от най-любопитните случаи са стигали до мен благодарение на Майкрофт. В случая проблемът има,

разбира се, само едно разрешение, но пък някои особености са много интересни.

— И ти се надяваш да се справиш?

— Хм, при положение че знаем толкова много неща, ще е наистина странно, ако не открием всичко. Ти самият не може да нямаш някакво предположение за обяснение на фактите, които научихме.

— Смътно.

— Е, какво е то?

— Според мен е очевидно, че гъркинята е отвлечена от младия англичанин на име Харолд Латимър.

— Откъде е отвлечена?

— Може би от Атина.

Шерлок Холмс поклати глава.

— Но младият англичанин не говори думица гръцки. Госпожицата говори прилично английски. От това може да се заключи, че е в Англия от известно време, докато той никога не е бил в Гърция.

— Добре де, да предположим, че е дошла в Англия на гости и този Харолд я е предумал да избяга с него.

— Това е по-възможно.

— Тогава братът, защото мисля, че такава е връзката между тях, е пристигнал от Гърция, за да изясни нещата. Съвършено непредпазливо се е наврял в ръцете на младия и по-стария му съучастник. Те го затварят и насилствено го карат да подпише документи, с които им прехвърля собствеността на девойката, на която може би е настойник. Той отказва да подпише. За да се пазарят, им е бил нужен преводач и така попадат на господин Мелас. По-рано са ползвали друг преводач. Девойката не е знаела, че брат ѝ е пристигнал, и го разбира случайно.

— Превъзходно, Уотсън! — извика Холмс. — Този път си съвсем близо до истината. Както виждаш, всички карти са в ръцете ни и трябва само да предотвратим някакви насилствени действия от тяхна страна. Ако ни оставят време, ще ги заловим.

— Но как ще открием къде се намира къщата?

— Е, ако твоите предположения са верни и името на тази девойка е или е било Софи Кратидес, няма да е трудно да я намерим. Нея трябва да търсим, защото брата, както изглежда, никой не го познава. Ясно е, че е минало известно време, поне няколко седмици, преди Харолд да завърже връзка с девойката, братът в Гърция да научи

и да пристигне тук. Ако през това време не са се местили, има вероятност да получим отговор на обявата на Майкрофт.

Докато си говорехме така, неусетно стигнахме до дома ни на улица „Бейкър“. Холмс тръгна напред по стълбата и когато отвори вратата на стаята ни, застина от учудване. Аз надникнах през рамото му и също замръзнах. Майкрофт Холмс седеше в креслото със запалена пура в ръка.

— Заповядай, Шерлок, заповядайте, сър! — весело се усмихна той, като видя слисаните ни лица. — Не очакваше от мен такава енергия, нали, Шерлок? Но тази история кой знае защо ме привлече.

— Как дойде?

— Хванах кабриолет и ви изпреварих.

— Нещо ново ли има?

— Пристигна отговор на обявата.

— А!

— Няколко минути след като си тръгнахте.

— И какво?

Майкрофт Холмс извади един лист.

— Ето — каза той, — написана е с меко перо на кралска кремава хартия от господин на средна възраст с хилаво телосложение. „Сър, в отговор на вашата обява с днешна дата мога да ви съобщя, че много добре познавам въпросната девойка. Ако благоволите да наминете у дома, подробно ще ви разкажа тъжната ѝ история. Сега тя живее в Бекънъм, в имението Лаврите. С почит: Дж. Девънпорт.“

— Пуснато е в Долен Брикстън — каза Майкрофт Холмс. — Какво ще кажеш, Шерлок, да отидем ли сега, за да го разпитаме?

— Драги Майкрофт, животът на брата е по-скъп от историята на сестрата. Мисля, че трябва да вземем от Скотланд ярд инспектор Грегсън и с него да отидем в Бекънъм. Знаем, че човекът е заплашен със смърт и всеки час може да е фатален.

— Предлагам да вземем и господин Мелас — казах аз. — Много е вероятно да ни трябва преводач.

— Чудесно! — каза Шерлок Холмс. — Прати прислужника да повика файтон и да тръгваме веднага! — той изтегли чекмеджето на масата и пхна револвера в джоба си. — Да — каза в отговор на моя питащ поглед: — От това, което чух, заключих, че имаме работа с много опасна банда.

Здрачаваше се, когато стигнахме пред къщата в „Пел Мел“, където бе квартирата на господин Мелас. Малко преди това някакъв господин го бил повикал и го отвел нанякъде.

— Къде по-точно? — попита Майкрофт Холмс.

— Не мога да ви кажа — отвърна жената, която ни отвори. — Само знам, че се качи в кабриолет с един господин и замина.

— Господинът не си ли каза името?

— Не, господине.

— Не беше ли висок, добре сложен млад брюнет?

— О, не, господине, беше нисък, с очила, с мършаво лице, но пък иначе приятен. Непрекъснато се подсмиваше, докато приказваше.

— Да побързаме! — извика Шерлок Холмс. — Работата очевидно е сериозна — каза той, докато препускахме към Скотланд ярд. — Отново са турили ръка на Мелас. Той не е особено храбър физически, както са установили оная нощ. Негодникът го е сплашил още като се е появил. Няма съмнение, че им е необходим професионално, но нищо чудно, след като си свърши работата, да го накажат, задето ги е издал.

Надявахме се с влака да стигнем в Бекънъм по-бързо, отколкото негодниците с кабриолета. Но в Скотланд ярд се наложи да изчакаме повече от час, докато дойде инспектор Грегсън и получим разрешение да претърсим къщата. В десет без петнайсет минахме по Лондонския мост и след четирийсет и пет минути слязохме на гарата в Бекънъм. Взехме кола за половин миля и стигнахме до Лаврите — голяма мрачна постройка, стърчаща самотно встрани от пътя. Освободихме колата и закрачихме рамо до рамо по алеята.

— Прозорците не светят — каза инспекторът. — Къщата изглежда празна.

— Нашите птички вече са отлетели — отбеляза Холмс.

— Откъде знаете?

— Преди един час оттук е минал тежко натоварен кабриолет.

Инспекторът се засмя.

— И аз видях следи от колела пред входа, но откъде знаете, че е бил тежко натоварен?

— Може би забелязахте същите следи от колела и от другата страна на пътя. Но коловозите, които излизаха, бяха значително по-

дълбоки, от което личи, че колата междуременно е била тежко натоварена.

— Убедихте ме — сви рамене инспекторът. — Няма да е лесно да разбием тази врата. Но да опитаме най-напред дали няма да ни чуе някой отвътре.

Той удари силно с чукчето на вратата и позвъни, но без успех. Холмс се изгуби някъде и се появи след няколко минути.

— Отворих един прозорец — каза той.

— Добре, че сте на страната на закона, а не срещу него, господин Холмс — възкликна инспекторът, като видя как ловко приятелят ми бе отворил ключалката. — Е, мисля, че при тези обстоятелства можем да влезем и без да сме поканени.

Един след друг проникнахме в обширен салон, явно същия, където е бил вкаран господин Мелас. Инспекторът запали фенера и разпознахме по описанието двете врати, завесата, лампата, сбирката от японски оръжия. На масата имаше две чаши, празна бутилка от бренди и остатъци от ядене.

— Какво е това? — изведнъж каза Холмс.

Застинахме с наострен слух. Някъде отгоре долиташе тихо стенание. Холмс изхвърча през вратата, ние с инспектора го последвахме. Звукът идваше от горния край на стълбите и всички един след друг се затичахме нагоре, като най-отзад и Майкрофт се мъчеше да не изостава въпреки теглото си.

На втория етаж имаше три врати една срещу друга. Зловещите звуци идваха иззад средната и преминаваха в пронизителен крясък. Вратата бе заключена, но ключът стърчеше в ключалката. Шерлок го превъртя и се хвърли в стаята, но само след миг изскочи обратно, стискайки с длан гърлото си.

— Дървени въглища! — извика той. — Трябва да проветрим!

Надзърнахме в стаята и видяхме сред мрака мъждиво синьо пламъче, което играеше в поставен сред стаята малък бакърен мангал. На пода се открояваше мъртвешки, неестествен кръг светлина, а в тъмното чернееха две легнали фигури, притиснати до стената. Задавихме се и се закашляхме от зловонните отровни изпарения, които ни лъгнаха от отворената врата. Холмс изтича нагоре до края на стълбата, за да пусне свеж въздух, върна се в стаята, отвори прозореца и изхвърли мангала в градината.

— След минута ще можем да влезем — задъхано проговори той. — Има ли свещ? Мисля, че не бива да се пали кибрит. Дръж фенера до вратата, Майкрофт, а ние ще ги измъкнем. Хайде!

Скочихме вътре, сграбчихме отровените и ги извлякохме на площадката. И двамата бяха в несвяст, с посинели устни, подпухнали разкривени лица и изскочили от орбитите очи. До такава степен бяха неузнаваеми тези лица, че само по черната брада и набитата фигура разпознахме гръцкия преводач, с когото се разделихме едва преди няколко часа в клуб „Диоген“. Ръцете и краката му бяха здраво овързани, над едното му око синееше следа от силен удар. Другият мъж, вързан по същия начин, беше висок и извънредно мършав, със залепени през лицето ленти пластир, които му придаваха гротесков вид. Стоновете му стихнаха скоро след като го извлякохме, но още от пръв поглед установих, че за него помощта ни бе пристигнала късно. Господин Мелас още дишаше и след близо час въздействие с амоняк и бренди имах удоволствието да го видя как отваря очи, и да установя, че ръката ми го е издърпала от мрачната долина, в която водят всички пътеки.

Разказът му беше простичък, съвсем според предположенията ни. Когато влязъл в квартирата му, посетителят извадил от ръкава си нож, заплашил го, че още на място ще му пререже гърлото, и така го отвлякъл за втори път. Хихикащият негодник оказал почти хипнотично въздействие върху клетия преводач, който не можеше да говори за него, без ръцете му да затреперят и целият да пребледнее. Незабавно го били откарали в Бекънъм, където превел втори разпит, по-драматичен от първия. Двамата англичани заплашвали пленника си с незабавна смърт, ако не се съгласял с исканията им. Когато се уверили, че никакви заплахи не могат да го сломят, го хвърлили обратно в затвора му и се захванали с Мелас, обвинявайки го в предателство, както личало от обявата във вестниците. Зашеметили го с един удар с бастун и той не можеше да си спомни повече нищо, когато ние го свестихме.

Това бе странният случай с гръцкия преводач, чието обяснение и досега не е съвсем пълно. От господина, отзовал се на обявата, научихме, че злочестата девойка произхождала от заможното гръцко семейство и била дошла на гости в Англия при приятели. Запознала се с младеж на име Харолд Латимър, който добил силно влияние над нея

и я предумал да се пресели при него. Неприятно изненадани, приятелите ѝ писали на брат ѝ в Атина и престанали да се интересуват от случая. Пристигайки в Англия, братът непредпазливо се оставил в ръцете на Латимър и съучастника му, който се оказа рецидивистът Уилсън Кемп. С изтезания и глад двамата са се опитвали да накарат пленника си, незнаещ думица английски, да им припише своето имущество и имуществото на сестра си. Девојката не е знаела, че той е в същата къща, а пластирът е бил залепен на лицето му, за да не може тя да го познае, ако случайно го зърне. Но с женския си усет тя незабавно се е досетила кой е, веднага щом го зърнала. Клетата девојка също е била пленница, защото в къщата не е имало други хора освен кочияша и жена му, които също били довереници на заговорниците. Като са разбрали, че тайната им е разкрита, а пленникът е непреклонен, престъпниците са избягали с девојката от наетата къща, отмъщавайки едновременно, както са си мислели, на оня, с когото не им се било удало да се справят, и на издайника.

След няколко месеца прочетохме във вестника любопитна вест от Будапеща. Двама англичани, които пътували с някаква жена, загинали трагично. Намерили ги заклани и според унгарската полиция взаимно си били нанесли смъртоносни рани. Но Холмс, струва ми се, е на друго мнение и до ден-днешен е убеден, че ако бъде намерена една гръцка девојка, тя може би ще разкаже как точно е било отмъстено за злото, причинено на нея и на брат ѝ.

---

[1] Род френски художници, сред които Клод-Жозеф (1712–1789), баща на Антоан-Шарл-Хорас (1758–1836), той пък баща на Жан-Емил-Хорас (1789–1863). — Б.р. ↑

МОРСКИЯТ ДОГОВОР

През юли, непосредствено след женитбата ми, имах удоволствието да сътруднича на Холмс и да изучавам методите му в три паметни случая, описани в записките ми под заглавията „Второто петно“, „Морският договор“ и „Умореният капитан“. В първия са засегнати значителни интереси и са замесени редица от първите фамилии на кралството, така че ще трябва да минат много години преди да стане възможно публикуването му. Никой друг случай, с който Холмс се е захващал, не е показвал по-недвусмислено значимостта на неговия аналитичен метод и не е поразявал така дълбоко онези, които са имали възможност да наблюдават прилагането му. Досега пазя дословен запис на беседата, в която той изложи действителните обстоятелства на случая пред мосю Дюбюк от парижката полиция и Фриц фон Валдбаум, известния специалист от Данциг. Въпросните двама господата бяха хвърлили всичките си сили, за да докажат в крайна сметка само някои второстепенни неща. И тъй, за да приключа с тази история, нека повторя, че до началото на следващия век тя няма да може да бъде разказана. Затова преминавам към втория случай в моя списък, който по едно време също обещавахе да придобие национално значение. Той се отличава с подробности, които му придават твърде своеобразен характер.

В ученическите си години ме свързваше тясно приятелство с едно момче — Пърси Фелпс, почти мой връстник, но учеше два класа по-нагоре. Пърси беше много умен и неизменно печелеше награди в училището. Накрая спечели и стипендия, която му даде възможност да продължи триумфалния си път и в Кеймбридж. Беше от много добро семейство и от малки знаехме, че известният консерватор лорд Холдхърст е брат на майка му. Това родство не му беше от голяма полза в училище. Тъкмо обратно — на нас сякаш ни беше още по-забавно да го тормозим на игрището и да го удряме през пищялките с бухалките за крикет. Но нещата се промениха, когато навлезе в живота. По едно време дочух, че способностите и връзките му във висшето

общество му били извоювали хубава длъжност във Форин офис. После съвсем забравих за него, докато за съществуването му не ми припомни следното писмо:

Брайърбре, Уокинг

Драги Уотсън,

Не се съмнявам, че ще си спомниш за Поповата лъжичка, Фелпс, който учеше в пети клас, когато ти беше в трети. Възможно е дори да си чул, че благодарение на влиянието на вуйчо ми получих добра служба във Форин офис и се ползвах с доверие и уважение, докато внезапно не ме сполетя ужасна беда, която, изглежда, ще разбие кариерата ми.

Излишно е да описвам тук подробностите около това трагично събитие. В случай че се отзовеш на молбата ми, вероятно ще трябва подробно да ти разкажа всичко. В момента се съвземам от двумесечно мозъчно възпаление и все още съм извънредно слаб. Смяташ ли, че би могъл да доведеш при мен твоя приятел господин Холмс? Искане ми се да чуя неговото мнение по въпроса, макар и органите на властта да ме уверяват, че не може да се направи повече нищо. Моля те, опитай се да го доведеш, и то колкото може по-скоро. Откакто живея в тази ужасна неизвестност, всяка минута ми се вижда дълга като час. Увери го, че не съм потърсил досега съвета му не защото не ценя способностите му, а защото не бях на себе си, откакто ме сполетя този удар. Сега вече разсъдъкът ми се избистри, но не смея да мисля много за всичко това от страх да не изпадна отново в предишното състояние. Все още се чувствам толкова отпаднал, че, както виждаш, не мога да пиша сам, а диктувам. Моля те, опитай се да го доведеш.

Твой стар съученик

Пърси Фелпс

Писмото ме разчувства с многократните молби да доведе Холмс. Толкова се развълнувах, че и трудна да беше задачата, пак щях да се опитам да направя нещо. Но аз, разбира се, знаех, че Холмс обича професията си и винаги е готов да се притече на помощ, когато го повика клиент. Жена ми се съгласи, че не бива да се губи и миг, и един час след закуска се озовах в старата квартира на улица „Бейкър“.

Холмс седеше до една масичка по халат и бе целият погълнат от някакъв химически опит. Голяма извита реторта вреше бурно над синкавия пламък на бунзеновата горелка, а дестилираните капки се кондензираха в двулитров съд. Приятелят ми едва ме погледна, когато влязох, и аз, преценявайки, че експериментът му е важен, седнах в едно кресло и зачаках. Той бъркаше ту в едно, ту в друго шишенце и от всяко изтегляше по няколко капки със стъклен капкомер. Накрая постави на масичката епруветка с получения разтвор. В дясната ръка държеше листче лакмусова хартия.

— Идваш в най-решителния момент, Уотсън — рече той. — Ако тази хартийка остане синя, всичко е наред. Ако почервенеет, значи е бил отнет човешки живот — той потопа хартийката в епруветката и тя веднага се обагри в червено. — Хм, така и смятах! — възкликна Холмс. — След минутка ще съм на твое разположение, Уотсън. Тютюн ще намериш в персийския чехъл.

Той се обърна към бюрото и написа няколко телеграми, които предаде на прислужника. После се тръшна в креслото срещу мен, сви колене и обхвана с ръце дългите си тънки пищялки.

— Най-обикновено дребно убийство — обяви той. — Предполагам, че носиш нещо далеч по-добро. Всъщност ти си буревестникът на престъплението, Уотсън. Какво е то?

Подадох му писмото и той го прочете съсредоточено.

— Не ни казва много — отбеляза, докато ми го връщаше.

— Почти нищо.

— Но почеркът е интересен.

— Не е неговият.

— Да, женски е.

— Ами! — усъмних се.

— Да, женски е, и то на жена с интересен характер. При започване на едно разследване не е без значение да научиш, че клиентът е близък с човек, който, за добро или за зло, има необикновен

характер. Случаят вече събуди любопитството ми. Ако си готов, можем веднага да тръгнем за Уокинг и да се запознаем с този дипломат, изпаднал в беда, както и с дамата, на която е диктувал писмото си.

Успяхме да хванем един ранен влак от гара Ватерло и след по-малко от час се намирахме сред еловите гори на Уокинг. Брайърбре се оказа самотно имение сред обширен парк само на няколко минути път от гарата. Изпратихме картичките си и тутакси бяхме въведени в изискано наредена приемна, където след малко влезе започващ да пълнее мъж, който ни приветства с особена любезност. Навярно приближаваше четирийсетте, но страните му бяха тъй румени, а очите му гледаха толкова весело, че оставяше впечатлението за пълничко и палаво момченце.

— Толкова се радвам, че дойдохте! — възкликна той, докато се ръкуваше с нас. — Пърси цялата сутрин пита за вас. Ах, горкото момче, готов е да се хване и за сламка. Баща му и майка му ме помолиха да ви посрещна, тъй като дори споменаването на тази история е крайно болезнено за тях.

— Ние още не знаем никакви подробности — отбеляза Холмс. — Доколкото разбирам, вие не сте член на семейството.

В първия миг нашият нов познайник сякаш остана изненадан, но после погледна към гърдите си и се разсмя.

— О, разбира се, видели сте монограма „Дж. Х.“ на моя медальон — каза той. — За миг си помислих, че сте го разбрали по интуиция. Името ми е Джоузеф Харисън и тъй като Пърси ще се жени за сестра ми Ани, аз съм бъдещ негов сродник, поне по сватовство. Ще намерите сестра ми в стаята му, през последните два месеца тя неотлъчно се грижи за него. Най-добре ще е веднага да идем там, като знам с какво нетърпение ви очаква Пърси.

Стаята, в която ни въведоха, се намираше на същия етаж като приемната. Беше обзаведена отчасти като всекидневна, отчасти като спалня. Във всеки кът имаше красиво подредени вази с цветя. На един диван до отворения прозорец, през който проникваха омайното благоухание на градината и лекият летен ветрец, лежеше млад мъж, много блед, с изтощен вид. До него седеше една жена, която се изправи, когато влязохме.

— Да изляза ли, Пърси? — запита тя.

Той ѝ стисна ръката, за да я задържи.

— Здравей, Уотсън — поздрави сърдечно той. — Никога нямаше да те позная с тези мустаци. А това, предполагам, е твоят прочут приятел господин Шерлок Холмс?

Представих Холмс с няколко думи, после двамата седнахме. Пълният млад човек бе излязъл, но сестра му остана. Болният продължаваше да държи ръката ѝ. Беше жена със забележителна външност — възнисичка и позакръглена, но с красив матов цвят на лицето, с големи черни очи като на италианка и с буйна черна коса. На фона на нейния тен бледото лице на годеника ѝ изглеждаше още по-изморено и посърнало.

— Няма да ви губя времето — каза той, като се надигна от дивана. — Ще премина направо на въпроса без излишни предисловия. Бях щастлив и преуспяващ човек, господин Холмс, и ми предстоеше да се оженя, когато едно неочаквано и злополучно събитие провали цялото ми бъдеще. Както Уотсън може би ви е казал, работех във Форин офис и благодарение на влиянието на моя вуйчо лорд Холдхърст бързо се издигнах до доста отговорна длъжност. Когато стана министър на външните работи в сегашното правителство, вуйчо ми започна да ми възлага поверителни задачи и тъй като съумявах с умение и такт да ги доведа до успешен край, спечелих пълното му доверие. Преди около два месеца и половина — на 23 май, за да бъда по-точен — той ме повика в частния си кабинет и след като ме похвали за добрата работа, ми съобщи, че имал да ми възложи нова поверителна задача. „Това — каза той, като вдигна от писалището си един свитък сива хартия — е оригиналът на онзи таен договор между Англия и Италия, за който — казвам го със съжаление — вече са проникнали някои слухове в пресата. От изключително голямо значение е нищо повече да не се разчува за него. Посолствата на Франция и Русия биха платили огромни суми, за да научат съдържанието на този документ. Той не би напуснал писалището ми, ако не беше абсолютно наложително да се направи копие от него. Ти имаш писалище в кабинета си, нали?“ „Да, сър.“ „Вземи договора и го заключи там. Ще издам нареждане да останеш след работно време, когато другите си отидат, за да го препишеш на спокойствие, без някой да види с какво се занимаваш. След като свършиш, ще заключиш отново преписа и оригинала в писалището си и ще ми ги предадеш лично утре сутринта.“ Аз взех тези документи и...

— Извинете за миг — прекъсна го Холмс, — сами ли бяхте по време на този разговор?

— Съвсем сами.

— Голяма ли беше стаята?

— Десет метра на десет.

— В средата ли стояхте?

— Да, почти в средата.

— И говорехте тихо, нали?

— Да. Гласът на вуйчо ми поначало е изключително тих, а аз почти не проговорих.

— Благодаря ви — каза Холмс, като затвори очи. — Моля, продължете.

— Постъпих точно както той поръча: изчаках, докато другите чиновници си отидат. Един от тях обаче — Чарлс Горо, който работеше в моята стая, имаше да наваксва някаква изостанала работа. Оставих го да работи и излязох да вечерям. Когато се върнах, вече си беше отишъл. Искаше ми се бързо да свърша, защото знаех, че Джоузеф, тоест господин Харисън, с когото току-що се запознахте, е в града и възнамерява да се върне в Уокинг с влака в единайсет часа. Искаше ми се и аз да се прибера заедно с него. Когато прегледах договора, веднага разбрах, че наистина е от изключителна важност и че вуйчо ми нищо не е преувеличил. Без да се впускам в подробности, мога да кажа, че той определяше позицията на Великобритания спрямо Тройното съглашение и предначертаваше политиката, която страната би следвала, в случай че френският флот вземе пълно надмощие над италианския в Средиземно море. Въпросите, засегнати в договора, бяха изключително военноморски. Накрая следваха подписите на висшите сановници. Аз набързо прехвърлих с поглед всичко това и се заех с преписването. Документът беше дълъг, написан бе на френски език и съдържаеше двамайт и шест отделни клаузи. Преписвах колкото можех по-бързо, но в девет часа бях отхвърлил само девет клаузи и ми се струваше невъзможно да успея да свърша навреме, за да хвана влака в единайсет. Обзе ме сънливост след неотдавнашната вечеря, а и бях имал дълъг и уморителен работен ден. Чаша кафе щеше да избистри съзнанието ми. Всяка вечер в портиерската будка долу в подножието на стълбата оставаше дежурен портиер. Обикновено той вареше на спиртника си кафе за чиновниците, които понякога оставаха да работят

извънредно. Натиснах звънеца, за да го повикам. За моя изненада на повикването се отзова жена — едра възрастна жена с груби черти на лицето, облечена в престилка. Тя ми обясни, че била жената на портиера и че идвала обикновено по това време, за да почисти. Поръчах ѝ да ми донесе кафе. Преписах още две клаузи и тъй като сънливостта ме налегна още повече, станах и се разтърках из стаята. Кафето все не идваше и аз се чудех защо ли се бави. Отворих вратата и излязох навън, за да разбера. От стаята, в която работех, тръгва един слабо осветен коридор, който всъщност е единственият изход от нея. Коридорът свършва при вито стълбище, в чието подножие се намира будката на портиера. По средата на това стълбище има площадка с друг коридор. Този втори коридор води през друго тясно стълбище до черен вход, който се използва от прислугата, но служи и като пряк път за чиновниците, когато идват от улица „Чарлс“. Ето една приблизителна скица на мястото.

— Благодаря. Мисля, че съвсем ясно ви разбирам — отвърна Шерлок Холмс.

— Много важно е според мен да обърнете внимание на този момент. Аз слязох по стълбите до входното преддверие. Заварих портиера дълбоко заспал в будката си. Чайникът вреше толкова силно върху спиртника, че водата се плискаше по пода. Тъкмо протегнах ръка и се канех да разтърся човека, който продължаваше да спи дълбоко, когато един звънец над главата му иззвъня силно, сепна го и той се събуди. „А, господин Фелпс!“ — възкликна той, гледайки ме смутено. „Слязох да видя какво става с кафето ми.“ „Задрямал съм, докато чаках чайникът да заври, сър.“ Той погледна към мен, после вдигна очи към все още трептящия звънец и на лицето му се изписа удивление. „Щом вие сте тук, сър, тогава кой позвъни на звънеца?“ — попита портиерът. „Звънецът ли? Какъв звънец?“ — учудих се аз. „Звънецът от стаята, в която работите.“ Сякаш ледена ръка сграбчи сърцето ми. Значи в стаята, в която бях оставил договора разгърнат на масата, имаше някой. Изтичах като обезумял нагоре по стълбата и хукнах по коридора, но там нямаше никой, господин Холмс. Нямаше никой и в стаята. Всичко си беше така, както го бях оставил, само поверените ми документи бяха изчезнали от масата. Копието беше там, но оригинала го нямаше.

Холмс се поизправи на стола си и потри ръце. Явно бе, че случаят особено много му допада.

— И какво направихте тогава? — тихо попита той.

— Веднага съобразих, че крадецът е могъл да дойде само по стълбата, водеща към черния вход. Ако беше дошъл по другата, щях, естествено, да го срещна.

— Сигурен ли сте, че през цялото време не е стоял скрит в стаята или в коридора, който, както казахте, е бил слабо осветен?

— Напълно. Дори и мишка не би могла да се скрие нито в стаята, нито в коридора. Там просто няма място, където можете да се скриете.

— Благодаря. Моля, продължавайте.

— Портиерът разбра по преbledнялото ми лице, че съм се изплашил от нещо, и ме последва по стълбите. Двата заедно изтичахме обратно по коридора и надолу по стръмните стъпала към улица „Чарлс“. Вратата долу беше затворена, но отключена. Отворихме бързо и изскочихме навън. Съвсем ясно си спомням, че точно в този момент от някаква съседна църква долетяха три мелодични камбанени удара. Часът беше десет без петнайсет.

— Това обстоятелство е много важно — каза Холмс, записвайки нещо върху маншета на ризата си.

— Нощта беше тъмна, валеше топъл дъждец. На улица „Чарлс“ нямаше никой, но на пресечката с „Уайтхол“ движението, както обикновено, продължаваше да е много оживено. Гологлави, както бяхме излезли, затичахме по тротоара. На ъгъла стоеше един полицай. „Извършен е обир — задъхвайки се, изрекох аз. — Откраднат е много важен документ от Форин офис. Минавал ли е някой по тази улица?“ „Тук съм от четвърт час, сър — отвърна полицаят. — През това време мина само една висока възрастна жена с кашмирен шал.“ „О, това е била жена ми — извика портиерът. — Освен нея никой ли не е минавал?“ „Никой.“ „Явно крадецът е тръгнал в обратна посока“ — каза портиерът и ме задърпа за ръкава. Аз обаче бях убеден, че не е така, и опитите му да ме поведе в обратната посока още повече подсилиха съмненията ми. „Накъде отиде жената?“ — попитах. „Не зная, сър. Видях я, като мина, но нямах никаква причина да я проследявам. Явно бързаше.“ „Преди колко време беше това?“ „О, съвсем наскоро.“ „През последните пет минути ли?“ „Да, преди не повече от пет минути.“ „Не губете време, сър, сега всяка минута е

скъпа — извика портиерът. — Повярвайте ми, моята старица няма нищо общо с това и елате да отидем към другия край на улицата. Е, щом не искате, ще отида сам“ — обяви той и хукна в обратната посока. Само след миг го настигнах и го хванах за ръкава. „Къде живееш?“ — попитах. „На «Айви лейн» №16, в Брикстън — отвърна той, — но не се подвеждайте по лъжлива следа, господин Фелпс. Елате да отидем на другия край на улицата и да видим дали там няма да открием нещо.“ Нямах да загубя нищо, ако последвах съвета му. Заедно с полицаия забързахме нататък, колкото да установим, че улицата е пълна с народ. Хората сновяха нагоре-надолу, явно всички устремени да се доберат по-скоро до сушина във влажната нощ. Не намерихме дори някой празносчитащ човек, който да ни каже минавал ли е оттам някой. Накрая се върнахме в министерството и изследвахме внимателно стълбището и страничния коридор, но без никакъв резултат. Коридорът към стаята ми е застлан с мек линолеум, по който лесно се забелязват всякакви следи. Разгледахме го най-старателно, но не открихме никакви отпечатащи от стъпки.

— През цялата вечер ли бе валяло?

— От около седем часа.

— Е, как тогава жената, която е влязла в стаята към девет часа, не е оставила следи с калните си обувки?

— Радвам се, че повдигате този въпрос. Тогава и на мен това ми мина през ума. Чистачките обаче имат навика да си свалят обувките в будката на портиера и да обуват терлици.

— Ясно. Значи не открихте никакви следи, макар и навън да бе валяло почти цялата вечер? Да, да, поредицата от събития е изключително интересна. Какво направихте след това?

— Изследвахме подробно и стаята. Тайна вратичка там няма, прозорците са на десетина метра над равнището на улицата, пък и двата бяха залостени отвътре. И да има някакъв капак на пода, не би могъл да се отвори, тъй като килимът е тежък, а таванът е най-обикновен, варосан. Готов съм да заложа живота си, че онзи, който е откраднал документите ми, е могъл да влезе единствено през вратата.

— А камината?

— Камина няма. Стаята се отоплява с печка. Шнурът на звънеца се намира от дясната страна на писалището ми. Онзи, който е звънял, е трябвало да заобиколи от дясната страна, за да го дръпне. Не разбирам

обаче защо престъпникът е позвънил. Това си е една неразрешима загадка.

— Наистина случаят е необичаен. Какво предприехте след това? Предполагам, че сте претърсили стаята, за да видите дали неканеният гост не е оставил някакви следи, дали не е изпуснал например фас от пура, ръкавица, фиба за коса или друга някоя дреболия, нали?

— Не намерихме нищо такова.

— И миризма ли?

— Е, за това изобщо не се сетихме.

— А миризмата на тютюн например би могла да ни ориентира много при подобно разследване.

— Аз самият не пуша, така че бих усетил, струва ми се, миризма на тютюн. Нямахме никаква улика. Единственото, за което можехме да се заловим, бе, че жената на портиера — госпожа Тенджи, бе напуснала прекалено бързо мястото. Мъжът ѝ не можа да даде друго обяснение, освен че към този час жена му обикновено си тръгвала. Двамата с полицаия решихме, че най-добре ще е да заловим жената, преди да е успяла да се освободи от документа, който, предполагаме, все още носеше със себе си. През това време тревогата вече бе стигнала до Скотланд ярд и детективът — господин Форбс, пристигна незабавно и се зае най-дейно със случая. Наехме файтон и след половин час бяхме на посочения адрес. Вратата ни отвори младо момиче — най-голямата дъщеря на госпожа Тенджи, както се оказа. Майка ѝ още не се беше върнала и тя ни покани да почакаме в предната стая. След десетина минути на външната врата се почука и тогава ние направихме много сериозна грешка, за която обвинявам себе си. Вместо да отидем и сами да отворим вратата, оставихме момичето да направи това. Чухме го да казва: „Мамо, тук са двама души, които искат да говорят с теб.“ Миг след това по коридора се чу тропот от тичащи крака. Форбс скочи и рязко отвори вратата на стаята. Двамата хукнахме към задната стая или към кухнята, не зная точно, но жената вече беше влязла там. В първия момент ни изгледа предизвикателно, но после, като ме позна, на лицето ѝ се изписа безкрайно учудване. „Божичко, но това е мистър Фелпс от министерството!“ — възкликна тя. „Хайде, хайде, а ти за кои ни взе, докато бягаше от нас?“ — попита моят спътник. „Помислих, че са съдия-изпълнителите — отвърна тя. — Имаме си малки неприятности

с един дюкянджия.“ „Това май не е вярно — рече Форбс. — Имаме основание да смятаме, че си откраднала един важен документ от Форин офис и че затова изтича тук, за да се освободиш от него. Сега ще дойдеш с нас в Скотланд ярд, за да те обискират.“ Тя напразно протестираше и се съпротивяваше. Повикахме файтон и тримата потеглихме обратно. Преди това обаче огледахме внимателно кухнята и най-вече огнището, за да проверим дали не бе унищожила ценния документ през краткото време, докато е била сама. Нямаше никаква следа от хартиени късчета или от пепел. Веднага щом стигнахме в Скотланд ярд, я предадохме на жената претърсвач и аз с мъчително безпокойство зачаках резултата. От документа нямаше и следа. Тогава всъщност за пръв път осъзнах цялата опасност на положението, в което бях изпаднал. До този момент бях действал, не бях имал време за размишления. Увереността, че ще си върна договора, бе толкова голяма, че и не дръзвах да помисля какви биха били последствията в случай на неуспех. Сега обаче нямаше какво повече да се прави и имах достатъчно свободно време, за да осъзная положението си. Беше ужасно. Уотсън ще ви каже, че още в училище бях нервно и чувствително момче. Такъв съм по природа. Помислих си за вуйчо и за колегите му от кабинета, за позора, който бях навлякъл на него, на себе си и на всички хора, свързани с мен. Какво значение имаше обстоятелството, че бях станал жертва на необичаен и злополучен инцидент? Подобни инциденти са недопустими, когато са заложили дипломатически интереси. Бях погубен, позорно и безвъзвратно погубен. Не помня какво съм направил. Струва ми се, че съм устроил някаква сцена. Смътно си спомням, че около мен се бяха събрали група детективи от Скотланд ярд и се опитваха да ме успокоят. Един от тях ме съпроводи до гара Ватерло и ме качи на влака за Уокинг. Предполагам, че щеше да ме придружи из целия път, ако със същия влак не пътуваше доктор Фериър, наш съсед. Той беше така любезен да поеме грижата за мен. Всъщност добре, че стана така, защото на гарата получих припадък и преди да стигнем до дома, напълно изгубих ума си. Можете да си представите какво е станало, когато цялата къща е била събудена от звъненето на доктора и са ме видели в това състояние. Горката Ани и майка ми били направо смазани. Доктор Фериър бе научил почти всичко от детектива, който ме бе съпроводил до гарата, и, в общи линии, им разказал какво се е случило, като

разказът му, разбира се, не облекчил положението. На всички било ясно, че ще боледувам дълго, затова прогонили Джоузеф от слънчевата му спалня и я превърнали в болнична стая за мен. След това, господин Холмс, съм лежал тук в безсъзнание над два месеца, мятайки се в силно мозъчно възпаление. Ако не са били грижите на госпожица Харисън и на доктора, сега не бих разговарял с вас. Ани се е грижела за мен през деня, през нощта в стаята ми е оставала наемна болногледачка, защото в пристъпите си на лудост съм бил способен на всичко. Разсъдъкът ми бавно се проясняваше, но едва последните три дни паметта ми се възвърна. Понякога ми се иска изобщо да не се бе възвръщала. Първото, което направих, беше да телеграфирам на господин Форбс, който се бе заел с разследването на случая. Той дойде и ме увери, че са направили всичко възможно, но не са успели да попаднат на никаква диря. Портиерът и жена му били разпитани най-подробно, без това да осветли ни най-малко въпроса. Подозренията на полицията паднали върху младия Горо, който, както може би си спомняте, бе останал да работи същата вечер извънредно. Оставането след работно време и френският му произход са били единствените основания, върху които се градяло подозрението. Всъщност аз започнах да работя едва след като той си бе отишъл, а семейството му наистина е от хугенотско потекло, но разбиранията и обичаите му са толкова английски, колкото са вашите и моите. Не са открили нищо, което да го уличи в участие в престъпното дело, и съмненията са отпаднали. Вие сте последната ми надежда, господин Холмс. Ако и вие не ми помогнете, завинаги ще загубя и честта, и положението си.

Изтощен от дългия разказ, болният се отпусна на възглавниците, а болногледачката му наля в една чаша някакво укрепващо лекарство. Холмс седеше мълчаливо с отнетата назад глава и със затворени очи — поза, която би се сторила апатична на човек, който не го познава, но аз знаех, че тя означава най-голяма вгълбеност.

— Вашият разказ беше така изчерпателен — каза най-сетне той, — че ми оставихте твърде малко въпроси. Има обаче един, който е особено важен. Доверихте ли някому, че ви е възложена такава важна задача?

— Никому.

— Дори и на госпожица Харисън например?

— Дори и на нея. Аз не съм се връщал в Уокинг след получаването на нареждането и изпълнението му.

— И никой от близките ви не е минавал случайно да ви види?

— Никой.

— Знае ли някой от тях разположението на помещенията в министерството?

— О, да. Водил съм всички да го разглеждат.

— Впрочем тези въпроси са неуместни, щом не сте казвали никому нищо за договора.

— Никому нищо не съм казвал.

— А знаете ли нещо повече за портиера?

— Нищо, освен че е служил дълго във войската.

— В кой полк?

— Доколкото съм чувал, в Колдстриймския.

— Благодаря ви. Вярвам, че ще мога да взема по-подробни сведения от Форбс. Органите на властта се справят блестящо при събирането на факти, макар че невинаги съумяват да ги оползотворят. Какво прекрасно нещо е розата!

Той мина покрай дивана, отиде до прозореца, където изправи кълмналото стъбълце на една мъхава роза, и се загледа в прекрасното съчетание на червеното със зеленото. За мен това беше непознатата черта в характера на Холмс, защото дотогава не го бях виждал да проявява такъв голям интерес към творенията на природата.

— Никъде другаде дедукцията не е тъй необходима, както в религията — рече той, облягайки гръб на капаците на прозорците. — Умният човек може да направи от нея точна наука. И според мен цветята са най-голямото доказателство за милосърдието на провидението. Всички други неща — способностите, желанията, храната ни, наистина са от първа необходимост за съществуването ни. Но тази роза е допълнителен дар. Мирисът и цветът ѝ са украса на живота, а не необходимо условие за него. И само на милосърдието на провидението дължим тези допълнителни дарове. Затова ще кажа отново, че трябва много да се уповаваме на цветята.

По време на тази тирада Пърси Фелпс и годеницата му гледаха Холмс с учудване и по лицата им бе изписано доста голямо разочарование. Стиснал в пръстите си розата, той бе изпаднал в

някакъв унес. Това състояние продължи няколко минути и бе нарушено от младата дама, която попита с известна рязкост в тона:

— Виждате ли някакви изгледи за разрешаване на загадката, господин Холмс?

— О, загадката ли? — отвърна Холмс, като се сепна и се върна към действителността. — Би било глупаво да се отрича, че случаят е крайно объркан и сложен, но мога да ви обещаая, че ще се заема с него и ще ви държа в течение на всяко нещо, което ми направи впечатление.

— А съзирате ли някаква диря?

— Вие ме насочихте вече към седем, но аз, разбира се, трябва да ги проверя, преди да мога да се произнеса за стойността им.

— Съмнявате ли се в някого?

— Съмнявам се в себе си...

— Моля?

— Съмнявам се в себе си, защото твърде прибързано правя изводи.

— А защо тогава не отидете в Лондон, за да подложите на проверка изводите си?

— Съветът ви е отличен, госпожице Харисън — рече Холмс и стана. — Тъкмо това, струва ми се, трябва да направим, Уотсън. А вие, господин Фелпс, не хранете предварително лъжливи надежди. Историята е много заплетена.

— С трескаво вълнение ще очаквам да ви видя отново — извика дипломатът.

— Добре, добре, ще дойда утре със същия влак, макар че повече от вероятно е новините ми да не са много изчерпателни.

— Бог да ви поживи, господин Холмс, загдето обещавате да дойдете — с вълнение изрече нашият клиент. — Получавам нови сили за живот, като знам, че нещо се прави. Впрочем получих писмо от лорд Холдхърст.

— Ха, така ли? И какво ви пише той?

— Писмото му е хладно, но не остро. Предполагам, че тежкото ми заболяване го е възпряло да прояви суровост. Отново повтаря, че въпросът е от изключителна важност, и добавя, че няма да бъдат предприети никакви стъпки по отношение на бъдещето ми — имайки предвид, разбира се, моето уволнение, — докато не се възстановя и имам възможност да поправа по някакъв начин нещастиято.

— Е, това е разумно и деликатно от негова страна — отбеляза Холмс. — Хайде, Уотсън, че ни чака цял ден работа в града.

Господин Джоузеф Харисън ни откара до гарата и не след дълго вече се носехме с портсмътския влак. Холмс беше потънал в дълбок размисъл и до железопътния възел Клапъм почти не отвори уста.

— Много е приятно да влизаш в Лондон по някоя от тези прокарани високо линии, които ти дават възможност да се любиш на къщите долу, както им се любиме ние сега.

Помислих, че се шегува, защото гледката беше твърде мрачна и окаяна, но той побърза да се изясни:

— Погледни онези големи уединени групи здания, които се издигат над сивата настилка като тухлени островчета сред оловносиво море!

— Това са общинските училища.

— Не, драги, това са маяци. Маяците на бъдещето. Капсулки, пълни със стотици лъскави семенца, от които утре ще поникне една по-умна и по-добра Англия. Предполагам, че този човек — Фелпс, не пие?

— Не допускам.

— Нито пък аз. Но сме длъжни да вземем под внимание всяка възможност. Нещастникът е затънал в много дълбока вода и е доста съмнително дали ще можем да го измъкнем на брега. Какво ти е впечатлението от госпожица Харисън?

— Момиче със силен характер.

— Да, но е добър човек, ако не се заблуждавам. Тя и брат ѝ са единствените деца на някакъв фабрикант на железария от графство Нортъмбърланд. Фелпс се е сгодил за нея миналата зима, а след това тя, придружена от брат си, е дошла, за да бъде представена на близките му. Тогава се е случила бедата и тя останала да се грижи за любимия си, а брат ѝ Джоузеф, който се чувствал много удобно при тях, също е останал. Както виждаш, вече съм събрал отделни сведения. Днешният ден обаче ще бъде ден на истинско разследване.

— Моята практика... — започнах аз.

— О, ако смяташ, че твоите случаи са по-интересни от моите... — прекъсна ме малко остро Холмс.

— Искях само да кажа, че моята практика няма да пострада за ден-два, тъй като сега е най-мъртвият сезон в годината.

— Отлично — рече Холмс, възвръщайки доброто си настроение.
— В такъв случай ще разследваме нещата заедно. Мисля, че първо трябва да се срещнем с Форбс. Той навярно би могъл да ни даде сведенията, които са ни нужни, докато се ориентираме от коя страна да подхванем случая.

— Ти каза, че си открил диря.

— Да, не една, а няколко, но трябва да направим някои допълнителни справки, за да проверим доколко са верни. Най-трудно се разкрива безпричинното престъпление. Това обаче не е безпричинно. Кой би могъл да се възползва от него? На първо място, френският посланик, след това руският посланик, освен тях всеки, който би могъл да го продаде на единия от двамата, и, накрая, лорд Холдхърст.

— Лорд Холдхърст?

— Е, не е изключено един държавник да изпадне в такова положение, че да не съжалява, ако такъв документ случайно бъде унищожен.

— Да, но не и държавник с почтеното име на лорд Холдхърст.

— Това е една възможност и ние не можем да си позволим да я пренебрегваме. Затова днес ще се срещнем с достопочтения лорд. Междувременно вече предприех началните стъпки в разследването.

— Вече?

— Да. От гарата в Уокинг изпратих по телеграфа едно обявление до всички вечерни вестници в Лондон. Ще излезе тази вечер във всеки от тях.

Той ми подаде едно листче, откъснато от бележника му, на което беше написано с молив:

10 лири награда. Търси се номерът на файтона, който е оставил пътник при или близо до вратата на Форин офис на улица „Чарлс“ в десет без петнайсет вечерта на 23 май. Отнесете се до улица „Бейкър“ №221-Б.

— Смяташ, че крадецът е дошъл с файтон?

— И да не е така, няма да ни навреди. Но ако е вярно твърдението на господин Фелпс, че нито в стаята, нито в коридора има

място, където може да се скрие човек, несъмнено престъпникът е дошъл от вълн. А щом допускаме, че е пристигнал от вълн в такава дъждовна вечер и не е оставил мокри следи по линолеума, изследван само няколко минути след преминаването му, твърде вероятно е да е дошъл с файтон. Да, мисля, че спокойно можем да направим това заключение.

— Звучи правдоподобно.

— Това е една от дирите, за които говорех. Може и да ни изведе някъде. И звънецът, разбира се, една от характерните особености на случая. Защо е извънял звънецът? Дали крадецът е дръпнал шнура ей тъй, просто за предизвикателство? Или го е сторил някой, който е бил заедно с крадеца в стаята и е искал да предотврати престъплението? Или е било случайност? Или...

Холмс отново изпадна в онова състояние на дълбок и мълчалив размисъл, от което преди малко беше излязъл, но на мен ми се стори — тъй като познавах всяко негово настроение, — че внезапно му бе хрумнала някаква нова възможност.

Когато пристигнахме, часът беше три и двайсет. Хапнахме набързо в бюфета и веднага продължихме за Скотланд ярд. Холмс беше телеграфирал на Форбс и когато влязохме при него, той вече ни чакаше. Беше дребен хитър човек с будно, но крайно неприветливо изражение на лицето. Държеше се с нас изключително хладно, особено като разбра по каква работа сме дошли.

— Чувал съм неведнъж за вашите методи на работа, господин Холмс — каза той язвително. — Вие с готовност използвате всички сведения, които полицията е в състояние да ви предостави, а после довършвате сам случая, като с това направо я злепоставяте.

— Напротив — рече Холмс. — От последните ми петдесет и три случая моето име е фигурирало само в четири, а полицията получи всички заслуги за останалите четирийсет и девет. Не ви се сърдя, че не знаете това, защото още сте млад и неопитен. Но ако искате да напреднете в новата си служба, трябва да работите заедно с мен, а не против мен.

— Бих се радвал да получа от вас някои указания — каза Форбс, променяйки тона, — тъй като с този случай още не съм стигнал доникъде.

— Какво сте направили досега?

— Разследвах портиера Тенджи. Напуснал е войската с много добра характеристика и не можем да открием никакви улики срещу него. Жена му обаче не е стока. Мисля, че знае по въпроса повече, отколкото казва.

— Нея разследвахте ли я?

— Пуснахме подире ѝ една от нашите сътруднички. Госпожа Тенджи обича да пие. Нашата сътрудничка е била на два пъти с нея, но старицата си е била пийнала здравата, така че не е успяла да изкопчи нищо.

— Разбрах, че в къщата им са ходили съдия-изпълнители.

— Да, но дългът е бил изплатен.

— Откъде са взели парите?

— И това проверихме. Той е очаквал да получи пенсията си, освен туй не забелязахме никакви признаци, че разполагат с пари.

— Какво обяснение даде госпожа Тенджи за това, че именно тя се е отзовала, когато господин Фелпс е позвънил за кафето?

— Каза, че мъжът ѝ бил много уморен и затова решила да го отмени.

— Да, наистина, че малко по-късно е бил сварен да спи на стола. Е, значи срещу тях не е открито нищо злепоставящо освен лошата слава на жената. Попитахте ли я защо онази вечер толкова много е бързала да си отиде, че дори е привлякла с това вниманието на полицая?

— Била останала по-късно от обичайното и искала да се прибере по-бързо.

— Изтъкнахте ли ѝ факта, че вие с господин Фелпс сте тръгнали двайсетина минути по-късно за дома ѝ, а сте пристигнали преди нея?

— Тя го обясни с различната скорост на автобуса и файтона.

— А отговори ли ви защо, след като е влязла в къщата, е изтичала право в кухнята?

— Защото там държала парите, с които трябвало да се разплати със съдия-изпълнителя.

— Значи ви е дала отговор на всичко. Попитахте ли я дали, когато си е отивала, не е срещнала или не е видяла някой да се шляе по улица „Чарлс“?

— Не била видяла никого освен полицая.

— Е, както виждам, разпитали сте я най-обстойно. А какво друго предприехте?

— Два месеца подред следихме чиновника Горо, но съвсем безрезултатно. И срещу него не можем да докажем нищо.

— Нещо друго?

— Нямаме за какво да се заловим, липсват каквито и да било улики.

— Изградихте ли си вече някакво мнение за това, как е извъннал звънецът?

— Не, и трябва да призная, че никак не мога да проумея този факт. Доста смел е бил оня, който и да е бил, който си е позволил да вдигне такъв шум.

— Да, постъпката наистина е странна. Много ви благодаря за всичко, което споделихте с нас. Ако успее да открие човека, ще ви се обадя. Да вървим, Уотсън!

— Накъде сега? — попитах, като излязохме от канцеларията на Форбс.

— Отиваме да поговорим с лорд Холдхърст, министър на външните работи и бъдещ министър-председател на Англия.

Имахме късмет да сварим лорд Холдхърст в кабинета му на „Даунинг стрийт“ и щом Холмс изпрати картичката си, незабавно бяхме поканени да се качим. Държавникът ни прие с присъщата му старомодна вежливост и ни настави да седнем в удобните кресла от двете страни на камината. Застанал на килимчето между нас със слабата си висока фигура, с острите, но благи черти на лицето си, с начупената, преждевременно побеляваща коса, той представляваше онзи не особено често срещан тип истински благородник.

— Вашето име ми е познато, господин Холмс — каза той с усмивка. — И, разбира се, излишно е да се преструвам, че не знам целта на посещението ви. В нашето министерство има само едно-единствено събитие, което би могло да привлече вниманието ви. Мога ли да ви попитам от чие име действате?

— От името на господин Пърси Фелпс — отвърна Холмс.

— А, моят злощастен племенник! Навярно разбирате, че тъкмо поради роднинството ни за мен е още по-невъзможно да го прикрия по какъвто и да било начин. Страхувам се, че този инцидент ще се отрази пагубно върху кариерата му.

— А ако документът се намери?

— Тогава би било друго, разбира се.

— Искам да ви задам един-два въпроса, лорд Холдхърст.

— С удоволствие ще ви осведомя за всичко, доколкото мога, разбира се.

— В тази стая ли дадохте нареждането за преписването на документа?

— Да.

— В такъв случай едва ли някой е могъл да ви подслуша?

— Това е извън всякакво съмнение.

— Споменавали ли сте пред някого, че имате намерение да дадете договора за преписване?

— Пред никого.

— Сигурен ли сте в това?

— Напълно.

— Е, добре, щом като вие не сте казали никому и господин Фелпс също не е казал никому, и никой друг освен вас не е знаел нищо по въпроса, значи присъствието на крадеца в стаята е било чиста случайност. Видял е удобен случай и се е възползвал от него.

Държавникът се засмя.

— Това вече е извън моята компетентност — рече той.

Холмс се замисли за миг.

— Има и един друг, много важен момент, по който бих искал да поговоря с вас — каза той. — Доколкото ми е известно, вие сте се опасявали от тежки последици, ако подробностите на този договор станат известни, нали?

По изразителното лице на държавника премина сянка.

— Да, много тежки последици наистина.

— Те настъпиха ли?

— Не още.

— Ако договорът е попаднал, да речем, във френското или пък в руското посолство, смятате ли, че щяхте да научите това?

— Да, щях да науча — отвърна лорд Холдхърст с мрачно изражение.

— Е, добре, след като са изтекли близо два месеца и половина, а не се е чуло още нищо, не би било неестествено да се предположи, че по някаква причина договорът не е попаднал у тях, нали?

Лорд Холдхърст сви рамене:

— Едва ли можем да допуснем, господин Холмс, че крадецът е взел договора, за да го сложи в рамка и да си го гледа.

— Може би изчаква по-добра цена.

— Ако почака още малко, няма да получи нищо. След няколко месеца договорът вече няма да представлява тайна.

— Това е много важно — рече Холмс. — Разбира се, би могло да се предположи също, че крадецът внезапно е заболял.

— Че е получил мозъчно възпаление например? — попита държавникът и хвърли бърз поглед към приятеля ми.

— Нямам предвид това — рече невъзмутимо Холмс. — А сега, след като отнехме толкова много от скъпоценното ви време, довиждане, лорд Холдхърст.

— Желая ви успех в разследването независимо кой ще се окаже престъпникът — отвърна лордът, като ни изпрати с поклон при вратата.

— Представителен човек — отбеляза Холмс, като излязохме на улица „Уайтхол“, — но очевидно не му е лесно да поддържа положението си. Далеч не е богат, а има много нужди. Ти, разбира се, забеляза, че подметките на обувките му са сменяни, нали? Няма повече да те задържам, Уотсън, и да те откъсвам от работата ти. За днес нямам намерение да предприемам нищо друго, освен ако не получа отговор на обявлението за файтона. Ще ти бъда обаче крайно задължен, ако ме придружиш утре до Уокинг със същия влак.

На другата сутрин се срещнах с него според уговорката и тръгнахме заедно за Уокинг. Не беше получил отговор на обявата, значи никаква нова светлина не бе хвърлена върху случая. Лицето на Холмс беше каменно като на индианец — изражение, което лесно постигаше, когато пожелаеше — и не можех да разбера доволен ли е или не от развитието на събитията. Доколкото си спомням, разговаряхме за Бертийоновата измервателна система и той изразяваше възторжено уважението си към френския учен.

Заварихме нашия клиент все още под грижите на преданата му болногледачка, но видът му значително се бе подобрил в сравнение с предния ден. Когато влязохме, той стана без усилие от дивана и ни приветства.

— Някакви новини? — попита той нетърпеливо.

— Както и очаквах, отчетът ми е неудовлетворителен — каза Холмс. — Говорих с Форбс, говорих и с вуйчо ви и предприех някои разследвания, които може и да доведат до нещо.

— Значи, не сте загубили надежда?

— Ни най-малко.

— Бог да ви поживи за тези думи! — извика госпожица Харисън. — Ако не загубим кураж и търпение, накрая истината ще излезе наяве.

— Ние имаме да ви разказваме повече, отколкото вие на нас — каза Фелпс, като седна отново на дивана.

— И аз се надявах, че ще бъде така.

— Да, миналата нощ имахме преживяване, което може да се окаже нещо доста сериозно — докато говореше, лицето на Фелпс помръкна, а в очите му припламна нещо, което приличаше на страх. — Започвам да мисля — продължи той, — че неволно съм станал център на някакъв ужасен заговор и че не само кариерата, но и животът ми е в опасност.

— Така ли! — възкликна Холмс.

— Звучи невероятно, защото, доколкото ми е известно, нямам нито един враг. И все пак след снощната преживелица не мога да направя друг извод.

— Разкажете ми, моля, какво се е случило.

— Снощи за пръв път спях без болногледачка в стаята. Чувствах се много добре и реших, че мога да мина без нея. Оставих обаче нощната лампа да свети. Задрямал съм към два часа след полунощ, но се събудих внезапно от слаб шум. Все едно мишка гризеше дърво. Полежах известно време и се ослушах, оставайки с впечатлението, че действително е мишка. После шумът стана по-силен и внезапно откъм прозореца долетя рязко металическо изтракване. Седнах в леглото изумен. Сега вече нямаше никакво съмнение относно природата на тези шумове. Слабият шум очевидно бе причинен от опит да се вкара някакъв инструмент в цепнатината между рамките на прозореца, а металическото изтракване — от избутването на резето. После за десетина минути настъпи тишина. Вероятно навън изчакваха да разберат дали шумът не ме бе събудил. След това чух слабо изскърцване, сякаш прозорецът бавно се отваряше. Не издържах повече, защото нервите ми не са вече това, което бяха преди. Скочих от леглото и разтворих широко капациите. Един мъж се бе привел към

прозореца. Успях да го зърна само за миг, защото, докато се усетя, изчезна. Беше загърнат с наметка, която закриваше долната част на лицето му. В едно обаче съм напълно сигурен: държеше някакво оръжие в ръка. Стори ми се, че е дълъг нож. Съвсем ясно видях блясъка му, когато мъжът се обърна и побягна.

— Много интересно — отбеляза Холмс. — И какво направихте след това, моля?

— Ако бях по-здрав, щях да го последвам през отворения прозорец, но за съжаление можех само да позвъня, за да разбудя къщата. С това загубих доста време, тъй като звънецът звъни в кухнята, а прислугата спи на горния етаж. Тогава започнах да викам и така успях да събудя Джоузеф, а той събуди останалите. Джоузеф и конярят откриха следи в цветната леха под прозореца, но напоследък сушата бе толкова голяма, че не са могли да проследят дирята през тревата. На едно място по дървената ограда към пътя личали следи, сякаш някой се е прехвърлял, отчупвайки едно парченце от горния край на дъската. Не съм казал още нищо на местната полиция, защото исках най-напред да чуя вашето мнение.

Разказът на нашия клиент, изглежда, направи силно впечатление на Шерлок Холмс. Той стана от стола и закрачи из стаята, обзет от неудържима възбуда.

— Нещастieto никога не идва само — добави Фелпс с усмивка, макар да бе очевидно, че нощната преживелица го бе разстроила доста.

— Вие безспорно сте си получили вече дела — каза Холмс. — Смятате ли, че ще можете да излезете, за да се поразходим около къщата?

— О, с удоволствие бих излязъл малко на слънце. Джоузеф също ще дойде.

— И аз — обади се госпожица Харисън.

— Боя се, че вие не бива да идвате — каза Холмс, като поклати глава. — Дори ще ви помоля да останете седнала на мястото си, както бяхте преди.

С израз на неудоволствие младата жена седна отново. Брат ѝ обаче се присъедини към нас и четиримата излязохме. Заобиколихме моравата и се отправихме към прозореца на младия дипломат. Както ни бе казал, в цветната леха личаха следи, но полузаличени и неясни. Холмс се наведе за миг над тях, после се изправи и сви рамене.

— Едва ли някой може да разбере нещо от тях — каза той. — А сега да обиколим къщата, за да видим защо крадецът е избрал именно тази стая. Според мен големите прозорци на салона и на трапезарията биха били много по-привлекателни за него.

— Да, но се виждат от пътя — обади се Джоузеф Харисън.

— Да, разбира се. А тук има и една врата, която би могъл да се опита да насили. За къде води?

— Това е черният вход, през който се снабдява къщата. Нощем, естествено, е заключен.

— Безпокоили ли са ви по такъв начин и преди?

— Не — отвърна нашият клиент.

— Имате ли у дома сребърни прибори или нещо друго, което би привлякло крадци?

— Нищо.

Холмс се разхождаше около къщата с ръце в джобовете с такъв нехаен вид, който беше съвсем необичаен за него.

— Вие, както разбирам — обърна се той към Джоузеф Харисън, — сте открили някакво място на оградата, където се е катерил човек. Искам да хвърля един поглед.

Младият мъж ни отведе до една разцепена в горния край дъска, от която висеше малко парче дърво. Холмс го доотчупи и го разгледа внимателно.

— Смятате ли, че това е станало миналата нощ? Не ви ли се струва, че е по-стара работа?

— Възможно е.

— Не личи и някой да е скачал от другата страна, няма никакви следи. Не, не, едва ли тук ще можем да открием нещо. Да се върнем в спалнята и да обсъдим въпроса.

Пърси Фелпс крачеше едва-едва, облегал на ръката на своя бъдещ шурей. Двамата с Холмс прекосихме бързо моравата и стигнахме до отворения прозорец на спалнята доста преди другите.

— Госпожице Харисън — изрече Холмс с особено възбуден глас, — трябва да останете през целия ден там, където сте сега. Това е изключително важно.

— Разбира се, господин Холмс, щом желаете — отвърна с готовност, макар и доста учудена, девойката.

— Като тръгнете да си лягате, заключете тази врата отвън и вземете ключа със себе си. Обещайте ми, че ще го сторите.

— А Пърси?

— Той ще дойде с нас в Лондон.

— А аз ще остана тук?

— Това е за негово добро. Вие можете да му помогнете. Моля ви, обещавайте ми бързо!

В мига, когато другите двама се приближиха, тя кимна утвърдително.

— Защо си се свряла там, Ани? — извика брат ѝ. — Излез на слънце.

— Не, благодаря, Джоузеф. Малко ме боли главата, а стаята е така приятно прохладна, действа ми успокояващо.

— Е, какво предлагате сега, господин Холмс? — попита нашият клиент.

— Докато разследваме този по-маловажен случай, не бива да изпускаме от очи по-съществения. Ще ми помогнете извънредно много, ако дойдете с нас в Лондон.

— Веднага ли?

— Щом се пригответе. Да речем, след час.

— Чувствам се достатъчно силен и бих могъл да дойда, щом смятате, че ще ви бъде полезен.

— И то много.

— Може би ще искате да остана и да ношувам там?

— Тъкмо това щях да ви предложа.

— В такъв случай моят снощен приятел, ако реши пак да ме посети, ще види, че птичката е отлетяла. Ние изцяло сме във вашите ръце, господин Холмс, затова трябва да ни кажете какво точно искате да направим. Може би ще предпочетете Джоузеф също да дойде, за да се грижи за мен?

— О, не. Както знаете, моят приятел Уотсън е лекар, той ще поеме тази грижа. Ако ни разрешите, ще обядваме тук и после тримата заедно ще потеглим за града.

Стана така, както предложи Холмс, а съгласно нареждането му госпожица Харисън се извини, че не може да напусне спалнята. Не можех да разбера какво целеше с тези ходове приятелят ми. Може би искаше да държи девойката настрана от Фелпс, който, радостен от

оздравяването си и от перспективата за действие, обядваше с нас в трапезарията. Холмс обаче ни бе приготвил още по-голяма изненада. На гарата, след като ни настани в купето, той заяви най-спокойно, че няма намерение да напуска Уокинг.

— Искам да изясня една-две дреболии, преди да тръгна — рече той. — Вашето отсъствие, господин Фелпс, в известен смисъл доста ще ми помогне. Уотсън, ще ми направиш голяма услуга, ако заведеш нашия приятел на улица „Бейкър“ и останеш там с него, докато си дойда. За щастие сте съученици, така че ще имате за какво да си говорите. Господин Фелпс може да спи в стаята за гости. Ще бъда при вас за закуската — има един влак, който пристига на гара Ватерло в осем часа.

— А какво ще стане с разследването в Лондон? — попита разочаровано Фелпс.

— Можем да го оставим за утре. Мисля, че сега съм по-необходим тук.

— Моля ви, съобщете в Брайърбре, че се надявам да се върна утре вечер — извика Фелпс, когато влакът потегли.

— Едва ли ще се върна в Брайърбре — отвърна Холмс и ни махна весело с ръка.

По пътя двамата с Фелпс обсъждахме случая, но нито той, нито аз успяхме да открием основателна причина за тази промяна в развитието на събитията.

— Предполагам, че иска да открие следите на снощния крадец, ако изобщо допуснем, че е бил крадец. Аз лично не смятам, че е обикновен опит за кражба.

— А какво е тогава според теб?

— Ей Богу, можеш да го отдадеш на слабите ми нерви, но съм убеден, че съм заплетен в някаква тайна политическа интрига и че по някаква непонятна за мен причина се стремят да ме убият. Звучи самотнително и нелепо, но съди по фактите! Защо един крадец ще се опита да проникне чрез взлом в спалня, където не би могъл да разчита на особена плячка, и защо ще е с дълъг нож в ръка?

— Сигурен ли си, че това не е било сгъваем лост, с какъвто обикновено си служат крадците?

— Не, беше нож. Видях съвсем ясно блясъка на острието.

— Но защо, за Бога, ще те преследват с такава омраза?

— Там е въпросът.

— Е, добре, ако Холмс е на същото мнение, това обяснява постъпката му, нали? Ако допуснем, че теорията ти е вярна и ако той успее да пипне човека, който те е застрашавал миналата нощ, лесно ще попадне и по дирите на военноморския договор. Немислимо е да имаш двама врагове — един, който те обира, и друг, който заплашва живота ти.

— Но господин Холмс заяви, че няма да се връща в Брайърбре.

— Познавам го вече доста отдавна — отвърнах аз, — но не помня случай, при който да е правил нещо, без да има основателна причина.

После разговорът ни премина на други теми. Денят беше изтощителен за мен. Фелпс бе все още слаб след дългото боледуване, а и от злополучията бе станал нервен и раздразнителен. Напрасно се опитвах да събудя любопитството му с разкази за Афганистан и Индия, със специални въпроси и изобщо с нещо, което би отвлякло вниманието му. Той все се връщаше към изчезналия договор, задаваше си въпроси и се мъчеше да им отговори, разсъждаваше за това, какво прави сега Холмс, какви стъпки ще предприеме лорд Холдхърст и какви новини ще получи на сутринта. Вечерта се точеше бавно, а мъчителното му безпокойство все повече нарастваше.

— Безрезервно ли вярваш на Холмс? — попита той.

— Пред мен е извършвал забележителни неща.

— Но никога не е разкривал тъй неясен и заплетен случай, като този, нали?

— Напротив. Знам, че е разрешавал въпроси, за които е имал по-малко данни, отколкото при твоя случай.

— Но не когато са били засегнати такива важни интереси?

— Това не знам. Знам само, че е действал от името на три европейски кралски фамилии, и то по въпроси от изключително важно естество.

— Ти го познаваш добре, Уотсън. Той е толкова затворен човек, че изобщо не мога да го разбера. Как смяташ, дали не е загубил вече надежда? Дали е уверен, че ще постигне успех?

— Не е казал нищо.

— Това е лош признак, нали?

— Напротив. Забелязал съм, че когато не е попаднал на следа, говори за това. Попадне ли обаче, без все още да е напълно сигурен, че именно нея трябва да следва, мълчи. Хайде, скъпи приятелю, не можем да оправим нещата, като се изнервяме така, затова те моля — иди си легни, за да посрещнеш бодър онова, което ни очаква утре.

Накрая успях да склоня моя приятел да последва съвета ми, макар и да ми беше ясно, че поради силната възбуда няма голяма надежда да заспи. Настроението му, изглежда, зарази и мен, защото и аз до среднощ се мятах буден в леглото, разсъждавах над тази странна история и измислях стотици теории, една от друга по-неправдоподобни. Защо Холмс остана в Уокинг? Защо накара госпожица Харисън да седи целия ден в стаята на болния? Защо взе такива предпазни мерки, та хората от Брайърбре да не разберат, че възнамерява да остане? Блъсках си ума, докато накрая съм заспал, изтощен от усилията да намеря някакво задоволително обяснение за всички тези факти.

Събудих се в седем часа. Веднага отидох в стаята на Фелпс и го заварих блед и изтощен от безсънната нощ. Първият му въпрос беше дали Холмс вече не е пристигнал.

— Ще бъде тук точно когато ни е казал — отвърнах.

Думите ми наистина се потвърдиха, защото малко след осем пред вратата спря една двуколка и от нея слезе нашият приятел. От прозореца видяхме, че лявата му ръка е бинтована и че лицето му е много мрачно и бледо. Той влезе в къщата, но мина известно време преди да се появи горе.

— Прилича на човек, когото са били — каза Фелпс.

Трябваше да се съглася с него.

— В края на краищата — казах — разрешението на загадката може би се крие тук, в града.

Фелпс изпъшка.

— Не зная защо — рече той, — но възлагах твърде много надежди на неговото завръщане. Вчера ръката му не беше превързана, нали? Каква ли може да е причината?

— Ранен ли си, Холмс? — попитах приятеля си, когато влезе в стаята.

— Ами, това е само драскотина, която се дължи на собствената ми несръчност — отвърна той, като ни кимна за поздрав. — Трябва да

ви кажа, господин Фелпс, че вашият случай беше един от най-заплетените, с които съм се занимавал.

— Страхувах се, че няма да ви е по силите.

— Наистина ми струваше голямо усилие.

— Тази превръзка говори за някакво премеждие — казах аз. — Няма ли да ни разкажеш какво се е случило?

— След като закусим, драги ми Уотсън. Не забравяй, че тази сутрин цели пет километра съм дишал въздуха на Съри. Предполагам, че не се е получил отговор на обявлението ми за файтона? Е, в края на краищата не можем да разчитаме на успех във всичко.

Масата бе сложена и аз тъкмо се канех да позвъня, когато госпожа Хъдсън се появи с чая и кафето. След малко внесе и блюдата със закуската и тримата насядахме около масата. Холмс — с лаком вид, аз — с любопитство, а Фелпс — потънал в дълбоко униние.

— Госпожа Хъдсън достойно се е справила — рече Холмс, вдигайки капака на един съд, в който имаше пиле с къри. — Общо взето, кухнята ѝ е малко бедна, но в закуските е изобретателна като шотландка. Какво ли има в блюдото пред теб, Уотсън?

— Шунка с яйца — отговорих.

— Отлично! А вие какво ще желаете, господин Фелпс: пиле с къри, шунка с яйца или ще опитате третото блюдо?

— Благодаря, не мога да хапна нищо — отвърна Фелпс.

— Е, хайде, хайде! Опитайте блюдото пред вас!

— Благодаря, наистина не ми се яде.

— Добре тогава — каза Холмс и намигна дяволито, — предполагам, че нямате нищо против да сервирам на мен?

Фелпс вдигна капака, нададе силен вик и се загледа втренчено пред себе си с лице, бяло като чинията. На подноса лежеше свитък от синкавосива хартия. Фелпс го грабна, разгърна го жадно и като го притисна до гърдите си, затанцува лудешки из стаята, крещейки от радост. След това се отпусна в едно кресло, толкова слаб и изтощен от възбуждане, че трябваше да му налеем малко бренди в гърлото, за да не припадне.

— Хайде, хайде! — рече Холмс, тупайки го успокоително по рамото. — Не беше хубаво от моя страна да ви го съобщавам така внезапно, но Уотсън ще ви каже, че малко си падам по ефектните жестове.

Фелпс го сграбчи за ръката и я целуна.

— Бог да ви благослови! — възкликна той. — Вие спасихте честта ми.

— Но и моята, както знаете, беше поставена на карта — каза Холмс. — Мога да ви уверя, че на мен също ми е толкова неприятно, ако не успея да разкрия някой случай, колкото и на вас, ако се провалите при изпълнението на някое поръчение.

Фелпс напъха скъпоценния документ в дълбокия вътрешен джоб на жакета си.

— Съвестно ми е да ви бавя повече за закуската, макар че умирам от любопитство да узная как се добрахте до него и къде е бил досега.

Шерлок Холмс изпи набързо чаша кафе и се зае с шунката с яйца. После стана, запали лулата си и се настани удобно в своя стол.

— Ще ви разкажа какво направих най-напред и как се разви всичко след това — започна той. — Като се разделих с вас на гарата, се поразходих из прелестната природа на Съри и стигнах до селцето Рипли. В странноприемницата изпих чаша чай, като не забравих да напълня плоската си джобна бутилка и да сложа няколко сандвича в джоба си. Вечерта тръгнах за Уокинг и малко след залез-слънце бях вече на главния път до Брайърбре. Почаках пътят да опустее, а той май никога не е особено оживен, и се прехвърлих през оградата в парка.

— Но вратата сигурно е била отворена! — възкликна Фелпс.

— Да, но аз си имам свое разбиране за тези неща. Изтичах до мястото, където се издигат трите елови дървета, и под прикритието им пристъпих напред, като се стараех да избягна на всяка цена риска да ме видят от къщата. После легнах сред храстите от другата страна и запълзах, както личи от неугледния вид на панталона ми, докато стигнах до групичката рододендрони точно срещу прозореца на вашата спалня. Там приклегнах и зачаках. Транспарантът в стаята ви не беше спуснат и аз виждах госпожица Харисън, която четеше до масата. В десет без петнайсет тя затвори книгата, залости капаците и се оттегли. Чух я да затваря вратата и бях напълно сигурен, че е завъртяла ключа в ключалката.

— Ключа ли? — възкликна Фелпс.

— Да. Бях наредил на госпожица Харисън да заключи вратата отвън и да вземе ключа със себе си, когато тръгне да си ляга. Тя

изпълни съвсем точно всичко и без нейното съдействие този документ сигурно нямаше сега да е в джоба на жакета ви. След като тя си отиде, светлините угаснаха, а аз останах да чакам, клекнал сред рододендроните. Нощта беше хубава и все пак бдението беше доста изморително. В такъв момент, разбира се, човек изпитва вълнение като ловеца, затаен до някоя рекичка в очакване на дивеч. Чаках дълго, почти толкова дълго, Уотсън, колкото двамата чакахме в онази страшна стая, когато разследвахме случая с „Пъстрата лента“. Някакъв църковен часовник в Уокинг биеше на всеки петнайсет минути, но аз на няколко пъти си помислих, че е спрял. Накрая, към два часа след полунощ, изведнъж чух лек шум от махане на резе и изскърцване на ключ. Миг след това вратата на черния вход се отвори и на лунната светлина се появи господин Джоузеф Харисън.

— Джоузеф! — възкликна Фелпс.

— Беше гологлав, но загърнат през раменете с черен плащ, за да може да скрие лицето си, ако се появи някаква опасност. Стъпваше на пръсти в сянката на стената и когато стигна до прозореца, пхна един дълъг нож в цепнатината между рамките и дръпна резето. След това отвори прозореца, пхна ножа в процепа между капаците, избута лоста нагоре и отвори и тях. От мястото, където лежах, виждах изцяло вътрешността на стаята и следях всяко негово движение. Той запали двете свещи на полицата под камината, после обърна края на килима откъм вратата. Наведе се и вдигна един четвъртит дървен капак, от тези, дето обикновено покриват шахтите за газопроводните тръби. Този капак покриваше всъщност разклонението на тръбата за кухнята долу. От това скривалище той извади този свитък, намести обратно капака, върна килима на мястото му, духна свещите и се озова право в обятията ми, тъй като аз вече го чаках пред прозореца отвън. Господин Джоузеф обаче излезе доста по-зъл, отколкото очаквах. Той се хвърли отгоре ми с ножа и рани ръката ми. Трябваше на два пъти да го поваля, преди да успея да му надвия. Когато свършихме борбата, той ме стрелкаше кръвнишки с единственото око, с което можеше да гледа, но благоразумно ми предаде документа. Щом се сдобих с него, пуснах противника си да си върви, като тази сутрин съобщих по телеграфа всички подробности на Форбс. Ако той е достатъчно пъргав да залови птичката, добре! Но ако намери гнездото празно, когато стигне там — както предполагам, ще стане, — толкова по-добре за правителството.

Струва ми се, че нито лорд Холдхърст, от една страна, нито господин Пърси Фелпс, от друга, изпитват особено желание случаят да бъде разнищван от полицията.

— Господи! — изпъшка нашият клиент. — Нима искате да кажете, че през всичките тези дълги и мъчителни два месеца откраднатият договор се е намирал в една и съща стая с мен?

— Точно така.

— И Джоузеф! Джоузеф — негодник и крадец!

— Хм! Страхувам се, че по характер Джоузеф е много поковарен и опасен, отколкото може да се заключи от външността му. От това, което чух от него тази сутрин, разбрах, че е претърпял големи загуби при борсови спекулации и че е готов на всичко, за да ги възстанови. Тъй като е абсолютен егоист, нито щастието на сестра му, нито вашето добро име са могли да възпрат ръката му, когато му се е предоставил удобният случай.

Пърси Фелпс се отпусна в стола си.

— Вие ми се свят! — рече той. — Думите ви ме поразиха.

— Главната трудност във вашия случай — отбеляза Холмс с обичайния си поучителен тон — идваше от прекаленото обилие на доказателства. Важното беше забулено от маловажното. От всички факти, с които разполагахме, трябваше да подберем само съществените, а после да ги съединим в естествения им ред, за да построим отново тази забележителна верига от събития. Аз вече бях започнал да подозирам Джоузеф, след като научих, че сте възнамерявали да се приберете заедно с него вкъщи онази вечер и че е било напълно възможно пътят той да мине да ви вземе, тъй като е познавал добре Форин офис. Когато чух, че някой така настойчиво се е опитвал да влезе в спалнята ви, в която само Джоузеф е могъл да скрие нещо — нали ни разказахте, че сте го изместили, когато сте пристигнали с доктора, — подозренията ми прераснаха в сигурност, особено поради обстоятелството, че опитът бе направен още първата нощ, когато бе освободена болногледачката, което означава, че престъпникът е знаел добре какво става в къщата.

— Колко сляп съм бил!

— Фактите, доколкото можах да установя, са следните: Джоузеф Харисън е влязъл в министерството през вратата на улица „Чарлс“ и понеже прекрасно е познавал пътя, е отишъл право във вашата стая

миг-два след като сте излезли. Като не е заварил никого вътре, е дръпнал шнура на звънеца, но в същия миг е съзрял документа на масата. Само един поглед му е бил достатъчен, за да разбере, че случаят е поставил на пътя му държавен документ с голяма стойност, и той веднага го е мушнал в джоба си и е излязъл. Както си спомняте, били са минали няколко минути преди пробудилият се портиер да привлече вниманието ви върху звънеца, а те са били достатъчни, за да избяга. Тръгнал е за Уокинг с първия влак и след като е разгледал пляката и се е уверил, че действително има голяма стойност, я е скрил там, където е смятал, че ще е на най-сигурно място, с намерението да я вземе обратно след ден-два и да я занесе във френското посолство или там, където би получил още по-добра цена. Но вие внезапно се връщате. Без никакво предупреждение той е изхвърлен от стаята и оттогава в нея постоянно има най-малко двама души, които му пречат да си вземе обратно съкровището. Вероятно това го е влудявало. Накрая е решил, че най-сетне му се открива благоприятна възможност. Опитал се е да влезе вътре, но вие с вашето безсъние сте му попречили. Може би ще си спомните, че онази вечер не сте били взели обичайното си лекарство.

— Да, така беше.

— Предполагам, че е бил взел мерки да направи лекарството по-ефикасно и напълно е разчитал на това да ви свари дълбоко заспал. Аз, разбира се, се сетих, че ще повтори опита си веднага щом се открие възможност да го извърши безопасно. Излизането ви от стаята му предостави този случай. Аз обаче задържах госпожица Харисън през целия ден там, за да не може да ни изпревари. Оставих го с впечатлението, че пътят е чист, и застанах на пост, както вече ви разказах. Бях сигурен, че документът е в стаята, но нямах желание да къртя цялото дюшеме и да се лутам да го търся. Затова го оставих сам да го извади от скривалището и с това си спестих усилията. Има ли още нещо, което бихте желали да ви изясня?

— Защо при първия опит е решил да влезе през прозореца, когато е можел да мине през вратата? — попитах аз.

— За да стигне до вратата, е трябвало да мине покрай седем спални. От друга страна, така е могъл лесно да излезе на моравата. Нещо друго?

— Нали не смятате — попита Фелпс, — че е имал намерение да извърши убийство? Ножът му е бил необходим само като инструмент.

— Възможно е — сви рамене Холмс. — Но мога да кажа, че господин Джоузеф Харисън не е човек, на чиято милост бих желал да се осланям.

СМЪРТНА СХВАТКА

С натежало сърце пристъпвам към тези редове, в които за последен път ще изтъкна необикновените дарби на моя приятел Шерлок Холмс. По несвързан и — както сам долавям — крайно незадоволителен начин се постарах да опиша странните събития, които преживяхме заедно — от случката, събрала ни най-напред в периода на „Етюд в червено“, та чак до намесата му в делата, изложени в „Морския договор“, благодарение на която безспорно бяха предотвратени сериозни международни усложнения. Възнамерявах да сложа точка още там и да не спомена ни дума за събитието, създадо такава пустота в живота ми, че двете изтекли оттогава години с нищо не успяха да я запълнят. Ала наскоро публикуваните писма, в които полковник Джеймс Мориарти защити паметта на брат си, не ми оставиха друг избор, освен да хвана перото и да опиша какво се случи всъщност. Единствен аз зная цялата истина по въпроса и съм доволен, че най-сетне дойде време, когато потулването ѝ не служи на ничии интереси. Доколкото ми е известно, в пресата имаше само три съобщения — онова в „Журнал дьо Женев“ от 6 май 1891 година, телеграмата на Агенция Ройтерс, публикувана в английските вестници на 7 май, и, най-сетне, писмата, за които споменах по-горе. Първото и второто от изброените съобщения бяха крайно сбити, а последното, както възнамерявам да докажа, напълно изопачава фактите. Мой дълг е да разкажа за пръв път какво се случи всъщност между професор Мориарти и господин Шерлок Холмс.

Читателят навярно ще си спомни, че след като се ожених и започнах частна практика, извънредно близкото приятелство, което ме свързваше с Холмс, доби по-различен характер. Той все още ме посещаваше от време на време, когато се нуждаеше от придружител в разследванията си, ала това ставаше все по-рядко. Сега установявам, че през 1890 година е имало само три случая, които съм отбелязал в записките си. През зимата на същата година и ранната пролет на 1891-ва научих от вестниците, че френското правителство го е ангажирало

във връзка с изключително важен въпрос, а от самия Холмс получих две кратки писъмца — от Нарбон и Ним, които ми дадоха да разбера, че престоят му във Франция навярно ще се проточи. Затова бях донякъде изненадан, когато вечерта на 24 април той внезапно влезе в кабинета ми. Направи ми впечатление, че изглежда още по-слаб и блед от обичайното.

— Да, напоследък не се щадях — отвърна той по-скоро на погледа, отколкото на думите ми. — Напрежението ми се отразява... Нали нямаш нищо против да затворя кепенците?

Единствената светлина в стаята идваше от лампата на масата, където четях. Примъквайки се покрай стената, Холмс стигна до прозорците, затвори кепенците и здраво ги залости.

— Да не би да се опасяваш от нещо? — попитах.

— Всъщност да.

— И от какво?

— От пневматична пушка.

— Но, скъпи Холмс, какво говориш?

— Мисля, че ме познаваш достатъчно добре, Уотсън, за да ти е ясно, че не съм от плашливите. Ала да си затваряш очите за надвиснала опасност, е проява по-скоро на глупост, отколкото на храброст. Би ли ми подал кибрита?

Той всмукна дим така, сякаш търсеше от цигарата успокоение.

— Трябва да се извиня, задето идвам толкова късно — рече той, — и да те помоля да пренебрегнеш официалностите, като ми позволиш да си тръгна през задния зид на градината ти.

— Какво означава всичко това? — възкликнах.

Холмс протегна ръка към лампата и аз видях, че кокалчетата на пръстите му са ожулени и кървят.

— Това не е дреболия — рече той с усмивка. — Подхванал съм нещо, в което човек може и цяла ръка да счупи. Тук ли е госпожа Уотсън?

— Замина на гости у едни познати.

— Виж ти! Значи си сам?

— Съвсем сам.

— В такъв случай ми е по-лесно да ти предложи да дойдеш с мен за една седмица на континента.

— Къде?

— О, където и да е. Все едно.

Предложението звучеше твърде необичайно. Не бе присъщо на Холмс да предприема безцелни пътувания и нещо в бледото му изнурено лице ми подсказа, че нервите му наистина са опънати докрай. Той забеляза въпросителния ми поглед и като опря лакти в коленете и събра върховете на пръстите си, започна да ми обяснява ситуацията, в която бе изпаднал.

— Професор Мориарти едва ли ти е познат? — започна Холмс.

— Не съм и чувал за него.

— Ето това е удивителната гениалност на този човек! — извика той. — Оплел е цял Лондон в паяжината си, а хората не са и чували името му. Това го поставя на най-високия връх в историята на престъпния свят. Казвам ти сериозно, Уотсън, ако ми се удаде да победя този мъж и да избавя обществото от него, наистина ще реша, че кариерата ми е достигнала върха си и ще съм готов да се отдам на по-спокойни занимания. Между нас казано, благодарение на последните случаи, при които успях да помогна на скандинавската кралска фамилия и на Френската република, получих възможност да заживея тихия живот, който в най-голяма степен съответства на природата ми, посвещавайки се на химическите си изследвания. Ала няма за мен отдих, Уотсън, не бих могъл дори да седя спокойно в креслото си, докато ме мъчи мисълта, че човек като професор Мориарти се разхожда необезпокояван по лондонските улици.

— Но какво е извършил той?

— Житейският му път е наистина необикновен. Произлиза от добро семейство и е получил отлично образование, а природата го е надарила с изумителни математически способности. Едва навършил двайсет и една години, пише трактат за бинوما на Нютон и печели европейска известност. След това получава катедрата по математика в един от провинциалните ни университети и всичко навява на мисълта, че го очаква блестяща кариера. Ала той е получил по наследство наистина демонични наклонности. Страстта към престъпления е в кръвта му и наместо да я отслабят, необикновените му умствени способности многократно я засилват и я правят по-опасна. В университетското градче плъзват зловещи слухове за него и в крайна сметка той е принуден да напусне катедрата и да се установи в Лондон, където работи като инструктор в армията. Това се знае публично за

него, ала сега ще ти разкажа какво научих самият аз. Както ти е известно, Уотсън, няма по-добър познавач на висшия престъпен свят на Лондон от мен. Години наред непрекъснато усещах някаква сила зад злосторниците, дълбоко вкоренена организация, която всеки път се изпречваше като стена пред закона и поемаше под своя закрила престъпниците. Безброй пъти при най-различни случаи — измами, грабежи, убийства — долавях присъствието на тази сила и по пътя на дедукцията съзирах действието ѝ в много от неразкритите престъпления, в чието разрешаване не съм участвал. Години наред се стараех да разкъсам плътното ѝ було, додето най-сетне ми се удаде да изтегля нужната нишка, която след хиляди изкусни плетеници ме отведе до бившия професор Мориарти, прославения математик. Той е същински Наполеон на престъпния свят, Уотсън, организаторът на половината известни злодеяния и на почти всички неразкрити престъпления в този голям град. Той е гений, философ, абстрактен мислител, човек, надарен с действително първокласен ум. Седи неподвижно като паяк в средата на мрежата си, ала тази мрежа има хиляда нишки и той отлично познава трептенето на всяка от тях. Сам не върши почти нищо, но съставя плановете. Агентите му обаче са многобройни и великолепно организирани. Ако трябва да се извърши престъпление — да речем, документ да се присвои, дом да се ограби, човек да се премахне, — това се съобщава на професора и той съставя плана, а други го изпълняват. Агентът, разбира се, може да бъде заловен. В такъв случай обаче винаги се намират пари, за да бъде пуснат под гаранция или да се сдобие с добър защитник. Ала силата, която използва агента, винаги е извън обсега на закона — даже извън подозрение. Такава бе организацията, която разкрих най-напред по логически път, Уотсън. Посветих цялата си енергия, за да я изоблича и сразя. Професорът обаче бе защитен от тъй хитро измислени предпазни мерки, че независимо от всичките ми усилия сякаш бе невъзможно да се сдобия с достатъчно улики, които да имат нужната тежест в един съдебен процес. Познаваш способностите ми, драги ми Уотсън, но все пак в края на третия месец бях принуден да призная, че съм срещнал противник, който не ми отстъпва по интелект. Ужасът, който престъпленията му пораждаха у мен, донякъде премина във възхищение пред уменията му. Ала най-сетне той допусна грешка — съвсем дребна, наистина, но по-сериозна, отколкото можеше да си

позволи, при положение че бях неотлъчно по следите му. Веднага се възползвах от възможността и тръгнах от тази отправна точка, започнах да плета около него мрежата си, която вече е почти завършена. След три дни, тоест идния понеделник, моментът ще е назрял и професорът заедно с всички по-важни членове на бандата му ще падне в ръцете на закона. Тогава ще започне най-големият криминален процес на века, разплитането на повече от четирийсет загадъчни престъпления, виновниците за които ще отидат на бесилото. Ала направим ли една необмислена крачка, те, както и сам разбираш, могат да ни се изплъзнат дори в последния миг. Ако можех да действам скрито от професор Мориарти, всичко щеше да е наред. Той обаче се оказа твърде ловък и съзираше всяка стъпка, която предприемах, за да го оплета в мрежата си. Много пъти се опитваше да се измъкне, но аз винаги го тласках пак към нея. Повярвай ми, приятелю, ако бе възможно подробно да се опише тази мълчалива схватка, описанието би заело подобаващо място като най-блестящия и бурен летопис, съхранен в детективските архиви. Никога не съм достигал такава висота, но и никога не съм срещал такъв отпор от противника си. Той нанасяше мощни удари, които отразявах с още по-голяма сила. Тази сутрин предприех последните си действия и само три дни още ми бяха нужни, за да завърша делото си. Седях в стаята си и премислях още веднъж всичко, когато изведнъж вратата се отвори и пред мен застана професор Мориарти. Имам доста здрави нерви, Уотсън, но трябва да призная, че се сепнах, когато видях на прага си човека, който напоследък занимаваше всичките ми мисли. Външността му ми бе добре позната. Мориарти е извънредно висок и слаб, има високо чело, бяло и изпъкнало, а очите му са дълбоко хлътнали. Ходи гладко избръснат, лицето му е бледо и аскетично, все още запазило нещо от излъчването на бившия професор. Раменете му са приведени от дългите часове, прекарани на писалището, а издадената му напред глава постоянно се поклаща насам-натам, така че му придава донякъде вид на влечуго. Застанал на прага, той се взираше в мен с мрачно любопитство. „Надорбитната ви кост не е толкова добре развита, колкото очаквах — рече той най-сетне. — И ще ви кажа, че да държите зареден револвер в джоба на халата си, е опасен навик.“ Още със самото му влизане мигновено осъзнах, че над мен надвисва огромна опасност. Единственият му изход бе да ме накара да замълча завинаги.

Затова прехвърлих светкавично револвера от чекмеджето на масата в джоба си, насочвайки дулото към професора през плата. При тази забележка обаче извадих оръжието и го сложих на масата със запънат ударник. Мориарти все още се усмихваше, присвил очи, но в погледа му имаше нещо, което ме караше да се радвам, че оръжието все пак ми е подръка. „Вие очевидно не ме познавате“ — каза той. „Напротив — отвърнах, — според мен е доста очевидно, че ви познавам. Седнете, моля. Мога да ви отделя пет минути, ако имате какво да ми кажете.“ „Вече добре си представяте всичко, което имам да ви кажа“ — рече той. „В такъв случай навярно и вие си представяте какъв отговор ще ви дам.“ „Значи държите на своето?“ „Безусловно.“ Той пхна ръка в джоба си и аз веднага грабнах револвера. Професорът обаче измъкна само един бележник, в който бе надраскал някакви дати. „Изпречихте се на пътя ми на 4 януари — поде той. — На 23-ти пак ме обезпокоихте, към средата на февруари ми причинихте сериозно неудобство, в края на март напълно осуетихте плановете ми, а сега, когато и април изтича, заради вашето постоянно преследване се оказах в положение, когато над мен виси реална заплаха да изгубя свободата си. Просто нетърпимо.“ „И какво разрешение предлагате?“ — попитах. „Откажете се, господин Холмс — поклати той глава. — Оставете.“ „След понеделник“ — казах. „Тц, тц! Човек с вашата проникателност лесно ще види, че работата може да има само един завършек. Просто трябва да се оттеглите. Сам направихте така, че да няма друг изход. За мен бе истинска интелектуална наслада да наблюдавам как се борите, и съвсем откровено ви казвам, че ще бъда огорчен, ако ме принудите да прибягна до крайни мерки. Усмихвате се, сър, но мога да ви уверя, че съм напълно искрен.“ „Опасността е неотменима част от моята професия“ — отбелязах. „Вече не става дума за опасност, а за неотменима гибел — рече той. — Застанали сте на пътя не само на един човек, а на могъща организация, чийто пълен обхват дори вие, колкото и да сте умен, не сте в състояние да осъзнаете. Трябва да се оттеглите, господин Холмс, в противен случай просто ще бъдете премазан.“ „Опасявам се — казах и се надигнах от стола си, — че заради този тъй приятен разговор ще пренебрегна една важна работа, което ме зове на друго място.“ Професорът също стана и ме изглежда мълчаливо, печално клатейки глава. „Е, какво пък! — каза накрая. — Жалко, наистина, но направих каквото бе по силите ми. Познавам

всеки ход от вашата игра. До понеделник сте с вързани ръце. Това е двубой, господин Холмс. Вие се надявате да ме поставите на подсъдимата скамейка, а аз ви уверявам, че никога няма да се изправя там. Надявате се да ме победите и ви казвам, че никога няма да успеете. А ако все пак сте достатъчно ловък, за да ме погубите, бъдете сигурен, че същата участ ще сполети и вас.“ „Отрупахте ме с комплименти, господин Мориарти — казах. — Нека и аз ви отвърна с един. Ако съм уверен в първата възможност, в интерес на обществото с радост бих приел и втората.“ „Мога да ви обещавам едното, ала не и другото“ — изръмжа той, обърна приведения си гръб и излезе, като се озърташе с присвити очи. Така завърши моята необикновена среща с професор Мориарти. Да си призная, тя ми оказа твърде неприятно въздействие. Спокойният му и точен начин на изразяване създава впечатление за искреност, непостижимо за обикновен негодник. Ти, разбира се, ще кажеш: „Защо не се обърнем към полицията?“ Ала аз съм напълно убеден, че ударът ще дойде не от него, а от агентите му. Имам неоспоримо доказателство, че ще стане именно така.

— Нима вече са те нападнали?

— Драги ми Уотсън, професор Мориарти не е от хората, които обичат да протакат. По пладне излязох да свърша една работа на улица „Оксфорд“. Докато завивах на ъгъла от „Бентинк“ към пресечката „Уелбек“, в последния миг зърнах фургон с два коня, който се носеше с бясна скорост право към мен. Едва отскочих на тротоара и успях да се спася за части от секундата. Фургонът профуча по „Марилбоун лейн“ и в миг изчезна. След това вече се стараех да не слизам от тротоара, но докато вървах по „Виър“, от покрива на една къща полетя тухла и се разби точно до краката ми. Отидох в полицията и поисках да направят оглед на мястото. На покрива бяха струпани тухли и плочи, очевидно подготвени за ремонт, и полицаите искаха да ме убедят, че вятърът просто е съборил една от тях. Разбира се, чудесно знаех как стоят нещата, но не разполагах с никакви доказателства. След това взех кабриолет и отидох до квартирата на брат ми на „Пел Мел“, където прекарах целия ден. Оттам реших да дойда при теб и по пътя бях нападнат от някакъв негодник със сопа. Проснах го и сега е задържан от полицията, но мога да ти гарантирам, че никой никога не ще открие и най-малката връзка между джентълмена, в чиито предни зъби ожулих ръката си, и скромния преподавател по математика, който в

момента навярно решава сложни задачи върху черната дъска на петнайсет километра от тук. Сега вече разбираш, Уотсън, защо с влизането си побързах да спусна кепенците и бях принуден да поискам позволение да напусна дома ти не през входната врата, а по друг, не тъй биещ на очи начин.

Смелостта на моя приятел често ме е изпълвала с възхищение, но онази вечер останах поразен от нея, докато го слушах спокойно да изброява серията произшествия, случили му се в един кошмарен ден.

— Нали ще останеш да нощуваш тук? — попитах.

— Не, приятелю, мога да се окажа опасен гост. Вече съм си съставил планове и вярвам, че в крайна сметка всичко ще се развие добре. Нещата са стигнали до етап, когато помощта ми не е необходима за арест, макар че ще трябва да присъствам по време на процеса. Очевидно най-разумно е да не съм тук през тези няколко дни, оставащи до решителния миг, когато полицията ще има пълна свобода на действие. При това наистина много ще се радвам, ако можеш да дойдеш с мен на континента.

— В момента нямам кой знае колко пациенти — рекох, — пък и услужливият ми колега съсед ще ме замести. С удоволствие ще дойда.

— Значи можем да тръгнем още утре сутринта?

— Да, щом е необходимо.

— О, съвършено необходимо е. А сега ще ти дам указания и те моля, скъпи Уотсън, да ги следваш съвсем дословно, защото заедно повеждаме сложна игра с най-ловкия негодник и е най-могъщия престъпен синдикат в цяла Европа. Слушай ме внимателно! Още тази вечер ще пратиш на гара Виктория по доверен човек целия багаж, който възнамеряваш да вземеш, без да посочваш закъде пътуваш. На сутринта ще пратиш прислужника си да докара кабриолет, като му възложиш да не взема нито първия, нито втория, който му се изпречи. Щом се качиш, ще отидеш на „Странд“, към Лоудърския пасаж, а на кочияша ще дадеш листче с адреса, като го помолиш в никакъв случай да не го изхвърля. Подготви се да се разплатиш предварително и щом кабриолетът спре, веднага претичай през пасажа, като така си разчетеш времето, че да стигнеш до другия му край точно в девет и петнайсет. Там ще видиш до самия тротоар малка карета, карана от човек с плътна черна пелерина с червен кант на яката. Ще се качиш в нея и ще стигнеш на гарата тъкмо навреме, за да хванеш експреса.

— А къде ще се срещна с теб?

— На гарата. Второто първокласно купе в предния вагон ще бъде запазено за нас.

— Значи ще се видим чак в купето?

— Да.

Напразно увещавах Холмс да остане да пренощува при мен. Очевидно той се опасяваше да не навлече неприятности на дома, който го подслонява, и държеше да си тръгне. Изричайки набързо няколко последни наставления за сутринта, той стана и излезе с мен в градината, прехвърли се през зида на улица „Мортимър“ и веднага с подсвирване повика един файтон. След миг чух как колелата се отдалечават с тропот.

На сутринта изпълних точно указанията на Холмс. Кабриолетът бе взет с нужните предпазни мерки, за да не попаднем на капан, тъй че след закуска поех веднага към Лоудърския пасаж и го преминах с цялата бързина, на която бях способен. Там ме чакаше карета с много едър кочияш, загърнат с тъмна пелерина; щом се качих, той мигновено шибна коня и бързо пое към гара Виктория. Едва бях успял да сляза, когато той обърна каретата и се отдалечи все така стремглаво, без дори да ме погледне.

Дотук планът ни се развиваше блестящо. Багажът ми ме чакаше на гарата и с лекота открих указаното от Холмс купе, още повече че само то в целия влак беше с табела „Запазено“. Сега единствената ми тревога бе отсъствието на Холмс. Според часовника на гарата до тръгването на експреса оставаха едва седем минути. Напразно търсех с поглед сред тълпата пътници и изпрацачи жилавата фигура на моя приятел. От него нямаше и следа. За кратко отклоних вниманието си, помагайки на един достопочтен италиански свещеник, който се опитваше на завален английски да обясни на носача, че багажът му трябва да замине за Париж. После, оглеждайки се още веднъж, се прибрах в купето си, където пак се натъкнах на въпросния грохнал италианец. Оказа се, че носачът го е настанил в моето купе, въпреки че билетът му не беше за там. Нямаше смисъл да му обяснявам, че присъствието му е нежелано, тъй като италианският ми бе по-оскъден и от неговия английски. Свих примирено рамене и продължих да се озъртам тревожно за моя приятел. Ледени тръпки ме побиха при

мисълта, че може да е станал жертва на ново среднощно нападение. Всички врати вече бяха затворени, локомотивът изсвири и изведнъж...

— Драги ми Уотсън, та ти дори не благоволи да ми кажеш „Добро утро“! — обади се един глас току до мен.

Огледах се, смаян донемайкъде. Възрастният свещеник се бе извърнал с лице към мен. За един миг бръчките му се изгладиха, увисналият към брадичката нос се вирна, долната устна вече не стърчеше напред и устата не ломотеше неясно, мътните очи бяха възвърнали предишната си искрица, а немощно приведеният гръб се изправи. В следващата секунда обаче фигурата отново се сведе пред очите ми и Холмс изчезна тъй бързо, както се бе явил.

— Мили Боже! — възкликнах. — Как ме стресна!

— Все още се налага да бъдем крайно предпазливи — прошепна той. — Имам основания да мисля, че те са по петите ни. А, ето го и самия Мориарти.

Влакът тъкмо потегляше, когато Холмс изрече тези думи. Хвърляйки поглед през прозореца, зърнах един висок мъж, който с яростно блъскане си проправяше път през тълпата и размахваше ръце, сякаш за да спре влака. Беше твърде късно, той бързо набираше скорост и миг по-късно гарата вече бе останала зад нас.

— Както виждаш, при цялата ни предпазливост едва се изплъзнахме — рече Холмс със смях.

Той стана, свали черното расо и шапката, с които се бе дегизирал, и ги напъха в ръчната си чанта.

— Успя ли да прегледаш сутрешния вестник, Уотсън?

— Не.

— Значи не знаеш за произшествието на улица „Бейкър“?

— На улица „Бейкър“ ли?

— Снощи са подпалили квартирата, но не са успели да нанесат големи щети.

— За Бога, Холмс! Та това минава всякакви граници.

— По всяка вероятност след ареста на техния човек със сопата са изгубили следите ми. Иначе изобщо не биха могли да предположат, че съм се върнал у дома. Очевидно обаче са започнали да наблюдават теб и това е причината Мориарти да се появи на гарата. Направи ли някаква грешка при идването си насам?

— Съвсем точно изпълних указанията ти.

— Намери ли каретата, която ти описах?

— Да, чакаше ме на уреченото място.

— А позна ли кочияша?

— Не.

— Беше брат ми Майкрофт. Добре е в такива случаи да не се доверяваш на наемник. Ала сега трябва да решим какво ще предприемем спрямо Мориарти.

— Тъй като сме взели експреса, а параходът ще отплава едва след нашето пристигане, смятам, че окончателно сме му се изплъзнали.

— Драги ми Уотсън, явно не си осъзнал пълния смисъл на думите ми, когато ти казах, че в интелектуално отношение този човек никак не ми отстъпва. Нали не смяташ, че ако аз бях на мястото на преследвача, щях да допусна едно толкова незначително препятствие да осуети плановете ми? Е, в такъв случай защо го подценяваш?

— Но какво може да направи той?

— Същото, което щях да направя и аз.

— А ти как би постъпил?

— Щях да ангажирам извънреден влак.

— Но той несъмнено ще закъснее.

— Съвсем не. Нашият влак спира в Кентърбъри, а и ще се наложи поне петнайсет минути да чакаме парахода. Там ще ни настигне и Мориарти.

— Сякаш ние, а не той, се укриваме от закона. Защо не поискаш да го арестуват веднага щом пристигне?

— Това би означавало да унищожа плода на тримесечните си усилия. Ще заловим едрата риба, ала дребните ще се разбягат на всички страни. А в понеделник всички ще попаднат в мрежата. Не, тъкмо сега арестът е недопустим.

— Какво ще правим тогава?

— Ще слезем в Кентърбъри.

— А после?

— Е, после ще трябва да отпътуваме за Ню Хейвън и от там за Диеп. Мориарти отново ще направи същото, което бих направил и аз — ще замине за Париж, ще отиде в гардеробното на гарата, ще засече куфарите ни и ще чака там два дни. Междувременно ние ще се снабдим с чифт нови пътни чанти, насърчавайки по този начин

промишлеността на страните, които прекосяваме, и най-спокойно ще се отправим към Швейцария през Люксембург и Базел.

И тъй, слязохме в Кентърбъри само за да установим, че влакът за Ню Хейвън тръгва чак след час.

Все още гледах доста унило след бързо отдалечаващия се вагон с багажа, който отнасяше надалеч гардероба ми, когато Холмс ме дръпна за ръкава и посочи към железопътната линия.

— Задава се! — възкликна той.

В далечината, сред горите на Кент, нагоре се издигаше тънка струйка дим. Минута по-късно видяхме един влак, състоящ се от локомотив и един вагон, да лети по извитата линия, която водеше към гарата. Едва успяхме да се мушнем зад купчина багаж, когато той профуча край нас с оглушителен трясък, пращайки струя горещ въздух в лицата ни.

— Отмина — рече Холмс, докато наблюдавахме как вагонът се поклаща и тресе по релсите. — Както виждаш, досетливостта на нашия приятел си има граници. Щеше да е проява на същинско майсторство, ако бе направил същите изводи, които направих аз, и бе действал по съответния начин.

— А как ли щеше да постъпи, ако ни бе догонил?

— Изобщо не се съмнявам, че би се опитал да ме убие. Е, в тази игра сме двама, и аз нямаше да стоя със скръстени ръце. Сега въпросът е дали да подраним с обяда още тук, или да рискуваме да изгладнеем до смърт, докато се доберем до бюфета в Ню Хейвън.

Същата нощ пристигнахме в Брюксел и останахме там два дни, а на третия заминахме за Страсбург. В понеделник сутринта Холмс изпрати телеграма до лондонската полиция, а вечерта отговорът вече ни чакаше в хотела. Холмс разпечата телеграмата и след миг я запрата в камината с гневно проклетие.

— Трябваше да го предвидя! — простена той. — Избягал е!

— Кой, Мориарти?

— Заловили са цялата банда без него! Успял е да им се изплъзне. Естествено, щом напуснах страната, там не е останал никой, способен да се справи с него. Все пак смятах, че съм сложил в ръцете им всички

необходими средства. А сега май ще е по-добре да се върнеш в Англия, Уотсън.

— Защо?

— Защото съм опасен спътник за теб. Този човек загуби всичко. Върне ли се в Лондон, с него е свършено. Ако наистина съм прозрял характера му, очаквам сега да хвърли всичките си сили, за да ми отмъсти. Той ми даде да разбера това по време на кратката ни среща и смятам, че говореше напълно сериозно. Искрено те съветвам да се върнеш при пациентите си.

Подобна молба трудно би имала успех, когато е отправена към такъв опитен боец и стар приятел като мен. Седнали в ресторанта на хотела в Страсбург, ние поспорихме половин час и още същата нощ продължихме пътешествието си към Женева.

В продължение на една прекрасна седмица бродихме из долината на Рона, а после, минавайки през Лойк, поехме през прохода Геми, все още потънал в дълбок сняг, и през Интерлакен стигнахме до Майринген. Беше чудно пътуване. Под нас се разстилаше нежната пролетна зеленина, а над главите ни белееха девствените снегове, но аз ясно усещах, че Холмс дори за миг не забравя заплахата. В уютните алпийски селца или в уединените планински проходи, навсякъде отгатвах по бързия му втренчен поглед, внимателно изучаващ лицата на всички пътници, с които се разминавахме, че е твърдо убеден в опасността, следваща ни неотклонно при всяка наша крачка.

Едва бяхме отминали Геми и вървахме по брега на унилото Даубензее, когато един огромен камък се откърти от скалата вдясно от нас и с грохот се стовари в езерото зад гърба ни. Холмс мигновено се покатери горе и застанал на един щръкнал зъбер, се заоглежда на всички страни. Напразно нашият водач го уверяваше, че напролет падането на такива камъни е обичайно явление по тия места. Холмс не каза нищо, но ми се усмихна с изражението на човек, който вижда как очакванията му се изпълняват в действителност.

И все пак, въпреки напрежението от постоянната бдителност, нито за миг не изглеждаше угнетен. Напротив, не помня някога да съм го виждал в такова приповдигнато настроение. Не се уморяваше да изтъква с каква радост би прекратил дейността си, стига да е сигурен, че обществото наистина ще се избави от Мориарти.

— Даже, струва ми се, с право мога да кажа, Уотсън, че животът ми не е преминал съвсем напразно — каза той. — И ако жизненият ми път трябва да приключи още тази нощ, това не би ми попречило да хвърля поглед назад спокойно и удовлетворено. Благодарение на моите усилия Лондон стана по-чист. Разгледал съм над хиляда случая и съм уверен, че никога не съм използвал силите си в полза на неправата страна. В последно време повече се изкушавам да надникна в загадките на природата, а не в онези повърхностни проблеми, за които е отговорно твърде неестественото устройство на нашето общество. В деня, когато увенчая кариерата си със залавянето или унищожението на най-опасния и способен престъпник в цяла Европа, ти, Уотсън, ще трябва да сложиш край на мемоарите си.

А сега ще се опитам да изложа кратко, но точно малкото събития, които ми остават да разкажа. Мъчително е да се задържам на тази тема, но съзнавам, че дългът изисква да не пропусна и най-малката подробност.

На 3 май пристигнахме в селцето Майринген и отседнахме в „Енглишер хоф“, чийто съдържател по това време бе Петер Щайлер-старши. Хазяинът ни беше умен мъж и говореше отлично английски, тъй като бе работил три години като келнер в хотел „Гроувнър“ в Лондон. По негов съвет двамата с Холмс излязохме в планината следобед на 4 май с намерението да пренощуваме в селцето Розенлау. Хазяинът ни препоръча на всяка цена да разгледаме Райхенбахския водопад, който се намираще приблизително на половината път, но малко встрани.

Мястото е действително страховито. Пълноводният поток, набъбнал още повече от топящите се снегове, се сгромолясва в бездънна пропаст, от която се издига облак ситни пръски като дим от горяща сграда. Ждрелото, в което се вие реката, представлява огромна бездна, врязана сред блестящи, черни като въглен скали и постепенно стесняваща се в разпенен, кипящ, неизмерно дълбок котел, който постоянно прелива и мощно изстрелва водата обратно към околните зъбери. Неудържимите зелени струи, падащи с неспирен грохот, както и плътната, искряща завеса от пръски, които със съскане се носят нагоре, замайват зрителя с вихреното си движение и нестихващия ек. Застанали до ръба, двамата се взирахме в блестящата разпенена вода,

разбиваща се в черните камъни далеч под нас, и слушахме долитащия от бездната рев, който почти напомняше човешки глас.

Пътеката, водеща до това място, се вие в полукръг, за да предложи цялостен изглед към водопада, ала завършва рязко и пътникът е принуден да се върне обратно. Тъкмо се бяхме обърнали, когато видяхме да тича към нас едно местно момче с писмо в ръка. Писмото носеше печата на хотела, който току-що бяхме напуснали. Беше написано от собственика и адресирано до мен. Той ми съобщаваше, че само няколко минути след тръгването ни в хотела пристигнала англичанка, болна от туберкулоза в последен стадий. Оказало се, че е презимувала в „Давос плац“, и тъкмо поела на път, за да се присъедини към приятелите си в Люцерн, когато получила внезапен кръвоизлив. По всичко личало, че ѝ остават броени часове живот, ала за нея щяло да е огромна утеха да види английски лекар в последните си мигове, тъй че дали бих се съгласил да се притека на помощ и прочие, и прочие. В послеписа добрият Щайлер ме уверяваше, че с тази постъпка бих направил голяма услуга и на него, тъй като дамата категорично отказвала да получи помощ от швейцарски лекар, с което стоварвала огромна отговорност върху собственика на хотела.

На подобен призив човек не може да не откликне. Сърце не ми даваше да отхвърля молбата на сънародничка, умираща на чужда земя. При все това се колебаех дали е редно да оставя Холмс сам. В крайна сметка решихме невръстният швейцарец, който бе донесъл писмото, да остане при него в ролята на водач и спътник, а аз да се върна в Майринген. Приятелят ми искаше да постои още малко край водопада, а после да се спусне бавно надолу към Розенлау, където аз щях да се присъединя към него същата вечер. Преди да поема обратно, зърнах Холмс, облегат на една скала със скръстени ръце, да се визира в бурните води. Както разбрах по-късно, съдбата бе отредила тогава да видя приятеля си за последен път.

Когато се спуснах долу, погледнах още веднъж назад. От това място водопадът вече бе скрит от погледа ми, но затова пък виждах лъкатушната пътека, която водеше към него, виейки се по билото на хълма. Видях някакъв мъж да се изкачва по нея с голяма бързина.

Черният му силует ясно се открояваше на зеления фон. Забелязах го и бях впечатлен от енергичните му крачки, но понеже и аз самият

бързах, тласкан от дълга си, почти веднага забравих за него.

Навярно след малко повече от час се добрах до Майринген. Стариият Щайлер стоеше на верандата на хотела си.

— Е — рекох, почти тичайки към него, — надявам се, че дамата не е по-зле?

По лицето му пробяга изненада. Още преди да вдигне въпросително вежди, сърцето ми се смръзна от страх.

— Значи това не сте го писали вие? — попитах, вадейки писмото от джоба си. — И в хотела няма никаква болна англичанка?

— Не, разбира се! — извика той. — Гледай ти, тук е сложен печатът на хотела! А, знаете ли, сигурно го е написал високият англичанин, който пристигна малко след като вие тръгнахте. Той каза, че...

Аз обаче не изчаках да чуя обясненията на съдържателя. Изтръпнал от ужас, вече тичах по селската улица към пътеката, по която току-що бях слязъл. Спускането ми бе отнело около час. Макар да бързах с всички сили, трябваша ми два часа, за да се озова отново при Райхенбахския водопад. Туристическият бастун на Холмс все още стоеше облегат на високия камък, до който бях оставил приятеля си. Самият Холмс обаче не се виждаше и аз напразно го виках по име. Единственият отговор бе кълтящото ехо, с което стръмните скали отразяваха собствения ми глас.

При вида на неговия бастун ме побиха хладни тръпки. Значи изобщо не бе отишъл в Розенлау. Бе останал на тази широка около метър пътечка, обградена с непристъпна скала от едната страна и отвесна пропаст от другата, и именно тук го бе настигнал врагът му. Младият швейцарец също бе изчезнал. Очевидно е бил нает от Мориарти и просто бе оставил двамата противници сами. А после? Кой би могъл да каже какво е станало после?

Няколко минути стоях неподвижно и се мъчех да дойда на себе си, тъй като ужасът на произшествието ме бе сковал напълно. После се досетих за методите на самия Холмс и се постарях да ги приложа, за да разгада как е протекла трагедията. Уви, това бе прекалено лесно! По време на нашия разговор двамата с него не бяхме отишли съвсем до края на пътеката, туристическият бастун отбелязваше мястото, където бяхме спрели. Там възчерната пръст, постоянно оросявана от пръските на потока, бе влажна и мека — дори птица би оставила следа в нея.

Два реда стъпки, ясно отпечатани в пръстта, водеха към самия край на пътеката, отдалечавайки се от мен. Следи в обратната посока нямаше. На няколко метра от края мократа земя бе сякаш разорана, а къпините и папратите, израсли по ръба на бездната, бяха изпомачкани и оплескани с кал. Легнах по корем и се взрях надолу в облака от пръски, който потокът пращаше към мен. Междувременно се бе спуснал здрач и сега виждах само тук-там проблясъка на влагата по отвесните черни скали, а далеч долу в бездната — искрящата разпенена вода. Нададох вик, но до слуха ми достигна само получовешкият рев на водопада.

Все пак съдено ми бе въпреки всичко да получа последен поздрав от моя приятел и другар. Както вече казах, бастунът му бе оставен облеган на един голям камък, който леко се врязваше в пътеката. На върха на тази издатина изведнъж проблесна нещо ярко, което привлече погледа ми. Посегнах и установих, че е сребърната табакера на Холмс. Щом я взех, един навит на свитък лист хартия, който лежеше под нея, падна на земята. Когато го разгънах, видях, че всъщност това са три страници, откъснати от бележника на Холмс и адресирани до мен. Съвсем в неговия стил обръщението бе тъй прецизно, а почеркът — тъй четлив и уверен, сякаш бе писал тези последни редове в кабинета си.

Драги ми Уотсън, пиша ти тези редове с любезното съгласие на господин Мориарти, който ме изчаква, за да уредим окончателно въпросите, засягащи не само него, но и мен. Той бегло ми описа методите, благодарение на които е успял да се изплъзне от английската полиция и постоянно да се осведомява за ходовете ни. Тези способности още повече затвърдиха и бездруго високото мнение, което си бях съставил за способностите му. Мисълта, че ще избавя обществото от зловредното му присъствие, ме изпълва с радост, ала това, боя се, ще стане на цена, която ще причини болка на приятелите ми и най-вече на теб, скъпи Уотсън. Вече ти обясних, че кариерата ми безспорно е достигнала връхната си точка, тъй че не бих и могъл да се надявам на по-подходящ край. Да си призная честно,

изобщо не се съмнявах, че писмото от Майринген е измама, и те изпратих там, твърдо убеден, че ще последва подобна развързка. Предай на инспектор Патерсън, че документите, необходими за разобличението и осъждането на цялата банда, се намират в писалището ми, в чекмеджето, означено с „М“, в син плик с надпис „Мориарти“. Преди да напусна Англия, се разпоредих с цялото си имущество и го поверих на брат си Майкрофт. Моля те, предай на госпожа Уотсън моите най-сърдечни поздрави.

Оставам, скъпи ми приятелю, искрено твой
Шерлок Холмс

Останалото може да се предаде само с няколко думи. Проведеният от експерти оглед на местопроизшествието не остави и капка съмнение, че двубоят между двамата мъже е завършил, както е било неизбежно, с тяхното падане в пропастта, вкопчени в мъртва хватка. Всеки опит да се открият труповете бе отхвърлен като напълно безнадежден и там, в бездната на този страховит казан с клокочеща вода и кипяща пяна, ще лежат навеки най-опасният престъпник и най-изтъкнатият защитник на закона на своето време. Младият швейцарец изобщо не бе открит. Несъмнено и той бе един от многобройните агенти, с които разполагаше Мориарти. Що се отнася до бандата, хората още помнят как уликите, събрани от Холмс, напълно изобличиха цялата организация и разкриха в каква желязна хватка я бе държал покойният ѝ главатар. По време на процеса бяха изнесени твърде оскъдни данни за зловещата фигура на Мориарти и ако сега се почувствах длъжен да разкрия истината за неговата дейност, то бе само заради неразумните защитници, опитали се да очистят паметта му от нападките на онзи, когото винаги ще смятам за най-благородния и най-мъдър мъж сред всички, които съм познавал.

БАСКЕРВИЛСКОТО КУЧЕ^[1]

---

[0] Този разказ дължи много на моя приятел г-н Флечър Робинсън, който ми помогна при разработването на общия план и при уточняването на редица местни особености. — А. К. Д. ↑

ПЪРВА ГЛАВА

ГОСПОДИН ШЕРЛОК ХОЛМС

Господин Шерлок Холмс, който обикновено ставаше много късно (с изключение на нередките случаи, когато изобщо не лягаше), седеше пред масата за закуска. Аз вдигнах от килима пред камината бастуна, забравен предната вечер от един посетител. Беше прекрасен бастун от твърдо дърво, с топка в горния край, от онези, на които викат „пинангски законодател“^[1]. Точно под топката се виждаше към два сантиметра широка сребърна пластинка с гравирани надпис „На Джеймс Мортимър — ЧКСХ, от приятелите му от ЧКБ“, както и дата — 1884 година. Такива бастуни, солидни и вдъхващи уважение, носеха някогашните високопочитани домашни лекари.

— Е, Уотсън, какво ще кажеш?

Холмс седеше гърбом към мен и аз с нищо не му бях дал да разбере с какво се занимавам.

— Откъде знаеш какво правя? Да не би да имаш очи на тила?

— Не, но точно пред мен има добре излъскан посребрен кафеник. Та кажи ми, моля те, какво мислиш за бастуна на нашия посетител? Тъй като имахме нещастieto да се разминем с него и нямаме понятие, защо е идвал, този случаен сувенир става особено важен за нас. Хайде да чуя сега какъв портрет ще направиш на човека, изхождайки от бастуна му.

— Мисля — казах, опитвайки се да следвам методите на моя приятел, — че доктор Мортимър е възрастен преуспяващ медик, при това доста уважаван, щом тези, които го познават, са го удостоили с такъв знак на внимание.

— Добре — каза Холмс. — Превъзходно!

— Смятам също, че по всяка вероятност е провинциален лекар, който прави голяма част от визитациите си пеш.

— Защо мислиш така?

— Защото този бастун, който някога е бил твърде красив, сега целият е изподраскан и не мога да си представя, че го носи градски

лекар. Очевидно притежателят му е извървял много път с него, защото дебелият железен шип е съвсем изхабен.

— Съвсем логично — каза Холмс.

— А тук имаме „... от приятелите му от ЧКБ“. Предполагам, че КБ означава „клуб“. Това сигурно е местният ловен клуб, на чиито членове е оказвал медицинска помощ, а в замяна те са му поднесли малък подарък.

— Уотсън, ти надмина себе си! — каза Холмс, като отмести стола назад и запали цигара. — Не мога да не отбележа, че ти, който винаги си проявявал добрината да изтъкваш моите успехи, обикновено си подценявал собствените си способности. Може сам да не излъчваш светлина, обаче си неин проводник. Някои хора, без да притежават талант, имат забележителната способност да вдъхновяват таланта у другите. Трябва да призная, драги ми приятелю, че съм ти много задължен.

Никога не беше изричал такова нещо и, да си призная, думите му ми доставиха голямо удоволствие, защото често съм се чувствал засегнат от безразличието му към моето възхищение от него и към опитите ми да разглася методите му на работа. Почувствах се горд от мисълта, че така съм усвоил неговата система, та мога да я прилагам по начин, който извиква одобрението му. Той взе бастуна от ръцете ми и го разглежда няколко минути с просто око. После със заинтригувано изражение остави цигарата си, отиде до прозореца и отново разгледа бастуна, този път с лупа.

— Проста работа, но все пак интересна — каза той, като се настани отново в любимия си ъгъл на дивана. — На бастуна действително има едно-две указания. Те дават основа за някои умозаклучения.

— Убягнало ли ми е нещо? — попитах с известно самодоволство. — Надявам се, че не съм пропуснал нещо важно.

— Страхувам се, драги ми Уотсън, че повечето от заключенията ти са погрешни. Когато споменах, че ме вдъхновяваш, исках да кажа, нека бъда откровен, че нерядко стигам до истината, забелязвайки твоите грешки. Не че в случая изцяло се заблуждавах: този човек наистина е провинциален лекар и доста ходи пеш.

— Значи съм бил прав?

— Само дотук.

— Но това беше всичко.

— Не, не, драги Уотсън, не всичко. Съвсем не всичко. Според мен например е по-вероятно един лекар да получи такъв подарък от болница, отколкото от ловен клуб, и когато пред тази болница стоят инициалите ЧК, названието „Чаринг крос“ се налага от само себе си.

— Може би си прав.

— Най-вероятно. И ако го приемем за работна хипотеза, вече имаме здрава основа, за да изградим личността на нашия неизвестен посетител.

— Добре, ако приемем, че ЧКБ означава Чарингкроска болница, какви други изводи можем да направим?

— Нищо ли не ти подсказва това? Нали познаваш моите методи. Приложи ги!

— Мога да направя само естествения извод, че този човек е практикувал в Лондон, преди да отиде в провинцията.

— Струва ми се, че бихме могли да отидем и малко по-нататък. Разгледай въпроса в тази светлина: по какъв случай най-вероятно е бил направен този подарък? Кога приятелите му са се обединили, за да дадат израз на уважението си към него? Очевидно в мига, когато е напуснал службата си в болницата, за да започне частна практика. Знаем, че е получил подарък. Убедени сме, че е напуснал болницата, за да практикува в провинцията. Сега ще отидем ли твърде далеч в изводите си, ако кажем, че подаръкът е направен именно по този случай?

— Твърде вероятно изглежда, разбира се.

— И забележи, че посетителят ни не е бил от ръководния персонал в болницата, защото подобен пост може да заеме само човек със солидна лондонска практика, а такъв лекар няма да се премести в провинцията. Тогава какъв е бил? След като е работел в болницата, без да е бил при това член на ръководния персонал, би могъл да бъде само обикновен хирург или интернист, тоест малко по-горе от стажант. Напуснал е града преди пет години — датата върху бастуна. И тъй, драги Уотсън, твоят възрастен и сериозен домашен лекар се изпарява и пред нас застава млад човек, ненавършил трийсет години, симпатичен, скромнен и разсеян, притежател на куче, към което е привързан — най-общо, по-голямо от териер и по-малко от мастиф.

Разсмях се недоверчиво, а Шерлок Холмс се облегна на дивана и изпусна малки кръгчета дим, които се залюляха към тавана.

— Специално за последното няма как да проверя дали е вярно, но не е трудно да открием поне някои подробности около възрастта и професионалния път на този човек.

Снех от моята малка етажерка с медицински книги лекарския справочник и обърнах на съответното име. Имаше няколко Мортимъровци, но само един, който би могъл да бъде нашият посетител. Прочетох на глас данните:

— „Мортимър Джеймс, член на Кралския съюз на хирурзите от 1882 година, Гримпен, Дартмур, графство Девън. От 1882 до 1884 година лекар в Чарингкроската болница. Удостоен с Джексъновата награда за сравнителна патология за труда «Атавизъм ли е болезненото състояние на организма?». Член-кореспондент на Шведския съюз на патолозите. Автор на «Някои аномалии при атавизма» («Лансет», 1882 г.), «Прогресираме ли?» («Психология», март 1883 г.). Медицински инспектор на общините Гримпен, Торели и Хай Бероу.“

— Нито дума за местен ловджийски клуб, Уотсън — каза Холмс с лукава усмивка, — но все пак провинциален лекар, както остроумно забеляза. Струва ми се, че моите изводи се потвърдиха. А що се отнася до прилагателните, доколкото си спомням, казах „симпатичен, скромнен и разсеян“. От опит зная, че само симпатичните хора на този свят получават прощални подаръци, само един скромнен човек може да зарече кариерата си в Лондон, за да отиде в провинцията, и само разсеяният оставя бастуна си, а не визитната си картичка, след като е чакал един час в стаята ти.

— А кучето?

— Свикнало е да носи този бастун след стопанина си. Тъй като бастунът е тежък, кучето го захваща здраво по средата и следите от зъбите му се виждат съвършено ясно. Ако се съди по разстоянието между тези следи, челюстта на кучето според мен е твърде голяма за териер и недостатъчно голяма за мастиф. Възможно е... но, да, кълна се в Юпитер, кокершпаньол е!

Докато говореше, Холмс бе станал и се разхождаше из стаята. В момента се беше спрял при нишата на прозореца. Гласът му прозвуча така убедително, че го погледнах зачуден.

— Драги ми приятелю, как е възможно да си така убеден?

— По простата причина, че виждам пред вратата ни самото куче, а притежателят му в този момент звъни. Не си тръгвай, Уотсън, моля те. Той е твой събрат по професия и присъствието ти може да е от полза. Ето това е драматичен съдбовен момент, Уотсън: чуваш стъпки по стълбата, които ще навлязат в живота ти, но добро ли носят те или зло, не знаеш. Какво ли иска Джеймс Мортимър — човекът на науката, от Шерлок Холмс — криминалиста? Влезте!

Видът на нашия посетител ме изненада, защото очаквах да видя типичен провинциален лекар. Докторът беше висок слаб човек с дълъг като клон нос, който стърчеше между близко разположените му пронизателни сиви очи, силно блеснали иззад очилата със златни рамки. Облеклото му бе обичайно за хората от неговата професия, но малко небрежно, защото рединготът му бе замърсен, а панталоните — оръфани. Макар и млад, вече бе прегърбен, ходеше с източена напред шия и общото му излъчване бе доброжелателно. Още с влизането погледът му падна на бастуна в ръката на Холмс и той се хвърли към него с радостно възклицание:

— Чудесно! — възкликна той. — Не бях сигурен дали съм го оставил тук или в параходното дружество. Никак не ми се искаше да остана без този бастун.

— Разбирам, подарък — каза Холмс.

— Да, сър.

— От Чарингкроската болница ли?

— От един-двама тамошни приятели по случай сватбата ми.

— Ой, ой, лошо! — поклати глава Холмс.

Доктор Мортимър замига смаян иззад очилата.

— Защо да е лошо?

— О, просто разбъркахте малко нашите изводи. Сватбата ви ли казахте?

— Да, сър. Ожених се и оставих болницата, а с нея и всички надежди за консултантска практика. Трябваше да си изградя дом.

— Стига, стига! Значи в края на краищата не сме сбъркали много — каза Холмс. — А сега, доктор Джеймс Мортимър...

— Не ме наричайте „доктор“, сър, аз съм само скромнен член на Кралския съюз на хирурзите.

— И очевидно човек с висок интелект.

— Дилетант в науката, господине, събирач на раковини по брега на необятния и непознат океан на знанието. Предполагам, че говоря с господин Шерлок Холмс, а не с...

— Да, това е приятелят ми доктор Уотсън.

— Приятно ми е да се запозная с вас, сър. Чувал съм името ви да се споменава редом с името на вашия приятел. Господин Холмс, много се интересувам от вас. Изобщо не съм очаквал, че имате такъв доликоцефален^[2] череп и така добре очертани надорбитни кости. Ще имате ли нещо против, ако прокарам пръст по черепните ви шевове? Докато оригиналът не е налице, сър, една отливка от черепа ви би била украшение за всеки антропологичен музей. Не искам да прозвучи невъзпитано, но ще призная, че завиждам на черепа ви.

Шерлок Холмс покани нашия странен посетител да се разположи на един стол.

— Разбирам, че сте ентузиаст във вашата област, както и аз в моята — каза той. — Ако съдя по показалеца ви, сам си свивате цигарите. Не се стеснявайте, запалете.

Докторът извади тютюн и с удивителна ловкост го сви в хартийката. Имаше дълги треперещи пръсти, гъвкави и неспокойни като пипала на насекомо. Холмс мълчеше, но кратките му мълниеносни погледи ми показваха, че се е заинтересувал от нашия чудноват събеседник.

— Предполагам, сър — каза той най-после, — че ми направихте чест с вчерашното и с днешното си посещение не с единствената цел да изследвате черепа ми.

— Не, сър, не. Все пак съм щастлив, че ми се предостави такава възможност. Дойдох при вас, господин Холмс, защото съзнавам, че съм неопитен човек, и защото неочаквано съм изправен пред доста сериозен и необикновен проблем. Понеже ви смятам за втория най-голям специалист в Европа...

— Наистина ли, сър? А мога ли да попитам кой има честта да бъде първият? — попита Холмс малко рязко.

— От строго научна гледна точка работата на мосю Бертйон определено внушава по-голямо уважение.

— Тогава не беше ли по-добре да се посъветвате с него?

— Казах, сър, „от строго научна гледна точка“. Но признато е, че като практик вие сте несравним. Надявам се, сър, че не се изразих

прекалено...

— Е, донякъде, доктор Мортимър — отвърна Холмс. — Мисля, че ще бъде най-разумно, ако без повече заобикалки ми разкажете от какво естество е проблемът, за чието разрешение търсите моето съдействие.

---

[1] Бастун, направен от дървото на особен род палма, рядко използван за „разрешаване“ на спорове в Пинанг (Малая), откъдето идва и името му. — Б.пр. ↑

[2] Продълговат (анат.). — Б.пр. ↑

ВТОРА ГЛАВА

ПРОКЛЯТИЕТО НАД БАСКЕРВИЛИТЕ

— В джоба си имам един ръкопис — каза доктор Мортимър.

— Забелязах го още с влизането ви в стаята — отвърна Холмс.

— Старинен ръкопис.

— От началото на осемнайсети век, освен ако не е фалшификат.

— Но откъде знаете това, сър?

— Докато говорехте, ми дадохте възможност да проуча два-три сантиметра от документа. Лош експерт е онзи, който не е в състояние да установи датата на един документ с точност до едно-две десетилетия. Може би сте чели случайно моята малка монография по този въпрос. Вашият ръкопис е от 1730 година.

— Точната година е 1742-ра — доктор Мортимър го извади от джоба си. — Тази фамилна реликва ми бе предоставена за съхранение от сър Чарлс Баскервил, чиято внезапна и трагична смърт развълнува целия Девъншър преди три месеца. Мога да кажа, че бях не само негов лекар, но и личен приятел. Той беше здравомислещ човек, сър, умен и практичен и толкова несуетен, колкото съм и аз. При все това се отнасяше към този документ съвсем сериозно и психологически беше подготвен точно за такава смърт, каквато в края на краищата го сполетя.

Холмс протегна ръка за документа и го пригладя на коляното си.

— Уотсън, забележи, че единичното и двойното „с“ са писани различно. Това е един от признаците, които ми помогнаха да определя датата.

Погледнах през рамото му пожълтялата хартия и избледнелите редове. Отгоре бе написано „Баскервил хол“, а отдолу, с големи разкривени цифри — „1742“.

— Изглежда, това е някакво повествование.

— Да, разказана е една легенда, която се предава в рода Баскервил.

— Доколкото разбирам обаче, искате да се посъветвате с мен за нещо по-практично и по-съвременно.

— Задачата е най-практична и неотложна и трябва да бъде решена за двацет и четири часа. Но ръкописът е тясно свързан с тази работа и не е дълъг. С ваше разрешение ще ви го прочета.

Холмс се отпусна в креслото, опря върховете на пръстите на двете си ръце едни о други и затвори очи с израз на пълно примирение. Доктор Мортимър обърна ръкописа към светлината и с висок хриплив глас зачете следната старовремска история:

За произхода на Баскервилското куче има много повествования, но като пряк потомък на Хуго Баскервил аз зная тази история от моя баща, който пък я знае от неговия. Записах я сам, без да се съмнявам, че всичко е станало точно както го предавам. Искам да повярвате, деца мои, че Онзи, който наказва прегрешенията наши, може и да ги прости в Своето милосърдие и че няма анатема, така тежка, та да не може с молитва и покаяние да се изкупи. И поучете се от тази история, не бойте се от плодовете на миналото, но пазете се за в бъдеще, да не би за наша погибел да се отдадете на скверните страсти, поради кои родът наш е страдал мъчително.

Знайте, по време на Голямото въстание^[1] (историята му е записана от мъдрия лорд Кларендън и аз най-горещо ви я препоръчвам) имението Баскервил е държал Хуго от същия род и не може да бъде отречено, че той е бил човек най-необуздан, нечестив и безбожен. Наистина съседите му биха простили това (светците по тия места не били на почит), но имало е у него такъв разпуснат и жесток нрав, та името му не излизало от устата на целия Девъншър. Случило се така, че този Хуго залюбил (ако може черната страст негова да бъде названа с такова свято име) чедото на един дребен земевладелец, що държал земя до Баскервилския имот. Но благоразумна била и порядъчна младата девица и страхувайки се от нечестивото му име, го избягвала всячески.

И ето, случило се това на Свети Архангел. Хуго с неколцина от неговите празноскитащи и порочни другари се промъкнал във фермата и знаейки добре, че нейният отец и братята ѝ ги няма, отвлякъл девицата. Като я домъкнал до Баскервил хол, момата била оставена в една стая на горния етаж, а Хуго и приятелите му, както всяка нощ, седнали на голямо пиршество. Тогава нещастницата едва не загубила ума си, слушайки песните, крясъците и страховитите клетви, що идели отдолу; защото, казват, словата, кои Хуго изричал, кога пиел, биха могли да сторят на пепел човека, кой ги продума. Най-накрая страхът я довел до постъпка, на която би се осмелил само най-сърцат и ловък мъж, и с помощта на бръшляна, дето се увива и до днес по южната стена, се спуснала на земята и побягнала през тресавището към бащиния си дом, кой се намирал на три левги^[2] от Баскервил хол.

И случило се така, че не след дълго Хуго оставил гостите си, та да отнесе храна и питие на пленницата, а може би е имал и умисъл по-лоша, но намерил клетката празна и птичката отлетяла. И тогава, види се, нечестивият влязъл в него, защото Хуго се втурнал по стълбата в залата, скочил въз голямата маса, а стаканите и блюдата се разлетели пред него. И известил той високо пред всички, че ще отдаде тялото и душата своя на силите на злото, да би могъл да настигне момата. И докато сътрапезниците му стояли вцепенени от яростта на този човек, един из тях, най-злият, или може би най-пияният, викнал да пуснат кучетата подир нея. При това Хуго изтичал из къщата, крещейки на слугите да оседлаят кобилата му и да пуснат глутницата, и като дал на кучетата да подушат забрадката на момата, подгонил ги пред себе си по следите ѝ и литнал да я преследва из тресавището, огрян от месечината.

Приятелите негови стояли известно време зинали, не можейки да разберат всичко, което станало в тази суматоха, но изведнъж опитите им мозъци схванали какво черно дело ще бъде извършено на тресавището. Вдигнала се врява, едни искали пищовите си, други конете си, а трети още по

един стакан вино, но накрая замаяните им глави се донейде прояснили и всички те, на брой тринайсет човека, скочили на конете и препуснали след Хуго.

Месечината греела ясно и наредени един до друг, те яздели бързо по направлението, което момата би взела, ако възнамерявала да стигне у дома си. Изминали били те един-два километра, когато срещнали на тресавището един овчар и му викнали, та да разберат дали е видял гонитбата. А човекът, както разправят, бил така обезумял от страх, та едва можел да говори, но казал накрая, че наистина видял нещастната девица и хрътките по следите ѝ. „Но и нещо повече видях — рекъл той. — Хуго профуча край мен на черната си кобила, а зад него търчеше куче, и не дай Боже да видиш някога зад себе си такова изчадие адово.“ И изпсували пияните земевладелци овчаря и продължили нататък. Но скоро тръпки полазили по кожата им, защото от тресавището достигнал до тях шум от тропот и черната кобила, изпръскана с бяла пяна, минала край тях с влачещи се поводи и празно седло. Тогава гуляйджиите заяздили поблизо един до друг, защото голям страх ги завладял, и продължили из тресавището, макар че, да бил сам, всеки от тях на драго сърце би обърнал коня си назад. И така, като яздели бавно, те се натъкнали най-после на хрътките. Кучетата, макар и известни с жестоката си порода и със свирепостта си, виели жаловито, сбрани накуп в края на дълбок дол сред тресавището, и едни от тях, прокрадвайки се, бягали настрана, а други, наежени и със светнали очи, се смъквали в тясната долчинка пред тях.

Приятелите спрели, както ще се досетите, по-трезви, отколкото били тръгнали. Повечето от тях не щели по никакъв начин да продължават, но трима, най-смелите или може би най-пияните, подкарали към дола. И тогава пред тях се открила широка поляна и там стърчали два големи каменни стълба (дето могат да се видят и днес), поставени отколе от някакво древно племе. Месечината ясно светела над поляната и в средата ѝ, където била паднала мъртва от страх и изтощение, лежала нещастната девица. Но не при

вида на нейното тяло, ни при вида на тялото на Хуго Баскервил, който лежал до нея, настръхнали косите на тримата дяволски смели гуляйджии: надвесена над Хуго и сграбчила го за гърлото, там стояла гадна твар — огромен черен звяр, подобен на куче, ала по-голям от кой да е пес, видян от смъртен. И даже пред очите техни чудовището разкъсало гърлото на Хуго Баскервил и като надигнало насреща им окървавената си муцуна с пламтящи очи, те изпищели от страх и полетели през тресавището, та да спасят живота си, като продължавали да надават викове. Единият, както разправят, умрял още същата нощ поради видяното, а другите двамина до края на дните си били развалини човечески.

Такова е преданието, деца мои, за появяването на кучето, за което казват, че е причинило оттогава толкова горчиви страдания на рода наш. И ако аз го записах, то е заради туй, че това, кое добре се знае, е по-малко страшно от недоизреченото и догадките. Не може да се отрече, че мнозина из нашия род са имали злосчастна смърт — внезапна, страшна и загадъчна. Но да се уповаваме на безкрайната милост на Провидението, та да не накаже то невинните след трето и четвърто коляно, кои ги грози отмъщение, както е писано в Светото писание.

И така, на това Провидение ви оставям, деца мои, и съветвам ви, като ви предупреждавам, да се предпазите от ходене из тресавището в късна доба, когато силите на злото властват.

Написано от Хуго Баскервил за синовете му Роджър и Джон със заръка да не споменават нищо за това пред сестра си Елизабет.

Когато свърши четенето на този странен разказ, доктор Мортимър вдигна очилата си на челото и впи поглед в господин Шерлок Холмс, който се прозина и хвърли угарката от цигарата си в огъня.

— Е? — попита Холмс.

— Не намирате ли, че е интересно?

— Да, за някой любител на фантастични приказки.

Доктор Мортимър извади от джоба си един сгънат вестник.

— А сега, господин Холмс, ще ви покажа нещо по-съвременно. Това е „Девън каунти кроникъл“ от 14 юни тази година. Вестникът съдържа кратко изложение на фактите, установени при смъртта на сър Чарлс Баскервил, която го сполетя няколко дни преди тази дата.

Приятелят ми се наклони малко напред и изражението му стана напрегнато. Като нагласи отново очилата си, нашият посетител зачете отново:

Скоропостижната кончина на сър Чарлс Баскервил, чието име се споменаваше във връзка с предстоящите избори като на вероятен кандидат на либералите в Среден Девъншър, потопи в скръб цялото графство. Въпреки че сър Чарлс живееше в Баскервил хол сравнително отскоро, неговият благ характер и изключителна щедрост му спечелиха обичта и уважението на всички, влизали в допир с него. В днешните времена на новоизлюпени богаташи е приятно, когато потомъкът на стара фамилия, видяла и лоши дни, успява сам да си създаде състояние и се завръща с него, за да възстанови миналото величие на своя род. Както е известно, сър Чарлс печели голямо богатство с умела борсова игра в Южна Африка. По-умен от тези, които продължават играта, докато колелото на щастията се обърне против тях, той превръща печалбите си в пари и се прибира в Англия. Сър Чарлс се установи в Баскервил хол едва преди две години, но за никого не е тайна с какъв размах се отличаваха плановете му за реконструкции и усъвършенствания, прекъснати от неговата смърт. Тъй като беше бездетен, сър Чарлс още приживе открито е изразявал желанието си, щото цялото местно население да бъде облагодетелствано от огромното му състояние, така че мнозина имат основание да оплакват преждевременната му кончина като загуба на свой близък. В колоните на

вестника често бяха помествани съобщения за местни и на цялото графство дарения.

Не може да се каже, че следствието изясни напълно всички обстоятелства, свързани със смъртта на сър Чарлс, но бе направено достатъчно, за да се опровергават слуховете, възникнали поради суеверието на местните жители. Няма каквито и да е основания да подозираме нещо нечисто или да мислим, че смъртта се дължи на други някакви, а не на естествени причини. Сър Чарлс беше вдовец и, може да се каже, в известно отношение човек с ексцентрични навици. Въпреки значителното състояние личните му изисквания бяха скромни и цялата му домашна прислуга в Баскервил хол се състоеше от една брачна двойка на име Баримор — съпругът, изпълняващ длъжността на лакей, а жената — на икономка. Според техните показания, потвърдени и от няколко приятели на сър Чарлс, здравословното му състояние в последно време не било добро, като те изтъкнаха по-специално сърдечната му недостатъчност, проявяваща се в промяна на цвета на лицето, задух и остро изразена нервна депресия. Доктор Джеймс Мортимър, приятел и домашен лекар на покойния, даде показания в същия дух.

Истината по този случай е съвсем проста. Всяка вечер, преди да си легне, сър Чарлс Баскервил имал обичай да се разхожда в имението си по известната алея с тисовете. Показанията на семейство Баримор свидетелстват, че това било навик у него. На 4 юни сър Чарлс обявил намерението си да замине на другия ден за Лондон и наредил на Баримор да приготви багажа му. Вечерта, както обикновено, излязъл, за да направи разходката си, изпушвайки по навик една пура. Повече не се върнал. Когато в дванайсет часа Баримор видял входната врата все още отворена, се обезпокоил, взел един запален фенер и излязъл да търси господаря си. Този ден било влажно, та стъпките на сър Чарлс по алеята можели лесно да се проследят. Към средата на алеята има врата, която води към тресавището. По някои признаци личи, че сър

Чарлс е постоял там известно време. После е продължил разходката си, а в самия край на алеята е било открито тялото му. Необяснен остава фактът, че съгласно показанията на Баримор следите на господаря му менят характера си, след като той подминава вратата: сякаш нататък той е ходил на пръсти. Някой си циганин Мърфи, търговец на коне, бил по това време из тресавището на неголямо разстояние от алеята, но според собствените му признания бил много пиян. Той твърди, че чул викове, но не може да каже от коя посока са идвали.

По тялото на сър Чарлс не са намерени следи от насилие и въпреки че лекарските показания сочат неимоверно изменение на лицето (така неимоверно, че доктор Мортимър отначало не искал да повярва, че пред него наистина лежи неговият приятел и пациент), приема се, че това не е необикновен симптом при задух и смърт вследствие на изтощение на сърцето. Това обяснение бе дадено въз основа на аутопсията, която показва стар органичен порок, така че в съответствие с медицинската експертиза съдът издаде решение за скоропостижна смърт. Добре е, че стана така, тъй като не е тайна колко важно е наследникът на сър Чарлс да продължи в Баскервил хол прекрасните начинания на своя предшественик, прекъснати от толкова трагичен край. Ако прозаичните изводи на следователя не бяха пресекли фантастичните истории, които се мълвяха във връзка с този случай, може би щеше да е трудно да се намери наследник на Баскервил хол.

Както се чува, най-близкият сродник (ако е жив) е господин Хенри Баскервил — син на по-малкия брат на покойния. Знае се, че младият човек е в Америка, и се прави справка, за да бъде уведомен за голямото наследство.

Доктор Мортимър сгъна пак вестника и го прибра в джоба си.

— Това са общоизвестните факти във връзка със смъртта на сър Чарлс Баскервил, господин Холмс.

— Много съм ви благодарен — каза Шерлок Холмс, — че насочихте вниманието ми върху един случай, който действително представлява известен интерес. Зърнах някакви коментари във вестниците, но бях изцяло погълнат от дребното дело за ватиканските камеи и в старанието си да услужа на папата пропуснах няколко интересни случая в Англия. Тази статия, казахте, съдържа всички известни факти?

— Да.

— Тогава запознайте ме с неизвестните.

Холмс се облегна, опря върховете на пръстите си едни о други и лицето му прие най-равнодушния и безстрастен израз.

— За да направя това — каза доктор Мортимър, започвайки да проявява признаци на силно вълнение, — ще ви съобщя неща, които не съм казвал на никого. Съображението ми да ги скрия при следствието беше, че като човек на науката трябва да се пазя да не изпадна в положение да потвърждавам суеверията на народа. Имах и други съображения: Баскервил хол, както пише и във вестника, би останал без обитатели, ако се прибави още нещо към и без това донякъде мрачната му слава. По тези две причини сметнах, че ще бъде оправдано, ако кажа по-малко, отколкото зная, защото в противен случай не би имало никаква полза. Обаче няма причина да не бъда съвършено откровен с вас. Тресавището е много рядко населено и живеещите близо един до друг се стараят да се срещат по-често. И аз познавах сър Чарлс Баскервил много добре. С изключение на господин Франкланд от Лефтър хол и естественика господин Степълтън, на километри околоръст няма други образовани хора. Сър Чарлс беше самотен човек, но болестта му стана причина да се сбlijим, а общите ни интереси към науката укрепиха тази близост. Той бе донесъл от Южна Африка доста научни материали и двамата сме прекарвали много очарователни вечери, обсъждайки сравнителната анатомия на бушмените и хотентотите. През последните няколко месеца все по-ясно виждах, че нервите на сър Чарлс са опънати до скъсване. Той обръщаше прекалено сериозно внимание на легендата, която ви прочетох — толкова сериозно, че макар да се разхождаше вечер в собственото си имение, нищо не можеше да го накара да излезе нощем из тресавището. Колкото и невероятно да ви се вижда, господин Холмс, той беше искрено убеден, че над рода му тегне страшно

проклятие, и, разбира се, сведенията, които баронетът имаше за миналото на дедите си, не бяха утешителни. Непрекъснато го преследваше идеята за някакво призрачно същество и неведнъж ме е питал дали при моите нощни посещения на болни не съм видял някакво странно създание, не съм ли чул кучешки лай. Сър Чарлс ми е задавал няколко пъти този въпрос, и то винаги с разтреперан от вълнение глас. Спомням си много добре как една вечер, около три седмици преди фаталната случка, пристигнах в Баскервил хол. Заварих го пред вратата на къщата. Слязох от кабриолета си, а когато тръгнах към него, забелязах, че очите му, широко отворени и пълни с неизразим ужас, бяха устремени някъде през рамото ми. Обърнах се мигновено, и то точно навреме, за да зърна как в началото на алеята преминава нещо, което взех за голямо черно теле. Сър Чарлс бе така възбуден и уплашен, че се принудих да отида до мястото, където видях животното, и да го потърся. То беше изчезнало, ала произшествието произведе крайно тягостно впечатление на сър Чарлс. Прекарах с баронета цялата вечер и този случай стана причина той да ми повери току-що прочетения ръкопис, с което ми обясни и проявеното от него безпокойство. Споменах този незначителен епизод, защото, като имаме предвид трагедията, която последва, той придобива известно значение, въпреки че навремето бях убеден, че е просто маловажна случка и че вълнението на баронета е неоправдано. Следвайки моя съвет, сър Чарлс се готвеше да отиде в Лондон. Знаех, че сърцето му не е добре и че постоянният страх, в който живееше, несъмнено сериозно се отразява на здравето му, колкото и нереална да бе причината за него. Смятах, че след като се развлече няколко месеца в града, ще се върне възроден. Нашият общ приятел господин Степълтън, който проявяваше голяма загриженост за здравето на сър Чарлс, беше на същото мнение. И в последния момент се разрази тази страшна катастрофа. Вечерта, когато сър Чарлс почина, открилият труп му Баримор изпрати при мен коняря Пъркинс и понеже още не бях легнал, успях да пристигна в Баскервил хол само час след случилото се. Проверих и установих фактите, изнесени и при следствието. Проследих стъпките му по алеята с тисовете, видях мястото при вратата към тресавището, където, изглежда, е постоял, забелязах променените следи след онова място, убедих се, че няма други отпечатъци от стъпки на влажния пясък, като изключим следите на

Баримор, и накрая изследвах внимателно тялото, което не беше докосвано до моето пристигане. Сър Чарлс лежеше ничком с разперени ръце и впити в земята пръсти, а чертите на лицето му бяха така разкривени поради някакво силно вълнение, че почти бях готов да се закълна, че не е той. Разбира се, нямаше никакви следи от физическо нараняване. При разпита обаче Баримор даде едно невярно показание. Лакеят каза, че на земята около тялото нямало следи. Може просто да не ги е видял. Аз обаче ги забелязах — малко настрани, но съвсем пресни и ясни.

— Следи ли?

— Да.

— Мъжки или женски?

Доктор Мортимър ни погледна особено за момент и когато отговори, гласът му се снижи почти до шепот:

— Господин Холмс, това бяха отпечатъци от лапите на гигантско куче!

---

[1] Английската революция от 1642–1660 г. — Б.пр. ↑

[2] Около 15 километра. — Б.пр. ↑

ТРЕТА ГЛАВА

ЗАГАДКАТА

Признавам, че при тези думи ме побиха тръпки. Гласът на доктора потрепери, което показваше, че и самият той е дълбоко развълнуван от това, което ни разправи. Във възбудата си Холмс се наведе напред, а в очите му пламна твърдият сух блясък, който искреше от тях, когато беше силно заинтригуван.

— Значи сте ги видели с очите си?

— Все едно виждам сега вас.

— И не сте казали нищо?

— Каква полза?

— Как може никой да не ги е видял?

— Следите бяха на петнайсетина метра от тялото и никой не им е обърнал внимание. Предполагам, че и аз щях да ги отмина, ако не знаех легендата.

— Из тресавището сигурно има много овчарски кучета.

— Несъмнено, но това не беше овчарско.

— Казахте, че трябва да е било много голямо.

— Чудовищно.

— Обаче не е приближавало тялото?

— Не.

— Какво беше времето тази нощ?

— Влажно и хладно.

— Но не валеше?

— Не.

— Какво представлява тази алея?

— От двете страни е оградена от стар и непроходим жив плет от тисове, три метра и половина висок. Пътеката по средата е широка два метра и половина.

— Има ли нещо между живия плет и пътеката?

— Да. От всяка страна има ивица трева, около метър и половина широка.

— Доколкото разбрах, в живия плет има врата.

— Да, вратата, която води към тресавището.

— Други изходи има ли?

— Не.

— Следователно, за да стигне до алеята с тисовете, човек трябва или да идва откъм къщата, или да влезе през вратата откъм тресавището?

— Има още един изход — през беседката в другия край на алеята.

— Стигнал ли беше сър Чарлс дотам?

— Не. Лежеше на петдесетина метра от беседката.

— Нещо много важно, доктор Мортимър — кажете ми, следите, които видяхте, бяха на пътеката, а не на тревата, така ли?

— В тревата следи обикновено не личат.

— Бяха от тази страна на пътеката, където е вратата, нали?

— Да. По края на пътеката откъм вратата.

— Извънредно много ме заинтригувахте. Още един въпрос: вратата беше ли затворена?

— Затворена и заключена с катинар.

— Колко е висока?

— Около метър и трийсет.

— Значи всеки би могъл да се прехвърли през нея.

— Да.

— А какво забелязахте около вратата?

— Нищо особено.

— Боже мой! Та никой ли не огледа това място?

— Огледах го самият аз.

— И не открихте нищо?

— Всичко бе много объркано. Очевидно сър Чарлс е стоял там пет-десет минути.

— Откъде знаете?

— Пепелта беше паднала на два пъти от пурата му.

— Превъзходно! Ето ни колега, Уотсън, по наш вкус! А следите?

— Навсякъде около това място той бе оставил следи в пясъка.

Други не забелязах.

С нетърпелив жест Шерлок Холмс се плесна по коляното.

— Защо не съм бил там! — извика той. — Това очевидно е изключително интересен случай, който предлага богати възможности на специалиста. Но пясъчната страница, на която бих могъл да прочета толкова много, е вече отдавна зацапана от дъжда и изличена от кундурите на любопитните селяни. Ах, доктор Мортимър, доктор Мортимър! Като си помисля само, че не сте ме извикали веднага!... Имате голям грях наистина.

— Ако ви бях повикал, господин Холмс, трябваше да разкажа тези факти пред всички, а вече ви изтъкнах причините, поради които не исках да го сторя. Освен това...

— Защо се двоумите?

— Има една област, в която и най-проницателният и опитен детектив е безпомощен.

— Намеквате, че тук има нещо свръхестествено?

— Не съм казал такова нещо.

— Не, но явно го мислите.

— След като се случи това нещастие, господин Холмс, до ушите ми стигнаха някои работи, които едва ли са съвместими с естествения ред на нещата.

— Например?

— Научих, че преди да се случи това ужасно събитие, няколко души били видели из тресавището някакво същество, което точно съответствало на онзи Баскервилски демон и не приличало на никое друго животно, известно на науката. Всички твърдяха, че е някакво огромно създание — светещо, чудовищно и призрачно. Подложих на кръстосан разпит трима от тези хора: единият от тях умен, здравомислещ селянин, другият — подковач, третият — фермер. И тримата разказаха едно и също за ужасното видение и така както го описват, то отговаря точно на адовото изчадие от легендата. Уверявам ви, че в цялата област цари ужас и само отчаян смелчага би прекосил тресавището нощем.

— И вие, човек на науката, вярвате, че това създание е свръхестествено?

— И аз не знам какво да вярвам.

Холмс сви рамене:

— Досега съм провеждал разследванията си само в пределите на този свят. Борил съм се със злото според скромните си възможности,

но да се заема с бащата на самия Сатана, ще бъде може би прекалено амбициозна задача. При все това трябва да се съгласите, че следите са нещо материално.

— Кучето от преданието е било достатъчно материално, за да разкъса гръкляна на човека, но едновременно с това е било и свръхестествено.

— Виждам, че окончателно преминахте на страната на мистиците. Но сега, доктор Мортимър, кажете ми: щом като поддържате тези възгледи, защо тогава сте дошли да се съветвате с мен? Кажете ми, че е безполезно да разследвам обстоятелствата около смъртта на сър Чарлс, и в същото време искате да се заема със случая.

— Не съм казал, че искам да се заемете със случая.

— Тогава как мога да ви помогна?

— Като ме посъветвате какво да правя със сър Хенри Баскервил, който пристига на гара Ватерло... — доктор Мортимър погледна часовника си — точно след час и петнайсет минути.

— Това да не е наследникът?

— Да. След смъртта на сър Чарлс се осведомихме за този млад джентълмен и открихме, че той се занимава със земеделие в Канада. Според отзывите, които получихме за него, той е прекрасен човек във всяко отношение. Сега говоря не като лекар, а като доверено лице и изпълнител на завещанието на сър Чарлс.

— Предполагам, че няма друг претендент за наследството?

— Не. Единственият друг сродник, за когото научихме нещо, е Роджър Баскервил — най-малкият от тримата братя. Сър Чарлс е най-големият, а средният брат, който е умрял млад, е баща на този младеж Хенри. Роджър е бил черната овца на семейството. Той имал деспотичната жилка на старите Баскервили и както ми казаха, бил точно копие на фамилния портрет на онзи Хуго. В Англия му станало твърде горещо, та избягал в Централна Америка, където умрял през 1876 година от жълтеница. Хенри е последният от Баскервилите. След един час и пет минути ще го посрещна на гара Ватерло. Получих телеграма, че тази сутрин пристига в Саутхемптън. Сега, господин Холмс, как бихте ме посъветвали да постъпя с него?

— А защо да не отиде в дома на дедите си?

— Това изглежда естествено, разбира се. И все пак зла участ е постигала всеки Баскервил, който е отивал там. Сигурен съм, че ако

сър Чарлс е можел да поговори с мен преди смъртта си, би ми забранил да заведе на това ужасно място последния от стария род — наследника на голямото богатство. От друга страна, не може да се отрече, че благосъстоянието на цялата тази бедна и неприветлива околност зависи от неговото присъствие там. Ако Баскервил хол остане без стопанин, хубавите начинания на сър Чарлс ще станат на пух и прах. Страхувам се да не би да се ръководя твърде много от личната си заинтересованост в тази работа, затова ви изложих случая и ви моля за съвет.

Холмс се позамисли.

— Казано ясно и просто, работата стои така — каза той: — Според вас съществува някаква сатанинска сила, която прави Дартмур опасен за Баскервилите. Това е вашето мнение, нали?

— Ако трябва да отидем докрай, бих казал, че съществуват известни доказателства, че е така.

— Именно. Но ако вашата теория за свръхестествените сили е правилна, то положително те могат да донесат нещастие на младия човек както в Девъншър, така и в Лондон. Трудно е да си представим някой зъл дух с тясно ограничена власт, като тази на енорийското църковно настоятелство.

— Едва ли щяхте да се изказвате така насмешливо, господин Холмс, ако имахте личен допир с тези неща. Значи според вас, доколкото разбирам, младият човек ще бъде невредим както в Девъншър, така и в Лондон. Но той пристига след петдесет минути. Какво ще ми препоръчате?

— Съветвам ви, сър, да наемете файтон, да вземете кучето си, което драци по входната ми врата, и да се отправите към Ватерло, за да посрещнете сър Хенри Баскервил.

— А после?

— После няма да му казвате нищо, докато не реша какво да правим.

— Колко време ще ви трябва, за да решите?

— Двайсет и четири часа. Ще ви бъда много задължен, доктор Мортимър, ако ме навестите утре в десет часа сутринта, а ако доведете със себе си и сър Хенри Баскервил, това определено ще улесни плановете ми за в бъдеще.

— Така и ще направя, господин Холмс.

Той записа датата и часа на срещата върху ръкавела си и хукна със свойствения си особен маниер, едновременно втрещен и разсеян. Холмс го спря на прага.

— Само още един въпрос, доктор Мортимър. Казахте, че преди смъртта на сър Чарлс Баскервил няколко души са видели това привидение из тресавището.

— Трима.

— А след това виждал ли го е някой?

— Не съм чул такова нещо.

— Благодаря ви. Довиждане.

Холмс се върна на мястото си с онова спокойно изражение на вътрешно задоволство, което показваше, че е изправен пред подходяща за него задача.

— Излизаш ли, Уотсън?

— Освен ако не съм ти необходим...

— Не, драги ми приятелю, ще се обърна за помощ към теб, когато настъпи часът за действие. Но случаят е великолепен, в известно отношение единствен по рода си! Като минеш край Брадли, би ли го помолил да ми изпрати един фунт от най-силния тютюн? Благодаря ти предварително. Би било добре също, ако можеш така да си наредиш работите, че да не се връщаш до довечера. А после с радост ще споделя с теб впечатленията си около тази интересна задача, която ни бе предоставена тази сутрин.

Знаех, че уединението и самотата са особено необходими за приятеля ми в часове на напрегната умствена съсредоточеност, когато претегля всяка частица от фактите, изгражда няколко теории, противопоставя ги една на друга и решава кои моменти са съществени и кои — маловажни. Затова прекарах деня в клуба и се върнах на улица „Бейкър“ чак вечерта. Към девет часа влязох в стаята.

Като отворих вратата, първото ми впечатление беше, че е избухнал пожар, защото стаята беше така задимена, че едва се виждаше светлината на лампата над масата. Когато влязох обаче, опасенията ми изчезнаха, тъй като беше лютивият дим от силен, серт тютюн, който раздразни гърлото ми и ме накара да се разкашлям. През мъглявината видях неясните очертания на Холмс, свит по халат в креслото, с черната глинена лула между зъбите. Около него лежах няколко свитъка хартия.

- Да не си се простудил, Уотсън?
- Не, това е от този отровен пушек.
- Струва ми се, че си прав. Малко е запушено.
- Малко! Та тук не се диша!
- Отвори прозореца тогава! Целия ден беше в клуба, нали?
- Но, драги Холмс...
- Прав ли съм?
- Разбира се, но как?...

Той се засмя на учудената ми физиономия.

— Твоята възхитителна неопитност, Уотсън, ме кара да изпитвам удоволствие, като упражнявам скромните си способности за твоя сметка. Излиза джентълменът в дъждовно и кално време. Вечерта се връща съвършено чистичък, а цилиндърът и обувките му все още лъщят. Значи се е заседял някъде целия ден. Той няма близки приятели. Тогава къде може да е бил? Не е ли очевидно?

— Да, съвършено очевидно.

— Светът е пълен с очевидни неща, които никой не забелязва. Къде мислиш, че съм бил аз?

— Не си мръднал от тук.

— Напротив, бях в Девъншър.

— Може би духът ти е бил там.

— Точно така. А тялото ми остана в това кресло и сега със съжаление забелязвам, че в мое отсъствие то е изконсумирало две големи кани кафе и невероятно количество тютюн. След като ти излезе, изпратих да ми вземат от магазина на Стамфърд карта на дартмурското тресавище и духът ми вита там целия ден. Смея да се похваля, че сега не бих се изгубил из онези места.

— Предполагам, картата е с голям мащаб.

— Много голям — той разгъна една част от нея на коляното си.

— Ето участъка, който ни интересува. Това в средата е Баскервил хол.

— С гората наоколо?

— Именно. Представям си алеята с тисовете, въпреки че не е отбелязана тук с това име. Както се досещаш, тя сигурно върви по тази линия от лявата страна на мочурището. А тази малка група постройките тук е селцето Гримпен, седалището на нашия приятел доктор Мортимър. Както виждаш, наоколо в радиус от пет мили има само няколко пръснати тук-там жилища. Тук пък има отбелязана къща,

която ще да е резиденцията на естественика Степълтън, ако правилно съм запомнил името му. А това са две ферми сред тресавището — Хайтор и Фаулмайър. На двайсет километра от тях е големият Принстаунски затвор. А навред край тези разпръснати обиталища се простира пустото, лишено от живот тресавище. Това значи е сцената, където се е разиграла трагедията и където с наша помощ може да се разиграе още веднъж.

— Сигурно е дива местност.

— Да, обстановката е подходяща. Ако Сатаната държи да има пръст в работите на хората...

— Значи и ти самият си склонен да обясниш станалото със свръхестествени сили?

— А нима представителите на дявола не могат да бъдат от плът и кръв? На първо време два въпроса очакват от нас разрешение. Единият е дали изобщо е извършено някакво престъпление, а вторият — какво е престъплението и как е било извършено? Разбира се, ако догадките на доктор Мортимър са верни и имаме работа със свръхестествени сили, край на нашите проучвания. Ала сме длъжни да изчерпим всички други хипотези, преди да се върнем на тази. Струва ми се, че вече трябва да затворим прозореца, ако нямаш нищо против. Интересно: открих, че концентрацията на тютюнев дим спомага за концентрацията на мислите. Още не съм стигнал дотам, че да се завирам в сандък, за да мога да мисля, но това би бил логическият извод от моето съждение. Е, успя ли да поразчепкаш нашата задача?

— Да, мислих за нея целия ден.

— И какво измисли?

— Доста заплетена работа.

— Случаят, разбира се, е своеобразен. Има някои характерни положения. Промяната на следите например. Как ще обясниш това?

— Мортимър каза, че сър Чарлс е ходил на пръсти в тази част на алеята.

— Той само повтори онова, което някой глупак е казал при следствието. Та кой ще ходи на пръсти по алеята?

— Тогава?

— Той е тичал, Уотсън; тичал е с всичка сила; тичал е, за да спаси живота си; тичал е, докато сърцето му се е пръснало и е паднал мъртъв по очи.

— Но от какво е бягал?

— Това именно е загадката. Има признаци, по които може да се съди, че се е побъркал от страх още преди да хукне да тича.

— Как можеш да бъдеш сигурен в това?

— Приемам, че причината за страха му е било нещо, което е било отвъд оградата, в тресавището. А ако е така, което изглежда най-вероятно, значи е изгубил ума и дума от страх, защото само обезумял човек може да тича не към дома си, а в обратната посока. Ако са верни показанията на циганина, сър Чарлс е викал за помощ, обаче е бягал в посока, където най-малко би могъл да я намери. И тук отново изниква въпросът: кого е чакал тази нощ и защо го е чакал на алеята, а не в къщата си.

— Смяташ, че е чакал някого?

— Сър Чарлс е бил стар човек с разклатено здраве. Разбирам да се разхожда вечерно време, но земята тогава е била влажна, а нощта — студена. Допустимо ли е да стои на едно място пет-десет минути, както заключава доктор Мортимър, съдейки по пепелта от пурата? Във всеки случай докторът е по-наблюдателен, отколкото предполагам.

— Но сър Чарлс е излизал всяка вечер.

— Обаче не вярвам да е чакал всяка вечер при вратата към тресавището. Напротив, имаме сведения, че е избягвал тресавището. А тази вечер е чакал именно там. И то в нощта преди деня, когато е трябвало да замине за Лондон. Работата се оформя, Уотсън. Става поясна. Бъди така добър да ми подадеш цигулката, а всички размисли около този случай ще отложим, докато не се срещнем утре с доктор Мортимър и сър Хенри Баскервил.

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

СЪР ХЕНРИ БАСКЕРВИЛ

Със закуската приключихме рано и Холмс, облечен в халата си, очакваше обещаната среща. Гостите ни бяха точни, защото доктор Мортимър се появи непосредствено след като часовникът удари десет. Младият баронет, който пристигна с него, беше невисок, жив черноок мъж, около трийсетгодишен, много добре сложен, с гъсти черни вежди и енергично решително лице. Носеше ръждивокафяв спортен костюм и имаше загорялата кожа на човек, който прекарва по-голямата част от времето си на открито, но въпреки това в спокойните му очи и самоувереното му държане имаше нещо, което издаваше у него джентълмена.

— Сър Хенри Баскервил — представи го докторът.

— Самият той — каза баронетът. — И най-интересно е, господин Холмс, че ако моят приятел не бе предложил да ви посетим тази сутрин, щях да дойда сам. Научих, че разрешавате разни загадки, а тази сутрин бях изправен пред една, която изисква повече обмисляне, отколкото ми е по силите да ѝ посветя.

— Моля седнете, сър Хенри. Да разбирам ли, че сте имали някаква особена преживелица, след като пристигнахте в Лондон?

— Не е кой знае какво, господин Холмс. Само малка шега или нещо подобно. Тази сутрин получих ей това писмо, ако изобщо може да се нарече писмо.

Той сложи на масата някакъв плик и всички се наведохме над него. Беше най-обикновен сивкав плик. Адресът — „Сър Хенри Баскервил, хотел «Нортъмбърланд»“, беше написан с груби печатни букви. Имаше щемпел от Чаринг крос с дата на пускането — предишната вечер.

— Кой знаеше, че ще отседнете в хотел „Нортъмбърланд“? — попита Холмс, гледайки изпитателно нашия посетител.

— Никой. Решихме го двамата с доктор Мортимър, и то след като се срещнахме.

— Но без съмнение доктор Мортимър вече се е бил настанил там.

— Не, аз бях у един приятел — каза докторът. — По нищо не би могло да се разбере, че възнамеряваме да отседнем в този хотел.

— Хм! Изглежда, някой е крайно заинтересован от вашите действия.

Холмс извади от плика половин лист, сгънат на четири. Разгъна го и го сложи на масата. По средата имаше едно-единствено изречение, изписано със залепени върху листа печатни думи. То гласеше: „Ако сте разумен и цените живота си, стойте настрана от тресавището.“ Само думата „тресавището“ беше написана с мастило с печатни букви.

— Сега — каза сър Хенри Баскервил — може би ще ми кажете, господин Холмс, какво, за Бога, значи това и кой проявява такъв интерес към моите работи.

— А вие какво мислите, доктор Мортимър? Във всеки случай трябва да се съгласите, че тук няма нищо свръхестествено.

— Да, сър, но пък би могло да изхожда от някой, който е убеден, че тази работа е свръхестествена.

— Коя работа? — рязко попита сър Хенри. — Струва ми се, господа, че всички вие знаете много повече за собствените ми дела, отколкото аз самият.

— Преди да напуснете тази стая, ще споделим с вас всичко, което знаем. Обещавам ви — каза Шерлок Холмс. — А с ваше позволение засега ще се ограничим само върху този много интересен документ, който навярно е съставен и изпратен по пощата снощи. Имаш ли вчерашния „Таймс“, Уотсън?

— Тук е в ъгъла.

— Извинявай, че те безпокоя, но подай ми, моля те, страницата с уводната статия — погледът му пробяга набързо нагоре-надолу по колоните на страницата. — Така, уводна статия „Свобода на търговията“. Разрешете да ви прочета един пасаж от нея: „Ако сте търговец и някои се опитват да ви подведат, за да ви накарат да мислите, че вашият бранш в търговията или промишлеността ще бъде насърчен чрез покровителствени мита, стойте настрана от такива хора. Близо до ума е, че такъв закон не може да бъде разумен, защото вносът ще изгуби предишното си значение, а цените ще се покачат, вследствие на което ще се понижи стандартът на живота в страната.“

Какво ще кажеш за това, Уотсън? — радостно възкликна Холмс, като със задоволство потриваше ръце. — Не смяташ ли, че това е възхитителна мисъл?

Доктор Мортимър гледаше Холмс, сякаш имаше пред себе си душевноболен пациент, а сър Хенри обърна към мен черните си зачудени очи.

— Не разбирам много от мита и подобни въпроси, но ми се струва, че, засягайки тази тема, се отдалечихме твърде много от следите, които търсим — каза доктор Мортимър.

— Напротив! Аз пък мисля, че надушваме прясна следа. Уотсън познава по-добре от вас моите методи, но боя се, че дори той не можа да схване съвсем правилно значението на това изречение.

— Да. Признавам, че не виждам никаква връзка между него и писмото.

— При все това, драги ми Уотсън, връзката е съвсем тясна, защото едното е съставено от другото. „Ако сте“, „и“, „стойте настрана от“, „разумен“, „си“, „цените“, „живота“. Не виждаш ли откъде са взети тези думи?

— Прав сте, дявол да го вземе! Е, и това ако не е наблюдателност!... — възкликна сър Хенри.

— Фактът, че „Ако сте“ и „стойте настрана от“ са изрязани нацяло, ще разпръсне и последните съмнения, ако ги има.

— Така е.

— Действително, господин Холмс, това надхвърля всичко, което бих могъл да си представя — каза доктор Мортимър, вторачен изумено в приятеля ми. — Да се досети човек, че думите са от вестник, това разбирам; но да назове вестника и да определи точно статията, това наистина е едно от най-забележителните неща, които съм виждал. Как го установихте?

— Предполагам, докторе, че можете да различите черепа на негър от черепа на ескимос.

— Повече от сигурно.

— Но как?

— Та това е любимото ми занимание. Разликата е очевидна. Надорбитните кости, лицевият ъгъл, челюстната извивка...

— А това е пък моето любимо занимание и разликата е също така очевидна. За мен между широкия дурхшус на „Таймс“ и

нескопосания шрифт на някой евтин вечерен вестник има толкова голяма разлика, колкото за вас между ескимоса и негъра. Различаването на шрифтовете е най-елементарна част от познанията на един детектив, но трябва да призная, че веднъж, когато бях още съвсем млад, сбърках „Лийдс мъркюри“ с „Уестърн морнинг нюз“. Една редакционна статия на „Таймс“ обаче е съвсем характерна и тези думи не можеше да бъдат взети от другаде. А след като писмото е било съставено вчера, най-вероятно беше да намерим тези думи във вчерашния брой.

— Ако вървя по пътя на вашите разсъждения, господин Холмс — каза сър Хенри Баскервил, — значи някой е изрязал с ножица това съобщение...

— Ножичка за нокти — прекъсна го Холмс. — Можете да разберете, че ножичката е много къса, по това, че този, който е рязал, е трябвало да направи няколко клъцвания, за да изреже „стойте настрана от“.

— Така е. Значи някой е изрязал думите с много малка ножичка, намазал ги е с лепило...

— За пощенски марки — допълни Холмс.

— ... с лепило за пощенски марки и ги е залепил на листа. Но искам да знам защо думата „тресавище“ е написана на ръка?

— Защото не е могъл да я намери напечатана. Останалите думи са обикновени и могат да се намерят в който и да е брой, но „тресавище“ се среща по-рядко.

— Да, разбира се, това обяснява всичко. А какво друго прочетохте в това съобщение, господин Холмс?

— Има още едно-две указания, но във всеки случай направено е всичко възможно, за да не останат улики. Както виждате, адресът е написан с разкривени печатни букви. Но „Таймс“ е вестник, който рядко попада в ръцете на необразовани хора. Ето защо можем да заключим, че писмото е съставено от интелигентен човек, който иска да се представи за необразован, а старанието му да скрие почерка си показва, че този почерк или ви е познат, или може да ви стане познат. Освен това забележете, че думите не са залепени на една и съща височина, а някои стърчат над другите. „Живота“ например е съвсем не на място. Това показва или небрежност, или вълнение и бързане от страна на изпращача. Аз обаче съм по-склонен да приема второто,

защото работата, изглежда, е сериозна и е малко вероятно съставителят на такова писмо да бъде небрежен. А ако е бързал, това води до друг интересен въпрос: защо е трябвало да бърза? Дори писмо, пуснато днес сутринта, би стигнало до сър Хенри, преди да напусне хотела. Дали авторът се е страхувал, че някой ще му попречи, и кой именно?

— Май навлизаме в областта на догадките — каза доктор Мортимър.

— По-скоро в област, където преценяваме всички вероятности и избираме най-правдоподобната. Това е научно използване на въображението, но винаги трябва да имаме материална база, върху която да градим теориите си. Вие несъмнено ще наречете това догадка, но аз съм почти уверен, че адресът е написан в хотел.

— Но как можете да твърдите такова нещо?

— Ако се вгледате внимателно, ще видите, че и перото, и мастилото са създали неприятности на този, който е писал. При написването на една само дума перото се е запънало два пъти и е било потапяно три пъти за такъв кратък адрес. Значи в шишето е имало съвсем малко мастило. Човек рядко изоставя в такова състояние собствената си писалка или мастилница, а още по-малко допустимо е да занемари и двете едновременно. Но нали знаете, за един хотел това е нещо съвсем обикновено. Да, почти без колебание мога да кажа, че ако претърсим кошчетата за боклук в хотелите около Чаринг крос и намерим остатъците от изпорязаната статия на „Таймс“, веднага бихме заловили лицето, което е изпратило странното съобщение. Чакайте! Чакайте! Какво е това?

Той внимателно разглеждаше листа, върху който бяха залепени думите, като го държеше на един-два сантиметра от очите си.

— Е?

— Нищо — каза Холмс, като го хвърли. — Чиста бяла хартия дори без воден знак. Мисля, че извлякохме от това писмо всичко, което можеше да се извлече. А сега кажете, сър Хенри, случи ли ви се нещо друго интересно, откак сте в Лондон?

— О, не, господин Холмс, струва ми се, че не.

— Да сте забелязали някой да ви следи или да ви наблюдава?

— Сякаш съм се озовал посред детективски роман — каза нашият посетител. — Защо, по дяволите, трябва някой да ме следи и наблюдава?

— Ще стигнем и дотам. Няма ли да ни съобщите нещо друго, преди да ви въведем в нещата?

— Ами зависи кое смятате, че ще бъде ценно за вас.

— Мисля, че всичко, което е извън установения ред на нещата, си струва да ми бъде съобщено.

Сър Хенри се усмихна.

— Още не познавам добре живота в Англия, защото повечето време съм прекарал в Щатите и Канада. Струва ми се обаче, че и у вас изчезването на една обувка не влиза в установения ред на нещата.

— Загубили сте си едната обувка?

— Драги мой — възкликна доктор Мортимър, — захвърлили сте я някъде. Като се върнете в хотела, ще я намерите. Какъв смисъл има да безпокоите господин Холмс с дреболии от този род?

— Но нали той иска да му кажа нещо, което е извън реда на нещата!

— Точно така — каза Холмс, — независимо колко глупава може да изглежда случката. Загубили сте си обувката, така ли?

— Е, може и да съм я загубил. Снощи оставих и двете пред вратата, а сутринта заварих само едната. Момчето, което ги чисти, не можа да ми каже нищо смислено. Най-печалното е, че тъкмо ги бях купил предната вечер на „Странд“ и още не ги бях обувал.

— Ако не сте ги носили, защо тогава сте ги оставили навън да ги чистят?

— Обувките бяха малко матови, исках да се лъснат. Затова ги оставих отвън.

— Доколкото разбирам, вчера още с пристигането си в Лондон веднага сте излезли и сте си купили чифт обувки.

— Аз изобщо направих доста покупки. Доктор Мортимър обикаля заедно с мен. Виждате ли, щом ми предстои да встъпя във владение на такова имение, трябва да се облека подходящо за ролята, а пък по време на моите странствания на Запад вероятно съм станал малко небрежен. Между другото купих и тези кафяви обувки. Дадох шест долара за тях, а ето че едната изчезна, преди още да съм ги сложил на краката си.

— Съвършено безсмислено е да се открадне само една обувка — каза Шерлок Холмс. — Да ви кажа право, споделям мнението на доктор Мортимър: загубената обувка скоро ще се намери.

— А сега, господа, струва ми се, говорих достатъчно за малкото, което знам. Време е вие да изпълните обещанието си и да ми дадете изчерпателно обяснение за онова, около което се въртят всичките тези разговори.

— Искането ви е съвсем основателно — отговори Холмс. — Доктор Мортимър, смятам, че ще направите най-добре, ако разкажете на сър Хенри това, което разказахте и на нас.

Насърчен по този начин, нашият учен извади книгата от джоба си и представи целия случай така, както бе сторил и предната сутрин. Сър Хенри слушаше с най-голямо внимание, като от време на време учудено възкликваше.

— Няма що, хубаво наследство съм получил! — рече той след края на дългия разказ. — Чувал съм, разбира се, за кучето още в ранното си детство. Това беше любима тема в нашето семейство, но никога не съм я приемал насериозно. А смъртта на чичо... главата ми така се е запалила, че още не мога да схвана ясно всичко. Изглежда, че и вие не сте решили още полицаи ли трябва за този случай или само поп.

— Съвършено вярно.

— А ето сега и тази работа с писмото, което получих в хотела! Предполагам, че по някакъв начин е свързано с историята.

— То показва, че някой знае по-добре от нас какво става из тресавището — каза доктор Мортимър.

— А също — добави Холмс, — че някой е благоразположен към вас, щом ви предупреждава за опасността.

— Или пък може би има някакви намерения, на които аз преча, та иска да ме отдалечи.

— Да, разбира се, това също е възможно. Много съм ви благодарен, доктор Мортимър, че ме запознахте с проблем, който предлага няколко интересни алтернативи. А практическият въпрос, който сега трябва да решим, сър Хенри, е дали е целесъобразно или не да отидете в Баскервил хол.

— Защо да не отида?

— Изглежда, там се крие някаква опасност.

— Опасност от демона на нашия род или опасност от хора?

— Точно това трябва да разберем.

— Каквато и да е опасността, моят отговор е готов: няма Сатана на небето, нито човек на земята, който би могъл да ме спре да отида в дома на моя род, и можете да смятате това за мое окончателно решение.

Докато говореше, той свъси вежди, а лицето му стана тъмноресно. Ясно беше, че буйният нрав на Баскервилите не бе угаснал и у този последен техен представител.

— Междувременно — каза той — почти нямах време да обмисля всичко, което ми разправихте. Не е така лесно човек да научи изведнъж толкова неща и да реши всичко. Ще ми се да поседя сам един час на спокойствие и да помисля. Сега, господин Холмс, часът е единайсет и половина и аз се връщам право в хотела. Заповядайте в два с приятеля ви доктор Уотсън да обядваме заедно. Тогава ще мога да ви кажа по-ясно какви са впечатленията ми.

— На теб удобно ли ти е, Уотсън?

— Разбира се.

— В такъв случай чакайте ни. Да повикам ли файтон?

— Не, предпочитам да повървя пеш, защото от тази история умът ми като че ли се поразмъти.

— С удоволствие бих се поразходил с вас — каза приятелят му. — Довиждане засега и приятен предобед.

Чухме отдалечаващите се по стълбата стъпки на нашите посетители и хлопването на външната врата. Само за миг флегматичният Холмс се превърна в човек на действието.

— Обувките ти, Уотсън, и шапката! Бързо! Нямаме и секунда за губене.

Той се втурна по халат в стаята си и се върна почти веднага облечен в редингот. Полетяхме надолу по стълбата. Доктор Мортимър и Баскервил още се виждаха на около двеста метра пред нас по посока на улица „Оксфорд“.

— Да изтичам ли да ги спра?

— Не, Уотсън, за Бога! Твоята компания ми е предостатъчна, стига ти да понасяш моята. Нашите приятели постъпиха много умно, защото сутринта действително е прекрасна за разходка.

Той ускори крачка, докато намалихме почти наполовина разстоянието, които ни делеше. После, следвайки ги на стотина метра, свърнахме по „Оксфорд“, а после по „Риджънт“. Нашите приятели се

спряха веднъж и позяпаха една витрина, а заедно с тях спря и Холмс. Миг след това той издаде тих вик на задоволство и като проследих бързия му поглед, видях една двуколка с човек в нея, спряла от другата страна на улицата. В следващата секунда тя отново потегли бавно напред.

— Ето го нашия човек, Уотсън! Хайде с мен! Ако не можем да направим друго, поне ще го поразгледаме хубавичко.

В този момент почувствах пронизващ поглед, отправен към нас, и през страничното прозорче на каретата ми се мярна гъста черна брада. После капакът на покрива се отвори, човекът викна нещо на кочияша и каретата полетя бясно по улица „Риджънт“. Холмс се огледа нетърпеливо за файтон, но наоколо не се виждаше нито един свободен. Тогава той се втурна лудешки сред потока от превозни средства, но каретата имаше голяма преднина и скоро се изгуби от погледа ни.

— Хубава работа! — каза Холмс горчиво, като се измъкваше от уличния поток, запъхтян и побелял от яд. — Какъв лош късмет и каква лоша организация! Уотсън, Уотсън! Ако си честен човек, ще запишеш и този случай редом с успехите ми.

— Кой беше този човек?

— Нямам представа.

— Да не би да следи някого?

— Да. От всичко, което чухме от Баскервил, е ясно, че откак е в града, някой неотлъчно го следи. Как иначе можеше така бързо да стане известно, че е избрал именно хотел „Нортъмбърланд“? Разсъдих, че ако са го следили първия ден, ще го следят и втория. Може би забележа, че докато доктор Мортимър четеше легендата, на два пъти ходих до прозореца.

— Да, спомням си.

— Гледах дали някой не се навърта наоколо, но не видях никого. Имаме работа с хитър човек, Уотсън! Нагазваме дълбоко и макар че още не съм разбрал окончателно добри ли сили действат или зли, непрекъснато чувствам нечий замисъл и влияние. Когато нашите приятели излязоха, веднага ги последвах с надеждата, че ще забележа техния невидим спътник, но той е така хитър, че не се е доверил на краката си, а използва карета, за да може да се мъкне подир тях или дори да прелети край тях, без да го забележат. Неговият способ има и

това допълнително предимство, че ако те вземат файтон, пак ще може да ги следи. Но този начин има и едно явно неудобство.

— Кочияшът би могъл да го издаде.

— Точно така.

— Колко жалко, че не взехме номера!

— Драги ми Уотсън, колкото и несъобразителен да се покажах този път, сигурно не мислиш сериозно, че съм пропуснал да запомня номера. Той е две хиляди седемстотин и четири. Но за момента нямаме полза от това.

— Не виждам какво друго можеше да се направи.

— След като зърнах каретата, трябваше моментално да се обърна и да тръгна в обратна посока. После спокойно щях да наема друга карета, с която на почетно разстояние да следвам първата или още по-добре да подкарам към хотел „Нортъмбърланд“ и да чакам там. Когато нашият непознат дойдеше след Баскервил до хотела, щяхме да приложим спрямо него собствения му номер и да видим накъде ще се отпрати. А сега изключителната бързина и енергичност на противника ни имаха преимущество пред нашата неблагоприятна прибързаност, тъй че се издадохме и го изпуснахме.

По време на този разговор се мъкнехме бавно по улица „Риджънт“, а доктор Мортимър и приятелят му отдавна се бяха изгубили пред нас.

— Няма смисъл да ги следваме — каза Холмс. — Преследвачът им изчезна и няма да се върне. Трябва да видим какви карти държим в ръцете си, и да ги изиграем решително. Можеш ли със сигурност да разпознаеш човека в каретата?

— Бих могъл да позная само брадата му.

— Също и аз, от което заключавам, че е изкуствена. Когато един умен човек изпълнява такава деликатна задача, брадата му е нужна само за да скрие чертите на лицето си. Насам, Уотсън!

Свърнахме към едно куриерско бюро в този район, където Холмс бе сърдечно посрещнат от управителя.

— А, Уилсън, виждам, че не сте забравили онзи дребен случай, при който имах щастието да ви помогна.

— О, сър, как бих могъл да забравя! Вие спасихте доброто ми име, а може би и живота ми.

— Преувеличавате, драги приятелю. Доколкото си спомням, между вашите момчета имаше един младеж на име Картрайт, който прояви известни способности по време на разследването.

— Да, сър, още е при нас.

— Бихте ли го повикали? Благодаря ви. И ще бъда много доволен, ако ми развалите тази банкнота от пет лири.

На повикването на управителя се отзова едно четиринайсетгодишно момче с живо умно лице. То застана пред нас, като гледаше с благоговение знаменития детектив.

— Бихте ли ми дали указателя на хотелите — каза Холмс. — Благодаря. Виж, Картрайт, тук са имената на двайсет и три хотела, всички в непосредствена близост до Чаринг крос. Разбираш ли?

— Да, сър.

— Ще обиколиш всичките поред.

— Да, сър.

— И като начало ще даваш на портиерите по един шилинг. Ето ти двайсет и три шилинга.

— Да, сър.

— Ще казваш, че искаш да видиш хвърлените вчера в кошчетата отпадъци. Ще им обясниш, че важна телеграма е доставена погрешно и трябва да я намериш. Разбираш, нали?

— Да, сър.

— Но в действителност ще търсиш една страница от „Таймс“ с дупки по нея, изрязани с ножици. Ето ти броя на „Таймс“. Това е страницата. Лесно ще я разпознаеш, нали?

— Да, сър.

— Във всеки хотел портиерът ще те праща при прислужника, на когото също ще даваш един шилинг. Ето ти още двайсет и три шилинга. В двайсет случая от всичките двайсет и три ще се окаже, че хартиите от предния ден са изгорени или изхвърлени. В останалите три случая ще ти покажат куп хартии и ти ще трябва да търсиш между тях тази страница на „Таймс“. Шансът да я намериш е много малък. Ето още десет шилинга за всеки случай. Изпрати ми до довечера на улица „Бейкър“ телеграма за резултата. А сега, Уотсън, остава да телеграфираме, за да установим самоличността на кочияша на номер две хиляди седемстотин и четири, а после ще влезем в някоя от

художествените галерии на улица „Бонд“, за да убием времето, докато
наближи часът за срещата.

ПЕТА ГЛАВА

ТРИ СКЪСАНИ НИШКИ

Шерлок Холмс притежаваше в забележителна степен способността да освобождава по желание мисълта си. Странната история, в която бяхме въввлечени, беше забравена за два часа, през които той изцяло потъна в картините на съвременни белгийски майстори. По пътя от галерията до хотел „Нортъмбърланд“ не говори за друго освен за живописца, за която имаше само най-повърхностна представа.

— Сър Хенри Баскервил ви очаква — каза служителят. — Помоли ме да ви изпратя при него веднага щом дойдете.

— Ще имате ли нещо против, ако погледна книгата за посетители?

— Ни най-малко.

В книгата след името на Баскервил бяха прибавени още две имена: едното на Теофилъс Джонсън и семейството му от Нюкасъл, а другото на госпожа Олдмор от Хай лодж в Алтън и прислужничката ѝ.

— Това сигурно е оня Джонсън, когото познавам — каза Холмс на портиера. — Ако не се лъжа, адвокат, с посивели коси и понакуцва малко.

— Не, сър, този господин Джонсън е собственик на мини. Много енергичен джентълмен, не по-стар от вас.

— Сигурно грешите за професията му.

— Не, сър. Той отсяда в нашия хотел от години и ние много добре го познаваме.

— А, това разрешава спора. Госпожа Олдмор... Сякаш помня това име отнякъде. Извинете за любопитството, но често човек търси един познат, а намира друг.

— Тя е болна жена, сър. Мъжът ѝ беше някога кмет на Глостър. Когато идва в града, винаги отсяда при нас.

— Благодаря ви. Май и нея не познавам. С тези въпроси установихме един много важен факт, Уотсън — продължи Холмс

полугласно, докато се качвахме по стълбата. — Сега знаем, че хората, които така много се интересуват от нашия приятел, не са отседнали в същия хотел. А това значи, както вече видяхме, че много им се иска да го следят, но също така им се ще той да не ги види. Този факт подсказва много.

— Какво подсказва?

— Подсказва, че... Но виж, драги приятелю, какво става, за Бога!

Бяхме изкачили стълбата и налетяхме на самия сър Хенри Баскервил. Лицето му беше червено от гняв, а в едната си ръка държеше стара прашна обувка. Беше така вбесен, че не можеше дума да продума, а когато речта му се възвърна, заговори с груб американски акцент, какъвто не бяхме чули у него сутринта.

— Да не ме мислят за сукалче в този хотел — крещеше той. — Разиграват ме като маймуна, но ще видят, че са сбъркали адреса! По дяволите! Ако този хлапак не ми намери обувката, чудо ще направя! Аз разбирам от шеги, господин Холмс, но всичко си има граници!

— Още ли си търсите обувката?

— Да, сър. И смятам да я намеря.

— Но нали казахте, че била нова кафява обувка?

— Така беше, сър. А сега и старата черна.

— Как! Да не би да искате да кажете...

— Точно това искам да кажа. Имам всичко на всичко три чифта: едни нови — кафяви; едни стари — черни, и лачените, с които съм сега. Снощи ми взеха едната кафява, а днес отмъкнаха черната. Е, намери ли я? Отговаряй! Не ме зяпай такъв!

На сцената се беше появил един развълнуван прислужник, немец.

— Не, сър. Питам из целия хотел, но не научих нищо за нея.

— Добре. Или тази обувка ще се върне на мястото си преди залез-слънце, или ще кажа на управителя, че веднага напускам хотела!

— Ще се намери, сър, обещавам ви, че ако имате малко търпение, ще се намери.

— Внимавайте, защото това ще бъде последната ми вещ, която изчезва в това свърталище на крадци. Господин Холмс, извинете, че ви безпокоя с такива дреболии.

— Мисля, че си заслужава безпокойството.

— Нима гледате сериозно на това?

— А вие как си го обяснявате?

— Просто не се опитвам да си го обясня. Изглежда, това е най-глупавото и странно нещо, което някога ми се е случвало.

— Може би най-странното наистина — каза Холмс замислено.

— А вие какво мислите за това?

— Не претендирам още да съм го разбрал. Вашият случай е много сложен, сър Хенри. Ако всичко това има връзка със смъртта на чичо ви, то не съм сигурен дали измежду петстотинте по-значителни случая, с които съм се справил, е имало някой толкова сложен. Но имаме преимущество, че в ръцете си държим няколко нишки, така че една или друга все ще ни доведе до истината. Може да изгубим време, в случай че проследим някоя погрешна нишка, но рано или късно непременно ще се доберем до истината.

Обядът мина много приятно. Докато се хранихме, не говорихме почти нищо за работата, която ни беше събрала. Едва след като се прибрахме в стаята на Баскервил, Холмс го попита какви са намеренията му.

— Да отида в Баскервил хол.

— А кога?

— В края на седмицата.

— Мисля, че, общо взето, решението ви е мъдро — каза Холмс.

— Имам обилни доказателства, че в Лондон ви следят, а сред милионите жители на този голям град е трудно да открием кои са преследвачите и каква е целта им. Ако намеренията им са лоши, могат да ви причинят зло и ние ще бъдем безсилни да го предотвратим. Доктор Мортимър, знаете ли, че ви следяха, след като отзарана излязохте от къщата ми?

Доктор Мортимър подскочи.

— Следили са ни? Кой?

— Това за жалост не мога да ви кажа. Има ли сред съседите или познатите ви в Дартмур някой с черна брада?

— Не... или чакайте! О, да, Баримор, лакеят на сър Чарлс.

— Ха! Къде е Баримор сега?

— Грижи се за Баскервил хол.

— Най-добре ще е да установим дали действително е там, или не е случайно в Лондон.

— Как ще направим това?

— Подайте ми една бланка за телеграма. „Готово ли е всичко за пристигането на сър Хенри?“ Това е достатъчно. Адрес: „Господин Баримор — Баскервил хол.“ Коя е най-близката телеграфна станция? Гримпен. Много добре. Ще пратим и втора телеграма до началника на станцията в Гримпен. „Телеграмата до господин Баримор да му бъде връчена лично. Ако отсъства, моля, върнете я обратно на сър Хенри Баскервил — хотел «Нортъмбърланд».“ Така до довечера ще разберем дали Баримор е на поста си в Девъншър или не.

— Правилно — каза Баскервил. — Между другото, доктор Мортимър, кой е този Баримор?

— Син е на стария покоен пазач. Четири поколения Бариморови са се грижили за Баскервил хол. Доколкото знам, двамата с жена му са напълно порядъчна двойка.

— Същевременно — каза Баскервил — съвършено ясно е, че докато там няма никой от нашата фамилия, тези хора имат прекрасен обширен дом и нямат никаква работа.

— Това е вярно.

— В завещанието на сър Чарлс имаше ли нещо за Баримор? — попита Холмс.

— Той и жена му взеха по петстотин лири.

— А! Те знаеха ли, че ще получат тази сума?

— Да. Сър Чарлс много обичаше да говори за завещанието си.

— Много интересно.

— Надявам се — каза доктор Мортимър, — че не гледате с подозрение всеки, който е получил наследство от сър Чарлс, защото той остави и на мен хиляда лири.

— Така ли? И още на кого?

— Имаше голям брой незначителни суми за разни хора и много дарения с благотворителна цел. Остатъкът е на сър Хенри.

— И колко голям е този остатък?

— Седемстотин и четирийсет хиляди лири.

Холмс учудено вдигна вежди:

— Нямах представа, че сумата е така огромна.

— Сър Чарлс минаваше за богат човек, но и ние не знаехме колко богат е бил, докато не се запознахме с ценните му книжа. Общата стойност на състоянието му възлиза кръгло на един милион.

— Боже мой! Та това е капитал, за който човек наистина би се впуснал в рискована игра. И още един въпрос, доктор Мортимър: да кажем, че нещо се случи с този наш млад приятел (ще ми простите неприятното предположение), кой ще наследи състоянието?

— Тъй като малкият брат на сър Чарлс, Роджър Баскервил, е починал, наследството ще премине у Дезмъндови — далечни братовчеди на сър Чарлс. Джеймс Дезмънд е възрастен човек, свещеник в Уестмърланд.

— Благодаря ви. Тези подробности са много интересни. Срещали ли сте се с господин Джеймс Дезмънд?

— Да, веднъж дойде да посети сър Чарлс. Човек с достопочтена външност и непорочен живот. Спомням си, че отказа да му бъде приписано каквото и да било, въпреки че сър Чарлс настояваше много.

— И този човек със скромни изисквания ще бъде наследник на богатството на сър Чарлс?

— Той може да наследи само имота, защото той върви с титлата. Би наследил и парите, освен ако сегашният им притежател не изкаже друго желание, а той, разбира се, е свободен да прави с тях, каквото си иска.

— А вие направили ли сте си завещание, сър Хенри?

— Не, господин Холмс, не съм. Нямах време, защото едва вчера научих как стоят работите. Във всеки случай мисля, че парите трябва да вървят с титлата и имота. Такова е било намерението на моя нещастен чичо. Как собственикът ще възстанови славата на Баскервилите, ако няма достатъчно пари, за да поддържа имението? Домът, земята и парите трябва да вървят заедно.

— Точно така. Да, сър Хенри, що се отнася до целесъобразността на вашето незабавно отиване в Девъншър, аз съм на същото мнение. Трябва да направя само една уговорка: в никакъв случай не бива да отивате сам.

— Доктор Мортимър се връща с мен.

— Но доктор Мортимър трябва да упражнява професията си, пък и къщата му е доста далеч от вашата. При цялото му добро желание няма да може да ви помогне. Не, сър Хенри, трябва да вземете със себе си доверен човек, който ще бъде винаги до вас.

— Не е ли възможно да дойдете самият вие, господин Холмс?

— Ако положението стане критично, ще се постарая да дойда лично, но сам разбирате, че поради моята твърде богата консултантска практика и постоянните молби, които ми отправят от всички страни, не ми е възможно да отсъствам от Лондон за неопределено време. В този момент името на един от най-уважаваните хора в Англия е застрашено от шантажисти и само аз мога да предотвратя пагубния скандал. Както виждате, съвсем ми е невъзможно да дойда в Дартмур.

— Тогава кого бихте препоръчали?

Холмс сложи ръка на рамото ми.

— Ако моят приятел приеме, в такава трудна минута не бихте могли да имате при себе си по-ценен човек. Мога да заявя това с абсолютна сигурност.

Предложението ме свари съвсем неподготвен, но преди да имам време да отговоря, Баскервил ми сграбчи ръката и я стисна сърдечно.

— Доктор Уотсън, колко мило от ваша страна! — каза той. — Вие виждате в какво положение съм, и познавате случая не по-зле от мен. Ако дойдете в Баскервил хол и останете при мен, докато всичко свърши, никога няма да забравя това.

За мен рискованите приключения винаги са таили особена прелест, а и бях поласкан от думите на Холмс и от сърдечността, с която баронетът ме приветства като бъдещ негов компаньон.

— С удоволствие ще дойда — казах аз. — По-добре едва ли бих могъл да оползотворя времето си.

— Ще ми изпращаш много подробни отчети — каза Холмс. — Когато настъпи критичният момент, ще ви дам указания, как да действате. Предполагам, че към събота всичко ще бъде готово, за да заминете.

— Удобно ли ви е това, доктор Уотсън?

— Напълно.

— Значи в събота, ако междувременно не променим решението си, ще се срещнем в десет и половина за влака, тръгващ от Падингтън.

Вече си тръгнахме, когато Баскервил нададе радостно възклицание и като се хвърли към ъгъла на стаята, измъкна изпод един шкаф кафява обувка.

— Моята загубена обувка — извика той.

— Дано всички наши трудности се разрешат така лесно — каза Холмс.

— Все пак е доста необикновено — отбеляза доктор Мортимър.
— Предобед внимателно претърсих стаята.

— И аз също — каза Баскервил. — Сантиметър по сантиметър.

— Тогава тук наистина нямаше никаква обувка.

— В такъв случай сигурно прислужникът я е сложил там, докато сме обядвали.

Повикахме германеца, но той заяви, че не знае нищо, и никакви разпити не можаха да изяснят тази работа. Към поредицата от непрекъснати и наглед безсмислени дребни загадки, които се редуваха с такава скорост една след друга, се бе прибавила още една. Като оставим настрана цялата мрачна история около смъртта на сър Чарлс, в продължение на два дни ни се случиха редица необясними неща: получаването на писмото с налепените думи, чернобрадият субект в каретата, изчезването на новата кафява обувка, изчезването на старата черна обувка и сега връщането на кафявата.

Докато пътувахме към улица „Бейкър“, Холмс седеше мълчалив във фойтона и по сбърчените вежди и напрегнатото му лице разбрах, че умът му, както и моят, е зает с оформянето на някаква схема, в която да се поберат всичките тези странни и наглед несвързани епизоди.

Целия следобед чак до късно вечерта той седя, потънал в тютюнев дим и мисли. Точно преди вечеря ни връчиха две телеграми. Първата гласеше: „Току-що съобщиха, че Баримор е в Баскервил хол — Баскервил.“ Втората — „Обходих посочените двайсет и три хотела, не открих изрязаната страница на «Таймс».“

— Две от нишките отидоха по дяволите, Уотсън. Когато всичко върви против мен, се амбицирам още повече. Трябва да потърсим друга диря.

— Остава кочияшът, който караше непознатия!

— Точно така. Телеграфирах в регистрационното бюро да ми съобщят името и адреса му. Няма да се учудя, ако това е отговор на моето запитване.

Извънмяването обаче ни донесе нещо по-задоволително от телеграфен отговор, защото, когато вратата се отвори, в стаята влезе грубоват на вид човек — очевидно самият кочияш.

— Получих съобщение от управлението, че някой си джентълмен на този адрес е искал справка за номер две хиляди седемстотин и четири — каза той. — От седем години карам тази

каре́та и досега нямам оплакване. Идвам право от пиа́цата, за да ви попитам лично какво имате против мен.

— Нямам нищо против теб, уважаеми — каза Холмс. — Напротив, приготвил съм ти половин златна лира, ако дадеш ясен отговор на моите въпроси.

— Гледай ти, денят завършва щастливо за мен — каза усмихнат кочияшът. — Какво искате да ме попитате, сър?

— Преди всичко името и адреса ти в случай, че ми потрябваш пак.

— Джон Клейтън, улица „Търпи“ № 3, Бъро. Каретата ми е от пиа́цата на Шипли до гара Ватерло.

Шерлок Холмс записа това.

— Сега, Клейтън, кажи ми всичко за твоя клиент, който дойде да наблюдава тази къща сутринта в десет часа, а после проследи двамата господа по улица „Риджънт“.

Човекът изглеждаше учуден и малко смутен.

— А! Та защо да ви казвам неща, които знаете така добре, както и аз? — каза той. — Да ви кажа право, господинът ми довери, че е детектив и че не бива да казвам за него нищо на никого.

— Уважаеми, работата е много сериозна и можеш да изпаднеш в много неприятно положение, ако се опиташ да скриеш нещо от мен. Каза, че твоят клиент се е представил за детектив?

— Да.

— Кога разбра това?

— Когато се разплащаше.

— А нещо друго?

— Каза си името.

Холмс ми хвърли тържествуващ поглед.

— О, каза ти името си? Доста неблагоприятно. И какво беше това име?

— Шерлок Холмс — отвърна кочияшът.

Никога не бях виждал приятеля си така поразен, както при този отговор. За момент той остана безмълвен и недоумяващ. После избухна в сърдечен смях.

— Ловък удар, Уотсън. Усещам шпага, бърза и гъвкава като моята. Този път ме улучи. И тъй, името му беше Шерлок Холмс, така ли?

— Да, сър, това беше името на господина.

— Чудесно! Кажете ми къде се качи той, и всичко, което се случи по-нататък.

— Спрях ме в девет и половина на Трафалгарския площад. Каза, че е детектив, и ми предложи две гвинеи, ако през целия ден изпълнявам онова, което иска, без да задавам въпроси. Съгласих се с удоволствие. Най-напред подкарахме към хотел „Нортъмбърланд“ и чакахме там, докато излязоха двамата джентълмени и взеха файтон от улицата. После следвахме техния файтон, който спря някъде тук.

— За да наблюдавате тази врата — каза Холмс.

— Не съм сигурен в това, моят пътник знаеше. Спряхме малко по-нататък на улицата и чакахме час и половина. След това двамата джентълмени минаха край нас пеша и ние ги последвахме по улица „Бейкър“, после свърнахме...

— Това го зная — каза Холмс.

— Бяхме изминали три четвърти от „Риджънт“, когато моят пътник вдигна капака и изкрещя да карам колкото може по-бързо към гара Ватерло. Шибнах кобилата и стигнахме за по-малко от десет минути. Там ми плати добросъвестно двете гвинеи и се изгуби към гарата. Тъкмо преди да си тръгне, се обърна и каза: „Може би ще ти е интересно да знаеш, че си возил господин Шерлок Холмс.“

— Разбирам. И повече не го видя.

— След като влезе в гарата, не.

— А как ще ни опишеш този Шерлок Холмс?

Кочияшът се почеса по главата.

— Не е лесно да се опише. Бих му дал четирийсет години, среден на ръст, малко по-нисък от вас, сър. Облечен контешки, с черна брада, подстригана равно отдолу, и бледо лице. Май нищо повече не мога да ви кажа.

— Цвят на очите?

— Не си спомням.

— Нищо друго ли не можеш да си спомниш?

— Не, сър. Нищо.

— Добре, ето ти половин суверен. Още половин те очаква, ако донесеш повече сведения. Лека нощ.

— Лека нощ, сър, и благодаря.

Джон Клейтън си тръгна ухилен, а Холмс сви рамене и с печална усмивка се обърна към мен.

— И третата нишка не издържа и ето че свършихме там, откъдето започнахме — каза той. — Мошеникът му неден! Научил е адреса ни, разбрал е, че сър Хенри се е съветвал с мен, познал ме е на „Риджънт“, досетил се е, че съм взел номера на каретата и ще намеря кочияша, и ми отвърща с тази дръзка шега. Наистина, Уотсън, този път имаме достоен за нашата шпага противник. В Лондон ме матираха. Мога само да ти пожелаая повече късмет в Девъншър. Но не съм спокоен.

— Защо?

— Защото те изпращам там. Отвратителна работа, Уотсън; отвратителна и опасна и колкото повече се убеждавам в това, толкова по-малко ми се нрави. Да, драги приятелю, може да ти е смешно, но ще бъда много радостен, когато се завърнеш на улица „Бейкър“ здрав и читав.

ШЕСТА ГЛАВА

БАСКЕРВИЛ ХОЛ

В уречения ден със сър Хенри Баскервил и доктор Мортимър тръгнахме за Девъншър. Шерлок Холмс ме изпрати до гарата и на изпроводяк ми даде последните си съвети и нареждания.

— Не искам да влияя на разсъжденията ти, като ти внуша моите теории и подозрения — каза той. — Желая само да ми съобщаваш всички факти по възможност най-изчерпателно, а теоретизирането можеш да оставиш на мен.

— Какви факти точно искаш? — попитах аз.

— Всичко, което изглежда по някакъв начин, дори най-далечен, свързано със случая, по-специално отношенията между младия Баскервил и съседите му, а също всички новоизникващи подробности около смъртта на сър Чарлс. Самият аз направих някои справки през последните няколко дни, но с отрицателен резултат. Само едно е сигурно: господин Джеймс Дезмънд, другият наследник, е възрастен господин с много благ характер, така че едва ли той е преследвачът. Всъщност мисля, че можем напълно да го изключим от сметките си. Остават хората от тресавището около Баскервил хол.

— Няма ли да е по-добре, ако най-напред се освободим от тази двойка Баримор?

— В никакъв случай. По-голяма грешка не би могъл да направиш. Ако са невинни, ще бъде жестока несправедливост, а ако са виновни, в такъв случай изпускаме възможността да стигнем до тях. Не, не, просто ще ги оставим в списъка на заподозрените. Ако добре съм запомнил, в Баскервил хол има един коняр. Има и двама фермери от тресавището. После идват нашият приятел доктор Мортимър, който, вярвам, е напълно почтен, и съпругата му, за която не знаем нищо. Имаме и естественика Степълтън със сестра му, за която казват, че е привлекателна млада дама. Имаме и господин Франкланд от Лефтър хол — също непозната за нас личност, и още един-двама съседни. Това

са хората, които трябва да бъдат обект на специално проучване от твоя страна.

— Ще направя всичко възможно.

— Оръжие имаш, нали?

— Да. Реших, че няма да е зле да го взема.

— Безусловно. Дръж денонощно револвера в себе си и бъди винаги нащрек.

Приятелите ни бяха запазили първокласно купе и ни чакаха на перона.

— Не, нямаме никакви новини — каза доктор Мортимър в отговор на въпросите на моя приятел, — но мога да се закълна в едно: през последните два дни не са ни следили. Никъде не излизахме, без да си отваряме очите на четири, така че никой не би могъл да убегне от погледа ни.

— Надявам се, че сте били винаги заедно.

— С изключение на вчерашния следобед. Когато дойда в града, обикновено си оставям един ден за развлечение, така че вчера прекарах в музея на хирургическия колеж.

— А аз отидох в парка да погледам хората — каза Баскервил. — Но не сме имали никакви неприятности.

— Все пак е било неблагоприятно — каза Холмс, като поклати мрачно глава. — Сър Хенри, моля ви да не излизате сам. Иначе ще ви се случи някое голямо нещастие. Намерихте ли другата обувка?

— Не, потъна вдън земя.

— Наистина ли? Много интересно. Довиждане — добави той, когато влакът се плъзна покрай перона. — Сър Хенри, помнете фразата от чудноватата старинна легенда, която доктор Мортимър ни чете: „Предпазвайте се от ходене из тресавището в късна доба, когато силите на злото властват!“

Когато перонът остана далеч зад нас, се обърнах и видях неподвижно изправената висока и строга фигура на Холмс, който гледаше втренчено след нас.

Пътувахме бързо и приятно. През цялото време си играех с шпаньола на доктор Мортимър и се опитвах да се сближа с двамата си спътници. След няколко часа черната почва премина в червеникавокафява, тухлите отстъпиха място на гранита, в оградените с жив плет пасбища пасяха червеникави крави, а буйната трева и

разкошната растителност говореха за по-благодатен и по-влажен климат. Младият Баскервил се взираше нетърпеливо през прозореца и когато различи познатите очертания на девъншърския пейзаж, възкликна радостно.

— Доста свят обиколих, откак заминах, доктор Уотсън — каза той, — но никъде не видях гледка, която да се сравни с тази.

— Не съм срещал досега девъншърец, който да не се възхищава от своето графство — отбелязах аз.

— Това зависи не само от графството, но и от хората, които го населяват — каза доктор Мортимър. — Един поглед към кръглия череп на нашия приятел е достатъчен, за да откриете в него така присъщата за този народ разпаленост и силна привързаност. Нещастният сър Чарлс имаше много рядък череп, характерен с полугалски, полуиберийски строеж. Но вие сте били много млад, когато за последен път сте видели Баскервил хол, нали?

— Когато баща ми умря, бях вече юноша, но никога не съм виждал Баскервил хол, защото живеехме в малка вила на южното крайбрежие. След това заминах при наш приятел в Америка. Да ви кажа, всичко е така ново за мен също както за доктор Уотсън и горя от нетърпение да видя тресавището.

— Така ли? Тогава желанието ви е лесноизпълнимо. Ето ви един изглед от тресавището — каза доктор Мортимър, като посочи навън през прозореца.

Отвъд зелените квадрати на пасбищата и вълнообразните очертания на гората в далечината се извисяваше сив печален хълм със странно назъбено било — смътен и замъглен в далечината като фантастичен пейзаж от съновидение. Дълго време Баскервил не свали поглед от хълма и по израза на лицето му разбрах колко много значи той за него като пръв изглед от мястото, където хората от неговата кръв са властвали толкова дълго и са го белязали така дълбоко с печата си. Ето този човек с американски акцент и спортен костюм седеше в ъгъла на обикновеното железопътно купе, но като гледах мургавото му изразително лице, съзирах в него истински потомък на дългата редица пламенни, неукротими и властни мъже. Гъстите вежди, чувствителните ноздри и големите светлокафяви очи излъчваха гордост, доблест и сила. Ако сред суровото тресавище се изправим пред трудно и опасно изпитание, поне имах другар, за когото човек

може да се изложи на всякакъв риск с увереността, че сър Хенри ще сподели храбро всички опасности.

Влакът спря на малка гара и тримата слязохме. Зад ниската бяла ограда ни чакаше кабриолет с чифт дребни набити коне. Пристигането ни, изглежда, беше голямо събитие, защото носачите, а и самият началник на гарата се струпяха около нас, за да ни пренесат багажа.

Беше тихо и мирно провинциално кътче и с толкова по-голямо учудване забелязах при изхода двама войници с тъмни униформи, облежнати на късите си карабини. Когато минахме край тях, те ни огледаха изпитателно. Коларят, дребно недодялано човече с грубо лице, поздрави сър Хенри Баскервил и след няколко минути вече се носехме бързо по широкия бял път. От двете ни страни се извисяваха хълмисти пасбища, иззад гъстия шумак надничаха стари островърхи къщурки, а отвъд този тих слънчев край на фона на вечерното небе се издигаха дългите и мрачни вълнообразни очертания на тресавището, начупени от зъбатите зловещи хълмове.

Кабриолетът свърна в един страничен път и залъкатушихме нагоре по дълбокия коловоз, дълбан от колелата векове наред. Високите рътлини отстрани бяха гъсто обрасли със сочен волски език и мъх, от който се стичаше вода. Бронзовата папрат и прошарените трънки блестяха на светлината на захождащото слънце. Изкачвайки се все по-нагоре, минахме по тесен гранитен мост и тръгнахме край шумен поток, който се носеше бързо надолу, като се пенеше и бучеше между едри сиви валчести камъни. И пътят, и потокът се виеха през долина, гъсто обрасла с дъбови храсти и елак. На всеки завой Баскервил възкликваше възторжено, като се оглеждаше жадно и задаваше безброй въпроси. Всичко му изглеждаше хубаво, но на мен ми се струваше, че сянката на меланхолията е надвиснала над тази местност, която носеше отпечатъка на тъжната есен. Жълти листа застилаха пътеките и като минавахме, се сипеха върху нас, трептейки във въздуха. Тракането на колелата заглъхна, когато подкарахме по слой гниеща растителност — печален дар, както ми се стори, разстлан от природата пред колата на завръщания се наследник на Баскервилите.

— Охо! — извика доктор Мортимър. — Какво е това?

Пред нас се издигаше стръмно възвишение, обрасло с изтравничета — явен признак за близостта на тресавището. На върха

му, подобно статуя на пиедестал, ясно се очертаваше строг и мрачен вьоръжен конник с готова за стрелба карабина. Той наблюдаваше пътя, по който се движехме.

— Какво значи това, Пъркинс? — попита доктор Мортимър.

Нашият колар се полуобърна на капрата.

— Един затворник е избягал от Принстаун, сър. Вече трети ден стражата варди всички пътища и всички гари, но няма и помен от него. На околните фермери тази работа никак не им харесва.

— Разбрах, че тези, които дадат някакви сведения за него, ще получат пет лири.

— Да, сър, но вероятността да получи човек пет лири е малка, а вероятността да ти прережат гърлото — голяма. Това не е обикновен затворник. Този не се спира пред нищо.

— Кой е той?

— Селдън, нотингхилският убиец.

Добре помнех делото, защото Холмс бе проявил към него интерес поради необикновената жестокост на престъплението и безпричинното зверство, характерно за всички действия на убиеца. Отменянето на смъртната му присъда се дължеше само на съмненията във вменяемостта му — толкова свирепи бяха постъпките му.

Кабриолетът изкачи едно възвишение и пред нас изникна огромното просторно тресавище, изпъстрено със стръмни каменни грамади и назъбени скалисти върхове. Студен вятър подухваше от там и ние потръпнахме. Някъде из това пусто поле се спотайваше този демоничен човек, криейки се в бърлогата си като див звяр, със сърце, изпълнено със злоба към обществото, което го бе отхвърлило. Само това липсваше, за да допълни мрачната картина на голата пустош с пронизващия вятър и тъмнеещото небе. Дори Баскервил се умълча и се загърна по-плътно в палтото си.

Плодородната област остана в ниското зад нас. Обърнахме се. Косите лъчи на залязващото слънце превръщаха потоците в златни ленти и пламтяха по червената, наскоро обърната от плуговете земя и разхвърляните в безпорядък гори. Пътят пред нас, прехвърлящ необятните маслинокафяви склонове, стана още по-неприветлив и пуст. От време на време минавахме покрай някоя оградена с каменни зидове къща без никакви пълзящи растения, които да разнообразят грубите ѝ очертания. По някое време пред очите ни се откри подобна

на чаша падина с пръснати недорасли дъбове и ели, превити и изпочупени през годините от свирепите бури. Над дърветата се извисяваха две тънки високи кули. Коларят посочи с камшика си:

— Баскервил хол.

Собственикът беше станал и гледаше натам със зачервени страни и искрящи очи. След няколко минути бяхме пред вратата на имението — чудновата плетеница от ковано желязо с проядени от времето и покрити с лишеи стълбове от двете страни, а на тях — глигански глави, гербът на Баскервилите. Къщурката от черен гранит до вратата беше вече развалина с големи покривни греди, но срещу нея се издигаше нова недовършена постройка — първият плод от южноафриканското злато на сър Чарлс. След входа поехме по широка алея и колелата отново заглъхнаха в шумата, а старите дървета сплетоха протегнатите си клони в мрачен свод над главите ни. Баскервил потрепери, като погледна дългата тъмна алея, в чийто край се замержеля като видение къщата.

— Тук ли се случи?

— Не, не. В алеята с тисовете, тя е от другата страна.

Младият наследник се огледа с мрачно лице.

— Не е чудно, че чичо ми е очаквал да го сполети някаква беда, щом е живял в такова място. Тук всеки ще се уплаши. След шест месеца тука ще има цял ред електрически лампи, а с хилядосвещните лампиони на Суон^[1] и Едисон пред входа на къщата няма да познаете това място.

Алеята излезе на широка поляна и пред нас се изпречи къщата. В гаснещата светлина на деня можах да видя, че централната част на сградата е масивен блок с издадена напред веранда. Цялата фасада бе обвита с бръшлян, тук-там подрязан, за да се оголи някой прозорец или герб. От тази централна част се издигаха нагоре две еднакви старинни кули, надупчени от множество амбразури. Отляво и отдясно на кулите имаше по едно ново крило от червен гранит. През многокатните муселинени пердета се процеждаше мътна светлина, а единият от високите комини, които стърчаха над стръмния висок покрив, изпущаше черен дим.

— Добре дошли, сър Хенри! Добре дошли в Баскервил хол!

Един висок човек излезе от сянката на верандата, за да отвори вратичката на кабриолета. В жълтата светлина, която идваше от хола,

се очерта и силуетът на жена. Тя пристъпи напред и помогна на мъжа да свали куфарите ни.

— Нали не ще имате нищо против, сър Хенри, да се прибера направо у дома — каза доктор Мортимър. — Жена ми ме очаква.

— Няма ли да останете поне да вечеряме?

— Не, трябва да вървя. Може би ме чака и някаква работа. Бих останал, за да ви разведа из къщата, но Баримор ще бъде по-добър водач от мен. Довиждане и ако мога да ви бъда полезен с нещо, не се колебайте да ме повикате денем или нощем.

Шумът на колелата постепенно замря по алеята, а ние със сър Хенри влязохме във вестибюла и вратата се хлопна тежко след нас. Това бе прекрасно помещение, просторно и високо, на тавана с масивни дъбови греди, потъмнели от времето. В голямата старомодна камина зад желязната решетка припукваше един пън. Двамата със сър Хенри протегнахме към огъня вкочанясалите си ръце и заразглеждахме високия островръх прозорец със старинни цветни стъкла, дъбовата облицовка, еленовите глави и гербовете по стените, потъмнели и неясни на бледата светлина на лампата в средата.

— Всичко е точно както си го представях — каза сър Хенри. — Не е ли това истински образец на стар родов дом? Като си помисля само, че в продължение на петстотин години в този дом са живели моите деди, не мога да не се настроя приповдигнато.

Загорялото му лице бе озарено от момчешки възторг. Той стоеше така, че светлината падаше отгоре му, ала по стените пълзяха дълги сенки и се събираха като черен балдахин над мястото, където бе застанал. След като занесе багажа в стаите ни, Баримор се върна. Стоеше пред нас почтително, като добре обучен лакей. Имаше забележителна външност: висок, красив, с равно подрязана черна брада и бледо, излъчващо достойнство лице.

— Веднага ли желаете да бъде поднесена вечерята, сър?

— Готова ли е?

— След няколко минути, сър. В стаите си ще намерите топла вода. Двамата с жена ми, сър Хенри, ще бъдем щастливи да останем при вас, докато направите вашите преобразования. Ще се уверите, че при новите условия за къщата ще е нужен значителен персонал.

— При какви нови условия?

— Исках само да кажа, сър, че сър Чарлс водеше твърде уединен живот и ние двамата смогнахме да се грижим за неговите потребности. Вие, естествено, ще искате да имате повече приятели, така че ще са необходими промени в домакинството.

— Искате да кажете, че двамата с жена ви желаете да напуснете?

— Ще напуснем само тогава, когато това ще бъде удобно за вас, сър.

— Но няколко поколения от вашия род са служили при нас, нали? Само бих съжалявал, ако започна живота си тук, прекъсвайки стари семейни връзки.

Стори ми се, че забелязах следи от вълнение по бледото лице на лакея.

— Това не би било приятно и за мен, сър, а също и за жена ми. Но да ви кажа право, сър, ние и двамата бяхме така силно привързани към сър Чарлс, че неговата смърт ни потресе, и сега околната обстановка ни действа мъчително. Страхувам се, че никога вече няма да сме спокойни в Баскервил хол.

— Какво възнамерявате да правите?

— Не се съмнявам, че ще успеем да подхванем някаква работа. Щедростта на сър Чарлс ни дава възможност да го направим. А сега, сър, може би ще е най-добре да ви покажа стаите.

Горната част на старинния вестибюл бе заобиколена от галерия с перила, до която водеше двойна стълба. От този център на ляво и на дясно по цялата дължина на сградата се простираха два дълги коридора, по които се отиваше до всички спални. Моят и тази на Баскервил бяха в едно и също крило, почти непосредствено една до друга. Тези стаи се оказаха много по-модерни от централната част на къщата, а светлите книжни тапети и многобройните свещи донякъде премахваха мрачното впечатление, създадо се у мен при пристигането.

Ала трапезарията, в която се влизаше откъм вестибюла, беше стая на мрака и меланхолията. Беше дълго помещение с подиум, където са сядали стопаните, отделен с едно стъпало от по-ниската част, отредена за техните подчинени. В единия край имаше балкон за менестрелите. Над главите ни се кръстосваха черни греди, а отвъд тях се виждаше потъмнелият от пушек таван. Може би многото пламтящи факли и живописните и буйни веселби на едновременните пирове биха смекчили мрачността на тази стая, но сега, когато само двама

облечени в черно господа стояха под малкия кръг светлина, която хвърляше лампата с абажур, човек неволно снижаваше глас, а въодушевляването спадаше. Тънеща в сумрака редица прадеди с разнообразни одежди — от елизабетински рицари до контета от времето на регентството — се блещеха в нас и ни обезсърчаваха с мълчанието си. През повечето време мълчахме и аз поне се зарадвах, когато приключихме с храненето и можехме да се оттеглим и да изпушим по една цигара в модерно обзаведената билиардна.

— Мястото не е много весело, ей Богу — каза сър Хенри. — Сигурно може да се свикне, но засега не се чувствам в свои води. Не се учудвам, че чичо ми е станал малко нервен, щом е живял съвсем сам в такава къща. Но ако искате, тази вечер можем да си легнем рано, а утре може би всичко ще изглежда по-весело.

Преди да се пъхна под завивките, дръпнах завесите и надзърнах през прозореца. Той гледаше към поляната пред входа на къщата. Отвъд нея дърветата се люлееха и стенеха под напора на усилващия се вятър. Между бягащите облаци се подаваше полумесецът. В студената му светлина видях зад дърветата начупените очертания на скалите и дългата ниска крива на мрачното тресавище. Спуснах завесите, чувствайки, че последното ми впечатление е съвсем в хармония с останалите.

И все пак се оказа, че не е последно. Колкото и да бях уморен, не можех да заспя, въртях се неспокойно насам-натам и търсех съня, който не идваше. Някъде далеч стенен часовник биеше на всеки четвърт час, но иначе в къщата цареше мъртва тишина. И внезапно сред нощното безмълвие до ушите ми достигна ясен отекващ звук, в който не можех да се излъжа. Беше ридание на жена — сдържано, сподавено хлипане на същество, разкъсвано от неутешима скръб. Седнах в кревата и се вслушах напрегнато. Звукът не можеше да бъде далечен и идваше от къщата. В продължение на половин час чаках с напрегнати нерви, но повече не чух нищо друго освен биенето на часовника и шумоленето на бръшляна по стената отвън.

---

[1] Един от изобретателите на електрическата крушка. — Б.пр. ↑

СЕДМА ГЛАВА

СТЕПЪЛТЪНОВИ ОТ МЕРИПИТ ХАУС

Свежата прелест на утрото позаличи от паметта ни мрачното и потискащо впечатление, което остави у двама ни първият допир с Баскервил хол. Когато седнахме със сър Хенри да закусим, слънчевата светлина нахлу през високите прозорци, хвърляйки пъстри петна през стъклата с цветни гербове. Тъмната облицовка блесна като бронз под златните лъчи и трудно можехме да си представим, че това е същата стая, която снощи бе изпълнила с такова униние душите ни.

— Мисля, че можем да упрекваме себе си, не къщата — каза баронетът. — Бяхме уморени от пътуването, а и премръзнахме в кабриолета, та всичко ни се представи в мрачна светлина. Сега сме освежени и бодри, така че всичко отново е весело.

— И все пак не е изцяло въпрос на въображение — отвърнах. — Нощес например не чухте ли някой, жена, струва ми се, да ридае?

— Интересно, както бях полузаспал, и на мен ми се стори, че чух нещо такова. След това чаках доста, но повече нищо не се чу и заключих, че е било насън.

— Но аз го чух ясно и съм сигурен, че наистина беше женски плач.

— Трябва веднага да разберем какво е станало.

Той удари звънеца и попита появилия се Баримор дали може да ни обясни случилото се. Стори ми се, че докато лакеят слушаше въпроса на господаря си, бледото му лице стана още по-бледо.

— В къщата има само две жени, сър Хенри — отговори той. — Едната е миячката на съдовете. Тя спи в другото крило. Втората е жена ми и мога да ви уверя, че плачът не е идвал от нея.

Но той излъга, защото след закуска срещнах случайно госпожа Баримор в дългия коридор. Слънцето ярко осветяваше лицето ѝ. Беше едра спокойна жена с малко груби черти и строго присвити устни. Но зачервените очи, които ме гледаха изпод подпухналите клепачи, я издадоха. Значи тя беше плакала през нощта и мъжът ѝ не можеше да

не го знае. И все пак бе заявил точно обратното, явно рискувайки да бъде уличен в лъжа. Защо бе излъгал? И защо тя бе плакала така горчиво? Около този бледалик и красив чернобрад мъж имаше нещо тайнствено и мрачно. Именно той пръв бе открил тялото на сър Чарлс и ние знаехме всички обстоятелства около смъртта на стария човек единствено от думите на Баримор. Възможно ли е в края на краищата в каретата на улица „Риджънт“ да сме видели тъкмо него? Братата беше съвсем същата. Кочияшът описа човека като малко по-нисък, но впечатлението му би могло да бъде и погрешно. Как можех да разреша въпроса веднъж завинаги? Очевидно първото, което трябваше да направя, бе да се видя с началника на станцията в Гримпен и да разбера дали наистина телеграмата е била връчена лично на Баримор. Какъвто и да бе отговорът, поне щях да имам налице нещо, което да съобщя на Шерлок Холмс.

След закуска сър Хенри трябваше да прегледа безброй книжа, така че моментът бе благоприятен за моя излет. Хубав път, дълъг шест километра, ме отведе по края на тресавището до малко невзрачно селце, в което две постройки стърчаха високо над останалите. Оказаха се странноприемницата и къщата на доктор Мортимър. Началникът, който беше и бакалин на селото, си спомни добре за нашата телеграма.

— Разбира се, сър — каза той. — Аз предадох телеграмата точно както беше указано.

— А кой я връчи?

— Синът ми. Джеймс, ти миналата седмица нали предаде телеграмата на господин Баримор?

— Да, татко, предадох я.

— Лично на него ли? — попитах аз.

— Точно тогава той беше горе на тавана, така че не можах да му я връча лично, но я дадох на госпожа Баримор, която обеща да му я предаде веднага.

— Ти видя ли господин Баримор?

— Не, сър, нали ви казах, той беше на тавана.

— Щом не си го видял, откъде знаеш, че е бил там?

— Е, жена му сигурно е знаела къде е — тросна се началникът. — Нали е получил телеграмата! Ако имаше някаква грешка, самият Баримор щеше да се оплаче!

Изглеждаше безсмислено да разпитвам повече, но беше ясно, че въпреки хитрата уловка на Холмс нямахме доказателство, че точно тогава Баримор не е бил в Лондон. Да предположим обаче, че е бил там. Да предположим, че същият този човек последен е видял сър Чарлс жив и пръв е проследил неговия наследник при завръщането му в Англия. Какво следваше от това? Дали изпълняваше нечии поръчения, или имаше собствени коварни планове? Какъв интерес можеше да има да преследва Баскервилите? Спомних си странното предупреждение, изрязано от редакционната статия на „Таймс“. Негово дело ли беше или на някой друг, който се е опитал да осуети замислите му? Единственият приемлив мотив за тези действия бе изказан от сър Хенри: ако Баскервилите бъдат сплашени и прогонени, Бариморови ще си осигурят завинаги удобно жилище. И все пак подобно тълкуване бе съвсем неубедително, за да обясни коварния и тънко скроен заговор, който, изглежда, плетеше невидима мрежа около младия баронет. Самият Холмс каза, че сред множеството какви ли не разследвания, които е имал, още не се е бил натъквал на толкова заплетен случай. Докато крачех обратно по сивия пуст път, се молех приятелят ми да може по-скоро да се освободи и да пристигне тук, за да сваля от плещите ми тежкото бреме на отговорността, която бях поел.

Шум от забързани стъпки зад мен и глас, който извика името ми, внезапно прекъснаха мислите ми. Обърнах се, очаквайки да видя доктор Мортимър, но за мое учудване подир мен тичаше непознат мъж. Беше нисък, възслаб, гладко обръснат и русокос, с малко постна физиономия и кокалеста долна челюст, на възраст между трийсет и четирийсет години. Носеше сив костюм и сламена шапка, през рамото му висеше тенекиена ботаническа кутия, а в едната си ръка държеше зелен сак за пеперуди.

— Много моля да ме извините за нахалството, доктор Уотсън — каза той, като се приближи запъхтян към мен. — Ние от тресавището сме непринудени хора и не чакаме официално запознанство. Може би сте чували името ми от нашия общ приятел доктор Мортимър. Аз съм Степълтън от Мерипит хаус.

— Вашата мрежа и кутията ми подсказаха това — казах, знаейки, че господин Степълтън е естественик. — Но вие как ме познахте?

— Бях се отбил при Мортимър и като минавахте, той ви посочи през прозореца на кабинета си. Понеже пътят ни е в една посока, реших да ви настигна и да ви се представя. Надявам се, че сър Хенри не се чувства зле от пътуването.

— Той е много добре, благодаря.

— Всички се опасявахме, че след печалната смърт на сър Чарлс новият баронет може би няма да иска да живее тук. Да се погребее един заможен човек в такова място, не е малко, но мисля, че не е необходимо да ви казвам какво голямо значение има това за цялата околия. Предполагам, че сър Хенри не е суеверен.

— Не, не вярвам.

— Вие, разбира се, знаете легендата за чудовищното куче, което преследва рода?

— Чувал съм я.

— Чудно колко лековерни са тукашните селяни. Всички са готови да се закълнат, че са виждали това същество из тресавището.

Той говореше с усмивка, но сякаш прочетох в очите му, че гледа по-сериозно на въпроса.

— Тази история беше завладяла напълно въображението на сър Чарлс и не се съмнявам, че тя го доведе до трагичния му край.

— Как именно?

— Нервите му бяха така опънати, че появяването на каквото и да е куче можеше да бъде фатално за болното му сърце. Предполагам, че през тази последна за него нощ наистина е видял нещо подобно в алеята с тисовете. Много обичах стария човек и се страхувах, че може да се случи някакво нещастие, защото знаех, че има слабо сърце.

— Откъде го знаехте?

— Моят приятел Мортимър ми беше казал.

— Значи мислите, че някакво куче е гонило сър Чарлс и вследствие на това той е умрял от страх?

— А вие намерихте ли някакво по-добро обяснение?

— Не съм дошъл още до никакво заключение.

— А господин Шерлок Холмс?

При тези думи дъхът ми спря за миг, но един поглед към безразличното лице и спокойните очи на моя събеседник ме убеди, че не е възнамерявал да ме изненада.

— Доктор Уотсън, няма смисъл да се правим, че не ви знаем — каза той. — Славата на вашия детектив стигна и до нас, а не може да го прославяте, без самият вие да станете известен. Когато доктор Мортимър ми каза името ви, не можа да отрече, че вие сте същият този Уотсън, приятелят на Холмс. Щом вие сте тук, значи и самият Шерлок Холмс се интересува от този въпрос и, естествено, аз съм любопитен да зная какво е неговото мнение.

— Опасявам се, че не мога да отговоря на този въпрос.

— А мога ли да ви попитам дали той възнамерява да ни удостои с посещение?

— Той не може да отсъства от града сега. Вниманието му е ангажирано от друга работа.

— Колко жалко! Той би могъл да хвърли някаква светлина върху това, което си остава загадка за нас. А ако мога да ви бъда полезен във вашите лични разследвания, разчитайте на мен. Ако имам някаква представа за естеството на вашите подозрения или за начина, по който бихте предложили да се разследва случаят, може би бих могъл още сега да ви окажа някаква помощ или да ви дам съвет.

— Уверявам ви, че просто гостувам на приятеля ми сър Хенри, така че не се нуждая от никаква помощ.

— Прекрасно! — каза Степълтън. — Имате пълно право да бъдете внимателен и предпазлив. Справедливо е да бъда укорен за това, което, както и сам чувствам, беше непозволено вмешателство от моя страна, и ви обещавам, че вече няма да спомена нищо по този въпрос.

Бяхме стигнали до място, където от пътя се отделяше тясна тревиста пътека, която се виеше надалеч през тресавището. Отдясно се извисяваше стръмен, осеян с валчести камъни хълм, който в миналото е бил разработен като гранитна кариера. Обърнатата към нас страна представляваше тъмна канара, в чиито пукнатини растяха папрати и трънки. Зад едно далечно възвишение плуваше перест облак дим.

— По тази пътека се стига много бързо до Мерипит хаус — каза Степълтън. — Може би ще пожертвате един час, за да ми доставите удоволствието да ви представя на сестра ми.

Първата ми мисъл беше, че трябва да бъда до сър Хенри, но после си спомних купа книжа и сметки, разхвърляни върху бюрото му. Положително не можех да му бъда от помощ в тази работа. А Холмс

изрично каза, че трябва да опозная съседите. Приех поканата на Степълтън и двамата свърнахме по пътеката.

— Прекрасно място е това тресавище — каза той, като огледа вълнообразните голи възвишения и нагънатите зелени хълмове, по които като разпенени гребени на чудновати морски вълни стърчеше назъбеният гранит. — Никога не ви омръзва. Не можете да си представите какви чудни тайни крие тресавището. То е така необятно, така пустинно и така загадъчно...

— Вие сигурно го познавате добре?

— Тук съм само от две години. За тукашните хора съм новодошъл. Пристигнахме наскоро след като сър Чарлс се беше установил тук. Но моите наклонности ме накараха да изследвам всяко кътче от тази местност и мисля, че не са много хората, които я познават по-добре от мен.

— Толкова ли е трудно да се опознае?

— Много трудно. Виждате ли например тази голяма равнина там на север с чудноватите хълмове, изникнали над нея? Забелязвате ли нещо особено?

— Изглежда прекрасно място за препускане с кон.

— Естествено е да помислите така, но тази грешка е струвала досега живота на много хора. Виждате ли онези яркозелени, гъсто разхвърляни петна?

— Да. Изглежда, че там почвата е по-плодородна.

Степълтън се засмя.

— Това е Гримпенското мочурище — каза той. — Една грешна стъпка там означава смърт и за хората, и за животните. И вчера видях едно пони, залутано нататък. Не се върна вече. Дълго гледах главата му, протегната над тинята, докато най-последно потъна и тя. Това място е опасно за преминаване дори в сушаво време, а след есенните дъждове е още по-опасно. Въпреки това аз мога да се добера до самото му сърце и да се върна. За Бога! Ето друго нещастно пони!

Нещо кафяво се мяташе в зеления папур. После един дълъг, мъчително гърчещ се врат се мярна отгоре и над тресавището прокълтя жален възглас. Замръзнах от ужас. Изглежда, нервите на моя спътник бяха по-здрави от моите.

— Свърши се с него — каза той. — Тинята го всмука. Две за два дни, а може би много повече. Свикват да ходят там, когато времето е

сухо, и не могат да доловят разликата, докато тинята не ги сграбчи в лапите си. Лошо място е това Гримпенско мочурище.

— И вие казвате, че можете да влезете в него?

— Да. Има една-две пътечки, по които може да мине само много ловък човек. Аз съм ги открил.

— Но защо ви е трябвало да ходите из такова ужасно място?

— Виждате ли онези хълмове отгатък? Те са същински острови, отвсякъде заобиколени от непроходимото мочурище, което с течение на времето е стягало малко по малко обръча около тях. Там именно ще намерите редки растения и пеперуди, стига да имате ум, за да стигнете до тях.

— Ще си опитам щастието някой ден.

Степълтън ме погледна учудено.

— За Бога! Избийте тази мисъл от главата си — каза той. — Както е казано в Библията, кръвта ви ще падне върху мен. Уверявам ви, че няма и най-малка вероятност да се завърнете жив. Аз мога да ходя там, защото съм запомнил цяла сложна система от ориентири.

— Чакайте! — извиках аз. — Какво е това?

Продължителен нисък и неописуемо жаловит стон се извиси над тресавището. Изпълни целия простор и все пак беше невъзможно да се каже откъде идва. От глухо стенание премина в силен рев и после отново заглъхна в печална, трептяща жалба. Степълтън ме изгледа с особен израз на лицето.

— Странно място е това тресавище — каза той.

— Но какво е това?

— Селяните казват, че така вие Баскервилското куче, когато си иска жертвата. Чувал съм го един-два пъти, но не така ясно.

Със замръзнало от страх сърце огледах широкото хълмисто поле, изпъстрено тук-там със зелени тръстики. Нищо не трепваше над простора. Само два гарвана грачиха силно на една канара зад нас.

— Вие сте образован човек. Не вярвате на такива глупости, нали? — попитах. — Как мислите, какъв е този странен звук?

— Блатата издават понякога особени звуци. Или тинята се сляга, или водата се покачва, или нещо друго.

— Не, не. Това беше глас на живо същество.

— Възможно е. Чували ли сте някога какъв звук издава водният бик?

— Не. Никога.

— Много рядка птица, фактически вече изчезнала в Англия, но в тресавището всичко е възможно. Да, няма да се изненадам, ако разбера, че това, което чухме, е гласът на някой последен представител на този род.

— Това е най-непонятният и странен звук, който съм чувал през живота си.

— Да, общо взето, малко тайнствено място. Погледнете онзи хълм. Какво е това според вас?

По стръмния склон се виждаха двайсетина сиви каменни пръстена.

— Какво е това? Кошари ли?

— Не, жилища на почитаемите ни прадеди. Праисторическите хора са населявали гъсто тресавището и тъй като оттогава всъщност никой не е живял там, можете да намерите цялата домашна наредба така, както са я оставили. Ако сте любопитен да надзърнете вътре, ще видите дори огнището и леглото на праисторическия човек. Липсват само покривите.

— Но това е цяло градче. Кога е било населявано?

— В епохата на неолита. Точният период не се знае.

— С какво се е занимавал тогавашният човек?

— Пасял е добитъка си по тези склонове, а когато бронзовият меч е започнал да измества каменната брадва, се е научил да добива калай. Вижте големия ров на онзи хълм отсреща. Това е пак следа от неговата работа. Да, доктор Уотсън, около тресавището ще намерите много интересни неща. О, извинете ме за миг! Това е сигурно *cyclopides*.

Една малка мушица или молец прехвъркна над пътеката и Степълтън мигом се втурна да я гони с изключителна енергия и бързина. За мой ужас насекомото летеше право към мочурището, но моят нов познат не се спря и за миг и подскочаше след него от бабуна на бабуна, размахал във въздуха зеления си сак. Сивите му дрехи и зигзагообразните му отривисти подскоци уподобяваха и самия него на огромен молец. Стоях и наблюдавах тази гонитба със смесица от възхищение от неговата изключителна пъргавина и страх да не би да изгуби почвата под краката си в това вероломно мочурище, когато внезапно чух шум от стъпки и като се обърнах, видях на пътеката

недалеч от мен една жена. Идваше откъм посоката, в която се виждаше облакът дим, подсказващ местонахождението на Мерипит хаус, но наклонът на местността я е бил скрил, докато не се е приближила съвсем.

Че това бе госпожица Степълтън, за която ми бяха говорили, не се съмнявах, защото около тресавището едва ли имаше много дами, а и помнех, че някой ми я беше описал като красавица. Жената, която приближаваше към мен, беше наистина красива, и то от най-необикновен тип. Едва ли би могло да има по-голям контраст между брат и сестра: Степълтън имаше светла коса и сиви очи, докато тя бе по-тъмна от всички брюнетки, които съм виждал в Англия. Стройна, висока и елегантна, с гордо и изящно оформено лице с толкова правилни черти, че би приличало на статуя, ако не бяха потрепващите устни и прекрасните тъмни жадни очи. Със свършената фигура и елегантното си облекло, застанала на самотната пътека сред тресавището, тя наистина представляваше странно видение. Когато се обърнах, беше устремила поглед към брат си, а след това забърза към мен. Бях свалил шапка и тъкмо се канех да обясня присъствието си тук, когато думите ѝ отправиха мислите ми в съвсем друга посока.

— Вървете си! — каза тя. — Вървете си веднага в Лондон!

Гледах я втренчено със зачудено и глупаво изражение. Очите ѝ пламтяха и тя нервно потропваше с крак.

— Защо да си вървя? — попитах.

— Не мога да ви обясня. За Бога, направете каквото ви казвам! Вървете си и кракът ви да не е стъпил вече насам — говореше тихо и припряно с особено фъфлене на „с“ и „з“.

— Но аз току-що пристигам.

— Човече — извика тя, — не можете ли да разберете, че ви предупреждавам за ваше добро? Вървете си в Лондон. Тръгнете още довечера! Махнете се от това място на всяка цена! Шшшт, брат ми идва! Нито дума за това, което ви казах!... Ще бъдете ли така любезен да ми откъснете онази дива орхидея? Тресавището е много богато с орхидеи, но вие сте малко закъснели, за да видите красотите на това място.

Степълтън беше изоставил преследването и се върна при нас, запъхтян, зачервен от напрежение.

— Здравей, Берил! — каза той, но на мен ми се стори, че поздравът му не беше много сърдечен.

— О, Джак, много си се разгорещил.

— Да, преследвах един *cyclopi*des. Много са редки, особено късно наесен. Колко жалко, че го изпуснах.

Говореше невъзмутимо, но малките му светли очи подскачаха непрекъснато от госпожицата към мен.

— Виждам, че вече сте се запознали.

— Да. Казах на сър Хенри, че е малко късно, за да може да види истинските хубости на тресавището.

— Какво? Кой, мислиш, е този господин?

— Сър Хенри Баскервил.

— Не, не — запротестирах аз. — Аз съм скромен гражданин, без титла, само приятел на сър Хенри. Името ми е доктор Уотсън.

Сянка на досада премина по изразителното ѝ лице.

— Значи съм ви взела за друг.

— Защо, вие не сте имали много време за разговор — отбеляза брат ѝ, като я гледаше със същия изпитателен поглед.

— Говорех с доктор Уотсън като с човек, който ще живее тук, а не като с гост — каза тя. — За него няма голямо значение, дали е рано или късно за орхидеите. Ще дойдете да видите Мерипит хаус, нали?

Пряката пътека ни изведе до неприветлива на вид постройка, която в цветущите си години е била ферма на скотовъдец, но сега беше ремонтирана и превърната в модерно жилище. Къщата бе заобиколена от овощна градина, но дърветата, както е обикновено за тресавището, бяха недорасли и попарени, така че цялото място създаваше лошо и потискащо впечатление. Отвори ни чудноват съсухрен стар слуга с извехтяла ливрея, който напълно подхождаше за този дом. Но стаите се оказаха просторни, мебелирани с изисканост, в която, струва ми се, познах вкуса на дамата. Като гледах през прозореца безбрежното, осеяно с гранит тресавище, което се разстиляше еднообразно до далечния хоризонт, не можех да не се запитам какво беше накарало този високообразован човек и тази красива жена да се заселят в такава местност.

— Необикновено място сме избрали, нали? — каза той като че в отговор на моята мисъл. — Все пак успяхме да си наредим живота тук много щастливо, нали, Берил?

— Много щастливо — отвърна тя, но думите ѝ не прозвучаха убедително.

— Имах училище в Северна Англия — каза Степълтън. — За човек с моя темперамент работата беше механична и безинтересна, но ме блазнеше перспективата да живея сред младежта, да спомагам за оформянето на тези млади умове и да им дам нещо от моя характер, от моите идеали. Съдбата обаче беше против мен. В училището избухна силна епидемия и три от момчетата умряха. Не можах да се съвзема след този удар, а и голяма част от капитала ми беше безвъзвратно загубена. И все пак, ако не ми липсваше компанията на момчетата, щях да се радвам на собственото си нещастие, защото за човек с моята страст към ботаниката и зоологията тук има неограничено поле за работа, а пък и сестра ми обича природата не по-малко от мен. Казвам ви всичко това, доктор Уотсън, защото недоумението се четеше по лицето ви, докато гледахте през прозореца.

— Мина ми, разбира се, през ума, че тук е малко скучно — може би не толкова за вас, колкото за сестра ви.

— Не, не, аз никога не скучая — каза тя бързо.

— Имаме книги, научни занимания, имаме и интересни съседни. Доктор Мортимър е много начетен човек в своята област. Нещастният сър Чарлс също беше прекрасен събеседник. Познавахме го добре и не намирам думи, за да изразя колко остро чувстваме липсата му. Мислите ли, че ще ви обезпокоя, ако ви посетя следобед, за да се запозная със сър Хенри?

— Сигурен съм, че ще бъде много доволен.

— Тогава навярно ще го предизвестите за моето посещение. Може би според скромните си възможности ще можем да направим нещо, за да го улесним, докато свикне с новата среда. Ще се качите ли горе, доктор Уотсън, да прегледате моята колекция от *lepidiptera*^[1]? Мисля, че е най-пълната в Югозападна Англия. Докато я разгледате, закуската ще бъде готова.

Аз обаче горях от нетърпение да се върна на поста си. Меланхолията на тресавището, смъртта на клетото пони, тайнственият вой, свързан със зловещата легенда за Баскервилите — всичко това ме настрои мрачно. И като връх на тези повече или по-малко смътни впечатления дойде ясното и категорично предупреждение на госпожица Степълтън, произнесено с такава убедителност, щото не се

съмнявах, че зад него се крие някаква сериозна и основателна причина. Отхвърлих всички настоявания да остана за закуска и се отправих веднага към къщи, като хванах обраслата с трева пътека, по която бяхме дошли.

Но, изглежда, имаше някаква непозната за мен още по-пряка пътека, защото, преди да изляза на широкия път, с изненада видях госпожица Степълтън, седнала на една скала до пътечката. Красивото ѝ лице бе поруменяло от умората. С едната ръка се държеше за кръста.

— Тичах дотук, за да ви пресрецна, доктор Уотсън — каза тя. — Нямах време дори да си сложа шапката. Не трябва да се бавя, защото брат ми ще забележи отсъствието ми. Искан да ви кажа, че много съжалявам за глупавата грешка, която направих, като ви взех за сър Хенри. Забравете, моля ви, думите ми, които нямат никакво значение за вас.

— Не мога да ги забравя, госпожице Степълтън — казах аз. — Приятел съм на сър Хенри и неговото благополучие живо ме интересува. Кажете ми защо настоявахте толкова сър Хенри да се върне в Лондон?

— Женски каприз, доктор Уотсън. Когато ме опознаете по-добре, ще видите, че невинаги думите и постъпките ми са мотивирани.

— Не, не. Помня трепета в гласа ви. Помня и погледа ви. Моля ви, госпожице Степълтън, бъдете откровена с мен, защото, откак съм тук, се чувствам заобиколен от призраци. Животът ми заприлича на Гримпенското мочурище: навсякъде малки зелени петна, в които човек може да потъне, и никъде знак, който да посочва пътя. Обяснете ми какво искахте да кажете, и аз обещавам да предам на сър Хенри вашето предупреждение.

За момент на лицето ѝ се появи израз на колебание, но когато отговори, погледът ѝ отново стана твърд.

— Направихте го голям въпрос, доктор Уотсън — каза тя. — Двамата с брат ми сме потресени от смъртта на сър Чарлс. Познавахме се много отблизо с него и той често ни гостуваше. Проклятието, което тежи над неговия род, не излизаше от ума му и когато се разигра трагедията, аз, естествено, си помислих, че страхът, който проявяваше, е бил може би не без основание. Затова, когато друг член на рода дойде да живее тук, сметнах за нужно да го предупредя за опасността, на която се излага. Това е всичко, което възнамерявах да му предам.

— Но каква е тази опасност?

— Знаете ли историята за кучето?

— Не вярвам в такива глупости.

— А аз вярвам. Ако имате някакво влияние над сър Хенри, отведете го от това място, което винаги е било съдбовно за неговия род. Светът е широк. Защо иска да живее там, където е пълно с опасности за него?

— Именно защото е място, пълно с опасности. Такава е природата на сър Хенри. Страхувам се, че ако не ми кажете нещо по-определено, ще бъде невъзможно да го накарам да се махне.

— Не мога да ви кажа нищо определено, защото не зная нищо.

— Искан ми се да ви задам още един въпрос, госпожице Степълтън: щом не сте имали предвид нищо повече от това, което ми казахте при първия ни разговор, защо не искахте вашият брат да чуе предупреждението ви? Не виждам в него нищо, което да не му се понрави, както и на който и да е друг.

— Моят брат гори от нетърпение собственикът на имението да се засели в Баскервил хол, защото смята, че от това зависи добруването на бедното население около тресавището. Той ще се разгневи много, ако разбере, че съм казала нещо, което би принудило сър Хенри да се махне. Но аз изпълних дълга си и няма да говоря повече. Трябва да се връщам, иначе ще забележи отсъствието ми и ще се досети, че съм ви пресрещнала. Довиждане.

Тя се обърна и след миг изчезна между разхвърляните камънаци, а аз продължих към Баскервил хол със сърце, изпълнено със смътни страхове.

---

[1] Латинско название за всички видове пеперуди. — Б.пр. ↑

ОСМА ГЛАВА

ПЪРВИ ОТЧЕТ НА ДОКТОР УОТСЪН

Оттук нататък ще следвам хода на събитията, предавайки ви моите писма до господин Шерлок Холмс, които лежат на масата пред мен. Един лист липсва, но иначе са изцяло запазени и ще ви разкрият мислите и подозренията ми по-точно, отколкото ако се осланям на паметта си, колкото и жив да е още в мен споменът за трагичните събития.

Баскервил хол
13 октомври

Драги Холмс,

С моите предишни писма и телеграми те държах досега в течение на всичко, което се случваше в този напълно забравен от Бога кът на света. Колкото повече човек стои тук, толкова по-дълбоко прониква в душата му меланхолията на това тресавище, на тази безкрайна шир, която въпреки всичко притежава някаква мрачна прелест. Потопиш ли се в тукашните пластове, чувстваш как съвременна Англия остава някъде назад, а вместо нея пред себе си навсякъде виждаш жилищата и работата на праисторическия човек. Излезеш ли навън, отвред те обкръжават къщите на тези забравени хора, гробовете им, огромните каменни блокове, които показват мястото, където са били храмовете им. Като гледаш тези сиви каменни колиби по скалистите хълмове, забравяш века, в който живееш, и ако видиш от ниската врата на някоя къщурка да изпълзи наметнато със зверска кожа косматото същество, което поставя на тетивата на лъка си стрела с кремъчен връх, ще почувстваш, че неговото присъствие тук

е по-естествено от твоето. Интересно, че това място с толкова неплодородна почва е било населено така гъсто от тези хора. Аз не съм познавач на древността, но смятам, че ще да е било някакво невойнствено угнетено племе, осъдено да се задоволи с местност, която другите не са искали да населят.

Всичко това обаче няма нищо общо с мисията, с която ти ме изпрати, и е сигурно съвсем безинтересно за човек със строго практичен ум като твоя. Не съм забравил пълното ти безразличие към въпроса, дали Слънцето се движи около Земята или Земята — около Слънцето. Затова позволи ми да се върна към въпросите, засягащи сър Хенри Баскервил.

Ако през последните няколко дни не си получил никакви сведения, то е, защото до днес нямаше нищо важно за съобщаване. Случи се обаче едно странно събитие, за което ще ти разкажа по-нататък, защото преди всичко трябва да те запозная с някои други обстоятелства.

Едно от тях, което съм засегнал съвсем бегло досега, е криещият се из тресавището каторжник. Вече има основания да се смята, че се е махнал, което е значително облекчение за обитателите на самотните ферми. Изминаха две седмици, откак е избягал, а никой нито го е виждал, нито е чувал нещо за него. Съвсем немислимо е да издържи толкова дълго сред тресавището. Разбира се, не укриването му е трудно. Всяка от каменните колиби би могла да му стане убежище. Той обаче няма какво да яде, освен ако не е уловил и заклал някоя овца. Затова се смята, че вече не е тук, и обитателите на уединените ферми спят по-спокойно.

Ние тук сме четирима здрави и силни мъже, така че, ако се случи нещо, бихме могли да се опазим, но да си призная, имаше моменти, когато се безпокоях за Степълтънови. Те са отдалечени от всякакви хора. Там са една прислужничка, един стар лакей, сестрата и братът, който не е особено силен мъж. Те биха били безпомощни, ако безпощаден човек, като нотингхилския убиец, се

промъкне в къщата. И сър Хенри се тревожеше за тях, та им предложихме конярят Пъркинс да ходи да спи там, но Степълтън не искаше и да чуе.

Нашият приятел баронетът започна да проявява значителен интерес към хубавата ни съседка. Не е за учудване, защото за енергичен човек като него времето тече убийствено бавно в това самотно място, а тя е много очарователна и красива жена. В нея има някакъв екзотичен плам, който странно контрастира с хладината и спокойствието на брат ѝ. Въпреки това и в него се чувства скрит огън. Той явно има силно влияние върху сестра си, защото съм забелязал, че докато говори, тя непрекъснато поглежда към него, сякаш ѝ е нужно одобрението му за думите ѝ. Надявам се, че се държи добре с нея. Той има сух блясък в очите и тънки, здраво стиснати устни, които издават положителна и може би сурова нагласа. Ти би го намерил интересен за изучаване.

Степълтън дойде да посети сър Хенри още първия ден, а на следващата сутрин ни заведе да ни покаже мястото, свързано с легендата за порочния Хуго. Вървахме няколко километра през тресавището и се озовахме в местност, така мрачна, че наистина би могла да даде начало на една такава легенда. Тясна долчинка между скалистите зъбери извежда на открито място, изпъстрено с бяла пушица. В средата се издигат два очукани, заострени каменни стълба, които приличат на огромни прогнили бивни на чудовищен звяр. Мястото съответства във всяко отношение на сцената от легендата, където се е разиграла някогашната трагедия. Сър Хенри беше много заинтересуван и неведнъж пита Степълтън дали наистина вярва във възможността за вмешателство на свръхестествени сили в делата на хората. Говореше безгрижно, но беше явно, че е доста обезпокоен. Отговорите на Степълтън бяха предпазливи, но лесно можеше да се разбере, че казва по-малко, отколкото би могъл да каже, и че не изрази напълно мнението си, защото щадеше нервите на баронета. Разказа ни за цели родове,

страдали от влиянието на зли сили, и остави у нас впечатлението, че по този въпрос и той споделя преобладаващото тук сред народа мнение.

На връщане останахме за закуска в Мерипит хаус и тогава сър Хенри се запозна с госпожица Степълтън. Още в момента, когато я видях, се увлече по нея и както ми се струва, чувствата са взаимни. По пътя за дома баронетът през цялото време говореше за нея и оттогава едва ли е минало ден да не се видим с брата и сестрата. Те ще обядват днес у нас, а вече говорим за гостуване у тях през следващата седмица. Би трябвало тази дружба да е много приятна на Степълтън, ала вече неведнъж забелязах, че лицето на брата изразява решително неодобрение, когато сър Хенри окаже някакво внимание на младата дама. Той е много привързан към сестра си и несъмнено ще бъде твърде самотен без нея, но ако ѝ попречи да сключи такъв блестящ брак, това би било връх на егоизма. И все пак съм сигурен, че Степълтън не желае тяхната дружба да прерасне в любов, защото няколко пъти забелязвам, че прави всичко възможно, за да не ги оставя насаме. Впрочем ако към останалите трудности се прибави и един любовен роман, твоето нареждане да не оставям никога сър Хенри да излиза сам, ще стане извънредно трудноосъществимо. Ако изпълнявам заповедите ти буквално, популярността ми силно ще пострада.

Онзи ден, за да бъда по-точен — в четвъртък, доктор Мортимър закусва у нас. Той прави разкопки на една могила в Лонг Даун и намери там череп на праисторически човек, което го изпълни с голяма радост. Едва ли може да се намери друг ентузиаст като него, така предан на заниманията си. Степълтънови дойдоха малко по-късно и по молба на сър Хенри добрият доктор ни заведе до алеята с тисовете, за да ни покаже как точно се е случило всичко през онази фатална нощ. Видяхме дълга мрачна алея между две високи стени от подкастрен жив плет, с тесни ивици трева от всяка страна. В края ѝ има една стара полуразрушена беседка. Някъде по средата е вратата към

тресавището, където старият джентълмен е изгърсил пепелта от пурата си — бяла дървена врата с резе. Отвъд нея се простира обширното тресавище. Спомних си твоята теория за това произшествие и се опитах да си представя всичко, което се е случило. Както е стоял до вратата, старият човек е видял нещо, което се е приближавало откъм тресавището, и така се е изплашил, че е загубил ума и дума и е тичал, докато е издъхнал от ужас и изтощение. Ето, по този дълъг мрачен тунел е бягал той. От какво? От някое от овчарските кучета из тресавището? Или от някое призрачно куче — черно, безмълвно и чудовищно? Дали човек няма пръст в тази работа? Дали бледият предпазлив Баримор знае повече от онова, което казва? Всичко е мъгляво и неясно, но зад него се очертава тъмната сянка на престъплението.

След като ти писах последния път, се запознах с още един от съседите, господин Франкланд от Лефтър хол, който живее на около четири мили южно от нас. Той е възрастен човек с червендалесто лице, бяла коса и злъчен характер. Злобата му е насочена против британското законодателство и е похарчил цяло състояние за всевъзможни дела. Франкланд се бори със закона заради удоволствието от борбата и е готов да вземе коя да е страна по даден въпрос, затова не е чудно, че това развлечение му струва скъпо. Веднъж ще забрани минаването по някой път край имението му, за да предизвика общината да го съди, та да отвори пътя; друг път със собствените си ръце ще развали нечия порта, а после ще заяви, че тук от незапомнени времена е имало път, за да предизвика собственика да заведе дело за нарушаване границите на чужд имот. Той познава основно старото общинно и поземлено право и използва познанията си понякога в интерес на селяните от Фърнуърди, понякога против тях, като те съответно или го носят триумфално по улиците на селото, или изгарят чучелото му на клада. Разправят, че се канел да заведе седем нови дела, които вероятно ще погълнат остатъка от състоянието му, и така, лишен от

жилото си, ще бъде безвреден за в бъдеще. Иначе Франкланд изглежда мил, добродушен човек и аз споменавам за него само защото ти настояваше да изпращам описания на хората наоколо. Сега си е намерил интересно занимание. Той е любител астроном и има прекрасен телескоп на покрива на къщата си. По цял ден лежи там и оглежда тресавището с надеждата, че ще зърне избягалия каторжник. Добре щеше да е, ако ограничаваше дейността си до това, но се носят слухове, че възнамерявал да заведе дело против доктор Мортимър, защото е отворил един гроб без съгласието на близките на покойника. Става дума за черепа на неолитния човек, изкопан от могилата в Лонг Даун. Старецът прави живота тук по-малко монотонен и внася малко весело разнообразие, което е особено необходимо.

А сега, след като изчерпах всичко, което засяга избягалия каторжник, Степълтънови, доктор Мортимър и Франкланд от Лефтър хол, нека завърша с най-важното и да ти разкажа нещо повече за Бариморови и по-специално за странните събития през изминалата нощ.

Ще започна с телеграмата, която ти изпрати от Лондон, за да се уверим дали наистина Баримор е бил тук. Вече ти обясних, че разпитът на началника на станцията показва, че нашата уловка е била безрезултатна и че нямаме доказателства нито за, нито против. Казах на сър Хенри как стои работата, и със свойствената му прямота той веднага извика Баримор и го попита дали е получил телеграмата. Баримор каза, че я е получил.

— Момчето предаде ли ви я лично? — попита сър Хенри.

Баримор погледна учудено и помисли известно време.

— Не — каза той, — бях на тавана и жена ми ми я донесе.

— Вие ли написахте отговора?

— Не. Казах на жена ми какво да отговори, и тя слезе долу, за да го напише.

Вечерта Баримор по собствено желание се върна отново на тази тема.

— Сър Хенри, тази сутрин не можах да разбера напълно целта на вашите въпроси — каза той. — Надявам се, това не значи, че съм направил нещо, с което съм загубил доверието ви?

Наложи се сър Хенри да го увери, че не е така, и да го успокои, като му подари значителна част от стария си гардероб, тъй като всички покупки, направени в Лондон, бяха вече доставени.

Госпожа Баримор също ме интересува. Тя е пълна тровава жена, много ограничена, крайно почтена и с пуритански наклонности. Едва ли можеш да си представиш по-невъзмутимо същество. Вече ти писах, че още първата нощ тук я чух да ридае горчиво, и оттогава неведнъж съм забелязвал следи от плач по лицето ѝ. Някаква тежка скръб терзае непрекъснато сърцето ѝ. Понякога се чудя дали не я мъчи нечиста съвест, друг път подозирам, че Баримор е тиранин в семейния им живот. Винаги ми се е струвало, че има нещо особено и съмнително в неговата личност, но снощното приключение затвърди окончателно подозренията ми.

Само по себе си станалото вероятно не изглежда никак значително. Известно ти е, че не спя много дълбоко, а откакто съм в тази къща, където трябва да бдя непрекъснато, сънят ми е още по-лек от всякога. Нощес към два часа ме събудиха прокрадващи се край стаята ми стъпки. Станах, отворих вратата и надникнах навън. По коридора пълзеше дълга черна сянка. Хвърляше я човек, който със свещ в ръка пристъпваше леко по коридора. Беше по риза, с панталони и бос. Видях само силуета му, но ръстът му ми подсказа, че е Баримор. Движеше се много бавно и предпазливо, в целия му вид имаше нещо неописуемо гузно и потайно.

Вече ти писах, че коридорът се прекъсва от галерията, която обикаля вестибюла, и после продължава от другата страна. Почаках, докато се скри от погледа ми, и

го последвах. Когато избиколих по галерията, той вече беше стигнал до края на другия коридор и по светлината, която мъждукаше през една отворена врата, разбрах, че беше влязъл в една от стаите. Всички тези стаи са необзаведени и необитавани, така че разходката му ставаше съвсем загадъчна. Той сякаш стоеше неподвижен, защото светлината не трепкаше. Промъкнах се по коридора колкото може по-тихо, и надзърнах през отворената врата.

Баримор се беше спотаил до прозореца, като държеше свещта пред самото стъкло. Беше полуобърнат към мен. Взираше се в непрогледната тъма на тресавището, лицето му сякаш беше застинало в очакване. Няколко минути стоя, като наблюдаваше все така напрегнато. После въздъхна дълбоко и загаси свещта. Аз се добрах незабавно до стаята си и след малко се чуха същите предпазливи стъпки, връщащи се по обратния път. Доста след това, когато бях вече позадрямал, чух някъде обръщане на ключ в ключалката, но не бих могъл да кажа откъде идваше този звук.

Не разбирам какво означава всичко това, но в тази мрачна къща се вършат някакви тайни работи, които рано или късно ще разкрием изцяло. Няма да ти досаждам с моите предположения, защото ти искаш от мен само факти. Тази сутрин имах дълъг разговор със сър Хенри и въз основа на моите наблюдения през последната нощ изготвихме план за действие. Сега няма да ти го описвам, но той ще направи интересен следващия ми отчет.

ДЕВЕТА ГЛАВА

ВТОРИ ОТЧЕТ НА ДОКТОР УОТСЪН

СВЕТЛИНА НАД ТРЕСАВИЩЕТО

Баскервил хол
15 октомври

Драги Холмс,

Ако през първите дни на пребиваването ми тук бях принуден да те оставям почти без новини, трябва да признаеш, че сега навакзвам загубеното, защото събитията се трупат в бърза последователност. Последния си отчет завърших с описанието на Баримор пред прозореца, а сега имам цял куп новини, които, ако не се лъжа, доста ще те зачудят. Работите взеха неочакван за мен обрат. В някои отношения през последните две денонощия нещата се поизясниха, но, от друга страна, станаха по-объркани. Ала ще ти разкажа всичко, а ти сам ще прецениш.

На сутринта след моето приключение още преди закуска отидох да разгледам стаята, в която влезе Баримор през нощта. Забелязах, че западният прозорец, през който така съсредоточено гледаше, се отличава от всички други в къщата, защото от него се открива най-добър изглед към тресавището. Между две дървета се отваря пролука, която дава възможност на човек, застанал на това място, да наблюдава цялото тресавище, докато от всички останали прозорци се виждат само части. Значи Баримор е искал да види нещо или някого из тресавището и затова му е бил нужен тъкмо този прозорец. Нощта беше много тъмна и не можех да си представя какво изобщо се е надявал, че ще види. После ми хрумна, че тук може да се крие любовна интрижка. Това би обяснило както прикритите му

действия, така и тревогите на жена му. Той е човек със забележителна външност и притежава всички необходими качества, за да плени сърцето на някоя провинциална девойка, така че в това предположение има немалко основание. Отключването на врата, което чух, след като се върнах в стаята си, може би означаваше, че е отишъл на тайна среща. Така разсъждавах сутринта и ти пиша за моите подозрения, при все че крайният резултат може би показва несъстоятелността им.

Но каквото и да бе истинското обяснение за действията на Баримор, чувствах, че отговорността, която бих поел, ако ги запазя в тайна, докато намеря това обяснение, няма да е по силите ми. След закуска имах разговор с баронета в неговия кабинет и му разказах всичко, което бях видял. Противно на моите очаквания той не се изненада особено.

— Зная, че Баримор се разхожда нощем, и съм си наумил да поприказвам с него — каза той. — Два-три пъти чувам вече стъпките му по коридора точно в часа, който споменахте.

— Значи вероятно ходи всяка вечер точно при този прозорец? — предположих.

— Може би. Ако е така, да го проследим и да разберем какво го тегли натам. Питам се какво ли щеше да направи вашият приятел Холмс, ако беше тук?

— Уверен съм, че точно това, което току-що предложихте — отвърнах аз. — Щеше да проследи Баримор, за да види какво прави.

— Тогава да го проследим заедно.

— Но той сигурно ще ни чуе.

— Баримор леко недочува, пък и, така или иначе, трябва да рискуваме. Довечера няма да си лягаме и ще чакаме в моята стая — каза сър Хенри.

Той потри ръце от удоволствие и беше явно, че се радва на това приключение, което щеше да внесе разнообразие в донякъде монотонния му живот тук.

Баронетът е във връзка с архитекта, който е изготвил плановете за сър Чарлс, и с един предприемач от Лондон, така че в скоро време се очакват значителни преобразования. От Плимът пристигнаха декоратори и мебелисти. По всичко личи, че нашият приятел има грандиозни планове и няма да щади ни труд, ни средства, за да възстанови величието на своя род. Когато къщата бъде ремонтирана и мебелировката подновена, за да бъде картината напълно завършена, ще му трябва само една съпруга. Между нас казано, ако дамата се съгласи, има всички основания да се смята, че съпруга няма да липсва дълго, защото рядко съм виждал мъж, така силно увлечен по жена, както е увлечен баронетът по нашата красива съседка госпожица Степълтън. И все пак тази искрена любов не протича гладко, както би могло да се очаква при тези обстоятелства. Днес например повърхността ѝ бе набраздена съвсем неочаквано от малки вълни, които доста смутиха и обезпокоиха нашия приятел.

След цитирания разговор за Баримор сър Хенри си сложи шапката и се приготви да излезе. Разбира се, и аз направих същото.

— Какво, и вие ли идвате, Уотсън? — попита той, гледайки ме особено.

— Зависи дали ще ходите из тресавището — отговорих.

— Да, ще ходя.

— Е, знаете какви нареждания са ми дадени. Съжалявам, ако ви преча, но вие чухте колко енергично настояваше Холмс да не ви оставям сам, особено когато ходите из тресавището.

С любезна усмивка сър Хенри сложи ръка на рамото ми.

— Драги приятелю — каза той, — колкото и умен да е, Холмс не можеше да предвиди някои неща, които се случиха, откак съм тук. Разбирате ме, нали? Сигурен съм, че вие най-малко бихте желали да ми развалите удоволствието. Трябва да изляза сам.

Изпаднах в доста неловко положение. Смутих се, не знаех какво да кажа и какво да направя, и преди още да бях решил нещо, той взе бастуна си и излезе.

Когато премислих отново, започнах горчиво да се упреквам, че го изпуснах от поглед независимо от претекста. Представих си какво бих изпитал, ако трябва да се върна при теб и да призная, че се е случило някакво нещастие, защото не съм изпълнил наставленията ти. Уверявам те, само при мисълта за това страните ми пламнаха. Още не беше късно да го настигна и аз веднага се завтекох към Мерипит хаус.

Затичах по пътя с всички сили, но от сър Хенри нямаше и следа. Стигнах до мястото, където през тресавището се отделя пътеката. Тук, страхувайки се, че може би не съм на прав път, се изкачих на един хълм — онзи, който някога е бил кариера. Отгоре веднага зърнах баронета. Вървеше по пътеката на около триста метра от мен с една дама, която можеше да бъде само госпожица Степълтън. Ясно беше, че са се разбрали предварително и са си уговорили среща. Крачеха бавно, увлечени в разговор, и аз забелязах, че тя ръкомаха разпалено и рязко, сякаш за да е по-убедителна в онова, което казва, а той я слушаше внимателно и един-два пъти поклати глава в знак на несъгласие. Стоях сред скалите, наблюдавах двойката и се чудех какво да предприема по-нататък. Да ги настигна и да прекъсна интимния им разговор, щеше да е крайно нетактично, а, от друга страна, мой дълг беше да не изпускам от очи сър Хенри нито за миг. Крайно неприятна задача е да шпионираш приятел! Но не виждах по-добър изход и реших да наблюдавам от хълма, а после да разтоваря съвестта си, като му призная какво съм направил. Наистина, ако нещо го застрашеше внезапно, бях твърде далеч, за да му бъда полезен, но навярно ще се съгласиш с мен, че положението беше много деликатно и не можех да направя друго.

Нашият приятел сър Хенри и дамата се бяха спрели на пътеката, изцяло погълнати от своя разговор, когато

изведнъж установих, че не съм единственият свидетел на срещата. Нещо зелено се мярна във въздуха и привлече вниманието ми, а като се вгледах, видях, че то е прикрепено на пръчка и подскача върху рамото на човек, който се движи из неравна местност. Беше Степълтън със сака му за пеперуди. Беше много по-близо до двойката от мен и се оказа, че върви право към тях. В този момент сър Хенри притегли към себе си госпожица Степълтън. Обгърна я с ръка през кръста, но доколкото видях, тя извърна глава, старайки се да се откъсне от него. Той приближи лице към нея, а тя вдигна ръка, сякаш за да се предпази. В следващия момент видях как и двамата отскочиха един от друг и бързо се обърнаха. Причината беше Степълтън. Той тичаше бясно към тях, а глупавата му мрежичка се развяваше зад него. Естественикът жестикулираше и почти подскачаше във възбудата си пред двамата влюбени. Не можех да си представя какво означава тази сцена, но, изглежда, Степълтън ругаеше сър Хенри, който се опитваше да му даде някакви обяснения и страшно се разгневи, защото естественикът отказа да ги приеме. Дамата стоеше отстрани и пазеше мълчание. Накрая Степълтън се завъртя на пети и махна повелително на сестра си, а тя, след като хвърли нерешителен поглед към сър Хенри, тръгна след брат си. Нервните жестове на естественика ми показаха, че той излива гнева си и върху нея. Баронетът постоя една минута, загледан след двамата, и после бавно закрачи обратно с клюмнала глава — същинско олицетворение на униинето.

Нямах понятие, какво значи всичко това, но се срамувах страшно, че станах свидетел на такава интимна сцена без знанието на моя приятел. Спуснах се надолу по хълма и в подножието му пресрещнах баронета. Лицето му пламтеше от гняв, веждите му бяха свъсени като на човек, изпаднал в безизходица, който не знае как да постъпи.

— Здравейте, Уотсън! Откъде изникнахте? — попита той. — Или искате да кажете, че все пак сте тръгнали след мен?

Обясних му всичко: как реших, че е невъзможно да остана, как го последвах и как станах свидетел на случилото се. За момент очите му блеснаха, но откровеността ми го обезоръжи и накрая той се разсмя, макар и малко пресилено.

— Излиза, че и посред тази пустош няма място, където човек може да се уедини — каза той. — Дявол да го вземе! Изглежда, цялото население е излязло да види как ухажвам тази дама, а при това ухажването излезе крайно нескопосано. На кое място бяхте?

— На този хълм.

— Значи в ложите! Брат й пък бе заел първия ред. Видяхте ли го как налетя върху нас?

— Да, видях.

— Правил ли ви е някога впечатление на луд този неин брат?

— Не мога да кажа такова нещо.

— Аз смело мога да кажа „не“! До днес винаги съм го смятал за напълно нормален, но запомнете от мен, че той — или може би аз — се нуждае от усмирителна риза. Впрочем какво лошо има в мен, Уотсън? Ние живеем заедно вече няколко седмици. Кажете ми сега откровенно: има ли нещо, което да ми пречи да стана добър съпруг на жената, която обичам?

— Няма такова нещо.

— Против общественото ми положение той не може да има възражения, така че трябва да има нещо в самия мен, та да се нахвърли така. Какво има против мен? През живота си никому не съм причинил зло. А пък той нямало да позволи дори с пръст да я докосна.

— Така ли каза?

— Да... и още някои работи. Казвам ви, Уотсън, познавам я само от няколко седмици, но още в началото недвусмислено почувствах, че тази жена е създадена за мен, а и тя също... Ей Богу, мога да се закълна, че й беше приятно да сме заедно! Има едно пламъче в женските очи, което говори по-добре от всякакви думи. Но той никога не

ни даваше възможност да се срещнем и едва днес за пръв път ми се предостави случай да разменя с нея няколко думи насаме. Тя се радваше, че ще се срещнем, но когато това стана, не каза нищо за любов, дори не ме остави да говоря за това. Едно си знае и само него повтаря: мястото било опасно и нямало да е щастлива, ако не го напусна. Казах ѝ, че след като съм видял нея, не бързам да го напусна и че ако действително иска да си отида, единственият начин да ме накара да го сторя е да тръгне и тя с мен. С една дума, това беше предложение за женитба, но преди да успее да ми отговори, довтаса онзи хубостник брат ѝ и налетя като луд. Беше съвсем пребледнял от гняв, а светлите му очи хвърляха яростни мълнии. Какво съм бил правел с дамата? Как съм смеел да проявявам внимание към нея, когато това ѝ било противно? Да не съм мислел, че като съм баронет, мога да правя, каквото си искам? Ако не ѝ беше брат, хубаво щях да го наредя. Затова му казах само, че моите чувства към сестра му са такива, че не се срамувам от тях, и се надявам, че тя може би ще ми окаже честта да стане моя жена. Обаче, изглежда, и това не помогна и тогава аз също изгубих самообладание и го ужилих доста силно — което може би не биваше да правя пред нея. Така че, както сам видяхте, всичко свърши — той си тръгна с нея, а аз останах съвсем объркан. Уотсън, кажете ми какво значи всичко това, и ще ви бъда безпределно задължен, просто няма да мога да ви се отплатя.

Потърсих някакво обяснение, но, разбира се, и сам бях доста объркан. Титлата на нашия приятел, състоянието и младостта му, характерът и външността му говореха в негова полза и не знаех нищо лошо за него освен може би онази черна орис, която преследваше рода му. Беше много чудно, че предложението му е отхвърлено така рязко, без да се държи сметка за желанието на госпожицата, и че тя покорно приема това положение. Впрочем загадката биде разрешена още същия следобед от самия Степълтън. Той дойде да се извини за грубото си държане сутринта и

дългата беседа насаме в кабинета на сър Хенри завърши с това, че развалените отношения се подобриха и по този случай следващия петък бяхме поканени на обяд в Мерипит хаус.

— Аз и сега не бих казал, че този човек е нормален — каза сър Хенри. — Не мога да забравя погледа в очите му, когато се нахвърли върху мен сутринта, но трябва да призная, че се извини извънредно умело.

— Даде ли ви някакви обяснения за държането си?

— Каза, че сестра му е всичко в неговия живот. Това е напълно естествено и аз се радвам, че разбира цената ѝ. Досега били винаги заедно и според неговите обяснения той бил много самотен, а тя — единственият му близък човек и мисълта, че може да я загуби, била ужасяваща за него. Не бил разбрал, че съм се привързал към нея, но като се уверил със собствените си очи в това и осъзнал, че тя може да му бъде отнета, бил толкова потресен, че за момент изгубил контрол над думите и постъпките си. Съжаляваше много за станалото и призна колко глупаво и егоистично било от негова страна да си мисли, че би могъл цял живот да държи при себе си такава хубава жена, като сестра си. Ако се налагало да го остави, по-добре да отидела при съсед като мен, отколкото при друг. Но, така или иначе, това било удар за него и му трябвало известно време, докато се съвземе. Нямало да ни пречи, ако съм обещаел да оставя нещата, както са, в продължение на три месеца и през това време да поддържам само приятелски връзки с госпожицата, без да я ухажвам. Обещах и работата се уреди.

И така, Холмс, една от нашите малки загадки е разплетена. Да стъпиш някъде на твърдо из тинята, в която сме затънали, все пак е нещо. Сега вече знаем защо Степълтън гледаше с неодобрение кандидата на сестра си, при все че този кандидат е напълно подходящ.

А сега минавам на другата нишка, която успях да изтегля от омотаното кълбо — загадката около нощните ридания, разплаканото лице на госпожа Баримор и

тайнствените пътешествия на лакея към западния прозорец. Поздрави ме, драги Холмс, и кажи, че не си разочарован от твоя помощник, че не съжеляваш за доверието, което ми засвидетелства, като ме изпрати тук. Всички гореспоменати неща се изясниха напълно за една нощ.

Казах „за една нощ“, но всъщност бяха две, защото през първата нощ ударихме на камък. Седяхме в стаята на сър Хенри почти до три часа, но не чухме никакъв звук освен биенето на часовника. Беше потискащо бдение, което завърши с това, че и двамата заспахме на столовете. За щастие не се отчаяхме и решихме да опитаме още веднъж. Следващата нощ намалихме пламъка на лампата и зачакахме, пушейки цигари, без да издадем звук. Часовете се точеха невероятно бавно, но ни помогна онова търпение, с което ловецът наблюдава капана, очаквайки дивеча да падне в него. Удари един, после два и бяхме почти готови да се предадем за втори път, но в този миг подскочихме на столовете си и уморените ни сетива изведнъж бяха отново нащрек. Причината беше едно изскърцване в коридора.

Чухме предпазливи стъпки, които минаха покрай нас и замряха в далечината. Баронетът отвори тихо вратата и се впуснахме по следите на човека. Той беше вече избиколил по галерията и коридорът тънеше в мрак. Промъкнахме се безшумно до другото крило. Стигнахме точно навреме, за да зърнем фигурата на високия, леко приведен чернобрад мъж, който пристъпваше на пръсти по коридора. Влезе в същата стая и остави вратата откритата. Тя се очерта в сиянието на свещта и един-единствен жълт лъч се протегна по мрачния коридор. Прокрадвахме се нататък, опипвайки всяка дъска, преди да стъпим на нея с цялата си тежест. Дори си бяхме събули обувките, но старите дъски все пак скърцаха и пукаха под краката ни. Изглеждаше невъзможно да не ни чуе. За щастие Баримор действително недочуваше, а и беше изцяло погълнат от заниманието си. Когато найсетне стигнахме до вратата и надникнахме вътре, го видяхме притаен до прозореца със свещ в ръка, притиснал

бялото си напрегнато лице о стъклото — точно както го бях видял преди две нощи.

Нямахме изработен план за действие, но баронетът е човек, за когото решителните стъпки изглеждат винаги най-естествените. Влезе в стаята, при което Баримор отскочи от прозореца, поемайки си шумно дъх, и се изправи пред нас мъртвоблед и разтреперан. Тъмните очи, които святкаха върху бялата маска на лицето му, изразяваха ужас. Гледаше изумен ту мен, ту сър Хенри.

— Какво правиш тук, Баримор?

— Нищо, сър.

Беше така развълнуван, че едва говореше, а сенките ни подскачаха нагоре-надолу поради треперенето на свещта в ръката му.

— Прозорецът, сър... Обикалям нощем, за да видя дали всички са добре затворени.

— И на втория етаж ли?

— Да, сър, всички прозорци.

— Слушай, Баримор! — строго каза сър Хенри. — Решили сме да научим истината, така че ще си спестиш доста неприятности, ако ни я кажеш час по-скоро. Хайде! Само без лъжи! Какво правеше при този прозорец?

Лакеят го гледаше безпомощно и кършеше ръце като човек, стигнал крайния предел на несигурността и отчаянието.

— Нищо лошо не правех, сър. Държах една свещ до прозореца.

— А защо държеше тази свещ до прозореца?

— Не ме питайте, сър Хенри, не ме питайте. Честна дума, сър, не е моя тайна и не мога да ви я кажа. Ако засягаше само мен, нямаше и да помисля да я крия от вас.

Внезапно ми хрумна една идея и взех оставената от лакея на перваза свещ.

— Нищо чудно да е сигнализирал с нея — казах. — Хайде да видим ще дойде ли някакъв отговор.

Поднесох я към стъклото, както правеше той, и се взрях в нощната тъмнина. Луната беше зад облаците и

едва-едва различавах черните стволове на дърветата и по-светлата повърхност на тресавището. И изведнъж възкликнах радостно, защото малка като връх на топлийка жълта точка внезапно прониза тъмното було и заблестя неподвижно в средата на черния квадрат, очертан от рамката на прозореца.

— Вижте! — извиках.

— Не, не, сър, няма нищо... нищо — намеси се лакеят. — Уверявам ви, сър...

— Раздвижете свещта пред прозореца, Уотсън — викна баронетът. — Ето! Онази светлина също се движи! Ах ти, мошеник такъв! И сега ли ще отречеш, че това е сигнал? Хайде, казвай! Кой е твоят съучастник и какъв е този заговор?

Изражението на Баримор стана явно предизвикателно.

— Това си е моя работа. Нищо няма да кажа!

— Тогава веднага ще си вървиш!

— Добре, сър. Щом трябва, ще си вървя.

— Ще те изгоня най-позорно. Засрами се от себе си, дявол да го вземе! Твоят род е живял с моя под този покрив повече от сто години, а ти замисляш някакъв тъмен заговор срещу мен.

— Не, сър. Не е срещу вас!

Ала последните думи произнесе женски глас. Побледа и по-ужасена от мъжа си, госпожа Баримор стоеше до вратата. Едрата ѝ фигура, наметната с шал и по фуста, би изглеждала смешна, ако не беше трагичното изражение на лицето ѝ.

— Ще трябва да си вървим, Илайза. Това е краят на всичко. Можеш да опаковаш нещата ни — каза лакеят.

— О, Джон, Джон! Докъде те доведох! Това е мое дело, сър Хенри, изцяло мое. Той правеше всичко само заради мен, аз го карах.

— Говорете тогава! Какво значи това?

— Моят нещастен брат умира от глад в тресавището. Не можем да го оставим да издъхне пред прага ни!

Светлината е сигнал, че храната му е готова, а оттам той ни показва със своята свещ мястото, където да я занесем.

— Тогава вашият брат е...

— Избягалият каторжник, сър, престъпникът Селдън.

— Ето това е истината, сър — каза Баримор. — Нали ви казах, че тайната не е моя и не мога да вия поверя. Но сега чухте всичко и виждате, че ако е имало заговор, той не е бил насочен против вас.

Това значи беше обяснението за загадъчните нощни бродения и светлината до прозореца. Двамата със сър Хенри гледахме изумени жената. Как бе възможно тази тровава матрона и един от най-опасните престъпници в страната да са от една кръв?

— Да, сър, моминското ми име е Селдън, а той е по-малкият ми брат. Като дете прекалено много го разглезихме, угаждахме му във всичко и той започна да мисли, че светът е създаден само за негово удоволствие и че може да прави, каквото си иска. После, като порасна, се събра с лоши другари и сякаш дяволът се всели в него. Разби сърцето на майка ни и окаля името ни. От престъпление на престъпление затъваше все по-дълбоко, докато стигна до бесилката, от която го избави само милостта Божия. Но за мен, сър, той си остава къдрокосото момченце, с което съм играла и което съм гледала като всяка по-голяма сестра. Затова е избягал от затвора, сър. Знаеше, че съм тук и че няма да му откажа помощта си. Когато се довлече изнемощял и гладен със стражарите по петите му, какво можехме да направим? Прибрахме го, нахранихме го, грижехме се за него. После пристигнахте вие, сър, и брат ми реши, че тресавището ще е по-безопасно за него, докато духовете се поуспокоят. Оттогава се крие там. През вечер проверяваме дали е още наоколо, като държим свещта пред прозореца, и ако отговори, мъжът ми му носи храна. Всеки ден се надяваме, че може би си е заминал, но докато е там, не можем да го изгоним. Аз съм добра християнка, сър, и ви казвам самата истина.

Ей Богу, ако има някаква вина, тя е моя, а не на мъжа ми, той правеше всичко заради мен.

Думите на жената бяха много искрени и прозвучаха напълно убедително.

— Вярно ли е това, Баримор?

— Да, сър Хенри, до последната думица.

— Хм, не мога да ви обвиня за вашата преданост към жена ви. Забравете това, което казах. Идете си двамата в стаята, утре ще поговорим по-подробно.

След като те излязоха, отново погледнахме през прозореца. Сър Хенри го беше отворил и студеният нощен вятър ни шибна в лицата. Далеч в тъмното все още блещукаше жълтата точка.

— Чудя се на смелостта му — каза сър Хенри.

— Може би свещта е поставена на такова място, че да се вижда само оттук.

— Твърде е възможно. Колко далеч е според вас?

— Струва ми се, че е към Клефт тор.

— На не повече от два-три километра.

— Няма и толкова.

— Да, щом Баримор носи храна там, значи не е много далеч. И този злодей чака сега до свещта. Каквото ще да става, Уотсън, отивам да го заловя!

През ума ми вече бе минала същата мисъл. В края на краищата Бариморови не ни бяха доверили тайната си, ние я бяхме изтръгнали насила от тях. Този човек беше опасен за обществото, а за такъв безпощаден мерзавец няма нито съжаление, нито оправдание. Щяхме да изпълним един дълг, ако използвахме този случай, за да го върнем там, където ще бъде безвреден. Ако сега останехме със скръстени ръце, други щяха да платят за нашето нехайство. Степълтънови например можеха да бъдат нападнати някоя нощ и може би именно тази мисъл накара сър Хенри да се впусне в това рисковано приключение.

— И аз идвам — казах.

— Тогава вземете си револвера и се обуйте. Колкото по-скоро тръгнем, толкова по-добре, защото току-виж този

приятел угасил светлината и изчезнал.

След пет минути бяхме навън, готови за път. Забързахме по тъмната алея сред глухото стенание на есенния вятър и шумоленето на капещите листа. Нощният въздух бе наситен с влага и мирис на гнило. От време на време лупата надничаше за миг иззад бягащите по небето облаци, а когато навлязохме в тресавището, зароси слаб дъжд. Свещта продължаваше да гори с равен пламък пред нас.

— Взехте ли нещо със себе си? — попитах аз.

— Имам ловджийски нож.

— Трябва да се приближим внезапно, защото казват, че бил отчаян смелчага. Ще го изненадаме, за да го заловим, преди да успее да окаже съпротива.

— Мисля си, Уотсън, какво ли би казал Холмс за това. Помните ли: „... в късна доба, когато силите на злото властват“?

Сякаш в отговор на думите му из мрачния простор на тресавището внезапно се надигна същият странен вой, който вече бях чул край Гримпенското мочурище. Вятърът го носеше в нощната тишина — продължителен нисък стон, извисяващ се вой и след това печално замиращо стенание. Прозвуча веднъж, после още веднъж и още, пронизителен, див и страшен, а въздухът затрепери от него. Баронетът се вкопчи в ръката ми, пребледнялото му лице се открояваше в мрака.

— Боже мой! Какво е това, Уотсън?

— Не зная. Казват, че този вой се чувал от време на време над тресавището. Вече ми се случи да го чуя.

Воят замря и наоколо отново настана пълна тишина. Стояхме, наострили слух, но повече нищо не се чу.

— Уотсън — каза баронетът, — това беше кучешки вой.

Кръвта замръзна в жилите ми, защото в гласа му имаше трепет, издаващ ужаса, който изведнъж го беше обзел.

— Какво говорят за този вой? — попита той.

— Кои?

— Тукашните хора.

— О, те са неуки люде. Защо трябва да обръщате внимание на приказките им?

Замълчах, но не можах да се размина с въпроса.

— Кажете ми, Уотсън, какво казват те за това?

— Казват, че така вие Баскервилското куче.

Баронетът въздъхна тежко и замълча известно време.

— Да, куче беше — каза той най-сетне. — Но, изглежда, звукът идваше по-отдалеч, струва ми се, от там.

— Трудно е да се каже откъде идваше.

— Да, защото го носеше вятърът. В тази посока ли е Гримпенското мочурище?

— Да.

— От там идваше. Кажете, Уотсън, мислите ли, че това може да не е кучешки вой? Не съм дете. Не се страхувайте да кажете истината.

— Когато го чух преди, Степълтън беше с мен. Каза, че може да е воден бик.

— Не, не, куче е. Боже мой! Нима може да има нещо вярно във всичките тези истории? Възможно ли е да ме заплашва някаква мрачна сила? Нали не вярвате в това, Уотсън?

— Не, не!

— И все пак едно е да се смееш на това в Лондон, а друго — да стоиш тук в мрака на тресавището и да чуваш този вой. А чичо ми? Та нали около него е имало следи от куче. Всичко съвпада. Не мисля, че съм страхливец, Уотсън, но този звук май ми смрази кръвта. Пипнете ръката ми.

Беше студена като лед.

— Утре ще се чувствате отлично.

— Мисля, че няма да мога да залича този звук от съзнанието си. Какво смятате да правим сега?

— Да се върнем ли?

— Не, за Бога! Излязохме, за да заловим онзи негодник, и ще го заловим. Преследваме каторжника, а нас

може би ни преследва сатанинското куче. Тръгвайте! Ще стигнем докрай, ако ще всички изчадия на преизподнята да беснеят из тресавището.

Препъвахме се на всяка крачка в тъмното. Около нас стърчаха черните назъбени хълмове, а отпреде ни все още пламтеше жълтото петънце светлина. Няма нищо поизмамно от светлината в тъмна като катран нощ: струваше ни се, че свещта е ту далеч на хоризонта, ту на няколко метра от нас. Най-сетне видяхме мястото, откъдето идваше светлината, и се убедихме, че наистина е съвсем близо. Лоената свещ бе прикрепена в една пукнатина между скалите, които я ограждаха от всички страни и така я пазеха от вятъра, а и я правеха невидима от другаде освен откъм Баскервил хол. Един голям гранитен камък ни даде възможност да се доближим незабелязано. Притаихме се зад него и надзърнахме отгоре. Странна гледка представляваше тази самотна свещ, горяща сред тресавището, без следа от живот наоколо — само равният жълт пламък и отраженията по скалите от двете му страни.

— Сега какво ще правим? — прошепна сър Хенри.

— Ще чакаме. Трябва да е някъде наблизо. Вероятно ще се мерне наоколо.

Едва бях изрекъл тези думи, и го забелязахме. Между скалите зад пукнатината, в която гореше свещта, се подаде зло жълто лице; страшно, животинско лице, цялото обезобразено от белези. Това бяха следи от низките страсти на този човек. Изцапано с кал, с настръхнала брада и увиснали разрошени коси, това лице можеше да бъде на някой от древните диваци, обитавали бърлогите по склоновете на тези хълмове. Светлината под него се отразяваше в лукавите му очички, които се взираха кръвожадно наляво-надясно в тъмното като очи на хитър див звяр, дочул стъпките на ловците.

Очевидно нещо бе събудило подозренията му. Дали с Баримор имаха някакъв условен сигнал, който ние не бяхме подали, или имаше друга причина, за да мисли, че нещо не е наред, но по отвратителното му лице се четеше страх.

Всеки момент можеше да угаси свещта и да изчезне в мрака. Затова незабавно се хвърлих напред, а сър Хенри — след мен. В същия миг каторжникът изкряска някакво проклятие и запокити един камък, който се пръсна в скалата, зад която бяхме скрити допреди малко. Когато скочи на крака и побягна, видях само, че е нисък и плещест. По някаква щастлива случайност в този момент луната се подаде зад облаците. Ние се втурнахме по билото на хълма, а Селдън вече тичаше бързо по другия склон, скачайки по камъните с пъргавината на планинска коза. Един сполучлив изстрел на револвера ми би могъл да го осакати, но аз бях взел оръжието си само за да се защитавам, ако ме нападнат, а не за да стрелям в гърба на невъоръжен човек.

Оказа се, че и двамата сме добри бегачи, при това в отлична форма, но скоро разбрахме, че няма никаква вероятност да го настигнем. Той дълго се мяркаше пред нас в лунната светлина, докато се превърна в малко петънце, устремено напред между скалите по склона на един далечен хълм. Тичахме ли, тичахме, докато не ни остана душа, но разстоянието помежду ни все повече растеше. Накрая спряхме, седнахме запъхтени на два големи камъка и го наблюдавахме, докато се изгуби в далечината.

И тогава се случи нещо извънредно странно и неочаквано. По някое време станахме от камъните и тръгнахме да си вървим, изоставяйки безполезната гонитба. Лупата беше ниско, от дясната ни страна върху долната част на сребърния й диск се открояваше назъбеният връх на една гранитна скала. И върху тази скала изведнъж се появи човешка фигура, очертана на блестящия фон като черна абаносова статуя. Не мисли, че е било халюцинация, Холмс! Уверявам те, виждах извънредно ясно фигурата на висок слаб мъж. Стоеше леко разкрачен, със скръстени на гърдите ръце и наведена глава, сякаш съзерцаваше необятната пустош от торф и гранит. Може би беше самият дух на ужасното тресавище. Във всеки случай не беше каторжникът. Фигурата се намираше

далеч от мястото, където се бе изгубил Селдън. Освен това мъжът беше много по-висок. С вик на изненада посочих нататък, но докато се обърна към баронета, за да сграбча ръката му, човекът изчезна. Само острият връх на гранитната скала все още се връзваше в диска на луната, но от безмълвната неподвижна фигура нямаше и следа.

Исках да тръгнем натам и да огледаме скалата, но беше доста далеч. Нервите на баронета още не се бяха успокоили от онзи вой, който му бе напомнил мрачното семейно предание, така че нямаше настроение за ново приключение. Пък и той не видя самотната фигура на скалата и не усети трепета, който аз почувствах от странното ѝ присъствие и властната поза.

— Сигурно е часовой — каза той. — Откак онзи приятел е избягал, тресавището гъмжи от въоръжени мъже.

Възможно е това обяснение да беше точно, но на мен ми се искаше да имам повече доказателства за това. Днес смятаме да съобщим в Принстаун къде да търсят беглеца, но жалко, че не можахме да се върнем триумфално с него като наш пленник.

Такива са събитията от последната нощ и трябва да признаеш, драги Холмс, че ти представих изчерпателен отчет за всичко. Несъмнено голяма част от разказа ми не е във връзка с нашата работа и все пак смятам, че е по-добре да ти представя всички факти, а после ти ще избереш онези, които най-добре биха ти послужили, за да извадиш своите заключения. Ние, разбира се, отбелязахме известен напредък — що се отнася до Бариморови, открихме мотивите за техните постъпки и това изясни някои неща. Но тайната на тресавището и странните му обитатели си остава неразгадана. Може би в следващото писмо ще мога да хвърля известна светлина и върху нея. А най-добре би било, ако можеш да дойдеш при нас.

ДЕСЕТА ГЛАВА

ИЗ ДНЕВНИКА НА ДОКТОР УОТСЪН

Дотук имах възможност да цитирам отчетите, които изпращах на Холмс в първите дни. Сега обаче стигам до момент в разказа си, когато ще трябва да изоставя този метод и подпомогнат от дневника, който водех тогава, да се доверя отново на паметта си. Няколко откъса от този дневник ще пресъздадат сцените, които са се запечатали неизлично в ума ми с най-малките подробности. Започвам от утрото след несполучливото преследване на каторжника и другите ни странни преживелици из тресавището.

16 ОКТОМВРИ

Мрачен мъглив ден. Къщата е обвита в мъгла, която от време на време се разнася, за да се покажат унилите очертания на тресавището с тънките сребристи струйки по склоновете на хълмовете и далечните огромни камъни, които заблестяват, щом върху мократа им повърхност падне светлина. Тъжно е и вълн, и вълне. След снощните вълнения баронетът е в мрачно настроение. Самият аз чувствам някаква тежест в гърдите и предусещам надвисналата опасност — опасност, която ни заплашва непрекъснато и е толкова по-страшна, поради това че не съм способен да я посоча.

А нима няма причини да се безпокоя? Само като си спомня дългата поредица от странни случки, които показват, че около нас действа някаква злокобна сила: смъртта на предишния владетел на Баскервил хол, която така точно съответства на легендата; разказите на селяните за появата на странното създание в тресавището... Два пъти вече чувам със собствените си уши звука, който наподобяваше далечен кучешки лай. Невероятно, невъзможно е всичко това да е извън нормалните закони на природата. Трудно е да си представи човек призрачно куче, което оставя дири на земята и разтърсва въздуха с воя си. Степълтът може да се е поддал на тези суеверия, а също и

Мортимър, но ако аз имам някакво качество, то е здравият разум, тъй че нищо не може да ме накара да вярвам в такива неща. Да го направя, означава да сляза до умственото равнище на тукашните селяни, които не се задоволяват да говорят за някакво зло куче, ами разправят и за огън, който излизал от устата и очите му. Холмс не би надал ухо за подобни брътвежи, а нали съм негов помощник.

Но фактът си е факт — на два пъти чух този вой. Да предположим, че из тресавището наистина е пуснато някакво огромно куче. Това обяснява всичко. Но къде може да се крие това куче, къде си намира храна, откъде е дошло и как така никоой досега не го е виждал през деня? Трябва да признаем, че най-приемливото обяснение поражда не по-малко трудности от другите. А и освен кучето остават мъжът с каретата в Лондон и предупредителното писмо до сър Хенри. То поне беше реално, все едно доброжелател или враг бе неговият автор. Но къде е сега този приятел или враг? Дали е останал в Лондон, или ни е последвал тук? Дали пък... дали не е онзи странник, когото видях на скалата? Вярно, едва успях да хвърля поглед към него и все пак забелязах някои неща, в които съм готов да се закълна. Той не беше от хората, които съм срещал тук, а аз вече познавам съседите. Фигурата му беше много по-висока от тази на Степълтън и много по-слаба от тази на Франкланд. Възможно е да е бил Баримор, но ние оставихме лакея вкъщи и съм сигурен, че не е могъл да ни проследи. Значи някакъв непознат ни следи, както ни следеше и в Лондон. И досега не можем да се отървем от него. Сложа ли ръка на този човек, може би ще преодолея и затрудненията ни. Ще трябва да хвърля всичките си сили за постигането на тази цел.

Първата ми мисъл беше да споделя със сър Хенри тези планове, но после реших, че ще е по-разумно да си върша работата сам и да говоря възможно най-малко. Баронетът е мълчалив и разсеян. Откак чу воя в тресавището, нервите му са много разстроени. Няма да казвам нищо, което би могло да увеличи безпокойството му, а сам ще направя всичко възможно, за да постигна целта си.

Тази сутрин след закуска имавме малка сцена. Баримор поиска разрешение да говори със сър Хенри и двамата се затвориха в кабинета му за известно време. Бях в стаята за билиард, на няколко пъти ги чух да повишават глас и се досетих веднага за какво могат да говорят. След малко баронетът отвори вратата и ме повика.

— Баримор смята, че сме го оскърбили — каза сър Хенри. — Мисли, че е било нечестно да преследваме шурей му, чиято тайна ни бил издал по собствена воля.

Лакеят стоеше пред нас съвсем бледен, но се владееше.

— Може би говорих твърде разпалено, сър — каза той. — Надявам се, че ще ме извините. Но трябва да подчертая, че много се учудих, когато ви чух сутринта да се връщате, и научих, че вие, двама джентълмени, сте преследвали Селдън. Нещастникът има достатъчно неприятели, за да му пращам и аз преследвачи.

— Ако ни беше разказал всичко по собствено желание, работата щеше да е друга — каза баронетът. — Но ти, или по-точно — жена ти, ни казахте всичко едва след като ви насилихме, така че друго не ви оставаше.

— Но аз не мислех, че ще се възползвате от това, сър Хенри, наистина не мислех.

— Селдън е опасен за обществото. Из тресавището има самотни къщи, а той е човек, който не се спира пред нищо. Достатъчно е да зърнеш лицето му, за да разбереш това. Да вземем например Мерипит хаус: няма кой да защити къщата освен самия Степълтън. Никой не е в безопасност, докато Селдън не бъде прибран под ключ.

— Той няма да влезе в ничий дом, сър. Давам ви честната си дума за това! И никога вече няма да обезпокои когото и да било в тази страна. Уверявам ви, сър Хенри, само след няколко дни приготовленията ще приключат и той ще замине за Южна Америка. За Бога, сър! Моля ви! Не съобщавайте в полицията, че е все още из тресавището! Полицаяте вече се отказаха от преследването из тоя край и Селдън ще кротува до отплаването на кораба. Не можете да го издадете, без да причините неприятности на мен и на жена ми. Моля ви, сър, не съобщавайте на полицията!

— Какво ще кажете, Уотсън?

Свих рамене:

— Ако благополучно напусне страната, английските граждани ще си отдъхнат.

— Ами ако създаде някаква неприятност, докато замине?

— Няма да направи такава глупост, сър. Ние сме го снабдили с всичко, което може да му е нужно. Да извърши престъпление, значи да издаде къде се крие.

— Вярно — каза сър Хенри. — Добре, Баримор...

— Бог да ви благослови, сър! Благодаря ви от сърце. Ако го приберат отново, това ще съсипе жена ми.

— Струва ми се, Уотсън, че помагаме и съдействаме на един криминален престъпник. Но след всичко, което чух, мисля, че не бих могъл да го издам. И тъй, край на тази работа. Всичко е наред, Баримор, можеш да си вървиш.

С треперещ глас лакеят изрече още няколко благодарствени думи и си тръгна, но на прага се подвоуми и се върна.

— Вие бяхте така добри с нас, сър, че ми се иска да направя всичко възможно, за да ви се отплатя. Аз зная нещо, сър Хенри, и може би трябваше да го кажа по-рано, но го открих доста време след следствието. Не съм споменавал досега на никого. Свързано е със смъртта на клетия сър Чарлс.

Двамата с баронета подскочихме.

— Знаеш причината за смъртта му?

— Не, сър, това не знам.

— Тогава какво?

— Зная защо е стоял при вратата толкова късно. Имал е среща с жена.

— Среща с жена! Той?

— Да, сър.

— А името на жената?

— Името не мога да ви кажа, сър, но зная инициалите. Началните букви са Л. Л.

— Откъде знаеш това, Баримор?

— Онази сутрин, сър Хенри, чичо ви получи писмо. Той обикновено получаваше много писма, защото се занимаваше с обществени дела и бе известен с доброто си сърце, та всеки, който имаше някаква болка, се обръщаше към него. Но нея сутрин се случи така, че получи само едно писмо, и затова го запомних добре. Беше от Кумб Трейси и адресът беше написан с женски почерк.

— После?

— После, сър, изобщо забравих за това и никога нямаше да се сетя, ако не беше жена ми. Преди няколко седмици тя се зае да почисти кабинета на сър Чарлс за пръв път след смъртта му и намери в камината изгорено писмо. По-голямата част от него беше станала на

пепел, но една тясна ивичка от края на една страница се крепеше нацяло и писаното все още можеше да се прочете, въпреки че от огъня хартията бе почерняла, а буквите — посивели. Изглежда, това беше послепис в края на писмото, който гласеше: „Моля ви! Моля ви като джентълмен да изгорите това писмо и в десет часа да ме чакате при вратата.“ Отдолу стояха инициалите Л. Л.

— Взехте ли тази ивичка?

— Не, сър. Когато се опитахме, тя се разпадна.

— Получавал ли е сър Чарлс друго писмо със същия почерк?

— Не съм се взирав в писмата му, сър. И това нямаше да ми направи впечатление, ако не беше единственото него ден.

— И нямате представа, коя е тази Л. Л.?

— Не, сър. Но се надявам, че ако знаем коя е тази дама, ще разберем нещо повече за смъртта на сър Чарлс.

— Не мога да разбера, Баримор, как сте могли да криете досега такова важно сведение.

— Ех, сър, малко след това и нас самите ни сполетя беда. Освен това, сър, и двамата много обичахме сър Чарлс и много ценим онова, което направи за нас. Мислех си: ако разровя миналото, това няма да помогне на клетия ни господар, а никога не е зле да се внимава, щом е замесена жена. И най-почтените хора...

— Решил си, че името му може да пострада?

— Да, сър, мислех, че нищо хубаво няма да излезе от това. Но вие бяхте така добър към нас, та реших, че ще се отнеса несправедливо, ако не ви кажа всичко, което знам.

— Много добре, Баримор, можеш да си вървиш.

Когато лакеят излезе, сър Хенри се обърна към мен.

— Е, Уотсън, какво мислите за този нов лъч?

— Изглежда, от него мракът стана още по-непрогледен.

— И аз така смятам. Но ако можем да открием тази Л. Л., нещата ще се изяснят. Това беше добре дошло. Сега знаем, че има личност, която ще ни предостави факти, стига да успеем да я намерим. Какво смятате, че трябва да направим?

— Нека веднага уведомим Холмс за всичко. Това ще му даде ключа, който търсеше. Почти съм сигурен, че ще пристигне незабавно.

Отидох веднага в стаята си и описах на Холмс разговора с Баримор. Очевидно приятелят ми беше много зает напоследък, защото

писмата, които получавах от улица „Бейкър“, бяха малобройни и кратки, без коментари върху сведенията, които му давах, и без намек за моята мисия тук. Несъмнено случаят с шантажа го поглъщаше изцяло. Но последните събития сигурно ще привлекат вниманието му и ще събудят отново интереса му. Как ми се иска да е тук!

17 ОКТОМВРИ

Целия ден вали дъжд, капе от стрехите и шумоли в бръшляна. Мисля за каторжника, скитащ из неприветливото и студено тресавище без никакъв подслон. Горкият! Каквито и да са престъпленията му, вече е изстрадал достатъчно, за да ги изкупи. После си спомних за другия — лицето в каретата и фигурата, очертана на фона на месечината. Дали и той — невидимият наблюдател, синът на тъмнината — също е навън сред този потоп?

Надвечер облякох мушамата и тръгнах из подгизналото тресавище, рисувайки във въображението си страшни картини. Дъждът ме шибаше в лицето, вятърът свиреше в ушите ми. Господ да е на помощ на човека, който скита в такова време из Гримпенското мочурище! Сега дори и твърдите възвишения са се превърнали в блато. Изкачих се на Черната скала, върху която бях видял самотния съзерцател, и от стръмния ѝ връх огледах унилото тресавище. Водният вихър бушуваше над червеникавокафявата му повърхност, а тежките оловносиви облаци виснеха над пейзажа, увивайки се като сиви гирлянди около склоновете на фантастичните хълмове. В далечната падина отляво, полускрити от мъглата, над дърветата се извисяваха двете тънки кули на Баскервил хол. Те бяха единственият признак за човешки живот тук, ако не смятаме праисторическите колиби, накацали нагъсто по склоновете. Нямаше и помен от самотната фигура, която бях зърнал на това място преди две нощи.

На връщане ме застигна доктор Мортимър, който караше двуколката си по един неравен път, идващ от отдалечената ферма на Фаулмайър. Докторът е много внимателен с нас и почти не минава ден, без да се отбие в Баскервил хол, за да види как я караме. Настоя да се кача в двуколката му, за да ме откара вкъщи. Беше много угрижен поради изчезването на малкия му кокершпаньол. Залутал се из тресавището и не се появил повече. Утеших го, доколкото можах, но

си спомних понито в Гримпенското мочурище и си помислих, че едва ли вече ще види кучето си.

— Впрочем, Мортимър — казах аз, както се клатушкахме в кабриолета по неравния път, — предполагам, че познавате почти всички хора наоколо.

— Всички, струва ми се.

— Тогава можете ли да ми кажете името на жена, чиито инициали са Л. Л.?

Той помисли малко и каза:

— Не. Има няколко цигани и земеделски работници, за които не съм сигурен, но от фермерите и дребните земевладелци няма човек с такива инициали. Или... чакайте! — добави след малко. — Има една Лаура Лайънс. Ето ви Л. Л., но тя живее в Кумб Трейси.

— Коя е тя? — попитах аз.

— Дъщерята на Франкланд.

— Какво? На откачения Франкланд?

— Точно така. Омъжи се за един художник на име Лайънс, който беше дошъл да рисува блатото. Той обаче излезе мерзавец и я напусна. Впрочем, доколкото разбрах, вината не е само негова. Баща ѝ се отказа от нея, защото се омъжи без негово съгласие, а може би имаше и някакви други причини. С една дума, и двамата грешници — и старият, и младият — ѝ почерниха живота.

— И от какво живее сега?

— Струва ми се, че старият Франкланд ѝ отпуска по нещичко, но едва ли е много, тъй като и самият той не е в цветущо състояние. Но каквото и да е заслужила, човек не би трябвало да я остави да пропадне безнадеждно. Нейната история се разчу и някои хора ѝ помогнаха, за да ѝ дадат възможност да изкарва почтено прехраната си. Единият беше Степълтън, а другият — сър Чарлс. И аз дадох малко пари. Искахме да ѝ помогнем да изучи машинопис.

Той пожела да разбере целта на моите въпроси, но аз успях да задоволя любопитството му, без да му кажа повече, отколкото бе нужно, защото нямаше смисъл да се доверявам на никого. Утре сутринта ще отида в Кумб Трейси и ако успея да се срещна с тази Лаура Лайънс със съмнителна репутация, ще направим голяма крачка напред, защото ще изясним една брънка от веригата загадъчни случки. Постепенно съм се научил да се изплъзвам като змия и когато

Мортимър ме хвана натясно с въпросите си, небрежно го попитах към кой тип се отнася черепът на Франкланд, така че през останалата част от пътя слушах лекция по краниология^[1]. Ненапразно съм живял години наред с Шерлок Холмс.

Трябва да отбележа още една случка от този бурен и мрачен ден. Това е разговорът, който току-що имах с Баримор. Той ми даде в ръцете един силен коз и аз ще го изиграя, когато му дойде времето.

Мортимър остана за вечеря, а след това се заиграха с баронета на карти. Лакеят ми донесе кафето в библиотеката и аз използвах случая да му задам няколко въпроса.

— Е, Баримор — казах, — замина ли вашият мил родственик, или все още се спотайва наблизко?

— Не зная, сър. Дай Боже, да се е махнал, защото ни донесе само неприятности. Нищо не съм чул за него, откак му оставих храна последния път, а това беше преди три дни.

— Виждал ли си го оттогава?

— Не, сър, но когато същия ден по-късно минах оттам, храната я нямаше.

— Значи е идвал.

— Така би заключил всеки, сър, освен... ако не я е взел другият.

Както бях вдигнал чашата към устните си, така и останах, загледан втренчено в Баримор.

— Значи според теб в тресавището има още някой?

— Да, сър, има още един човек.

— Ти виждал ли си го?

— Не, сър.

— Тогава откъде знаеш за него?

— Селдън ми каза, сър, преди седмица или повече. Другият също се крие, но доколкото разбирам, не е каторжник. Не ми харесва това, доктор Уотсън. Казвам ви откровено, не ми харесва! — извика той в неудържим порив.

— Чуй ме, Баримор! Аз действам изключително в интерес на твоя господар. Дойдох тук с единствената цел да му помогна. Кажи ми откровено какво точно не ти харесва?

Баримор се подвоуми за момент, сякаш съжаляваше за избухването си или пък му беше трудно да изрази с думи чувствата си.

— Всичко, което става там, сър — извика той най-сетне, като махна с ръка към мокрия от дъжда прозорец, обърнат към тресавището. — Някаква мръсна игра се играе тук, крои се нещо тъмно и подло. Ей Богу, кълна се! Много ще се зарадвам, сър, когато видя сър Хенри на път за Лондон.

— Но какво те плаши толкова?

— Да вземем смъртта на сър Чарлс. Беше си страшно злокобна, каквото и да разправя следователят. Послушайте нощем какви звуци се носят над тресавището. Никой няма да мине там след залез-слънце, ако ще пари да му дават. Ами този непознат, който се крие там и дебне, и чака... Какво чака? Какво значи всичко това? Това значи нещастие за всеки, който носи името Баскервил, и аз ще бъда доволен, когато предам длъжността си на новите прислужници на сър Хенри и напусна Баскервил хол.

— Но за този непознат... — казах аз. — Можеш ли да ми кажеш нещо за него? Какво казва Селдън? Разбрал ли е къде се крие и какво прави?

— Виждал го е веднъж-дваж, но онзи е хитър и предпазлив. Отначало Селдън помислил, че е от полицията, но скоро разбрал, че преследва някаква собствена цел. Доколкото могъл да види, бил джентълмен, но какво прави там, не му било ясно.

— А къде живее?

— Според Селдън в някоя от каменните колиби на едновременните хора по склона.

— Ами откъде взема храна?

— Селдън открил, че едно момче се грижи за него и му носи необходимото. Сигурно момчето ходи до Кумб Трейси, за да доставя припаси.

— Добре, Баримор. Друг път може да поговорим още за това.

Когато лакеят си отиде, се изправих пред тъмния прозорец и погледнах през замъгленото стъкло препускащите облаци и люлеещите се силуети на превитите от вятъра дървета. Нощта беше страшна дори в стаята, а как ли изглеждаше в каменната колиба сред тресавището? Каква ли страстна омраза трябва да гори в онзи човек, за да го накара да се спотайва в такова място и при такова време? И колко ли важна и сериозна цел преследва, за да се подложи на подобно изпитание?

Изглежда, че именно там, в онази хижа сред тресавището, се криеше ключът към проблема, който така мъчително ме терзаше. Кълна се, че ще направя всичко, което е по силите на човек, и ще намеря този ключ.

---

[1] Наука за строежа на черепите на хората и животните. — Б.пр.

↑

ЕДИНАЙСЕТА ГЛАВА

ЧОВЕКЪТ НА СКАЛАТА

Откъсът от моя дневник, от който бе съставена последната глава, ни доведе до 18 октомври, тоест до деня, когато невероятните събития започнаха бързо да се приближават към страшната си развръзка. Произшествията от следващите няколко дни са се врязали така дълбоко в паметта ми, че мога да ги разкажа, без да прибягвам до записките, които съм направил тогава.

И така, започвам от деня, в чието навечерие установих два факта от голяма важност: първия — че госпожа Лаура Лайънс от Кумб Трейси бе писала на сър Чарлс Баскервил и му бе определила среща на мястото, където го сполетя смъртта, при това в същия час, и втория — че скитащият из тресавището човек се криеше някъде из каменните колиби на хълма. След като имах на разположение тези два факта, чувствах, че само липсата на съобразителност или кураж би ми попречила да хвърля известна светлина върху двете загадки.

Предната вечер няха възможност да разкажа на баронета какво научих за госпожа Лайънс, защото сър Хенри и докторът останаха да играят до късно на карти. На закуска обаче го уведомих за моето откритие и го попитах дали не би ме придружил до Кумб Трейси. Той веднага изрази желание да дойде, но като поразмислихме, видях ни се, че ако отида сам, е по-голяма вероятността да получим резултат. Колкото по-официална беше визитата, толкова по-малко данни щяхме да получим. Оставих сър Хенри в Баскервил хол не без угризение на съвестта и тръгнах за нови сведения.

Когато стигнах в Кумб Трейси, казах на Пъркинс да се погрижи за конете, а аз се осведомих за дамата, която бях дошъл да разпитам. Не ми беше трудно да открия дома ѝ. Беше в хубава къща, почти в центъра. Една прислужничка ме въведе без много церемонии и когато влязох в гостната, дамата, седнала пред пишеща машина „Ремингтън“, скочи и ме посрещна с любезна усмивка. Щом видях обаче, че съм

непознат, усмивката ѝ се стопи, тя седна отново и ме попита за целта на посещението ми.

Първото ми впечатление от госпожа Лайънс беше, че е рядко красива. Косата и очите ѝ имаха приятен светлокестеняв цвят, а румените ѝ страни, макар и обсипани с лунички, притежаваха нежнорозовия оттенък, който може да бъде съзрян в сърцето на жълтата роза. Първото впечатление, повтарям, беше възхитително. Но после се настроих по-критично. Имаше някаква изтънчена лукавост в това лице, нещо вулгарно в изражението, може би нещо сурово в очите, нещо безволево в устните и всичко това разваляше съвършената му красота. Но тези мисли, разбира се, ми дойдоха по-късно. В първия миг съзнавах само, че се намирам в присъствието на много красива жена, която ме попита за целта на моето посещение. Дотогава още не бях осъзнал напълно колко деликатна е мисията ми.

— Имам удоволствието да познавам баща ви — започнах.

Този увод беше нетактичен и тя веднага ми даде да го разбере.

— Нямам нищо общо с баща ми — отвърна тя. — Не съм му задължена с нищо и неговите приятели не са мои приятели. Ако не бяха покойният сър Чарлс и някои други добри хора, щях да гладувам, без баща ми да си помръдне пръста.

— Дойдох да поговоря с вас тъкмо във връзка с покойния сър Чарлс Баскервил.

Луничките се очертаха ясно на лицето ѝ.

— Какво мога аз да ви кажа за него? — попита и пръстите ѝ заопипваха нервно клавишите на машината.

— Познавахте го, нали?

— Вече казах, че дължа много на добротата му. Това, че сега мога да се издържам сама, в немалка степен се дължи на интереса, който той прояви към нерадостната ми участ.

— Кореспондирахте ли с него?

Тя ме погледна бързо, с гневен пламък в светлокестенявите очи.

— Какво целите с тези въпроси? — запита остро.

— Опитвам се да избегна публичен скандал. По-добре е да ви ги задам тук, отколкото нещата да се разчуют.

Тя мълчеше, лицето ѝ беше съвсем преbledняло. Когато накрая вдигна очи, в държането ѝ се бе появило нещо дръзко и предизвикателно.

— Добре, ще отговарям. Какви въпроси имате?

— Кореспондирахте ли със сър Чарлс?

— Аз, разбира се, му писах един-два пъти, за да му благодаря за неговото великодушие и благородство.

— Помните ли датите на тези писма?

— Не.

— Срецали ли сте се някога с него?

— Да... веднъж или дважд, когато идваше в Кумб Трейси. Сър Чарлс беше много скромен човек и предпочиташе да върши добрините си тихомълком.

— Но щом сте го виждали толкова рядко и сте му писали също така рядко, откъде е бил така добре запознат с вашите работи, та да ви окаже помощ, както сама казахте?

Отговорът на този забъркващ въпрос дойде веднага:

— Имаше още няколко господи, които знаеха моята печална история и ми помагаша с общи сили. Един от тях беше господин Степълтън — съсед и близък приятел на сър Чарлс. Степълтън беше също изключително добър към мен и чрез него сър Чарлс бе научил за моите беди.

Вече знаех за няколко случая, когато сър Чарлс бе правил благодеянията си чрез Степълтън, и затова отговорът ми се видя правдоподобен.

— А писали ли сте на сър Чарлс, за да искате среща с него?

Госпожа Лайънс отново пламна от гняв.

— Въпросът ви е много неуместен, сър!

— Съжалявам, госпожо, но трябва да го повторя.

— Тогава моят отговор е „не“!

— Дори в деня на смъртта му?

Червенината ѝ се стопи мигновено, лицето ѝ се покри с мъртвешка бледност. Пресъхналите ѝ устни не можеха да се отлепят и аз по-скоро видях, отколкото чух едно „не“.

— Явно паметта ви изневерява — казах. — Бих могъл дори да ви цитирам един пасаж от вашето писмо: „Моля ви! Моля ви като джентълмен да изгорите това писмо и в десет часа да ме чакате при вратата.“

Помислих, че припадна, но с върховно усилие на волята тя се съвзе.

— Значи джентълмени няма — въздъхна тя.

— Не сте справедлива към сър Чарлс. Той наистина е изгорил писмото, но понякога дори изгорено писмо може да се чете. Значи признавате, че сте го писали вие?

— Да, аз го писах — извика тя, изливайки цялата си душа в поток от думи. — Аз го писах! Защо да отричам? Нямам причини да се срамувам от това! Искях да ми помогне. Вярвах, че ако поговоря с него, ще мога да спечеля помощта му, и затова го помолих да се срещнем.

— Но защо в такъв час?

— Защото току-що бях научила, че на другия ден заминава за Лондон, и може би нямаше да го има с месеци. А по-рано не можех да отида, за което си имах причини.

— А защо искахте среща в градината вместо посещение в къщата?

— Нима смятате, че една жена може да отиде в такъв час в жилището на ерген?

— Е, и какво стана, когато отидохте там?

— Изобщо не отидох.

— Госпожо Лайънс!

— Заклевам ви се във всичко скъпо, което имам! Не отидох! Случи се нещо, което ми попречи да отида.

— Какво?

— Това е лична работа. Не мога да ви кажа.

— Значи признавате, че сте определили среща на сър Чарлс на същото място, където го сполетя смъртта, и в същия час, но твърдите, че не сте отишли на срещата.

— Да, това е самата истина.

Продължих да ѝ задавам кръстосани въпроси, но не можах да изкопча нищо повече.

— Госпожо Лайънс — казах, ставайки в края на този дълъг и безрезултатен разговор, — поемате много голяма отговорност, след като не желаете да разкажете откровенно всичко, което знаете. Ако се наложи да прибегна до помощта на полицията, сериозно ще се компрометирате. Ако сте невинна, защо първоначално отрекохте, че сте писали на сър Чарлс на тази дата?

— Защото се страхувах, че може да се извади погрешно заключение, което да ме въввлече в някакъв скандал.

— А защо толкова сте настоявали сър Чарлс да унищожи писмото?

— Щом сте го чели, би трябвало да ви е ясно.

— Не съм казал, че съм чел цялото писмо.

— Но нали цитирахте част от него?

— Цитирах края му. Писмото, както казах, е било изгорено и не можеше да се чете цялото. Питам ви още веднъж: защо толкова сте настоявали сър Чарлс да изгори писмото, което е получил в деня на смъртта си?

— Това е тайна, която засяга само мен.

— Тогава тя още повече трябва да ви накара да избегнете публичното разследване.

— Добре, ще ви кажа. Ако сте чували нещо за моята печална история, сигурно знаете, че се омъжих прибързано и имам пълно основание да съжалявам за това.

— Чувал съм нещо.

— Оттогава животът ми е мъчение. Съпругът ми, когото ненавиждам, непрекъснато ме преследва. Законът е на негова страна и всеки ден съм изправена пред възможността да ме принуди да живея с него. По времето, когато писах това писмо на сър Чарлс, бях научила, че има възможност да си върна свободата, стига да разполагам с известна сума. А това значеше всичко за мен: душевно спокойствие, щастие, самочувствие, всичко. Познавайки великодушието на сър Чарлс, мислех, че ако сама му разкажа как стои работата, би ми помогнал.

— И как стана така, че не отидохте?

— В същото време получих помощ от друго място.

— Тогава защо не писахте повторно на сър Чарлс, за да му обясните това?

— Така и щях да направя, ако не бях видяла на другата сутрин във вестника съобщението за смъртта му.

Цялото й обяснение излезе толкова солидно, че моите въпроси не можеха да го разбият. Можех да проверя истинността му само след като проверя дали действително е завеждала бракоразводно дело против мъжа си по време на смъртта на сър Чарлс или скоро след нея.

Ако наистина бе ходила до Баскервил хол, тя едва ли би се осмелила да твърди противното, защото, за да отиде дотам, беше необходим кабриолет, а и не би могла да се върне в Кумб Трейси преди разсъмване. Такава разходка не може да се запази в тайна. Следователно казваше истината или поне част от истината.

Тръгнах си объркан и обезсърчен. Още веднъж се бях изправил пред непреодолима стена. Изглежда, такава стена преграждаше всяка пътека, по която се опитвах да стигна до целта си. И все пак, колкото повече мислех за лицето на тази жена и за държането ѝ, толкова повече чувствах, че скри нещо от мен. Защо така побледня? Защо трябваше да упорства и насила да изтръгвам всяко нейно признание? Какво я бе спряло да дойде на срещата, определена за часа, когато се е разиграла трагедията? Обяснението на всичко това явно не беше толкова невинно, колкото ѝ се искаше да го представи. За момента бе невъзможно да продължа в тази посока и се принудих да се върна към ключа, който трябваше да търся сред каменните колиби в тресавището. Но и тук следите бяха крайно неясни. Разбрах това на връщане, когато открих, че следи от древните хора има на всеки хълм. Единственото указание на Баримор беше, че странникът живее в едно от тези запустели обиталища, а те бяха стотици, пръснати надлъж и нашир из тресавището. Но можех да разчитам и на собствените си наблюдения, защото видях човека да стои на върха на Черната скала. Значи тя трябва да бъде центърът на моите изследвания. От нея нататък ще огледам всяка колиба из тресавището, докато намеря нужната. И ако онзи човек е вътре, ще узная от собствената му уста, ако е необходимо и под дулото на револвера, кой е и защо ни дебне така упорито. Той успя да ни се изплъзне сред тълпата на „Риджънт“, но ще му бъде малко трудно да направи това тук, в безлюдното тресавище. Ако пък намеря колибата и обитателят ѝ в момента го няма, ще остана там, колкото трябва, и ще бдя, докато се върне. Холмс го изпусна в Лондон. Какъв триумф ще бъде за мен, ако мога да му стъпя на врата — нещо, което не се удаде на Холмс.

От началото на тази история до сега късметът ми не работеше, но как ми се усмихна накрая! И вестителят на Фортуна не беше някой друг, а червендалестият господин Франкланд със сивите бакенбарди, застанал пред градинската си порта на пътя, по който минавах.

— Добър ден, доктор Уотсън — извика той с необичайно за него благоразположение. — Конете ви се нуждаят от отдих, а през това време вие заповядайте вътре да пийнем по чаша вино и да ме поздравите.

След онова, което бях чул за отношенията му с дъщеря му, чувствата ми към него съвсем не бяха приятелски, но бързах да изпратя вкъщи Пъркинс и кабриолета, така че случаят беше добре дошъл. Слязох, като казах да предадат на сър Хенри, че ще се върна за вечеря, и последвах Франкланд в столовата му.

— Това е велик ден за мен, сър, един от големите празници в моя живот — извести той, като се кикотеше. — Ликвидирах две дела. Ще разберат сега, че законът си е закон и че тук има човек, който не се страхува да призове правосъдието. Утвърдих правото на път през парка на стария Мидълтън! Точно през средата, сър, на сто метра от самата му врата! Какво ще кажете? Ще разберат тия богаташи, че не могат да потъпкват общинното право! Освен това забраних достъпа до гората, където хайманите от Фърнуърди си правят угощения. Тези дяволи, изглежда, смятат, че не съществува право на собственост и че могат да правят сборище, където си поискат, а после да оставят след себе си празните си бутилки и боклуците си. И двете дела са приключени, доктор Уотсън. И двете в моя полза. Не помня такъв щастлив ден, откак пипнах сър Джон Мърланд за браконьерство, въпреки че стреляше в собствения си развъдник.

— Но как го направихте?

— Проверете в съдебния архив, сър. Заслужава си да се прочете! „Франкланд против Мърланд“, Съдебната палата в Лондон. Струваше ми двеста лири, но спечелих!

— Имахте ли някаква полза от това?

— Никаква, сър, никаква! С гордост мога да заявя, че нямам никакъв личен интерес. Действам, воден единствено от чувството за обществен дълг. Не се съмнявам например, че хората от Фърнуърди ще изгорят тази нощ мое чучело. Последния път, когато направиха това, казах на полицията да прекрати тези срамни представления. Но полицейските органи в нашето графство, сър, се държат скандално и не ми осигуряват защитата, на която имам право. Делото „Франкланд против Кралицата“ ще привлече вниманието на публиката. Казах им,

че ще съжаляват за отношението, което имат към мен, и ето че думите ми се сбъднаха.

— Как така? — попитах аз.

Лицето на стареца прие многозначително изражение.

— Мога да им кажа нещичко, което умират да узнаят. За нищо на света няма да помогна на тези негодници по какъвто и да е начин!

Вече търсех предлог, за да се отърва от този дърдорко, но сега ми се дощя да чуя нещо повече. Наясно бях с опърничавия характер на стария грешник и знаех, че ако проявя подчертан интерес, това начаса ще спре поверителните му словоизлияния.

— Сигурно пак за браконьерство... — казах с безразличен тон.

— Ха, ха, момчето ми, работата е къде-къде по-сериозна. А какво ще кажете, ако се отнася за каторжника в тресавището?

Подскочих:

— Да не искате да кажете, че знаете къде е?

— Може и да не зная точно къде е, но съм съвсем сигурен, че мога да помогна на полицията да го пипне. Никога ли не ви е хрумвало, че единственият начин да се залови този човек е да се разбере откъде получава храна, и да се проследи доставчикът?

Несъмнено думите му бяха съвсем основателни.

— Не ще и съмнение — казах аз. — Но откъде знаете, че се крие тъкмо в тресавището?

— Ами нали със собствените си очи видях този, който му носи храна.

Сърцето ми се обърна заради Баримор. Не беше шега да попаднеш в ръцете на този стар злобен клюкар. Но следващата му забележка смъкна цялата тежест от плещите ми.

— Може и да не ви се вярва, обаче едно дете му носи храна. Всеки ден го виждам през телескопа горе на покрива. Минава все по една и съща пътека, по едно и също време, а при кого може да ходи освен при каторжника?

Виж ти късмет! Ала успях да прикрия любопитството си. Дете! Баримор каза, че едно момче снабдява непознатия. Значи на неговите следи беше попаднал Франкланд, а не на следите на каторжника. Ако можех да се добера до сведенията, които имаше старецът, това би ми спестило дълго и уморително търсене. Скептицизмът и безразличието явно бяха най-силните ми карти.

— Не е ли много по-вероятно момчето да е син на някой от тукашните овчари и да носи храна на баща си?

От най-малкото възражение старият тиранин целият пламваше. Очите му ме изгледаха злобно, а сивите му бакенбарди щръкнаха като козината на наежен котарак.

— Така ли! — каза той и посочи ширналото се пред нас тресавище. — Виждате ли Черната скала? Така! А ниския хълм отвъд нея, онзи с тръните? Това е най-каменистото място сред цялото тресавище. На такова място ли ще изкара стадото си един овчар? Вашето предположение, сър, е просто глупаво!

Смирено се съгласих, че съм се изказал, без да познавам фактите. Моята покорност му се понрави и той се впусна в по-нататъшни обяснения.

— Бъдете сигурен, сър, че за да стигна до дадено заключение, винаги имам достатъчно основания. Много пъти съм виждал момчето с неговия вързоп. Всеки ден, понякога и по два пъти... момент, доктор Уотсън! Дали очите ме лъжат, или действително нещо се движи сега по склона на онзи хълм?

Хълмът беше поне на няколко мили, но ясно видях на сиво-зеления фон малко черно петно.

— Елате, сър, елате! — Франкланд се втурна нагоре по стълбата. — Ще видите със собствените си очи и ще прецените сам.

На плоския, покрит с оловна ламарина покрив стоеше телескопът му — огромен уред, качен на триножник. Франкланд долепи око до тръбата и издаде вик на задоволство.

— Бързо, доктор Уотсън! Бързо, докато не е превалило хълма!

Видях го наистина! Едно хлапе с малък вързоп на рамо с мъка пълзеше по хълма. Когато стигна до билото, видях грубата му недодялана фигурка, която се очерта за момент на фона на студеното синьо небе. То се огледа крадешком, като че се страхуваше да не го следи някой, и се изгуби зад хълма.

— Е, прав ли съм?

— Този хлапак, разбира се, изглеждаше така, сякаш изпълнява някаква тайна заръка.

— А каква е заръката, може да се досети дори някой от местните полицаи. Но няма да им кажа нито дума и ви заклевам, доктор Уотсън, да мълчите и вие! Нито дума! Разбирате ли?

— Както ви е угодно.

— Те се отнасят с мен безсрамно! Безсрамно! Когато фактите по делото „Франкланд против Кралицата“ станат известни, обзалагам се, че вълна от негодувание ще залее страната. Нищо не може да ме накара да помогна на полицията! Те ще се радват, ако онези негодници изгорят на кладата самия мен вместо моето чучело. Нима си отивате? Не! Ще ми помогнете да изпразним тази кана в чест на голямото събитие!

Но аз не се поддадох на молбите му и когато той изяви намерението си да ме изпрати до вкъщи, успях да го разубедя.

Докато бях в полезрението му, вървах по пътя, а после ударих напъряко през тресавището към каменистия хълм, зад който бе изчезнало момчето. Всичко се развиваше в моя полза и ако пропуснех случая, който късметът ми подхвърляше на пътя, заклевам се, че нямаше да е поради липса на енергия или упоритост от моя страна. Когато стигнах билото, слънцето клонеше към залез и продълговатите склонове под мен бяха златнозелени от едната страна, а от другата тънеха в сива сянка. На далечния хоризонт се стелеше лека мъгла, от която изскачаха причудливите очертания на двете канари — Лисичата канара и Биливър. Необятното пространство беше безмълвно и застинало. Само една голяма сива птица — чайка или може би бекас, се виеше в синьото небе. Като че ли двамата бяхме единствените живи същества между огромния небесен свод и пустинята под него. Голият пейзаж, чувството за самотност и неизвестността, пред която бях изправен — всичко това прониза с хлад сърцето ми. Момчето не се виждаше. Но долу между хълмовете бяха струпани в кръг древните каменни обиталища, а в средата имаше едно с достатъчно запазен покрив, за да може да се използва за подслон при лошо време. Сърцето ми подскочи от радост, когато видях тази колиба. Сигурно това беше бърлогата, в която се криеше непознатият. Най-сетне кракът ми щеше да пристъпи прага на скривалището му! Тайната му щеше да бъде разкрита.

Тръгнах към колибата предпазливо, както навярно Степълтън приближаваше с вдигнат сак някоя кацнала пеперуда. С радост забелязах, че там наистина живее някой. Едва очертана пътечка между едрите валчести камъни водеше до разкривения отвор, който служеше за врата. Отвътре не се чуваше нито звук. Дали непознатият се

спотайваше там, или бродеше някъде из тресавището? Нервите ми се изопнаха в очакване на предстоящата опасна среща. Хвърлих цигарата, стиснах здраво дръжката на револвера и като се промъкнах решително до вратата, надзърнах вътре. Колибата беше празна.

И все пак имаше достатъчно белези, че не съм на грешна следа. Нямахте съмнение, че човекът се криеше тук. Няколко одеяла с непромокаеми калъфки лежах на каменната плоча, върху която някога е спал неолитният човек. В първобитното огнище се виждаше купчина пепел. Край него имаше кухненски съдове и кофа, наполовина пълна с вода. Разхвърляните празни консервни кутии показваха, че мястото е обитавано немалко време, а когато очите ми привикнаха с полумрака, зърнах в ъгъла канче и преполовена бутилка уиски. Един плосък камък в средата на колибата служеше за маса и на него бе оставен малък вързоп — несъмнено същият, който бях видял през телескопа на рамото на момчето. В него бяха завързани хляб, желиран език и два буркана с компот от праскови. Докато прибирах нещата, след като ги разгледах, сърцето ми изведнъж подскочи. На камъка лежеше лист хартия, на който пишеше нещо. Вдигнах го и прочетох грубо надрасканото с молив изречение: „Д-р Уотсън отиде в Кумб Треиси.“

За миг останах така, с листчето в ръце, като премислях значението на това кратко съобщение. Значи не съм Хенри, а мен е преследвал този неизвестен човек. И не самият той ме следи, а си има помагач (вероятно хлапакът), който ходи по дирите ми, и това тук бе отчетът му. Откак съм пристигнал, може би не съм направил и крачка, без да е била проследена. Постоянно имах усещането за някаква невидима сила, която с безкрайно умение и ловкост събираше около нас фината мрежа, чието докосване беше така леко, че само в изключителни моменти човек долавяше, че е впримчен.

„Щом има едно известие, сигурно има и друго“ — помислих си аз и заоглеждах колибата. Не открих и помен от хартия, както и никакви белези, по които да съдя за личността или намеренията на човека, който обитаваше това странно място. Явно беше само, че е със спартански навици и не държи много на удобствата в живота. Като погледнах зиналия покрив и си помислих за проливните дъждове, разбрах колко важна и повелителна трябва да е целта му, заради която стоеше в тази неприветлива дупка. Какъв беше той? Наш жесток враг

или ангел пазител? Заклех се да не напусна колибата, докато не разбера това.

Най-сетне издалеч се зачу звънтеж на подковани туристически обувки по камъните. После още веднъж и още веднъж, все по-близо. Свих се в най-тъмния ъгъл, вдигнах ударника на револвера в джоба си и реших да не издавам присъствието си, докато не разгледам непознатия. Стъпките идваха все по-наблизо, нечия сянка затъмни отвора на колибата.

— Каква прекрасна вечер, драги Уотсън — изрече един много познат глас. — Навън е много по-приятно, отколкото вътре.

ДВАНАЙСЕТА ГЛАВА

СМЪРТ В ТРЕСАВИЩЕТО

Останах няколко секунди седнал без дъх, не вярвайки на ушите си. После сетивата и гласът ми се възвърнаха и ми се стори, че в един миг огромна тежест се е смъкнала от плещите ми. Този хладен язвителен и ироничен глас можеше да принадлежи на един-единствен човек.

— Холмс! — извиках аз. — Холмс!

— Ела навън — каза той — и внимавай, моля те, с револвера.

Измъкнах се наведен през ниския отвор. Холмс седеше на един камък и когато видях изумената ми физиономия, в сивите му очи заигра насмешливо пламъче. Беше отслабнал, но имаше бодър жизнерадостен вид, а лицето му бе загоряло от слънцето и ожулено от вятъра. Със спортния си костюм и шапката не се различаваше от кой да е турист из тресавището, но беше останал верен на котешката си любов към чистотата. Беше така гладко обръснат, а ленената му риза — така идеално чиста, сякаш се намираще на улица „Бейкър“.

— Никога не съм се радвал толкова — казах, като стисках ръката му.

— И май не си се учудвал толкова?

— Да, признавам.

— Но не само ти си учуден, уверявам те. Докато не стигнах на двайсет крачки от вратата, нямах представа, че си открил временното ми убежище, а още по-малко, че дебнеш вътре.

— Познал си следите ми?

— Не, Уотсън. Опасявам се, че не бих се наел да разпозная следите ти сред всички други на света. Ако някога сериозно решиш да ме заблудиш, ще трябва да си смениш магазина за цигари, защото, щом видях фас с надпис „Брадли, улица «Оксфорд»“, разбрах, че моят приятел Уотсън е наблизо. Ей там до пътеката е. Хвърлил си го несъмнено в решителния миг, когато си се втурнал да щурмуваш празната хижа.

— Съвършено вярно.

— Така си и мислех и понеже познавам възхитителното ти упорство, бях убеден, че стоиш вътре в засада с оръжие в ръка и чакаш да се върне обитателят ѝ. Наистина ли ме мислеше за престъпника?

— Не знаех кой се крие тук, но бях решил да го открия.

— Прекрасно, Уотсън! А как научи местонахождението ми? Сигурно си ме видял през онази нощ, когато преследвахте каторжника и бях така неблагоприятен да допусна луната да ме освети.

— Да, тогава те видях.

— И несъмнено си претърсил всички колиби, докато си дошъл до тази, нали?

— Не. Твоят хлапак е бил забелязан и това ми послужи за указание, къде да те търся.

— Аха, старият господин с телескопа! Отначало не проумях какво блести на слънцето.

Той стана и надникна в колибата.

— Както виждам, Картрайт е донесъл припаси. Какво е това листче? О, бил си в Кумб Трейси!

— Да.

— За да говориш с госпожа Лаура Лайънс?

— Точно така.

— Отлично! Проучванията ни очевидно напредват паралелно и като обединим резултатите, надявам се, че ще имаме достатъчно пълна картина за случая.

— Радвам се от сърце, че те виждам, защото неизвестността и отговорността, която поех, вече бяха голямо изпитание за нервите ми. Но как си дошъл и какво правиш тук? Мислех, че си на улица „Бейкър“ и разрешаваш случая с шантажа.

— Точно така исках да мислиш.

— Значи използваш ме, а ми нямаш вяра — възкликнах с горчивина. — Мисля, че заслужавам по-друго отношение, Холмс!

— Драги приятелю, при разрешаването на този случай, както и при много други, твоята помощ е неоценима за мен и ако ти се струва, че съм ти погодил номер, моля да ми простиш. Право да ти кажа, направих го отчасти заради теб самия, защото прецених опасността, на която си изложен, и пристигнах, за да се заема лично с нещата. Ако бях заедно със сър Хенри и с теб, ясно е, че щях да имам същата гледна

точка, а присъствието ми щеше да накара нашите опасни противници да стоят нащрек. А така можех да действам свободно, което едва ли щеше да е възможно, ако живеех в Баскервил хол, и останах зад кулисите, готов да изляза на сцената в критичния момент.

— Но защо ме държеше в неведение?

— Ако ти знаеше всичко, това нямаше да ни помогне, а се увеличаваше опасността да бъда открит. Щеше да ти се прииска да ми съобщиш нещо или със свойствената ти добрина да ми създадеш някое удобство, така че щяхме да рискуваме, без да е необходимо. Доведох с мен Картрайт — нали си спомняш момчето от куриерското бюро — и той се грижеше за скромните ми нужди, къшей хляб и чиста яка. Какво повече е нужно на човек? Освен това зорките очи и бързите нозе на Картрайт бяха неоценими за мен.

— Значи съм писал отчетите си напразно? — гласът ми затрепери, като си спомних колко труд бях положил и каква гордост изпитвах, докато ги пишех.

Холмс извади от джоба си куп писма.

— Ето ги твоите отчети, драги приятелю, и мога да те уверя, че са проучени много старателно. Така добре организирах всичко, че пътят им се увеличаваше само с един ден. Поздравявам те горещо за трезвата мисъл и усърдието, което прояви при разследването на този изключително труден случай.

Все още ми беше болно, защото ми се струваше, че бях измамен, но топлотата, с която Холмс изрече тази похвала, пропъди яда ми. Освен това вътре в себе си чувствах, че е прав и че в интерес на целта, която преследвахме, бе по-добре да не зная, че той е в тресавището.

— Е, чудесно! — каза той, като видя, че лицето ми се проясни. — А сега кажи ми какво научи от госпожа Лаура Лайънс. Не е трудно да се досетя, че си ходил при нея, защото вече съм наясно, че тя е единственият човек в Кумб Трейси, който има някаква връзка с проучването ни. Всъщност ако ти не беше отишъл днес, сигурно аз щях да ида утре.

Слънцето беше залязло и над тресавището падна здрач. Захладня и двамата влязохме в колибата на топло. Свихме се в полумрака и аз докладвах на Холмс за разговора ми с дамата. Разказът го погълна изцяло, наложи се някои неща да повтарям по два пъти.

— Извънредно важен момент — каза той, когато свърших. — Така се запълва цяла една пропаст в този извънредно заплетен случай, която все не успях да преодоляя. Сигурно си разбрал, че между тази дама и Степълтън съществува интимна връзка.

— Не знаех за това.

— Не може да има никакво съмнение. Те се срещат, пишат си и между двамата цари пълно разбирателство. Сега в ръцете си имаме много силно оръжие. Само да мога да го използвам, за да въздействам на жена му...

— Жена му ли?

— Сега и аз ще ти дам някои сведения в замяна на тези, които ти ми даде. Дамата, която тук се представя като госпожица Степълтън, всъщност е негова съпруга.

— Боже мили, Холмс! Сигурен ли си? Как тогава той допусна сър Хенри да се влюби в нея?

— Това, че сър Хенри се е влюбил, не може да навреди на никого освен на самия сър Хенри. Както си забелязал, Степълтън направи всичко възможно, за да попречи на сър Хенри да я ухажва. Ще повторя: тази дама е жена, а не сестра на Степълтън.

— Но защо им е тази сложна измама?

— Защото е предвидил, че ще му бъде много по-полезна в ролята на свободна жена.

Всички мои неизказани предчувствия и смътни подозрения изведнъж добиха определена форма и се съсредоточиха върху естественика. Стори ми се, че в този спокоен безцветен човек със сламена шапка и мрежа за пеперуди съзирам нещо ужасяващо — същество, безкрайно търпеливо и лукаво, с усмихнато лице и кръвожадно сърце.

— Значи той е нашият неприятел, той ни следеше в Лондон?

— Да, това е решението на загадката.

— А предупреждението... сигурно тя го е пратила?

— Точно така.

Сред мрака, който така дълго ме обгръщаше, изплуваха полувидените, полупредугадени очертания на чудовищна мерзост.

— Сигурен ли си в това, Холмс? Откъде знаеш, че тази жена му е съпруга?

— При първата среща с теб той така се е забравил, че ти е разказал част от истинската си биография, и според мен после много пъти е съжалил за това. Степълтън наистина е бил училищен директор в Северна Англия. Няма нищо по-лесно от това да събереш сведения за един учител. Има училищни агенции, които могат да ти кажат всичко за всеки, упражнявал тази професия. След като направих малка справка, разбрах, че едно училище е било сполетяно от нещастие при ужасни обстоятелства и че собственикът, с друго име, е изчезнал с жена си. Дотук всичко съвпаднаше, а когато научих, че изчезналият директор е имал слабост към ентомологията, идентификацията стана пълна.

Мракът се разпръскваше, но още много неща оставаха в сянка за мен.

— Но щом тази жена му е съпруга, на какво се надява госпожа Лаура Лайънс? — попитах аз.

— Това е въпрос, върху който твоите изследвания хвърлят известна светлина. Разговорът ти с тази дама изяснява в немалка степен положението. Не знаех за замисления развод между нея и съпруга ѝ. Понеже смята Степълтън за неженен, тя явно си прави сметката да му стане жена.

— А когато разбере измамата?

— О, тогава тази дама ще се окаже много полезна за нас. Първата ни работа е да се срещнем с нея, и то още утре. Но не смяташ ли, Уотсън, че си се отлъчил от поста си, и то за доста дълго? Твоето място е в Баскервил хол.

Последните червени отблясъци на запад бяха угаснали и над тресавището бе съвсем тъмно. Няколко плахи звезди блещукаха на лилавото небе.

— Един последен въпрос, Холмс — казах, като ставах. — Няма защо да имаме тайни помежду си. Какво значи всичко това? Каква е целта?

Холмс отговори с глух глас:

— Убийство, Уотсън. Много добре обмислено и хладнокръвно убийство. Не ме питай за подробности. Моята примка се стяга около него така, както неговата около сър Хенри, и с твоя помощ той е вече почти в ръцете ми. Сега има само една опасност: да не би да нанесе удара си, преди ние да сме готови да нанесем нашия. Още един, най-

много два дни и всичко ще свърши, а дотогава бди над сър Хенри така, както любяща майка бди над болното си дете. Днешната ти мисия излезе успешна и при все това щеше да направиш по-добре, ако не го беше оставял. Слушай!

Един страхотен писък, продължителен вик, пълен с ужас и болка, разкъса тишината на тресавището. Кръвта се смръзна в жилите ми.

— Боже мой! — прошепнах. — Какво е това? Какво може да означава?

Холмс беше вече на крака и видях в отвора на колибата тъмния контур на атлетичната му фигура. С приведени рамене и източен врат се взираше в тъмнината.

— Шшшт — изсъска той. — Тихо!

Викът се чу ясно, защото беше много силен, но идваше някъде издалеч от мрачната пустош. Но сега долетя отново, по-близък, по-силен и по-настойчив.

— Къде е? — прошепна Холмс и по трепета в гласа му разбрах, че и той, човекът от желязо, е потресен до дъното на душата си. — Къде е това, Уотсън?

— Мисля, че там — посочих в тъмнината.

— Не, нататък.

Агонизиращият вик проехтя още веднъж в тихата нощ, но сега бе още по-близък и по-силен. И един нов звук се примеси към него — ниско хриптене, едновременно звънко и застрашително, което ту се засилваше, ту отслабваше като глухия постоянен шепот на морето.

— Кучето! — изкрещя Холмс. — Бързо, Уотсън! Бързо! Боже мой! Дано не е късно!

Той вече тичаше презглава надолу, а аз го следвах по петите. Точно отпред, някъде измежду възвишенията, долетя един последен отчаян вик, последван от тъпо тежко строполяване. Спряхме и се ослушахме. Никакъв звук не наруши повече потискащата тишина на безветрената нощ.

Холмс се хвана за главата като обезумял и тупна с крак.

— Изпревари ни, Уотсън. Закъсняхме!

— Не, не! Не може да бъде!

— Какъв глупак съм, че не развързах ръцете си по-рано. А и ти, Уотсън! Виждаш ли какво стана, като напусна поста си! Но заклевам се, ако се е случило най-лошото, ще отмъстим!

Тичахме в мрака слепешката, препъвахме се в камъните, мушкахме се през бодливите храсти, запъхтявахме се по височините и политахме надолу, неизменно следвайки посоката, от която бе долетял страховитият вик. На всяка височина Холмс се спираше и се взираше напрегнато, но черен мрак покриваше тресавището и нищо не помръдваше върху лицето на потискащата шир.

— Виждаш ли нещо?

— Нищо.

— Чакай! Какво е това?

До ушите ни достигна глух стон. Там значи, вляво! Отгоре един скалист хребет свършваше с отвесна скала, стърчаща над осеян с камъни склон. И там, сред камъните, разперено като орел, лежеше нещо тъмно. Докато тичахме към него, неясните очертания добиха определена форма. Беше проснат по очи човек с превита под страхотен ъгъл глава, подвити рамене и изгърбено тяло — сякаш се готвеше да направи смъртен скок. Позата му беше толкова чудновата, че в първия момент не можах да осъзная, че стонът, който бяхме доловили, е означавал отлитането на душата му. Сведохме се над тъмната фигура, но не чухме вече ни стон, ни шепот. Холмс докосна човека, но веднага отдръпна ръка и извика ужасен. Пламъкът на кибритената клечка, която запали, освети окървавените му пръсти и страшната, бавно увеличаваща се локва под разбития череп на жертвата. Но пламъкът освети и нещо друго, от което сърцата ни замряха от болка — тялото на сър Хенри Баскервил.

Нима беше възможно да забравим този ръждивокафяв спортен костюм — същия, който носеше, когато за пръв път се видяхме на улица „Бейкър“? Макар и за миг, видяхме го съвсем ясно, после пламъкът затрептя и угасна, така както угасна и последната надежда в душите ни. Холмс изохка, а лицето му се белееше в тъмнината.

— Скот! Скот! — извиках аз, като свих юмруци. — О, Холмс! Никога няма да си простя, че го оставих на произвола на съдбата.

— Аз съм по-виновен от теб, Уотсън. За да завърша, да приключа този случай, пожертвах живота на клиента си. Това е най-големият удар, който съм получавал. Но как можех да зная, как можех да зная, че въпреки всичките ми предупреждения той ще рискува живота си и ще излезе сам в тресавището?

— И ние чухме виковете му. Боже мой, какви виковете! И да не можем да му помогнем! Къде е това чудовищно куче, причинило смъртта му? Може би се спотайва някъде между скалите. А Степълтън къде е? Той ще отговаря за деянията си!

— Да, ще отговаря за всичко! Аз ще се погрижа за това! И чичото, и племенникът са убити: единият е умрял от страх само при вида на този звяр, който е смятал за свръхестествено същество, а другият издъхна, опитвайки се да се спаси с отчаяно бягство. Но сега ще трябва да докажем, че между този човек и звяра има връзка. Като не броим обаче онова, което чухме, изобщо не можем да твърдим, че кучето съществува, тъй като сър Хенри очевидно е умрял при падането. Но заклевам се, че колкото и хитър да е този приятел, ще го пипна, преди да е изминал и ден.

Стояхме с разбити сърца от двете страни на осакатеното тяло, съкрушени от внезапното и непоправимо нещастие, сложило печален край на целия ни дълъг и уморителен труд. После, когато луната се показа, се изкачихме на върха на скалата, от която беше паднал нещастният ни приятел, и огледахме посребреното злоещо тресавище. Далеч към Гримпен блещукаше една-единствена жълта светлина. Това можеше да бъде само самотният дом на Степълтънови. Вдигнах юмрук нататък със страшно проклятие.

— Защо не го заловим веднага?

— Не сме си свършили работата. Той е извънредно ловък и хитър. Не е важно какво знаем, а какво можем да докажем. Достатъчно е да направим една погрешна стъпка и мерзавецът въпреки всичко ще ни се изплъзне.

— Тогава какво да правим?

— Утре ще имаме доста работа. Тази нощ можем само да изпълним последния си дълг към нашия нещастен приятел.

Спуснахме се по стръмния склон към тялото, което чернееше сред посребрените камъни. При вида на тези мъчително сгърчени крайници сърцето ми се сви от болка, а очите ми се напълниха със сълзи.

— Трябва да извикаме помощ, Холмс! Двамата не можем да го пренесем през целия път до Баскервил хол. Боже мой, полудяваш ли!

Както се бе навел над тялото, Холмс изкрещя, после взе да подскача, да се смее и да стиска силно ръцете ми. Това моят сериозен и

сдържан приятел ли беше? Сякаш дяволът се бе вселил в него.

— Брада! Брада! Има брада!

— Брада ли?

— Това не е баронетът... това... Боже, това е моят съсед, каторжникът!

Трескаво обърнахме тялото и окървавената брада щръкна нагоре към студената и ярка луна. Не можех да сбъркам това ниско чело, хлътналите животински очи. Наистина беше същото лице, което ме беше измерило със злия си поглед между скалите на светлината на свещта, лицето на престъпника Селдън.

Само за миг всичко ми стана ясно. Спомних си, че баронетът ми беше казал, че е подарил целия си стар гардероб на Баримор. Значи Баримор пък го е дал на Селдън, за да го улесни в бягството му за Америка. Обувките, ризата, шапката, всичко беше на сър Хенри. Трагедията все пак си беше трагедия, но този човек и без това бе заслужил смърт според законите на страната. Обясних на Холмс как стои работата, а сърцето ми преливаше от радост и щастие.

— Значи облеклото е причината за смъртта на този нещастник — каза Холмс. — Съвсем ясно е, че на кучето е било дадено да подуши някоя вещ на сър Хенри, най-вероятно откраднатата в хотела обувка, и то се е нахвърлило върху този нещастник. Тук обаче има едно странно обстоятелство: как е разбрал Селдън в тъмното, че звярът е по следите му?

— Чул го е.

— Едно куче едва ли ще хвърли този закоравял престъпник в такъв ужас, та да крещи така диво за помощ, рискувайки да бъде отново заловен. Това, че извика няколко пъти, показва, че е разбрал отдалеч. Как е разбрал, че го преследва кучето?

— За мен по-голяма загадка е защо това куче, ако допуснем, че всичките ни предположения са правилни...

— Нищо не предполагам.

— Добре... Но защо това куче е пуснато тази нощ? Не мисля, че през цялото време се разхожда свободно из тресавището. Степълтън не би го пуснал, ако не е имал основания да смята, че сър Хенри ще бъде навън.

— Моята загадка е по-трудна. Струва ми се, че много скоро ще имаме обяснението на твоята, докато моята ще остане може би

завинаги неразбулена. Въпросът сега е какво ще правим с тялото на този клет негодник? Не можем да го оставим тук на лисиците и гарваните.

— Предлагам, докато влезем във връзка с полицията, да го оставим в една от колибите.

— Именно. Дотам ще можем да го отнесем. Хей, Уотсън, кой идва? Та това е самият той! Каква дързост! Не издавай с нищо подозренията ни! Нито дума, иначе плановете ни пропадат!

Някой идваше към нас през тресавището, забелязах огънче на пура. В този миг луната не бе забулена и разпознах подвижната фигура и подскачащата походка на естественика. Щом ни видя, той спря за миг, преди да продължи:

— А! Доктор Уотсън, вие ли сте! Най-малко вас очаквах да видя в тресавището посред нощ. Но... Боже мой! Какво е това? Някой е ранен? Не може да бъде! Нима това е нашият приятел сър Хенри!

Той се втурна покрай нас и се наведе над умрелия. Чух как тежко пое дъх, а пурата падна от ръката му.

— Кой... кой е този? — запъна се той.

— Това е Селдън, беглецът от Принстаун.

Степълтън обърна към нас мъртвешки бледото си лице, но с върховно усилие на волята успя да прикрие стъписването и разочарованието си. Острият му поглед се местеше от Холмс към мен и обратно.

— Боже мой, какъв ужас! Как е станало?

— Изглежда, е паднал от скалата и си е счупил врата. Двамата с моя приятел се разхождахме, когато чухме вик.

— И аз го чух, затова излязох. Разтревожих се за сър Хенри.

— Защо тъкмо за сър Хенри? — не се въздържах.

— Защото му бях предложил да намине към къщи. Понеже не дойде, се изненадах и, естествено, когато чух викове из тресавището, се обезпокоих за него. Между другото — очите му отново зашариха ту към Холмс, ту към мен — чухте ли нещо друго освен виковете?

— Не — отвърна Холмс, — а вие?

— Не.

— Тогава защо питате?

— О, нали знаете историите, които разправят селяните, за призрачното куче и други такива чудеса. Казват, че го чували нощем из

тресавището. Чудех се дали не сте дочули някакъв вой тази нощ.

— Не чухме нищо подобно — каза аз.

— А каква е вашата теория за смъртта на този нещастник?

— Без съмнение тревогите и постоянният страх да не го заловят са помрачили разсъдъка му. В пристъп на безумие е хукнал да тича из тресавището, паднал е отгоре и си е счупил врата.

— Доста вероятно звучи — каза Степълтън сякаш с облекчение.

— А вие, господин Шерлок Холмс, какво мислите за това?

Моят приятел се поклони.

— Бързо установявате самоличността на човек — каза той.

— Очаквахме ви още когато пристигна доктор Уотсън. Идвате тъкмо навреме, за да присъствате на една трагедия.

— Наистина. Струва ми се, че обяснението на моя приятел е правилно. Утре ще отнесе със себе си в Лондон само един неприятен спомен.

— Утре се връщате?

— Така възнамерявам.

— Надявам се, че вече сте хвърлили известна светлина върху всички тези събития, които така ни озадачиха?

Холмс сви рамене:

— Човек невинаги постига успеха, на който се надява. На детектива са нужни факти, а не легенди и слухове. Нищо не излезе от тази работа.

Моят приятел говореше с най-естествен и непринуден тон. Степълтън продължаваше да го гледа изпитателно. После се обърна към мен:

— Бих ви предложил да отнесем този нещастник до вкъщи, но сестра ми така ще се изплаши, че всъщност не настоявам. Мисля, че ако го покрием с нещо, можем да го оставим тук до утре.

Така и направихме. След като отклонихме гостоприемното предложение на Степълтън, се отправихме към Баскервил хол, като оставихме естественика да си иде сам. По някое време се обърнахме и видяхме бавно отдалечаващата му се в безкрая на тресавището фигура, а отзад — черното петно на посребрения склон, където лежеше човекът, приключил така ужасно живота си.

— Най-сетне се вчепкахме — каза Холмс, докато крачехме един до друг. — Какво самообладание само! Как се окопих мигновено,

след като разбра, че жертва на замисъла му е станал съвсем друг човек. И в Лондон ти казах, Уотсън, и сега ще повторя: не сме кръстосвали шпага с по-корав противник.

— Съжалявам само, че те видя.

— И аз съжалих в първия момент, но нямаше как да го избегнем.

— А как мислиш: сега, когато знае, че си тук, ще измени ли плановете си?

— Може би ще действа по-предпазливо или, напротив, ще се реши изведнъж на някоя отчаяна постъпка. Както повечето ловки престъпници навярно се осланя твърде много на собствената си хитрина и си въобразява, че напълно ни е изиграл.

— Защо не го арестуваме веднага?

— Драги ми Уотсън, ти си човек на действието. Изглежда, само за това си роден. Каква полза от това? Нямаме никакви доказателства срещу него. Тъкмо в това е дяволската му хитрост! Ако действаше чрез друг човек, можеше да се доберем до някакви улики, но сега и да извадим кучето на бял свят, това няма да ни помогне, за да сложим въжето около врата на господаря му.

— Но материал за дело има.

— Дори помен няма, само предположения и догадки. В съда ще станем за смях, ако се явим с такава история и такива факти.

— Имаме смъртта на сър Чарлс.

— Намерен мъртъв без следа от насилие. Двамата с теб знаем, че е умрял от страх, знаем и какво го е изплашило, но как ще убедим в това дванайсетте дебелоглави съдебни заседатели? Къде е кучето? Къде са следите от зъбите му? Ние знаем, разбира се, че куче не хапе умрял човек и че сър Чарлс е издъхнал, преди звярът да се нахвърли отгоре му. Но това трябва да се докаже, а ние не сме в състояние да го сторим.

— Ами станалото тази вечер?

— Положението е почти същото. И сега няма пряка връзка между кучето и смъртта на този човек. Ние изобщо не видяхме кучето. Само го чухме, но не можем да докажем, че е гонило именно каторжника. Пълна липса на мотивировка! Не, драги, трябва да приемем, че досега нямаме никакви улики за престъпление, затова сме длъжни да ги намерим, ако ще да се наложи да рискуваме.

— Какво предлагаш?

— Надявам се много на онова, което госпожа Лаура Лайънс би могла да направи за нас, когато бъде наясно с положението. Имам и още нещо наум. Но да не мислим за утрешния ден, макар да се надявам, че преди той да измине, най-сетне ще сме взели надмощие.

Нищо повече не можах да изтръгна от него; вървя, потънал в мислите си, до самата врата на Баскервил хол.

— Ще влезеш ли?

— Да, не виждам смисъл да се крия повече. Но... една последна дума, Уотсън: не казвай нищо на сър Хенри за кучето. Нека си мисли, че причината за смъртта на Селдън е такава, каквато на Степълтън му се иска да вярваме, че е. Така ще има повече мъжество за изпитанието, което ще трябва да изживее утре, след като, доколкото си спомням от твоя отчет, е поел ангажимент да вечеря у Степълтънови.

— Но и аз съм поканен.

— Тогава ще им се извиниш, а той ще отиде сам. Това лесно ще се нареди. Струва ми се, че не сме закъснели прекалено много за вечеря.

ТРИНАЙСЕТА ГЛАВА

ЗАЛАГАНЕ НА МРЕЖИТЕ

Сър Хенри се зарадва, когато видя Шерлок Холмс, защото от няколко дни се надяваше, че последните събития ще накарат Холмс да пристигне от Лондон. Все пак той вдигна учудено вежди, като видя, че приятелят ми пристига без багаж и изобщо не се опитва да обясни липсата му. Дадохме му всичко, от което се нуждаеше, и бързо седнахме на масата, където разказахме на баронета онази част от преживелиците ни, която би следвало да знае. На мен се падна неприятното задължение да съобщя на Баримор и на жена му за смъртта на Селдън. За лакея това беше явно облекчение, но тя плака горчиво, закрила лице с престилката си. В очите на целия свят Селдън беше убиец — полузвяр, полудемон, но за нея завинаги щеше да си остане малкото своенравно момченце от времето на нейното моминство — детето, което не се е откъсвало от ръцете ѝ. Наистина за окайване е онзи мъж, когото поне една жена няма да оплаче след смъртта му.

— Откак Уотсън излезе сутринта, цял ден седя у дома в лошо настроение — каза баронетът. — Смятам, че заслужавам похвала за спасеното обещание. Ако не бях дал дума, че няма да излизам сам, сигурно щях да прекарам по-весело вечерта, защото Степълтън ме беше поканил да им погостувам.

— Да, много по-весело щяхте да прекарате, не се съмнявам — сухо каза Холмс. — Между другото едва ли ще ви се понрави това, че ние всъщност вас оплакахме.

Сър Хенри отвори широко очи:

— Как така?

— Онзи нещастник беше облечен във ваши дрехи. Опасявам се, че лакеят ви, който му ги е дал, ще си има неприятности с полицията.

— Едва ли. Доколкото си спомням, нямаха монограм!

— Това е истинско щастие за него, а всъщност и за всички нас, защото в случая деянията ви са противозаконни. Струва ми се, че като

добросъвестен детектив мой пръв дълг ще е да арестувам цялата къща. Отчетите на Уотсън са силно уличаващи документи.

— Но какво става всъщност? — попита баронетът. — Нещо изяснихте ли? Ние двамата с Уотсън едва ли сме проумели нещо, откак сме пристигнали.

— Мисля, че не след дълго ще бъда в състояние да ви изясня положението. Случаят е извънредно труден и забъркан. Няколко обстоятелства още се нуждаят от изясняване, но и те скоро ще бъдат осветлени.

— Ние имахме едно преживяване, за което Уотсън без съмнение ви е разказал. Чухме кучето в тресавището и мога да се закълна, че не всичко около него е суеверие. В Америка съм имал работа с кучета и ги разпознавам само като ги чуя. Ако можете да сложите намордник и синджир на това куче, готов съм да се закълна, че сте най-великият детектив на всички времена.

— Мисля, че с ваша помощ ще успея да му сложа намордник и да го завържа здраво.

— Готов съм да направя каквото ми кажете.

— Чудесно! Но ще настоявам да го изпълнявате, без да искате непрекъснато обяснения.

— Както ви е угодно.

— Ако изпълнявате всичко, мисля, че има вероятност нашият малък проблем скоро да бъде разрешен. Не се съмнявам...

Той млъкна внезапно и се загледа втренчено някъде над главата ми. Светлината падаше върху лицето му, което беше така напрегнато и неподвижно, че приличаше на тънко изваяна класическа статуя, олицетворение на будност и съсредоточеност.

— Какво има? — извикахме двамата със сър Хенри.

Когато отново ни погледна, разбрахме, че потиска някакво вътрешно вълнение. Лицето му бе все така неподвижно, но в очите му светеше ликуващ блясък.

— Извинете ме за прехласването ми като любител на изкуството — каза той и посочи към редицата портрети, окачени на отсрещната стена. — Уотсън не смята, че разбирам нещо от живопис, но то е от завист, защото схващанията ни се различават. Но това наистина е прекрасна галерия от портрети.

— Щастлив съм да го чуя от вас — каза сър Хенри, гледайки с известна изненада приятеля ми. — Нямам претенции да разбирам от тези неща, по-добре мога да оценя кон или бик, отколкото една картина. Не знаех, че намирате време да се занимавате с изкуство.

— Познавам хубавото веднага щом го видя, а сега наистина виждам нещо хубаво. Мога да се закълна, че онази дама със синята копринена рокля е работа на Кнелер^[1], а дебелият джентълмен с перуката — на Рейнолдс^[2]. Това са ваши предци, нали?

— Да, до един.

— Знаете ли имената им?

— Баримор през цялото време ми ги набива в главата и мисля, че мога безгрешно да си кажа урока.

— Кой е онзи джентълмен с далекогледа?

— Контраадмирал Баскервил, служил под заповедите на Родни в Западна Индия. Човекът със синята куртка и свитъка в ръка е сър Уилям Баскервил, председател на комисия в Камарата на общините по времето на Пит.

— А горделивецът срещу мен? Онзи с черното кадифе и дантелата?

— О, с него си заслужава да се запознаете. Той е причината за всичките ни нещастия — злодеят Хуго, от когото води началото си легендата за Баскервилското куче. Едва ли ще бъде забравен някога.

Гледах портрета с интерес и известна почуда.

— Боже мой! — извика Холмс. — Изглежда спокоен и кротък човек, но в погледа му наистина има нещо демонично. Представях си го по-едър и с разбойническа физиономия.

— Портретът е автентичен, в това няма съмнение. На гърба са написани името и датата — 1647 година.

До края на вечерта Холмс не говори почти нищо, но портретът на стария гуляйджия, изглежда, го беше обаял и той не откъсна очи от него. Едва по-късно, когато сър Хенри се прибра в стаята си, можах да разбера какво го бе погълнало до такава степен. Със свещ в ръка Холмс ме заведе обратно в трапезарията и вдигна светлината към потъмнелия от времето портрет на стената.

— Забелязваш ли нещо?

Вгледах се в широкополата шапка, украсена с пера, и прямото сурово лице, оградено с дълги къдрици и бяла дантелена яка. Лицето

не беше жестоко, а само студено, строго и малко високомерно, със стиснати тънки устни и хладен, нетърпящ възражения поглед.

— Не ти ли напомня за някой твой познат?

— В челюстта има нещо общо със сър Хенри.

— Това е може би внушение. Почакай за миг.

Той се качи на един стол и стиснал свещта в лявата си ръка, сгъна дясната и закри широкополата шапка и дългите къдрици.

— Сили небесни! — извиках изумен.

От платното ме гледаше лицето на Степълтън.

— Видя ли го най-сетне? Очите ми са привикнали да отделят лицата от допълненията около тях. Най-важното качество на един криминалист е да може да вижда всичко въпреки дегизировката.

— Но това е поразително! Сякаш е негов портрет!

— Ето ти интересен пример за превъплъщение — и физическо, и духовно. Започне ли човек да изучава фамилни портрети, голяма е вероятността да приеме доктрината за прераждането. Степълтън също е Баскервил, това е очевидно.

— С претенции за наследство?

— Точно така. Този портрет постави в ръцете ни най-важната от липсващите нишки. Пипнахме го, Уотсън, пипнахме го и мога да се закълна, че до утре вечер той ще пърха в мрежата ни безпомощен както пеперудите в неговата. Карфица, парче корк и картонче и ще го прибавим към нашата колекция на улица „Бейкър“.

Отстъпвайки от портрета, Холмс избухна в смях — нещо необичайно за него. В редките случаи, когато го чувах да се смее, знаех, че някому се пише лошо.

Събудих се рано сутринта, но Холмс явно бе станал още по-рано, защото, докато се обличах, го видях да се връща отнякъде по алеята.

— Днес ще имаме богат лов — отбеляза той, потривайки радостно ръце. — Всички мрежи са заложени, не след дълго започваме да ги изтегляме. Преди да се стъмни, ще разберем дали сме хванали голямата зъбата щука, или се е измъкнала през някоя дупка.

— В тресавището ли си бил?

— Изпратих от Гримпен в Принстаун съобщение за смъртта на Селдън. Мога да обещаая, че никой няма да бъде безпокоен за тази работа. Свързах се и с моя верен Картрайт, защото, ако не бях го

успокоил, че съм жив и здрав, сигурно щеше да издъхне пред вратата на колибата ми като куче на гроба на господаря си.

— Какъв е следващият ход?

— Да се видим със сър Хенри. А, ето го и него!

— Добро утро, Холмс — каза баронетът. — Приличате на генерал, който изготвя плана за сражението с началник-щаба си.

— Точно така. Уотсън чакаше заповеди.

— Аз също.

— Много добре. Доколкото разбрах, довечера сте поканени на вечеря у нашите приятели Степълтънови.

— Надявам се, че вие също ще дойдете. Те са много гостоприемни хора и съм уверен, че много ще ви се зарадват.

— За съжаление на нас с Уотсън ни се налага да заминем за Лондон.

— За Лондон?

— Да. Смятам, че в настоящия момент ще бъдем по-полезни там. Лицето на баронета се издължи.

— Надявах се, че ще останете при мен, докато не приключи всичко. Когато човек е сам, Баскервил хол и тресавището не са особено приятно място.

— Драги приятелю, трябва да ми вярвате безусловно и точно да изпълнявате онова, което ви казвам. Кажете на вашите приятели, че с удоволствие бихме дошли с вас, но неотложна работа ни е принудила да отпътуваме за града. Надяваме се съвсем скоро да се върнем в Девъншър. Ще им предадете това, нали няма да забравите?

— Щом настоявате.

— Друг избор нямаме, уверявам ви.

По свъсените вежди на баронета разбрах, че е дълбоко засегнат от нашето заминаване и го приема за дезертъорство.

— Кога желаете да потеглите? — попита той студено.

— Веднага след закуска. Ще отидем с кола до Кумб Трейси, а Уотсън ще остави нещата си като гаранция, за да сте сигурен, че ще се върне. Уотсън, ти ще изпратиш бележка на Степълтън с извинение, че не можеш да отидеш.

— Защо да не дойда и аз с вас в Лондон? — каза баронетът. — Защо да седя тук сам?

— Защото ваш дълг е да стоите на поста си! Защото ми дадохте дума да вършите онова, което ви кажа, и аз ви казвам да останете.

— Добре, оставам!

— Още нещо: искам да отидете в Мерипит хаус с кола. Когато пристигнете, изпратете кабриолета обратно, а на Степълтън кажете, че възнамерявате да се приберете пеш.

— Пеш през тресавището?

— Да.

— Но нали тъкмо това толкова пъти ме предупреждавахте да не правя!

— Този път спокойно можете да го направите. Ако нямах пълно доверие във вашите нерви и кураж, нямаше да ви карам да го правите, а се налага.

— Тогава ще го направя.

— Но ако ви е мил животът, не минавайте през тресавището отникъде другаде освен по пряката пътека от Мерипит хаус до Гримпенския път.

— Ще изпълня точно каквото ми наредите.

— Отлично! А аз ще се радвам, ако след закуска потеглим възможно най-бързо, за да сме в Лондон следобед.

Бях много зачуден от тази програма, при все че си спомних как снощи Холмс каза на Степълтън, че си заминава на другия ден. Но и през ум не ми мина, че ще пожелае и аз да тръгна с него, нито пък разбих как може и двамата да отсъстваме в миг, който и самият той смяташе за критичен. Не оставаше друго обаче, освен да се подчинявам безпрекословно. И тъй, сбогувахме се с нашия опечален приятел и след два часа слязохме на гарата в Кумб Трейси, откъдето изпратихме кабриолета обратно. На перона ни чакаше едно малко момче.

— Какво ще заповядате, сър?

— Вземи този влак до града, Картрайт. Щом пристигнеш, прати от мое име телеграма на сър Хенри Баскервил с молба, ако е намерил моя забравен бележник, да ми го изпрати с препоръчана поща.

— Да, сър.

— Сега попитай в пощенската станция дали има някакво известие за мен.

Момчето се върна с телеграма, която Холмс ми подаде. Тя гласеше: „Идвам със заповед за арест. Пристигам пет и четирийсет, Лестрейд.“

— Това е в отговор на моята телеграма от тази сутрин. Смятам, че той е най-добрият от професионалните детективи и неговата помощ може да се окаже нужна. Сега, Уотсън, най-добрият начин да си прекараме времето, струва ми се, е като навестим твоята познайница госпожа Лаура Лайънс.

Планът му започваше да ми се поизяснява. Той желаше чрез баронета да убеди Степълтън, че наистина сме заминали, а ние всъщност щяхме да се върнем, когато сме най-нужни. Ако сър Хенри споменеше пред Степълтънови за телеграмата му от Лондон, това щеше да разсее и последните им съмнения. Струваше ми се, че усещах как мрежите ни все по-плътно обкръжаваха зъбатата щука.

Госпожа Лаура Лайънс беше в работната си стая и Шерлок Холмс започна разговора с такава откровеност и непосредственост, че тя се смути.

— Разследвам обстоятелствата, при които е настъпила смъртта на покойния сър Чарлс Баскервил — каза той. — Приятелят ми доктор Уотсън ме осведоми какво сте казали по този повод, а също и какво сте премълчали.

— Какво съм премълчала? — попита тя предизвикателно.

— Признали сте, че сте помолили сър Чарлс да бъде при вратата в десет часа, а ние знаем, че това са мястото и часът на неговата смърт. Премълчали сте връзката между тези два факта.

— Връзка няма.

— Значи трябва да е станало поразително съвпадение. Но аз мисля, че в крайна сметка ще установим връзката. Ще бъда съвсем откровен с вас, госпожо Лайънс. Ние смятаме, че е извършено убийство, а уликите са такива, че под отговорност може да бъде привлечен не само вашият приятел Степълтън, но и неговата съпруга.

Дамата скочи от стола.

— Неговата съпруга! — изкрещя тя.

— Това вече не е тайна. Особата, представяна тук за сестра на Степълтън, е в действителност негова жена.

Госпожа Лайънс седна отново. Ръцете ѝ стискаха конвулсивно дръжката на стола и аз видях как розовите ѝ нокти побеляха.

— Съпруга! — повтори тя. — Съпруга! Та нали не беше женен?
Шерлок Холмс сви рамене.

— Докажете ми! Докажете ми! И ако докажете това!...

Свирепият блясък в очите ѝ говореше по-добре от думите.

— Ето, момент — каза Холмс и извади от джоба си някакви книжа. — Ето ви една снимка на тази двойка, направена в Йорк преди четири години. На гърба има надпис „Господин и госпожа Ванделър“, но няма да е трудно да познаете и него, и нея, ако сте я виждали. А тук имам три документа, подписани от хора, заслужаващи пълно доверие. В тях са описани господин и госпожа Ванделър, които по това време са държали частното училище „Сейнт Оливър“. Прочетете ги и ще престанете да се съмнявате в самоличността на тези хора.

Тя прехвърли книжката, а след това ни погледна с неподвижното застинало лице на отчаяна жена.

— Господин Холмс — каза тя, — този човек ми предложи да се ожени за мен, ако получа развод от мъжа си. Този мерзавец ме е лъгал по всевъзможни начини! И една думица от онова, което ми е казвал, не е вярна. Но защо? Защо? Въобразявах си, че прави всичко заради мен. Сега разбирам, че съм била само оръдие в ръцете му. Защо да бъда вярна на човек, който никога не ми е бил верен? Защо да се мъча да го предпазя от това, което неговите злодеяния водят след себе си? Питайте ме каквото искате, нищо няма да скрия. Заклевам ви се само в едно: когато писах писмото, изобщо не съм подозирала, че с това мога да навлека беда на стария джентълмен, който беше най-добрият ми благожелател.

— Вярвам ви напълно, госпожо — каза Шерлок Холмс. — От завръщането към тези събития сигурно ще ви заболи и може би ще е по-леко за вас, ако аз разказвам, а вие ме поправяте, в случай че направя някоя съществена грешка. Степълтън ви внуши да напишете това писмо, нали?

— Дори ми го продиктува.

— Предполагам, внушил ви е, че е нужно, за да получите помощ от сър Чарлс за съдебните разноски, свързани с вашия развод.

— Именно.

— И после, след като сте изпратили писмото, ви е убедил да не отивате на срещата?

— Каза ми, че честолюбието му щяло да се накърни, ако някой друг даде пари за това, и макар че самият той бил беден човек, щял да пожертва и последното си пени, за да паднат препятствията, които ни разделят.

— Той, изглежда, умее да бъде много убедителен. После не чухте нищо повече, докато не прочетохте във вестника съобщението за смъртта, така ли?

— Да.

— А той ви накара да се закълнете, че няма да казвате нищо за уговорката със сър Чарлс?

— Да. Каза, че смъртта на сър Чарлс била много загадъчна и сигурно щели да ме заподозрат, ако уговорената среща излезе наяве. Изплаших се и реших да мълча.

— Но имахте известни подозрения, нали?

Тя сведе очи в двоумение.

— Знаех що за човек е — каза тя, — но ако беше честен към мен, винаги щях да му бъда предана.

— Мисля, че, общо взето, сте се отървали щастливо. Държали сте го в ръцете си, той е знаел това и все пак сте жива. През последните месеци сте вървели по ръба на пропастта. Сега можем да ви кажем довиждане, госпожо Лайънс, а вероятно скоро ще се видим пак.

Случаят вече се оформя, трудностите една след друга отпадат — каза Холмс, докато чакахме да пристигне лондонският експрес. — Скоро ще съм в състояние да обобщя в единен разказ това най-сензационно и уникално модерно престъпление. Изучаващите криминология ще си спомнят подобните случаи в Гродно, Малорусия, през 1866 година и, разбира се, убийствата, извършени от Андерсън в Северна Каролина, но нашият случай има някои съвсем своеобразни особености. Дори в този миг още нямаме ярки улики против този толкова хитър човек. Но ще бъде много изненадан, ако тази нощ всичко не се изясни окончателно.

Експресът навлезе с грохот в гарата и от един от първокласните вагони скочи нисък набит човек, приличен на булдог. Ръкувахме се и по благоговейния поглед, с който детективът гледаше моя другар, разбрах веднага, че Лестрейд е разбрал много неща след ония дни, когато двамата за пръв път работиха съвместно. Отлично помнех

презрението, което предизвикваха у този човек на действието логическите изводи на теоретика.

— Дебела работа, а? — попита Лестрейд.

— Най-големият случай от години насам. Имаме на разположение два часа. Смятам, че можем да ги оползотворим, като се нахраним, а после, Лестрейд, ще ти поднеса порция чист нощен дартмурски въздух, за да ти се изчистят дробовете от лондонската мъгла. Не си идвал тук, нали? Предполагам, че никога няма да забравиш първото си посещение.

---

[1] *Готфрид Кнелер* (1648–1723) — немски живописец, предимно портретист, придворен художник в английския кралски двор при Чарлс II, Джеймс II, Уилям III, кралица Ана и Джордж I. — Б.р. ↑

[2] *Сър Джошуа Рейнолдс* (1723–1792) — прочут портретист, председател на Кралската академия на изящните изкуства. — Б.р. ↑

ЧЕТИРИНАЙСЕТА ГЛАВА БАСКЕРВИЛСКОТО КУЧЕ

Един от недостатъците на Шерлок Холмс, ако изобщо може да се нарече недостатък, беше, че страшно мразеше да говори пред когото и да е за плановете си, преди да е настъпил моментът за изпълнението им. Това несъмнено донякъде се дължеше на властната натура на този човек, който обичаше да влияе върху околните и да ги изненадва, а донякъде и на професионалната му предпазливост, която го караше да не поема излишни рискове. Това обаче беше доста неприятно за онези, които работеха като негови сътрудници и помощници. Често съм патил от тази негова черта, но никога така мъчително, както през това дълго пътешествие в тъмнината. Предстоеше ни голямо изпитание. Щяхме най-сетне да нанесем решителния удар, Холмс продължаваше да не казва нищо и аз можех само да гадая за хода на действията ни. Вече тръпнех от нервно напрежение, когато най-сетне хладният вятър в лицето и тъмните голи простори от двете страни на тесния път ми подсказаха, че сме отново в тресавището. Всяка крачка на конете и всяко завъртане на колелата ни приближаваха към кулминационната точка на това приключение.

Заради кочияша на кабриолета, когото бяхме наели, не приказвахме по нашата работа, така че водехме някакъв банален разговор и нервите ни бяха опънати от възбуда и напрежение. След тази принудена сдържаност почувствах истинско облекчение, когато най-после минахме край къщата на Франкланд и разбрах, че приближаваме Баскервил хол и мястото на бъдещото действие. Не спряхме пред входа, а чак при страничната врата на алеята с тисовете. Платихме на кочияша и го отпратихме незабавно обратно за Кумб Трейси, а ние поехме към Мерипит хаус.

— Въръжен ли сте, Лестрейд?

Дребничкият детектив се усмихна:

— Щом имам панталони, значи имам и заден джоб, а щом имам заден джоб, значи в него има нещо.

— Отлично! Ние с моя приятел също сме готови за всякакви изненади.

— Не казвате почти нищо, господин Холмс. В какво се състои играта?

— В чакане.

— Ей Богу, мястото не изглежда много весело — каза детективът и потръпна, като огледа мрачните склонове на хълмовете и мъглата, потопила като огромно езеро Гримпенското мочурище. — Виждам отпред светлините на някаква къща.

— Това е Мерипит хаус, крайната цел на пътешествието ни. Моля ви да ходите на пръсти и да говорите само шепнешком.

Движехме се предпазливо по пътеката, но на сто и петдесет метра от къщата Холмс ни спря.

— Достатъчно — каза той. — Онези скали отдясно са чудесно прикритие.

— Тук ли ще чакаме?

— Да. Ще устроим малка засада. Слезте в тази падинка, Лестрейд. Ти си влизал в къщата, нали, Уотсън? Можеш ли да ми кажеш разположението на стаите? Какви са тези прозорци с решетките в края?

— Мисля, че са на кухнята.

— А другият, който свети така ярко?

— Там със сигурност е трапезарията.

— Капаците са вдигнати. Ти познаваш най-добре терена. Иди внимателно дотам и виж какво правят. Но, за Бога, не бива да разберат, че ги наблюдаваш!

Изминах на пръсти пътеката, сниших се зад niskия зид около младата овощна градина и примъквайки се в сянката му, стигнах до място, откъдето можех да надникна през прозореца.

В стаята имаше само двама души — сър Хенри и Степълтън. Седяха край кръглата маса един срещу друг, обърнати с профил към мен. И двамата пушеха пури, пред тях имаше кафе и вино. Степълтън говореше оживено, но баронетът изглеждаше блед и разсеян. Нищо чудно да бе потиснат от мисълта, че ще трябва да се връща сам през зловещото тресавище.

Докато ги наблюдавах, Степълтън стана и излезе от стаята, а сър Хенри си напълни чашата и се облегна на стола, смучейки пурата си.

Чух изскърцване на врата и хрускането на подметки по чакъла. Стъпките минаха по пътеката от вътрешната страна на зида, недалеч от мястото, където се бях притаил. Надничайки отгоре, видях, че естественикът е изправен пред вратата на една барака в ъгъла на градината. Ключът щракна в ключалката и когато Степълтън влезе, отвътре се чу някакъв особен шум от боричкане. Той остана не повече от минута-две, след това ключът отново изщрака и естественикът мина край мен и влезе в къщата. Когато видях, че се върна при госта си, изпълях безшумно назад до мястото, където ме чакаха двамата, за да им кажа какво съм видял.

— Значи, Уотсън, дамата я няма там? — попита Холмс, когато свърших доклада си.

— Да.

— Къде може да е? Никоя от стаите не свети освен кухнята.

— И аз не мога да си представя къде е.

Вече казах, че над Гримпенското мочурище беше паднала гъста бяла мъгла. Тя пълзеше бавно към нас в ниска, плътна и рязко очертана маса, ограждайки ни постепенно като стена. Под лунната светлина напомняше голям блестящ ледник, а стърчащите върхове на раздалечените канари бяха като носени от него морени.

Холмс, който беше обърнал глава нататък и наблюдаваше тази лениво пълзяща стена, промърмори нетърпеливо:

— Тя идва насам, Уотсън!

— Има ли значение?

— Много голямо. Само това може да обърка плановете ми. Той едва ли ще се бави още дълго. Часът е вече десет. Нашият успех, а дори и животът на сър Хенри зависят в известна степен от това, дали той ще си тръгне, преди мъглата да стигне до пътеката.

Над нас нощта беше ясна и чудно красива. Звездите блестяха студено, целият пейзаж се къпеше в меката и сякаш плаха светлина на полумесеца. Пред нас се чернееше къщата, а начупеният покрив и настръхналите ѝ комини се открояваха рязко на фона на обсипаното със сребърен прах небе. Широките златни ивици светлина от долните прозорци пресичаха градината и изчезваха в тресавището. Една от тези ивици внезапно изчезна. Слугите бяха излезли от кухнята. Остана само лампата в трапезарията, където двамата — жадният за кръв домакин и нищо неподозиращият гост, все още бърбеха, пушейки пурите си.

С всяка изминала минута бялата пухеста маса, която покриваше вече половината от тресавището, идваше по-близо до къщата. Първите прозрачни валма вече се виеха в златния квадрат на осветения прозорец. Зидът в другия край на градината вече не се виждаше и само дърветата стърчаха над въртопа от бяла пара. Видяхме как облаците мъгла изпълзяха от двете страни на къщата и се сляха бавно отпред в плътна стена, над която само горният етаж и покривът останаха да плуват като чудноват кораб в някакво фантастично море.

Холмс гневно удари с ръка по скалата пред нас и тупна с крак от нетърпение.

— Ако до петнайсет минути не си тръгне, пътеката ще е покрита с мъгла. А след половин час няма да можем да различим и собствените си ръце.

— Да отстъпим малко назад, на по-високо?

— Да, май ще е по-добре.

Мъглата прииждаше, а ние отстъпвахме пред нея, докато се отдалечихме на близо километър от къщата, но гъстото бяло море с посребрена от луната повърхност продължаваше да се разлива бавно и неумолимо към нас.

— Отдалечихме се много — каза Холмс. — Рисковано е, защото може да бъде настигнат, преди да стигне до нас. Каквото и да става, трябва да стоим тук — той коленичи и долепи ухо до земята: — Слава Богу! Струва ми се, че идва.

Звук от бързи стъпки наруши безмълвието на тресавището. Криейки се зад скалите, се взирахме напрегнато в посребрената отгоре стена пред нас. Стъпките закънтяха все по-ясно и изведнъж от мъглата като иззад завеса се яви човекът, когото чакахме. Щом видя над главата си ясното звездно небе, той се огледа изненадано. После забърза по пътеката, мина недалеч от нас и продължи нагоре по дългия склон. Докато вървеше, час по час се озърташе назад, поглеждайки ту през едното, ту през другото си рамо, очевидно неспокоен.

— Шшшт — изсъска Холмс и чух остро изщракване от зареждане на пистолет. — Внимавайте! Идва!

Откъм пълзящата към нас маса долетя слаб, но отчетлив ситен тропот. Мъглата беше на петдесетина метра от нас и ние и тримата се бяхме втренчили в нея, недоумявайки какво ли чудовище ще изхвъркне. Както стоях до Холмс, погледнах за миг лицето му. Беше

бледо, но тържествуващо, очите блестяха силно на лунната светлина. Но внезапно те почти изскочиха от орбитите си и се вторачиха неподвижно, а устата му се разтвори от изумление. В същия момент Лестрейд изкрещя от ужас и се хвърли на земята. Аз скочих на крака и безжизнената ми ръка сграбчи инстинктивно револвера, но умът ми се парализира при вида на чудовището, което изскочи от прикритието на мъглата. Беше куче. Огромно, черно като катран, но куче, каквото никой смъртен не бе виждал. От зиналата му паст излизаше огън, очите му пламтяха и изпускаха искри, а по муцуната и по козината около главата и врата му играеха пламъци. В налудничавите съновидения на някой болен мозък никога не би могло да се роди видение, по-чудовищно, по-страховито и по-сатанинско от това изчадие адово със свирепа муцуна, което изскочи срещу нас от мъглата.

С дълги скокове огромното черно създание се носеше по пътеката, неотклонно следвайки нашия приятел. Този призрак така ни парализира, че възвърнахме самообладанието си едва когато ни отмина. Тогава двамата с Холмс стреляхме едновременно и чудовищният рев, който нададе животното, ни показва, че поне единият го е улучил. Звярът обаче не спря, а продължи да се носи напред. Далеч надолу по пътеката видяхме и сър Хенри. Обърнал глава назад, осветено от луната мъртвобледо лице и ръце, вдигнати нагоре от ужас, той гледаше безпомощно страшилището, което го настигаше.

Но ревят, който кучето нададе от болка, разпръсна всичките ни страхове. След като е уязвимо, значи е смъртно, щом можахме да го раним, ще можем и да го убием.

Не бях виждал човек да тича така, както Холмс тази нощ. Винаги съм минавал за много бързоног, но той ме изпревари с толкова, с колкото аз изпреварих дребничкия детектив. Докато хвърчахме по пътеката, пред нас отекваха крясъците на сър Хенри и глухото ръмжене на кучето. Пристигнах тъкмо навреме, за да видя как звярът връхлетя върху жертвата си и като я повали на земята, се хвърли към гърлото ѝ. Но в същия миг Холмс изстреля пет куршума в хълбока на животното. То нададе рев на агония, изщрака злобно с челюсти и се търкулна по гръб, махайки яростно с черните си лапи, преди да се отпусне на една страна. Запъхтян, се надвесих над него и опрях

револвера в страшната му светеща глава, но не стана нужда да натискам спусъка. Гигантското куче беше мъртво.

Сър Хенри лежеше без свят на пътеката. Разкъсахме яката му и като видях, че няма никаква рана, и се убедих, че бяхме пристигнали тъкмо навреме, Холмс изрече някаква благодарствена молитва. Клепачите на нашия приятел потрепнаха и той направи едва забележимо усилие да се помръдне. Лестрейд пъкна между зъбите му шишенцето си с бренди и след миг ни погледнаха две уплашени очи.

— Боже мой! — прошепна баронетът. — Какво беше това? О, небеса, какво беше това?

— Каквото и да е било, вече не диша — каза Холмс. — С привидението, което преследваше вашия род, е свършено веднъж завинаги.

Дори мъртво, чудовището, което лежеше пред нас, внушаваше страх с големината и силата си. Не беше чист кръвоследник, нито чист мастиф, а вероятно мелез от двете породи — страшен свиреп пес с големината на млада лъвица. Макар и умряло, от огромните му челюсти все още излизаше синкав пламък, а малките хлътнали зли очи бяха заобиколени с огнени кръгове. Докоснах с ръка светещата му муцуна и когато я отдръпнах, видях, че пръстите ми също светят в тъмнината.

— Фосфор — казах аз.

— Да. Някакъв хитро измислен препарат — потвърди Холмс и подуши умрялото животно. — Без никаква миризма, която да попречи на обонянието му. Дължим ви голямо извинение, сър Хенри, задето ви изложихме на такъв ужас. Бях се приготвил за борба с куче, но не с таква чудовище. А и мъглата беше близо, та нямахме време да го посрещнем, както трябва.

— Вие ми спасихте живота.

— Но преди това станахме причина той да бъде застрашен. Имате ли достатъчно сили да станете?

— Дайте ми още една глътка бренди и ще съм готов на всичко. Така! Сега с ваша помощ мога да стана. Какво възнамерявате да правите?

— Да ви оставим тук. Не сте във форма за повече приключения тази нощ. Изчакайте ни, после някой от нас ще ви придружи до Баскервил хол.

Баронетът се опита да стъпи на крака, но все още беше много блед и ръцете и краката му трепереха. Отведохме го до една скала и той седна на нея треперещ, закрил лицето си с длани.

— Сега ще ви оставим — каза Холмс. — Трябва да свършим останалата част от работата, а всяка минута е ценна. Престъплението е налице, липсва само престъпникът. Вероятността да го намерим в къщата е едно на хиляда — продължи Холмс, когато забързахме обратно по пътеката. — Изстрелите трябва да са му подсказали, че играта е свършена.

— Бяхме доста далеч от къщата, а и мъглата заглушава звука.

— Той е последвал кучето, за да го прибере след това, бъди сигурен. Да! Избягал е, но ние ще претърсим къщата, за да се уверим.

Входната врата беше отворена и тримата влетяхме вътре, тичайки от стая в стая, за учудване на стария разтреперан слуга, който ни пресрещна в коридора. Светлина нямаше никъде освен в трапезарията, откъдето Холмс взе лампата, и не оставихме нито едно ъгълче на къщата непретърсено. От човека, когото търсехме, нямаше и помен. На горния етаж обаче вратата на една от спалните беше заключена.

— Вътре има някой — извика Лестрейд. — Чувам шум. Отворете!

Отвътре долетяха слаб стон и шумолене. Холмс ритна с крак бравата и вратата отхвъркна. С револвери в ръце и тримата нахълтахме в стаята. Но и тук нямаше никаква следа от дръзкия отчаян злодей, когото се надявахме да намерим. Вместо него видяхме нещо така странно и неочаквано, че за момент зяпнахме от изумление.

Стаята представляваше малък музей. По стените висяха кутии със стъклени похлупаци, побрали колекция от пеперуди и мушици — любимото развлечение на тази сложна и престъпна натура. В средата на стаята стърчеше подпора, поставена някога, за да поддържа проядената от червеи греда, простираща се от единия край на покрива до другия. За тази подпора беше вързано човешко същество, така пристегнато и омотано с чаршафи, че в първия момент не можехме да кажем мъж ли е или жена. Един пешкир беше прехвърлен през шията и вързан отзад за гредата. Друг закриваше долната част на лицето, като оставяше открити само двете тъмни очи, които ни гледаха безмълвни, изпълнени с тъга, срам и ужас. В миг разкъсахме пешкира, за да

освободим устата, размотахме чаршафите и пред нас на пода се строполи госпожа Степълтън. Красивата ѝ глава се отпусна на гърдите и зърнах на шията ѝ ясна червена следа от милувка с камшик.

— Животно! — извика Холмс. — Лестрейд! Шишето с бренди! Сложете я на стола! Припадна от мъченията и от изтощение.

Тя отвори очи.

— Спаси ли се? — попита тя. — Избяга ли?

— Той не може да ни избяга, госпожо.

— Не, не питам за мъжа ми. Сър Хенри... спасен ли е?

— Да.

— А кучето?

— Застреляно е.

От гърдите ѝ се изтръгна дълга въздишка на облекчение:

— Слава Богу! Слава Богу! О, този негодник! Вижте как се отнасяше с мен!

Тя дръпна ръкавите си и ние с ужас видяхме, че целите ѝ ръце се покрити със синини.

— Но това е нищо! Той омърси и измъчи душата и сърцето ми. Докато все още таях надежда, че ме обича, понасях всичко — и грубостите, и самотата, и живота, пълен с лъжи, всичко, всичко! Но сега разбирам, че дори в любовта съм била наивница и сляпо оръдие в ръцете му.

Докато говореше, тя избухна в сподавено ридание.

— Няма никаква причина да храните добри чувства към него, госпожо — каза Холмс. — Затова кажете ни къде можем да го намерим. Ако някога сте му помогнали в злодеянията, сега помогнете и на нас, за да изкупите вината си.

— Може да се е скрил само на едно място — отговори тя. — На острова, в самото сърце на мочурището, има стар калаен рудник. Там държеше кучето и беше направил някои приготовления, за да има убежище при нужда. Само там може да е избягал.

Мъглата се беше лепнала о стъклото като памук. Холмс поднесе лампата към прозореца.

— Вижте — каза той. — Тази вечер никой не би могъл да се промъкне през Гримпенското мочурище.

Тя се засмя и плесна с ръце. В усмивката и в очите ѝ се четеше злорадство.

— Нататък той може би ще намери пътя, но никога няма да може да се върне — възкликна тя. — В такава нощ как може да види колчетата, които показват пътя? Заедно ги поставихме, за да отбележим пътя през мочурището. Ах, ако ги бях извадила днес! Тогава щеше да падне в ръцете ви.

Явно беше, че докато не се вдигне мъглата, преследването щеше да е безсмислено. Оставихме Лестрейд като пълновластен господар на къщата, а двамата с Холмс отведохме баронета в Баскервил хол. Не можеше вече да крием от него историята на Степълтънови и когато научи истината за жената, която обичаше, сър Хенри посрещна удара мъжествено. Но поради сътресението от нощното преживяване нервите му бяха разстроени и до сутринта вдигна висока температура. Повикахме доктор Мортимър да се грижи за него. Едва след околосоветското пътуване, което двамата направиха впоследствие, сър Хенри възвърна бодростта и жизнерадостността си и стана отново човекът, какъвто беше, преди да наследи прокълнатия имот.

Приближавам се към края на този необикновен разказ, в който се опитам да въвека читателя във всички смътни догадки и неопределени страхове, които тъй дълго помрачаваха живота ни и приключиха трагично. На сутринта след смъртта на кучето мъглата се вдигна и госпожа Степълтън ни поведе към пътеката през мочурището. Тази жена с такова нетърпение и готовност ни водеше по следите на мъжа си, че едва сега ни стана напълно ясно колко ужасен е бил животът ѝ с него. Оставихме я на едно тясно полуостровче от твърда торфеста почва, което се вдаваше в ширналата се отпред тиня. Нататък ниски, забити тук-там колчета очертаваха пътеката, която вървеше зигзагообразно през обраслите с тръстика бабуни, измежду покритите със зелен накип бездни и отвратителните локви тиня, които препречваха пътя на незапознатия с тези места. Разлагащият се камъш и буйните, покрити с кал водорасли изпускаха миризма на гнило и тежки зловонни пари, които ни удряха в носа. Неведнъж след някоя погрешна стъпка затъвахме до коляно в тъмната, едва потрепваща тиня и повърхността ѝ се надипляше от леки концентрични вълни, които се разнасяха надалеч. Тя ни дебнеше с лепкавата си прегръдка на всяка крачка и когато потъвахме в нея, ни се струваше, че някаква зловонна

ръка ни тегли надолу към злокобните ѝ дълбини — толкова жестока и силна беше тази прегръдка. Намерихме и едно доказателство, че и някой друг е минавал преди нас по този опасен път. Нещо черно стърчеше сред кичур блатна трева, който го задържаше да не потъне в тинята. Когато Холмс стъпи встрани от пътеката, за да го вземе, потъна до кръста и ако не бяхме там да го изтеглим, кракът му едва ли щеше да намери отново твърда почва. Той размаха във въздуха стара черна обувка с надпис отвътре „Мейърс, Торонто“.

— Струваше си калната баня — каза той. — Това е изчезналата обувка на сър Хенри.

— Захвърлена от Степълтън, докато е бягал.

— Точно така. Останала е у него, след като е насочил с нея кучето по следите на сър Хенри. После, когато е разбрал, че играта е свършена, е побягнал, продължавайки да я стиска в ръка, и едва тук я е захвърлил. Сега поне знаем, че дотук е стигнал благополучно.

Повече от това обаче не ни бе съдено да узнаем, въпреки че за много неща можехме да се досетим. В мочурището бе невъзможно да се открият стъпки, защото тинята веднага ги покрива, но когато най-после стигнахме по-твърда почва, нетърпеливо заоглеждахме земята. Не намерихме нищо. Ако земята казваше истината, Степълтън не бе успял да стигне до убежището си на острова, към което се бе стремил през мъглата в последната за него нощ. Някъде в самото сърце на тресавището, сред коварната тиня на Гримпенското мочурище, което го беше погълнало, завинаги бе погребан този студен жестокосърдечен човек.

Намерихме немалко следи от неговото присъствие на острова сред тинята, където е криел свирепия си съюзник. Огромен скрипец и запълнена до половината с боклуци шахта показваха, че тук някога е имало рудник. Наоколо се виждаха разпаднали се останки от бараките на миньорите, без съмнение прокудени някога от вонящите изпарения на блатистата местност. В една от тези бараки скоба, синджир и куп оглозгани кости показваха, че тук е било затваряно кучето. Сред боклука се валяше скелет със залепнал за него кичур кафява козина.

— Куче! — каза Холмс. — Боже мой! Кокершпаньолът! Горкият Мортимър никога вече няма да види любимеца си. Струва ми се, че тук вече няма никаква тайна, в която да не сме вникнали. Степълтън е криел кучето, но не е могъл да заглуши гласа му. Оттук е кънтял онзи

вой, който не беше приятен за слушане дори денем. При непредвидени случаи е можел да го държи и в бараката в Мерипит хаус, но е било рисковано и естественикът се е решил да го направи само в деня, когато е сметнал, че предстои успешният завършек на всичките му усилия. Тази паста в консервната кутия е без съмнение светещата смес, с която бе намазано кучето. На тази мисъл са го навели, разбира се, легендата за чудовищното куче и желанието му да умъртви стария сър Чарлс чрез уплаха. Никак не е чудно, че злощастният каторжник бягаше и крещеше, когато е видял в тъмнината, че такова чудовище го преследва по петите. Същото направи и нашият приятел, а и ние не се държахме кой знае колко по-различно. Много хитро измислено. Да оставим настрана, че е можел да убива жертвите си посредством кучето, но кой селянин би дръзнал да се запознае по-отблизо с такова създание, след като веднъж го е зърнал в тресавището? А това се е случвало на мнозина. Казах го в Лондон, Уотсън, и пак ще повтора: не ни се е случвало да преследваме по-опасен човек от онзи, който сега лежи там — и той протегна дългата си ръка към огромната, изпъстрена със зелени петна тинеста шир, която се простираше в далечината, за да се слее накрая с червеникавокафявите торфени склонове.

ПЕТНАЙСЕТА ГЛАВА

ПОГЛЕД НАЗАД

Беше краят на ноември. Една хладна и мъглива вечер двамата с Холмс седяхме край веселия огън в нашата приемна на улица „Бейкър“. След трагичната развръзка, с която завърши посещението ни в Девъншър, той бе разрешил две дела от особена важност. В първото Холмс разобличи ужасното поведение на полковник Ъпуд, замесен в известния скандал, станал при игра на карти в клуба „Нонпарей“, а във второто с нещастната мадам Монпансие обвинението в убийство, което ѝ беше предявено заради „смъртта“ на заварената ѝ дъщеря мадмоазел Карер — младата дама, която, както е известно, беше открита шест месеца по-късно в Ню Йорк жива и омъжена.

След успеха, който моят приятел пожъна при разследването на тези два така трудни и сериозни случая, той бе в прекрасно разположение на духа, така че сега можех да го накарам да разясни някои подробности от Баскервилската мистерия. Търпеливо изчаках този момент, защото знаех, че той никога не допуска да се смесят в главата му различните случаи и че човек трудно би могъл да отвлече бистрия му логичен ум от текущата работа, за да го върне към възпоминания. По това време сър Хенри и доктор Мортимър бяха в Лондон преди дългото пътешествие, препоръчано на баронета за укрепване на разстроените му нерви. Същия ден следобед ни гостуваха, така че беше естествено да насоча разговора към тази тема.

— Целият ход на събитията от гледна точка на човека, който наричаше себе си Степълтън — започна Холмс, — е прост и праволинеен, но в началото ние нямахме начин да разберем мотивите за действията му, а познавахме само отделни факти, поради което всичко изглеждаше изключително сложно. Имах възможност на два пъти да разговарям с госпожа Степълтън и сега този случай е така добре изяснен, че според мен не е останало нищо скрито за нас. Някои бележки по случая можеш да намериш в картотеката ми под буква „Б“.

— Ще бъдеш ли така добър да ми изложиш в общи линии хода на събитията по памет?

— Не мога да ти гарантирам, разбира се, че съхранявам всички факти в ума си. Човек, който непрекъснато се съсредоточава напрегнато върху нещо, притежава чудната способност да заличава от паметта си онова, което е минало. Адвокатът, който знае на пръсти делото си и е готов да спори по него с всеки експерт, след седмица-две установява, че това дело съвсем се е изпарило от главата му. Така всеки от моите случаи измества предния. Мадмоазел Карер засенчи в паметта ми спомена за Баскервил хол. Утре някой друг проблем ще всмуче цялото ми внимание и на свой ред ще изтласка очарователната францужойка и мошеника Ъпуд. Що се отнася до случая с кучето, ще изложа събитията колкото е възможно по-точно, а ако пропусна нещо, ти ще ме подсещаш. Справките, които направих, потвърдиха без всякакво съмнение, че фамилният портрет не ни е излъгал и че този приятел е бил наистина от рода на Баскервилите. Син е на по-младия брат на сър Чарлс — Роджър Баскервил, онзи с лошата репутация, който избягал в Южна Америка, където, както разправяха, умрял неженен. Всъщност се е оженил и е имал едно дете — Степълтън, чието истинско фамилно име е Баскервил. Той пък се жени за Берил Гарсия — красавица от Коста Рика, и след като открадва значителна сума обществени пари, променя името си на Ванделър и избягва в Англия, където открива училище в Източен Йоркшър. Избира си това занятие, защото на път за Англия се запознал с един туберкулозен учител, чиито способности използвал, за да си осигури успех в предприетото дело. Обаче Фрейзър, учителят, умира и училището, което отначало потегля добре, бързо тръгва към провал. Ванделър променя от благоразумие името си на Степълтън и с остатъците от откраднатото, с планове за бъдещето и страстта си към ентомологията пристига със съпругата си в Южна Англия. В Британския музей научих, че е бил признат авторитет в тази специалност и че името Ванделър е дадено на някакъв вид молец, който пръв изследвал, докато бил в Йоркшър. Стигаме до онзи период от живота му, който се оказва крайно интересен за нас. Той очевидно е направил справка и е установил, че между него и ценния имот стоят само два човешки живота. Вярвам, че когато е пристигнал в Девъншър, плановите му са били още съвсем смътни, от самото начало е имал престъпен умисъл,

което личи от факта, че е накарал жена си да играе ролята на негова сестра. Идеята да я използва като примамка е била вече изкристализирала, макар още да не е бил разработил с подробности плана си. Крайната му цел е била да получи имението и е бил готов да употреби всякакви средства и да се изложи на всякакъв риск, за да я постигне.

Първата му работа е била да се настани колкото е възможно по-близо до къщата на дедите си, а после да завърже приятелство със сър Чарлс и съседите. Старият баронет му е разказал преданието за кучето и така сам е утъпкал пътеката към гроба си. Степълтън, както ще продължа да го наричам, е знаел, че старецът има слабо сърце и че силен уплах може да го убие. Това е научил от доктор Мортимър. Разбрал е също, че сър Чарлс е суеверен и гледа съвсем сериозно на мрачната семейна легенда. Изобретателният му ум моментално му подсказва начина, по който баронетът може да бъде умъртвен без почти никаква възможност да се открие истинският убиец. След като изработва плана, пристъпва към осъществяването му с голяма изобретателност. Някой обикновен негодник просто би се задоволил със зло куче. Но употребата на изкуствени средства, за да направи кучето свръхестествено, е гениална измислица на Степълтън. Кучето, най-якото и най-свирепо в магазина, купува в Лондон от „Рос Менгълс“ на „Фулъм роуд“. Откарва го до Девъншър по северната линия, изминавайки голямо разстояние през тресавището пеш, за да го доведе незабелязано до къщата си. Още преди това, когато е излизал на лов за пеперуди, е бил успял да проникне в Гримпенското мочурище, така че вече е имал безопасно скривалище за животното. Връзва го там в бараката и зачаква удобен случай. Минава известно време. Невъзможно е било да се подмами старият джентълмен нощно време извън имението му. Няколко пъти Степълтън се е навъртал наоколо с кучето, но напразно. Тъкмо по време на тези безплодни скитания той, или по-право — неговият помощник, е бил забелязан от селяните и легендата за кучето демон получава ново потвърждение. Той се е надявал, че жена му би могла да примами сър Чарлс, но тук тя неочаквано е проявила твърдост. Отказала е да оплете стария джентълмен в някаква любовна игра, която би могла да го предаде в ръцете на неприятеля му. Никакви заплахи и побои не са подействали. Госпожа Степълтън не е искала да има нищо общо с тази работа, така

че естественикът попада за известно време в задънена улица. Случайно намира изход и от тази трудност. Сър Чарлс, който е изпитвал дружески чувства към него, го прави посредник за отпускане на помощта, която е възнамерявал да окаже на нещастната госпожа Лаура Лайънс. Представяйки се за ерген, Степълтън добива пълно влияние върху нея и я кара да повярва, че, получи ли развод, той ще се ожени за нея. Но се е наложило изпълнението на плана му да бъде ускорено, защото научава, че сър Чарлс се готви да напусне Баскервил хол по съвет на доктор Мортимър, с когото Степълтън дава вид, че е съгласен. Наложило се е да действа незабавно, защото в противен случай жертвата е щяла да се изплъзне от ръцете му. Той упражнява влиянието си върху госпожа Лаура Лайънс, за да я накара да напише писмото, с което тя моли стареца да се срещне с нея в навечерието на заминаването му за Лондон. След това под благовиден предлог Степълтън я възпира да отиде на срещата и ето го дългоочаквания случай. Като се е върнал вечерта от Кумб Трейси, той е имал достатъчно време да вземе кучето, да го намаже с дяволската смес и да отведе звяра до вратата, където е имал всички основания да предполага, че ще намери стария джентълмен. Кучето, насъскано от господаря си, скача през вратата и подгонва клетия баронет, който хуква с викове по алеята с тисовете. В мрачния тунел гледката наистина трябва да е била страшна: огромното черно чудовище с пламнали челюсти и светещи очи се носи след жертвата си. Сър Чарлс издъхва в края на алеята — сърцето му не е могло да издържи този ужас. Кучето го е преследвало по тревата отстриани, а баронетът е бягал по самата пътека и затова не са били намерени други следи освен човешки. Когато животното е видяло, че човекът лежи неподвижно, вероятно се е приближило, за да го подуши, но щом е установило, че е мъртъв, се е върнало обратно. Тогава именно е оставило отпечатъците, забелязани от доктор Мортимър. Степълтън вика след това кучето и го подгонва към бърлогата му сред Гримпенското мочурище, оставяйки след себе си загадката, която озадачи полицията, хвърли в тревога съседите и накрая ни беше предоставена за разследване. Толкова за смъртта на сър Чарлс Баскервил. Нали разбираш каква дяволска хитрост е това? Почти невъзможно е човек да заведе дело против истинския убиец. Единственият му съучастник просто не може да го издаде, а фантасмагоричният и невероятен характер на този план го

правят само още по-ефикасен. И у двете жени, замесени в случая — госпожа Степълтън и госпожа Лайънс, е останало силно подозрение към Степълтън. Жена му е знаела, че мъжът ѝ крои нещо против стареца, знаела е и за съществуването на кучето. Госпожа Лайънс пък не е знаела нито едното, нито другото, но ѝ е направило впечатление, че смъртта на сър Чарлс съвпада по време с несъстоялата се среща, за която единствен Степълтън е знаел. И двете обаче са били под негово влияние и той е нямало защо да се страхува от тях. Така първата половина на задачата му е била изпълнена успешно, но е оставала втората, далеч по-трудната. Възможно е Степълтън да не е знаел за съществуването на наследник в Канада. При всички случаи много скоро научава за него от приятеля си доктор Мортимър, който го е държал в течение на всички подробности около пристигането на сър Хенри Баскервил. Първата му мисъл е била дали не би могъл да свърши с този млад непознат канадец още в Лондон, преди изобщо да е стигнал до Девъншър. След като жена му отказва да омотае стареца в мрежите си, Степълтън престава да ѝ се доверява, но и не смее да я изпуска задълго от погледа си, страхувайки се да не загуби влиянието си над нея. Затова я взема със себе си в Лондон. Отсядат, както открих по-късно, в хотел „Мескбъро“ на улица „Крейвън“ — един от онези, в които Картрайт ходи, за да търси страницата от „Таймс“. Там затваря жена си в стаята, а самият той се докарва с брада и проследява доктор Мортимър до улица „Бейкър“, после до гарата и след това до хотел „Нортъмбърланд“. Жена му е подозирала до известна степен какви са плановете му, но се е страхувала от съпруга си поради зверските му обноски с нея и не е посмяла да пише, за да предупреди човека, за когото е знаела, че е в опасност. Ако писмото е попаднало в ръцете на Степълтън, собственият ѝ живот е щял да бъде в опасност. В края на краищата, както вече знаем, намира начин. Изрязва думите, за да състави съобщението, и пише адреса с преправен почерк. Писмото, което стигна до баронета, послужи като първо предупреждение за опасността. За Степълтън е било особено важно да се снабди с някоя вещ от гардероба на сър Хенри, та в случай че се наложи да използва кучето, да има с какво да го насочи по следите на баронета. Със свойствената му бързина и дързост естественикът веднага се заема с това и не ще съмнение, че някой от прислужниците или камериерките е бил подкупен, за да му помогне в осъществяването на този замисъл.

По случайност първата доставена обувка се оказва необувана и следователно негодна за целта. Той я връща и се сдобива с друга. Това беше много характерен факт, защото ми показва, че имаме работа с действително куче, тъй като никаква друга хипотеза не би могла да обясни старанието на Степълтън да се снабди със стара обувка и пренебрежението му към новата. Колкото по-нелепа и глупава изглежда една случка, толкова по-внимателно заслужава да бъде проучена и когато ти се струва, че някое обстоятелство усложнява даден случай, нерядко се оказва, че всъщност го осветява, стига да бъде преценено, както трябва, и да се подходи към него с вещина. На следващата сутрин ни посетиха нашите приятели, следени непрекъснато от Степълтън в каретата. Съдейки по някои особености в поведението му и по това, че е знаел нашата квартира и ме е познавал по лице, съм склонен да мисля, че престъпната му кариера не се ограничава с баскервилския случай. Показателен е фактът, че през последните три години в западните графства са извършени четири крупни обира чрез взлом, а никакъв престъпник не е арестуван досега във връзка с тях. Последният от тези обира, през май на „Фокстоун корт“, е забележителен с хладнокръвното убийство на малкия прислужник, който е изненадал маскирания престъпник. Сега не се съмнявам, че именно по този начин Степълтън е поддържал разстроените си финанси и че години наред е бил опасен и отчаян престъпник. Пример за невероятната му находчивост и дързост получихме онази сутрин, когато така ловко ни се изплъзна, а после по файтонджията ми изпрати много здраве от мое име. Тогава разбира, че в Лондон с този случай съм се заел аз и следователно тук няма никакви изгледи за успех. Завръща се в Дартмур и очаква там пристигането на баронета.

— Един момент — прекъснах го аз. — Без съмнение ти описа събитията правилно, но нещо остава неизяснено. Какво е ставало с кучето, докато господарят му е бил в Лондон?

— Този въпрос е доста съществен, обърнах известно внимание и на него. Степълтън несъмнено е имал довереник, но е малко вероятно да е споделял всичките си планове с него, защото това би означавало да попадне в негова власт. Ако си спомняш, в Мерипит хаус имаше един стар слуга на име Антъни. Неговата връзка със Степълтънови може да се проследи в течение на няколко години, още по времето,

когато Степълтън е бил директор на училището, така че този слуга сигурно е знаел, че господарят и господарката му са всъщност мъж и жена. После този човек изчезна, изгуби се от Англия. Обърни внимание, че Антъни не е обикновено име у нас, докато Антонио се среща на всяка крачка в Испания и Латинска Америка. Говореше английски не по-зле от госпожа Степълтън, но със същото особено произношение на „с“ и „з“. Самият аз съм виждал този човек да прекосява Гримпенското мочурище по маркираната от Степълтън пътека. Много вероятно е при отсъствие на господаря именно този слуга да се е грижел за кучето, при все че може изобщо да не е знаел за каква цел е било използвано. И така, Степълтънови се връщат в Девъншър, където скоро след това пристигнахте и вие със сър Хенри. Сега няколко думи за моите подозрения до този момент. Може би си спомняш, че докато държах в ръка хартията, върху която бяха залепени изрязаните думи, я разгледах отблизо за водни знаци. Листът беше само на няколко сантиметра от очите ми и усетих лек мирис на парфюм, известен по името „Бял жасмин“. Има седемдесет и пет вида парфюми, които един експерт криминалист трябва да разпознава на всяка цена, и в моя собствен опит съм имал не един случай, когато от бързото определяне на парфюма е зависело разкриването на някое престъпление. Парфюмът ми подсказа, че писмото е изпратено от жена, и още тогава се заинтересувах от Степълтънови. И така, бях сигурен в съществуването на кучето и се досетих кой е престъпникът, преди още да бяхме отишли в Девъншър. Планът ми беше да наблюдавам Степълтън. Очевидно не можех да направя това, ако дойдех с вас, защото той веднага би изострил вниманието си. Затова заблудих всички, включително и теб, и пристигнах тайно, когато всички предполагаха, че съм в Лондон. Лишенията, които търпях, не бяха толкова големи, колкото може би си представяш. Впрочем такива дреболии не би трябвало никога да ни спират при разследването на даден случай. През повечето време стоях в Кумб Трейси, а колибата сред тресавището използвах само когато се налагаше да бъда по-близо до сцената на действието. Картрайт тръгна с мен и преоблечен като селянче, ми оказа голяма помощ. За храната и облеклото бях зависим от него. Освен това, когато следях Степълтън, Картрайт често следваше вас, така че можех да държа в ръцете си едновременно всички конци. Вече ти казах, че отчетите ти стигаха до мен бързо,

защото от улица „Бейкър“ незабавно ги препращаха към Кумб Трейси. Помогнаха ми много, особено онзи, който съдържаше случайно изпуснатия истински епизод от биографията на Степълтън. Така можах да установя самоличността и на двамата и разбрах най-сетне кой е насреща ми. Избягалият затворник и отношенията му с Бариморови доста усложниха разследването. Ти изясни и това положение по много ефикасен начин, при все че и аз бях дошъл вече до същото заключение въз основа на собствените си наблюдения. По времето, когато ти ме откри в колибата, вече познавах основно случая, но няхах нито една улика, която би могла да се използва пред съда. Дори покушението на Степълтън срещу сър Хенри през онази нощ, което завърши със смъртта на нещастния каторжник, не можеше да ни помогне много, за да докажем, че Степълтън е извършил убийство. Нямахме друг изход, освен да го хванем на местопрестъплението, а за тази цел трябваше да използваме сър Хенри като примамка и да дадем вид, че е сам и незащитен. Така направихме и с цената на силното сътресение, което получи нашият клиент, не само приключихме случая, но и причинихме гибелта на Степълтън. Трябва да призная, че сър Хенри бе изложен на такава опасност поради моето лошо ръководство, за което заслужавам упрек, но пък и не можехме да знаем предварително, че този звяр представлява такава ужасна и парализираща гледка, нито пък да предвидим мъглата, която му помогна да изскочи изневиделица пред нас. Платихме скъпо за нашия успех, но специалистът по нервни болести и доктор Мортимър ме увериха, че сър Хенри ще се оправи скоро. Дългото пътешествие ще помогне на нашия приятел да излекува не само разстроените си нерви, а и нараненото си сърце. Любовта му към тази дама беше силна и искрена и от цялата тази мрачна история най-печалното нещо за него е фактът, че чувствата му бяха измамани. Остава да спомена ролята, която тя играеше. Не ще и съмнение, че Степълтън е имал влияние върху нея, което може би се е дължало на това, че тя го е обичала, или на страха, който е изпитвала от него, а най-вероятно и на двете, тъй като тези чувства са напълно съвместими. Във всеки случай влиянието му е било много силно. По негова заповед тя се е съгласила да се представя за негова сестра, но когато се е опитал да я накара да стане пряка съучастничка в убийство, Степълтън е разбрал, че властта му над нея има граници. Била е готова да предупреди сър Хенри и много пъти се е мъчела да го стори, но така,

че да не издаде съпруга си. Самият Степълтън, изглежда, е бил способен на ревност и когато вижда, че баронетът я ухажда, макар това да е част от собствения му план, не успява да се въздържа и избухва така гневно, че разкрива цялата страст и плам на натурата си, прикривани така изкусно от сдържаните му маниери. Насърчавайки тяхната близост, той си осигурява честите посещения на сър Хенри в Мерипит хаус, убеден, че рано или късно очакваният случай ще му се предостави. Тя подочува за смъртта на каторжника и разбира, че кучето е доведено в Мерипит хаус следобеда, когато сър Хенри трябва да дойде у тях на гости. Госпожа Степълтън нарича мъжа си убиец. При последвалата бурна сцена той за пръв път ѝ дава да разбере, че тя има съперница. Тогава нейната преданост за миг се превръща в жестока омраза и той разбира, че тя ще го предаде. Затова Степълтън я е вързал, та да не може да предупреди сър Хенри, като без съмнение се е надявал, че когато цялото графство научи за смъртта на баронета, всички ще отдадат това на проклятието, което преследва рода на Баскервилите, както и сигурно щяха да направят, а тогава той ще може отново да спечели жена си, да я накара да приеме свършения факт и да мълчи за станалото. Но струва ми се, че при всяко положение сметката му щеше да излезе крива, защото дори да не бяхме ние, съдбата му не би била много различна. Тази жена с испанска кръв едва ли би му простила изневярата така лесно. Това е всичко, драги Уотсън, и без помощта на моите бележки не мога да направя по-подробен анализ на този интересен случай. Не вярвам да съм оставил неизяснено нещо съществено.

— Но той едва ли се е надавал, че сър Хенри ще умре от страх като сър Чарлс само от вида на ужасното куче.

— Кучето е било много свирепо, а той го е държал полугладно. Ако с вида си то не би могло да изплаши жертвата до смърт, щеше поне да парализира евентуалната ѝ съпротива.

— Несъмнено. Остава неразрешен един въпрос. Ако Степълтън наследеше имота, как би обяснил факта, че той, наследникът, се е спотайвал и е живял под чуждо име така близо до имението? Как би могъл да предяви претенциите си, без това да предизвика подозрения и разследвания?

— Това е труден проблем и се страхувам, че искаш твърде много от мен, ако очакваш да го разреши. Моята сфера на действие е в

границите на настоящето и миналото и не мога да отговоря на въпроса, какво е възнамерявал да прави в бъдеще. Госпожа Степълтън на няколко пъти е изслушвала от мъжа си обяснение по този проблем. Според нея е имало три възможности: той да замине за Южна Америка и оттам да предяви правата си на наследник, като установи самоличността си пред британските власти на място и така получи имота, без изобщо да идва в Англия. Би могъл да свърши това и в Лондон, като за целта се дегизира до неузнаваемост. Накрая, би могъл да снабди с документи друго лице и да го представи за наследник, като си запази правото на част от доходите. Като изхождаме от всичко, което знаем за него, можем да не се съмняваме, че щеше да намери изход и от това затруднение. А сега, драги Уотсън, след като няколко седмици бяхме претрупани с тежка работа, мисля, че можем да отделим една вечер за развлечение. Запазил съм ложа за „Хугеноти“. Слушал ли си Де Рецке? Гледай, моля те, след половин час да си готов, а на път за операта ще хапнем набързо в „Марцини“.

ЗАВРЪЩАНЕТО НА ШЕРЛОК ХОЛМС 1903– 1904

ЗАПУСТЯЛАТА КЪЩА

През пролетта на 1894 година убийството на достопочтения Роналд Адеър, извършено при най-необичайни и необясними обстоятелства, заинтригува цял Лондон и опечали светското общество. Публиката научи някои подробности за престъплението, които излязоха наяве при полицейското разследване, но и много останаха скрити, тъй като обвинението по делото имаше толкова силни доказателства, че не стана нужно да се разгласяват всички факти. Едва сега, почти десет години по-късно, получавам разрешение да покажа липсващите брѐнки в тази забележителна верига. Престъплението е интересно само по себе си, но за мен е много по-интересно с онова примесено с него невъобразимо събитие, което ме накара да изпитам най-големия потрес и изумление през целия ми бурен живот. Дори сега, след толкова време, само като си спомня, ме побиват трѐпки и отново ме изпълват радостта, изумлението и неверието, които бих изпитал тогава. Нека читателите, които чрез моите записки от време на време стават свидетели на мислите и постѐпките на един забележителен човек, не ме винят, че досега не съм споделил с тях онова, което знам. На драго сърце щях да го сторя, ако не беше изричната забрана, оттеглена едва на трети миналия месец.

Близо е до ума, че приятелството с Шерлок Холмс събуди в мен дълбок интерес към престъпността. И след изчезването му за миг не престанах най-внимателно да чета за различните загадки, които се представяха пред обществото, и дори неведнѐж, макар и безуспешно, се опитвах за собствено удовлетворение да ги разреша, прилагайки неговите методи. Но според мен нито една от тези загадки не може да се сравнява с трагедията с Роналд Адеър. Щом прочетох за разследването, чийто резултат беше обвинение в предумишлено убийство срещу неизвестен извършител, осъзнах с особена острота каква огромна загуба за обществото бе смъртта на Шерлок Холмс. Убеден бях, че някои моменти от този необичаен случай щяха силно да го заинтригуват и усилията на полицията щяха да бъдат подпомогнати, а най-вероятно и изпреварени от набитото око и будния ум на най-

добрия детектив в Европа. През целия ден, докато обикалях пациентите, случаят не ми излизаше от ума и все не намирах задоволително обяснение. Макар и с риск да повтора известни неща, ще обобща фактите, станали известни на обществото след приключването на разследването.

Достопочтеният Роналд Адеър бе втори син на граф Мейнут, по онова време губернатор на една от австралийските колонии. Майката на Адеър се била върнала от Австралия заради операция на катаракт и живеела със сина си Роналд и дъщеря си Хилда на „Парк лейн“ №427. Младежът се движел във висшето общество и доколкото се знаело, нямал врагове, нито явни пороци. Бил сгоден за госпожица Едит Удли от Карстеърс, но годежът бил развален по взаимно съгласие няколко месеца преди трагедията, без наяве да излязат никакви дълбоки чувства. Иначе животът на младежа течал в тясно и банално русло, изискванията му били скромни, характерът — спокоен. И все пак именно този безобиден аристократ по най-странен и неочакван начин е бил покосен от смъртта вечерта между десет и единайсет и двайсет часа на 30 март 1894 година.

Роналд Адеър бил запален картоиграч, но залагал умерени суми. Членувал в клубовете „Болдуин“, „Кавендиш“ и „Багател“, където в деня на смъртта си изиграл след вечеря един робер вист. Бил там и следобеда. Според показанията на партньорите му — господин Мъри, сър Джон Харди и полковник Моран, следобеда също бил играл вист със сходен късмет. Загубил не повече от пет лири. Състоянието му било значително и подобна загуба просто нямала значение за него. Играел почти всеки ден в един или друг клуб, но бил предпазлив играч и обикновено си тръгвал победител. От показанията станало ясно, че няколко седмици преди това заедно с полковник Моран бил спечелил двеста и двайсет лири от Годфри Милнър и лорд Балморал. Това са накратко събитията от последните няколко месеца, станали ясни при разследването.

Вечерта на престъплението той се прибрал точно в десет часа. Майка му и сестра му били на вечеря с някакъв сродник. Прислужничката заявила, че го била чула да влиза в стаята с изглед към улицата на втория етаж, която обикновено използвал за всекидневна. Преди това била запалила камината и понеже стаята се напълнила с дим, тя отворила прозореца. Никакъв шум не се чувал от

стаята до единайсет и двайсет, когато лейди Мейнют се прибрала с дъщеря си. Тя понечила да пожелае на сина си лека нощ и се опитала да влезе. Вратата била заключена отвътре, на чукането и виковете не отговорил никой. Повикали помощ и разбили вратата. Злочестият младеж лежал на пода до масата. Главата му била жестоко обезобразена от осколочен револверен куршум, но в стаята не било открито никакво оръжие. На масата имало две банкноти по десет лири, както и седемнайсет лири в злато и сребро, наредени на нееднакви купчинки. Открит бил и лист с имената на негови приятели от клубовете с изписани срещу тях цифри, от което ставало ясно, че преди смъртта си се е опитвал да пресметне загубите и печалбите си.

След обстояния оглед на обстоятелствата случаят изглеждал още по-заплетен. Първо, нямало никаква причина младежът да заключи вратата. Възможно било да го е сторил убиецът после да е избягал през прозореца. Но прозорецът бил на повече от шест метра височина, а лехата с минзухари отдолу не била покътната. Никакви следи не били открити и по пръстта и тревата между къщата и улицата. Затова решили, че младежът се е заключил сам. Но как го е застигнала смъртта? Невъзможно било някой да се е покатерил и да е влязъл през прозореца, без да остави следи. А със стрелба отвън през прозореца е можел да успее само извънредно изкусен стрелец, за да нанесе с револвер подобна смъртоносна рана. Но „Парк лейн“ е оживена улица, а на стотина метра от къщата има пиаца за файтони. Никой не бил чул изстрел. И все пак имало мъртвец и револверен куршум, който се пръснал както повечето куршуми с тъп връх и убил младежа на място. Така стояха нещата със загадката на „Парк лейн“, която изглеждала още по-заплетена заради отсъствието на мотив, тъй като, доколкото бе известно, младият Адеър нямал врагове, а от стаята не липсвали пари и ценности.

Цял ден мислих над тези факти в опит да изградя някаква хипотеза, която да ги съчетава, да стигна до нишката, която според клетия ми приятел е отправната точка на всяко разследване. Признавам, не напреднах много. Вечерта минах през парка и към шест часа се озовах на пресечката на „Оксфорд“ и „Парк лейн“. Групата зяпачи на тротоара под един прозорец ми посочиха къщата, която бях дошъл да видя. Висок слаб мъж с тъмни очила, който много ми заприлича на цивилен детектив, излагаше някаква хипотеза пред

събрали се. Промъкнах се възможно най-близо, но версията му ми се стори толкова неправдоподобна, че се дръпнах отвлечен. Тогава обаче бльснах един възрастен прегърбен мъж, който изпусна няколко книги. Помня, че докато ги вдигах, мярнах заглавието на една от тях — „Произходът на обожествяването на дървото“, и ми хрумна, че човекът може би е беден библиофил, който за препитание или като хоби колекционира редки томове. Опитах да се извиня за инцидента, но беше ясно, че книгите, с които по нелепа случайност се бях отнесъл така зле, са изключително ценни за собственика им. Той изсумтя презрително, въртна се на пети и прегърбеният му силует и белите бакенбарди се изгубиха сред тълпата.

Това, което видях на „Парк лейн“ №427, не ми помогна особено за разплитането на вълнуващата ме загадка. Къщата беше отделена от улицата с ниска ограда, не по-висока от метър и петдесет. Явно всеки можеше лесно да влезе в градината, но прозорецът беше напълно недостъпен, понеже нямаше улук или нещо друго, по което да се покачи и най-тренираният атлет. Още по-озадачен поех обратно към Кенсингтън. Нямаше и пет минути, откакто бях влязъл в кабинета си, когато прислужничката съобщи, че имам посетител. За мое изумление беше същият онзи странен възрастен колекционер на книги, стискащ под мишница десетина безценни тома. Набраздено лице с остри черти надничаше сред побеляла коса.

— Вероятно се изненадвате, че ме виждате, сър — каза той с особен дрезгав глас. Кимнах в знак на съгласие. — Изпитах угризения и когато случайно ви видях да влизате в тази къща, си помислих, куцукайки след вас, ей Богу, ще взема да вляза, ще се срещна с този любезен господин и ще му кажа, че ако обноските ми са му се сторили грубички, не е било нарочно и че съм му много задължен, задето ми събра книгите.

— Не си струва да се притеснявате за такава дреболия — казах. — Ще позволите ли да ви запitam откъде знаете кой съм?

— Дано не решите, че си позволявам прекалено много, сър, но ние сме съседни. Книжарничката ми е на ъгъла на улица „Чърч“. Много ще се радвам да се запознаем. Вероятно и вие сте колекционер, виждам „Британските птици“ и Катул, както и „Свещената война“ — готов съм да се спазарим за всяка от тях. А пет тома ще ви стигнат да запълните

празнината на втория рафт. Така не изглежда особено спретнато, не мислите ли?

Извърнах се към библиотеката, а когато пак погледнах напред, видях до бюрото ми Шерлок Холмс, който се усмихваше. Скочих и се втрещих в пълно изумление, после, изглежда, съм припаднал за пръв и последен път в живота си. Пред очите ми падна сива мъгла, а когато се разнесе, усетих, че яката ми е разхлабена, а езикът ми пареше от брeндитo, което Холмс бе сипал в устата ми.

— Скъпи Уотсън — изрече до болка познатият глас, — дължа ти огромно извинение. И през ум не ми мина, че ще се развълнуваш толкова.

Стиснах го за лакътя и извиках:

— Холмс! Наистина ли си ти? Възможно ли е да си жив? Нима успя да се измъкнеш от онази страшна пропаст?

— Почакай малко — каза той. — Сигурен ли си, че си в състояние да говорим? Причиних ти дълбок потрес с излишния драматизъм на завръщането си.

— Добре съм, Холмс, но още не мога да повярвам на очите си. Боже Господи, като си помисля, че ти, именно ти стоиш в кабинета ми!... — отново сграбчих ръкава му и напипах слабата жилеста ръка. — Явно не си призрак. Скъпи приятелю, безкрайно се радвам да те видя. Седни и ми разкажи как се измъкна жив от онази ужасна бездна.

Той седна срещу мен и запали цигара с познатата непринуденост. Беше с оня орфан сюртук, но останалите атрибути на книжаря — бялата перука и купчината книги, бяха на бюрото. Не изглеждаше отслабнал, но изсеченото му лице беше изключително бледо, което ми подсказа, че напоследък не бе водил здравословен живот.

— Толкова съм доволен, че мога да се протегна, Уотсън — каза той. — Не е шега работа един висок човек в продължение на няколко часа да изглежда с трийсетина сантиметра по-нисък. А сега, скъпи приятелю, доколкото мога да съдя по обстоятелствата и ако смея да разчитам на помощта ти, ни очаква тежка и опасна нощ. Вероятно ще е по-добре да ти обясня нещата, когато всичко свърши.

— Горя от любопитство и предпочитам да ми разкажеш веднага.

— Ще дойдеш ли с мен довечера?

— Когато и където пожелаеш.

— Наистина като в доброто старо време. Ще имаме време да хапнем някой залък, преди да тръгнем. А от пропастта не ми беше трудно да се измъкна поради простата причина, че изобщо не съм падал в нея.

— Как така?

— Да, Уотсън. Бележката ми до теб беше съвсем истинска. Когато зърнах зловещата фигура на покойния професор Мориарти, застанал на тясната пътечка, която беше единственият път за бягство, почти не се съмнявах, че това е краят на пътя ми. В сивите му очи прочетох безжалостните му намерения. Затова си поговорих малко с него и той любезно ми позволи да ти напиша бележката, която след това си получил. Оставих я при табакерата и бастуна си и поех по пътеката, а той ме последва. Когато стигнах до края, се озовах притиснат до стената. Той не извади оръжие, но се хвърли отгоре ми и ме стисна здраво с дългите си ръце. Знаеше, че играта му е свършила, и желаше на всяка цена да си отмъсти, като унищожи и мен. Залитнахме заедно към ръба на водопада. Имам известни познания по японската борба барицу и това неведнъж ми е помагало. Изплъзнах се от хватката му, а той закрепця ужасяващо, заразмаха ръце и крака, но въпреки усилията не успя да запази равновесие и падна в бездната. Надвесен от ръба, го видях как лети надолу. Накрая се удари о една скала, тялото му отхвъркна и потъна във водата.

Слушах изумен разказа, който Холмс прекъсваше само за да дръпне от пурата си.

— Ами следите! — извиках аз. — С очите си видях, че по пътеката са вървели двама души, а нито един не се е върнал.

— В мига, когато професорът изчезна, ми хрумна, че съдбата ми предлага наистина необикновена възможност. Знаех, че Мориарти не е единственият, който се бе закълел да ме убие. Поне у още трима души гибелта на предводителя им би събудила неутолимо желание за мъст. До един опасни хора. Ако не единият, то другият би ме настигнал. От друга страна, ако целият свят се убеди, че съм мъртъв, те ще си позволят да действат на воля, няма да полагат усилия да се крият и рано или късно ще ги унищожа. Едва тогава мога да оповестя, че съм жив. Умът работи толкова стремително, че всичко това ми мина през главата още преди професор Мориарти да стигне дъното на водопада Райхенбах. Станах и огледах скалата зад себе си. В картинното

описание, което прочетох с голям интерес няколко месеца след това, ти твърдиш, че тя била отвесна. Не беше съвсем така. По нея имаше вдлъбнатини, а ми се стори, че по-нагоре зървам и ниша. Скалата беше толкова висока, че явно нямаше как да стигна до върха ѝ, не можех и да мина по калната пътека, без да оставя следи. Наистина, можех да си сложа обувките наопаки, както вече съм правил, но следите от трима души в една и съща посока неизбежно щяха да наведат на мисълта за измама. Затова най-добре беше да рискувам и да се покатеря. Не беше лесно, Уотсън. Под мен бучеше водопадът. Знаеш, че не съм фантазьор, но, честна дума, струваше ми се, че чувам от бездната писъците на Мориарти. Всяка грешка би била фатална. Неведнъж ръката ми отскубваше кичури трева, кракът ми се подхлъзваше в мокрите улеи на скалата и си мислех, че краят идва. Но не се отказах и накрая стигнах една дълбока няколко стъпки ниша, покрита с мек зелен мъх, където можех удобно да се притая. Точно там бях залегнал, когато ти, драги ми Уотсън, и всички останали разследвахте с толкова страсти така безрезултатно обстоятелствата около смъртта ми. Накрая, след като стигнахте до неизбежните и напълно погрешни заключения, потеглихте към хотела и аз останах сам. Въобразявах си, че това е краят на приключението, но ми предстояха още изненади. Огромна канара, откъртена отгоре, прогърмя край мен, стовари се на пътеката и отхвъркна в бездната. За миг помислих, че е случайност, но веднага след това, поглеждайки нагоре, зърнах нечия глава на фона на здрачаващото се небе и още един камък падна само на педя от главата ми в нишата, където се бях проснал. Нямаше никакво съмнение, Мориарти не е бил сам. Негов съучастник, изключително опасен, както разбрах с един поглед, е пазел, когато професорът ме е нападнал. Отдалеч, невидим за мен, той е проследил смъртта на приятеля си и моето бягство. Изчакал е, после се е качил горе на върха и сега се опитваше да постигне успех в начинанието, в което другарят му се беше провалил. Не мислих дълго, Уотсън. Щом повторно видях зловещото лице, надвесено от ръба, разбрах, че ще последва нов камък. Запълзях надолу към пътеката. Надали щях да я стигна, ако обстоятелствата не ме притискаха. Оказа се сто пъти по-трудно от изкачването. Но няхах време за мислене — покрай мен профуча поредният камък, докато висях от ръба на нишата. На половината път се подхлъзнах, но по Божията милост паднах изподран и изранен на

пътеката. Плюх си на петите, изминах в мрака петнайсет километра в планината и след седмица се озовах във Флоренция, убеден, че жива душа не знае какво е станало с мен. Имах само един довереник, брат ми Майкрофт. Дълга ти хиляди извинения, драги ми Уотсън, но беше изключително важно всички да мислят, че съм умрял, а твоят разказ за злополучния ми край нямаше да е толкова убедителен, ако ти самият не беше убеден в него. През последните три години на няколко пъти посягах към писалката, за да ти пиша, но всеки път ме обземаха опасения да не би, подведен от привързаността си към мен, да проявиш недискретност, която би издала тайната ми. Затова и тази вечер ти обърнах гръб, когато бутна книгите, защото в този момент бях изложен на опасност, а всеки израз на изненада или вълнение от твоя страна би привлякъл вниманието към истинската ми самоличност и би довел до най-пагубни и непоправими последствия. А на Майкрофт трябваше да се доверя, защото се нуждаех от пари. Събитията в Лондон не се развиваха така добре, както се надявах, защото след процеса срещу бандата на Мориарти на свобода останаха двама от най-опасните ѝ членове, най-отмъстителните ми врагове. И аз две години пътешествах из Тибет, имах удоволствието да посетя Лхаса и да прекарам няколко дни с главния лама. Може би си чел за забележителните пътувания на норвежеца Сингерсон, но едва ли ти е хрумвало и за миг, че получаваш вести от твоя приятел. После прекосих Персия, отбих се в Мека и направих кратко, но интересно посещение на халифа на Хартум, за резултатите от което съобщих във Форин офис. След като се върнах във Франция, прекарах няколко месеца в проучвания на каменовъглените деривати в една лаборатория в Монпелие, Южна Франция. Тъкмо когато приключих проучванията си, получих вест, че в Лондон е останал само един от враговете ми, и се замислих за връщане, но се наложи да побързам. Загадката на „Парк лейн“ ме привлече сама по себе си, но освен това ми се стори, че в нея има нещо, което ме засягаше лично. Веднага пристигнах в Лондон, появих се, без да се маскирам, на улица „Бейкър“, хвърлих госпожа Хъдсън в силна истерия и установих, че Майкрофт е запазил жилището и документите ми точно както ги бях оставил. И така, скъпи ми Уотсън, в два часа следобед седнах в старото кресло в старата стая и единственото ми желание бе да видя насреща моя добър стар приятел.

Това е забележителният разказ, който изслушах онази априлска вечер, и изобщо не бих повярвал в него, ако не го потвърждаваше присъствието на Холмс — високата слаба фигура, изпитото лице с остри черти, за което мислех, че повече никога няма да видя. По някакъв начин беше научил за претърпяната от мен скръбна загуба, съчувствието в отношението му беше по-красноречиво от всякакви думи.

— Работата е най-силното лекарство срещу скръбта, скъпи ми Уотсън — каза той, — а работата, която ни очаква тази вечер, стига да я доведем до успешен завършек, е достатъчна да оправдае съществуването ни на света.

Напразно го умолявах да ми каже нещо повече.

— Още преди зазоряване ще видиш и ще чуеш достатъчно — отвърна той. — Имаме да говорим за цели три години. Задоволи се с това до девет и половина, когато ще потеглим за забележителното приключение в запустялата къща.

Наистина се почувствах като в доброто старо време, когато в посочения час се озовах до него във файтона с револвер в джоба и приключенска тръпка в душата. Холмс беше сдържан, строг и мълчалив. Когато мъждивата светлина от уличните фенери падна върху суровото му лице, видях, че е смръщил вежди в размисъл и е стиснал тънките си устни. Не знаех на лов за какъв див звяр бяхме тръгнали в тъмната джунгла на престъпния Лондон, но поведението на ловеца ясно говореше, че начинанието е от най-опасните, а сардоничната усмивка, която от време на време пробягваше по свъсеното му лице, не вещаеше нищо добро за дивеча.

Мислех, че сме се запътили към улица „Бейкър“, но Холмс спря файтона на ъгъла на площад „Кавендиш“. След като слезе, зорко се огледа и на всеки следващ ъгъл, преди да продължи, най-внимателно проверяваше дали не го следят. Маршрутът ни беше странен. Холмс познаваше като никой друг лондонските потайности и сега вървеше бързо и уверено през лабиринт от улички и проходи, за чието съществуване не бях и подозирал. Накрая излязохме на тясна пряка със стари мрачни къщи, която ни отведе до улица „Манчестър“, а от там стигнахме и до „Бландфорд“. Тук той зави рязко, влязохме през дървена порта в един запуснат двор и той отключи задната врата на някаква къща. Влязохме и той веднага затвори след нас.

Макар да бе тъмно като в рог, си личеше, че къщата е запусната. Подът под краката ни скърцаше, а когато протегнах ръка, докоснах стена, от която тапетите висяха на парцали. Холмс склочи студените си тънки пръсти около китката ми и ме поведе по дълъг коридор, докато стигнахме до врата, над която имаше мътно прозорче. Тук Холмс внезапно сви надясно и се озовахме в голяма квадратна празна стая с тъмни сенки в ъглите, слабо осветена в средата от улицата. Наблизо нямаше фенер, а стъклото бе много прашно, така че едва се различавахме един друг. Спътникът ми сложи ръка на рамото ми, наведе се към мен и прошепна:

— Знаеш ли къде се намираме?

— На улица „Бейкър“ — отвърнах, като се възрях през мръсния прозорец.

— Точно така. Сега сме в Камдън хаус, точно срещу старата ни квартира.

— Но защо сме тук?

— Заради хубавия изглед към това живописно здание. Скъпи Уотсън, мога ли да те помоля да пристъпиш до прозореца и като внимаваш да не те забележат, да погледнеш към някогашната ни квартира, откъдето започнаха толкова много приключения? Да видим дали тригодишното ми отсъствие съвсем ме е лишило от способността да те изненадвам.

Пристъпих и погледнах към познатия прозорец от другата страна на улицата. Щом го видях, възкликнах удивен. Щорите бяха вдигнати и стаята бе ярко осветена. Виждаше се сянката на седнал в креслото мъж, плътен черен силует на фона на прозореца. Безпогрешно разпознах осанката, ъгловатите рамене и острите черги. Лицето беше в полупрофил и се получаваше един от онези силуети, които дядовците ни толкова са обичали да поставят в рамка. Беше съвършено копие на Холмс. Така се изумих, че протегнах ръка, за да се уверя, че той наистина е до мен. Приятелят ми се превиваше в безмълвен смях.

— Е, какво ще кажеш?

— Мили Боже! — възкликнах. — Невероятно е.

— Вярвам, че с времето способността ми да поднасям изненади не е отслабнала или закърняла — каза той и усетих в гласа му радостта и гордостта, която изпитва художникът при вида на творбата си. — Наистина прилича на мен, нали?

— Бих могъл и да се закълна, че си ти.

— Заслугата е на господин Оскар Мюние от Гренобъл, изваял само за няколко дни тази восъчна фигура. Останалото направих сам при посещението си на улица „Бейкър“ днес следобед.

— Но защо?

— Защото, драги ми Уотсън, имам основания да желая някои хора да смятат, че съм там, докато аз съм другаде.

— Значи си смятал, че някой наблюдава жилището?

— Не съм смятал, знаех го.

— Но кой го наблюдава?

— Старите ми врагове, Уотсън. Милата дружинка, чийто главатар потъна във водопада Райхенбах. Нали те и само те знаят, че съм още жив. И смятат, че рано или късно ще се върна в жилището си. Наблюдавали са го непрекъснато и тази сутрин видяха как пристигам.

— Откъде знаеш?

— Познах съгледвача им, когато надникнах през прозореца. Общо взето, безобиден човечец, казва се Паркър, обикновен разбойник и изкусен изпълнител на драмбой. Не се страхувам от него. Но смятам за далеч по-опасен един необикновен човек, стоящ зад него, близък приятел на Мориарти, същия онзи, който буташе камъните от върха на скалата, най-коварния и най-опасен престъпник в Лондон. Точно той ме следи тази нощ и дори не подозира, че всъщност ние сме по петите му.

Постепенно плановете на моя приятел започваха да се изясняват. От това удобно убежище съгледвачите се оказваха следени, преследвачите — преследвани. Ъгловатата сянка отсреща беше примамката, ние бяхме ловците. Стояхме мълчаливо в мрака и гледахме забързаните минавачи. Холмс не говореше и не мърдаше, но усещах, че е напрегнат, очите му не се откъсваха от улицата. Вечерта беше студена и ветровита, минаваха много хора, повечето увити в шалове и палта. Веднъж-дваж ми се стори, че виждам някого повторно, а двама мъже, които, изглежда, търсеха заслон от вятъра в един вход на известно разстояние, ми се сториха особено подозрителни. Опитах се да привлека към тях вниманието на Холмс, но той издаде приглушено нетърпеливо възклицание и продължи да се взира в хората, които минаваха. Явно не го свърташе, час по час ставаше и нервно барабанеше по стената. Виждах, че е неспокоен, че

нещата не се развиват според очакванията му. Накрая към полунощ, когато улицата бе вече доста пуста, той закрачи насам-натам из стаята, без да може да сдържа вълнението си. Тъкмо се канех да му кажа нещо, когато вдигнах поглед към осветения прозорец и зяпнах от изненада. Дръпнах го за ръкава и посочих нагоре.

— Сянката е мръднала! — извиках.

Сега към нас беше обърнат не профилът, а гърбът. Трите години определено не бяха смекчили и резкостта, и нетърпението му при срещата с ум, не толкова пъргав като неговия.

— Разбира се, че е мръднала — каза той. — Нима мислиш, Уотсън, че съм самоуверен тъпак, който очаква толкова лесно да заблуди един от най-проницателните хора в Европа? Намираме се тук от два часа и през това време госпожа Хъдсън, внимавайки да не я видят отвън, промени положението на фигурата осем пъти, на всеки петнайсет минути. О!

Той си пое дълбоко и развълнувано дъх. Видях го в полумрака да се навежда и да застива съсредоточено. Улицата бе съвсем опустяла. Двамата мъже вероятно още се свиваха във входа, но вече не ги виждах. Пълно мъртвило и мрак, с изключение на жълтата светлина срещу нас и черната сянка, очертана в средата на прозореца. И в гробното мълчание пак го чух да въздиша тихо, издавайки огромно стаено вълнение. Миг по-късно ме дръпна в най-тъмния ъгъл на стаята и предупредително притисна длан до устните ми. Пръстите, които ме стискаха, трепереха. Не бях виждал приятеля си толкова развълнуван, а улицата си беше все така пуста.

И внезапно разбрах какво бяха усетили по-изострените му сетива. Чух глух предпазлив звук, който идваше не откъм улицата, а от вътрешността на същата къща, в която се бяхме притаили. Отвори се и се затвори някаква врата. След миг някой се промъкна в коридора, опитвайки се да не вдига шум, но стъпките му отекваха в празната къща. С Холмс се свихме до стената, аз стиснах дръжката на револвера. Взрях се в мрака и видях неясните очертания на мъж, сянка, по-черна от мрака зад вратата. Спря за миг, после влезе, сгърбен и застрашителен. Беше на по-малко от три метра и аз се напрегнах, готов да го посрещна, щом се нахвърли върху нас, но в същия миг осъзнах, че той дори не подозира за присъствието ни. Мина съвсем наблизо, стигна до прозореца и съвсем безшумно го вдигна с петнайсетина

сантиметра. Щом се наведе пред отвора, уличната светлина, вече несмекчена от пращното стъкло, освети лицето му. Явно не беше на себе си от вълнение. Очите му блестяха, лицето му бе сгърчено. Беше възрастен човек с тънък остър нос, високо плешиво чело и буйни прошарени мустаци. На главата му имаше сгъваем цилиндър, а под разкопчаното палто се виждаше колосан нагръдник от официален костюм. Лицето му беше изпито и мургаво, набраздено от дълбоки бръчки. Носеше нещо, което ми заприлича на тояга, но когато го остави на пода, чух звън на метал. После извади от джоба на палтото си някакъв обемист предмет и се зае да прави нещо, което завърши с остро изщракване. Все така коленичил, се наведе и натисна с цялото си тяло някаква ръчка, при което се чу продължително пронизително свистене и накрая още едно изщракване. Тогава се изправи и видях, че държи особена пушка с много странен приклад. Издърпа затвора, сложи нещо вътре и пак се чу изщракване. Сетне отново коленичи, опря дулото в рамката на отворения прозорец, дългите му мустаци увиснаха над приклада и очите му блеснаха, когато се вторачи през мерника. Чух тиха въздишка на задоволство, когато опря приклада на рамото си и видях, че целта, черният силует на жълт фон, е точно пред него. Застина за миг и натисна спусъка. Прозвуча някакво приглушено свистене, извънтятя счупено стъкло. В същия миг Холмс скочи като тигър върху стрелеца и го блъсна напред по очи. Той веднага скочи и с конвулсивна сила стисна Холмс за гърлото, но аз го ударих по главата с дръжката на револвера си и той отново падна на пода. Хвърлих се отгоре му и докато го държах, приятелят ми наду свирка. Чу се тропот от тичащи по тротоара хора и след малко в стаята нахълтаха двама униформени полицаи и един цивилен детектив.

— Вие ли сте, Лестрейд? — попита Холмс.

— Да, господин Холмс. Лично се заех със случая. Радвам се, че се върнахте в Лондон.

— Смятам, че се нуждаете от малко неофициална помощ. Лоша работа, Лестрейд, три неразкрити убийства за една година. Но пък със случая „Молси“ се справихте с по-малко от обичайното ви... тоест справихте се много добре.

Всички станахме, пленникът ни стоеше задъхан, хванат от яките полицаи. На улицата вече бяха започнали да се събират зяпачи. Холмс отиде до прозореца, затвори го и пусна щорите. Лестрейд беше

извадил две свещи, полицаите запалиха фенерите си. Най-сетне можех добре да разгледам пленника.

Лицето, обърнато към нас, беше мъжествено, но и зловещо. Със заключените вежди на философ и брадичката на сладострастник очевидно бе човек, способен на всичко. Но човек не можеше да погледне жестоките сини очи с повехнали клепачи или свирепия гърбав нос и застрашително свъсените вежди и да не прочете ясните предупреждения на природата. Той не обръщаше внимание на никого, очите му бяха приковани в лицето на Холмс с израз, съчетаващ ненавист и изумление.

— Дявол — мърмореше. — Хитър коварен дявол.

— Е, полковник — каза Холмс, докато оправяше измачканата си яка, — видиш ли любимия, стигнал си целта, както се казва в старата пиеса^[1]. Май не съм имал удоволствието да ви видя, откакто ме удостоихте с вниманието си, докато лежах в една ниша над водопада Райхенбах.

Полковникът продължаваше да гледа приятеля ми втренчено, сякаш бе изпаднал в транс.

— Коварен Сатана — бяха единствените му думи.

— Аз още не съм ви представил — каза Холмс. — Господа, това е полковник Себастиан Моран, бивш военен в армията на нейно величество в Индия, най-добрият стрелец в източните колонии. Нали няма да сгреша, полковник, ако кажа, че по брой на убити тигри вие сте ненадминат?

Свирепият старец не каза нищо, а продължи втренчено да гледа моя приятел. Самият той удивително напомняше тигър със свирепите си очи и настръхналите си мустаци.

— Изненадан съм, че скромната ми хитрост успя да заблуди толкова опитен ловец — каза Холмс. — А този номер ви е познат. Нали вие вързахте невръстно дете под едно дърво, качихте се с пушката си и чакахте примамката да доведе тигъра? Е, тази запустяла къща е моето дърво, а вие сте тигърът. Вероятно сте носили още пушки, в случай че дойдат няколко тигри или мерникът ви изневери, колкото и да е невероятно. Тези хора — посочи той около себе си — са моите оръжия. Сравнението е точно.

Полковник Моран се хвърли напред, сумтейки, но полицаите го държаха здраво. Страшна беше изписаната на лицето му ярост.

— Признавам, че и вие ме изненадахте малко — продължи Холмс. — Не бях предвидил, че също ще се възползвате от тази запустяла къща и удобния прозорец. Мислех си, че ще действате от улицата, където вече ви очакваха моят приятел Лестрейд и юнаците му. Като изключим това, всичко мина според очакванията ми.

Полковник Моран се обърна към полицейския детектив:

— Независимо дали имате основание да ме задържите или не, нямате право да ме подлагате на подигравките на този човек. Ако съм в ръцете на закона, нека нещата да вървят по законен път.

— Е, думите ви не са лишени от основание — каза Лестрейд. — Господин Холмс, имате ли да кажете още нещо, преди да тръгнем?

Холмс беше вдигнал от пода въздушната пушка и разглеждаше механизма ѝ.

— Възхитително и незаменимо оръжие — каза той, — безшумно и изключително мощно. Познавах Фон Хердер, слепия немски оръжейник, който го направи по поръчка на покойния професор Мориарти. От години знам за тази пушка, макар че досега не съм имал възможност да я видя. Препоръчвам ви да я разгледате много внимателно, Лестрейд, не пропускайте и куршумите.

— Можете да бъдете уверен в това, господин Холмс — каза Лестрейд и цялата група тръгна към вратата. — Още нещо?

— Искам само да ви попитам какво обвинение смятате да предявите.

— Какво обвинение ли? Ами, разбира се, в опит за убийство на господин Шерлок Холмс.

— Не, Лестрейд. Смятам изобщо да не се появявам в случая. На вас и само на вас принадлежи заслугата за забележителния арест, който извършихте. Да, Лестрейд, поздравявам ви! С обичайната си проницателност и храброст вие заловихте него!

— Него ли? Кого, господин Холмс?

— Човека, когото напразно търси цялата полиция — полковник Себастиан Моран, който с въздушна пушка простреля достопочтения Роналд Адеър с осколочен куршум през отворения прозорец на „Парк лейн“ № 427 на трийсети миналия месец. Това е обвинението, Лестрейд. А сега, Уотсън, ако няма да ти пречи течението заради счупения прозорец, предлагам ти половин час блаженство в моя кабинет с пура в ръка.

Благодарение на надзора на Майкрофт Холмс и неотклонните грижи на госпожа Хъдсън старата ни квартира си бе останала същата. Наистина, когато влязох, ми се стори необичайно подредена, но нещата си бяха по местата — кътът за химически опити и масата, разядена от киселини и затрупана с какво ли не; лавицата с папките, в които Холмс събираше изрезки, и справочниците, които някои от съгражданите ни с радост биха изгорили; чертежите, калъфът с цигулката и поставката за лулата и дори персийският чехъл, пълен с тютюн — всичко беше на мястото си. В стаята имаше двама обитатели — госпожа Хъдсън, която засия насреща ни, щом влязохме, и необикновеното чучело, изиграло толкова важна роля в тазвечершните събития. Това беше манекен на моя приятел от цветен восък, направен извънредно изкусно. Беше поставен на масичка наметнат с един стар халат на Холмс и от улицата илюзията беше пълна.

— Надявам се, че взехте всички предпазни мерки, госпожо Хъдсън? — попита Холмс.

— Стигах до него пълзешком, господин Холмс, точно както ми казахте.

— Отлично. Справихте се много добре. Видяхте ли къде отиде куршумът?

— Да, сър. Лошото е, че развали хубавата скулптура, понеже мина точно през главата и се сплеска в стената. Вдигнах го от килима. Ето го.

Холмс ми го подаде.

— Както виждаш, Уотсън, осколочен куршум за револвер. Гениална идея — кой би могъл да предположи, че е изстрелян с въздушна пушка. Благодаря, госпожо Хъдсън, много съм ви задължен за помощта. А сега, Уотсън, разположи се, моля, на старото си място, иска ми се да поговоря с теб за някои неща.

Беше захвърлил дрипавия сюртук и пак си беше предишният Холмс, облечен в сивкавия халат, свален от чучелото.

— Старият ловец не е изгубил стоманените нерви и острите си очи — каза той през смях, докато разглеждахме раздробеното чело на восъчния манекен. — Точно в средата на тила — смъртоносно

попадение. Той беше най-добрият стрелец в Индия, а в Лондон малцина могат да се мерят с него. Чувал ли си името му?

— Не.

— Какво да се прави, такава е славата! Но ако добре си спомням, ти не беше чувал и за професор Джеймс Мориарти, един от великите умове на века. Подай ми, моля те, биографичния справочник от лавицата.

Изтегнат в креслото, той лениво обръщаше страниците, като издухваше кълба дим.

— Няма що, хубава колекция от буквата М събрах. Само Мориарти стига, за да прослави тази буква, но ето го и отровителя Морган, Меридю, от когото имам ужасни спомени, Матюс, който ми избѝ левия кучешки зъб в чакалнята на Чаринг крос, и накрая — тазвечершния ни приятел.

Той ми подаде книгата и аз прочетох: *Моран, Себастиан, полковник. Без занятие. Бивш военен от Първи сапъорен полк в Бенгалор. Роден в Лондон през 1840 година. Син на сър Огъст Моран, британски посланик в Персия. Учил в Итън и Оксфорд. Служил в Джоваки, Афганистан, Чарасиаб, Шерпур и Кабул. Автор на книгите „На лов в Западните Хималаи“ (1881), „Три месеца в джунглата“ (1884). Адрес: улица „Кондюи“. Клубове: „Англо-индийски“ „Танкервил“, „Багател“.*

В полето уверената ръка на Холмс бе изписала: „Вторият най-опасен човек в Лондон.“

— Изумително — казах, като му върнах книгата. — Има кариера на уважаван военен.

— Така е — отвърна Холмс. — До определен момент всичко е било наред. Винаги е имал стоманени нерви и в Индия още се разказва как е преследвал ранен тигър човекоядец. Има такива дървета, Уотсън, които, след като достигат определена височина, внезапно се израждат. Същото се среща и при хората. Моята хипотеза е, че в живота си човек представя цялото развитие на предците си, и подобен внезапен завой към добро или лошо показва едно или друго силно влияние, идващо от потеклото. Човекът се превръща в своеобразна миниатюра на семейната си история.

— Звучи доста неправдоподобно.

— Е, не твърдя, че е абсолютно вярно. Но каквато и да е била причината, полковник Моран е тръгнал по лош път. Дори без да предизвика публичен скандал, в Индия му е станало тясно. Пензионирал се е, върнал се е в Лондон и пак си е спечелил лоша слава. Този път обаче го е потърсил професор Мориарти, който го е направил свой най-ценен помощник. Мориарти щедро му е давал пари и го е използвал само за две-три престъпления от висока класа, с които не би се справил обикновен престъпник. Вероятно помниш смъртта на госпожа Стюарт от Лаудър през 1887 година. Не я ли помниш? Убеден съм, че в дъното ѝ беше Моран, но нищо не се доказа. Полковникът се прикриваше толкова хитро, че дори когато бе разбита бандата на Мориарти, срещу него не бе повдигнато никакво обвинение. Нали си спомняш как, когато дойдох при теб, пуснах завесите, защото се страхувах от изстрел с въздушна пушка? Несъмнено си помислил, че си въобразявам. Но аз отлично знаех какво правя, защото ми бе известно съществуването на тази необикновена пушка, както и това, че с нея си служи един от най-добрите стрелци в света. Когато отидохме в Швейцария, той ни проследи заедно с Мориарти и именно на него дължа онези кошмарни пет минути над водопада Райхенбах. Не е трудно да се досетиш, че докато бях във Франция, с интерес преглеждах вестниците, търсейки всякаква възможност да го улича. Докато той беше на свобода, животът ми в Лондон щеше да бъде ад. Сянката му щеше да ме следи денонощно и рано или късно той щеше да успее. Какво можех да сторя? Ако го застрелях просто така, щях да се озова на подсъдимата скамейка. Нямаше нищо да постигна, ако се обърнех към правосъдието с недоказано обвинение. Тъй че не можех нищо да сторя. Но следях криминалните вестни, защото знаех, че рано или късно ще го хвана. Тогава се появи съобщението за смъртта на Роналд Адеър. Най-сетне ми падаше удобен случай! За мен бе очевидно, че убиецът е полковник Моран. Играл е карти с младежа, после го е проследил до дома му и го е застрелял през отворения прозорец. Нямаше никакво съмнение, че така е станало. Дори само куршумите стигат, за да отиде на бесилката. Веднага пристигнах в Лондон. Съгледвачът ме е видял и е уведомил полковника. Той не може да не е свързал внезапното ми завръщане с престъплението си и да не се е разтревожил. Сигурен бях, че веднага ще се опита да ме премахне от пътя си и ще вземе затова смъртоносното си оръжие. Оставих му

отлична мишена зад прозореца и след като предупредих полицаите — впрочем, Уотсън, ти забеляза с безпогрешна точност именно тяхното присъствие в онзи вход, — заех това място, което ми се струваше хитър наблюдателен пост, без да подозирам, че той също ще го избере за нападението си. Е, Уотсън, остана ли нещо, което да не съм обяснил?

— Да. Защо полковник Моран е убил Роналд Адеър?

— О, драги ми Уотсън, навлизаме в царството на предположенията, където може да сгреша и най-логичният ум. На основата на съществуващите доказателства всеки може да изгради своя хипотеза и всичките да изглеждат верни.

— Значи имаш своя?

— Смятам, че не е трудно да се обяснят фактите. Известно е, че полковник Моран и младият Адеър като партньори са спечелили значителна сума на карти. Е, Моран очевидно е мамел — отдавна е известно, че го прави. Мисля, че в деня на убийството Адеър е разбрал, че Моран играе мошенически. Най-вероятно е говорил с него на четири очи и го е заплашил, че ако не се оттегли от клуба и не обещае никога повече да не играе, ще го разобличи. Малко вероятно е младок като Адеър веднага да предизвика публичен скандал, като разобличи човек на толкова почтена възраст. Вероятно е постъпил, както предположих. Излизането от клубовете би било позор за Моран, който се е препитавал с нечестно спечелени пари. Затова е убил Адеър, и то в момента, когато младежът е изчислявал колко пари има да връща сам, защото честта не му е позволявала да се облагодетелства от мошеничеството на партньора си. Заключение е вратата, да не би дамите да го изненадат и да се поинтересуват какви са тези имена и суми. Как ти се струва?

— Звучи достоверно.

— Това предположение ще бъде потвърдено или отхвърлено по време на процеса. А междувременно какъвто и да е резултатът, полковник Моран вече няма да ни причинява безпокойства, знаменитата пушка на Фон Хердер ще украси музея на Скотланд ярд, а господин Шерлок Холмс отново е свободен да посвети живота си на интересните малки загадки, които заплетеният лондонски живот така щедро предлага.

[1] Става дума за пиесата на Шекспир „Дванайсета ноц“, II действие, 3 сцена. — Б.пр. ↑

НОРУУДСКИЯТ СТРОИТЕЛ

— От гледна точка на криминалния експерт — заяви господин Шерлок Холмс — след смъртта на непрежалимия професор Мориарти Лондон стана извънредно безинтересен град.

— Едва ли мнозина почтени граждани ще споделят мнението ти — отвърнах.

— Добре де, не бива да проявявам егоизъм — каза той с усмивка, отдръпвайки стола си от масата след закуската. — Обществото несъмнено спечели и единственият губещ е клетият безработен специалист, лишен от обекта на заниманията си. Докато този човек бе на бойното поле, сутрешните вестници предлагаха безкрайни възможности. Често дори най-малката следа, Уотсън, и най-смътният знак бяха достатъчни, за да ми подскажат присъствието на злия гений точно както почти недоловимото потрепване в края на паяжината напомня за гнусния паяк, стаен в центъра ѝ. Дребни кражби, пиянски сбивания, безцелни престъпления — за човека, разполагащ с нужните нишки, тези случайни прояви можеха да образуват едно свързано цяло. За вещия изследовател на висшия престъпен свят никоя европейска столица не предлагаше достойнствата, които тогава притежаваше Лондон. А сега... — Холмс сви рамене в жест на комично недоволство срещу нещо, главен виновник за което бе самият той.

Той се бе върнал преди няколко месеца и по негова молба продадох кабинета си, за да споделим отново двамата старата ни квартира на улица „Бейкър“. Един млад лекар на име Вернер купи малкия ми кабинет с разработена клиентела в Кенсингтън, като изненадващо даде без възражение най-високата цена, която се осмелих да му поискам; тази случка се изясни няколко години по-късно, когато узнах, че Вернер е далечен роднина на Холмс и че всъщност не друг, а моят приятел е дал парите.

Изминалите месеци не бяха тъй скучни, както твърдеше той, защото, когато преглеждам записките си, откривам, че към този период се отнасят случаят с документите на бившия президент Мурильо и потресаващата афера с холандския параход „Фризланд“, при която и

дватамата едва не загинахме. С хладния си и горд характер Холмс винаги се обявяваше против всякакви форми на публично одобрение и най-строго ме бе заставил да не разгласявам нищо за личността, методите и успехите му — забрана, отменена съвсем наскоро, както вече обясних на читателите.

След чудатия си протест господин Шерлок Холмс се облегна назад и лениво заразгръща сутрешния вестник, когато вниманието ни изведнъж бе приковано от пронизителен звън, незабавно последван от глухо барабанене, сякаш някой думкаше с юмруци по външната врата. После тя се отвори и ние чухме как някой нахълта с трясък в преддверието и бързо изтопурка по стълбата. Миг след това в стаята се втурна блед обезумял и задъхан млад мъж с раздърпано облекло и трескав поглед. Той се изправи пред нас, местейки очи ту към мен, ту към Холмс, но въпросителният ни поглед го накара да осъзнае, че ни дължи някакво обяснение за безцеремонното си нахлуване.

— О, извънредно много съжалявам, господин Холмс! — извика той. — Не ми се сърдете, но не съм на себе си. Господин Холмс, пред вас е злочестият Джон Хектор Макфарлън.

Младежът изрече това, сякаш името бе достатъчно, за да изясни причината за посещението и държането му; аз обаче прочетох по безстрастното лице на моя приятел, че и на него както на мен името не говори нищо.

— Вземете си цигара, господин Макфарлън — рече той, като побутна табакерата към госта ни. — Сигурен съм, че на човек във вашето състояние приятелят ми доктор Уотсън би предписал някакво успокоително. Напоследък времето бе прекалено горещо. Е, ако се чувствате малко по-добре, с радост ви каня да седнете на този стол и да ни разкажете много бавно и спокойно кой сте и какво желаете от нас. Споменахте името си тъй, сякаш би трябвало да ми е известно, но уверявам ви — извън очевидните факти, че сте ерген, адвокат, франкмасон и астматик, не зная нищичко за вас.

Понеже познавах методите на моя приятел, не ми бе трудно да проследя пътя на умозаклученията му и да забележа небрежното облекло на посетителя ни, пакета правни документи, часовника с масонските символи и тежкото дишане, които бяха дали основание за тези изводи. Нашият клиент обаче ни изгледа изумено.

— Да, наистина, господин Холмс, прав сте във всичко, но в добавка съм и най-нещастният човек в цял Лондон. За Бога, не ме изоставяйте, господин Холмс! Ако дойдат да ме арестуват, преди да съм свършил разказа си, накарайте ги да почакаат, докато разкрия пред вас цялата истина. С радост ще отида в затвора, ако зная, че вие работите за мен.

— Да ви арестуват! — възкликна Холмс. — Но това наистина е твърде прия... твърде интересно. На какво основание очаквате да ви арестуват?

— Обвинен съм в убийството на господин Джонас Олдейкър от Долен Норууд.

По изразителното лице на моя приятел се изписа съчувствие, което, ще призная неохотно, бе донякъде примесено със задоволство.

— Боже мой — рече той, — току-що казвах на приятеля си доктор Уотсън, че човек не може да открие нищо сензационно във вестниците.

Нашият посетител протегна треперещата си ръка и вдигна броя на „Дейли телеграф“, който още лежеше на коленете на Холмс.

— Ако го бяхте прегледали, сър, веднага щяхте да видите какво ме е довело при вас тази сутрин. Имам чувството, че всички говорят за мен и за моето нещастие — той разлисти вестника, за да ни покаже централната страница. — Ето статията, с ваше позволение ще ви я прочета. Слушайте, господин Холмс. Заглавието е: ЗАГАДЪЧЕН СЛУЧАЙ В ДОЛЕН НОРУУД. ИЗЧЕЗВАНЕ НА ИЗВЕСТЕН СТРОИТЕЛЕН ПРЕДПРИЕМАЧ. СЪМНЕНИЯ ЗА УБИЙСТВО И ПАЛЕЖ. НАСОЧВАЩА УЛИКА. Именно тази улика следват в момента, господин Холмс, и зная, че тя неминуемо води към мен. Следят ме още от гарата при Лондонския мост и съм убеден, че чакат само съдебна заповед, за да ме арестуват. О, това ще разбие сърцето на майка ми, просто ще я довърши!

Той отчаяно закърши ръце, като се олюляваше напред-назад на стола.

Разгледах с интерес този мъж, нарочен за извършител на толкова тежко престъпление. Отличаваше се с излиняла, някак нездрава красота; косите му бяха лепеноруси, сините му очи гледаха уплашено, беше гладко избръснат, с безволева чувствена уста. Трябва да беше двайсет и седем годишен, облеклото и маниерите му говореха за добър

произход. От джоба на леката му лятна дреха стърчеше свитък документи, които издаваха професията му.

— Трябва да използваме времето, с което разполагаме — рече Холмс. — Уотсън, ще бъдеш ли така любезен да ми прочетеш въпросната статия.

Под гръмкото заглавие, което нашият клиент ни посочи, прочетох следната твърде красноречива статия:

Късно снощи или рано тази сутрин в Долен Норууд е станал инцидент, зад който по всеобщи опасения се крие сериозно престъпление. Господин Джонас Олдейкър е известен местен жител, занимаващ се от дълги години със строителство. Той е ерген, петдесет и две годишен, живее в имението Дийп дийн при Сиднъм. Славел се е като човек с ексцентрични навици, сдържан и потаен. Преди няколко години се оттегля от професията си, благодарение на която по всеобщо мнение бил натрупал значително състояние. Зад дома му все още се издига малък склад за дървен материал; към дванайсет часа миналата нощ съседите вдигнали тревога, че една от камарите дърва гори. Пожарната пристигнала бързо, но сухите дърва горели толкова буйно, че било невъзможно да се потушат пламъците, докато камарата не се превърнала изцяло в пепел. До този момент случаят носел всички белези на случайността, но новоразкритите улики явно говорят за сериозно престъпление. Отсъствието на стопанина от местопроизшествието предизвикало изненада; когато го потърсили, станало ясно, че го няма вкъщи. При огледа на стаята му се установило, че господин Олдейкър не е спал в леглото си и че касата му е отворена — из помещението били пръснати редица важни документи; били открити и следи от смъртна схватка — петна от кръв и един дъбов бастун, чиято дръжка също била изцапана с кръв. Известно е, че тази нощ господин Джонас Олдейкър е приел късен гост в стаята си, а откритият бастун е идентифициран като собственост на въпросната личност — младия лондонски

адвокат Джон Хектор Макфарлън, младши съдружник в кантората „Греъм и Макфарлън“. Полицията смята, че разполага с улика, която предоставя твърде убедителен мотив за престъплението; несъмнено предстоят интересни разкрития.

ПО-КЪСНО. Междувременно се разпространяват слухове, че господин Джон Хектор Макфарлън действително е арестуван по обвинение в убийството на господин Джонас Олдейкър. Сигурно е поне че е издадена съдебна заповед за задържането му. Разследването в Норууд доведе до нови зловещи разкрития. Към следите от борба в стаята на злополучния строител се добавят още факти — вече е известно, че големите прозорци на спалнята му (която се намира на приземния етаж) са били отворени; има следи, които сочат, че до купчината дърва е бил завлечен някакъв обемист предмет, и, най-сетне, твърди се, че в пепелището са открити овъглени тленни останки. Според версията на полицията там е било извършено потресаващо престъпление: жертвата е била пребита до смърт в собствената ѝ спалня, документите — претършувани и ограбени, а трупът — завлечен до камарата дърва, послужила като клада, за да се скрият всички следи от злодеянието. Случаят е поет от опитния инспектор Лестрейд от Скотланд ярд, който пристъпи към разследването с обичайната си енергия и проникателност.

Шерлок Холмс изслуша този завладяващ разказ със затворени очи, допрял върховете на пръстите си.

— Случаят несъмнено съдържа някои интересни елементи — каза той с присъщия му равен тон. — Мога ли най-напред да ви попитам, господин Макфарлън, как тъй сте още на свобода, след като очевидно има достатъчно улики, които да обосноват арестуването ви?

— Господин Холмс, аз живея в Торингтън лодж, Блекхийт, с родителите си; снощи обаче имах уговорка да свърша една работа с господин Джонас Олдейкър, затова вечерта отседнах в хотел в Норууд и от там отидох при него. Узнах за всичко, което се е случило, едва във

влака, когато прочетох онова, което и вие току-що чухте. Веднага осъзнах каква страшна опасност виси над мен, и забързах насам, за да предам случая във вашите ръце. Изобщо не се съмнявам, че иначе щях да бъда арестуван или в кантората ми, или у дома. От гарата при Лондонския мост след мен тръгна един мъж и съм сигурен, че... Божичко, какво е това?

Чу се звън, бързо последван от тежки стъпки по стълбището. Миг по-късно на прага се изправи нашият стар познайник Лестрейд. През рамото му зърнах отвън един-двама униформени полицаи.

— Господин Джон Хектор Макфарлън? — попита Лестрейд.

Нашият нещастен клиент се изправи, пребледнял като смъртник.

— Арестувам ви по обвинение в предумишлено убийство на господин Джонас Олдейкър от Долен Норууд.

Макфарлън се обърна към нас с отчаян жест и отново рухна на стола си, напълно сразен.

— Един момент, Лестрейд — каза Холмс. — Половин час повече или по-малко няма значение за вас, а джентълменът тъкмо се канеше да ни даде сведения, които навярно ще ни помогнат да изясним този крайно интересен случай.

— Според мен няма нищо за изясняване — мрачно рече Лестрейд.

— Все пак с ваше позволение за мен ще е твърде интересно да изслушам разказа му.

— Е, господин Холмс, трудно мога да ви откажа каквото и да е, защото в миналото помогнахте веднъж-дваж на полицията, тъй че ние от Скотланд ярд сме ви задължени — каза Лестрейд. — Но ще трябва да остана с арестанта и съм длъжен да го предупредя, че всичко, което каже, може да бъде използвано срещу него.

— За мен това е добре дошло — каза нашият клиент. — Единственото ми желание е да ме изслушате и да приемете чистата истина.

Лестрейд погледна часовника си.

— Давам ви половин час — рече той.

— Най-напред трябва да обясня — поде Макфарлън, — че не знаех нищо за господин Джонас Олдейкър. Бях чувал името му, защото преди много години родителите ми се познавали с него, но после се разделили. Ето защо останах много изненадан, когато вчера към три

часа следобед той влезе в кантората ми в Сити. Ала още повече се слисах, когато научих целта на посещението му. В ръката си господин Олдейкър държеше няколко страници от бележник, изписани с небрежен почерк — ето, погледнете ги, — които сложи на бюрото ми с думите: „Това е завещанието ми. Искам, господин Макфарлън, да го оформите като правен документ, аз ще почакам.“ Заех се да препиша завещанието; представете си изумлението ми, когато разбрах, че с известни уговорки той оставя цялото си имущество на мен. Господин Олдейкър бе странен дребен мъж със съвсем бели мигли, донякъде подобен на невестулка; когато вдигнах поглед към него, видях, че острите му сиви очи се взират в мен някак развеселено. Докато четях условията на завещанието, просто не вярвах на очите си. Той обаче обясни, че е ерген и бил останал без живи роднини, а на младини бил познавал родителите ми и винаги бил получавал отлични сведения за мен, което го убедило, че така парите му ще отидат в достойни ръце. Разбира се, в смайването си успях само да измърморя някакви благодарности. Завещанието бе оформено по надлежния ред, подписано и заверено в присъствието на моя секретар. Ето, това е документът на синята хартия, а тези страници, както вече обясних, са черновата. Накрая господин Джонас Олдейкър ме уведоми, че имал някои документи — договори за право на строеж, крепостни актове, ипотеки, акции и прочие, — с чието съдържание непременно трябвало да се запозная. Добави, че нямало да се чувства напълно спокоен, докато всичко не се уреди окончателно, и ме помоли да го посетя в дома му в Норууд още същата вечер, като нося завещанието. „Запомни, момчето ми, докато не уредим всичко, не казвай нито думичка на родителите си. Нека това да бъде една малка изненада за тях.“ По този въпрос прояви особена настойчивост и ме накара да обещава тържествено, че на първо време няма да споделям станалото с тях. Както разбирате, господин Холмс, не бях склонен да му откажа каквото и да е. Той бе мой благодетел и единственият ми стремеж бе да се съобразя изцяло с желанията му. Затова изпратих телеграма у дома, за да предупредя родителите си, че се занимавам с важно дело и не зная кога ще се прибера. Господин Олдейкър ме бе поканил да вечерям с него в девет, каза, че едва ли щял да се върне преди това. Трудно намерих къщата му, тъй че приближаваше девет и половина, когато най-сетне стигнах. Открих го...

— Почакайте! — рече Холмс. — Кой ви отвори?

— Една жена на средна възраст, икономката му, предполагам.

— Сигурно е изрекла името ви?

— Точно така — отвърна Макфарлън.

— Продължете, моля.

Макфарлън избърса влажното си чело и поде наново разказа си:

— Тази жена ме въведе във всекидневната, където на масата ни чакаше скромна вечеря. После господин Джонас Олдейкър ме покани в спалнята си, в която имаше масивна каса. Той я отвори и извади куп документи, които прехвърлихме заедно. Приключихме към единайсет и половина. Той отбеляза, че не бива да безпокоим икономката, и ме изпрати през френския прозорец на стаята, който остана през цялото време отворен.

— Жалюзите бяха ли спуснати? — попита Холмс.

— Не съм съвсем сигурен, но мисля, че бяха спуснати наполовина. Да, спомням си как той ги дръпна нагоре, за да отвори докрай прозореца. Не можех да открия бастуна си, но господин Олдейкър ми рече: „Няма значение, момчето ми, отсега нататък, надявам се, ще се виждаме често, тъй че ще пазя твоя бастун, докато дойдеш да си го вземеш.“ Тръгнах си и оставих моя домакин застанал до отворената каса; документите лежаха върху масата на купчини. Беше толкова късно, че не можех да се прибера в Блекхийт, затова прекарах нощта в „Анърли армс“, а сутринта прочетох това ужасно нещо във вестника.

— Имате ли някакви въпроси, господин Холмс? — попита Лестрейд, който веднъж-дваж бе повдигнал вежди по време на този забележителен разказ.

— Преди да съм ходил в Блекхийт, не.

— Имате предвид Норууд — рече Лестрейд.

— О, да, несъмнено точно това имах предвид — отвърна Холмс с присъщата му тайнствена усмивка.

Лестрейд бе виждал твърде често — доста по-често, отколкото би му било приятно да признае — как този остър като бръснач ум разкрива непроницаеми за него загадки. Забелязах, че изглежда моя приятел с любопитство.

— Мисля, че скоро ще се наложи да си поговоря с вас, господин Холмс — каза той. — Е, господин Макфарлън, двама от подчинените

ми са пред вратата, а отвън ни чака кабриолет.

Нещастният младеж се изправи и хвърляйки последен умолителен поглед към двамата ни с Холмс, излезе от стаята. Полицаяте го поведоха към кабриолета, но Лестрейд остана с нас.

Холмс бе вдигнал страниците, които съставляваха черновата на завещанието, и ги разглеждаше с дълбок интерес.

— Е, Лестрейд, не ви ли се струва, че в този документ има нещо странно? — той побутна страниците.

Инспекторът ги прехвърли с озадачено изражение.

— Разчитам началните редове на първата страница, средата на втората и малко от последната. Там все едно е печатан текст, докато почеркът между тях е съвсем нечетлив, а на три места изобщо нищо не се разбира.

— И какво според вас означава това? — попита Холмс.

— А според вас какво може да означава?

— Документът е писан във влак, четливите места — на гарите, неясните — по време на движение, а съвсем неразбираемите — на минаване през стрелките. Вещият познавач веднага би заявил, че тези страници са нахвърляни на някоя от градските линии, тъй като стрелките са толкова начесто само в непосредствена близост с голям град. Ако приемем, че цялото пътуване е преминало в писане на завещанието, излиза, че влакът е бил експрес с една-единствена спирка между Норууд и Лондонския мост.

Лестрейд прихна.

— Направо ме слисвате с вашите теории, господин Холмс! И каква връзка има това с настоящия случай?

— Ами разказът на младежа донякъде се потвърждава — завещанието явно е било написано от Джонас Олдейкър по време на вчерашното му пътуване. Но не е ли твърде странно, че някой с такава небрежност съставя толкова важен документ? Това навежда на мисълта, че не му е придавал голямо значение. Ако някой не желае завещанието му да бъде изпълнено, навярно би го написал точно по този начин.

— Е, заедно с него е подписал и смъртната си присъда — рече Лестрейд.

— Така ли смятате?

— А вие не смятате ли така?

— Не е изключено, но за мен случаят засега е неясен.

— Неясен ли? Е, ако това не е ясно, кое тогава е? Един младеж внезапно научава, че ще получи цяло състояние, ако друг по-възрастен мъж почине. И какво прави нашият младеж? Не казва нищо никому, но тъй наглася нещата, че да посети клиента си под някакъв претекст късно вечерта; изчаква, докато единственият друг човек в къщата заспи, след това убива мъжа в уединената стая, изгаря тялото му на камарата дървен материал и се укрива в близкия хотел. Петната от кръв в стаята и по дръжката на бастуна са почти незабележими. Навярно изобщо не ги е видял и се е надявал, че ако тялото изгори напълно, ще прикрие всички следи от престъплението, защото иначе биха довели до него. Нима всичко това не е очевидно?

— Точно така, уважаеми Лестрейд, струва ми се някак прекалено очевидно — каза Холмс. — Въображението едва ли може да бъде изтъкнато редом с другите ви безценни качества, но ако можехте поне за миг да се поставите на мястото на този младеж, щяхте ли да извършите престъплението веднага след съставянето на завещанието? Нямаше ли да помислите, че е твърде опасно да се установи тъй тясна връзка между двете обстоятелства? Щяхте ли да се решите да действате, когато сте допуснат в къщата не от жертвата, а от прислужничка и следователно не можете да скриете, че сте били там? И най-сетне, щяхте ли да положите такива усилия, за да премахнете трупа, а да оставите бастуна си като знак, че вие сте убиецът? Признайте си, Лестрейд, че всичко това е твърде невероятно.

— Що се отнася до бастуна, господин Холмс, знаете не по-зле от мен, че престъпникът често действа бързешком и върши неща, които един човек с ясен ум не би допуснал. Навярно просто се е страхувал да се върне в стаята, за да го потърси. Хайде, предложете ми друга теория, която да съответства на фактите.

— Много лесно мога да ви предложа пет-шест теории — рече Холмс. — Ето ви например една, съвсем правдоподобна и дори вероятна, подарявам ви я. Възрастният мъж показва документи, които очевидно имат значителна стойност. Минаващ наблизко скитник ги зърва през прозореца, тъй като жалюзите са спуснати само наполовина. Адвокатът излиза. На сцената се явява скитникът. Грабва попадналия пред очите му бастун, убива Олдейкър и си тръгва, като преди това подпалва трупа му.

— Че каква полза ще има скитникът от горенето на трупа?

— А каква полза ще има Макфарлън?

— Искал е да скрие някоя улика.

— Скитникът навярно е искал да скрие факта, че там изобщо е станало убийство.

— А защо не е взел нищо?

— Защото е намерил само документи, срещу които не би могъл да получи пари.

Лестрейд поклати глава, но както ми се стори, лицето му вече не излъчваше предишната непоклатима увереност.

— Е, господин Холмс, търсете си вашия скитник, щом желаете, но докато го намерите, ние ще си държим нашия заподозрян. Бъдещето ще покаже кой от двамата ни е прав. Забележете обаче, господин Холмс: доколкото ни е известно, нито един от документите не е бил скрит или унищожен, а задържаният е човекът, който има най-голям интерес от съхраняването им, тъй като се явява наследник по право и, тъй или иначе, ще влезе във владението им.

Забележката сякаш направи дълбоко впечатление на приятеля ми.

— Нямам намерение да отричам, че в някои отношения уликите силно подкрепят вашата теория — рече той. — Искам само да посоча, че са възможни и други предположения. Както сам казахте, бъдещето ще покаже. Приятен ден! Мисля, че днес по някое време ще прескоча до Норууд, за да видя как напредвате с разследването.

След като детективът си тръгна, приятелят ми стана и взе да се приготвя за действие с чевръстите движения на човек, комуто предстои наистина приятна задача.

— Както вече казах, Уотсън — заяви той, навличайки припряно редингота си, — първата ми работа е да отида в Блекхийт.

— А защо не в Норууд?

— Защото в случая имаме едно необикновено събитие, станало непосредствено след друг, не по-малко странен инцидент. Полицията съвсем погрешно съсредоточава вниманието си върху второто произшествие, защото то е свързано с престъпно деяние. Ала за мен е очевидно, че логиката изисква да подхожда към случая, като най-напред се опитам да изясня първото — загадъчното завещание, направено така внезапно и в полза на един тъй неочакван наследник. Има

вероятност това да улесни в някаква степен обяснението на последвалите събития. Не, скъпи приятелю, не мисля, че ще имам нужда от помощта ти. Не ме застрашава никаква опасност, иначе и през ум не би ми минало да тръгна без теб. Надявам се довечера да съм в състояние да ти съобщя, че съм сполучил да направя нещо за нещастния младеж, който тъй отчаяно потърси закрилата ми.

Приятелят ми се прибра късно вечерта и щом зърнах изнуреното му угрижено лице, веднага ми стана ясно, че благородните надежди, с които бе заминал, не са се оправдали. За да успокои разтревожения си дух, близо час той монотонно свири на цигулката си. Най-накрая захвърли инструмента и се впусна в подробно описание на претърпените несполуки.

— Всичко тръгна наопаки, Уотсън, възможно най-зле. Пред Лестрейд говорих самоуверено, но, ей Богу, струва ми се, че поне веднъж нашият приятел е на прав път, а ние — на грешен. Инстинктът ми подсказва едно, но фактите говорят точно обратното. Опасявам се, че английските съдебни заседатели още не са достигнали онази интелектуална висота, която би им позволила да предпочетат моите теории пред фактите на Лестрейд.

— Ходи ли до Блекхийт?

— Да, Уотсън, ходих и твърде бързо открих, че покойният Олдейкър е бил същински мерзавец. Бащата на момчето бе тръгнал да търси сина си. Заварих у тях само майката — дребна пухкава синеока женица, трепереща от страх и възмущение. Естествено, решително отказа да приеме, че е възможно синът да носи някаква вина за случилото се. Затова пък не изглеждаше никак изненадана или разстроена от участието на Олдейкър. Точно обратното, говореше за него с такъв гняв, че несъзнателно засили доводите на полицията, защото, ако синът ѝ някога я е чувал да говори така за този човек, това, разбира се, би могло да го подтикне към омраза и насилие. „Той приличаше повече на злобна и лукава маймуна, отколкото на човешко същество — заяви тя, — от младини е такъв.“ „Познавахте ли го тогава?“ — попитах аз. „Да, познавах го добре; всъщност навремето бе мой ухажор. Благодаря на небесата, че проявих достатъчно разум, та да му откажа и да се омъжа за по-достоеен, макар и по-беден човек. Бях сгодена за Олдейкър, господин Холмс, когато чух нещо потресаващо: веднъж той нарочно пуснал котка в клетка с птички. Така ме ужаси

тази бруталност, че не пожелах повече да имам нищо общо с него.“ Тя потършува в чекмеджето на писалището си и извади една снимка на жена, ужасно обезобразена и накълцана с нож „Това е моя снимка — обясни тя. — Той ми я изпрати в този вид заедно с проклятие в утрото на сватбения ми ден.“ „Е, сега поне ви е простил — казах, — щом оставя цялото си имущество на сина ви.“ „Нито синът ми, нито аз искаме каквото и да било от Джонас Олдейкър, жив или мъртъв — разпалено извика тя. — Има Бог на небето, господин Холмс, и същият Бог, който е наказал този зъл човек, ще покаже, когато Му е угодно, че ръцете на сина ми не са изцапани с кръв.“ Опитах се да проследя още две-три нишки, но получих единствено няколко довода, оборващи нашата хипотеза, и нито един в нейна подкрепа. Накрая се отказах и потеглих към Норууд. Имението Дийп дийн е голяма модерна постройка от ярки тухли с тревна площ отпред, осеяна тук-там с лаврови дръвчета. Вдясно от сградата на известно разстояние от пътя се намира складът за дървен материал, където е избухнал пожарът. Ето тук на лист от бележника си съм нахвърлил някаква скица. Прозорецът вляво е стаята на Олдейкър. Застанал на пътя човек може да види какво става в нея, ако прозорецът е отворен. Това е кажи-речи единственото утешително сведение, което получих днес. Лестрейд не беше там, но заместникът му играеше ролята на домакин. Полицайте току-що бяха попаднали на голяма находка. Цяла сутрин прехвърляли пепелището и освен овъглените тленни останки бяха измъкнали няколко потъмнели метални кръгчета. Разгледах ги внимателно — несъмнено бяха копчета от панталони. Дори успях да различа върху едно от тях името „Хайъмс“ — шивачът на Олдейкър. Сетне претърсих много грижливо тревата за някакви следи или знаци, но след сушата напоследък земята се е спекла като камък. Виждаше се само, че някакъв обемист предмет или вързоп е бил прехвърлен през ниския жив плет, успореден на камарата дърва. Всичко това, естествено, съвпада с официалните предположения. Цял час пълзях по тревата в августовската жега, без да открия нищо ново. След този провал отидох в спалнята и внимателно огледах и нея. Кървавите петна бяха съвсем малки, просто капки, но със сигурност пресни. Бастунът бе прибран, но доколкото разбрах, и по него имало твърде малко кръв. Няма съмнение, че бастунът е на нашия клиент, той самият го признава. По килима личат стъпки от двамата мъже, няма следа от трети човек,

което отново е в полза на нашите опоненти. Те непрекъснато трупат точки, а ние засега сме в пълен застой. Все пак зърнах една слаба искрица надежда, макар че и тя надали ще ни е от полза. Разгледах съдържанието на касата. Повечето документи бяха извадени и оставени на масата, прибрани в запечатани пликове, един-два от тях отворени от полицията. Доколкото можах да преценя, нямаха особена стойност, спестовната книжка на господин Олдейкър също не показваше завидно богатство. Ала останах с впечатление, че не всички документи са на мястото си. Тук-там се споменаваха нотариални актове — вероятно далеч по-ценни от наличните, — които така и не можах да открия. Успеем ли да докажем тази липса, тя, естествено, ще обърне аргументите на Лестрейд срещу самия него, защото кой би откраднал нещо, ако знае, че твърде скоро ще го получи в наследство? Накрая, след като безуспешно търсих за какво да се захвана, реших да си опитам късмета с икономката. Госпожа Лексингтън е дребна мургава и мълчалива особа с очи, които гледат някак косо и недоверчиво. Сигурен съм, че, стига да иска, има какво да каже, но се държа твърде потайно. Да, наистина посрещнала господин Макфарлън в девет и половина; ако знаела какво ще стане, била готова ръката ѝ да изсъхне, само и само да не го пусне в дома. В десет и половина отишла да си легне. Стаята ѝ е в другия край на къщата, затова нищо не била чула. Господин Макфарлън си оставил шапката — а също и бастуна, ако не грешала — в гостната. Събудила се, когато вдигнали тревога за пожара. Клетият ѝ скъп господар със сигурност бил убит. Дали е имал врагове? Кой ли няма; господин Олдейкър обаче водел много затворен живот и се срещал с хора само по работа. Икономката бе видяла копчетата и беше сигурна, че са от дрехите, които носел вечерта. Гредите на купчината били много сухи, защото цял месец не била паднала и капка дъжд. Горели като прахан и когато госпожа Лексингтън изтичала на местопроизшествието, не се виждало нищо друго освен буйните пламъци. И тя заедно с всички, които се опитвали да потушат огъня, усетила миризмата на горяща плът. Накрая икономката заяви, че не знае нищо за документите, нито пък за личните работи на господин Олдейкър. Това е, драги ми Уотсън, разказът за моя неуспех. И все пак, и все пак — Холмс стисна жилавите си юмруци с израз на дълбока убеденост — зная, че не това е вярната следа. Усещам го чак до мозъка на костите си. Има нещо, което

още не е излязло наяве, и тази икономка отлично го знае. В очите ѝ прочетох мрачното предизвикателство, което винаги издава гузната съвест. Както и да е, безполезно е да говорим повече за това, Уотсън. Но ме е страх, че ако на пътя ни не се изпречи някоя щастлива случайност, случаят с норуудското изчезване не ще попадне в хрониката на нашите успехи, което според предвижданията ми търпеливите читатели рано или късно ще трябва да понесат.

— Не смяташ ли, че външността на младежа ще направи добро впечатление и на най-строгите съдии?

— Това е опасен аргумент, драги Уотсън. Нали си спомняш онзи страшен убиец Бърт Стивънс, който искаше да го отървем през осемдесет и седма година? Нима си срещал по-приятен и учтив младеж от него, сякаш току-що излязъл от неделното училище?

— Вярно, прав си.

— Ако не успеем да предложим друго обяснение, свършено е с този човек. Едва ли ще намериш слабо място в доказателствата, представени срещу него, а и цялото разследване само ги засилва. Впрочем има една любопитна подробност относно тези документи, която може да ни послужи като отправна точка. Докато преглеждах спестовната книжка на Олдейкър, открих, че дефицитът в сметката се дължи най-вече на чекове със значителна стойност, издадени миналата година на някой си господин Корнелиъс. Да си призная, много ми се иска да науча кой е този господин Корнелиъс, с когото един пенсиониран строителен предприемач е сключвал такива големи сделки. Възможно ли е и той да е замесен по някакъв начин? Корнелиъс може да е бил посредник, само че не успяхме да открием нито един документ, който да обяснява изплащането на толкова значителни суми. След всички претърпени неуспехи сега трябва да насоча усилията си към банката, където ще разпитам за осребрилият тези чекове джентълмен. Но се опасявам, скъпи приятелю, че нашият случай ще приключи безславно и Лестрейд ще прати клиента ни на бесилото — несъмнен триумф за Скотланд ярд.

Не зная дали Шерлок Холмс изобщо бе успял да мигне тази нощ, но когато слязох сутринта на закуска, го заварих блед и измъчен, а ясните му очи блестяха още по-силно заради тъмните сенки около тях. Килимът около креслото му бе осеян с угарки и с ранните издания на

сутрешните вестници. На масата пред него лежеше отворена телеграма.

— Какво мислиш за това, Уотсън? — попита той, като я побутна към мен.

Телеграмата бе изпратена от Норууд и гласеше:

ОТКРИТА НОВА ВАЖНА УЛИКА. ВИНАТА НА
МАКФАРЛЪН КАТЕГОРИЧНО ДОКАЗАНА. СЪВЕТВАМ
ВИ ДА НЕ СЕ ЗАНИМАВАТЕ ПОВЕЧЕ СЪС СЛУЧАЯ.
ЛЕСТРЕЙД.

— Наистина звучи сериозно — казах.

— Това е мъничкото победно кукуригане на Лестрейд — отвърна Холмс с язвителна усмивка. — Твърде рано е да се отказваме от случая. В края на краищата важната нова улика е нож с две остриета; нищо чудно да реже в съвсем различна посока от онази, която Лестрейд си въобразява. Когато закусиш, Уотсън, ще идем заедно там да видим какво може да се направи. Струва ми се, че днес ще имам нужда от твоята компания и морална подкрепа.

Приятелят ми не пожела да закуси; една от странностите му бе, че в мигове на напрежение не си позволяваше никаква храна и разчиташе само на желязната си издръжливост, додето не рухнеше, напълно изтощен от недояждане. „Сега не мога да хабя енергия за храносмилане“, казваше той в отговор на моите професионални забележки. Затова никак не се изненадах, когато и тази сутрин остави закуската си недокосната и потегли с мен към Норууд.

Тълпа водени от нездраво любопитство зяпачи все още се трупаха около имението Дийп дийн, което, както си бях представял, се оказа крайградска вила. Лестрейд ни посрещна зад оградата; лицето му бе поруменяло от радостна възбуда, а победоносното му държане бе чак неприлично.

— Е, господин Холмс, доказахте ли, че сме сбъркали, а? Намерихте ли вашия скитник? — извика той.

— Още не съм си съставил никакво заключение — отвърна моят спътник.

— А ние вчера си съставихме нашето и уликите доказват, че е вярно. Ще трябва да признаете, че тоя път мъничко ви изпреварихме, господин Холмс.

— Като ви гледа човек, тук явно се е случило нещо необичайно — отбеляза Холмс.

Лестрейд се изсмя високо.

— Никой не обича да губи. Но човек не може да иска все да става неговото, нали, доктор Уотсън? Заповядайте насам, господа, струва ми се, че ще мога да ви убедя веднъж завинаги, че Джон Макфарлън е извършил това престъпление.

Той ни въведе в тъмната гостна в края на коридора.

— Вероятно тук е дошъл младият Макфарлън, за да си вземе шапката след убийството — каза Лестрейд. — Вижте това.

С внезапен драматичен жест той запали клечка кибрит и освети едно кърваво петно на варосаната стена. Когато приближи клечката, видях, че е нещо повече от петно. Беше ясен отпечатък от палец.

— Разгледайте го с вашето увеличително стъкло, господин Холмс.

— Да, това правя.

— Нали знаете, че няма двама души с еднакви отпечатъци на пръстите?

— Чувал съм такова нещо.

— Е, тогава ще бъдете ли тъй любезен да сравните това тук с този восъчен отпечатък от десния палец на младия Макфарлън, взет днес сутринта по мое нареждане?

Когато инспекторът постави късчето восък до кървавото петно на стената, можахме да видим и без лупа, че двата отпечатъка без съмнение са от един и същ палец. За мен бе очевидно, че нашият злощастен клиент е изгубен.

— Това решава всичко — заяви Лестрейд.

— Да, това решава всичко — неволно повторих аз.

— Точно така! — възкликна Холмс.

Нещо в гласа му ме накара да се обърна, за да го погледна. В изражението на лицето му бе настъпила удивителна промяна. То просто се гърчеше от едва сдържано ликуване. Очите му искряха като звезди. Стори ми се, че прави отчаяни усилия да не избухне в неудържим смях.

— Боже мой! Боже мой! — каза най-сетне. — Кой би могъл да се сети за подобно нещо! О, колко измамна може да бъде външността! Такъв приятен млад човек! Това е добър урок за всички ни — не бива да вярваме прекалено на собствената си преценка, нали, Лестрейд?

— Да, някои от нас са повечко самонадеяни, господин Холмс — отвърна инспекторът.

Нахалството на този човек бе просто нетърпимо, но нямаше как да изразим възмущението си.

— Какъв късмет имате, че младежът е допрял десния си палец до стената, докато е вземал шапката си от закачалката! Да, съвсем естествено действие, като си помисли човек — Холмс външно бе спокоен, но докато говореше, цялото му тяло трепереше от сподавена възбуда. — Между другото, Лестрейд, кой направи това забележително откритие?

— Икономката, госпожа Лексингтън, привлече вниманието на нощния полицаи към него.

— А къде се намираше нощният полицаи?

— Той бе оставен на пост в спалнята, където е било извършено престъплението, за да не допусне някой да размести нещо.

— Но защо полицията не е открила този отпечатък още вчера?

— Е, нямахме причини да правим внимателен оглед на гостната. Освен това петното не е на много видно място, както сам забелязвате.

— Да, разбира се. Но вчера със сигурност е било там, нали?

Лестрейд изгледа Холмс така, сякаш се чудеше дали приятелят ми не е полудял. Трябва да призная, че и аз бях изненадан от веселата му възбуда и от това доста нелепо питане.

— Да не би да смятате, че Макфарлън се е измъкнал от затвора в потайна доба, за да засили уликите срещу самия себе си? — рече Лестрейд. — Всеки експерт ще потвърди, че този отпечатък е от неговия палец.

— Да, безспорно е от неговия палец.

— Това е достатъчно — каза инспекторът. — Аз съм практичен човек, господин Холмс, и щом получа доказателства, правя съответните заключения. Ако имате нещо да ми кажете, ще ме намерите във всекидневната, където възнамерявам да напиша доклада си.

Холмс бе възвърнал невъзмутимостта си, макар да ми се струваше, че все още съзирам в очите му весели искрици.

— Божичко, Уотсън, та това е твърде печална развръзка, не мислиш ли? — каза той. — И все пак тук има някои подробности, които крият надежда за нашия клиент.

— Радвам се да го чуя — искрено казах. — Боях се, че с него е свършено.

— Не бих твърдял подобно нещо, драги Уотсън. Уликата, на която нашият приятел придава тъй голямо значение, има един извънредно сериозен недостатък.

— Нима? Какъв, Холмс?

— Просто зная, че когато разглеждах стената вчера, този отпечатък го нямаше там. А сега, Уотсън, да се поразходим малко на слънце.

Объркан, но със стоплено от надежда сърце придружих моя приятел в градината. Холмс обиколи къщата от всички страни, разглеждайки стените ѝ с голям интерес. После ме въведе вътре и заедно изследвахме цялата сграда от мазето до тавана. Повечето стаи не бяха обзаведени и въпреки това Холмс ги проучи най-внимателно. Накрая, вървейки по горния коридор покрай три празни спални, той отново бе обзет от бурно веселие.

— Този случай наистина предлага някои забележителни особености, Уотсън — каза той. — Мисля, че вече е време да споделим с нашия приятел Лестрейд как стоят нещата. Той вече се порадва за наша сметка, но навярно и ние ще можем да постъпим така с него, ако моето тълкуване на загадката се окаже вярно. Да, да! Струва ми се, че зная как да го подхванем.

Инспекторът от Скотланд ярд съсредоточено пишеше във всекидневната, когато Холмс прекъсна заниманията му.

— Вече пишете доклад по случая ли? — попита той.

— Точно така.

— Не смятате ли, че е малко прибързано? Все си мисля, че събраните доказателства още не са пълни.

Лестрейд познаваше моя приятел прекалено добре, за да не обърне внимание на думите му. Той остави перото си и вдигна заинтригуван поглед.

— Какво искате да кажете, господин Холмс?

— Само това, че има един важен свидетел, с когото още не сте разговаряли.

— Можете ли да го доведете при мен?

— Струва ми се, че мога.

— Направете го тогава.

— Ще сторя всичко, което е по силите ми. С колко полицаи разполагате в момента?

— Тук са трима.

— Отлично! — възкликна Холмс. — Мога ли да запитам дали всичките са едри яки мъже със силни гласове?

— Дума да няма, такива са, макар че не виждам какво значение имат в случая гласовете им.

— С моя помощ навярно ще видите и това, и някои други неща — каза Холмс. — Повикайте хората си, моля, а аз ще направя каквото е нужно.

След пет минути тримата полицаи бяха в гостната.

— В бараката отвън ще откриете огромен куп слама — каза Холмс. — Моля ви да внесете вътре два наръча от нея. Според мен ще ни е много полезна за докарването на нужния ни свидетел. Много ви благодаря. Нали имаш кибрит в джоба си, Уотсън? А сега, господин Лестрейд, ще помоля всички ви да ме придружите до горната площадка.

Както вече споменах, там имаше широк коридор, минаващ покрай три необзаведени спални. Шерлок Холмс тържествено отведе всички ни до самия край на коридора; полицаите се хилеха, а по лицето на Лестрейд едно след друго се сменяха удивление, очакване и присмех. Холмс застана пред нас с вид на фокусник, който се кани да покаже номер.

— Ще бъдете ли тъй любезен да пратите някой от полицаите си за две ведра вода? Сложете сламата тук на пода, по-далеч от стената. Мисля, че вече сме готови.

Лицето на Лестрейд бе започнало да почервенява от яд.

— Не разбирам каква игра играете, господин Холмс — каза той. — Ако знаете нещо, спокойно можете да ни го кажете и без тези дивотии.

— Уверявам ви, уважаеми Лестрейд, че имам твърде сериозни основания за онова, което правя. Навярно ще си спомните как ме

подкачихте преди няколко часа, когато всички шансове изглеждаха на ваша страна, тъй че не бива да ви се зловиди, ако сега пък аз си позволя малко разкош и тържественост. Ако обичаш, Уотсън, отвори онзи прозорец и после подпали сламата!

Изпълних молбата му и сухата слама пламна с пукот, а коридорът се изпълни с кълба сив дим, разнасян от течението.

— А сега да видим дали ще можем да намерим този ваш свидетел, Лестрейд. Мога ли да ви помоля заедно да извикате „Пожар!“ Хайде, едно, две, три...

— Пожар! — изревахме всички в един глас.

— Благодаря. Още веднъж, много ви моля...

— Пожар!

— За последен път, господа, всички заедно!

— Пожар!

Викът навярно отекна из цял Норууд. Още не бе стихнал напълно, когато се случи нещо изумително. В солидната, както изглеждаше, стена в края на коридора внезапно се отвори врата и от нея като заек от дупката си изскочи дребен съсухрен човечец.

— Великолепно! — невъзмутимо рече Холмс. — Уотсън, излей едното ведро върху сламата. Достатъчно! Лестрейд, позволете ми да ви представя главния липсващ свидетел — господин Джонас Олдейкър.

Онемял от изумление, детективът се взираше в новопоявилия се. Мъжът премигваше на ярката светлина и крадешком поглеждаше към нас и към тлеещата жарава. Имаше отблъскващо лице — лукаво, злобно и порочно, с хитри бледосиви очички и бели мигли.

— Това пък какво значи? — окопити се най-сетне Лестрейд. — Какво правехте там през цялото време, а?

Олдейкър смутено захихика, снишавайки се пред поалениялото от гняв лице на разярения детектив.

— Не съм сторил нищо лошо.

— Нищо лошо ли? Сторихте всичко възможно, за да пратите невинен човек на бесилото. Ако не беше намесата на този джентълмен, не знам дали нямаше да успеете.

Жалкото създание започна да хленчи:

— Ама, сър, това беше просто глупава шега.

— О, шега значи? Уверявам ви, че никой няма да се засмее на нея. Отведете го долу и го пазете във всекидневната, докато дойда.

Господин Холмс — продължи Лестрейд, когато полицаите изпълниха нареждането му, — не можех да говоря пред подчинените си, но спокойно мога да кажа в присъствието на доктор Уотсън, че до момента това е най-бляскавият ви успех, макар за мен да е загадка, как го постигнахте. Вие току-що спасихте живота на невинен човек и предотвратихте огромен скандал, който би съсипал моята репутация в полицията.

Холмс се усмихна и потупа Лестрейд по рамото.

— Ще откриете, драги ми господине, че вместо да бъде съсипана, репутацията ви ще се сдобие със засилен ореол. Просто внесете някои изменения в доклада, който пишехте, и всички ще узнаят колко трудно е да хвърлиш прах в очите на инспектор Лестрейд.

— Не искате ли вашето име да бъде споменато във връзка със случая?

— Не! Добре свършената работа е достатъчна награда. А може би ще спечеля допълнително признание в някой далечен ден, когато позволя на моя усърден летописец отново да извади на показ творенията си. Какво ще кажеш, Уотсън? Е, а сега да видим къде се е спотайвал този плъх.

Една стена от летви и хоросан с изкусно скрита в нея врата преграждаше коридора на около два метра от края му. Така образуваната стаичка се осветяваше от процепите под стряхата. Вътре открихме оскъдна мебелировка, запаси от храна и вода, както и няколко книги и вестници.

— Това е предимството да си строител — рече Холмс, когато излязохме от убежището. — Могъл е да си стъкми това малко скривалище, без никой да му помага — като изключим, разбира се, неговата безценна икономка, която без излишно помайване бих прибавил към вашия улов, Лестрейд.

— Ще се вслушам в съвета ви. Но как разбрахте за съществуването на това място, господин Холмс?

— Стигнах до извода, че човекът се крие някъде в къщата. Когато изминах целия коридор и установих, че е с около два метра по-къс от съответния коридор на долния етаж, веднага ми стана ясно къде е убежището му. Предположих, че няма да му стигне куражът да лежи спокойно, когато чуе викове за пожар. Естествено, можехме просто да влезем вътре и да го измъкнем, но ми изглеждаше забавно да го

накараме сам да се издаде; освен това ви дължах известна мистификация, Лестрейд, задето ме взехте на подбив сутринта.

— Е, сър, наистина ми го върнахте тъпкано. Но дявол да го вземе, откъде разбрахте, че се крие в къщата?

— Издаде го отпечатъкът, Лестрейд. Обявихте, че тази улика решава всичко. Точно така беше, само че в съвсем различна посока. Знаех, че предния ден следата от палеца я нямаше. Винаги обръщам голямо внимание на подробности, както навярно сте забелязали. Бях огледал гостната и бях сигурен, че стената беше чиста. Значи отпечатъкът е бил поставен през нощта.

— Но как?

— Много просто. Когато са запечатвали пликовете с документите, Джонас Олдейкър е накарал Макфарлън да закрепил един от печатите, притискайки мекия восък с палеца си. Това навярно е било направено тъй бързо и естествено, че самият младеж, предполагам, изобщо не си спомня за тази дребна случка. По всяка вероятност и Олдейкър отначало не е имал представа, как да използва отпечатъка. Ала докато е умувал над случая в бърлогата си, внезапно се е сетил каква съкрушителна улика би могъл да изфабрикува. Съвсем просто е било да вземе восъчния отпечатък, да го намокри с капка кръв от убождане с игла и да остави петното на стената през нощта — или собственооръчно, или със съдействието на икономката си. Готов съм да се обзаложа, че ако претърсите документите, които е взел в скривалището, ще намерите и восъчния печат със следата от палеца.

— Превъзходно! — извика Лестрейд. — Превъзходно! Както го описвате, всичко е ясно като бял ден. Но все пак каква е била целта на тази ловка измама, господин Холмс?

За мен бе много забавно да видя как надменното държане на детектива тъй бързо се смени с любопитството на дете, което задава въпроси на учителя си.

— Е, едва ли е кой знае колко трудно за обяснение. Джентълменът, който ни очаква долу, е извънредно хитър, злобен и отмъстителен човек. Знаете ли, че навремето е бил отхвърлен от майката на Макфарлън? Не знаете! Казах ви, че трябва да отидете първо в Блекхийт, а после в Норууд. Е, това оскърбление, както го е възприел той, непрекъснато е занимавало неговия зъл коварен ум и през целия си живот той е копнял за отмъщение, но все не му се е

удавала възможност. През последните една-две години работите му явно са вървели зле. Олдейкър изведнъж се е оказал в тежко положение. Решил е да измами кредиторите си и е издал чекове за огромни суми на някой си господин Корнелиъс — име, зад което, струва ми се, се крие самият той. Още не съм проследил пътя им, но не се съмнявам, че парите са внесени под това име в банката на някой провинциален град, където Олдейкър понякога се е представял за друго лице. Явно е възнамерявал да смени името си окончателно, да изтегли парите и да изчезне, започвайки нов живот на друго място.

— Звучи доста правдоподобно.

— Накрая очевидно се е сетил, че може завинаги да пресече пътя на всички преследвачи и същевременно да нанесе съкрушителен удар на някогашната си годеница, ако успее да създаде впечатлението, че е бил убит от единствения ѝ син. Това действително е изтънчено злодеяние и Олдейкър го е извършил с ненадминато майсторство. Идеята за завещанието, което би предоставило очевиден мотив за престъплението, тайното посещение без знанието на родителите, задържането на бастуна, кръвта, животинските останки и копчетата в пепелището — все възхитителни хрумвания. В целостта си те изплитат мрежа, измъкването от която допреди няколко часа ми се струваше невъзможно. Ала все пак не е притежавал онази изключителна дарба на истинския творец — дарбата да знаеш кога да спреш. Пожелал е да подобри нещо, вече изпиано до съвършенство, да затегне още поздраво примката около врата на нещастната си жертва — и е развалил всичко. Да слезем долу, Лестрейд. Искам да му задам един-два въпроса.

Злосторникът седеше в собствената си всекидневна между двама полицаи.

— Това бе шега, уважаеми господине, просто несполучлива шега и нищо повече — хленчеше той. — Честна дума, сър, скрих се само за да видя какво ще стане; нима можете да помислите, че бих допуснал някаква беда да сполети нещастния млад господин Макфарлън?

— Съдът ще прецени това — каза Лестрейд. — Сега ще ви задържим по обвинение в заговор дори ако приемем, че действията ви не са опит за убийство.

— А кредиторите ви навярно ще наложат заповест на банковата сметка на господин Корнелиъс — обади се Холмс.

Дребничкият мъж трепна и вторачи злобните си очички в моя приятел.

— Дълга ви благодарност за твърде много неща — обяви той. — Някой ден може би ще си платя дълга.

Холмс се усмихна снизходително.

— Струва ми се, че в близките години времето ви ще е докрай заето — отвърна той. — Между другото какво сложихте в купчината дърва освен старите си панталони? Умряло куче или може би заек? А, не искате да кажете? Боже, каква неучтивост! Е, с чифт зайци се обясняват и кръвта, и овъглените останки. Ако някога решиш да публикуваш този случай, Уотсън, спокойно можеш да пишеш, че са били зайци.

ТАНЦУВАЩИТЕ ЧОВЕЧЕТА

Холмс седеше от доста време мълчаливо, привел дългата си жилеста фигура над една колба, в която къкреше някаква особено зловонна течност. Главата му бе отпусната на гърдите и с цялата си поза приятелят ми напомняше странна мършава птица с опушеносива перушина и черен качул.

— Та значи, Уотсън — обади се той ненадейно, — не възнамеряваш да вложиш пари в южноафрикански ценни книжа?

Подскочих от изненада. Колкото и да бях свикнал с необикновените способности на Холмс, това внезапно нахлуване в най-съкровените ми мисли бе напълно необяснимо.

— Но как разбра, дявол да го вземе? — възкликнах.

Той се завъртя на стола си, стиснал в ръка една епруветка, от която се вдигаше пара, а дълбоко хлътналите му очи искряха от удоволствие.

— Е, Уотсън, признай, че доста те смаях.

— Признавам.

— Трябва да те накарам да го удостовериш писмено.

— Защо?

— Защото след пет минути ще заявиш, че загадката е абсурдно проста.

— Не, няма да заявя такова нещо.

— Виждаш ли, драги Уотсън — той постави епруветката на стойката ѝ и се зае да ми изнася лекция с вид на професор, който се обръща към аудиторията си, — никак не е трудно да се построи серия от прости изводи, логично произтичащи един от друг. А ако накрая се отделят всички звена от средата и на публиката се представят единствено първият и последният извод, ще произлезе смайващ, макар и донякъде евтин ефект. И тъй, след като разгледах вдлъбнатинката между палеца и показалеца на лявата ти ръка, с лекота установих, че не възнамеряваш да вложиш малкия си капитал в златните залежи.

— Не виждам абсолютно никаква връзка между тези две неща.

— В това няма нищо чудно, но аз мога бързо да ти докажа, че те наистина са тясно свързани. Ето ги липсващите звена на тази извънредно проста верига. Първо, когато снощи се върна от клуба, вдлъбнатинката между палеца и показалеца на лявата ти ръка бе изцапана с тебешир; второ, ти винаги си натъркваш ръката с тебешир, когато играеш бiliarд, за да не ти се изплъзва щеката; трето, играеш бiliarд единствено с Търстън; четвърто, преди четири седмици ми каза, че Търстън има право да купи южноафрикански ценни книжа, които ще постъпят в продажба след месец, и ти е предложил да участваш заедно с него; пето, чековата ти книжка е заключена в чекмеджето на моето писалище, а не си ми поискал ключа; и тъй, шесто, не възнамеряваш да влагаш парите си по този начин.

— Ама наистина е абсурдно просто! — извиках аз.

— Естествено — отвърна Холмс, леко жегнат, — всяка загадка изглежда детински лесна, щом някой ти я разясни. Тук обаче имаме една задача, която още чака разрешението си. Хайде, драги Уотсън, опитай се да разбереш нещо от това.

Той подхвърли на масата пред мен листче хартия и пак потъна в своя химически опит.

С удивление разгледах листчето, изпъстрено с някакви безсмислени йероглифи.

— Та това е просто детска рисунка! — възкликнах.

— Така ли мислиш?

— Какво друго би могло да бъде?

— И господин Хилтън Кюбит от имението Ридлинг торп, Норфък, гори от нетърпение да узнае това. Изпратил ни е тази малка главоблъсканица с първата поща, а сам той трябваше да пристигне със следващия влак. Чуй, Уотсън, някой звъни на вратата. Никак не бих се изненадал, ако е въпросният господин.

По стълбата прокълтяха тежки стъпки. Миг по-късно при нас влезе висок червендалест, гладко избръснат джентълмен, чиито искрящи очи и румени бузи ясно говореха, че животът му протича далеч от мъглите на улица „Бейкър“. С влизането му сякаш ни лъхна повей от свежия, живителен, ободряващ въздух от източния бряг. Мъжът се ръкува с двама ни и тъкмо се канеше да седне, когато погледът му попадна върху листчето с любопитните драсканици, което току-що бях разгледал и оставил на масата.

— Е, господин Холмс, какво ще кажете? — възкликна той. — Разправяха ми, че обичате всякакви странни и загадъчни случаи, а по-загадъчно нещо надали ви е попадало. Изпратих ви листчето предварително, за да имате време да го разгледате, докато пристигна.

— Наистина е извънредно интересно — рече Холмс. — На пръв поглед като че ли е закачка, измислена от някое дете. Та това е просто редица смешни фигурки, които сякаш танцуват върху хартията. Защо изобщо придадохте някакво значение на тази чудата драсканица?

— О, аз не бих ѝ обърнал внимание, господин Холмс, но на жена ми направи много силно впечатление. Изплаши се до смърт. Не ми казва нищо, но ясно виждам ужаса в очите ѝ. Затова реших непременно да разнищя случката.

Холмс вдигна листчето така, че слънчевите лъчи добре го осветиха. Беше откъснат от тефтерче лист, върху който с молив бе нарисувано следното:

Холмс внимателно разгледа фигурките, сетне грижливо сгъна хартиятката и я прибра в бележника си.

— Случаят обещава да е извънредно интересен и необичаен — каза той. — Вече ми съобщихте някои подробности в писмото си, господин Кюбит, но ще ви бъда много задължен, ако проявите любезността да ги повторите, за да ги чуе и моят приятел доктор Уотсън.

— Не ме бива много да разказвам — започна нашият посетител, като нервно стискаше големите си яки длани. — Ако нещо не ви стане ясно, не се притеснявайте да ме питате. Ще започна с това, че миналата година се ожених; но най-напред искам да ви кажа, че макар и да не съм богат, моят род живее в Ридлинг торп от пет века и в цялото графство Норфък няма по-известна фамилия. Миналата година дойдох в Лондон за юбилейните тържества и отседнах в един пансион на площад „Ръсел“, защото там бе отишъл и Паркър, нашият енорийски свещеник. В този пансион срещнах една млада дама от Америка на име Патрик, Елси Патрик. Сближихме се и не бе минал и месец, когато вече бях страстно влюбен в нея. Оженихме се без много шум и се върнахме в Норфък като семейна двойка. Вие, господин

Холмс, навярно ще решите, че е същинско безумие човек от уважаван стар род да се жени така прибързано, без да знае нищо за миналото или за семейството на съпругата си, ала ако я видите и опознаете, лесно ще разберете защо постъпих така. Моята Елси беше много пряма. Не мога да кажа, че ме лиши от възможността да променя решението си, ако желяех. „През живота си съм имала някои твърде неприятни познанства, които ми се иска да забравя завинаги — рече тя. — Не ми се ще да говоря за миналото си, защото споменът ми причинява болка. Ако ме вземеш, Хилтън, ще вземеш жена, която не е извършила нищо срамно, ала ще трябва да се удовлетвориш с моята дума и да ми позволиш да запазя мълчание за всичко, което съм преживяла, преди да стана твоя жена. Ако тези условия са прекалено сурови за теб, върни се в Норфък и ме остави да заживея пак самотния живот, който водех, преди да те срещна.“ Каза ми всичко това в самото навечерие на сватбата ни. Отвърнах ѝ, че съм съгласен да се свържа с нея при такива условия, и удържах на думата си. Вече стана година, откак сме женени, и доскоро бяхме много щастливи. Ала преди около месец, някъде към края на юни, за пръв път забелязах по някои признаци, че над нас надвисва беда. Един ден съпругата ми получи писмо от Америка, разбрах го по марката на плика. Щом зърна писмото, тя пребледня като платно, прочете го и веднага го хвърли в камината. Не ми каза нищо, а и аз не я попитах, защото обещанието си е обещание, ала оттогава не е спокойна нито миг. На лицето ѝ постоянно е изписан страх, сякаш очаква нещо лошо. Разбира се, най-разумно би било да ми се довери, защото в мое лице ще намери истински приятел. Ала докато сама не пожелае да говори, не мога да ѝ кажа нищо. Повярвайте ми, господин Холмс, тя е почтена жена и каквито и неприятности да е имала в миналото, със сигурност не са били по нейна вина. Аз съм само един обикновен земевладелец от Норфък, ала в цяла Англия не ще намерите човек, който тъй да цени честта на семейството си. Тя добре го знае — знаеше го още преди да се оженим. Сигурен съм, че никога не би опетнила името ми. И ето че стигаме до най-странното в цялата история. Преди около седмица — миналия вторник, ако не се лъжа — забелязах на един от первазите редица смешни танцуващи фигурки, като тези от листчето, което ви изпратих. Бяха надраскани с тебешир. Реших, че ги е нарисувало конярчето, но то ми се закле, че не знае нищо за тях. Тъй или иначе,

човечетата се бяха появили там през нощта. Наредих да измият перваза и едва по-късно споменах за това на жена ми. За мое изумление тя взе много присърце случката и ме помоли, ако отново видя такива фигурки, непременно да ѝ ги покажа. Цяла седмица не видях никакви рисунки, но ето че вчера сутринта открих тази хартийка върху слънчевия часовник в градината. Показах я на Елси, а тя, щом я зърна, веднага падна в несвяст. Оттогава изглежда някак замаяна, сякаш живее насън, а погледът ѝ постоянно е изпълнен с ужас. Затова се реших да ви пиша, господин Холмс, и да ви изпратя това листче. За подобно нещо не мога да се обърна към полицията, сигурен съм, че ще ми се изсмеят; ала вие ще ми кажете как да постъпя. Не съм богат, но ако някаква опасност заплашва съпругата ми, готов съм да дам и последния си грош, за да я защита.

Прекрасен човек бе този джентълмен, изваян сякаш от здрава английска земя, простодушен, прям и грижовен, с големи честни сини очи и широко открито лице. Любовта и доверието, които изпитваше към жена си, просто озаряваха чертите му. Холмс изслуша извънредно внимателно разказа му и остана известно време безмълвен, потънал в размисъл.

— Не смятате ли, господин Кюбит — каза накрая, — че най-доброто решение би било да се обърнете направо към съпругата си и да я помолите да сподели с вас тайната си?

Хилтън Кюбит поклати едрата си глава.

— Обещанието си е обещание, господин Холмс. Ако Елси сама поиска да ми каже, ще го направи. Иначе не е моя работа насила да изтръгвам тайните ѝ. Аз обаче имам право сам да разузная всичко, което и възнамерявам да направя.

— В такъв случай ще ви помогна от все сърце. Но най-напред ми кажете чули ли сте наскоро да са се появили непознати хора в съседство с дома ви?

— Не.

— Предполагам, че имението ви е много усамотено. Навярно не може някой нов да остане незабелязан?

— Да, в непосредствената околност няма как да дойде някой и да не се разбере. Ала недалеч от нас има няколко селца с хубави места за къпане и фермерите дават стаи на летовници.

— Заврънкулките, които ви създават такива тревоги, очевидно означават нещо. Ако са съвсем произволни, няма да е възможно да ги разгадаем. Но ако се подчиняват на определена система, не се съмнявам, че ще успеем да ги разнищим напълно. Само че изпратеният от вас образец е прекалено кратък, за да ми послужи за нещо, а изложените факти са толкова неопределени, че не ми предоставят нужната основа за разследване. Предлагам да се върнете в Норфък и да си отваряте очите на четири. Появят ли се нови танцуващи човечета, прерисувайте ги особено внимателно. Колко жалко, че не разполагаме с копие от онези, които са били надраскани с тебешир на перваза! Освен това поразпитайте дискретно дали в околността не са се мяркали непознати. Щом научите нещо ново, елате пак. Засега това е най-добрият съвет, който мога да ви дам, господин Хилтън Кюбит. Ако възникнат ненадежни обстоятелства, които да изискват моята неотложна намеса, винаги съм готов да пристигна при вас в Норфък.

След тази среща Шерлок Холмс често изпадаше в дълбок размисъл. През следващите дни неведнъж го виждах да вади листчето от бележника си и продължително и съсредоточено да разглежда нарисуваните забавни фигурки. Той обаче не отваряше дума за случая. Заговори за него веднъж следобед, около две седмици по-късно. Тъкмо се канех да изляза, когато Холмс ме спря.

— По-добре да останеш вкъщи, Уотсън.

— Защо?

— Защото тази сутрин получих телеграма от Хилтън Кюбит, нали си спомняш мъжа с танцуващите човечета? Трябва да пристигне на улица „Ливърпул“ в един и дваисет, значи всеки момент ще бъде тук. Доколкото разбрах от телеграмата му, случили са се нови и извънредно важни събития.

Не се наложи да чакаме дълго, защото нашият норфъкски земевладелец бе взел файтон от гарата. Изглеждаше разтревожен и потиснат, с уморени очи и набраздено от грижи чело.

— Нервите ми са опънати до скъсване, господин Холмс — каза той, след като тежко се отпусна в креслото. — Достатъчно противно е да чувстваш, че си обкръжен от невидими незнайни хора, които очевидно се опитват да те вкарат в беда. Ала да виждаш как малко по малко убиват собствената ти съпруга — това е повече, отколкото човек може да понесе! Толкова е съсипана, че направо се топи пред очите ми.

— А пожела ли да ви каже нещо?

— Не, господин Холмс, нищо не ми е казала. Понякога усещам, че горкото момиче иска да сподели всичко, но някак все не ѝ достига смелост. Опитах се да я насърча, но го направих толкова неумело, че само я накарах да се затвори още повече. Току заговори към какъв старинен род принадлежа, с какво добре име се ползва семейството ми в цялото графство и как се гордее с неопетнената си чест; в такива случаи чувствам, че иска да сподели тайната си, ала тя млъква, преди да е стигнала до същественото.

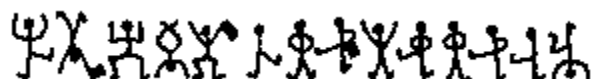
— Но вие самият явно сте открили нещо?

— Открих това-онова, господин Холмс. Нося ви няколко нови рисунки на танцуващи човечета, които да изследвате, но най-важното е, че успях да видя човека.

— Човека, който ги рисува?

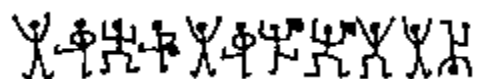
— Да, видях го в мига, когато ги дращеше. Ала нека да карам подред. Когато се прибрах, след като бях при вас, още на следващата сутрин се натъкнах на нови танцуващи човечета. Бяха начертани с тебешир върху черната дървена врата на бараката, която се намира до поляната и се вижда много ясно от предните ни прозорци. Прерисувах ги съвсем точно, ето ги.

Той разгъна лист хартия и го сложи на масата. На него бяха изписани следните загадъчни фигурки:

— Отлично! — възкликна Холмс. — Отлично! Продължете, моля.

— Щом свърших, веднага изтрих знаците от вратата, ала след два дни видях нов надпис, правен през нощта. Тук съм прекопирал и него:

Холмс потри ръце и тихичко се засмя от задоволство.

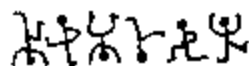
— Нашият материал нараства бързо — забеляза той.

— Три дни по-късно намерих върху слънчевия часовник съобщение, този път на лист хартия, затиснат с камък. Ето го. Както виждате, знаците са съвсем същите, както на предишната рисунка. След тази случка реших да устроя засада на тайнствения автор. Взех си револвера и зачаках в кабинета, откъдето се виждат ясно и поляната пред къщата, и градината. Към два часа през нощта седях до прозореца в пълен мрак — само луната светеше, — когато чух стъпки зад гърба си. Обърнах се и видях жена си по халат. Тя започна да ме моли да си легна. Казах ѝ откровено, че искам да разбера кой ни разиграва така нелепо. Тя отвърна, че това е просто някаква груба и безсмислена шега, на която не си струва да обръщам внимание. „Ако наистина си разтревожен, Хилтън, бихме могли да заминем някъде двамата, Така никой няма да ни притеснява.“ „Какво! Да се оставим някакъв шегаджия да ни прогони от собствения ни дом? — възразих аз. — Та нали ще станем за смях пред цялото графство!“ „Ела да си легнеш — каза тя, — можем да си поговорим сутринта.“ Изведнъж видях как бялото ѝ лице се покри с такава бледност, която личеше ясно даже и на лунната светлина, а пръстите ѝ се впиха в рамото ми. В сянката на бараката отвън нещо се движеше. Зърнах тъмна приведена фигура, която пропълзя иззад ъгъла и приклепна до вратата. Грабнах пистолета и понечих да изскоча навън, но жена ми се вкопчи в мен и ме задържа с неподозирана сила. Опитвах се да я отблъсна, но тя още по-отчаяно се притисна към мен. Най-сетне се отскубнах, но когато отворих вратата и стигнах до бараката, онзи беше изчезнал. Все пак бе успял да остави следа от присъствието си, защото на вратата бе надраскана същата редица от танцуващи човечета, която вече се бе появявала два пъти. Прерисувах я ето на този лист. Претършувах цялата градина, но не открих друга следа от него. Колкото и да е удивително, през цялото време сигурно се е спотайвал някъде наблизо, защото на сутринта отново разгледах вратата и под онази редица, която вече бях видял, намерих добавени няколко нови фигурки.

— Разполагате ли и с тях?

— Да, редицката бе съвсем къса, но тук съм прерисувал и нея.

Той извади още един лист. Новите танцуващи човечета бяха подредени така:

— Кажете ми — запита Холмс и аз разбрах по погледа му, че е силно развълнуван — това добавка към първата редица ли беше, или приличаше на самостоятелен надпис?

— Беше нарисувано върху долния край на вратата.

— Отлично! Това е най-важното сведение за нашите цели. То наистина ме изпълва с надежди. А сега, господин Хилтън Кюбит, ще ви помоля да продължите прелюбопитния си разказ.

— Нямам какво повече да добавя, господин Холмс, освен че бях ядосан на жена си, задето ми попречи да заловя този спотайващ се негодник. Тя обясни, че се е страхувала да не стане нещо лошо с мен. За миг се усъмних, че може да се е загрижила не за моята безопасност, а за неговата, защото очевидно знаеше кой е този човек и какво означават странните му сигнали. Ала в гласа и в погледа на съпругата ми има нещо, което разсейва всички съмнения, господин Холмс, и вече съм сигурен, че наистина се е страхувала за мен. Ето, разказах ви всичко и чакам да ме посъветвате как да постъпя. На мен самия ми иде да накарам неколцина от моите работници здравеняци да се скрият в хралалака и щом този негодник се появи отново, така да го напердашат, че занаят да ни остави на мира.

— Струва ми се, че случаят е твърде сложен, за да се разреши с толкова прости средства — възрази Холмс. — Колко време можете да останете в Лондон?

— Трябва да се прибера у дома още днес. За нищо на света не мога да оставя жена ми сама нощем. Много е неспокойна и ме помоли да се върна веднага.

— Несъмнено имате право. Но ако можехте да поостанете, след ден-два навярно бих тръгнал с вас. Засега ми оставете тези хартийки. Мисля, че има твърде голяма вероятност да ви посетя в най-скоро време и да хвърля известна светлина върху вашия случай.

Шерлок Холмс запази спокойното си професионално държане по време на цялата визита, ала аз го познавах достатъчно добре, за да забележа, че е дълбоко развълнуван. В мига, когато широкият гръб на Хилтън Кюбит се скри зад вратата, приятелят ми се втурна към масата, нареди пред себе си всички листове с танцуващи човечета и потъна в сложни и заплетени изчисления. Цели два часа го наблюдавах как покрива страница след страница с букви и цифри, дотолкова погълнат от задачата си, че очевидно бе забравил за присъствието ми. Когато му

вървеше, си подсвиркваше и тихичко си тананикаше; друг път явно изпадаше в затруднение и дълго седеше умислен с навъсено чело и блуждаещ поглед. Най-сетне скочи от стола с вик на задоволство и закричи напред-назад из стаята, потривайки ръце. После написа дълга каблограма.

— Ако ми отговорят така, както очаквам, ще прибавиш твърде занимателен случай към колекцията си, Уотсън — рече той. — Надявам се, че ще можем още утре да заминем за Норфък и напълно да разкрием пред нашия приятел тайната, която му създаде толкова тревоги.

Не отричам, че бях обзет от силно любопитство, но Холмс, както добре знаех, избираше по свое усмотрение кога и как да огласи разкритията си; затова зачаках сам да реши кога да ме посвети в разбулената загадка.

Отговорът на каблограмата обаче се забави. Последваха два изпълнени с нетърпеливо очакване дни, през които Холмс заставаше нащрек при всяко позвъняване. Вечерта на втория ден пристигна писмо от Хилтън Кюбит. Той съобщаваше, че положението изглеждало съвсем спокойно, само че същата сутрин върху поставката на слънчевия часовник се появил нов дълъг надпис. Към писмото бе приложено точното му копие, което имаше следния вид:

ХФН # 1 Ф # 2 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

Холмс стоя няколко минути приведен над чудатата върволица, а после изведнъж скочи от стола с възклицание, пълно с изненада и смут. Чертите на лицето му се изостриха от силна тревога.

— Допуснахме тази работа да отиде твърде далеч — рече той. — Можем ли да вземем влак за Северен Уолшъм още тази вечер?

Погледнах разписанието. Последният влак току-що бе потеглил.

— В такъв случай ще закусим рано и ще хванем първия сутрешен влак — рече Холмс. — Присъствието ни там е крайно наложително. А, ето я каблограмата, която очаквах! Един момент, госпожо Хъдсън, може би ще трябва да пратя отговор. Не, всичко е точно както предполагам. Това съобщение потвърждава, че трябва час по-скоро да осведомим Хилтън Кюбит как стоят нещата, защото

нашият простодушен норфъкски земевладелец наистина е попаднал в необикновена и твърде опасна клопка.

Холмс се оказа съвършено прав; сега, когато приближавам към тягостната развръзка на историята, която отначало ми се бе сторила просто детинска и чудата, отново изживявам ужаса и покрусата на онези мигове. Как ми се иска да можех да изложа един по-радостен завършек пред моите читатели! Това обаче е хроника на достоверни факти и, ща — не ща, трябва да проследя до мрачния ѝ край странната верига от събития, която за няколко дни накара цяла Англия да заговори за имението Ридлинг торп.

Веднага щом пристигнахме в Северен Уолшъм и съобщихме накъде сме се отправили, към нас се втурна началникът на гарата.

— Вие сигурно сте детективите от Лондон? — попита той.

Сянка на безпокойство пробяга по лицето на Холмс.

— Защо смятате така?

— Защото инспектор Мартин от Норуич пристигна преди малко. А, да не би да сте хирурзите? Според последните сведения тя е още жива. Може да ви се удаде да я спасите, па макар и само за да увисне на бесилката.

Холмс тревожно свъси чело.

— Упътили сме се към имението Ридлинг торп — рече той, — но не сме в течение на случилото се там.

— Ужасна история! — рече началникът на гарата. — И двамата са простреляни — и господин Хилтън Кюбит, и жена му. Тя е застреляла първо него, а после себе си, така поне разправят прислужниците. Той е починал, а за нея не дават особени надежди. Боже, Боже, такава беда да сполети един от най-старите, най-почитани родове в цял Норфък!

Без да каже дума, Холмс се втурна към една карета и по време на дългия десет километра път нито веднъж не отвори уста. Рядко ми се бе случвало да го видя тъй унил и потиснат. Още във влака бе твърде неспокоен и с тревожна съсредоточеност прелистваше сутрешните вестници, ала щом узна, че най-лошите му опасения са се сбъднали, изпадна в пълно униние. Седеше отпуснат, потънал в мрачен размисъл. При все това край нас имаше твърде много неща, които да пробудят интереса ни, защото минавахме през една от най-живописните области на Англия, където разпръснати къщурки приютяват цялото днешно

население, но затова пък на всяка крачка огромни църкви с четвъртити кули прорязват равния зелен пейзаж, напомняйки за славата и благоденствието на някогашна Източна Англия. Най-сетне виолетовата ивица на Немското море изникна над зеления ръб на норфъкския бряг и кочияшът посочи с камшика си две стари постройки от дърво и тухли, показващи се иззад една горичка:

— Ето го имението Ридлинг торп.

Когато приближихме портика, забелязах край моравата на игрището за тенис известната ни вече барака и поставката на слънчевия часовник, които породиха у нас странни чувства. Един спретнат човечец с живи чевръсти движения и засукани мустаци токущо бе слязъл от висока двуколка. Той ни се представи като инспектор Мартин от норфъкското полицейско управление и прояви искрена изненада, когато чу името на моя спътник.

— Но, господин Холмс, престъплението е било извършено в три часа тази нощ! Как успяхте да научите за него в Лондон и да пристигнете едновременно с мен?

— Предугаждах, че бедата ще се случи, и бях поел насам с надеждата да я предотвратя.

— В такъв случай явно разполагате с важни сведения, които не са ни известни, защото всички в околността са смятали съпрузите Кюбит за много задружно семейство.

— Разполагам само със сведенията на танцуващите човечета — отвърна Холмс. — По-късно ще ви обясня за какво говоря. А сега, понеже е прекалено късно да се предотврати станалата трагедия, трябва непременно да използвам това, което вече съм узнал за случая, за да помогна да възтържествува справедливостта. Съгласен ли сте да ме включите в разследването, или предпочитате да действам самостоятелно?

— Ще бъда много горд, ако работим заедно по случая, господин Холмс — искрено отвърна инспекторът.

— При това положение бих искал без излишно протакане да изслушам свидетелите и да огледам местопрестъплението.

Инспектор Мартин се оказа достатъчно благоразумен, за да предостави на моя приятел пълна свобода на действие, и се задоволи единствено с внимателното отбелязване на резултатите. Местният хирург, възрастен белокоп мъж, тъкмо бе излязъл от стаята на госпожа

Хилтън Кюбит и ни съобщи, че раняването ѝ е сериозно, но не смъртоносно. Куршумът бе засегнал предната част на мозъка, тъй че щеше да мине известно време, преди тя да дойде в съзнание. На въпроса, дали се е простреляла сама, или я е ранил някой друг, лекарят не се реши да даде категоричен отговор. Сигурно било само че е стреляно от упор. В стаята бил намерен един-единствен револвер; две от отделенията на барабана били празни. Господин Хилтън Кюбит бил улучен право в сърцето. Можело да се предположи с еднаква вероятност, че той е стрелял първо в нея и после в себе си или пък че престъпничката е именно тя, тъй като револверът лежал на пода на равно разстояние от двамата.

— Преместихте ли убития? — попита Холмс.

— Не сме местили нищо освен дамата. Не можехме да я оставим да лежи ранена на пода.

— Откога сте тук, докторе?

— От четири часа сутринта.

— Дойде ли и някой друг освен вас?

— Да, полицаят.

— Да сте пипали нещо тук?

— Нищо.

— Постъпили сте много благоразумно. Кой ви повика?

— Прислужничката Сондърс.

— Тя ли първа е вдигнала тревога?

— Тя и госпожа Кинг, готвачката.

— Къде са сега?

— В кухнята, предполагам.

— В такъв случай най-добре да чуем веднага какво могат да ни кажат.

Старият салон с високи прозорци и дъбова ламперия се превърна в следствена стая. Холмс се настани в едно голямо старомодно кресло, очите му проблясваха неумолимо на изпитото лице. В погледа му прочетох твърда решимост да посвети, ако потрябва, целия си живот на това разследване, тъй че клиентът, когото не бе успял да спаси, поне да бъде отмъстен. Останалата част от странната компания се състоеше от спретнатия инспектор Мартин, стария белокос селски лекар, един глуповат на вид местен полицаи и моя милост.

Разказът на двете жени бе съвършено ясен. Посред нощ се събудили от оглушителен изстрел, последван минута по-късно от друг. Тъй като стаите им са една до друга, госпожа Кинг веднага изтичала при Сондърс. Двете слезли по стълбата заедно. Вратата на кабинета била отворена и на масата горяла свещ. Господарят лежал ничком сред стаята, несъмнено мъртъв. До прозореца се гърчела жена му, полуоблегната на стената. На главата ѝ зеела ужасна рана и половината ѝ лице било обляно в кръв. Тя дишала тежко, но не била в състояние да каже каквото и да е. Както в коридора, така и в стаята се кълбял дим и силно миришело на барут. Прозорецът бил затворен и залостен отвътре, по този въпрос и двете жени бяха категорични. Те веднага изпратили хора да повикат доктора и полицаия. После с помощта на коняря и момчето от конюшната пренесли ранената си господарка в стаята ѝ. Личало си, че както тя, така и съпругът ѝ били станали от леглото. Тя била с рокля, той — по халат, навлечен върху нощната риза. Всички вещи в кабинета били на местата си. Никой никога не бил чувал кавга между двамата съпрузи. Хората ги смятали за много задружно семейство.

Това беше основното в показанията на прислужничките. На въпроса на инспектор Мартин отговориха уверено, че всички врати били залостени отвътре и никой не би могъл да избяга от къщата. Отговаряйки на Холмс, и двете си спомниха, че усетили миризмата на барут веднага щом изскочили от стаите си на горния етаж.

— Съветвам ви да обърнете особено внимание на този факт — каза Холмс на своя колега. — Мисля, че вече можем да пристъпим към щателен оглед на местопрестъплението.

Кабинетът се оказа неголяма стая. Три от стените бяха покрити с рафтове за книги, а писалището бе поставено пред един съвсем обикновен прозорец с изглед към градината. Вниманието ни веднага бе привлечено от едрото тяло на злочестия земевладелец, който лежеше проснат на пода. Небрежното му облекло подсказваше, че набързо е бил вдигнат от постелята. Куршумът бе изстрелян отпред и бе останал в тялото му, пронизвайки сърцето. Със сигурност бе умрял мигновено и безболезнено. Не открихме следи от барут нито по халата, нито по ръцете му. Селският лекар заяви, че госпожа Кюбит имала петна от барут по лицето, но не и по ръцете.

— Отсъствието им не означава нищо, въпреки че присъствието им може да означава всичко — рече Холмс. — Ако барутът не се изсипе случайно от лошо поставен куршум, човек може да стреля колкото си иска, без да остави никаква следа. Според мен тялото на господин Кюбит вече може да бъде преместено. Вие, докторе, навярно не сте открили куршума, ранил дамата?

— За тази цел ще е нужна сериозна операция. В револвера обаче са останали четири патрона. Имало е два изстрела и са били нанесени две рани, тъй че лесно можем да намерим обяснение за всеки от липсващите куршуми.

— На пръв поглед е така — каза Холмс. — Навярно ще можете да намерите обяснение и за куршума, който тъй очевидно се е забил в рамката на прозореца?

Той се обърна рязко и посочи с дългия си тънък показалец дупката, пробита в долната част на перваза.

— Дявол да го вземе! — извика инспекторът. — Но как го намерихте?

— Намерих го, понеже го търсех.

— Изумително! — възкликна селският лекар. — Напълно сте прав, сър. Излиза, че е имало и трети изстрел, значи трябва да е присъствал и трети човек. Но кой би могъл да бъде и как е успял да се измъкне?

— Тъкмо това е загадката, която сега ще разрешим — заяви Шерлок Холмс. — Навярно си спомняте, инспектор Мартин, че когато прислужничките споменаха за миризмата на барут, която били усетили веднага щом напуснали стаите си, аз ви посъветвах да обърнете внимание на тази извънредно важна подробност?

— Спомням си, сър, но трябва да призная, че не ми стана съвсем ясно какво искате да кажете.

— Това обстоятелство показва, че по време на стрелбата и прозорецът, и вратата на стаята са били широко отворени. В противен случай миризмата на барут не би се разнесла тъй бързо из цялата къща. В стаята просто е имало течение. И вратата, и прозорецът са били отворени за много кратко време.

— За кратко ли? А как ще докажете това?

— Погледнете, свещта не е набраздена със струйки от восъка.

— Самата истина! — възхитено извика инспекторът. — Великолепно!

— Тъй като бях сигурен, че по време на трагедията прозорецът е бил отворен, предположих, че в тази работа е имало и трети участник, който е стоял отвън до прозореца и е стрелял през него. Всеки изстрел, отправен към този човек, би могъл да улучи перваза. Огледах го и наистина, точно както очаквах, открих следата от куршума.

— Но как така прозорецът се оказа затворен отвътре?

— Първата реакция на жената несъмнено е била да го затвори инстинктивно... Гледай ти! Какво е това?

На масата лежеше дамска чантичка — изящна малка чантичка от крокодилска кожа със сребърен обков. Холмс я отвори и изсипа съдържанието ѝ. Оказа се, че в нея има двацет банкноти по петдесет лири, завързани с ластик, и нищо повече.

— Запазете това, защото ще бъде представено на процеса — рече Холмс, подавайки чантичката заедно със съдържанието ѝ на инспектора. — А сега трябва да се опитаме да изясним въпроса с този трети куршум, който, ако се съди по дупката, оставена в дървото, явно е бил изстрелян от вътрешността на стаята. Бих искал отново да поговоря с готвачката, госпожа Кинг. Вие казахте, госпожо Кинг, че сте се събудили от оглушителен изстрел. Значи ли това, че трясъкът от първия изстрел ви се е сторил по-силен от втория?

— Трудно ми е да преценя, сър, понеже бях заспала и се стреснах. Ала наистина ми се стори, че гръмна много силно.

— А не мислите ли, че е възможно да са били два изстрела, прозвучали почти едновременно?

— Наистина не мога да кажа, сър.

— Убеден съм, че именно така е станало. Струва ми се, инспектор Мартин, че вече изчерпахме всичко, което можеше да се научи от огледа на тази стая. Ако бъдете така любезен да ме последвате, сега ще видим дали градината може да ни предостави някои интересни данни.

Точно под прозореца на кабинета имаше леха с цветя и щом я наближихме, всички възкликнахме от удивление. Цветята бяха изпотъпкани, на меката пръст личаха стъпки. Бяха отпечатъци от големи мъжки обувки с особено дълги и заострени носове. Холмс трескаво оглеждаше тревата и листата, напомняйки ловджийско куче,

което търси ранена птица. Изведнъж се наведе с доволно възклицание и вдигна от земята малък бронзов цилиндър.

— Така си и мислех! — рече той. — Ето я и третата гилза. Струва ми се, инспектор Мартин, че нашият случай вече е почти приключен.

По лицето на провинциалния инспектор се четеше силно възхищение от бързината и майсторството, с които Холмс водеше разследването. Отначало той бе проявил известна склонност да отстоява някакво собствено мнение, но сега го обзе такъв възторг, че бе готов да следва насоките на Холмс безпрекословно.

— Кого подозирате? — попита инспектор Мартин.

— По-късно ще говорим и за това. В цялата работа има няколко неща, които до момента нямах възможност да ви разясня. Вече толкова съм напреднал в разкритията си, че най-добре ще е да се придържам към моята линия, а накрая да ви изясня целия случай наведнъж.

— Както желаете, господин Холмс, стига да пипнем убиеца.

— Нямам никакво намерение да обвивам действията си в загадъчност, но просто е невъзможно в хода на работата да се впускам в дълги и сложни обяснения. Вече съм разплел всички нишки, тъй че дори дамата изобщо да не дойде в съзнание, все пак ще можем да възстановим снощните събития за целите на правосъдието. Но най-напред искам да узная има ли някъде в околността ханче с име „Елридж“?

Прислужниците бяха подложени на кръстосан разпит, но никой не бе чувал за подобно място. Въпросът се изясни благодарение на момчето, което работеше в конюшната; то си спомни, че на няколко километра от имението в посока към Източен Ръстън живеел фермер с такава фамилия.

— Фермата му усамотена ли е?

— Да, няма други наблизо, сър.

— Значи там може би още не са чули какво се е случило тук снощи?

— Може и да не са, сър.

Холмс се замисли за миг, после изведнъж по лицето му заигра загадъчна усмивка.

— Я оседлай някой кон, момчето ми! — каза той. — Искам да занесеш една бележка до фермата на Елридж.

После извади от джоба си различните хартийки с изображенията на танцуващи човечета. Разстла ги на масата в кабинета и започна да прави нещо над тях. След известно време подаде една бележка на момчето с изричното указание да я връчи лично на човека, до когото е адресирана, и най-вече да не отговаря на никакви въпроси. Успях да зърна адреса, написан с ъгловати разкривени букви, съвсем различни от обичайния прецизен почерк на Холмс. Бележката бе предназначена за господин Ейб Слейни, живеещ във фермата на Елридж, Източен Ръстън, Норфък.

— Струва ми се, инспекторе — отбеляза Холмс, — че ще е разумно да телеграфирате да ни изпратят конвой, понеже, ако моите предвиждания се оправдаят, ще ви се наложи да откарате в затвора на графството извънредно опасен престъпник. Момчето, което ще отнесе тази бележка, несъмнено би могло да изпрати и вашата телеграма. Що се отнася до нас, Уотсън, ако има следобеден влак до града, няма да е зле да го вземем, тъй като трябва да довърша един интересен химически анализ, а развързката на този случай бързо приближава.

Когато момчето се отпрати към фермата, за да изпълни възложената му задача, Шерлок Холмс се зае да дава указания на слугите. Всеки посетител, изказал желание да види госпожа Хилтън Кюбит, не биваше да получава никакви сведения за състоянието ѝ, а направо да бъде канен в гостната. Холмс с особена настойчивост подчерта важността на това нареждане. Накрая ни поведе към гостната, отбелязвайки, че оттук нататък работата не зависи от нас и че се налага да убием времето по най-добрия начин, докато чакаме да видим какво ни готви съдбата. Междувременно докторът бе поел на посещение при други пациенти и при Холмс останахме само двамата с инспектора.

— Мисля, че мога да ви помогна да прекарате следващия час в интересни и полезни занимания — рече Холмс, като придърпа стола си към масата и разстла върху нея различните хартийки, на които бяха отбелязани странните лудории на танцуващите човечета. — Пред теб, драги Уотсън, трябва всячески да изкупя вината си, задето тъй дълго избягвах да задоволя вроденото ти любопитство. А у вас, инспекторе, целият случай ще пробуди забележителен професионален интерес. Но най-напред трябва да ви разкажа всички интригуващи обстоятелства,

свързани с предишните ми срещи с господин Хилтън Кюбит на улица „Бейкър“.

И той накратко описа фактите, които вече изложих пред читателя.

— Тук пред мен виждате тези необичайни рисунки, които биха породили усмивка, ако не се бяха оказали предвестници на толкова страшна трагедия. Аз съм добре запознат с всички форми на секретна писменост и сам съм автор на една монографийка, в която правя анализ на сто и шейсет различни шифъра; но трябва да призная, че тази система се оказа свършено нова за мен. Изобретателят ѝ очевидно е имал за цел да скрие факта, че тези знаци предават съобщения, и да ги представи за случайни детски драсканици. Ала щом приех, че отделните символи съответстват на букви, и приложих правилата, които ни ръководят при разгадаването на всички тайни шифри, разплитането на загадката стана доста лесно. Първата предадена ми бележка бе прекалено кратка и аз можах единствено да предположа с известна увереност, че знакът

съответства на буквата „е“. Както знаете, това е най-разпространената буква в нашата азбука, тъй че можем да очакваме да я срещаме често дори в съвсем кратко изречение. От двайсет и един знака в първото послание четири бяха еднакви, тъй че бе разумно да приема, че те отговарят на „е“. В някои случаи въпросната фигурка носеше флагче, а в други — не, но по разположението на флагчетата можеше да се заключи, че с тях е означен краят на отделните думи в изречението. И тъй, за начало приех тази хипотеза и си записах, че фигурката

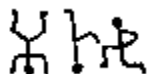

отговаря на буквата „е“. Оттук нататък обаче разследването стана действително трудно. Трябваше да изпробвам безброй комбинации от букви, преди да получа някакъв смислен текст. И тъй, реших да

изчакам, докато пристигне нов материал. При второто си посещение господин Хилтън Кюбит ми предаде три кратки бележки, като последната явно се състоеше от една-единствена дума, тъй като не съдържаха флагчета. Чувствах се значително затруднен, но благодарение на едно щастливо хрумване се сдобих с няколко нови букви. Осени ме мисълта, че ако посланията идват от човек, който добре е познавал дамата в миналото ѝ, твърде вероятно е той да се обърне към нея по име. Разглеждайки бележките, видях, че едната започва с „е“, и допуснах, че следващите три букви съставят името на дамата. Така се сдобих с „л“, „с“ и „и“. Заместих с тях съответните фигурки и получих:

ЕЛСИ ЕЛ? С ?Е?

Очевидно това бе молба или призив към Елси. Какво би могъл да иска от нея авторът на рисунките? Предположих, че е искал да се срещне с нея: ЕЛСИ, ЕЛА С МЕН. А краткото съобщение от една дума безспорно бе отговор, написан от дамата: НИ??А. Приех, че отговорът е НИКОГА, и вече можех да кажа, че знаците

отговарят на „к“, „о“ и „г“. Вече разполагах с толкова букви, че бях в състояние отново да атакувам първото послание, като го разделих на думи и поставих точки на мястото на всеки все още неизвестен символ. Така получих следното:

?АК ?Е НАМЕ?И? Е?? СЛЕ?НИ

Първата буква би могла да бъде единствено „п“, което е твърде полезно откритие. Нататък буквите „т“, „р“ и „х“ също са съвсем очевидни. Ето че се получи:

ПАК ТЕ НАМЕРИХ Е?? СЛЕ?НИ

Или след като попълних очевидните празноти в името:

ПАК ТЕ НАМЕРИХ ЕЙБ СЛЕЙНИ

Вече разполагах с толкова много букви, че можех със значителна увереност да пристъпя към втората бележка, която ми разкри следното:

А? С?М ПРИ ЕЛРИ??

Тук единственото смислено решение изглеждаше да поставя „з“, „ъ“, „д“ и „ж“ на мястото на липсващите букви и да предположа, че „Елридж“ е името на някоя къща или хан, където е отседнал авторът на рисунките.

Двамата с инспектор Мартин следяхме с дълбок интерес подробния и ясен разказ за начина, по който моят приятел бе успял да преодолее трудностите на този тъй заплетен случай.

— И какво направихте после, сър? — запита инспекторът.

— Съвсем основателно бе да предположа, че въпросният Ейб Слейни е американец, тъй като съкращението Ейб се употребява в Америка, а и цялата беда бе започнала с едно писмо, пристигнало от тази страна. Имах причини също да мисля, че зад всичко това се крие някаква престъпна тайна. Натам ме насочиха намеците на дамата за нейното минало и упоритият ѝ отказ да се довери на съпруга си. Ето защо телеграфирах на моя приятел Уилсън Харгрийв от нюйоркското полицейско управление, който неведнъж се е възползвал от познанията ми за лондонския престъпен свят. Запитах го дали името Ейб Слейни му е известно. Отговорът бе: „Най-опасният бандит в Чикаго.“ Още същата вечер, когато получих телеграмата, Хилтън Кюбит ми изпрати последната вест от Слейни. Използвайки познатите букви, получих следното:

ЕЛСИ ПРИГОТЪИ СЕ ДА ?МРЕ?

Прибавянето на „в“, „у“ и „ш“ допълни изречението, показвайки, че негодникът е преминал от молби към заплахи; от това, което знам за чикагските престъпници, бях уверен, че той твърде бързо може да осъществи заканата си на дело. Ето защо незабавно поех насам заедно с моя приятел и помощник доктор Уотсън, но за нещастие пристигнахме прекалено късно, за да предотвратим най-лошото.

— За мен е голяма чест да работя с вас — сърдечно каза инспекторът. — Затова навярно ще ме извините, ако си позволя да бъда откровен — вие отговаряте за действията си само пред себе си, но аз трябва да отговарям пред моите началници. Ако убиецът действително е този Ейб Слейни, който е отседнал във фермата на Елридж, и ако успее да избяга, докато аз си седя тук, наистина ще имам големи неприятности.

— О, напразно се безпокоите. Той няма да се опита да избяга.

— Откъде знаете?

— Бягството би означавало да признае, че е виновен.

— В такъв случай трябва незабавно да отидем да го арестуваме.

— Излишно е да ходим там, според очакванията ми той всеки миг ще се появи в Ридлинг торп.

— Но защо смятате, че ще дойде?

— Защото му изпратих писмена покана.

— Но това е направо невероятно, господин Холмс! Нима очаквате да дойде, защото сте го поканили? Та нали една такава молба по-скоро ще събуди подозренията му и ще го подтикне към бягство?

— Зависи как е написано писмото — отвърна Холмс. — Всъщност, ако не греша, въпросният джентълмен вече се задава по пътеката.

По пътеката, която водеше към къщата, вървеше някакъв човек. Беше висок и красив мургав мъж, облечен със сив фланелен костюм и панамена шапка. Имаше остра черна брада и голям, хищно извит нос. Размахваше бастунче и крачеше така наперено, сякаш всичко наоколо му принадлежеше. След малко чухме как натисна силно и уверено звънеца.

— Струва ми се, господа — тихо рече Холмс, — че най-добре би било да се скрием зад вратата. Когато си имаме работа с такъв негодник, трябва много да внимаваме. Белезниците скоро ще ви потрѣбват, инспекторе, а разговора оставете на мен.

Почакахме мълчаливо около минута — една от онези минути, които човек никога не забравя. После вратата се отвори и мъжът влезе в стаята. Холмс мълниеносно допря пистолет до главата му, а инспектор Мартин надяна белезниците на китките му. Всичко бе извършено толкова бързо и ловко, че човекът се оказа в плен, преди да разбере какво става. Когато се окопити, ни огледа поред с пламтящите си черни очи и избухна в горчив смях:

— Е, господа, тоя път ме пипнахте! Май няма да ми се размине лесно, а? Но аз дойдох тук по покана на госпожа Хилтън Кюбит. Само не ми казвайте, че и тя е замесена в това! Нима тя ви помогна да ми устроите капан?

— Госпожа Хилтън Кюбит е тежко ранена и е на прага на смъртта.

Мъжът нададе дрезгав скръбен вик, който отекна из цялата къща.

— Вие сте полудели! — яростно изкрещя той. — Мъжът ѝ беше ранен, а не тя! Кой би сторил зло на малката Елси? Вярно е, заплашвах я, дано Бог ми прости за това, но не бих допуснал и косъм да падне от прекрасната ѝ главица. Вземете си думите обратно! Кажете, че ѝ няма нищо!

— Намерили са я да лежи тежко ранена до мъртвия ѝ съпруг.

Той се отпусна с дълбок стон на канапето и зарови лице в окованите си ръце. Около пет минути стоя така в пълно мълчание, а после отново вдигна очи и заговори с хладното спокойствие на отчаянието.

— Нямам какво да крия от вас, господа — каза той. — Стрелях по него, но той пръв стреля по мен, тъй че това не е убийство. Но ако мислите, че бих могъл да раня тази жена, значи не познавате нито мен, нито нея. Казвам ви, че никой мъж на тоя свят не е обичал жена така, както аз я обичах. Имах право да я притежавам. Бе ми обещана още преди много години. На какво основание този англичанин си е позволил да застане между нас? Аз пръв получих права над нея и исках само онова, което ми принадлежеше.

— Тя се е изскубнала от влиянието ви, когато е разбрала що за човек сте — сурово каза Холмс. — Напуснала е Америка, за да избяга от вас, и се е омъжила за почтен английски джентълмен. А вие сте я преследвали упорито и сте превърнали живота ѝ в ад, за да я накарате да изостави съпруга, когото е обичала и уважавала, и да избяга с вас — човека, който ѝ е вдъхвал единствено страх и омраза. И какво постигнахте накрая? Причинихте смъртта на един благороден човек и тласнахте жена му към самоубийство. Това е резултатът от действията ви, господин Ейб Слейни, и ще трябва да отговаряте за тях пред закона.

— Ако Елси умре, не ме е грижа какво ще стане с мен — отвърна американецът. Той разтвори стиснатия си юмрук и погледна някаква смачкана бележка, която лежеше на дланта му. — Хей, господине — извика той и очите му изведнъж проблеснаха недоверчиво, — вие май се мъчите просто да ме сплашите, а? Ако дамата наистина е ранена толкова тежко, както казвате, кой все пак е написал тази бележка?

И той подхвърли листчето на масата.

— Аз я написах, за да ви накарам да дойдете тук.

— Вие?! Извън нашата банда никой не знаеше тайната на танцуващите човечета. Как изобщо бихте могли да я напишете?

— Измисленото от един човек може да бъде разкрито от друг — отвърна Холмс. — Всеки миг ще пристигне кабриолетът, който ще ви откара в Норуич, господин Слейни. Дотогава обаче разполагате с малко време, за да поправите поне мъничко злото, което причинихте. Давате ли си сметка, че госпожа Хилтън Кюбит бе сериозно заподозряна в убийството на съпруга ѝ и единствено моето присъствие тук и направените от мен разкрития я спасиха от обвинението? Сега най-малкото, което ѝ дължите, е да обявите публично, че тя не носи нито пряка, нито косвена отговорност за трагичния му край.

— Нищо по-добро не бих могъл да пожелая — рече американецът. — Виждам, че в моя полза е да говоря само истината.

— Длъжен съм да ви предупредя, че всичко, което кажете, може да бъде използвано против вас — извика инспекторът с онази възхитителна любов към честната игра, тъй типична за британските блюстителите на закона.

Слейни само сви рамене.

— Ще поема този риск — рече той. — Най-напред трябва да разберете, господа, че познавам тази дама още от детството ѝ. Нашата банда в Чикаго се състоеше от седем души, а бащата на Елси бе главатарят. Умен мъж беше старият Патрик! Тъкмо той измисли тези букви, които изглеждат досущ като детски заврънкулки за всеки, който не разполага с ключ към тях. Е, Елси знаеше някои от нашите работи, но не можеше да понася занаята ни. Имаше малко пари, спечелени с честен труд, и избяга от всички ни и тайно пристигна в Лондон. Двамата бяхме сгодени и вярвам, че тя щеше да се омъжи за мен, ако бях сменил професията си, ала с престъпници тя не желаше да има нищо общо. Едва след сватбата ѝ с англичанина успях да откроя къде живее. Писах ѝ, но не получих отговор. Тогава пристигнах тук и тъй като писмата явно бяха безполезни, започнах да изписвам тайните си известия на места, където би могла да ги прочете. Е, тук живея вече от месец. Отседнах в онази ферма, където наех стая на долния етаж. Всяка нощ можех да излизам и да се връщам, без някой да забележи. Как ли не се мъчих да предумам Елси да тръгне с мен! Знаех, че тя чете моите драсканици, защото веднъж бе написала отговор под една от тях. Накрая изгубих търпение и започнах да я заплашвам. Тогава тя ми изпрати писмо, в което ме молеше да си ида и казваше, че сърцето ѝ ще бъде разбито, ако името на съпруга ѝ се замеси в някакъв скандал. Накрая пишеше, че ще слезе да поговори с мен през прозореца в три часа през нощта, докато мъжът ѝ спи, при условие че после си замина и я оставя на мира. Тя наистина слезе според уговорката. Носеше и пари, за да ме подкупи да си отида. Това ме вбеси. Сграбчих я за ръката и се опитах да я измъкна през прозореца. В този миг в стаята влетя мъжът ѝ с револвер в ръка. Елси припадна, тъй че останах очи в очи с него. Аз също бях въоръжен и вдигнах пистолета си, за да го сплаша. Трябваше да спечеля време, за да се измъкна. Той стреля, но не ме улучи. Стрелях почти едновременно с него и той рухна на пода. Побягнах през градината и докато тичах, чух как прозорецът се захлопна. Кълна се в Бога, господа, това е самата истина; не съм чул нищо повече, додето не пристигна онова момче с бележката, която ме накара да дойда тук като последния глупак и сам да се навра в ръцете ви.

Американецът още не бе млъкнал, когато по пътеката се зададе кабриолет с двама униформени полицаи в него. Инспектор Мартин се

изправи и докосна задържания по рамото.

— Време е да вървим.

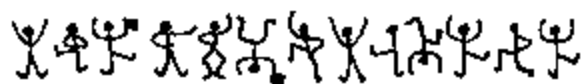
— Не мога ли най-напред да я видя?

— Не, тя е в безсъзнание. Господин Шерлок Холмс, мога само да се надявам, че ако отново се изправя пред сериозен случай, ще имам късмета да работя с вас.

Застанахме до прозореца и дълго гледахме отдалечаващия се кабриолет. Когато най-сетне се обърнах, погледът ми попадна на смачканото хартиено топче, което нашият пленник бе хвърлил на масата. Това бе бележката, с която Холмс бе успял да го примами.

— Я да видим дали ще можеш да я прочетеш, Уотсън — рече той с усмивка.

Бележката не съдържаше никакви думи, а единствено тази малка редичка танцуващи човечета:

— Ако използваш кода, който вече обясних — каза Холмс, — ще откриеш, че това означава просто „Ела тук веднага“. Бях убеден, че няма да устои на подобна покана, защото и през ум не би му минало, че бележката не е написана от госпожа Кюбит. И тъй, драги ми Уотсън, накрая все пак използвахме за добро тези танцуващи човечета, които толкова често са били в служба на злото. Освен това мисля, че изпълних обещанието си да предоставя един необичаен материал за твоята колекция от случаи. Влакът ни потегля в три и четирийсет; струва ми се, че ще успеем да се приберем на улица „Бейкър“ за вечеря.

Остава да добавя само няколко думи в заключение. Американецът Ейб Слейни бе осъден на смърт на зимната сесия на съда в Норуич, но смъртната присъда бе заменена с каторга заради смекчаващите вината обстоятелства и доказания факт, че Хилтън Кюбит пръв бе стрелял по него. За госпожа Хилтън Кюбит зная само, че се е възстановила напълно и че все още е вдовица, посветила целия си живот на грижи за бедните и на имота, оставен от съпруга ѝ.

САМОТНАТА КОЛОЕЗДАЧКА

От 1894 до 1901 година включително Шерлок Холмс беше извънредно зает. Мога спокойно да кажа, че през тези осем години нямаше нашумял случай, труден или не, при който да не бе потърсена помощта му, като стотици бяха не толкова шумни, някои — много заплетени и необичайни, разрешени изключително благодарение на неговата намеса. Резултат от тази продължителна и непрекъсната работа бяха множество поразителни успехи и само няколко неизбежни провала. Запазил съм подробни бележки от този период, често и сам участвах и не е лесна задачата да избира какво да представя на публиката. Смятам обаче да не изневерявам на правилото си да отдавам предпочитание на онези загадки, които будят интерес не толкова с жестокостта на престъплението, колкото с находчивостта и драматизма на разплитането им. Затова сега ще изложа пред читателя фактите, свързани с госпожица Вайълет Смит, самотната колоездачка от Чарлингтън, и любопитния ход на нашето разследване, чиято развързка се превърна в неочаквана трагедия. Наистина, обстоятелствата не позволиха да се разкрият поразителните способности, с които е прочут моят приятел, но някои момента в този случай го открояват сред безбройните страници бележки, от които извличам материал за скромните си разкази.

Бележникът за 1895 година показва, че първата ни среща с госпожица Вайълет Смит се е състояла на 23 април, събота. Помня, че Холмс прие посещението ѝ като крайно ненавременно, защото точно тогава бе потънал в една изключително заплетена и сложна загадка, свързана със странното преследване, на което беше подложен Джон Винсънт Хардън, известният тютюнев милионер. Приятелят ми, който най-много обичаше точността и мисловната съсредоточеност, се дразнеше от всичко, което отвличаше вниманието му от случая, с който се занимаваше непосредствено. И все пак би било невъзможно, без да прояви чужда на природата му грубост да откаже да изслуша историята на младата красива жена, стройна, елегантна и царствена, която се представи на улица „Бейкър“ този ден привечер с молба за

помощ и съвет. Безсмислено бе да твърди, че няма време, защото младата дама бе твърдо решена да разкаже историята си и очевидно никаква сила не би могла да я накара да си тръгне, преди да го стори. Сдържан, с малко пресилена усмивка, Холмс покани красивата натрапница да седне и да сподели тревогите си.

— Поне не е здравето ви — отбеляза, докато я оглеждаше, — толкова запалена колоездачка вероятно кипи от енергия.

Тя изненадано погледна към нозете си, а аз забелязах, че отстрани подметките ѝ бяха леко изтрети от въртенето на педалите.

— Наистина, доста карам велосипед, господин Холмс, и това има нещо общо с днешното ми посещение при вас.

Приятелят ми взе ръката на дамата и я разгледа задълбочено и безстрастно като учен, изследващ някакъв образец.

— Надявам се да ми простите. Просто работата ми е такава — каза той, след като я пусна. — Едва не сгреших с предположението, че сте машинописка. Разбира се, очевидно е, че се занимавате с музика. Уотсън, нали забеляза, че в края пръстите са леко сплеснати, което е характерно и за двете професии? Но лицето има духовно излъчване — той леко го извърна към светлината, — каквото не се среща у една машинописка. Дамата е музикантка.

— Наистина, господин Холмс, преподавам музика.

— Предполагам, в провинцията, както личи от тена ви.

— Да, сър, до Фарнъм, на границата на Съри.

— Красив пейзаж, свързан с интересни спомени. Уотсън, вероятно помниш, че недалеч от там заловихме Арчи Стамфорд, ковача. Е, госпожице Вайълет, какво ви се е случило край Фарнъм?

Отмерено и спокойно младата дама ни разказа следното:

— Баща ми е покойник, господин Холмс. Наричаше се Джеймс Смит, беше диригент на оркестъра към някогашния Имперски театър. С майка ми останахме сами на света. Едничкият ни роднина, чичо ми Ралф Смит, заминал за Африка преди двайсет и пет години и оттогава нямаше вест от него. След смъртта на баща ми бяхме много бедни, но един ден ни казаха, че в „Таймс“ била публикувана обява, с която ни търсят. Можете да си представите колко се развълнувахме, помислихме, че някои ни е завещал богатство. Веднага се явихме при адвоката, чието име бе посочено във вестника. Там се срещнахме с двама господа — Каръдърс и Удли, пристигнали наскоро от Южна

Африка. Те казаха, че чичо ми бил техен приятел и че преди няколко месеца бил починал в Йоханесбург в крайна мизерия, но на смъртния си одър ги помолил да издирят сродниците му и да се погрижат за тях. Стори ни се странно, че чичо Ралф, който приживе изобщо не се бе интересувал от нас, е бил толкова загрижен за положението ни след смъртта му. Но господин Каръдърс обясни, че чичо бил научил малко преди това за смъртта на баща ми, и се почувствал отговорен за съдбата ни.

— Простете — прекъсна я Холмс, — кога се проведе този разговор?

— Миналия декември, преди четири месеца.

— Моля ви, продължете.

— Господин Удли ми се стори отвратителен човек. Непрекъснато ме задиряше, беше недодялан подпухнал младеж с рижи мустаци и сплъстена коса. Виждаше ми се противен и бях сигурна, че Сирил не би одобрил познанството ми с този човек.

— О, значи името му е Сирил! — засмя се Холмс.

Младата дама поруменя и се усмихна:

— Да, господин Холмс, Сирил Мортън, електроинженер. Надяваме се да се оженим в края на лятото. Мили Боже, от къде на къде ви заговорих за него! Искях просто да кажа, че господин Удли беше противен, за разлика от господин Каръдърс, много по-възрастен от него. Сдържан и блед, гладко обръснат и мълчалив, с любезни маниери и приятна усмивка. Поинтересува се от материалното ни положение и щом разбра, че живеем в крайна бедност, ми предложи да ме приеме в дома си, за да преподавам музика на единствената му десетгодишна дъщеря. Отвърнах, че не искам да оставям майка си сама, но той каза, че ще мога да се прибирам у дома в края на седмицата, и ми предложи сто лири годишно, несъмнено щедра заплата. И така, накрая се съгласих и заминах за чифлика Чилтърн, на десетина километра от Фарнъм. Господин Каръдърс беше вдовец, но неговата икономка госпожа Диксън, много достолепна възрастна дама, се грижеше за домакинството. Детето беше добро и всичко тръгна чудесно. Господин Каръдърс се държеше много мило, самият той е музикален и прекарвахме заедно чудесни вечери. В края на всяка седмица се прибирах у дома при майка ми. Първото, което помрачи това щастие, беше пристигането на господин Удли. Стоя една седмица,

която ми се стори като три месеца. Беше ужасен човек, отнасяше се грубо с всички, а с мен още по-зле. Натрапваше ми противната си любов, хвалеше се с богатството си, казваше, че ако се омъжа за него, ще имам най-хубавите диаманти в Лондон. А накрая, когато показах, че не искам да имам нищо общо с него, един ден ме сграбчи след вечеря — беше много силен — и се закле, че няма да ме пусне, докато не го целуна. В този миг влезе господин Каръдърс и го дръпна от мен, а той се нахвърли върху домакина си, повали го с един удар и го нарани. Естествено, това беше краят на пребиваването му. На следващия ден господин Каръдърс ми се извини и ме увери, че никога вече няма да бъда подложена на подобна обида. Оттогава не съм виждала господин Удли. Ето че стигам, господин Холмс, до странната случка, която ме накара да потърся съвет от вас. Всяка събота предобед отивам с велосипеда си до гарата във Фарнъм, за да взема влака за града в дванайсет и двайсет и две. Пътят от Чилтърн е безлюден, особено в един участък между Чарлингтънското поле от едната страна я парка около Чарлингтън хол от другата. Няма по-пуст отрязък. Чак до големия път при хълма Круксбъри не се срещат нито каруци, нито селяни. Преди две седмици, когато минавах оттам, случайно погледнах през рамо и забелязах на около двеста метра зад себе си някакъв мъж, също на колело. Видя ми се на средна възраст, с къса черна брада. Малко преди Фарнъм пак се обърнах, но той беше изчезнал и забравих за него. Можете обаче да си представите изненадата ми, господин Холмс, когато на връщане в понеделник видях същия мъж на същия участък от пътя. Удивлението ми се засили, когато това отново се случи следващата събота, а и в понеделника. Винаги караше на разстояние и с нищо не ме притесняваше и все пак поведението му беше много странно. Споменах го на господин Каръдърс, който сякаш прояви интерес към думите ми и ми съобщи, че е поръчал кон и двуколка, така че в бъдеще да не карам сама по безлюдните пътища. Конят и двуколката трябваше да пристигнат тази седмица, но по някаква причина не дойдоха и се наложи отново да отида до гарата с велосипеда. Това стана таза сутрин. Разбира се, щом стигнах до полето, се огледах и видях мъжа точно както преди. Винаги караше на такова разстояние, че не можех да различа добре лицето му, но съм сигурна, че не го познавам. Носеше черен костюм и каскет. Ясно различавах само черната му брада. Днес изпитвах по-скоро

любопитство, не толкова тревога и реших да разбера кой е и какво иска. Намалих скоростта и той направи същото. После съвсем спрях, спря и той. Тогава му заложих капан. На едно място има остър завой, аз избързах и след като завих, веднага спрях и зачаках. Очаквах да профучи край мен, без да спре, но той изобщо не се подаде. Върнах се и надникнах зад завоя. На около километър и половина, докъдето стигаше погледът ми, не се виждаше жива душа. Това изглеждаше още по-странно, защото в този участък няма отклонения, по които можеше да е свил.

Холмс цъкна с език и потри длани.

— Несъмнено много особен случай — каза той. — Колко време мина от момента, когато се скрихте зад ъгъла, докато видяхте, че няма никой?

— Две-три минути.

— Значи няма как да се е върнал обратно, а според вас странични пътища няма.

— Няма наистина.

— Следователно е излязъл пеш от пътя, от едната или от другата страна.

— Не е било откъм полето, там щях да го видя.

— И така, чрез метода на изключването стигаме до заключението, че се е отправил към Чарлингтън хол, имението, разположено до пътя. Нещо друго?

— Нищо, господин Холмс, просто всичко това така ме озадачи, че не можах да си намеря място, докато не дойдох за съвет при вас.

Холмс помълча известно време.

— Къде пребивава господинът, за когото сте сгодена? — попита той накрая.

— В Ковънтри, работи в Мидландската електрическа компания.

— И не би се явил неочаквано при вас?

— О, господин Холмс! Щях веднага да го позная.

— Някой да ви е ухажвал?

— Неколцина, преди да се запозная със Сирил.

— А след това?

— Само този ужасен човек, Удли. Ако това изобщо може да се нарече ухажване.

— И никой друг?

Красивата ни клиентка сякаш леко се смути.

— Кой е той? — попита Холмс.

— О, може би просто си въобразявам. Струва ми се, че понякога господин Каръдърс, работодателят ми, проявява към мен интерес. Прекарваме много време заедно. Вечер му акомпанирам. Не е промълвил и дума, той е безупречен джентълмен. Но една девойка ги усеща тези неща.

— Гледай ти! — Холмс стана сериозен. — И той с какво си изкарва прехраната?

— Богат човек е.

— Но няма карета и коне.

— Е, поне е сравнително заможен. Ходи в лондонското Сити два-три пъти седмично. Особено се интересува от златните мини в Южна Африка.

— Моля ви, госпожице Смит, съобщете ми, ако се случи нещо ново. В момента съм много зает, но ще намеря време да проуча обстоятелствата по вашия случай. Междувременно не предприемайте нищо, без да ме уведомите. Довиждане, надявам се да чуем от вас само добри новини. Съвсем в реда на нещата е след подобно момиче да върви някой — каза Холмс и дръпна от лулата си, — но за предпочитане не на велосипед по безлюдни селски пътища. Таен обожател, несъмнено. Но в този случай, Уотсън, има подробности, които са любопитни и показателни.

— Това, че се появява само в определен участък ли?

— Точно така. Първата ни стъпка е да разберем кои са наемателите на Чарлингтън хол. После, каква е връзката между Каръдърс и Удли, след като толкова се различават наглед. По каква причина *и двамата* проявяват такова желание да се грижат за роднините на Ралф Смит? И още нещо. Що за човек е този, който плаща на гувернантката два пъти повече от обичайното, а няма кон, макар да живее на десет километра от гарата? Странно, Уотсън, много странно.

— Ще отидеш ли дотам?

— Не, драги ми приятелю, *ти* ще отидеш. Може да се окаже съвсем банална история и не искам заради нея да прекъсвам важното си разследване. В понеделник рано сутринта ще заминеш за Фарнъм, ще се скриеш край Чарлингтънското поле, ще наблюдаваш събитията и

ще сториш каквото намериш за добре. После, след като проучиш кои са обитателите на имението, ще се върнеш и ще ми докладваш. А сега, Уотсън, нито дума повече по този въпрос, докато не се сдобием с нещо сигурно, на което можем да стъпим.

Дамата ни беше уверила, че в понеделник се връща с влака, който тръгва от гара Ватерло в 9,50 часа, затова взех този в 9,13. На гарата във Фарнъм ме упътиха как да стигна до Чарлингтънското поле. Веднага познах описаното от девойката място, защото пътят минаваше между голо поле и стар тисов плет през парк с величествени дървета. Имаше каменен портал, покрит с лишеи, колоните от двете страни бяха увенчани с хералдични знаци, но освен този главен вход за карети забелязах и пролуки в плета, през които минаваха пътеки. Къщата не се виждаше от пътя, но цялата околност навяваше униние и чувство за изоставеност.

Равнината беше осеяна със златни туфи цъфнал прецип, блеснал под лъчите на яркото пролетно слънце. Скрих се на пост зад една от тези туфи, така че да виждам и портата, и пътя в двете посоки. Когато свърнах от пътя, той беше пуст, но сега видях, че от другата посока се задава колоездач. Беше облечен в черен костюм, видях и черната му брада. Щом стигна до границите на имението, скочи от колелото, пхна се в една пролука на плета и се скри от погледа ми.

След петнайсетина минути се появи друг колоездач. Това се оказа младата дама, идваща от гарата. Видях как се огледа, щом наближи плета на имението. Миг по-късно мъжът излезе от скривалището си, метна се на колелото и пое след нея. В цялата околност това бяха единствените движещи се фигури — грациозното момиче, изправено на велосипеда си, и приведеният над кормилото мъж, който я следеше и чиито движения говореха за голяма потайност. Тя се обърна, видя го и намали скоростта. Той също. Тя спря. И той спря рязко, все на около двеста метра зад нея. Следващият ѝ ход беше неочакван и смел. Тя внезапно обърна колелото и подкара стремително към него! Той обаче се оказа не по-малко пьргав и бясно завъртя педалите в отчаяно бягство. Тя се отказа бързо, отново обърна и продължи по пътя си с високо вдигната глава, без да дава други признаци, че забелязва мълчаливия си придружител. Той също обърна и продължи да кара на същото разстояние, докато завоят не скри и двамата от погледа ми.

Останах в скривалището си и добре, че сторих така, защото не след дълго мъжът отново се появи, поел бавно в обратната посока. Влезе през портала и слезе от колелото. Известно време стоя сред дърветата. Беше вдигнал ръце, явно си оправяше вратовръзката. После пак яхна велосипеда и отмина към къщата. Аз прекосих полето тичешком и надникнах между дърветата. Видях в дъното старата сивокаменна постройка с високи комини от времето на Тюдорите, но покрай алеята имаше гъсти храсти и мъжът не се виждаше вече.

Реших, че съм свършил нелоша работа, и поех към Фарнъм в добро разположение на духа. Местният агент по недвижими имоти не можа да ми каже нищо за Чарлингтън хол и ме насочи към известна фирма на „Пел Мел“. Отбих се в нея на път за къщи. Един служител ме посрещна учтиво. Не можело да наема Чарлингтън хол за лятото. Късно било, имението било отдадено под наем преди един месец. Името на наемателя било господин Уилямсън, уважаван възрастен господин. Любезният агент изрази съжаление, че не може да ми каже повече, тъй като делата на клиентите му не били въпрос, подлежащ на обсъждане.

Вечерта Шерлок Холмс изслуша внимателно дългия ми доклад, ала той не изтръгна похвалата, която очаквах. Напротив, сериозното му лице помръкна повече, отколкото в повечето случаи, когато коментираше свършеното и несвършеното от мен.

— Скривалището ти, Уотсън е било неподходящо. Трябвало е да се вмъкнеш зад плета, тогава щеше да разгледаш отблизо загадъчния мъж. Доколкото разбирам, бил си на стотина метра и си видял помалко и от госпожица Смит. Тя смята, че не познава мъжа. А аз съм убеден, че го познава. Иначе той защо ще полага такива усилия тя да не отиде по-близо и да види лицето му? Казваш, че се надвесвал над кормилото. Нали разбираш, и това е опит да се прикрие. Наистина си се справил забележително зле. Той се връща в къщата и ти искаш да разбереш кой е. И идваш в Лондон при агента на недвижими имоти!

— Какво трябваше да сторя? — поразпалих се аз.

— Да идеш в най-близката пивница. Там щеше да чуеш всички селски клюки. Могат да ти кажат името на всеки — от господаря до последния слуга. Уилямсън! За мен това не означава нищо. Ако е възрастен, със сигурност не е велосипедистът, който се е изплъзнал от енергичното преследване на младата дама. Какъв е резултатът от

твоята експедиция? Потвърждение, че разказът на момичето отговаря на истината. И за миг не съм се съмнявал в това. Фактът, че има връзка между колоездача и къщата. И в това не съм се съмнявал. Имението е наето от някой си Уилямсън. И какво от това? Е, скъпи приятелю, не гледай така унило. До следващата събота не можем да направим почти нищо, а през това време аз ще проуча това-онова.

На следващата сутрин получихме от госпожица Смит бележка, в която тя кратко и точно описваше събитията, на които бях станал свидетел, но истински интересен беше послеписът:

Господин Холмс, убедена съм, че онова, което Ви съобщавам, ще остане поверително, възникнаха затруднения за пребиваването ми тук поради факта, че моят работодател ми предложи да се омъжа за него. Сигурна съм, че чувствата му са изключително сериозни и почтени. Но аз, разбира се, съм дала дума на друг. Отказът ми много го нарани, но той се държа като благороден човек. Разбирате обаче, че обстановката е леко напрегната.

— Изглежда, младата ни приятелка започва да се чувства все по-натясно — отбеляза Холмс замислено. — Случаят определено се оказва по-интересен и крие повече възможности, отколкото предполагах в началото. Мисля, че няма да ми навреди един тих и кротък селски излет и съм склонен да замина днес следобед и да проверя доколко състоятелни са една-две хипотези, които си съставих.

Очевидно тихият и кротък ден, прекаран от Холмс в провинцията, бе завършил по доста странен начин, защото късно вечерта той пристигна на улица „Бейкър“ със сцепена устна и цицина на челото, да не говорим за разгулния му вид, който превръщаше самия него в подходящ обект за разследване от Скотланд ярд. Явно много се забавляваше от преживелиците си и докато разказваше за тях, се смееше от сърце.

— Толкова рядко се занимавам с активно спортуване, че всеки път ми доставя истинско удоволствие — каза той. — Знаеш, че имам известен опит и умения в боксирането. Понякога ми влиза в работа. Днес например без тези умения щях да претърпя позорно поражение.

Помолих го да ми разкаже какво се бе случило.

— Намерих селската пивница, към която те насочвах, и направих дискретните си проучвания. Седнах при тезгяха и бърборивият кръчмар започна да ми разказва всичко, което исках да науча. Уилямсън има бяла брада и живее в къщата с неколцина прислужници. Говори се, че е пастор или поне е бил. Но едно-две произшествия, станали след нанасянето му в дома, не изглеждат никак богоугодни. Вече бях направил някои проучвания в една агенция, където ми съобщиха, че сред духовните лица наистина е имало човек с такова име, но кариерата му е приключила със скандал. Освен това кръчмарят ми каза, че в събота и неделя обикновено идвали гости — „цяла сюррия“, и особено един господин с рижи мустаци, Удли, постоянен посетител. Дотук бяхме стигнали, когато стана един господин, който си пиеше бирата до този миг и бе чул целия разговор. Кой съм бил аз? Какво съм искал? Защо съм разпитвал? Оказа се много устат, речта му бе изпъстрена с цветисти епитети. Потокът ругатни завърши с коварно кроше, което не успях съвсем да избягна. Следващите няколко минути бяха разкошни. Пообъхтих този главорез. Последствията от боя за мен ги виждаш. Господин Удли го откараха с каруца. Така свърши излетът ми на село и трябва да призная, че колкото и да беше забавен този прекаран в Съри ден, в крайна сметка не се оказа по-резултатен от твоя.

В четвъртък пристигна ново писмо от клиентката ни.

Господин Холмс, вероятно няма да ви изненада новината, че напускам работата при господин Каръдърс. Дори високата заплата не може да компенсира неудобствата на моето положение. В събота пристигам в града и нямам намерение да се връщам тук. Господин Каръдърс вече има двуколка, така че опасностите на безлюдния път, доколкото изобщо ги е имало, вече не съществуват.

А конкретната причина за напускането ми е не само напрежението в отношенията ми с господин Каръдърс, но и повторното появяване на онзи отвратителен човек, господин Удли. Винаги е бил противен, но сега е още по-

неприятен, защото е пострадал от някакво произшествие, видях го през прозореца, за щастие не съм се срещала с него. Той дълго разговаря с господин Каръдърс, който след това изглеждаше развълнуван. Явно господин Удли е отседнал наблизо, защото не нощува в къщата, но тази сутрин пак го мярнах да се прокрадва през храстите. Май бих предпочела наоколо да броди на свобода див звяр. Не мога да изразя колко ме отвращава и колко се страхувам от него. Как е възможно господин Каръдърс да търпи подобна твар дори и за миг? Но в събота всичките ми тревоги ще свършат.

— Дано, Уотсън, дано — каза мрачно Холмс. — Около това момиче се плете някаква сериозна интрига и сме длъжни да се погрижим за безопасността му при последното пътуване. Мисля, Уотсън, че трябва да заминем двамата за Фарнъм в събота сутринта и да се погрижим това странно и неясно разследване да не приключи зле.

Признавам, че до този момент не гледах на случая като на нещо сериозно, струваше ми се по-скоро чудат и странен, но не и опасен. Няма нищо необичайно в това един мъж да причаква и да следи една красива жена, а ако е толкова боязлив, че не само не смее да я заговори, но и побягва панически, когато тя се окаже наблизо, малко вероятно е да се окаже убиец. Обесникът Удли беше друго нещо, но, с едно изключение, той не беше обезпокоил клиентката ни и сега посещаваше дома на Каръдърс, без да ѝ се натрапва. Несъмнено колоездачът беше някой от неделните гости в имението, споменати от кръчмаря. Но самоличността и намеренията му оставаха неясни. И все пак мрачното изражение на Холмс и фактът, че преди да излезем, пъкна в джоба си револвера, говореха, че зад любопитната поредица събития може би се крие някаква трагедия.

След дъждовната нощ засия светло утро и разцъфтялото поле изглеждаше още по-красиво пред очите ни, отегчени от мрачния, еднообразен и сив Лондон. Двамата с Холмс крачехме по широкия пясъчлив път, поемахме с пълни гърди свежия утринен въздух и се наслаждавахме на птичите песни и на пролетния полъх. От върха на

хълма видяхме сивата къща, извисена сред вековните дъбове, които въпреки достопочтената си възраст бяха по-млади от нея. Холмс посочи дългия участък от пътя, който се виеше между кафявото поле и цъфналите дървета. В далечината към нас приближаваше като черна точка една двуколка. Холмс възкликна нетърпеливо.

— Смятах да имаме половин час, преди тя да се появи — каза той. — Ако това е нейната двуколка, значи е решила да хване по-ранен влак. Май ще стигне до Чарлингтън преди нас, Уотсън.

Щом превалихме хълма, двуколката се скри от очите ни, но ние забързахме с такова темпо, че усетих последиците от заседналият начин на живот, и поизостанах. Холмс обаче беше във форма както винаги, черпейки енергия от запасите си. Той нито за миг не забави крачка, докато накрая, когато ме беше изпреварил със стотина метра, спря и размаха ръце с жест на скръб и отчаяние. В същия миг иззад завоя се появи двуколката, празна, и бавно се приближи към нас.

— Закъсняхме, Уотсън, много късняхме! — извика Холмс, докато тичах запъхтян към него. — Какъв съм глупак, да не се сетя за ранния влак! Отвлекли са я, Уотсън! Може и да са я убили! Господ знае! Застани на пътя! Спри коня! Точно така. Скачай вътре и да видим дали ще успеем да поправим последствията от глупавата ми грешка.

Скочихме в двуколката и след като обърна коня, Холмс изплющя с камшика и се понесохме. Щом завихме, пред очите ни се разкри целият път между къщата и полето. Сграбчих Холмс за ръката.

— Ето го мъжа! — извиках задъхан.

Към нас се приближаваше самотен колоездач. Със сведена глава и прегърбени рамене той натискаше с все сила педалите. Летеше като спринтьор. Внезапно вдигна поглед, видя, че приближаваме, спря и скочи от колелото. Катраненочерната брада контрастиреше с бледнината на лицето му, а очите му горяха, сякаш го гореше треска. Втренчи се в нас и в двуколката. После на лицето му се изписа изумление.

— Ей! Спрете! — извика и препречи пътя с колелото си. — Откъде взехте тази двуколка? Спри, човече! — изкрещя и извади от джоба си пистолет. — Чуваш ли, спри или ще стрелям в коня.

Холмс хвърли повода в скута ми и скочи на земята.

— Точно вас искахме да срещнем. Къде е госпожица Вайълет Смит? — настоятелно попита той.

— И аз това питам. Вие сте в нейната двуколка. Трябва да знаете къде е.

— Намерихме двуколката на пътя. Празна. Върнахме се, за да помогнем на младата дама.

— Мили Боже! Господи! Какво да правя? — извика непознатият в пълно отчаяние. — В ръцете им е, на онзи сатана Удли и съучастника му пастора. Ела, човече, ела, ако наистина си неин приятел. Ела с мен и ще я спасим, ако ще да се наложи да оставя костите си в Чарлингтънската гора.

Той се завтече презглава с пистолет в ръката към една пролука в оградата. Холмс хукна след него, последвах ги и аз, след като оставих коня да пасе край пътя.

— Оттук са минали — извика Холмс, сочейки дирите на няколко души върху калната пътека. — Я гледай ти! Спрете за миг! В храстите има човек!

Беше седемнайсетинагодишен младеж, облечен като коняр. Лежеше по гръб с изпружени крака и жестока рана на главата. Беше в несвяст, но дишаше. Един поглед към раната ми бе достатъчен, за да разбера, че костта не е засегната.

— Това е Питър, лакеят — извика непознатият. — Той караше двуколката. Онези зверове са го смъкнали и са го ударили с нещо. Оставете го, засега не можем да му помогнем, но можем да спасим нея от най-страшното, което би могло да сполети една жена.

Затичахме по пътеката сред дърветата. Когато стигнахме до храстите около къщата, Холмс спря.

— Не са в къщата. Следите водят наляво, към лавровите храсти! Там са, нали ви казах.

Докато говореше, откъм гъстия храсталак пред нас се чу женски писък, от който ни побиха тръпки. Внезапно той заглъхна, сподавен по средата.

— Насам! На алеята за кегли са — извика непознатият и се втурна между храстите. — Ах, страхливи псета! След мен, господа! Закъсняхме!

Внезапно излязохме на красива горска поляна, заобиколена от вековни дървета. В дъното под величествен дъб забелязахме странна групичка от двама мъже и една жена. Срещу жената, в която разпознахме нашата клиентка — трепереща, бяла като платно, със

завързана с кърпичка уста, стоеше широко разкрячен арогантен, надут младеж с рижи мустаци, с едната ръка на кръста и с камшик в другата. Цялата му поза изразяваше тържествуващо самодоволство. Между двамата видяхме възрастен белобрад мъж, наметнал пасторска дреха върху светъл костюм от туид. Очевидно тъкмо приключваше сватбена церемония, защото, щом ни зърна, прибра молитвеник в джоба си и поздрави с потупване по тила зловещия младоженец.

— Оженили са се! — възкликнах задъхан.

— Хайде! — извика нашият водач. — Хайде!

Втурна се през поляната, а ние с Холмс се затичахме след него. Щом приближихме, девойката се облегна изтощена на дънера. Уилямсън, бившият пастор, ни се поклони с подигравателна любезност, а грубиянинът Удли пристъпи напред и се разсмя гръмогласно и необуздано:

— Можеш да си свалиш брадата, Боб. Познавам те достатъчно добре. Пристигате тъкмо навреме с твоите приятелчета, за да ви представя на госпожа Удли.

Отговорът на нашия водач беше неочакван. Той дръпна черната брада, с която се беше маскирал, и я хвърли на земята, като под нея се показа издължено и бледо гладко обръснато лице. После вдигна револвера и го насочи към младия злодей, който застрашително пристъпваше към него, размахал камшика.

— Да — каза нашият нов приятел. — Аз наистина съм Боб Каръдърс и ще се погрижа тази жена да бъде отмъстена, та ако ще да ме обесят. Казах ти какво ще направя, ако й сториш и най-малкото зло, и, за Бога, не смятам да се отмятам от думата си!

— Закъсня. Тя е моя жена!

— Не, тя е твоя вдовица.

Револверът гръмна и от гърдите на Удли бликна кръв. Той се олюля и падна с вик по гръб, противното му червендалесто лице внезапно преbledня. Старецът, както беше в пасторската си дреха, забълва невъобразими проклетия и извади от джоба си револвер, но още преди да го вдигне, видя насоченото дуло на пистолета на Холмс.

— Достатъчно! — каза сурово моят приятел. — Хвърлете пистолета! Уотсън, вземи го! Опри го до главата му! Благодаря. Вие, Каръдърс, ми дайте този револвер. Стига толкова кръвопролития. Дайте ми го, ви казах!

— Но кой сте вие?

— Казвам се Шерлок Холмс.

— Мили Боже!

— Може би сте чували за мен. Докато дойде полицията, аз ще представлявам официалните власти. Ей ти! — извика той на изплашения коняр, който се зададе в края на поляната. — Ела насам. Искам да отидеш колкото може по-бързо до Фарнъм, за да отнесеш тази бележка — Холмс надраска няколко думи в бележника си. — Предай я на началника на полицията. До неговото пристигане задържам всички ви.

Силната властна личност на Шерлок Холмс овладя положението и всички се превърнаха в марионетки в ръцете му. Уилямсън и Каръдърс отнесоха ранения Удли в къщата, а аз помогнах на изплашената девойка. Сложиха ранения в леглото му и по молба на Холмс го прегледах. След това намерих Холмс в трапезарията, украсена със стари гоблени, където беше отвел двамата си пленници.

— Ще живее — казах.

— Какво! — скочи Каръдърс. — Ще се кача и ще го довърша. Нима това момиче, този ангел, трябва да остане свързано с него до края на живота си?

— Не се безпокойте — каза Холмс. — Има две много основателни причини, поради които тя в никакъв случай не може да му бъде жена. Първо, имаме сериозни основания да се съмняваме в правото на господин Уилямсън да извърши церемонията.

— Аз съм ръкоположен — извика старият мошеник.

— Но и разпопен.

— Щом веднъж станеш свещеник, оставаш за цял живот.

— Не мисля така. А разрешителното?

— Разрешително за сватбата ли? В джоба ми е.

— Значи сте го получили с измама. Но при всяко положение насилствената женитба е не женитба, а много тежко престъпление, както ще разберете не след дълго. Ако не греша, през следващите десет години ще имате достатъчно време за размисъл. А що се отнася до вас, Каръдърс, по-добре pistolетът да беше останал в джоба ви.

— Сега и аз мисля така, господин Холмс, но като си представих какви усилия положих, за да предпазя тази девойка... защото я обичам, господин Холмс, и това е единствената любов в живота ми — направо

обезумях при мисълта, че е в ръцете на най-жестокия злодей в цяла Южна Африка, човек, чието име събужда ужас от Кимбърли до Йоханесбург. Знам, господин Холмс, едва ли ще повярвате, но откакто тя работи при мен, нито веднъж не я оставих да мине покрай тази къща, в която се спотайваха тези злодеи, без да я проследя с колелото, за да се уверя, че няма да ѝ се случи нищо лошо. Карах на разстояние и си слагах брада, за да не ме познае, защото тя е добра и почтена девойка и нямаше да остане при мен, ако знаеше, че я преследвам по селските пътища.

— Защо не ѝ казахте за опасността?

— По същата причина: щеше да ме напусне, а аз нямаше да го понеса. Дори да не ме обичаше, стигаше ми да виждам прелестното ѝ лице и да чувам гласа ѝ.

— Е, господин Каръдърс — казах, — може би вие смятате това за любов, но аз бих го нарекъл егоизъм.

— Може би е и двете. Все едно, не можех да я пусна да си тръгне. Освен това с тази шайка навън за нея беше добре да има наблизко някой, който да се грижи за нея. Когато дойде телеграмата, разбрах, че са се накарнали да действат.

— Каква телеграма?

Каръдърс извади от джоба си един лист.

— Ето я.

Беше съвсем кратка:

Старецът умря.

— Хм — каза Холмс. — Май разбирам как са се развили нещата и защо това съобщение ги е подтикнало да действат. Можете да разкажете онова, което знаете.

Старият негодник избухна в ругатни.

— По дяволите, Боб Каръдърс — извика той, — ако ни предадеш, ще те сполети участта на Джак Удли. Обичай, когото си щещ, това си е твоя работа, но ако изпортиш старите си приятели на това цивилно ченге, това ще е най-гадната постъпка в живота ти.

— Ваше преподобие не бива да се вълнува — каза Холмс и запали цигара. — И така има достатъчно доказателства срещу вас,

просто съм любопитен да науча някои подробности. Ако обаче сте затруднен да говорите, ще говоря аз, а вие ще можете да проверите доколко сте успели да скриете тайните си. И тримата идвате от Южна Африка — Уилямсън, Каръдърс и Удли.

— Първа лъжа — обади се старецът. За първи път ги видях преди два месеца, а в Африка никога не съм бил, така че онова, което знаете, не струва нищо, господин многознайко!

— Истина е — потвърди Каръдърс.

— Е, добре, пристигнали сте двамата. Негово преподобие си е от тук. В Южна Африка сте познавали Ралф Смит. Знаели сте, че няма да живее дълго. Разбрали сте, че неговата племенница ще наследи състоянието му. Е, какво ще кажете?

Каръдърс кимна, а Уилямсън изруга.

— Несъмнено тя е била най-близкият роднина, а вие сте знаели, че старецът няма да остави завещание.

— Не можеше да чете и да пише каза Каръдърс.

— Затова сте пристигнали и сте издирили момичето. Според плана ви единият е трябвало да се ожени за нея, а другият е щял да получи дял от плячката. По някаква причина за съпруг е бил избран Удли. Защо?

— Разиграхме я на карти по време на пътуването. Той спечели.

— Ясно. Взели сте младата дама на работа при вас и Удли е трябвало да я ухажва. Тя обаче не се е полъгала, разбрала е, че е пияница и грубиян, и не е искала да има нищо общо с него. А междувременно споразумението ви силно се е разклатило от факта, че самият вие сте се влюбили и младата дама. Не сте могли да понесете мисълта, че този злодей ще я притежава.

— Не, за Бога, не можех.

— Скарали сте се. Той си е тръгнал вбесен и се е заел да крои собствени планове.

— Поразително, Уилямсън, този господин няма нужда от думите ми, той знае всичко — извика Каръдърс с горчив смях. — Да, скарахме се и той ме удари. Както и да е, върнах му го. После изчезна. Точно тогава се е свързал с този фалшив свещеник. Разбрах, че са наели къща край пътя, по който тя пътува до гарата. Започнах да я наглеждам, защото знаех, че се крои нещо злоещо. От време на време се срещах с тях, за да съм в течение на плановете им. Преди два дни Удли

пристигна у дома с тази телеграма, в която се съобщаваше за смъртта на Ралф Смит. Попита ме дали ще спазя споразумението ни. Отказах. Попита ме дали не искам да се ожения за момичето и да му дам неговия дял. Отвърнах, че на драго сърце съм готов да го сторя, но тя не иска да се омъжи за мен. Той каза: „Нека първо мине под венчило, пък след една-две седмици ще гледа другояче на нещата.“ Отсякох, че не желая да имам нещо общо с каквото и да било насилие. Той си тръгна, бълвайки проклетия като този псувач и кълнейки се, че въпреки всичко ще бъде негова. Тази събота тя си тръгваше завинаги и аз осигурих двуколка, с която да я откарат до гарата, но ме достраша и сам я проследих с колелото. Но конят препускаше много бързо и преди да успея да я настигна, престъплението беше извършено. Разбрах го едва когато ви видях да се приближавате с двуколката.

Холмс стана и хвърли угарката от цигарата си в камината.

— Бил съм много глупав и недосетлив, Уотсън — каза той. — Когато ми каза, че си видял как в храстите велосипедистът си оправя връзката, трябваше да разбера всичко. И все пак можем да се поздравим за решаването на този любопитен и в някои отношения неповторим случай. Виждам, че насам яздят трима местни полицаи и се радвам, че и младият коняр не изостава от тях. Явно, че и той, както и необикновенният младоженец ще се възстановят напълно след днешните премеждия. Мисля, Уотсън, че в качеството си на лекар е добре да идеш при госпожица Смит и да й кажеш, че ако вече се чувства по-добре, с удоволствие ще я придружим до майка й. Ако не се е възстановила напълно, можеш да й намекнеш, че се каним да телеграфираме на един млад електротехник в Мидланд. Това лекарство вероятно ще подейства. Що се отнася до вас, господин Каръдърс, смятам, че сте направили каквото е било по силите ви, за да поправите последиците от участието си в злокобния заговор. Вземете визитката ми, на ваше разположение съм, ако смятате, че с показанията си пред съда бих могъл да ви помогна.

Както читателят сигурно е забелязал, в непрекъснатата верига от събития нередко ми е трудно да слагам епилог на разказите си и да съобщавам онези дребни подробности, които любопитните вероятно очакват. Новите случаи се появяваха още преди да приключат напълно

старите, а щом отминеше кулминацията, актьорите завинаги излизаха от напрегнатия ни живот. В края на записките, свързани с този случай, обаче намирам кратка бележка, в която пише, че госпожица Вайълет Смит наистина е наследила голямо състояние и сега е съпруга на Сирил Мортън, старши съдружник в „Мортън и Кенеди“, прочути производители на електроенергия в Уестминстър. Уилямсън и Удли бяха съдени за отвличане и нападение, първият получи седем години, а вторият — десет. За съдбата на Каръдърс не съм записал нищо, но съм сигурен, че съдът е погледнал на него с известна благосклонност, тъй като Удли се е ползвал с името на най-опасения злодей, и според мен няколко месеца затвор са се сторили на правосъдието напълно достатъчни.

МАНАСТИРСКОТО УЧИЛИЩЕ

На нашата малка сцена на улица „Бейкър“ са се явявали безброй герои от драматични истории, но не мога да си спомня по-неочаквано и смайващо от първото появяване на Торникрофт Хъкстейбъл, магистър на хуманитарните науки, доктор по философия и т.н. Визитната му картичка, която сякаш бе малка, за да побере многобройните му научни титли, го изпревари само с няколко секунди. Миг след това нахлу и самият той — снажен представителен човек, олицетворение на сила и самообладание. Но веднага след като вратата се затвори след него, политна към масата, свлече се бавно на пода и загубил съзнание, просна могъщото си тяло върху мечата кожа пред камината.

Ние скочихме, взирайки се мълчаливо и с удивление в тази огромна отломка от корабокрушение, предизвикано от внезапна и фатална буря, разразила се някъде в океана на живота. Холмс побърза да донесе възглавница и я подпъхна под главата му, а аз наквасих устните му. Едрото бледо лице на непознатия бе набраздено от бръчки. Торбичките под очите му бяха синкави, зъглчетата на полуотворената уста бяха отпуснати в болезнена гримаса, а по двойната му брадичка бяха наболи косми. Очевидно бе пътувал дълго, тъй като яката и цялата му риза бяха замърсени, а невчесаните му коси стърчаха на всички посоки. Пред нас лежеше човек, сполетян явно от голяма беда.

— Какво му е, Уотсън? — попита Холмс.

— Крайно изтощение... може би от глад и умора — отвърнах, като притисках пръсти към китката му, където едва-едва се долавяше слабият пулс.

— Билет дотук и обратно до Макълтън. А Макълтън е в Северна Англия — каза Холмс, като измъкна от джобчето на жилетката му влаков билет. — Още няма дванайсет часа. Рано е тръгнал на път.

Подпухналите клепачи на нашия гост започнаха да потрепват и сивите му очи се възряха учудено в нас. Миг след това той с усилие се изправи на крака с почервеняло от срам лице.

— Моля да ме извините за проявената от мен слабост, господин Холмс. Това е резултат от силно нервно напрежение. Ако ме почерпите с чаша мляко и парче сухар, вярвам, че бързо ще се оправя. Господин Холмс, дойдох лично, за да ви отведа със себе си. Опасявах се, че една телеграма няма да ви даде необходимата представа за спешността на случая.

— Когато се съвземете напълно...

— Вече се чувствам добре. Просто не мога да си обясня защо се случи това с мен. Господин Холмс, моля ви да тръгнем за Макълтън с първия влак.

Приятелят ми поклати глава.

— Колегата ми доктор Уотсън ще потвърди колко много работа имам в момента. Зает съм с разследването на историята с изчезналите документи на Ферърс и с предстоящото дело по убийството в Абъргейвъни. Само нещо изключително важно може да ме накара да напусна Лондон.

— Изключително важно! — гостът ни вдигна отчаяно ръце. — Нима не сте чули за отвличането на единствения син на херцог Холдърнес?

— Как? За бившия министър ли говорите?

— Именно. Направихме опит случаят да не попадне във вестниците, но в снощния брой на „Глоуб“ се промъкна нещо. Мислех, че вече сте в течение.

Холмс протегна удължената си слаба длан и взе от лавицата тома от енциклопедията с буквата „Х“.

— *Холдърнес, шести херцог, кавалер на Ордена на жартуерата, член на Кралския таен съвет, барон Бевърли, граф Карстън. Боже мой, какъв поменик! Наместник в графство Халъмшър от 1900 година. Женен за Едит, дъщеря на сър Чарлс Апълдор, 1888 г. Единствен син и наследник — лорд Солтайър. Собственик на двеста и петдесет хиляди акра земя, на рудници в Ланкъшър и Уелс. Адрес: „Карлтън хаус теръс“; Холдърнес хол, Халъмшър; замъкът Карстън, Бангор, Уелс. Министър на флотата (1872 г.), министър на вътрешните работи през... Охо, този човек наистина е един от най-видните поданици на короната.*

— От най-видните, а вероятно и най-богати. Доколкото зная, въпреки високия си професионализъм вие винаги се залавяте за работа

само при условие че ви доставя удоволствие. Държа все пак да ви кажа, че негова светлост обеща да връчи чек от пет хиляди лири на лицето, което му съобщи къде се намира синът му, и още хиляда лири, ако му съобщи и името или имената на похитителя или на похитителите.

— Щедро възнаграждение! — каза Холмс. — Уотсън, мисля, че ще придружим доктор Хъкстейбъл до Северна Англия. А вие, доктор Хъкстейбъл, си изпийте млякото и след това ни разкажете какво се е случило, кога се е случило, как се е случило и, най-сетне, какво общо има с тази история доктор Торникрофт Хъкстейбъл, директор на училището край Макълтън, и защо идва едва три дни след събитието — съдя за това по наболата ви брада — да търси моята скромна помощ?

Гостът изяде закуската си и започна разпалено да разказва, без да изпуска и най-малката подробност. Погледът му се оживи, страните му поруменяха.

— Трябва да ви осведомя, господа, че аз съм основател и директор на първоначалното училище край Макълтън. „Ново тълкувание от Хораций“ от Хъкстейбъл може би ще ви даде допълнително сведение за моята личност. Училището несъмнено е най-доброто и най-елитно в Англия. Хора като лорд Левърстоук, граф Блекуотър, сър Каткерт Соумс са ми поверили синовете си. Върха на славата си обаче училището ми достигна преди три седмици, когато херцог Холдърнес ми съобщи чрез своя секретар господин Джеймс Уайлдър, че желае десетгодишният му син и единствен негов наследник лорд Солтайър да учи при мен. Тогава и през ум не можеше да ми мине, че това съобщение е прелюдия към най-голямото нещастие в живота ми! Момчето пристигна на 1 май, тоест за последния учебен срок. Милото дете бързо свикна с порядките в училището. Трябва да кажа — вярвам, няма да приемете това като нетактичност, пък и в случая е неуместно да се премълчава истината, — че момчето не е живеело добре у дома. Обществена тайна е, че семейният живот на херцога не е бил щастлив. Съпрузите са се разделили по взаимно съгласие и херцогинята сега се намира в Южна Франция. Това се е случило наскоро, а синът им, доколкото ни е известно, е силно привързан към майка си. След заминаването ѝ от Холдърнес хол много тъгувал за нея и тъкмо по тази причина херцогът пожелал да го

изпрати в моето училище. Само за две седмици момчето напълно свикна с новата си среда и аз бях с впечатлението, че се чувства щастлив сред нас. За последен път са го видели в понеделник вечерта на 13 май. Стаята му е на втория етаж, а в нея се влиза през една голяма съседна стая, в която спят две други момчета. През въпросната нощ те не са видели и не са чули нищо, а това със сигурност означава, че лорд Солтайър не е излязъл през вратата. Прозорецът беше отворен, а до него достига дебелото стъбло на голям стар бръшлян. Не открихме следи по земята, но освен прозореца друг изход от стаята няма. Отсъствието му беше открито в седем часа сутринта във вторник. Момчето е спало в леглото си. Преди да тръгне, е облякло училищната си униформа — къс черен жакет и тъмносини панталони. Не личеше някой друг да е влизал в стаята, а ако е имало викове или шум от борба, по-голямото момче от съседната спалня, Контър, който спи леко, непременно щеше да чуе. Веднага след като се установи изчезването на лорд Солтайър, свиках по списък всички обитатели — момчетата, учителите и прислужниците. Тогава стана ясно, че лорд Солтайър не е избягал сам. Нямаше го и преподавателя по немски език Хайдегер. Стаята на Хайдегер е в дъното на коридора на втория етаж и прозорецът ѝ е на един ред с прозореца на стаята на лорд Солтайър. И неговото легло беше разхвърляно, но той явно не бе успял да си облече всички дрехи, тъй като ризата и чорапите му се въргаляха на пода. Следите от обувките му, които открихме на земята под прозореца, доказваха, че се е спуснал по бръшляна. Липсва и велосипедът му, който обикновено стои под малък навес в края на полянката. Хайдегер постъпи на работа в училището преди две години, като представи отлични препоръки, но беше мълчалив, необщителен човек и не можа да спечели симпатиите нито на учителите, нито на учениците. От вторник не сме научили нищо ново за бегълците, а днес е четвъртък. Първата ми работа, разбира се, бе да потърся момчето в Холдърнес хол. Имението е само на няколко мили от училището и предположихме, че, внезапно обзет от тъга, лорд Солтайър може да се е върнал при баща си. Там обаче го нямаше. Херцогът е силно обезпокоен, а аз... е, вие сте свидетели до какво нервно изтощение ме доведоха тревогата и чувството за отговорност. Умолявам ви, господин Холмс, заемете се със случая. Той заслужава да му посветите цялото си умение и всичките си сили.

Шерлок Холмс изслуша с голямо внимание разказа на отчаяния директор. Смръщените вежди и дълбоката бръчка между тях достатъчно убедително говореха, че едва ли е нужно да го уговорят повече и че всеотдайно ще се залови с разнищването на тази история, която извън трагичността си събуждаше неизменната му страст към сложното и необикновеното. Той извади тефтерчето и си записа нещо.

— Много сте сбъркали, че не сте дошли веднага при мен — каза строго Холмс. — Това доста ще ме затрудни. Сигурен съм например, че и бръшлянтът, и моравата са можели да разкрият доста неща на опитния наблюдател.

— Нямам вина за това, господин Холмс. Херцогът държеше на всяка цена да се избегне публичното разгласяване. Бои се семейните му недоразумения да не станат достояние на обществото. Направо изпада в ужас от това.

— Местната полиция не предприе ли разследване?

— Предприе, сър. За съжаление без резултат. В един момент помислихме, че сме попаднали на сигурна следа — момче и млад мъж били отпътували с ранния влак от съседната гара. Едва снощи ни съобщиха, че са ги задържали в Ливърпул, но веднага се разбра, че са съвсем други хора. Изпаднах в пълно отчаяние и след като прекарах една безсънна нощ, се качих на първия влак и дойдох при вас.

— Предполагам, че след тази фалшива диря полицията вече не се престарава в разследването?

— То е прекратено.

— Изгубени са цели три дни. А работата поначало е била много лошо подхваната.

— Прав сте. Съжалявам.

— И все пак загадката може да бъде разкрита. Готов съм да се заема със случая. А сега ми кажете имаше ли някаква връзка между изчезналото момче и учителя по немски?

— Никаква, сър.

— Лорд Солтайър в неговия клас ли беше?

— Не. Доколкото знам, двамата нито веднъж не са си говорили.

— Много странно. Момчето имаше ли велосипед?

— Не.

— А липсва ли нечий друг велосипед?

— Не.

— Сигурен ли сте?

— Напълно.

— Предполагам, че не допускате немецът да е тръгнал с велосипед посред нощ, понесъл момчето на ръце?

— Не, разбира се.

— В такъв случай каква е вашата хипотеза?

— Възможно е да са използвали велосипеда само за заблуждение. Да са го скрили някъде и да са тръгнали пеша.

— Възможно е. Аз лично смятам обаче това обяснение за неубедително. Под навеса е имало и други велосипеди, нали?

— Да, няколко.

— Защо тогава не са скрили два велосипеда, ако са искали да оставят впечатлението, че са заминали с тях?

— За това не помислих.

— Щяха да скрият два, разбира се. Не, тази хипотеза е несъстоятелна. Все пак изчезването на велосипеда би могло да стане важен изходен момент за нашето разследване. В края на краищата един велосипед не е нещо, което лесно може да се скрие или унищожи. И още един въпрос. Идвал ли е някой при момчето в деня преди изчезването му?

— Не.

— Да е получавало някакви писма?

— Да, едно.

— От кого?

— От баща си.

— Отваряте ли писмата на учениците?

— Не.

— Откъде знаете тогава, че е било от баща му?

— Пликът беше с герб, а адресът бе изписан с характерния за херцога ъгловат почерк. Освен това самият херцог си спомни, че е писал на сина си.

— Преди това момчето получаваше ли други писма?

— През последните няколко дни — не.

— А от Франция писма идвали ли са?

— Не, никога.

— Вярвам, че разбирате защо ви задавам тези въпроси. Има две възможности: лорд Солтайър или е отвлечен, или е избягал по

собствено желание. Ако приемем второто предположение, някой откън трябва да е подтикнал момчето към бягство, иначе то самото едва ли би се решило на подобна стъпка. Щом никой не го е посещавал, значи въздействието е било упражнено чрез писма. Затова искам да зная кои хора са му писали.

— За съжаление не мога много да ви помогна. Доколкото знам, писал му е само бащата.

— И последното му писмо е получено тъкмо в деня на изчезването. Приятелски ли бяха отношенията между баща и син?

— Херцогът не се държи приятелски с никого. Изцяло е погълнат от обществените си задължения и ако питате мен, обикновените човешки чувства не са му присъщи. Към сина си обаче се отнасяше добре — по някакъв особен, негов си начин, разбира се.

— Но момчето е било по-силно привързано към майката, нали?

— Да.

— То само ли ви каза това?

— Не.

— Кой тогава? Херцогът ли?

— Какво говорите! Не, разбира се.

— Откъде в такъв случай знаете за чувствата му?

— Разговарях на няколко пъти със секретаря на негова светлост, господин Джеймс Уайлдър, и той между другото дискретно ме осведоми за чувствата на лорд Солтайър.

— Разбирам. Впрочем последното писмо на херцога... в стаята на момчето след изчезването му ли го намерихте?

— Не, лорд Солтайър го беше взел със себе си. Струва ми се, господин Холмс, че вече е време да тръгваме за гарата.

— Сега ще поръчам файтон. След петнайсет минути ще бъдем на ваше разположение. Ако смятате да телеграфирате у дома, господин Хъкстейбъл, гледайте да внушите на хората от околността, че разследването продължава в Ливърпул. Докато вашите детективи се мотаят там, аз ще имам възможността спокойно да разгледам обстановката около училището. Надявам се следите все още да не са заличени напълно и две стари хрътки, като доктор Уотсън и моя милост, да успеят да надушат нещичко.

Вечерта ни свари сред хладния свеж въздух на графство Дарбишър, където се намираше прочутото училище на доктор

Хъкстейбъл. Беше се стъмнило, когато пристигнахме. На масичката във входното антре лежеше визитна картичка и прислужникът прошепна нещо на директора, а той, силно развълнуван, се обърна към нас.

— Херцогът е тук — каза Хъкстейбъл. — Двамата с господин Уайлдър чакат в кабинета ми. Да вървим, господа, да ви представя.

Бях виждал на снимки известния държавник, но в действителност той се оказа по-различен. Беше висок представителен мъж, изискано облечен, със слабо изпито лице и дълъг, силно прегърбен нос. Кожата на лицето му беше мъртвешки бледа и тази бледност силно контрастираше с дългата рядка рижава брада, която се спускаше връз предницата на бялата му жилетка и през която проблясваше масивен златен ланец. Стъпил величествено на килимчето пред камината, херцогът ни изгледа студено. До него стоеше дребен млад човек с нервни движения, изразителни черти и пронизателни сини очи — очевидно личният му секретар Уайлдър. Той заговори пръв с рязък, нетърпящ възражение тон:

— Доктор Хъкстейбъл, минах отгук сутринта, но за съжаление бях закъснял и не успях да ви попреча да тръгнете за Лондон. Уведомиха ме, че сте отишли при господин Шерлок Холмс, за да го поканите да се заеме с разследването на нашия случай. Негова светлост недоумява как сте предприели такава стъпка, без да се допитате до него.

— Щом разбрах, че полицейското следствие не е довело до нищо...

— Негова светлост не е на същото мнение.

— Но, господин Уайлдър...

— Добре знаете, доктор Хъкстейбъл, че негова светлост не желае историята да се разчува. И държеше колкото може по-малко хора да бъдат посветени в нея.

— Грешката ще бъде поправена — каза изплашено Хъкстейбъл. — Господин Холмс ще се върне в Лондон още с първия сутрешен влак.

— О, не, докторе, нямам такова намерение — подчертано любезно каза Холмс. — Северният въздух е така приятен и здравословен, че реших да прекарам няколко дни в разходки из вашите равнини и да поупражнявам малко ума си. На вас остава да решите

дали ще ме приютите тук, или ще трябва да си търся подслон в селската странноприемница.

Видях, че горкият доктор съвсем се обърка. От това положение го извади гръмовитият плътен глас на червенобрадия херцог, който избумтя като гонг:

— Господин Уайлдър има право, доктор Хъкстейбъл. Трябваше първо да се обърнете към мен. Но след като господин Холмс вече е в течение на нещата, глупаво ще е да се отказваме от съдействието му. Няма да ходите в никаква селска странноприемница, господин Холмс. Ще ми направите удоволствието да гостувате в Холдърнес хол.

— Благодаря ви, ваша светлост, но за успеха на работата ще е по-добре, ако остана по-близо до мястото на произшествието.

— Както желаете, господин Холмс. Ако ви потрѣбват някакви сведения от мен или от господин Уайлдър, на ваше разположение сме.

— Навярно ще се наложи да ви посетя в Холдърнес хол — каза Холмс. — Сега искам само да ви попитам, ваша светлост, имате ли някакво обяснение за тайнственото изчезване на вашия син?

— Не.

— Извинете ме, че ще засегна така болезнена за вас тема, но съм принуден да го сторя. Допускате ли, че херцогинята е замесена в тази история?

Министърът се поколеба за миг:

— Не, не допускам.

— В такъв случай другото най-логично обяснение е, че момчето е отвлечено с цел откуп. Не са ли ви отправили вече подобно искане?

— Не.

— Още един въпрос, ваша светлост. Научих, че сте писали на сина си в деня на изчезването му.

— Не, писах му предния ден.

— Добре, но той е получил писмото тъкмо в този ден, нали?

— Да.

— Нямаше ли в писмото нещо, което би могло да разтревожи момчето или да го подтикне да предприеме подобна стъпка?

— Не, разбира се.

— Сам ли изпратихте писмото?

Секретарят не изчака отговора на херцога и се намеси раздражено:

— Негова светлост няма навика сам да изпраща писмата си. Това писмо беше оставено заедно с другите на писалището и аз сложих всичките в пощенската чанта.

— Сигурен ли сте, че наистина е било сред другите?

— Да, видях го.

— Колко писма написахте този ден, ваша светлост?

— Двайсет, може и трийсет да бяха. Водя оживена кореспонденция. Нима допускате, че това има някаква връзка със случая?

— Все още ми е трудно да преценя — отвърна Холмс.

— Препоръчах на полицията да направи проверка в Южна Франция — продължи херцогът. — Както вече казах, не вярвам, че херцогинята би насърчила сина си към такава своенравна постъпка, но при неговата упоритост той сам може да е решил да избяга при майка си, поощрен и подпомогнат от този немец. А сега, доктор Хъкстейбъл, възнамерявам да се оттегля в замъка.

Разбрах, че на Шерлок Холмс му се искаше да зададе още въпроси, но с поведението си херцогът ясно даде да се разбере, че разговорът е приключил. Този изтънчен аристократ очевидно не желаше да обсъжда семейните си работи с чужд човек, а всеки нов въпрос можеше да разбули някоя добре прикривана страна от личния му живот.

След като херцогът и секретарят излязоха, приятелят ми се залови за работа с присъщото му усърдие.

Внимателният оглед на стаята на момчето не даде нищо ново, а само потвърди убеждението, че е можело да избяга единствено през прозореца. В стаята на учителя също не се откриха нови улики. И тук до прозореца стигаше бръшлян, но той не беше издържал тежестта му и когато осветихме с фенер мястото, видяхме отпечатащи от токове на обувки. Измачканата трева беше единственото свидетелство за това необяснимо нощно бягство.

Шерлок Холмс излезе и се прибра след единайсет часа през нощта. Беше се сдобил отнякъде с подробна топографска карта на околността. Донесе я в моята стая, разстла я на леглото и постави лампата в средата. Запали лулата си и се зае да разглежда картата, като ми сочеше от време на време с димящия кехлибарен мундщук местата, които го интересуваха.

— Тази история започва все по-силно да ме увлича, Уотсън — сподели той. — Има някои особено интересни подробности... Докато сме още в началния стадий на разследването, искам да насоча вниманието ти към онези географски особености, които могат да се окажат свързани със събитието. Погледни картата. Това защриховано квадратче е училището. Забождам тук една карфица. Тази линия е главният път. Той минава покрай училището в посока изток-запад и както виждаш, в продължение на километър и половина и в двете посоки никъде не се разклонява. Ако двамата бегълци са тръгнали по главния път, не е имало как да се отклонят от него.

— Така изглежда.

— По една щастлива случайност имаме възможността да проучим какво е ставало на този път през въпросната нощ. Ето тук, където сочи лулата ми, от дванайсет до шест часа сутринта е дежурил един местен полицаи. Както виждаш, това е първото кръстовище в източна посока. Полицаят твърди, че не е напускал поста си и за миг, и би било невъзможно да не забележи учителя и момчето, ако са минали оттам. Говорих с него тази вечер и мисля, че може да му се вярва. Следователно тази част на пътя трябва да се изключи. Да огледаме сега западната посока. Тук се намира странноприемницата „Червеният бик“, чиято стопанка е болна. Тя изпратила да извикат лекар от Макълтън, но той бил на посещение при друг болен и пристигнал едва призори. Близките ѝ са го чакали през цялата нощ и все някой от тях е поглеждал към пътя, за да види дали не идва. Твърдят, че никой не е минавал покрай странноприемницата. Ако е вярно, значи и западната посока не е интересна за нас. Остава да приемем, че бегълците са тръгнали в друга посока.

— А велосипедът? — възразих аз.

— Ще стигнем и до него. Сега да продължим размишленията си. Щом бегълците не са тръгнали по пътя, несъмнено са се отправили или на север, или на юг от училището. Да разгледаме двата варианта. На юг от училището, както виждаш, се простира огромен масив от орница, разделена на малки, оградени с каменни зидове парцели. През тях очевидно не може да се мине с велосипед. Значи този вариант отпада. В такъв случай да насочим вниманието си на север. Тук виждаме една горичка, а веднага след нея в продължение на десет мили се простира обширна, обрасла с ниски храсти блатиста равнина,

която става все по-стръмна на север. Вляво на петнайсет километра разстояние по пътя е Холдърнес хол, а направо — само на девет. Равнината е почти пуста. Тук-там има по някоя малка скотовъдна ферма, за овце и крави. Единствените други обитатели на тази пустош са блатните птици. По-нататък минава Честърфийлдското шосе. До него има църква, две-три селски къщи и странноприемница. Нататък се издигат високи и стръмни хълмове. Мисля, че трябва да насочим разследването си именно на север.

— А велосипедът? — отново попитах.

— Ще ти кажа и за велосипеда — леко раздражен отвърна Холмс. — Един добър колоездач може да се движи не само по шосета. Равнината е пресечена от безброй пътечки, освен това в онази нощ е имало пълнолуние. Охо! Какво е това?

На вратата се почука припряно и след миг в стаята влезе доктор Хъкстейбъл. Държеше в ръка синя фуражка с бяла нашивка на козирката.

— Най-сетне имаме сериозна улика — извика той. — Слава на Бога, попаднахме на следите на милото ни момче. Това е фуражката му.

— Къде е намерена?

— Във фургона на циганите, станували в равнината. Вдигнали са се във вторник. Днес полицията ги е издирила, обискирала е фургона им и я открила там.

— Какво обяснение са дали?

— Взели да хитруват, да лъжат. Кълнели се, че са я намерили във вторник сутринта. Тези мошеници сигурно знаят къде е момчето. Всички до един са арестувани. Страхът пред закона ще ги накара да проговорят, а може би и кесията на херцога.

— Добра новина — каза Холмс, когато докторът излезе от стаята. — Във всеки случай потвърждава моята теория, че трябва да се търси тъкмо в равнината. Като изключим арестуването на циганите, полицията не е направила нищо повече. Погледни картата, Уотсън. През равнината минава поток, който тук-там се разширява и образува мочурища, най-вече в района между училището и Холдърнес хол. При това сухо време другаде едва ли може да се открие нещо, но в тези заблатени места не е изключено да са останали следи. Утре ще те

събудя рано и ще се опитаме да хвърлим малко светлина върху този заплетен случай.

На другия ден се събудих на зазоряване и в предутринния здрач съзрях високата слаба фигура на Холмс до леглото си. Беше напълно облечен, очевидно вече успял да се поразходи.

— Разгледах поляната и навеса, където държат велосипедите — каза приятелят ми, — след това обиколих и горичката. Хайде, Уотсън, какаото ни чака в съседната стая. Моля те, побързай, защото днес ще имаме много работа.

Очите на приятеля ми блестяха, а страните му се бяха зачервили като на човек, който едва сдържа нетърпението си да се залови за любимата си работа. Това сякаш беше някакъв друг Холмс, оживен и изпълнен с енергия, който нямаше нищо общо с умисления бледен мечтател от улица „Бейкър“. По стегнатата му, изпъната като струна фигура разбрах, че наистина ни предстои напрегнат и тежък ден.

Денят обаче започна с пълно разочарование. Поехме уверено през червеникавокафявата торфена равнина, пресечена от безброй отпъкани от овцете пътечки, и стигнахме до зеленото, обрасло с мъх мочурище между училището и Холдърнес хол. Ако момчето бе тръгнало към дома, не би могло да мине от другаде и следователно тук трябваше да открием следите му или следите на учителя по немски. Нищо не открихме. Приятелят ми вървеше с помръкнало лице и напрегнато се взираше във всяко кално петно по покритата с мъх повърхност. Имаше безброй овчи стъпки, а на едно място няколко мили по-нагоре зърнахме и отпечатъци от кравешки копита. Това беше всичко.

— Първа несполука — каза Холмс и мрачно огледа ширналата се пред нас равнина. — В далечината съзирам друго мочурище и някакъв тесен пролив. Охо! Какво е онова там?

Бяхме излезли на тясна пътека. По средата ѝ върху влажната земя ярко се открояваха следи от велосипедни гуми.

— Ура! — извиках аз. — Следите от велосипеда!

Холмс обаче поклати глава и по лицето му вместо радост се изписаха почуда и напрежение.

— Следи от велосипед наистина, но не от нашия — каза той. — Познавам четирийсет и два вида отпечатъци от велосипедни гуми. Ако забелязваш, тези са от „Дънлоп“, при това с лепенка. Велосипедът на

Хайдегер е бил с гуми „Палмър“ с надлъжни ивици. Каза ми го учителят по математика Ейвлинг. Това означава, че някой друг е минал оттук, не Хайдегер.

— Навярно момчето?

— Би било възможно, ако и то е разполагало с велосипед, но до този момент не сме го доказали. Както виждаш, следите сочат, че велосипедистът се е движел откъм училището.

— Или към училището.

— Не, драги Уотсън. Следата от задното колело винаги е по-дълбока, защото то поема по-голяма тежест. Ето, виж! На няколко места тя минава върху по-плитката следа от предното колело и я заличава. Велосипедистът несъмнено е идвал откъм училището. Това може би няма никаква връзка с нашето разследване, но преди да продължим, трябва да се върнем назад по неговия път.

Тръгнахме по следата, но след двеста-триста метра, на мястото, където пътеката се отклоняваше от мочурището, тя изведнъж се изгуби. Върнахме се обратно и стигнахме до едно изворче. Там следата се появяваше отново, но беше доста заличена от стадото крави. Понататък пътеката навлизаше в горичката зад самото училище. Велосипедистът явно бе излязъл тъкмо от нея. Холмс седна на един голям камък и подпря с ръце брадичката си. Изпуших две цигари, преди той най-сетне да се раздвижи.

— Да, да — каза приятелят ми, — един съобразителен човек би могъл да подмени гумите на велосипеда, за да заличи следите им. Ще бъде голяма чест за мен, ако имам насреща си толкова фин и находчив противник. Но да оставим засега този въпрос и да обърнем отново внимание на мочурището, тъй като все още не сме изследвали голяма част от него.

Продължихме огледа на заблатената част от равнината и скоро усилията ни се оказаха богато възнаградени. В долния край на мочурището Холмс откри още една разкаляна пътека. Изтича до нея и възкликна радостно. По средата ѝ ясно личаха тънките като телеграфни жици отпечатъци на гуми марка „Палмър“.

— Това вече са следите на хер Хайдегер! — извика ликуващо Холмс. — Разсъжденията ми все пак не са били толкова несъстоятелни, Уотсън.

— Моите поздравления!

— Благодаря, но ни чака още много работа. Моля ти се, не стъпвай на пътеката. Да проследим внимателно и тази следа. Но и тя няма да ни отведе много надалеч.

В тази част на равнината има доста мочурливи участъци и макар че следата често се губеше, всеки път я намирахме отново.

— Забелязваш ли — попита Холмс, — че на това място велосипедистът е натиснал здраво педалите? Съвсем ясно личи. Ето, виж, запазени са следи и от предното, и от задното колело. Отпечатали са се еднакво дълбоко. Това означава, че велосипедистът е бил отпуснал цялата си тежест върху кормилото, както правят състезателите, когато спринтират. Господи, ама той е паднал!

Върху калната пътека се открояваше широка и дълга размазана диря, следваха следи от обувки, по-нататък отново се появяваха отпечатъците от велосипедни гуми.

— Май велосипедът е поднесъл — предположих.

Холмс се наведе и вдигна от земята една смачкана клонка жълтуга. С ужас забелязах, че жълтите цветчета бяха опръскани с червени капки. По пътеката и по храстите също тъмнееха петна от засъхнала кръв.

— Лошо! — каза Холмс. — Много лошо! Стой настрана, Уотсън, за да не се отпечатат и твоите стъпки. И тъй, за какво говори всичко това? Той е бил ранен, паднал е... надигнал се е... качил се е отново на велосипеда... и е потеглил. През пътеката е минавал добитък. Да го е намушкарал бик? Не, невъзможно. Други следи обаче няма. Да вървим, Уотсън! Петната от кръв и следите от велосипеда сигурно ще ни отведат при него.

Търсенето не продължи дълго. Велосипедните следи започваха силно да лъкатушат по лъщящата от влага пътека. Изведнъж, както бях вперил очи напред, зърнах нещо метално да проблясва сред гъстите храсти. Оказа се, че е велосипедът с гуми „Палмър“. Като го измъкнахме, видяхме, че единият педал е прегънат, а цялата предница бе обляна в кръв. Малко по-встрани изпод храста се подаваше обувка. Завтекохме се натам и видяхме лежащото тяло на злочестия велосипедист. Беше висок човек с брада и очила — едното стъкло бе избито. Смъртта беше причинена от страхотен удар по главата, разцепил черепа му. Фактът, че беше успял да измине известно разстояние след такова чудовищно нараняване, говореше, че е

притежавал изключителна физическа сила и воля. Обувките бяха обути на бос крак, през разкопчания жакет се виждаше нощна риза. Нямахше никакво съмнение, че беше трупът на Хайдегер.

Холмс обърна тялото, огледа го внимателно, а после седна и се замисли. По смръщеното му лице разбрах, че ужасното ни откритие поне засега не допринася кой знае колко за изясняването на цялата история.

— Не зная как да постъпим, Уотсън — каза Холмс. — Смятам, че не бива да прекъсваме разследването. Забавихме се доста и вече не можем да си позволим да губим и час. Трябва обаче да съобщим на полицията за откритието и да се погрижим трупът на този нещастник да бъде прибран.

— Да занеса ли бележка?

— Не, нуждая се от теб, от помощта ти. Чакай, виж там, един човек реже торф. Повикай го. Ще го помолим той да доведе полицията.

Изпълних нареждането на Холмс и той изпрати по изплашения селянин бележка до доктор Хъкстейбъл.

— Е, драги Уотсън — продължи разсъжденията си моят приятел, — тази сутрин попаднахме на следи от два велосипеда. Едните, от гуми „Палмър“, сам виждаш докъде ни доведоха. Другите, от лепени гуми „Дънлоп“... Преди да тръгнем по тях, да си направим равносметка, какво знаем до този момент, за да можем да действаме правилно, да отделим важното от второстепенното. Преди всичко за мен е ясно, че момчето е избягало по собствено желание. Излязло е през прозореца и е поело нанякъде — само или с някого. В това съм напълно сигурен.

Кимнах в знак на съгласие.

— Да видим сега как са се развили нещата с горкия немец. Момчето е тръгнало облечено, а това означава, че предварително е знаело какво му предстои. Немецът обаче се е втурнал без чорапи, тоест наложило му се е да се облече набързо и непредвидено.

— Очевидно.

— Защо се е впуснал в тази нощна разходка? Несъмнено защото е видял от прозореца на стаята си бягащото момче и е искал да го настигне и да го върне обратно. Грабнал е колелото, втурнал се е след беглеца и докато го е преследвал, е намерил смъртта си.

— Така изглежда.

— Стигам до най-спорния момент в моите разсъждения. За да настигне побягналото момче, един мъж би трябвало просто да изтича след него. Няма начин да не го хване. Немецът обаче, отличен велосипедист, както твърди доктор Хъкстейбъл, избира друг план за действие. Отива до навеса и взема велосипеда си. Очевидно е видял, че момчето също не е побягнало пеш.

— Имаш предвид другия велосипед ли?

— Изчакай да довърша хипотезата си. Немецът загива на осем километра от училището, при това обърни внимание — не от куршум, с който би могло да го порази и дете, а от жесток удар, нанесен от много силен човек. Следователно момчето е имало придружител и двамата са се отдалечавали толкова бързо, че отличният колоездач ги е застигнал едва на осмия километър. Като оглеждахме мястото на нещастieto, не открихме нищо друго освен отпечатъци от кравешки копита. Наоколо в радиус от петдесетина метра не видяхме никаква друга пътечка. Явно вторият колоездач не е свързан с убийството, а няма и следи от човешки крак.

— Но това е неправдоподобно, Холмс! — възкликнах.

— Добре! — каза той. — Забележката ти е правилна! Моят разказ е неправдоподобен, значи греша в нещо. Но нали през цялото време беше с мен и видя всичко с очите си? В какво греша?

— Дали немецът не си е разбил главата при падането?

— Сред мочурището ли, Уотсън?

— Не зная, Холмс, предавам се.

— Хайде, хайде, разплитали сме и по-сложни случаи. Разполагаме с немалко данни, само трябва да се възползваме от тях по най-добрия начин. Да продължим нататък. Научихме всичко, което можеха да ни кажат гумите „Палмър“. Да видим какво ще ни предложат закърпените „Дънлоп“.

Тръгнахме по следите, но много скоро равнината премина в полегат и обрасъл с гъст храсталак склон, а потокът остана зад гърба ни. Безсмислено беше да продължаваме нататък, тъй като отпечатъците от гумите „Дънлоп“ вече не личаха, а те можеха да водят или до издигащите се вляво внушителни кули на Холдърнес хол, или до селцето с ниски сиви къщички, зад което минаваше Честърфийлдското шосе. Поехме към селцето.

Като наближихме старата и неприветлива странноприемница с нарисуван върху фирмата боен петел, Холмс внезапно изохка и се хвана за лакътя ми, за да не падне. Явно си бе навехнал крака и сега закуцука безпомощно. С усилие се дотътри до вратата на странноприемницата, на чийто праг, захапал черна глинена лула, стоеше набит мургав възрастен човек.

— Здравейте, господин Рубин Хейс — поздрави Холмс.

— Кой сте вие и откъде ми знаете името? — попита селянинът и изгледа Холмс подозрително и недружелюбно.

— Името ви е написано на фирмата над главата ви, а не е трудно да се разбере, че вие сте стопанинът. Да ви се намира някаква каруца в конюшнията?

— Не.

— Не мога да стъпя на крака си.

— Не стъпвайте.

— А как да се движа?

— Опитайте на куц крак.

Нелюбезните отговори на Рубин Хейс ни най-малко не смутиха Холмс и той продължи разговора с необичайно за него търпение.

— Разберете ме, драги — рече той, — въпреки бедата, която ме сполетя, на всяка цена трябва да продължа пътя си, а как и с какво, все ми е едно.

— И на мен ми е все едно — отвърна навъсеният кръчмар.

— Тръгнал съм по много важна работа. Дайте ми велосипед и ще получите една златна лира.

Стопанинът наостри уши.

— Къде искате да отидете?

— В Холдърнес хол.

— Да не би случайно да сте приятели на херцога? — попита подигравателно стопанинът на странноприемницата, оглеждайки изкаляните ни дрехи.

Холмс добродушно се разсмя.

— Приятели или не, херцогът ще ни посрещне с радост.

— Че защо?

— Защото носим новини за изчезналия му син.

Хейс трепна.

— Открили ли са го?

— Съобщиха, че е в Ливърпул. Очаква се всеки момент да го намерят.

Някаква тръпка отново премина по грубото небръснато лице на стопанина и той заговори по-меко.

— Не съм от хората, които много обичат херцога — каза той. — Някога бях негов кочияш, но той постъпи несправедливо с мен. Повярва на лъжите на един житар и ме уволни, без дори да ми даде препоръчително писмо. И все пак се радвам, че са открили младия лорд в Ливърпул, затова ще ви помогна да занесете новината в Холдърнес хол.

— Благодаря — отвърна Холмс. — Най-напред обаче искаме да хапнем, а после ще ми дадете велосипеда.

— Нямам велосипед.

Холмс извади една златна лира.

— Нямам велосипед, нали ви казах. Ще ви дам два коня.

— Добре, добре — каза Холмс, — нека първо се нахраним, после пак ще поговорим.

Когато останахме сами в покритата с плочи кухня, за мое голямо учудване кракът на Холмс изведнъж престана да го боли. Свечеряваше се. От сутринта не бяхме хапвали нищо, затова никак не бързахме да привършим вечерята. Холмс се беше умислил, само на няколко пъти отиде до прозореца и напрегнато се взря навън. Прозорецът гледаше към занемарен двор. В единия край имаше ковачница, в която работеше някакъв черен от мръсотия младеж, в другия се намираше конюшният. След едно от поредните отивания до прозореца Холмс се върна, седна, но незабавно скочи и извика:

— Ей Богу, Уотсън, мисля, че разкрих загадката. Да, да, направо съм сигурен. Нали видя тази сутрин следите от кравешките копита?

— Да.

— Къде?

— Навсякъде. В мочурището, на пътеката, на мястото, където нещастният Хайдегер е намерил смъртта си.

— Точно така. А колко крави видя днес, Уотсън?

— Май нито една.

— Това не те ли учудва? На всяка крачка срещаме следи от кравешки копита и нито една крава. Не е ли малко странно?

— Странно е наистина.

— Предполагам, спомняш си, че на едно място — и Холмс започна да реди на масата хлебни трохи — бяха в този ред : : : : , на второ ето така : : : : : , а на трето изглеждаха така . ' . ' . ' .. Спомняш си, нали?

— Не.

— Аз обаче си спомням и съм готов да се закълна, че бяха точно такива. По-късно ще се върнем и ще ги проверим отново на спокойствие. Не мога да си обясня къде ми е бил умът в момента, та да не направя съответните логически изводи.

— И какви са те?

— Първо, че трудно ще накараш една крава да се движи ту бавно, ту в тръс, ту в галоп. Бъди сигурен, Уотсън, че подобна хитрост е непосилна за ума на един селски кръчмар. Като изключим младежа в ковачницата, в двора няма никой. Да се поразходим малко и да поогледаме тук-там.

В порутената конюшня видяхме два занемарени коня. Холмс вдигна задния крак на единия от тях и гръмко се разсмя.

— Подковите са стари, но конете са подковани с тях преди няколко дни. Да, подковите са стари, но клинците са нови. Този случай заслужава да бъде отнесен към класическите. А сега да надникнем в ковачницата!

Младежът, който работеше там, дори не се обърна. Холмс набързо огледа покрития с железни отпадъци и трески под ковачницата. В този момент се чуха стъпки и пред нас изникна стопанинът. Гъстите му вежди бяха склучени над злобно просвяткащите очи, мургавото му лице се гърчеше от ярост. В ръката си държеше къса тояга с железен край и така заплашително се насочи към нас, че аз с известно облекчение напипах револвера в джоба си.

— Проклети шпиони! — красна той. — Какво търсите тук?

— Хайде, хайде, господин Хейс — отвърна спокойно Холмс, — държете се така, сякаш се страхувате да не би наистина да открием нещо нередно.

С голямо усилие на волята Хейс успя да се овладее и устните му се разкривиха в лицемерна усмивка, която всъщност ми се стори позловеща от предишния начумерен израз на лицето му.

— Ако си харесате нещо в ковачницата ми, ваше е — каза той. — Но трябва да ви предупредя, че не обичам чужди хора да ми се мотаят

из имота, без дори да ме попипат. Затова, господине, плащайте по-бързо и се пръждосвайте, докато не съм се ядосал.

— Извинявайте, господин Хейс, нямахме лоши намерения — отвърна Холмс. — Искахме само да погледнем конете, но мисля, че вече бих могъл да вървя и пеш. До Холдърнес хол не е много път, нали?

— Сигурно не е повече от три километра до портала. Ще тръгнете по пътя вляво.

Той не откъсна враждебния си поглед от нас, докато не излязохме от двора.

Бяхме вървели съвсем малко време, когато след първия завой, където кръчмарят вече не можеше да ни види, Холмс се спря.

— Нали знаеш детската игра „топло и студено“? — попита той. — Колкото повече се отдалечавам от странноприемницата, толкова по-студено ми става. Не, не. Рано е още да си тръгваме.

— Сигурен съм, че този Рубин Хейс знае всичко. Не съм виждал човек с по-престъпна физиономия от неговата.

— Нали? Очевидно мненията ни съвпадат! А конете? Ами ковачницата? Интересно място е този „Боен петел“. Смятам да поразгледаме още малко в него, само че много предпазливо.

Зад нас се издигаше полегат хълм, осеян с обли сиви варовикови камъни. Когато се отклонихме от пътя и тръгнахме нагоре по склона, погледнах към Холдърнес хол и видях един колоездач, който се движеше бързо към странноприемницата.

— Скрый се, Уотсън! — извика Холмс и стовари тежката си ръка върху рамото ми.

Едва бяхме се снишили, когато колоездачът профуча край нас. През облака прах, обгърнал велосипеда, успях да зърна бледото, изпънато от напрежение лице, зиналата уста и изцъклените от ужас очи, или по-скоро жалката карикатура на самоуверения и изискан Джеймс Уайлдър, с когото се бяхме запознали предната вечер.

— Секретарят на херцога! — извика Холмс. — Да бързаем, Уотсън! Трябва да разберем какво е намислил.

Скачайки от камък на камък, стигнахме върха на склона, откъдето се виждаше вратата на странноприемницата. Велосипедът на Уайлдър бе опрян на стената. Не се забелязваше никакво движение из къщата, зад прозорците не се мяркаше никой.

Слънцето вече залязваше зад високите кули на Холдърнес хол и над равнината бавно се здрачаваше. След малко през сгъстяващия се вече мрак видяхме как в конюшната на странноприемницата светнаха двата странични фенера на двуколка, чухме конски тропот и двуколката се понесе лудешко по пътя към Честърфийлд.

— Какво ще кажеш, Уотсън? — попита шепнешком Холмс.

— Прилича ми на бягство.

— В двуколката имаше само един пътник, доколкото видях. Но не беше господин Джеймс Уайлдър, защото той е ей там, на прага.

Вратата на странноприемницата бе отворена и в осветеното квадратно пространство се очертаваше силуетът на секретаря. Подал глава навън, той напрегнато се взираше в тъмнината. Очевидно чакаше някого. Измина известно време и по пътеката се чуха стъпки. За миг се мярна нечия фигура, вратата се затвори и странноприемницата отново потъна в мрак. След пет-шест минути в една от стаите на първия етаж светна лампа.

— Доста странни навици имат клиентите на „Боеен петел“ — рече Холмс.

— Входят за кръчмата е от другата страна.

— Точно така. Тези двамата явно не са обикновени посетители, а лични гости на стопанина. Какво обаче търси в тази бърлога и в такъв късен час господин Джеймс Уайлдър и с кого си е определил среща тук. Хайде да рискуваме, Уотсън, и да ги огледаме по-отблизо.

Спуснахме се на пътеката и предпазливо се промъкнахме до вратата на странноприемницата. Колелото на Уайлдър все още стоеше опряно на стената. Холмс драсна клечка кибрит и я приближи към задното колело. Когато пламъчето освети закърпената гума „Дънлоп“, той се изкиска тържествуващо. Осветеният прозорец беше точно над главите ни.

— Трябва да надникна вътре, Уотсън. Ако се опреш на стената и подложиш гръб, може и да успея.

Миг след това Холмс стъпи на раменете ми, но веднага скочи обратно.

— Да си вървим, приятелю — каза той. — Достатъчно поработихме днес и научихме каквото можахме. Да не губим повече време, защото до училището има доста път.

И двамата бяхме уморени и докато вървахме бавно през равнината, Холмс почти не отрони дума. Без да се отбива в училището, отиде до пощенския клон в Макълтън да изпрати няколко телеграми. Късно вечерта го чух да утешава покрусения от смъртта на учителя по немски доктор Хъкстейбъл, а след това дойде в стаята ми така бодър и свеж, както сутринта.

— Нещата вървят отлично, приятелю — каза той. — Давам ти дума, че до утре вечер загадката ще бъде разрешена.

В единайсет часа предобед на другия ден двамата вървахме по прочутата алея с тисове, водеща към Холдърнес хол. Пред разкошния вход на замъка ни посрещна лакей и ни отведе в кабинета на херцога, където ни очакваше господин Джеймс Уайлдър. Този път той се държа скромно и учтиво, но по лицето му пробягваха нервни тръпки, а от погледа му все още не се бе изличил напълно страхът от предната нощ.

— Навярно идвате да се срещнете с херцога? За съжаление негова светлост не се чувства добре. Силно е разстроен от трагичната случка. Вчера следобед доктор Хъкстейбъл ни уведоми с телеграма за вашето откритие.

— Непременно трябва да поговоря с херцога, господин Уайлдър.

— Но той се е уединил в стаята си.

— Значи ще го посетя там.

— На легло е.

— Въпреки всичко ще вляза при него.

Хладният и безапелационен тон на Холмс накара секретаря да се откаже от по-нататъшен спор.

— Добре, господин Холмс, ще му съобщя за вас.

След половинчасово чакане херцогът се появи. Лицето му беше още по-бледо, а раменете му бяха отпуснати безпомощно, сякаш от предната сутрин бе остарял с няколко години. Поздрави ни със съдържана вежливост и седна зад писалището си, като дългата му рижава брада се разстла на плота.

— Пожелали сте да разговаряте с мен, господин Холмс.

Приятелят ми обаче гледаше настойчиво секретаря, който стоеше изправен до стола на господаря си.

— Да, ваша светлост, но присъствието на господин Уайлдър малко ме притеснява.

Секретарят леко пребледня и изглежда злобно Холмс.

— Ако ваша светлост нареди...

— Да, оставете ни. И тъй, какво имате да ми кажете, господин Холмс?

Приятелят ми изчака секретарят да излезе и да затвори вратата след себе си.

— Ваша светлост — започна той. — Двамата с моя колега доктор Уотсън научихме от доктор Хъкстейбъл, че сте обещали парично възнаграждение за разследването на случая. Бих искал да чуя това и от вас самия.

— Така е, господин Холмс.

— Обещали сте, ако са ме осведомили точно, пет хиляди лири на онзи, който ви съобщи къде се намира вашият син.

— Да, наистина.

— И още хиляда на онзи, който ви съобщи името или имената на човека или на хората, които го държат в плен.

— Точно така.

— Става дума, предполагам, не само за непосредствените извършители, но и за онези, които са замислили отвличането, нали?

— Разбира се, разбира се! — с явно нетърпение потвърди херцогът. — Ако си свършите добре работата, господин Холмс, няма да имате основание да ме смятате за скъперник.

За голямо мое учудване приятелят ми алчно потри ръце, а аз добре познавах неговата скромност и безкористност.

— Виждам, че чековата ви книжка е на писалището — рече Холмс. — Ще ви помоля, ваша светлост, да напишете на мое име чек за шест хиляди лири, по-точно за двете суми наведнъж. Имам текуща сметка в клона на Градската банка на улица „Оксфорд“.

Херцогът се поизправи на стола си и отправи леден поглед към Холмс.

— Шегувате се, господин Холмс, нали? Но тази тема едва ли е подходяща за шеги.

— Ни най-малко не се шегувам, ваша светлост! Никога не съм бил по-сериозен.

— Добре тогава, какво имате предвид?

— Това, че спечелих наградата. Зная къде се намира синът ви, зная и хората или по-точно — човека, който го укрива.

Мъртвешката бледност на херцога още по-ярко се открие на фона на рижата му брада.

— Къде е синът ми? — едва успя да прошепне той.

— В странноприемница „Боен петел“ само на три километра от портала на вашия парк. Поне до снощи беше там.

Херцогът се отпусна тежко върху облегалката на стола.

— И на кого приписвате вината?

Отговорът на Шерлок Холмс ме смая. Той бързо пристъпи напред и докосна с ръка рамото на херцога.

— На вас. А сега, ваша светлост, благоволете да ми напишете чека.

Никога няма да забравя изражението на херцога, когато скочи от стола и трескаво размаха ръце като човек, който полита в дълбока пропаст. После с усилие на волята успя да възвърне аристократичното си високомерие, седна отново на стола, закри с ръце лицето си и чак след няколко минути проговори.

— Какво точно знаете? — попита той, без да вдигне глава.

— Снощи ви видях заедно.

— Друг освен вашия приятел знае ли за това?

— Не съм споделял с никого.

С треперещи пръсти херцогът взе перодръжката си и отвори чековата книжка.

— Ще спазя обещанието си, господин Холмс. Ще получите чека, макар новината, която донесохте, да не ми е особено приятна. Когато обявих наградата, не допусках, че събитията ще се развият по подобен начин. Мога ли все пак да се надявам, че двамата с вашия приятел сте дискретни хора?

— Не разбирам какво искате да кажете, ваша светлост.

— Добре. Ще ви поставя въпроса открито, господин Холмс. Ако само вие знаете каква е развързката на случая, по-нататъшното му разследване може да се прекрати, нали? За това ще получите дванайсет хиляди лири.

Холмс се усмихна и поклати глава.

— За съжаление, ваша светлост, нещата не могат да се уредят така лесно. Някой трябва да понесе отговорността за убийството на

учителя.

— Но Джеймс няма нищо общо с него. Не можете да му припишете такава вина. Убийството е дело на онзи грубиян и негодник, от когото той за съжаление е потърсил съдействие.

— Аз пък мисля, ваша светлост, че когато човек предприема едно престъпно действие, той носи моралната вина за всички последици.

— Морална вина, да, господин Холмс. Тук сте прав. Но не и вина според закона. Човек не може да бъде осъден за убийство, на което дори не е присъствал, което е предизвикало у него не по-малко отвращение и гняв, отколкото у вас. В момента, щом узна за него, той бе обзет от непреодолим ужас. Угризенията на съвестта го накараха да ми признае всичко и незабавно да скъса с убиеца. Спасете го, господин Холмс. Трябва да го спасите. Моля ви, спасете го!

От доскорошната сдържаност на херцога не бе останала и следа. Той крачеше из стаята с изкривено от мъка лице и трескаво размахваше юмруци. Най-сетне успя да се овладее, седна и каза:

— Благодаря ви, че дойдохте най-напред при мен. Моля ви, да помислим как да се избегне поне публичната разгласа на скандала.

— Съгласен съм — каза Холмс, — но в такъв случай, ваша светлост, трябва да бъдем напълно откровени един към друг. Готов съм да ви помогна с каквото мога, ако бъда запознат с всички обстоятелства. Доколкото разбирам, вие се тревожите за господин Джеймс Уайлдър и твърдите, че не той е убиецът.

— Убиецът успя да избяга.

Холмс леко се усмихна.

— Ваша светлост, вие явно не сте чували за моите скромни постижения в областта на криминалистиката, иначе едва ли бихте се надявали, че така лесно можете да скриете нещо от мен. Рубин Хейс по мое донесение е бил арестуван снощи в единайсет часа в Честърфийлд. Получих телеграма от началника на тамошната полиция тази сутрин, преди да изляза от училището.

Херцогът се отпусна на облегалката на стола и удивено се взря в моя приятел.

— Явно, че сте надарен с някакви свръхестествени способности, господин Холмс — рече той. — Значи Рубин Хейс е арестуван? Това, разбира се, може само да ме радва, стига да не се отрази на съдбата на Джеймс.

— На вашия секретар?

— На моя син, сър.

Сега дойде ред на Холмс да се зачуди.

— Трябва да призная, ваша светлост, че подобно нещо изобщо не ми е минало през ума. Бихте ли ми дали по-подробни обяснения?

— Няма да крия нищо. Съгласен съм с вас, че само пълната откровеност, колкото и мъчителна да е за мен, може донякъде да ни помогне при тежкото положение, до което ни доведе болезнената завист на Джеймс. Бях съвсем млад, господин Холмс, когато се влюбих така, както човек се влюбва само веднъж в живота. Предложих на любимата си да се оженим, но тя не прие, защото смяташе, че този брак ще провали кариерата ми. Ако беше останала жива, нямаше да се ожени за никоя друга жена. Но тя почина при раждането, дарявайки ме с дете, което отгледах нежно и грижовно, отдавайки дан на паметта ѝ. Не можех да призная открито бащинството си, но синът ми получи отлично образование и откакто навърши пълнолетие, живее при мен. Разкрил по някакъв начин тайната ми, той непрекъснато злоупотребяваше със синовните си права и ме държеше в постоянен страх от публичен позор. Неговото присъствие в Холдърнес хол изигра, разбира се, немалка роля и за злополучния изход на брака ми. Най-лошото от всичко обаче беше, че той от самото начало дълбоко намрази малкия ми син, моя законен наследник. Естествено ще е да ме попитате защо въпреки всичко продължавах да държа Джеймс у дома си. Защото в негово лице виждах майка му и в нейна памет безропотно понасях своеволията му. Външността, жестовете му непрекъснато ми напомняха за нея и не намирах сили да го отделя от себе си. Започнах обаче да се страхувам да не направи нещо лошо на Артър... лорд Солтайър и затова изпратих момчето за по-сигурно в училището на доктор Хъкстейбъл. Джеймс управляваше имението ми и така се запознал с Хейс, един от арендаторите. Не разбирам с какво този негодник е могъл да привлече Джеймс, но двамата се бяха сприятелили. Забелязал съм, че първородният ми син поначало проявява склонност към долнопробни компании. Очевидно, когато е решил да отвлече лорд Солтайър, се е възползвал от услугите на този Хейс. Нали си спомняте, че бях изпратил писмо на Артър в деня преди бягството. Джеймс е отворил плика и е сложил вътре бележка, с която го канел да се срещнат в горичката до училището. Момчето решило да

отиде на срещата, защото в бележката се намеквало, че срещата става по поръка на херцогинята. Както сам ми призна после, Джеймс пристигнал там с велосипед и разказал на Артър, че майка му желае да го види, че е наблизо и че ако той отново дойде в полунощ в горичката, там ще го чака човек на кон, който ще го отведе при нея. Горкият Артър се хванал в клопката. В уговорения час отишъл в горичката и видял Хейс, който бил на кон и държал за поводите пони. Артър възседнал понито и двамата потеглили. Едва вчера Джеймс научил, че са били преследвани, че Хейс е ударил с тояга по главата преследвача и той е починал от тежкото нараняване. Хейс отвел Артър в странноприемницата, заключил го в една стая на горния етаж и поръчал на госпожа Хейс да се грижи за него. Тя е добра жена, но безропотно се подчинява на жестокия си съпруг. Ето как са се развили нещата, господин Холмс. Когато се срещнахме преди два дни, знаех не повече от вас. И ако ме попитате какво е накарало Джеймс да извърши тази постъпка, мога да отговоря само, че преди всичко го е тласнала сляпата, фанатична омраза към моя наследник. Джеймс смяташе, че по неписано право той трябва да стане притежател на моите имоти, и силно се бунтуваше срещу нашите наследствени закони. Естествено, омразата не е била единствената подбуда. Той беше убеден, че стига да пожелае, мога да прескоча закона, и е възнамерявал да склучи сделка с мен — аз да му завещая имението, а той да ми върне Артър. Знаеше много добре, че няма да го издам на полицията. Такива са били намеренията на Джеймс, но не успя да ги осъществи. Събитията се развиха твърде бързо и не му позволиха да изпълни замисъла си. Вие открихте трупа на Хайдегер и с това сложихте край на престъпния му план. Научихме за смъртта на учителя вчера и това потресе Джеймс. Седяхме двамата в този кабинет, когато ни донесоха телеграмата на доктор Хъкстейбъл, и той така се стресна, така се разстрои, че смътното подозрение, което отдавна таях, прерасна в убеждение и аз го обвиних открито. Той искрено призна всичко. После ме помоли да запазя тайната три дни, за да може оня негодник, неговият съучастник, да се укрие. Отстъпих и този път — както винаги на всяка негова молба — и Джеймс се втурна веднага към странноприемницата, за да предупреди Хейс и да му помогне да избяга. Не си позволих да тръгна по светло, за да не предизвиквам излишни приказки. Щом се стъмни обаче, бързо отидох да потърся моя скъп Артър. Заварих го жив и

здрав, но силно разстроен от ужасното събитие, разиграло се пред очите му. Понеже бях дал дума, въпреки силното си безпокойство се съгласих Артър да остане още три дни в странноприемницата на грижите на госпожа Хейс. Не можех да уведомя полицията къде се намира детето ми, без да издам убиеца, а неговото арестуване щеше да доведе и до гибелта на нещастния Джеймс. Поискахте да бъдем откровени един към друг, господин Холмс, и аз спазих от моя страна условието. Разказах ви всичко, както е било, без да скривам нищо. Моля ви, бъдете сега и вие така откровен с мен.

— Добре, ваша светлост — отвърна Холмс. — Мой дълг е преди всичко да ви кажа, че по отношение на закона положението ви е твърде уязвимо. Прикрили сте едно престъпление, помогнали сте на убиеца да избяга, защото съм повече от сигурен, че Джеймс Уайлдър е улеснил престъпника в бягството му с взети от вас пари.

Херцогът кимна мълчаливо.

— Работата наистина е сериозна, но мисля, ваша светлост, че постъпката спрямо малкия ви син е още по-осъдителна. Да го оставите за още три дни в това свърталище!

— Тържествено ми се заклеха, че...

— Нима може да се разчита на клетвата на такива хора? Кое ви е дало основание да вярвате, че няма отново да го отвлекат? За да угодите на безскрупулния си по-голям син, излишно сте изложили на опасност невинното дете! В никакъв случай не мога да оправдая постъпката ви.

Гордият аристократ явно не беше свикнал да слуша подобни упреци, при това в собствения си замък. Лицето му почервения, но съвестта не му позволи да възрази.

— Ще ви помогна само при едно условие. Извикайте един слуга, който да изпълни нареждането, което ще му дам.

Без да каже дума, херцогът натисна копчето на електрическия звънец и след миг слугата се появи.

— Сигурно ще се зарадвате, като ви кажа, че вашият млад господар е намерен — обърна се към него Холмс. — Херцогът разпореди да изпратите незабавно кола до странноприемницата „Боен петел“, с която лорд Солтайър да се прибере у дома. Сега — продължи Холмс, когато зарадваният слуга излезе от стаята, — след като сме вече сигурни за непосредственото бъдеще, имаме право да бъдем по-

снизходителни и към близкото минало. В случая аз не съм служебно лице и щом справедливостта ще възтържествува, мога да си позволя да не съобщавам на властите всичко, което знам. За Хейс обаче не поемам тази отговорност. Очаква го бесилка и няма да направя нищо, за да го спася. Не съм сигурен дали ще запази тайната ви, но бихте могли например да му подскажете, че в негов интерес е да си държи езика зад зъбите. Полицията ще го обвини, че е отвлякъл момчето, за да получи откуп. Ако следствието спре дотук, аз няма да подтиквам към разнищване на случая докрай. Искам да ви предупредя обаче, ваша светлост, че по-нататъшното оставане на Джеймс Уайлдър във вашия дом ще доведе до нови беди.

— Зная, господин Холмс. Вече сме се разбрали, че ще напусне завинаги Холдърнес хол и ще замине да търси щастието си в Австралия.

— В такъв случай, ваша светлост, тъй като споменахте, че присъствието на Джеймс Уайлдър е играло съществена роля за вашите разногласия с херцогинята, не бихте ли могли сега да подобрите отношенията си и да възстановите разбитото си семейство?

— И това сторих вече, господин Холмс. Тази сутрин ѝ писах.

— Тогава ние с моя приятел — каза Холмс, като се изправи — можем да бъдем напълно доволни, че краткото ни пребиваване тук приключва с толкова добри резултати. Има обаче още едно нещо, което искам да изясня. Хейс е подковал конете си така, че да остават следи като от кравешки копита. Възможно ли е на тази необичайна хитрост да го е научил господин Уайлдър?

По лицето на херцога се изписа силна изненада. Той се замисли, помълча малко, след това стана и отвори вратата към съседната стая, наредена като музей. Заведе ни до стъклената витрина в един от ъглите и ни посочи надписа пред нея.

„Тези подкови — гласеше той — са намерени при разкопки в крепостния ров край Холдърнес хол. С тях са подковавали коне, но са ги изработвали раздвоени като за кравешки копита за заблуда на преследвачите. Предполага се, че са били притежание на някои от господарите на Холдърнес хол, които през средните векове са имали навика да се занимават с разбойничество.“

Холмс отвори стъклената витрина, наплюнчи пръст и го прокара по една от подковите. На пръста му остана тънък слой незасъхнала

кал.

— Благодаря ви — каза той, като затвори витрината. — Това беше второто изключително интересно нещо, което видях в този северен край.

— А кое е първото?

Холмс сгъна чека и внимателно го пхна в бележника си.

— Аз съм беден човек — отвърна той и прибра бележника в дълбокия вътрешен джоб на жакета си.

ЧЕРНИЯ ПИТЪР

Моят приятел никога не беше демонстрирал толкова добра умствена и физическа форма, колкото през 1895 година. Нарастващата слава водеше до огромна клиентела, но ще бъда недискретен, ако дори намекна за самоличността на именитите особи, които прекрачваха скромния ни праг на улица „Бейкър“. Холмс обаче, като всички велики творци, живееше заради самото изкуство и, с изключение на случая с херцог Холдърнес, рядко искаше голямо възнаграждение за неоченимите си услуги. Така бе погълнат от самата работа — или така своенравен, — че често отказваше помощта си на влиятелни и богати личности, когато задачата не му се нравеше, а в същото време посвещаваше седмици неимоверно усърдие на делата на някой скромен клиент, чийто случай притежаваше онези необикновени и драматични черти, които привличаха въображението му и поставяха на изпитание находчивостта му.

В паметната 1895 година вниманието му бе заето от любопитна и противоречива поредица случаи — от знаменитото му разследване на смъртта на кардинал Тоска, проведено по изричното желание на негово светейшество, до ареста на Уилсън — спечелилия си лоша слава дресьор на канарчета, с което броят на злодеите в Ййст енд бе намалал с един. Почти веднага след тези два прочути случая се разигра трагедията в Удманс Лий — крайно неясната смърт на капитан Питър Кери. Затова смятам, че спомените за делата на господин Шерлок Холмс няма да са пълни, ако не включват разказа за тази необикновена афера.

Честите и продължителни отсъствия на приятеля ми от квартирата ни през първата седмица на юли ми подсказаха, че се е заел с някакъв случай. От отбиването на неколцина грубовати мъже, които търсеха капитан Базил, разбрах, че Холмс работи под някоя от безбройните си дегизировки, с които криеше забележителната си самоличност. Той разполагаше с най-малко пет скривалища в разни лондонски квартали, в които можеше да се преобрази. Не ми казваше нищо за делата си, но и аз не бях човек, който би настоявал за нечие

доверие. Първият намек обаче, който ми даде за посоката на разследването си, бе необичаен. Беше излязъл рано сутринта, а аз тъкмо бях седнал да закувам, когато той влезе в стаята с нахлупена шапка и дълго копие с назъбено острие, което носеше под мишница като чадър.

— Боже Господи, Холмс — възкликнах. — Нали не си ходил из Лондон с това нещо?

— Отидох с файтон до касапина и обратно.

— До касапина ли?

— И се връщам страшно огладнял. Никой не може да оспори, драги ми Уотсън, ползата от физическите упражнения преди закуска. Но съм готов да се обзаложа, че за нищо на света няма да познаеш какви точно бяха упражненията ми.

— Дори няма и да опитвам.

Той се подсмиваше, докато си сипваше кафе.

— Ако можеше да надникнеш през задния вход на магазина на Алардис, щеше да видиш прасе, повесено на кука от тавана и един господин със запретнати ръкави, който бясно го мушка с това оръжие. Този разпален човек бях аз и със задоволство се уверих, че дори и да напрегна всички сили, не мога да промуша прасете с един-единствен удар. Искаш ли да опиташ и ти?

— За нищо на света. Но защо си правил това?

— Защото ми се струваше, че има някаква връзка със загадката в Удманс Лий. О, Хопкинс, снощи получих ватата телеграма, очаквах ви. Заповядайте, седнете при нас.

Посетителят ни беше много енергичен мъж, трийсетгодишен, облечен в семпъл костюм от туид, но с изправената стойка на човек, свикнал да носи униформа. Веднага го познах — Станли Хопкинс, младия полицейски инспектор, за чието бъдеще Холмс хранеше големи надежди, а младежът от своя страна изразяваше възхищението и уважението на ученика към научните методи на прочутия частен детектив. Хопкинс седна в креслото свъсил вежди и с израз на дълбоко униние.

— Не, сър, благодаря ви. Закусих, преди да дойда. Прекарах нощта в града, защото вчера се явих на доклад.

— И какво докладвахте?

— Провал, сър, пълен провал.

— Не сте постигнали никакъв напредък?

— Никакъв.

— Хубава работа! Трябва да разгледам по-отблизо нещата.

— Умолявам ви да го сторите, господин Холмс. Това е първата ми голяма възможност, а се намирам в задънена улица. За Бога, елате в провинцията и ми помогнете.

— Е, по някаква случайност вече прочетох с известно внимание всички налични показания, включително доклада за разследването. Впрочем, какви са заключенията ви за кесията с тютюн, открита на местопрестъплението? Не води ли към някаква следа?

Хопкинс изглеждаше изненадан.

— Тази кесия е била на убития, сър. Вътре са изписани инициалите му. Освен това е от тюленова кожа. А той е стар морски вълк.

— Но не е имало лула.

— Не, не намерих лула. Той самият рядко е пушел. Но може да е държал малко тютюн за приятели.

— Несъмнено. Споменавам го само защото, ако аз се занимавах с това убийство, най-вероятно разследването ми щеше да тръгне именно от тук. Но моят приятел, доктор Уотсън, не знае нищо за случая, а и на мен няма да ми навреди още веднъж да чуя как са протекли събитията. Очертайте накратко само най-важното.

Станли Хопкинс извади от джоба си едно листче.

— Тук съм записал няколко дати от живота на убития капитан Питър Кери. Роден е през 1845-а, значи е умрял на петдесет години. Бил изкусен ловец на тюлени и китове. През 1883 година командвал кораб за лов на тюлени „Нарвал“ от Дънди. Тогава една след друга направил няколко успешни експедиции и на следващата година се пенсионирал. След това попътувал няколко години и накрая купил малкото имение Удманс Лий, недалеч от улица „Форест“ в Съсекс. Там прекарал шест години до смъртта си преди една седмица. Имало някои необичайни неща около него. Обикновено изглеждал като строг пуритан — мълчалив, мрачен човек. Домакинството му се състояло от жена му, двайсетгодишната му дъщеря и две прислужнички. Те не се задържали, понеже работата в Удманс Лий никак не била приятна, а понякога ставала просто нетърпима. Капитанът често се напивал и когато го прихванело, се превръщал в същински дявол. Известно било,

че посред нощ пъдел жена си и дъщеря си от къщата, гонел ги из парка и ги пердашел, така че писъците им отеквали в цялото село. Дори на съд го били изправили, защото се нахвърлил да бие стария свещеник, който го убеждавал да промени поведението си. С две думи, господин Холмс, опасен човек е бил Питър Кери, а доколкото разбрах, не е бил по-различен и когато е командвал кораб. Викали му Черния Питър, и не само заради мургавата кожа и черната буйна брада, но и заради изблиците, които превръщали в ад живота на хората наоколо. Излишно е да уточнявам, че съседите никак не са го обичали и са странели от него; не чух една добра дума за него след ужасната му смърт. Вие, господин Холмс, сигурно сте прочели за бараката му в отчета от следствието, но вероятно приятелят ви не е чувал за нея. На неколкостотин метра от къщата той сам бил построил дъсчена барака, в която спял нощем; викал ѝ „каютата“. Къщичката е малка, само с една стая пет на три метра. Държал ключа в джоба си, сам си оправял леглото, сам си чистел и не позволявал на никого да прекрачи прага ѝ. От двете страни имало прозорчета с пуснати завеси, които никога не отварял. Едното гледало към пътя и когато нощем вътре светело, хората го сочели и се чудели какво ли прави вътре Черния Питър. Именно на това прозорче, господин Холмс, дължим една от малкото улики, които събрахме при разследването. Спомнете си, че един каменоделец на име Слейтър, идвайки от Форест роуд към един часа през нощта — два дни преди убийството, — докато минавал край парка, спрял и погледнал към светлото квадратче сред дърветата. Той се кълне, че върху завесата ясно се очертавала сянката на мъж, застанал в профил, и това не бил Питър Кери. Сянката била на мъж с брада, но къса и щръкнала, различна от брадата на капитана. Така твърди той, но преди това два часа е бил в кръчмата, а и къщичката е на известно разстояние от пътя. Освен това става дума за понеделник, а престъплението е извършено в сряда. Във вторник Питър Кери бил в едно от най-мрачните си настроения, зачервен от алкохола и свиреп като звяр. Фучал из къщата, а жените се разбягвали, щом го чуели да се задава. Късно вечерта се прибрал в бараката си. Към два през нощта дъщеря му, която спяла на отворен прозорец, чула ужасен крясък, но не му обърнала внимание, понеже не било необичайно да вика и да крещи, когато се напиел. Към седем часа сутринта едната прислужничка забелязала, че вратата на бараката е отворена, но ужасът

на всички от този човек бил толкова голям, че едва към обед се осмелили да отидат и да видят какво е станало с него. Когато надникнали през отворената врата, пред тях се открила толкова страшна гледка, че се втурнали към селото, пребледнели от ужас. Един час след това аз бях вече на местопрестъплението и поех разследването. Както знаете, господин Холмс, не се плаша лесно, но кълна ви се, че потреперих, когато надникнах в онази стаичка. Мухите бръмчаха в хор, а подът и стените бяха като в кланица. Стаята наистина бе като каюта на кораб. В единия край имаше койка, моряшки сандък, разни карти и схеми и картина на „Нарвал“, на полицата бяха наредени корабни дневници — съвсем като в капитанска каюта. И сред всичко това изпъкваша лицето му, сгърчено като на грешник, подложен на адски мъчения, и отметната в агония глава с щръкнала нагоре буйна прошарена брада. Мощният му гръден кош бе пронизан от стоманен харпун, забит в дървената стена зад него. Напомняше бръмбар, прикован в хербарий. Беше мъртъв, разбра се, като смъртта явно е настъпила в мига, когато е надал последния си ужасен вик. Познавам вашите методи, сър, и ги приложих. Забраних да се мести каквото и да било и внимателно разгледах земята отвън, както и пода на стаята. Нямаме никакви следи.

— Тоест вие не сте видели никакви следи?

— Уверявам ви, сър, нямаше.

— Мили Хопкинс, разследвал съм безброй престъпления, но досега не съм срещал убиец с криле. Докато се придвижва на два крака, престъпникът ще оставя някакви отпечатьци и следи, все нещо, макар и дребно, няма да остане на същото място, и изследователят ще го забележи. Невъзможно е в тази оплискана в кръв стая да не е имало някаква следа, която да ни помогне. Но от доклада разбирам, че все пак не сте успели да пропуснете няколко предмета.

Младият инспектор трепна при ироничната забележка на приятеля ми.

— Проявих глупост, като не ви повиках още тогава. Но вече е късно за съжаления. Да, в стаята имаше няколко предмета, които събуждаха особено интерес. На първо място, харпунът, с който е извършено престъплението. Бил е свален от поставката на стената. Останалите два бяха там, но мястото на третия беше празно. На поставката беше гравирано: „Нарвал, Дънди“. Това показваше, че

престъплението е извършено в пристъп на ярост и убиецът е грабнал първото оръжие, което му е попаднало пред очите. Фактът, че трагедията се е разиграла в два часа през нощта, а Питър Кери е бел облечен подсказваше, че е имал среща с убиеца, което се потвърждаваше и от бутилката ром и двете използвани чаши на масата.

— Да — съгласи се Холмс, — мисля, че и двете ви заключения са допустими. Имаше ли в стаята друг алкохол освен ром?

— Да, на сандъка имаше стойка с бренди и уиски. Но това не беше важно за нас, тъй като гарафите бяха пълни догоре.

— И въпреки това присъствието им не е без значение — отбеляза Холмс. — Но нека чуем кои са останалите предмети, които според вас имат връзка със случая.

— Кесията за тютюн на масата.

— В коя част на масата?

— По средата. Беше от необработена тюленова кожа, с кожена връв. Надписана е с инициалите „П. К.“. Вътре имаше половин унция силен тютюн.

— Отлично. Нещо друго?

Станли Хопкинс извади от джоба си зацапан бележник. Корицата му бе олющена и овехтяла, страниците — пожълтели. На първата пишеше: „Дж. Х. Н.“ и „1883“. Холмс сложи бележника на масата и го разгледа с обичайната си съсредоточеност, докато ние с Хопкинс надничавме през рамото му. На втората страница се четяха буквите „К. А. Ж.“, а под тях — няколко колони цифри. Имаше още няколко заглавия — Аржентина, Коста Рика и Сан Пауло, и след всяко от тях знаци и цифри.

— Какво е заключението ви? — попита Холмс.

— Изглежда, са списъци на ценни книжа. Реших, че „Дж. Х. Н.“ са инициалите на някой брокер, а може би „К. А. Ж.“ е неговият клиент.

— Защо не опитате с „Канадска атлантическа железница“? — предложи Холмс.

Станли Хопкинс изруга през зъби и се тупна с юмрук по крака.

— Какъв глупак съм! — възкликна. — Разбира се, точно така. Значи „Дж. Х. Н.“ са единствените инициали, които трябва да разгадаем. Вече прегледах старите списъци на борсата, но не открих вътрешен или външен брокер с тези инициали. И все пак смятам, че

това е най-важната следа, с която разполагам. Ще признаете, господин Холмс, че е много вероятно тези инициали да са на втория човек в стаята, с други думи — на убиеца. Освен това твърдя, че щом в случая се появява документ, който засяга голямо количество ценни книжа, поне на първо време той ни подсказва мотива на престъплението.

Изречението на Шерлок Холмс показваше, че той е поразен от това разкритие.

— Трябва да призная, че сте прав и в двете си предположения — каза той. — Честно казано, този бележник, който не излезе на бял свят по време на разследването, променя всичките ми представи. В хипотезата, която си бях изградил, няма място за него. Опитайте ли се да проследите някои от споменатите ценни книжа?

— В момента са отправени запитвания към различни борси, но се опасявам, че пълният списък на акционерите в тези южноамерикански концерни може да се намери само в Южна Америка и че проследяването им ще отнеме няколко седмици.

Холмс разглеждаше с лупата си корицата на бележника.

— Няма съмнение, потъмняла е.

— Да, сър, петното е от кръв. Казах ви, че взех бележника от пода.

— Петното отгоре ли беше или отдолу?

— Откъм дюшемето.

— Което, естествено, доказва, че бележникът е бил изпуснат след извършването на престъплението.

— Точно така, господин Холмс. Оцених този факт и заключих, че убиецът го е изпуснал, когато е хукнал навън. Беше недалеч от вратата.

— Предполагам, че сред вещите на убития не са намерени акции?

— Нито една.

— Имате ли някакви основания да подозирате кражба?

— Не, сър. Нищо не е докосвано.

— Скъпи приятелю, този случай обещава да се окаже доста интересен. Значи е имало нож, така ли?

— Сгъваем нож, неотворен. Беше в краката на убития. Госпожа Кери потвърди, че е на съпруга ѝ.

За малко Холмс потъна в размисъл.

— Е — рече накрая, — май ще се наложи да огледам на място.

— Благодаря ви, сър. За мен ще е истинско щастие.

Холмс шеговито се закани с показалец.

— Преди седмица задачата щеше да е по-лесна — каза той. — Но и сега посещениято ми може да не се окаже напълно безрезултатно. Уотсън, много ще се радвам да ме придружиш, ако имаш свободно време. Хопкинс, можете да повикате файтон, след петнайсет минути съм готов да потегля за „Форест“.

Слязохме на малка гара и известно време пътувахме сред дърветата, останали от просторните гори, които навремето са задържали саксонските нашественици — непроходимия гъсталак, бранил в продължение на шейсет години Британия. Големи части от горите бяха изсечени, тъй като областта е била първото средище на обработка на желязо в страната и дърветата са се използвали за топене на рудата. Сега занаятът се бе изместил към по-богатите находища на север и единствено опустошените дъбрави и огромните белези в земята напомняха за предишното оживление. В една просека на горист хълм видяхме дълга и ниска каменна къща, а недалеч от нея се виеше пътят. По-близо до него, обградена от трите страни с гъсталак, бе къщичката, обърната с вратата и с един прозорец към нас. Това бе местопрестъплението.

Станли Хопкинс ни отведе първо до къщата, където ни представи на съсухрена сивокоса жена, вдовицата на убития, чието измъчено и прорязано от дълбоки бръчки лице и зачервените ѝ очи със затаен в тях ужас говореха за дългогодишното страдание и тормоза, на които е била подложена. До нея беше дъщеря ѝ, бледо русокосо момиче, което с предизвикателно блеснали очи ни каза, че се радва за смъртта на баща си и благославя затрилата го ръка. В дома на Черния Питър Кери продължаваше да цари ужас и когато излязохме на слънце, въздъгнахме с облекчение и тръгнахме по пътеката, отпъкана през тревата от жертвата.

Бараката беше съвсем проста постройка, дървена, с дъсчен покрив, с един прозорец до вратата и един отзад. Станли Хопкинс извади ключа от джоба си и посегна към ключалката, но в следващия миг застина, а на лицето му се изписаха тревога и изненада.

— Някой се е опитал да разбие вратата — каза той.

Нямаше съмнение в това. По дървото имаше следи от остър инструмент, бели под боята, сякаш току-що направени. Холмс оглеждаше прозореца.

— Опитвал се е да влезе и от тук. Не е успял. Май е бил много беден крадец.

— Много странно — каза инспекторът. — Ей Богу, тези белези ги нямаше снощи.

— Може пък някой от селото да е проявил любопитство — предположих.

— Малко е вероятно. Малцина биха се осмелили дори да стъпят наоколо, камо ли да се опитат да разбият вратата на бараката. Вие какво мислите за това, господин Холмс?

— Мисля, че съдбата е много благосклонна към нас.

— Искате да кажете, че човекът ще се появи пак?

— Много е вероятно. Не е очаквал, че вратата ще бъде заключена. Опитал се е да отвори с джобно ножче. Не е успял. Какво би направил?

— Би се върнал следващата нощ с по-подходящ инструмент.

— И аз така мисля. Ако не го причакаме, пропускът ще е само наш. Да разгледаме сега бараката отвътре.

Следите от трагедията вече ги нямаше, но мебелите в стаичката все още бяха на местата си от нощта на престъплението. В продължение на два часа Холмс най-съсредоточено разглеждаше всички предмети, но по изражението му личеше, че не намира онова, което търси. Само веднъж прекъсна старателното си дирене.

— Вземали ли сте нещо от тази полица, Хопкинс?

— Не, нищо не е местено.

— Но тук липсва някакъв предмет. В този ъгъл на полицата слоят прах е по-тънък. Може би е имало легнала книга. Или кутия. Е, повече нищо не мога да сторя. Хайде да се поразходим из красивите дъбрави, Уотсън, и да посветим няколко часа на птиците и цветята. Хопкинс, покъсно пак ще се видим тук, за да разберем дали ще успеем да се запознаем по-отблизо със снощния посетител.

Минаваше единайсет часа, когато направихме малката си засада. Хопкинс искаше да оставим вратата отключена, но Холмс бе на мнение, че това би събудило подозрения у непознатия. Ключалката беше съвсем проста и за отварянето ѝ бе достатъчен по-здрав нож.

Освен това Холмс предложи да изчакаме не в бараката, а отвън, скрити в храстите до задния прозорец. Така щяхме да можем да наблюдаваме нашия човек, ако запали свещ, и да видим каква е целта на тайното му среднощно посещение.

Седяхме дълго и отегчително и все пак изпитвахме нещо от тръпката на ловеца, залегнал до вира, за да чака ожаднелия звяр. Какво ли свирепо чудовище можеше да се нахвърли отгоре ни в мрака? Дали свиреп тигър, който може да бъде победен само след тежка битка с острите зъби и нокти, или спотайващ се чакал, опасен само за слабия и невъоръжения?

Седяхме свити в храстите, без да продумваме, и чакахме неизвестния посетител. Отначало бдението ни се разнообразяваше от стъпките на неколцина окъснели селяни или от гласове, стигащи до нас от селото. Но едно след друго всичко затихна и наоколо се възцари гробна тишина, с изключение на камбанените удари от далечна църква, които ни съобщаваха колко е часът, и тихия шепот на дъждеца в листака над нас.

Малко след като удари два и половина, в най-тъмната част от нощта, се стреснахме от приглушен, но все пак достатъчно остър звук откъм портата. Някой идваше по пътеката. Пак настъпи продължителна тишина и почти бях решил, че тревогата е фалшива, когато от другата страна на бараката се чува прокрадващи се стъпки и миг след това — стържене и звън на метал. Някой се опитваше да отвори ключалката! Този път прояви по-голямо умение или беше взел по-подходящ инструмент, защото по едно време се чу изщракване и пантите изскърцаха. После някой драсна кибритена клечка и след миг равномерната светлина от запалена свещ изпълни вътрешността на бараката. Прозрачната завеса не скриваше нищо от вторачените ни погледи.

Среднощният посетител беше млад човек, хилав и слаб с черни мустаци, подчертаващи бледнината на лицето му. Изглеждаше малко над двайсет години. Не бях виждал толкова уплашен човек — зъбите му тракаха, ръцете и краката му трепереха. Беше облечен като джентълмен, със спортно сако и панталон, на главата си имаше каскет. Озърташе се боязливо. Остави свещта на масата и се скри от очите ни в един от ъглите. Върна се с голям корабен дневник, който бе взел от полицата. Опря се на масата и припряно запрелиства тома, докато

стигна до мястото, което явно търсеше. После ядно го захлопна, постави го обратно в ъгъла и угаси свещта. Тъкмо се обръщаше, за да се отдалечи от бараката, когато ръката на Хопкинс го пипна за яката му и чух ужасеното му възклицание, щом разбра, че е заловен. Запалихме свещта отново и видяхме окаения си пленник, треперещ и сгърчен в ръцете на инспектора. Вътре се отпусна на сандъка и ни огледа безпомощно един след друг.

— Е, млади човече — каза Станли Хопкинс. — Кой сте вие и какво търсите тук?

Мъжът събра сили, за да ни погледне по-уверено.

— Вие сигурно сте детективи? — каза той. — Мислите, че имам нещо общо със смъртта на капитан Питър Кери. Уверявам ви, невинен съм.

— Ще проверим това — каза Хопкинс. — Най-напред как се казвате?

— Джон Хопли Нелжън.

Видях как Холмс и Хопкинс бързо се спогледаха.

— Какво правите тук?

— Мога ли да разчитам на дискретността ви?

— Категорично не.

— Защо тогава да ви казвам?

— Ако не отговорите, процесът срещу вас може да свърши зле.

Младежът потрепери.

— Добре, ще ви кажа, защо не! Макар че никак не бих искал отново да вадя на бял свят този отдавнашен скандал. Чували ли сте за Доусън и Нелигън?

По изражението на Хопкинс се четеше, че не е, но Холмс изглеждаше заинтригуван.

— Имате предвид bankerите от Югозападна Англия — каза той. — Те фалираха, понеже дължаха един милион, разориха половината селски семейства в Корнуол, а Нелигън изчезна.

— Точно така. Той е мой баща.

Най-сетне научавахме нещо и все пак не беше ясно каква бе връзката между избягалия banker и капитан Питър Кери, прикован на стената с един от собствените му харпуни. Изслушахме с най-голямо внимание разказа на младежа.

— Всъщност случаят засягаше баща ми, Доусън се беше пенсионира. Аз бях тогава на десет години, достатъчно голям, за да усетя срама и ужаса. Оттогава непрекъснато край мен се говори, че баща ми е откраднал всички ценни книжа и е избягал. Това не е вярно. Той смяташе, че ако има достатъчно време да ги продаде, всичко ще се оправи и кредиторите ще си получат парите до последния шилинг. Отплава с малката си яхта за Норвегия точно преди да подпишат заповедта за арестуването му. Помня последната вечер, когато се сбогува с майка ми. Остави ни списък на ценните книжа, които взема, и се закле, че ще се върне с гордо вдигната глава и че никой от доверилите му се няма да пострада. Повече нищо не се чу за него. Изчезна безследно с яхтата. С майка ми знаехме, че той, яхтата и акциите, които беше взел, са на дъното на морето. Но един наш верен приятел, търговец, откри преди известно време, че някои от ценните книжа, които баща ми бе взел, са се появили отново на лондонската борса. Представяте ли си изумлението ни? В продължение на месеци се опитвах да ги проследя и накрая след много перипетии и трудности разбрах, че първоначалният продавач е капитан Питър Кери, собственикът на тази къщичка. Естествено, поинтересувах се що за човек е. Разбрах, че е командвал китоловен кораб, който трябвало да се върне от северните морета точно по времето, когато баща ми бе отплавал за Норвегия. Нея есен времето било бурно, почти непрекъснато духали ураганни ветрове. Нищо чудно яхтата на баща ми да е била отнесена на север и да е срещнала кораба на капитан Питър Кери. Какво бе станало с баща ми? Така или иначе, ако успеех да разбера от капитан Питър Кери как тези ценни книжа са стигнали до борсата, щеше да се докаже, че баща ми не ги е продал и че когато ги е взел, не е имал намерение да се облагодетелства. Дойдох в Съсекс, за да поговоря с капитана, но същата нощ той беше убит. Прочетох в доклада от разследването описанието на бараката му, в което се казваше, че е пазел тук старите корабни дневници. Помислих си, че ако успея да разбера какво се е случило през август 1883 година на борда на „Нервал“, може би ще реша загадката около смъртта на баща ми. Снощи направих опит да стигна до тези дневници, но не можах да отворя вратата. Тази нощ успях, но само за да установя, че страниците за онзи месец са откъснати. Е, и се озовах в ръцете ви.

— Това ли е всичко? — попита Хопкинс.

— Да — очите на младежа шареха неспокойно.

— И нямате какво повече да ни кажете?

Той сякаш се колебаеше.

— Не.

— Значи миналата нощ за пръв път идвахте тук?

— Да.

— Тогава как ще обясните *това*? — извика Хопкинс, като протегна уличаващия бележник с инициалите на пленника ни на първата страница и кървавите петна върху корицата.

Клетият младеж направо рухна. Зарови лицето си в длани и целият се разтресе.

— Откъде го взехте? — простена той. — Мислех, че съм го изгубил в хотела.

— Достатъчно! — неумолимо отсече Хопкинс. — Всякакви по-нататъшни изявления могат да бъдат използвани в съда срещу вас. Сега ще дойдете с мен в полицейското управление. Е, господин Холмс, много съм ви задължен на вас и вашия приятел, че дойдохте чак дотук, за да ми помогнете. Е, и без вас щях да доведа случая до успешен завършек, но въпреки това ви благодаря. Запазил съм ви стаи в хотел „Брамбълтай“, така че можем заедно да идем до селото.

— Ти какво ще кажеш, Уотсън? — попита Холмс, докато пътувахме за Лондон следващата сутрин.

— Чувствам, че не си доволен.

— Напротив, скъпи ми Уотсън, съвсем доволен съм. Но това не пречи да не одобрявам методите на Станли Хопкинс. Той ме разочарова. Очаквах повече от него. Човек винаги трябва да търси и някаква друга възможност и да я проверява. Това е първото правило в едно криминално разследване.

— В този случай каква е тази възможност?

— Посока на разследване, която следвам самият аз. Може да не отведе доникъде. Не знам още. Но ще я проследя докрай.

На улица „Бейкър“ няколко писма очакваха Холмс. Той скъса плика на едно от тях, разгърна го и захихика победоносно.

— Отлично, Уотсън! Напредваме по избрания път. Имаш ли телеграфни бланки? Би ли написал няколко съобщения от мое име? „Съмнър, корабен агент «Ратклиф хайуей». Пратете трима, да пристигнат утре сутрин десет. Базил.“ Така ме знаят по ония места.

Другата е: „Инспектор Станли Хопкинс. Улица «Лорд» 46, Брикстън. Елате закуска утре девет и половина. Важно. Телеграфирайте, ако не можете. Шерлок Холмс.“ Този дяволски случай, Уотсън, ме преследва вече десет дни. Смятам скоро да се отърва от него. Вярвам, че утре ще го приключи завинаги.

Инспектор Станли Хопкинс се яви точно в посочения час и заедно седнахме пред превъзходната закуска, приготвена от госпожа Хъдсън. Младият детектив беше окрилен от успеха си.

— Наистина ли мислите, че заключението ви е абсолютно вярно?
— попита Холмс.

— Не мога да си представя по-ясен случай.

— На мен не ми се струва убедително.

— Учудвате ме, господин Холмс. Какво повече може да се иска?

— Всичко ли обяснява хипотезата ви?

— Без съмнение. Установих, че младият Нелигън е пристигнал в хотел „Брамбълтай“ в същия ден, когато е било извършено престъплението. Казал, че ще играе голф. Стаята му била на партера и можел да излиза, когато си поиска. Същата нощ е отишъл до Удманс Лий, срещнал се е с Питър Кери в бараката, скарал се е с него и го е убил с харпуна. После, ужасен от извършеното, е побягнал, като е изпуснал бележника, който е бил взел, за да разпита Питър Кери за различните акции. Вероятно сте забелязали, че пред някои от тях е поставен знак, но пред повечето няма. Отбелязаните са били засечени на Лондонската борса, докато останалите вероятно още са били у Кери, а Нелигън по собствените му думи е горял от нетърпение да си ги върне, за да се разплати с кредиторите на баща си. След бягството известно време не е посмял да се върне в бараката. Накрая все пак е трябвало да го направи, за да получи важните сведения. Не смятате ли, че всичко е просто и очевидно?

Холмс се усмихна и поклати глава.

— Струва ми се, че теорията ви има само един недостатък, Хопкинс, и той е, че е невярна. Опитвали ли сте да прободете тяло с харпун? Не сте? Не бива, драги, да пропускаете такива подробности. Приятелят ми Уотсън може да потвърди, че посветих цяла сутрин на това занимание. Не е никак лесно и изисква много яка и опитна ръка. Ударът е бил нанесен с такава сила, че върхът се е забил дълбоко в стената. Как си представяте този анемичен младеж да нанесе толкова

свиреп удар? Той ли е човекът, който е пил ром с Черния Питър посред нощ? Неговия профил ли са видели през прозореца два дни преди това? Не, Хопкинс, не, съвсем друг човек трябва да търсим, много по-страшен.

Докато Холмс говореше, лицето на детектива все повече се издължаваше. Всичките му надежди и амбиции рухваха. Но все пак не искаше да се предаде без бой.

— Не можете да отречете, че Нелигън е бил там онази нощ, господин Холмс. Доказва го бележникът. И въпреки вашите възражения доказателствата, с които разполагам, са достатъчни за съдебните заседатели. Освен това, господин Холмс, така или иначе, аз държа в ръцете си моя убиец. А къде е вашият?

— Смея да предположа, че е на стълбите — каза спокойно Холмс. — Мисля, Уотсън, че добре ще сториш, ако придърпаш револвера си така, че да ти е подръка — той стана и остави на масата изписан лист. — Готови сме вече.

Отвън се разнесе глъчка и госпожа Хъдсън отвори вратата, за да съобщи, че трима мъже са дошли при капитан Базил.

— Поканете ги да влязат един по един — каза Холмс.

Първият беше дребно валчесто човече с румени бузи и пухкави бели бакенбарди. Холмс беше извадил от джоба си едно писмо.

— Как е името ви? — попита той.

— Джеймс Ланкастър.

— Съжалявам, Ланкастър, но екипажът вече е попълнен. Ето ви половин суверен за безпокойството. Влезте в онази стая и изчакайте няколко минути.

Вторият беше висок и суховат, с права коса и хлътнали бузи. Казваше се Хю Патинс. Той също беше отпратен, като получи половин суверен и нареждането да изчака.

Третият кандидат изглеждаше страховито. Свирепа булдогоподобна физиономия, обрамчена от буйна коса и брада, черни очи, проблясващи под гъстите надвиснали вежди. Той поздрави и застана в моряшка стойка, като въртеше в ръце фуражката си.

— Името ви? — попита Холмс.

— Патрик Кеърнс.

— Китоловец?

— Да, сър. Трийсет и пет години съм бил в морето.

— Предполагам, че сте от Дънди.

— Да, сър.

— И сте готов да тръгнете на плаване с изследователски кораб?

— Да, сър.

— За каква надница?

— Осем лири месечно.

— Можете ли да отплавате веднага?

— Начаса, щом си стегна багажа.

— Носите ли си документите?

— Да, сър — и той извади от джоба си свитък измачкани и омазнени листа. Холмс им хвърли един поглед и му ги върна.

— Точно вие сте ми нужен. Договорът е на онази масичка. Ако го подпишете, ще смятаме въпроса за уреден.

Морякът прекоси стаята с люлееща се походка и взе писалката.

— Тук ли да подпиша? — попита, наведен над масата.

Холмс се наведе през рамото му и протегна длани надолу.

— Това ще свърши работа — каза той.

Чух метално изщракване и рев като на разярен бик. В следващия миг Холмс и морякът се търкаляха вкопчени на пода. Мъжът беше толкова як, че и с белезниците, които Холмс така ловко заключи около китките му, бързо щеше да надвие приятеля ми, ако ние с Хопкинс не се бяхме притекли на помощ. Едва когато опрях до слепоочието му студеното дуло на револвера, той разбра, че съпротивата е безполезна. Завързахме глезените му с въже и се изправихме, задъхани от борбата.

— Трябва да ви се извиня, Хопкинс — каза Холмс, — опасявам се, че бърканите яйца изстинаха. Но съгласете се, че ще привършите закуската с много по-голям апетит при мисълта, че сте довели случая до победен завършек.

Станли Хопкинс беше онемял от изумление.

— Не знам какво да кажа, господин Холмс — избъбри накрая изчервен. — Май от самото начало съм бил пълен глупак. Сега разбирам и не бива никога да го забравям, че съм един чирак, а вие сте майстор. Но макар да виждам какво сторихте, все още не разбирам как успяхте, и не ми е ясно какво означава всичко това.

— Хайде, хайде — каза Холмс добродушно. — Всички се учим от грешките си, а вашият урок от този случай е, че не бива никога да си затваряте очите за друга възможност. Младият Нелигън така бе заел

съзнанието ви, че дори не допуснахте мисълта за Патрик Кеърнс, истинския убиец на Питър Кери.

Дрезгавият глас на моряка заглуши разговора ни.

— Не се оплаквам, сър — каза той, — че ме малтретирате по този начин, но настоявам да наричате нещата с истинските им имена. Казвате, че съм убил Питър Кери, а аз го наказах. Не е същото. Може да не вярвате на думите ми. Може би мислите, че дрънкам измислици.

— Ни най-малко — каза Холмс. — Да чуем какво имате да кажете.

— Ще го чуете и, кълна се в Бога, всичко е истина до последната думичка. Знаех що за птица е Черния Питър, и когато извади ножа, преди да успее да го отвори, го намушках с харпуна, понеже знаех, че въпросът е той или аз. Така умря той. Можете да ме наричате убиец. Но по-добре да умра с примка на шията, отколкото с ножа на Черния Питър, забит в сърцето ми.

— Как се озовахте там? — попита Холмс.

— Ще ви разкажа всичко от самото начало. Само ми позволете да поседна, за да говоря по-лесно. Стана през август 1883 година. Питър Кери беше капитан на „Нарвал“, а аз — китоловец. Прибирахме се у дома след плаване сред ледените блокове, имаше силен насрещнен вятър, а бурята от юг продължаваше цяла седмица, когато се натъкнахме на малка лодка, отнесена на север. В нея имаше само един човек, при това не беше моряк. Екипажът бил решил, че потъва, и отпратил към норвежкия бряг със спасителната лодка. Вероятно всички се бяха удавили. И така, взехме го на борда и той дълго разговаря с капитана в каютата му. Целият му багаж беше една метална кутия. Доколкото знам, името му така и не се разбра и втората нощ той изчезна, сякаш изобщо не го беше имало. Казаха ни, че или се е хвърлил в морето, или е бил пометен от ураганния вятър. Само един човек знаеше какво стана с него — аз. С очите си видях как капитанът го хвана за глезените и го хвърли в тъмното два дни преди да се появят светлините на Шетландските острови. Не казах на никого и зачаках да видя какво ще излезе. Когато се върнахме в Шотландия, никой не попита за нищо. Някакъв непознат загинал при нещастен случай, на никой не му беше до разследване. Скоро след това Питър Кери заряза морето и успях да го открия едва сега, след толкова години. Предполагах, че бе извършил престъплението заради съдържанието на

металната кутия и че сега ще може да ми плати, за да си държа устата затворена. Открих къде е, с помощта на един моряк, който го бил срещнал в Лондон, и пристигнах в селцето, за да го притисна. Първата вечер се държа разумно и обеща достатъчно пари, за да сляза от корабите и да си живея спокойно докрай. Остана да уредим всичко последващата нощ. Когато дойдох, го заварих мъртвопийан и разярен. Седнахме, пийнахме и се разприказвахме за доброто старо време, но с всяка следваща чаша лицето му все по-малко ми харесваше. Зърнах харпуна на стената и си рекох, че току-виж ми се наложило да го използвам. Най-сетне той се хвърли върху мен, бълвайки слюнки и ругатни, по очите му разбрах, че се кани да ме убие, в ръката му се появи сгъваем нож. Но така и не успя да го отвори, защото го намушках с харпуна. Мили Боже! Как изкрещя само! Не мога да спя, лицето му е пред очите ми! Известно време не можех да мръдна, кръвта му шуртеше; но всичко остана мирно и тихо и аз се окопитих. Огледах се и видях металната кутия на полицата. Принадлежеше колкото на Питър Кери, толкова и на мен, взех я и излязох. Но като последен глупак си забравих на масата кесията с тютюна. А сега стигам до най-чудното. Едва бях излязъл от бараката, когато чух, че някой се задава. Мушнах се в храстите. Някакъв мъж се промъкна, влезе в бараката, извика, все едно видя призрак, и побягна презглава. Кой беше и какво искаше — не знам. А аз вървах петнайсет километра, взех влака в Тънбридж Уелс и пристигнах в Лондон, без никой да ме надуши. Когато отворих кутията, видях, че вътре има не пари, а някакви книжа, които няма да посмея да продам. Вече не можех да изнудвам Питър Кери и заседнах в Лондон без пукнат шилинг. Нищо не ми оставаше освен занаята. Прочетох обявата, че за добри пари се търсят китоловци, отидох при корабните агенти и те ме пратиха тук. Това знам и пак ще кажа, че законът трябва да ми е благодарен, задето отмъстих на Питър Кери, и парите за въжето могат да бъдат спестени.

— Пределно ясно изявление — отбеляза Холмс, като стана и запали лулата си. — Смятам, Хопкинс, че трябва незабавно да закарате пленника си на сигурно място. Тази стая не е много подходяща за килия, а и господин Патрик Кеърнс заема твърде много място.

— Господин Холмс — каза Хопкинс, — не зная как да изразя признателността си. Но продължавам да не разбирам как постигнахте това.

— Просто имах късмета да проследя правилната нишка от самото начало. Ако знаех за този бележник, може би и моето внимание щеше да бъде отклонено от него като вашето. Но всичко, което чух, сочеше в една-единствена посока. Необикновената сила, умелото боравене с харпуна, ромът, кесията от тюленова кожа със силен тютюн — всичко насочваше подозренията към моряк, и то китоловец. Бях убеден, че инициалите „П. К.“ на кесията са съвпадение, тъй като той рядко е пушел, а и в бараката не се бе намерила лула. Помните, че попитах дали е имало уиски и бренди. Кой, ако не моряк, би предпочел ром, ако има на разположение и тези напитки? Да, сигурен бях, че е моряк.

— И как го открихте?

— Драги мой, задачата се оказа много проста. Ако беше моряк, нямаше съмнение, че е бил с Питър Кери на „Нарвал“. Доколкото успях да разбера, той е служил само на този кораб. Проверих имената на всички членове на екипажа на „Нарвал“ през 1883 година. Когато видях сред китоловците името на Патрик Кеърнс, търсенето ми се увенча с успех. Предположих, че вероятно е в Лондон и гори от желание да напусне възможно най-скоро страната. Затова прекарах няколко дни в Ййстенд под предлог, че подготвям арктическа експедиция, и обявих изгодни условия за китоловци, които ще плават под командването на капитан Базил. Ето го резултата!

— Великолепно! — възкликна Хопкинс. — Великолепно!

— Трябва да освободите Нелигън колкото може по-скоро — посъветва го Холмс. — Признавам, че според мен му дължите извинение. Металната кутия трябва да му бъде върната, но, разбира се, акциите, продадени от Питър Кери, са изгубени завинаги. Ето го файтона, Хопкинс, можете да отведете пленника си. Ако искате да присъствам на процеса, пишете ми. С доктор Уотсън ще бъдем в Норвегия, скоро ще ви изпратя точния адрес.

ЧАРЛС ОГЪСТЪС МИЛВЪРТЪН

Изминаха доста години от събитията, за които възнамерявам да разкажа, и въпреки това се налага да говоря за тях с най-голяма предпазливост. За продължителен период бе съвършено недопустимо тези факти да станат обществено достояние, дори и изложени пределно сдържано и частично. Но сега, когато главното действащо лице отдавна не може да бъде застигнато от човешкото правосъдие, е възможно тази история да бъде разказана, макар и с известни премълчавания, така че да не засегне никого.

Тя несъмнено представлява единствен по рода си случай в цялата дейност на господин Шерлок Холмс, както и на моя милост. Читателят ще ме извини, че няма да назова точната дата или някои подробности, които биха могли да насочат към действителните участници в описваната драма.

В една студена, дори мразовита зимна вечер Холмс и моя милост бяхме излезли на редовната си разходка и се прибрахме към шест часа.

Когато Холмс запали лампата, светлината падна върху лежащата на масата визитна картичка. Той я погледна и след това, като възкликна с отвращение, я захвърли на пода. Вдигнах я и я прочетох:

ЧАРЛС ОГЪСТЪС МИЛВЪРТЪН
АПЪЛДОРТАУЪРС №2
ХАМПСТЕД
АГЕНТ

— Кой пък е този? — попитах аз.

— Това е най-противният тип в цял Лондон — отвърна Холмс, като седна и протегна нозе към пламтящия в камината огън. — Нещо да е написано на гърба на картичката?

Обърнах я да видя.

— *Ще бъда при вас в 6,30* — Ч. О. М. — прочетох.

— Хм! Значи ще пристигне всеки момент. Уотсън, когато застанеш пред клетките на змиите в зоологическата градина, не ти ли се обръщат червата, не те ли е гнус да гледаш тези слузести, гърчещи се отровни твари с безжизнен поглед и гадни сплескани глави? Да, драги, личността на този Милвъртън ме кара да изпитвам нещо подобно. Откак се занимавам с разкриване на престъпления, съм имал работа с поне петдесетина убийци, но и най-ужасните сред тях не са ме отвращавали толкова, колкото този тип. На всичкото отгоре няма начин да избегна срещата с него, работата ми го налага... В края на краищата аз го поканих да дойде.

— И все пак кой е той?

— Ще ти кажа, Уотсън. Това е царят на всички изнудвачи. Господ да е на помощ на мъжа и още повече на жената, чиято тайна и добро име са се озовали в лапите на Милвъртън. С ухилена и блага физиономия и каменно сърце той се впива в тях и ги изстиска до последната капчица. В известен смисъл тази особа е по неин си начин гений. И ако се занимаваше с честна и почтена търговия, положително щеше да прослави фирмата си. Прилага следния метод: дава да се разбере, че е готов да заплати огромна сума за писма, злепоставящи хора с голямо богатство или с високо обществено положение. Получава стоката си не само от прислужници или камериерки, които предателски издават тайните на господарите си, но нерядко и от мръсници с благородническа титла, сдобили се с благоразположението и привързаността на доверчиви женички. Залови ли се за работа, не се стиска. Преди време научих, че е платил седемстотин лири на един слуга за нищо и никаква бележка от цифром и словом два реда и като резултат с нейна помощ е разорил едно благородно семейство. Всякаква подобна стока, която се намира на пазара, отива при Милвъртън и в този огромен град стотици хора пребледняват само щом чуят името му. Никой не знае къде ще се стовари следващият му удар, понеже е много богат и много хитър и не се налага да работи всеки ден, за да се изхранва. Въпросният господин може да държи картата си с години, за да я изиграе в момента, когато залозите са най-високи. Вече ти казах, че е най-противният тип в цял Лондон. И сега ми се ще да те попитам можем ли да сравним хулигана, който, като му кипне кръвта, хваща сопата и пребива приятеля си, с този изверг, който методично и за свое удоволствие тормози душите и къса нервите на

хората, както му скимне, само и само да прибере още някоя пара в своите и бездруго претърпкани с жълтици дисаги.

Рядко се бе случвало да видя приятеля си така разпален.

— И все пак — вметнах — сигурно може да се намери начин и този юнак да попадне под ударите на закона?

— Теоретически несъмнено е така, но на практика е невъзможно. Каква полза ще има някоя жена например да го вкара в затвора за месец-два, ако това незабавно ще доведе до гибелта ѝ. Коя ли от жертвите му би се осмелила да нанесе ответен удар? Ако някога Милвъртън започне да изнудва съвършено невинен човек, наистина би се появила възможност да го заловим, но той е хитър като самия дявол. Не и не, трябва да намерим други пътища за борба с него.

— А защо ще идва тук?

— Защото една клиентка от благороден произход повери прескръбното си дело в моите ръце. Става дума за лейди Ева Бракуел, най-голямата красавица от появилите се в обществото през миналия сезон. След две седмици тя трябва да се омъжи за граф Доувъркърт. Ала чудовището, което очакваме, притежава няколко непредпазливи нейни писма — непредпазливи, Уотсън, нищо повече, — които тя е писала до един не особено състоятелен млад провинциален земевладелец. Излязат ли на бял свят, това ще бъде достатъчно, за да се осуети сватбата. Милвъртън ще изпрати писмата на графа, ако не му бъде заплатена голяма сума. Натоварен съм да се срещна с него и да преговарям за възможно най-добрите условия.

В този момент от улицата се разнесоха конски тропот и скърцане на колела. Като погледнах през прозореца, видях елегантна карета и два дорести коня, чиито лъскави хълбоци блестяха на светлината на фенерите. Лакеят отвори вратата и от каретата слезе дребен набит мъж с рунтава астраганена яка на палтото си. След минута влезе в стаята.

Чарлс Огъстъс Милвъртън беше петдесетинагодишен, с голяма и интелигентна глава и кръгло пухкаво, гладко обръснато лице. На устните му бе застинала усмивка, а острите му сиви очи живо проблясваха зад големи очила със златни рамки. Във външния му вид имаше нещо, което би напомняло мистър Пикуик, ако не бяха фалшивата безжизнена усмивка и твърдият блясък на неспокойните пронизателни очи. Гласът му бе мек и приятен, такава бе и цялата му външност. Додето се приближаваше, протегнал пухкавата си ръчичка,

той измърмори под нос някакви съжаления, че не ни е заварил у дома при първото си посещение. Холмс се направи, че не забелязва протегнатата ръка, а изражението на лицето му придоби едно-две от основните свойства на висококачествен гранит. Усмивката на Милвъртън се разля още по-нашироко. Негова милост сви рамене, после си съблече палтото и изключително внимателно го простря върху облегалката на един стол. След това благоволи да седне.

— А този джентълмен? — попита той, сочейки към мен с плавно движение. — Няма ли да бъде недискретно?

— Доктор Уотсън е мой приятел и сътрудник.

— Много добре, господин Холмс. Ако си позволих да възразя, то е единствено в интерес на вашата клиентка. Въпросът е извънредно деликатен...

— Доктор Уотсън вече е в течение.

— В такъв случай да се залавяме за работа. Твърдите, че действате от името на лейди Ева. Упълномощен ли сте от нея да приемете моите условия?

— А какви са вашите условия?

— Седем хиляди лири.

— А ако не се съгласим?

— Уважаеми господине, за мен е твърде тягостно да говорим за това. Но ако сумата не бъде изплатена до четиринайсети, разбира се, и дума няма да може да стане за сватба на осемнайсети.

При тези думи непоносимата му усмивка стана още по-мазна.

Холмс се замисли известно време.

— Имам чувството — най-сетне каза той, — че вашата увереност отива твърде далеч. Аз, разбира се, съм запознат със съдържанието на въпросните писма. Моята доверителка, естествено, ще постъпи, както я посъветвам. Ще ѝ препоръчам да разкаже всичко на бъдещия си съпруг и да разчита на неговото великодушие.

Милвъртън се подсмихна злорадо.

— Вие очевидно не познавате графа — каза той.

От разстроеното лице на Холмс ми стана ясно, че добре познава графа.

— Какво толкова лошо има в тези писма? — попита той.

— Те са смели... много смели — отвърна Милвъртън. — Младата дама е написала великолепни писма, само че, мога да ви

уверя, граф Доувъркърт няма да ги оцени по достойнство. Както и да е, ако сте на друго мнение, по-добре да приключваме. Въпросът е чисто делови. След като смятате, че ще бъде в интерес на вашата доверителка тези писма да попаднат в ръцете на графа, наистина би било глупаво от ваша страна да платите толкова за тях.

При тези думи той стана и взе палтото си.

Лицето на Холмс посивя от гняв и огорчение.

— Почакайте малко! — каза той. — Много бързате. Разбира се, от наша страна ще бъдат положени всички усилия да се избегне скандалът предвид на деликатното положение.

Милвъртън се отпусна отново в креслото.

— Сигурен бях, че ще видите нещата в тази светлина — измърка той.

— В същото време — продължи Холмс — лейди Ева не е богата жена. Уверявам ви, че и две хиляди лири ще я разорят, а сумата, която посочихте, съвсем не е по силите ѝ. Затова ви моля за по-умерени искания и да върнете писмата на цената, която ви предложих, като смея да ви уверя, тя е най-високата, която можете да получите.

Милвъртън се усмихна още по-широко и в очите му проблеснаха закачливи пламъчета.

— Известно ми е, че това, което ми казахте за състоянието на младата дама, е вярно — любезно заговори той. — Но не бива да забравяме, че сватбата на лейди Ева предоставя изключително удобен случай на нейните приятели и роднини да направят нещо за нея. Вероятно те дълго ще се колебаят какъв сватбен подарък би бил най-подходящ. Постарайте се да им обясните, че тази тъничка връзка с писма ще ѝ донесе много повече радост от всички свещници и чайни сервизи в Лондон.

— Невъзможно! — възрази Холмс.

— Боже мой, Боже мой, какво нещастие! — възкликна Милвъртън, измъквайки от джоба си обемист бележник. — Все повече се убеждавам, че напоследък нашите дами получават лоши съвети да не полагат никакви усилия за нищо. Вижте какво има тук — той измъкна някаква бележчица от един плик с герб. — Това принадлежи на... Е, все пак не бива да назовавам името до утре сутринта. Но точно по това време тази бележчица ще попадне в ръцете на съпруга на дамата. И всичко само защото въпросната дама няма да намери една

сумичка, която би могла да си набави само за час, като продаде истинските си диаманти и ги замени с фалшиви. Жалко наистина! Освен това спомняте ли си как внезапно бе развален годежът между почитаемата госпожица Майлс и полковник Доркинг? Само два дни преди сватбата в „Морнинг пост“ се появи съобщение за това. Защо ли? Направо да не повярва човек, но работата опираше до незначителна сума, някакви си дванайсет хиляди лири, които щяха напълно да уредят въпроса. Как да не ти е мъчно? А ето сега виждам, че и вие, човек на здравия разум, затъвате в дребни пазарлъци, когато бъдещето и честта на доверителката ви са заложи на карта. Изненадвате ме, господин Холмс.

— Казах ви самата истина — отговори Холмс. — Тя няма откъде да намери толкова пари. Струва ми се, че и за вас ще е по-добре да приемете сумата, която ви предлагам. Тя съвсем не е малка и не си струва да съсипвате живота на жената. Каква полза бихте имали?

— Грешите, господин Холмс. Ако историята се разчуе, това ще е изключително полезно за мен, макар и косвено. Имам осем, може би десет подобни случая. Заговори ли се в обществото колко сурово съм се отнесъл с лейди Ева, всички останали ще бъдат далеч по-благоразумни. Разбирате ли моята гледна точка?

Холмс скочи от стола си.

— Пази вратата, Уотсън! Не го пускай да излезе от стаята! А сега, сър, да проучим съдържанието на вашия бележник.

Милвъртън изприпка бързо като плъх, пресече стаята и залепи гръб на стената.

— Ех, господин Холмс, господин Холмс! — възкликна той, като разтвори сакото си и ни показа дулото на голям револвер, подаващ се от вътрешния му джоб. — Очаквах от вас нещо по-оригинално. Такива неща са ми се случвали доста често, но от тях никога нищо не е излизало. Трябва да ви предупредя, че съм въоръжен до зъби и че ни най-малко няма да се поколебая да си послужа с оръжие, след като законът е на моя страна. Пък и вашето предположение, че ще разнасям писмата с мен, е направо смехотворно. Никога не бих направил такава глупост. А сега, джентълмени, предстоят ми още няколко срещи тази вечер, а до Хампстед има много път.

Милвъртън пристъпи напред, взе си палтото и с ръка на дръжката на револвера се запъти към изхода. Грабнах облегалката на

един стол, но Холмс поклати глава и я пуснах. С поклон, усмивка и намигване Милвъртън излезе от стаята и не след дълго чухме как затръшна вратата на каретата си. След това се разнесе тропотът на колелата по улицата.

Холмс седеше неподвижно до камината, пъхнал ръце дълбоко в джобовете на панталоните си. Бе отпуснал глава на гърдите си, а погледът му се рееше в горящите въглини. Остана така неподвижен и безмълвен около половин час. После с вид на човек, взел решение, скочи от стола и отиде в спалнята. Не след дълго от там се появи млад занаятчия, наконтен с най-хубавите си дрехи, с козя брадичка и наперена походка. Този трудов човек запали глинената си лула от лампата и излезе на улицата.

— Скоро ще се върна, Уотсън! — подвикна ми той, преди да изчезне в нощта.

Стана ми ясно, че Холмс предприема решителни действия срещу Чарлс Огъстъс Милвъртън, но и насън не можех да си представя докъде ще доведат тези решителни действия и колко странни ще бъдат.

Няколко дни Холмс се връщаше и излизаше във всевъзможни часове на денонощието, все така нагизден в описаните вече одеяния, но освен забележката, че почти постоянно е в Хампстед и че не си губи времето напразно, не научих с какво се занимава. Накрая обаче една вечер, когато навън бушуваше буря, а вятърът фучеше и блъскаше в прозореца, той се върна от поредната си експедиция и като съблече колоритния си костюм, седна пред камината и се засмя сърдечно с обичайния си тих смях.

— Уотсън, едва ли ти изглеждам като човек, който възнамерява да свие семейно гнездо?

— Ами... всъщност не.

— Може би ще ти бъде интересно да научиш, че се сгодих.

— Скъпи приятелю! Приеми моите най-сърдечни поздрави...

— За прислужничката на Милвъртън.

— Боже Господи, Холмс!

— Трябваше да получа някои сведения, Уотсън.

— Налагаше ли се да стигнеш толкова далеч?

— Стъпката бе крайно необходима. Аз съм преуспяващ водопроводчик, наричам се Ескът. Всяка вечер излизах с госпожицата и си говорехме. Майчице мила, какви разговори бяха! Но, тъй или

иначе, научих всичко, което ми бе нужно. Вече познавам къщата на Милвъртън като петте си пръста.

— А госпожицата, Холмс?

Той сви рамене.

— Какво да се прави, драги Уотсън. Когато залогът е толкова висок, човек трябва да си изиграе картите по най-добрия начин. Освен това с радост ще те уведомя, че имам съперник, който не може да ме понася, и веднага щом ми види гърба, ще заеме мястото ми. Каква великолепна нощ е навън!

— Такова време ти харесва?

— Точно то ми трябва, Уотсън. Смятам нощес да ограбя дома на Милвъртън.

При тези думи, изречени отчетливо, с непреклонна решителност, дъхът ми спря и ме побиха студени тръпки. Както светкавицата мигновено откроява в нощта всичко, до най-малката подробност, така и аз на мига си представих всички възможни последици — разкриването, ареста, сгромолясването на една почтена кариера, позора и моя приятел, попаднал в лапите на отвратителния Милвъртън.

— За Бога, Холмс, опомни се! — извиках.

— Драги приятелю, обмислил съм нещата от всички страни. Никога не предприемам прибързани действия и не бих се решил да направя толкова опасна стъпка, ако съществуваше каквато и да е друга възможност. Нека разумно и трезво да обсъдим въпроса. Мисля, ще се съгласиш с мен, че от гледна точка на морала действията ми са оправдани и законни, при все че, формално погледнато, създават впечатлението за престъпление. Да ограбиш дома на Милвъртън, в случая е не повече от това да вземеш със сила бележника му, а ти беше готов да ми съдействаш за това.

Премислих нещата в тази светлина.

— Вярно е — съгласих се, — това е законно от гледна точка на морала, доколкото с действията си се стремим да вземем не нещо друго, а именно онова, с което той си служи за мръсните си и незаконни цели.

— Точно така. И след като е морално оправдано, остава единствено въпросът за риска, който поемам. Но ако човек е истински

джентълмен, едва ли ще му обърне чак толкова внимание, когато една дама отчаяно се нуждае от помощ.

— А ако изпаднеш в затруднение?

— Да, съществува известен риск. Но не виждам друг начин да получим писмата. Нещастната госпожица не разполага със средства, нито пък има близък, на когото да се довери. Срокът изтича утре и ако не успеем да вземем писмата тази нощ, чудовището ще изпълни закана си и ще ѝ съсипе живота. Тъй че трябва или да изоставя моята доверителка на произвола на съдбата, или да изиграя последната си карта. Между нас казано, Уотсън, това в известен смисъл е дуел между Милвъртън и моя милост. Както сам видя, при първата размяна на удари той получи надмощие, но чувството ми за достойнство, пък и репутацията ми ме задължават да се сражавам докрай.

— Е, това никак не ми харесва, но навярно така трябва да бъде — казах. — Кога тръгваме?

— Ти няма да идваш.

— В такъв случай и ти няма да ходиш — заявих. — Давам ти честната си дума — а аз цял живот съм държал на нея и никога не съм я нарушавал, — че още в този миг ще взема файтон и ще ида право в полицейския участък, където ще издам плановете ти, ако не ме вземеш със себе си.

— Но ти с нищо не можеш да ми помогнеш.

— Откъде знаеш? Не можеш да предвидиш какво ще се случи. Във всички случаи решението ми е категорично. И някои други освен теб държат на собственото си достойнство и на името си.

Отначало Холмс изглеждаше раздразнен, но лицето му бързо се проясни и той ме тупна по рамото.

— Добре, добре, скъпи приятелю, така да е. Толкова години живеем в една и съща квартира, не виждам защо накрая да не споделим и една и съща затворническа килия. Да си призная, Уотсън, винаги съм си мислил, че от мен би излязъл първокласен престъпник. Ето че сега ми се предоставя чудесна възможност в това отношение. Виж какво има тук!

Холмс измъкна от едно чекмедже спретнато кожено куфарче, отвори го и ми показа няколко блестящи инструмента.

— Първокласен набор за всеки взломаджия, последен писък на модата. Тук има специален никелиран лост за разбиване на врати,

елмаз за рязане на стъкло, шперцове и всевъзможни най-съвременни апашки приспособления, плод на напредъка на цивилизацията. А ето го и фенерчето ми. Всичко е в пълен ред. Имаш ли обувки, които да не вдигат шум?

— Имам едни за тенис с гумени подметки.

— Отлично! А маска?

— Мога да направя две от черна коприна.

— Както виждам, притежаваш вродена склонност към тези неща. Много добре, направи маските. Преди да излезем, ще хапнем нещо студено. Сега е девет и половина. В единайсет ще поемем към улица „Чърч“. От там до „Апълдор тауърс“ са петнайсет минути пеш. Ще се заловим за работа още преди полунощ. Милвъртън спи непробудно. Ляга си точно в десет и половина. Ако имаме малко късмет, ще се приберем около два часа с писмата на лейди Ева в джоба.

Облякохме фракове, за да имаме вид на хора, връщащи се от театър. На улица „Оксфорд“ се качихме в един файтон и дадохме някакъв адрес в Хампстед. Там платихме на кочияша, закопчихме палтата си догоре, тъй като беше много студено и духаше пронизващ вятър, и тръгнахме по „Хийт“.

— Работата е много деликатна — каза Холмс. — Документите се пазят в каса в кабинета на Милвъртън, а от кабинета му се влиза в спалнята. Но, от друга страна, и той, като всички дебелаци, които обичат да си угаждат, спи дълбоко и непробудно. Агата, годеницата ми, каза, че в стаята на слугите се шегували, че господаря им с топ не можеш го събуди. Милвъртън има секретар, който предано бди над интересите му и не излиза от кабинета през целия ден. Затова се налага да действваме през нощта. Щом се стъмни, пускат едно зло куче, което до сутринта обикаля из градината. Последните две вечери идвах при Агата късно, та тя трябваше да заключва проклетото псе, за да мога да мина. А, ето я и къщата, онази голямата, там в дъното. Да минем през портата, а после направо между лавровите храсти. Мисля, че е най-добре да си сложим маските. Нали виждаш, никъде не свети и всичко е прекрасно.

С черните копринени маски заприличахме на двамина най-тъмни лондонски субекти. Промъкнахме се до тихата и мрачна къща. От външната страна я опасваше покрита веранда с няколко прозореца и две врати.

— Там е спалнята му — прошепна Холмс. — А тази врата води в кабинета. Най-добре ще е да минем оттук, но за жалост тя се затваря и с ключ, и с резе. Ако опитаме да я отворим, ще се вдигне адски шум. Да заобиколим оттук. Това е зимната градина, свързана с гостната.

Помещението беше заключено, но Холмс изрязва парче стъкло и превъртя ключа от вътрешната страна. Миг по-късно затвори вратата зад нас и в очите на закона вече бяхме престъпници. От влажния и топъл въздух на оранжерията, както и от тежкия омайващ аромат на екзотичните растения едва не се задушихме. Холмс ме хвана за ръка и бързо ме поведе в мрака край храстите, чиито клони докосваха лицата ни. Приятелят ми сам си бе изработил забележителна способност да вижда в тъмното. Без да пуска ръката ми, отвори някаква врата и аз разбрах, че сме се озовали в просторен салон, където до неотдавна някой бе пушил пура. Като се движеше внимателно покрай мебелите, Холмс отвори друга врата и я затвори след нас. Протегнах ръка и напипах няколко палта, висящи на стената. Разбрах, че сме в коридора. След още няколко крачки Холмс внимателно отвори следващата врата отдясно. Нещо се метна насреща ни и сърцето ми слезе в петите. Като разбрах, че е най-обикновена котка, замалко не се засмях на глас. В камината на стаята гореше огън и въздухът също бе наситен с тютюнев дим. Холмс влезе на пръсти, изчака да вляза и аз и предпазливо затвори. Намирахме се в кабинета на Милвъртън. В другия му край пред входа на спалнята висеше тежка завеса.

Огънят в камината пламтеше буйно и осветяваше помещението. Забелязах, че до вратата просветва ключ на лампа, но дори да нямаше опасност, електрическо осветление не ни трябваше. От едната страна на камината се виждаха други тежки завеси, закриващи еркерния прозорец, който бяхме зърнали отвън. На противоположната страна имаше врата за верандата. В средата на стаята стърчеше тапицирано с блестяща червена кожа кресло. Срещу него имаше голям шкаф за книги с мраморен бюст на Атина Палада отгоре. В ъгъла между шкафа за книги и стената бе поставена голяма зелена каса и пламъците от камината играеха по излъсканите ѝ медни дръжки. Холмс безшумно се прокрадна към нея и я огледа. След това се промъкна до вратата на спалнята, долепи ухо и внимателно се послуша. Отвътре не се чуваше звук. Тъкмо тогава ми хрумна, че нямаше да е лошо да си осигурим път за отстъпление през другата врата, затова отидох да я разгледам. За

мое удивление тя не беше заключена нито с ключ, нито с резе! Побутнах Холмс по ръката и той извърна маскираното си лице към нея. Видях, че се изненада не по-малко от мен.

— Това не ми харесва — прошепна той в ухото ми. — Не разбирам какво става. Във всеки случай не бива да губим време.

— Мога ли да бъда полезен с нещо?

— Да, стой до вратата. Ако чуеш някой да идва, пусии резето и ще се измъкнем, откъдето дойдохме. Ако пък се зададе човек откъм зимната градина и сме си свършили работата, ще излезем през вратата, а ако още не сме, ще се скрием зад завесите на прозореца. Разбра ли?

Кимнах и застанах до вратата. Първоначалното ми усещане за страх се бе изпарило и сега потръпвах от наслада, много по-силна от насладата, която бях изпитвал по времето, когато бяхме защитници на закона, а не негови нарушители. Възвишената цел на мисията ни, съзнанието, че сме движени от рицарски, а не от егоистични подбуди, както и недостойната фигура на нашия противник, всичко това подсилваше острия вкус на приключението. Не се чувствах ни най-малко виновен, напротив, изпитвах опияняваща радост, истинско ликуване от опасностите, които ни заобикаляха. С възхищение наблюдавах Холмс. Той отвори куфарчето с инструментите си и избра нужния със спокойната и съсредоточена прецизност на хирург пред сложна операция. Отдавна знаех, че отварянето на сейфове му е особено любимо занимание, и разбирах каква радост изпитва при възможността да си премери силите с това зелено и позлатено чудовище, с този дракон, който държеше заключен в своята паст доброто име на прекрасни дами. Като подръпна нагоре ръкавите на фрака си — палтото си бе оставил на креслото, Холмс извади два свредела, лост за разбиване на врати и няколко шперца. Стоях до вратата към коридора, без да изпускам от поглед другите две, готов да реагирам на всякаква изненада, макар че всъщност няхах никаква представа, какво бих правил, ако някой се появеше. Около половин час Холмс работи съсредоточено, оставяше един инструмент, вземаше друг, като боравеше с всеки от тях със силата и сръчността на опитен механик. Най-накрая чух изщракване, широката зелена врата се отвори и аз успях да зърна вътре няколко пакета с документи. Всеки бе пристегнат с канап, запечатан и надписан. Холмс извади един от пакетите, но на слабата светлина на огъня бе почти невъзможно да се

прочете каквото и да е и той извади фенерчето си. Опасно бе да палим електричеството, при положение че Милвъртън се намираще в съседната стая. Изведнъж Холмс вдигна глава, послуша се внимателно, после мигновено затвори вратата на касата, грабна палтото си, напъха инструментите по джобовете си и с един скок се скри зад завесите на прозореца, като ми направи знак да направя същото.

В мига, когато се озовах до него, разбрах какво беше разтревожило острия му слух. Някъде в къщата се чу шум. Вероятно в другия край на сградата се затръшна врата. После отмерени и глухи възтежки стъпки бързо се приближиха насам. Идваха по коридора. Спряха пред вратата на стаята. Вратата се отвори. Чухме рязко щракане, сякаш някой запали осветлението. После вратата се затвори и до обонянието ни достигна острият аромат на силна пура. Стъпките продължиха да се движат напред-назад, назад-напред, на метър-два от нас. Накрая креслото изскърца и шумът от стъпките замря. После някакъв ключ се превъртя в ключалка и се разнесе шумолене на хартия.

До този момент не бях посмял да надзърна, но сега леко раздалечих завесите пред себе си и надникнах през тесния процеп. Досетих се, че Холмс също иска да види какво става, защото почувствах как рамото му се притисна към моето. Съвсем близо до завесите точно отпред видяхме широкия закръглен гръб на Милвъртън. Очевидно всичките ни предположения за действията му бяха съвършено погрешни. Той изобщо не е бил в спалнята си, а през цялото време се е намирал в пушалня или билиардна в някое отдалечено крило на къщата, чиито прозорци не бяхме забелязали. Масивната му посивяла глава с лъскава плешивина се намираще току пред очите ни. Милвъртън се бе отпуснал в червеното кожено кресло с протегнати крака. От единия ъгъл на устата му стърчеше дълга черна пура. Беше облечен в полувоенна виненочервена куртка с черна кадифена яка. В ръката си държеше някакъв дълъг документ и докато го проучваше лениво, изпускаше кръгчета тютюнев дим. Удобната му поза и спокойните му жестове говореха, че за никъде не бърза и възнамерява да остане в кабинета дълго.

Почувствах как ръката на Холмс потърси моята и успокоително я стисна, сякаш искаше да ми каже, че владее положението и че нищо не го притеснява. Не бях сигурен само дали виждаше това, което ясно се

забелязваше от моето място, а именно че вратата на касата не бе затворена докрай и че Милвъртън всеки момент можеше да забележи това. Бях решил за себе си, че ако доловя в погледа му и най-малкия повод за тревога, ще изскоча внезапно, ще нахлузя палтото си върху главата му и ще го овържа с него, а останалото ще оставя на Холмс.

Но Милвъртън не вдигна глава. Бавно и спокойно проучваше документа, който държеше в ръка, и прелистваше страница след страница с прецизността на солиден адвокат. Е, помислих си, поне като приключи с четенето и с пурата, ще се прибере в спалнята си. Ала преди да бе привършил с което и да е от двете, се случи нещо неочаквано.

Забелязах, че на няколко пъти Милвъртън поглежда часовника си, по едно време дори се изправи и отново седна в креслото с нетърпелива гримаса. И през ум не ми минаваше, че би могъл да чака някого в този час, когато до ушите ми достигна слаб звук, идващ от верандата. Милвъртън пусна документа на писалището и остана неподвижен в креслото. Отново се чу същият звук, после някой почука тихо на вратата. Милвъртън се изправи и отиде да отвори.

— Ето ви и вас — каза той рязко. — Закъсняхте с половин час.

Това значи беше обяснението за отключената врата и нощното бдение на Милвъртън. Дочухме лекото шумолене на рокля. Бях затворил процепа между завесите, тъй като Милвъртън се бе обърнал с лице към нас, но сега не можах да се съдържа и се осмелих внимателно да надзърна. Домакинът отново бе заел мястото си в креслото, пурата стърчеше високомерно в ъгъла на устата му. Пред него, обляна в ярката електрическа светлина, се открояваше фигурата на висока и слаба жена. Воал покриваше лицето ѝ, а качулката на наметката ѝ бе пристегната около брадичката. Непознатата дишаше учестено и отривисто и цялото ѝ гъвкаво тяло потръпваше от силно вълнение.

— Както виждате, мила моя — промърмори Милвъртън, — заради вас наруших нощната си почивка. Надявам се да ме уверите, че поне е имало за какво. Наистина ли не можехте да дойдете по друго време?

Жената поклати отрицателно глава.

— Добре, щом не сте могли, не сте могли. Ако графинята действително е чак толкова ужасна господарка, сега имате възможност да си разчистите сметките с нея. За Бога, момиче, какво става с вас? Та

вие треперите цялата. И защо така? Сега май е по-добре! Хайде, съвземете се! Да се залавяме за работа, миличка.

Той извади някаква бележка от чекмеджето на писалището.

— Твърдите, че разполагате с пет писма, злепоставящи графиня Д'Албърт. Имате желание да ги продадете. Аз пък искам да ги купя. Дотук добре. Остава само да се споразумеем за цената. Естествено, ще трябва да проверя дали тези писма си струват парите. Ако са това, което казвате... Велики Боже, няма това сте вие?

Без да промълви и думичка, жената повдигна воала си и смъкна качулката. Срещу Милвъртън стоеше тъмнокоса красавица с правилни черти на лицето, разполовено от изящната дъга на носа. Гъстите черни вежди се открояваха над пламтящите очи, тънките устни бяха извити в зловеща усмивка.

— Самата аз — произнесе тя. — Жената, чийто живот съсипахте.

Милвъртън се разсмя, но гласът му потреперваше от страх.

— Бяхте прекалено упорита — каза той. — Защо ме принудихте да стигна до такива крайности? Смея да ви уверя, че ако зависеше от мен, не бих убил и муха. Но, миличка, нали човек трябва да си изкарва прехраната, така че какво можех да направя? Определих цена напълно по възможностите ви. Вие не пожелавате да платите.

— И изпратихте писмата на съпруга ми, нали? На най-благородния мъж, живял някога на тази земя, на човека, чиито връзки за обувки не бях достойна да завържа! Изпратихте му тези ужасни писма, а благородното му сърце не издържа и той се спомина. Спомняте ли си нощта, когато дойдох в този кабинет, плаках и ви молих за милост, ридаех и ви умолявах, помните ли как ми се изсмяхте тогава в лицето, както се опитвате да се изсмеете и сега, подъл страхливецо, само че този път ужасът ви сковава и дори не можете да помръднете устни. Да, разбира се, и през ум не ви е минавало, че някога ще ме видите отново тук, нали? Само че в онази нощ аз научих как мога да ви заваря сам. Ето ни сега на четири очи. Е, какво, Чарлс Милвъртън, имате ли какво още да кажете?

— Не си въобразявайте, че тъкмо вие ще ме изплашите — отговори той и се изправи. — Само да повиша глас, и слугите ми ще дотичат начаса и ще ви задържат. Но аз ще бъда снизходителен към вас, тъй като гневът ви е разбираем. Веднага напуснете стаята, вървете си и все едно че нищо не е било.

Но жената не помръдна от мястото си, ръката ѝ бе скрита под пелерината, а тя самата продължаваше да се усмихва зловецко.

— Повече няма да можете да съсипвате ничий живот, както сторихте с моя. Няма да измъчвате никого, както измъчихте мен. Ще избавя света от една отровна гадина. Този куршум е за теб, мръсно псе!... И този също!... И този!... И този!... И този!...

Непознатата бе извадила малък блестящ револвер и стреля няколко пъти в Милвъртън. Дулото беше на не повече от половин метър от гърдите му. Той се олюля, а сетне, задавяйки се в кашлица, се свлече на писалището, опитвайки се да се залови за разпилените документи. В следващия миг залитна и когато поредният изстрел го застигна, се строполи на пода.

— Вие ме убихте! — изхриптя той и замря.

Жената съсредоточено се взря в него и презрително подритна лицето му с ток. Погледна трупа още веднъж, но Милвъртън не помръдваше. Отново се разнесе шумоленето на дрехата ѝ, свеж нощен въздух нахлу в душното помещение и отмъстителката изчезна в мрака.

Никаква намеса от наша страна не би могла да помогне на този човек да избегне съдбата си, но докато жената изстрелваше един след друг куршумите в сгърченото тяло на Милвъртън, бях готов да му се притека на помощ; точно тогава обаче почувствах хладната и силна ръка на Холмс върху моята. Тутакси разбрах смисъла на това предупредително докосване. То означаваше: не е наша работа, правосъдието най-сетне застигна злодея, ние имаме наши собствени задължения и цели, които не бива да забравяме. Но щом жената изчезна от стаята, Холмс с бързи и безшумни стъпки се приближи до другата врата към коридора и превъртя ключа. В Същия миг из цялата къща се разнесоха гласове и шум от забързани стъпки. Револверните изстрели бяха разбудили всичките ѝ обитатели. С изключително самообладание Холмс се приближи до касата, грабна с двете си ръце от връзките писма в нея и ги хвърли в огъня. Продължи да прави това, докато касата се изпразни. Някой натисна бравата отвън и заблъска по вратата. Холмс огледа бързо стаята. На писалището, цялото опръскано с кръвта на Милвъртън, лежеше писмото — вестител на неговата гибел. Холмс го запрати в огъня при останалите документи. После измъкна ключа от външната врата, направи ми път да изляза, излезе и той и след това заключи.

— Насам, Уотсън, ще се прехвърлим през градинската стена. Не можех да си представя, че тревогата ще се разпространи толкова бързо.

Като се обърнах назад, видях, че всички прозорци на огромно то здание светят. Парадният вход бе отворен, по алеите тичаха хора. Цялата градина бе пълна с хора, а някакъв човек, забелязал бягството ни от верандата, се спусна по петите ни. Холмс, изглежда, познаваше всяка педя от градината и бързо и уверено напредваше между храсти и дървета. Следвах го по петите, а зад нас се чуваше тежкото дишане на преследвача ни. Пътят ни бе преграден от стената, висока близо два метра. Холмс се прехвърли без затруднение. Понечих да направя същото, когато ръката на нашия преследвач ме сграбчи за глезена. Освободих се с един ритник и се покатерих на покритата с натрошени стъкла стена. Паднах по лице в някакви храсти. В същия миг Холмс ми помогна да се изправя на крака и двамата побягнахме в огромните пространства на Хампстед. Струва ми се, че бяхме изминали около три километра, когато Холмс най-сетне спря и се ослуша. Зад нас цареше мъртва тишина. Бяхме се отървали от преследвачите си и се намирахме в безопасност.

На сутринта след тези забележителни събития вече бяхме закусили и пушихме първата си лула за деня, когато в скромната ни гостна въведоха господин Лестрейд от Скотланд ярд, много важен и внушителен.

— Добър ден, господин Холмс — поздрави той. — Добро утро. Мога ли да попитам дали сте много зает?

— Не толкова, че да не ви изслушам.

— Помислих си, че ако не сте ангажиран с нещо особено, бихте могли да ни помогнете в разследването на прелюбопитното произшествие, станало снощи в Хампстед.

— Господи Боже! — възкликна Холмс. — Какво се е случило?

— Убийство... Наистина забележително и крайно драматично убийство. Известно ми е колко живо се интересувате от подобни случаи, и ще ви бъда извънредно признателен, ако дойдете на „Апълдор тауърс“ и ни дадете някой от полезните си съвети. Не е обикновено престъпление. От известно време въпросният Милвъртън беше под наше наблюдение. Голям мошеник, между нас казано.

Известно ни беше, че притежаваше документи, с които изнудваше свързани с тях личности. Убийците са изгорили тези документи до един. Не е взета нито една ценна вещ, което ни навежда на мисълта, че престъпниците са хора от доброто общество и единствената им цел е била да се предотврати публичният скандал, който тези документи биха предизвикали.

— Престъпниците? — възкликна Холмс. — Значи не е бил един?

Били са двама. Замалко да ги заловят на местопрестъплението. Разполагаме със следи от стъпките им, както и с описанието им. Залагам десет срещу едно, че ще ги пипнем. Единият наистина е бил извънредно сръчен. Помощникът на градинаря замалко не е заловил втория, но след яростна схватка престъпникът се е измъкнал. Бил е среден на ръст мъж, добре сложен, с квадратна челюст и набит врат, с мустаци и маска на лицето.

— Звучи доста неопределено — промърмори Шерлок Холмс. — Така де, това би могло да е и описание на Уотсън!

— Вярно — съгласи се инспекторът, комуто тази идея се стори забавна. — Звучи съвсем като описание на Уотсън.

— Опасявам се, че не ще мога да ви помогна, Лестрейд — каза Холмс. — Работата е там, че аз познавах въпросния Милвъртън и го намирах за един от най-опасните хора в Лондон. Затова смятам, че съществуват престъпления, които не бива да попадат под ударите на закона и в известна степен оправдават личното отмъщение. Не, няма смисъл да спорим. Твърдо съм решил. Симпатиите ми изцяло са на страната на престъпниците, а съвсем не на страната на жертвата. Затова няма да се заема с този случай.

Холмс не каза и думичка за трагедията, на която бяхме станали свидетели, но ми направи впечатление, че през цялата сутрин бе умислен. С разсеяността си и реещия се поглед ми приличаше на човек, който напрегнато се опитва да си припомни нещо. Посред обяда той неочаквано скочи и извика:

— Дявол да го вземе, Уотсън, сетих се! Вземи си шапката! Идвай с мен!

Забързахме по улица „Бейкър“, а после и по „Оксфорд“ и се спряхме малко преди площад „Риджънт“. Там вляво на витрината на един магазин са изложени снимки на знаменитости и прочути красавици от наши дни. Очите на Холмс се спряха на една от тях и

като проследих погледа му, видях фотографията на царствена жена, облечена в рокля, подходяща за двореца, с висока диамантена диадема на благородната глава. Разгледах фино очертания нос, извитите вежди, изящно очертаната уста и волевата брадичка. Дъхът ми спря, когато прочетох прославеното от векове име на великия благородник и държавен мъж, чиято съпруга беше. Погледът ми срещна погледа на Холмс и когато отминахме витрината, той допря пръст до устните си.

ШЕСТТЕ ИМПЕРАТОРА

Не беше необичайно привечер да ни навести инспектор Лестрейд от Скотланд ярд, чиито посещения бяха добре дошли за Шерлок Холмс, тъй като му даваха възможност да следи какво става в главното управление на полицията. В замяна на новините, които ни носеше Лестрейд, Холмс бе винаги готов внимателно да изслуша подробностите от някой случай, по който детективът работеше в момента, и понякога се случваше, без активно да се намесва, да успее да подсказе хрумване или предположение, почерпано от собствените му огромни познания и опит.

Специално тази вечер Лестрейд се впусна в приказки за времето и вестниците, а после се умълча, пафкайки пурата си. Холмс проникателно го изгледа.

— Нещо интересно да ви е попадало напоследък? — попита той.

— Не, не, господин Холмс, нищо особено.

— Разказвайте тогава.

Лестрейд се засмя.

— Е, няма смисъл да отричам, господин Холмс, че всъщност *действително* ме гризе нещо. Само дето е толкова нелепо, че се поколебах да ви безпокоя за такава глупост. От друга страна, колкото и да е незначителна, историята несъмнено е странна, а пък нали си знам, че имате вкус към всичко извън обичайното. Според мен обаче случаят по-скоро е за доктор Уотсън, отколкото за вас.

— За някакво заболяване ли говорите? — попитах.

— За лудост, ето за какво. При това доста необикновена лудост! Не би си и помислил човек, че в наши дни някой е способен да изпитва такава ненавист към Наполеон I, че да разбива всяко негово изображение, което му се изпречи пред очите.

Холмс се отпусна обратно на стола си.

— Това не ме засяга — рече той.

— Именно. И аз така си казах. Само че щом въпросният индивид стигне до взлом, за да троши изображения, които не му принадлежат, случаят отново отпада от ръцете на лекаря и се връща при полиция.

Холмс надигна глава:

— Взлом ли! Ето че пак става интересно. Да чуем подробностите, ако обичате.

Лестрейд извади работното си тефтерче, за да си опресни паметта, и разлисти страниците.

— Доложили са за първия случай преди четири дни — започна той. — Станало е в магазина на Морс Хъдсън, продавач на картини и статуи на „Кенингтън роуд“. Помощникът му бил излязъл за малко от предното помещение, когато изведнъж чул страшен трясък, а като изтичал обратно, заварил гипсовия бюст на Наполеон, който стоял на тезгяха заедно с още няколко произведения, разбит на парчета на пода. Веднага се втурнал на улицата, ала макар неколцина минавачи да признали, че били забелязали някакъв мъж, който изхвърчал от магазина, помощникът не успял нито да види някого, нито да установи кой е бил негодникът. Приличало на поредната хулиганска проява, на която ставаме свидетели от време на време, и именно така било записано от дежурния полицаи. Цената на гипсовата отливка била не повече от няколко шилинга и цялата история изглеждала прекалено детинска, за да си струвало по-обстойно разследване. Вторият случай обаче, разиграл се едва снощи, се оказа по-сериозен, а също доста по-странен. Пак на „Кенингтън роуд“, само на неколкостотин метра от магазина на Морс Хъдсън, живее известният лекар доктор Барникот, който притежава една от най-големите медицински практики на юг от Темза. Домът и главната му приемна се намират на „Кенингтън роуд“, но има също хирургическо отделение и диспансер на „Долен Брикстън роуд“, на около три километра от там. Този доктор Барникот е възторжен почитател на Наполеон, цялата му къща е пълна с книги, картини и предмети, свързани с френския император. Преди известно време докторът купил от Морс Хъдсън две еднакви гипсови отливки от прочутия бюст на Наполеон, дело на френския скулптор Дьовин. Едната поставил във вестибюла в дома си на „Кенингтън роуд“, а другата сложил на полицата на камината в хирургията на „Долен Брикстън роуд“. Като слязъл за закуска тази сутрин обаче, доктор Барникот смаян установил, че през нощта някой е влизал с взлом в къщата, но не е задигнал нищо друго освен гипсовата отливка от вестибюла. Изнесъл е бюста навън и ожесточено го е разбил в градинския зид, под който го намерихме целия на парчета.

Холмс потри ръце:

— Изключително оригинално.

— И аз реших, че ще ви хареса. Ала още не сте чули всичко. Доктор Барникот имал уговорен час в хирургията в дванайсет на обед и можете да си представите изумлението му, когато открил, че през нощта някой бил проникнал и там, а парчета от строшения втори бюст се въргали из цялата стая. Бил разбит на пух и прах, както си е стоял. И в двата случая не разполагаме и с най-дребната улика, която да ни насочи по следите на престъпника или душевноболния, сторил тази магария. Е, господин Холмс, това са фактите.

— Изглеждат извънредно необичайни, да не кажа гротескни. Двата бюста, разбити при доктор Барникот, свършено еднакви ли са с онзи, който е бил унищожен в магазина на Море Хъдсън? — попита Холмс.

— Всичките са правени от един и същ калъп.

— Този факт категорично опровергава теорията, че човекът, който разбива бюстовете, го прави под влияние на някаква ненавист срещу Наполеон изобщо. Като се вземе предвид колко стотици изображения на великия император има пръснати из Лондон, би било прекалено голямо съвпадение да се смята, че нашият неподбиращ иконоборец случайно започва с три копия на един и същ бюст.

— Така разсъждавах и аз — отвърна Лестрейд. — От друга страна, именно Морс Хъдсън снабдява с бюстове онзи край на Лондон и въпросните три са единствените, с които магазинът е разполагал от години насам. Затова, макар че, както казвате, в Лондон сигурно има стотици подобни статуи, твърде възможно е разбитите три бюста да са били единствените в този район. Някой местен фанатик ще започне именно с тях. Вие какво мислите, доктор Уотсън?

— Възможностите на манията са безпределни — отговорих. — Има едно състояние, което съвременните френски психолози наричат „идея фикс“ — на вид може да е безобидна дреболия, съпроводена с пълно душевно здраве във всяко друго отношение. Спокойно може да се предположи, че човек, който много е чел за Наполеон или чието семейство например по наследство е оцетено от голямата война, може да развие такава „идея фикс“ и под нейно влияние да се окаже способен на най-фантастични безчинства.

— Не става, скъпи ми Уотсън — поклати глава Холмс, — защото никакви дози от твоята „идея фикс“ не са в състояние да помогнат на твоя интересен луд да установи къде точно се намират бюстовете.

— Добре тогава, как си го обясняваш *ти* самият?

— Не се и опитвам да го обясня. Само отбелязвам, че в ексцентричните постъпки на въпросния господин се усеща известна методичност. Например във вестибюла на доктор Барникот, където шумът може да събуди цялото семейство, той изнася бюста да го разбие навън, докато в хирургията, където опасността да се вдигне тревога е по-малка, чупи отливката на място. Историята изглежда същинска дреболия, но въпреки това не смее да нарека незначително каквото и да е, като се сетя, че някои от най-класическите ми случаи са започвали възможно най-необещаващо. Сигурно си спомняш, Уотсън, че зловещата история със семейство Абърнети първоначално привлече вниманието ми със забележката, докъде бе потънал магданозът в маслото през един горещ летен ден. Затова не мога да си позволя да посрещна с усмивка трите ви разбити бюста, Лестрейд, и ще ви бъда безкрайно задължен, ако ме държите в течение за най-новия развой на този крайно необичаен низ от събития.

Развоят, който бе споменал приятелят ми, ни връхлетя много по-скоро и в далеч по-трагична светлина, отколкото бяхме предполагали. Още се обличах на следващата сутрин, когато на вратата на спалнята ми се почука и Холмс влезе с телеграма в ръка. Побърза да ми я прочете:

Елате незабавно, улица „Пит“ № 131, Кенсингтън.

Лестрейд.

— Какво се е случило? — попитах.

— Не знам, може би нищо особено. Ала подозирам, че историята със скулптурите продължава. Което означава, че нашият приятел бюстотрошачът е пренасочил дейността си към друг квартал на Лондон. Кафето е на масата, Уотсън, а долу ни чака файтон.

След половин час вече бяхме на улица „Пит“, спокойно място в тихи води съвсем близо до един от най-оживените потоци на лондонския живот. Номер 131 чинно стоеше на мястото си в цяла редица еднакви жилища, всичките с плоски фасади, достопочтени и съвършено неромантични. Когато приближихме, установихме, че покрай желязната ограда отпред са се навървили тълпа любопитни. Холмс подсвирна:

— Ей Богу! Този път е най-малкото опит за убийство. Нищо друго не може да задържи лондонското момче разносвач. Приведените рамене и проточеният врат на онзи приятел пък издават печата на насилие. А това какво е, Уотсън? Горните стъпала наскоро са изплакнати с вода, докато долните са сухи. Нищо, и бездруго има предостатъчно следи от стъпки! А, ето го и Лестрейд там на прозореца, скоро ще разберем за какво е всичко това.

Полицейският служител ни посрещна с много сериозно лице и ни въведе в дневната, където невъобразимо разчорлен възрастен човек по памучен халат развълнувано крачеше напред-назад. Представиха ни го като господин Хорас Харкър от Централния синдикат на печата, собственик на къщата.

— Пак тази история с императорите — каза Лестрейд. — Снощи ми се стори, че ви заинтригува, господин Холмс, затова реших, че може би ще искате да присъствате на място, след като нещата претърпяха такъв сериозен обрат.

— Обрат към какво?

— Към убийство. Господин Харкър, ще разкажете ли на тези господа какво точно се случи?

Мъжът с халата обърна към нас безкрайно посърналото си лице:

— Направо невероятно — рече той. — Цял живот събирам новини за другите, а сега, когато същинската новина сама похлопа на вратата ми, съм толкова объркан и притеснен, че не мога да вържа две думи на кръст. Ако бях дошъл като журналист, щях да взема интервю от самия себе си и щяха да ми отделят по две колони във всички вечерни вестници. А сега какво излиза? Раздавам безценен материал за случилото се и разправям всичко на кого ли не, източни се цяла върволица, без сам да мога да се възползвам от това. Чувал съм обаче името ви, господин Холмс, и стига да ми обясните тази необичайна

история, ще бъде възнаграден за неволите да ви разкажа какво се случи.

Холмс се настани удобно и се приготви да го изслуша.

— Явно всичко се върти около онзи бюст на Наполеон, който купих преди около четири месеца за същата тази стая, в която се намираме сега. Взех го евтино от магазина на „Братя Хардинг“, на две крачки от станцията на метрото на „Хай стрийт“. Върша голяма част от журналистическата си работа нощем и често пиша до зори. Така беше и днес. Седях си в бърлогата, закътана горе в другия край на къщата, когато някъде към три след полунощ почти със сигурност ми се стори, че чувам нещо долу. Заслушах се, но тъй като шумът не се повтори, заключих, че е дошъл отвън. Не бяха минали и пет минути обаче, когато внезапно ме оглуши ужасяващ рев — най-страшният вик, който съм чувал някога, господин Холмс. Ще кънти в главата ми до сетния ми ден. За миг останах на стола си вцепенен от ужас. После грабнах ръжена и изтичах долу. Когато влязох в стаята, заварих прозореца широко отворен и веднага забелязах, че бюстът от полицата на камината е изчезнал. Защо някой обирджия ще вземе да краде тъкмо такова нещо, определено надминава разбиранията ми, тъй като скулптурата е най-обикновена гипсова отливка и няма абсолютно никаква истинска стойност. Сами виждате, че с един дълъг разкрач всеки може да прескочи от отворения прозорец до стъпалото пред главния вход. Очевидно именно така бе сторил и крадецът, затова заобиколих и отворих входната врата. Излязох в мрака и едва не се препънах в проснатия отпред мъртвец. Втурнах се обратно да взема свещ и го видях, горкият нещастник, гърлото му беше прерязано, а всичко наоколо бе плувнало в кръв. Лежеше по гръб със свити колене и зловещо зинала уста. Сигурно ще ме преследва и насън. Успял съм само да надуя полицейската си свирка и после явно съм припаднал, защото не помня нищо друго, докато не се свестих в антрето, а над мен се беше надвесил някакъв полицаи.

— И кой е убитият? — попита Холмс.

— Няма нищо, по което да си отговорим на този въпрос — отвърна Лестрейд. — Ще видите тялото в моргата, но засега с нищо не ни е помогнало. Висок мъж, загорял, много силен, на не повече от трийсет години. Бедно облечен, но въпреки това няма вид на работник. В локва кръв до него намерихме сгъваем нож с костена дръжка. Дали

убийството е било извършено с него, или е бил на убития, още не знаем. По дрехите му нямаше никакво име, нищо не открихме и в джобовете му освен една ябълка, малко канап, карта на Лондон за един шилинг и тази снимка. Вижте я.

Очевидно беше моментална снимка, направена с малък фотоапарат. От нея ни погледна напрегнато маймунесто лице с гъсти вежди и някак особено издадена напред долна челюст, като муцуната на бабуин.

— А бюстът? — попита Холмс, след като внимателно проучи снимката.

— Научихме нещо тъкмо преди да дойдете. Намерили са го отпред в градината в една запустяла къща на „Кемпдън хаус роуд“. Разбит на парчета. Тъкмо отивам да го видя. Ще дойдете ли и вие?

— Непременно. Само да хвърля един поглед наоколо — отвърна Холмс, зает да изследва килима и прозореца. — Този човек или има много дълги крака, или усърдно се занимава с активна физическа дейност. С този вход към мазето отдолу не е било проста работа да се стигне до перваза и да се отвори прозорецът. На връщане е било относително лесно. Ще ни придружите ли, за да погледнете останките от бюста, господин Харкър?

Безутешният журналист се бе настанил на бюрото.

— Трябва да се опитам да изцедя нещо — отвърна той, — макар да не се съмнявам, че първите издания на вечерните вестници вече са пуснали всички подробности. Такъв ми бил късметът, няма що! Помните ли, когато се срути трибуната в Донкастър? Е, аз бях единственият журналист, лично присъствал на произшествието, а само моят вестник остана без материал за събитието, тъй като бях прекалено разтърсен, за да пиша. Сега пък ще изпусна убийство, извършено на собствения ми праг.

На излизане от стаята чухме как перото му настървено заскърца върху хартията.

Бяха намерили разбития бюст само на неколкостотин метра от къщата. Там за пръв път зърнахме изображението на великия император, което, изглежда, пробуждаше такава неистова и гибелна ненавист в душата на непознатия. Бюстът се беше пръснал на парчета по тревата. Холмс вдигна няколко и внимателно ги разгледа. Съдейки

по напрегнатото му лице и целенасочените му действия, бях убеден, че най-сетне е попаднал на следа.

— Е? — попита Лестрейд.

Холмс сви рамене:

— Още сме много далеч. Въпреки това обаче... въпреки това има няколко показателни факта, на които да се опрем. В очите на нашия странен престъпник тази дреболия, този нищо и никакъв бюст е бил по-ценен от човешки живот. Това е първият момент. Вторият е извънредно необичайното обстоятелство, че не е разбил бюста нито в къщата, нито непосредствено отвън — ако приемем, че единствената му цел е била да го счупи.

— Сблъсъкът с другия го е подплашил и го е принудил да си плюе на петите. Едва ли е осъзнавал какво върши.

— Възможно е да е така. Искам обаче изрично да ви обърна внимание на разположението на къщата, чиято градина е избрал, за да счупи бюста.

Лестрейд се огледа.

— Къщата е празна, знаел е, че в градината няма кой да го безпокои.

— Така е, но по пътя насам е подминал друга празна къща малко по-нагоре. Защо не го е счупил там, след като е очевидно, че с всяка следваща крачка е нараствала опасността някой да го срещне с бюста в ръце?

— Предавам се — призна Лестрейд.

Холмс посочи уличния фенер над главите ни:

— Тук е можел да вижда какво прави, а там — не. Това е причината.

— Бога ми, наистина! — възкликна детективът. — Сега като се замисля, бюстът на доктор Барникот беше разбит недалеч от червения му лампион. Чудесно, господин Холмс, но какво да правим с този факт?

— Да го запомним и да го прошнуроваме. Може по-късно да се натъкнем на нещо друго, с което се връзва. Какво предлагате да предприемем сега, Лестрейд?

— Според мен най-практичният подход ще бъде да установим самоличността на убития. Надали ще е особено трудно. Разберем ли кой е и кои са съучастниците му, ще успеем да научим какво е правил

на улица „Пит“ снощи, а също кой го е пресрещнал и убил на прага на господин Хорас Харкър. Не смятате ли?

— Несъмнено. Въпреки това аз не бих подхванал случая тъкмо от там.

— Защо, вие как бихте постъпили?

— Не, не, в никакъв случай не искам да ви влияя. Предлагам вие да тръгнете по вашия път, а аз — по моя. После ще сравним и взаимно ще допълним бележките си.

— Много добре — прие Лестрейд.

— Щом се връщате на улица „Пит“, може би ще видите отново господин Хорас Харкър. Кажете му от мое име, че почти съм си съставил мнение по случая и че със сигурност снощи в дома му е нахлул опасен и кръвожаден луд, внушил си, че е Наполеон. Ще му бъде от полза за статията.

Лестрейд се облещи:

— Нима сериозно мислите така?

Холмс се усмихна:

— Не, нали? Може би сте прав. Ала съм убеден, че подобно нещо ще заинтригува господин Хорас Харкър и абонатите на Централния синдикат на печата. А сега, Уотсън, чака ни дълъг и натоварен ден, както ми се струва. Ще се радвам, Лестрейд, ако така наредите нещата, че ви бъде удобно да се срещнем в шест вечерта у дома на улица „Бейкър“. Дотогава бих искал да задържа снимката, която сте намерили в джоба на убития. Може би ще се наложи да ви помоля за съучастие и съдействие в една малка експедиция, която ще трябва да предприемем тази нощ, ако брънките на разсъжденията ми се окажат верни. Довиждане засега и късмет!

Двамата с Шерлок Холмс отидохме пеша до магазина на „Братя Хардинг“ на „Хай стрийт“, откъдето беше купен бюстът. Един млад помощник обаче ни осведоми, че господин Хардинг го няма и ще си дойде чак следобед, а той самият не можеше да ни даде необходимите сведения, тъй като работеше там отскоро. По лицето на Холмс се изписа ядно разочарование.

— Е, не може да искаме всичко да се нареди, както на нас ни изнася, Уотсън — рече той накрая. — Щом господин Хардинг няма да се върне по-рано, значи ще се наложи да го потърсим пак следобед. Както несъмнено си се досетил, опитвам се да проследя бюстовете до

първоизточника, за да разбере дали няма нещо особено, което да обясни забележителната им съдба. Да навестим тогава господин Морс Хъдсън от „Кенингтън роуд“ и да видим дали той няма да хвърли известна светлина върху всичко това.

Един час с файтон ни отведе до магазина за картини. Собственикът се оказа дребен набит човечец с червендалесто лице и пиперлив нрав.

— Точно така, господине. На самия ми тезгях — заяви той. — За какво плащаме налози и данъци, питам аз, щом някакъв си разбойник може да ми влезе в магазина и да изпотроши стоката. Да, господине, лично аз продадох двете отливки на доктор Барникот. Заговор на nihilistите, аз така го виждам. Само анархист може така да обикаля и да троши статуи. Червени републиканци, така им викам аз. Откъде съм взел статуите? Не виждам какво общо има това. Добре де, щом толкова настоявате, взех ги от „Гелдър и ко“, на улица „Чърч“ в Степни. Фирмата им е добре известна в нашия занаят, има вече дваисет години. Колко бяха? Три бяха, два и един прави три, двата на доктор Барникот и онзи, дето го счупиха посред бял ден на собствения ми тезгях. Дали познавам човека на снимката? Не, не го познавам. Не, чакайте, познавам го. Ами че това е Бепо. Италианец, работеше на парче, доста полезен ми беше в магазина. Биваше го малко като резбар, можеше да прави позлата и рамки, че и всякакви други работи. Напусна миналата седмица и оттогава не съм го чувал. Не, нито го знам откъде е дошъл, нито накъде е отишъл. Нищо не мога да кажа срещу него, докато работеше тука. Напусна два дни преди да разбият бюста.

— Е, няма какво повече да очакваме от Морс Хъдсън — рече Холмс, когато излязохме от магазина. — Този Бепо е общият знаменател и в Кенингтън, и в Кенсингтън, така че си струваше да пропътуваме дваисет километра. А сега, Уотсън, да вървим в „Гелдър и ко“ в Степни, първоизточник и родно място на бюстовете. Ще се изненадам, ако от там не изскочи нещо.

Пред очите ни стремително прелетя маншетът на модерен Лондон — хотелиерският Лондон, театралният Лондон, литературният Лондон, търговският Лондон и накрая морският Лондон, докато стигнахме до крайречно градче с население стотина хиляди души, където евтините жилища се къпеха в пот и смрад, подслонили изметта на Европа. Именно тук на една широка улица, някога обиталище на

заможни търговци от Сити, намерихме ваятелската работилница, която търсехме. Отпред имаше голям двор, пълен със зидани паметници. Вътре попаднахме в огромно помещение, където петдесетина работници ваеха и дялкаха статуи. Управителят германец, едър блондин, ни прие любезно и ясно отговори на всички въпроси на Холмс. При справката с регистрите се установи, че от мраморното копие на Наполеоновия бюст, изработен от Дъовин, са извадени стотици отливки, но специално трите, изпратени на Морс Хъдсън преди около година, са били половината партида от шест бройки, като останалите три са били доставени на „Братя Хардинг“ от Кенсингтън. Нямаше никаква причина тези шест да се отличават по нещо от всички останали. Германецът не можеше да си представи защо някой би искал да ги унищожи — всъщност дори се изсмя на подобно предположение. Цената им на едро била шест шилинга, но търговците на дребно можели да вземат по дванайсет или дори повече. Отливката се правела от два калъпа, по един за всяка половина на лицето, като после двата гипсови профила се слепвали, за да се получи целият бюст. Изработвали ги обикновено италианци в същото помещение, където се намирахме. Изнасяли готовите бюстове на една маса в коридора да изсъхнат и после ги прибирали на склад. Само толкова можеше да ни каже.

Снимката обаче произведе забележително въздействие върху управителя. Лицето му се зачерви от гняв, а веждите му се свъсиха над тевтонски сините очи.

— Този обесник ли! — викна той. — Да, познавам го, и още как. Винаги сме били такава уважавана фирма, единствения път, когато сме си имали работа с полицията, беше заради този негодник. Беше преди повече от година. Бил наръгал с нож някакъв друг италианец на улицата, а после се втурна в ателието с полиция по петите му, именно тука го хванаха. Бепо, така се казваше, второто му име хич и не го научих. Така ми се пада, щом наемам хора с такова лице. Но пък беше добър работник, един от най-добрите.

— Колко му дадоха?

— Другият оживя, така че се отърва само с година. Не се и съмнявам, че вече е на свобода, но не смее да си покаже носа тук. При нас работи някакъв негов братовчед, предполагам, че той може да ви каже къде е.

— Не, не — възкликна Холмс, — нито дума на братовчед му, умолявам ви. Работата е изключително важна и колкото повече напредваме, толкова по-важна ми се струва. Докато проверявахте в регистъра за продажбата на онези бюстове, забелязах датата — 3 юли миналата година. Можете ли да си спомните кога арестуваха Бепо?

— Мога да ви кажа приблизително по платежната ведомост — отвърна управителят. — Да — продължи, след като отгърна още няколко страници: — Платили сме му за последно на двайсети май.

— Благодаря — рече Холмс. — Мисля, че повече няма защо да отнемаме от времето и търпението ви — и с едно последно предупреждение, че не бива да споменава нито дума за издирванията ни, двамата отново се насочихме на запад.

Следобедът бе доста превалял, когато най-сетне успяхме да хапнем набързо в един ресторант. Новинарски плакат на входа гласеше: „Злодеяние в Кенсингтън. Убийство в умопомрачение“, а съдържанието на вестника говореше, че господин Хорас Харкър все пак е успял да отпечата материала си. Цели две колонки бяха заети с изключително сензационно и цветисто описание на случилото се. Холмс подпря страницата на поставката за оцета и олиото и прочете статията, докато се хранеше. На няколко пъти се изкиска.

— Чудесно, Уотсън — рече той. — Чуй това: *С удовлетворение можем да съобщим, че мненията по случая не се разминават, тъй като господин Лестрейд, един от най-опитните инспектори от официалното полицейско дознание, и добре известният експерт консултант господин Шерлок Холмс едновременно стигнаха до заключението, че гротескната поредица от събития, завършила така трагично, се дължи по-скоро на лудост, отколкото на умишлен престъпен замисъл. Няма друго обяснение на фактите освен душевно разстройство.* Печатът, Уотсън, е скъпоценна институция, стига да знае човек как да я използва. А сега, ако си свършил, да вървим пак в Кенсингтън да видим какво има да каже по въпроса управителят на „Братя Хардинг“.

Основателят на въпросното голямо тържище се оказа жив и поривист дребен мъж, много пъргав и чевръст, с бистра глава и словоохотлив език.

— Да, господине, вече прочетох дописките във вечерните вестници. Господин Хорас Харкър е наш клиент. Продадохме му бюста

преди няколко месеца. Поръчахме три еднакви от „Гелдър и ко“ в Степни. Вече и трите са продадени. На кого? Лесно ще ви отговоря, трябва само да проверя в тефтера с продажбите. Да, ето тук е записано. Един на господин Харкър, нали виждате, един на господин Джосая Браун от Лабърнъм лодж, „Лабърнъм вейл“, Чизуик, и един на господин Сандъфорд от „Долен Гроув роуд“ в Рединг. Не, не съм виждал човека на снимката. Трудно е да го забравиш, нали, господине, рядко съм срещал по-грозно лице. Дали имаме италианци при нас? Да, господине, няколко, работници и чистачи. Според мен действително могат да надникнат в тефтерите, ако поискат. Няма особена причина да държим книгите под око. Доста странна история, наистина, надявам се да ми съобщите, ако проучванията ви се увенчават с успех.

Холмс на няколко пъти си беше отбелязвал нещо от показанията на господин Хардинг и не беше трудно да видя, че е изключително доволен от развитието на нещата. Единственият му коментар обаче бе, че ако не побързаме, ще закъснеем за срещата с Лестрейд. Когато накрая пристигнахме на улица „Бейкър“, детективът наистина беше вече там — заварихме го да крачи нагоре-надолу, изгарящ от нетърпение. Важният вид, който си беше придал, издаваше, че и за него денят не е минал напразно.

— Е? — посрещна ни той. — Извадихте ли късмет, господин Холмс?

— Доста натоварен ден изкарахме, но не беше изцяло загубен — отвърна приятелят ми. — Говорихме както с двамата търговци на дребно, така и с производителя на едро. Сега вече мога да проследя пътя на бюстовете от самото начало.

— Пътят на бюстовете! — възкликна Лестрейд. — Е, господин Шерлок Холмс, вие си имате свои собствени методи и не съм аз този, който ще каже и дума срещу тях, но въпреки това ми се струва, че днес съм порботил по-добре от вас. Установих самоличността на убития.

— Наистина ли?

— И открих причината за престъпленията.

— Великолепно!

— Един наш инспектор се е специализирал по Шафрановия хълм и италианския квартал. На врата на убития висеше някакъв католически символ, което заедно с оттенъка на кожата му ме наведе на мисълта, че е южняк. Инспектор Хил го разпозна начаса. Името му

е Пиетро Венучи, неаполитанец и един от най-големите главорези в Лондон. Свързан е с мафията, а както знаете, тя представлява тайно политическо общество, свикнало да налага решенията си с убийства. Сами виждате, че нещата започват да се изясняват. Най-вероятно и другият е италианец, също член на мафията. По някакъв начин е нарушил законите им и те са насъскали Пиетро по следите му. Вероятно снимката, която намерихме в джоба му, сочи кой е другият, за да не намушка не когото трябва. Проследява го, вижда го да влиза в къщата и го причаква отвън, а после двамата се сборичкват и в схватката той самият пада смъртоносно ранен. Е, как ви се струва това, господин Шерлок Холмс?

Холмс одобрително изръкопляска.

— Отлично, Лестрейд, направо отлично! — възкликна той. — Само не схванах съвсем как си обяснявате унищожаването на бюстовете.

— Бюстовете, та бюстовете! Тези бюстове направо не ви излизат от главата. В края на краищата това не е нищо, дребна кражба, да му дадат най-много шест месеца. Истинското разследване всъщност е свързано с убийството и, казвам ви, вече държа всички нишки в ръцете си.

— Каква е тогава следващата крачка?

— Много просто. Отивам заедно с Хил в италианския квартал, откривам мъжа от снимката и го арестувам за убийство. Ще дойдете ли?

— По-скоро не. Струва ми се, че има по-прост начин да постигнем целта си. Не мога да обещаая със сигурност, защото всичко зависи от... всичко зависи от нещо, което изцяло е извън властта ни. Ала храня големи надежди — всъщност залогът е две към едно, — че ако вие ни придружите тази вечер, ще мога да ви помогна да заловите престъпника.

— В италианския квартал?

— Не, струва ми се, че е по-вероятно да го открием в Чизуик. Ако тази вечер дойдете с мен в Чизуик, Лестрейд, обещавам да ви придружа утре в италианския квартал, забавянето няма да попречи. Сега мисля, че няколко часа сън ще се отразят добре на всички ни, тъй като предлагам да тръгнем най-рано в единайсет, а е малко вероятно да се приберем преди зазоряване. Останете да вечеряме заедно, Лестрейд,

и после сте добре дошъл да се разположите на дивана, докато стане време за тръгване. Междувременно, Уотсън, ще ми направиш голяма услуга, ако звъннеш спешно да дойде вестносец, тъй като трябва да изпратя едно писмо, а е важно да потегли веднага.

Холмс прекара вечерта заровен в папките със стари вестници, с които беше претърпан един от килерите на тавана. Когато най-сетне отново се появи, очите му тържествуващо сияеха, но не сподели с нас резултата от проучванията си. За себе си знам, че бях проследил стъпка по стъпка методите, превели приятеля ми през разнообразните криволици на този заплетен случай, и макар все още да не проумявах каква бе крайната цел, ясно разбирах, че Холмс очаква гротескния злосторник да извърши опит за покушение и върху другите два бюста, единият от които, както си спомнях, се намираше в Чизуик. Несъмнено целта на пътешествието ни бе да го заловим на местопрестъплението и нямаше как да не се възхитя на хитростта, с която приятелят ми беше подхвърлил погрешна следа във вечерните вестници, за да внуши на престъпника, че може безнаказано да продължи да осъществява кроежите си. Не се изненадах, когато Холмс ми препоръча да си извадя револвера. Той самият взе ловния си камшик с оловната тежест, който беше любимото му оръжие.

В единайсет пред вратата спря четириколка, която ни откара до някакво място от другата страна на моста Хамърсмит. Оставихме кочияша с нареждане да ни чака. Кратка разходка пеша ни отведе до усамотен път, обграден с приятни къщи, всяка от които се издигаше в собствен двор. В лъчите на уличния фенер на портала на една от тях прочетохме табелка, на която пишеше вила Лабърнъм. Обитателите й очевидно се бяха оттеглили за през нощта, тъй като цялата къща тънеше в мрак, с изключение на златистия полукръг над вратата, от който на градинската пътека струеше самотно замазано петно светлина. Дървената ограда, която отделяше двора от улицата, хвърляше отвътре плътна сянка, където тримата приклекнахме.

— Страхувам се, че ще чакаме дълго — прошепна Холмс. — Да благодарим на съдбата, че не вали. Опасявам се, че не бива дори да пушим, за да минава по-бързо времето. Все пак вероятността получим нещо в замяна на неволите си остава две към едно.

Будуването ни обаче се оказа далеч по-кратко, отколкото ни бе изплашил Холмс, при това свърши изключително ненадейно и

необичайно. Внезапно и без никакъв шум, който да ни предупреди, градинската порта се отвори и по пътеката се втурна жилав тъмен силует, пъргав и бърз като голяма маймуна. Шмугна се покрай светлината, която се изливаше над вратата, и изчезна в черните сенки на къщата. Последва дълга тишина, през която не смеехме да си поемем дъх, а после до ушите ни долетя тънко проскърцване. Някъде се отваряше прозорец. После отново задълго се възцари тишина. Мъжът се промъкваше из къщата. После зърнахме внезапния проблясък на затъмнен фенер. Очевидно онова, което търсеше, не беше там, защото след малко светлината проблесна през друга щора, преди да премине нататък.

— Да се промъкнем до отворения прозорец. Ще го пипнем на излизане — прошепна Лестрейд.

Ала преди да успеем да мръднем, мъжът се появи отново. Когато застана в треперливия ореол светлина, видяхме, че носи нещо бяло под мишница. Огледа се крадешком наоколо. Тишината откъм пустата улица му вдъхна увереност. Обърна се с гръб към нас, положи товара си на земята и в следващия миг чухме остър удар, последван от хрясък и трясък. Мъжът бе толкова погълнат от заниманието си, че изобщо не чу стъпките ни, докато се прокрадвахме по тревата отзад. Холмс се метна като тигър отгоре му, а двамата с Лестрейд го хванахме за китките и щрагнахме белезниците. Когато го преобърнахме, зърнах уродливо жълтеникаво лице с разкривени от ярост черти, впило злобен поглед в нас, и разбрах, че наистина сме заловили мъжа от снимката.

Холмс обаче насочи вниманието си не към задържания. Коленичил на прага на къщата, той най-внимателно изучаваше онова, което мъжът беше изнесъл от вътре. Беше бюст на Наполеон, същият като онзи, който бяхме видели сутринта — и също като него разбит на парчета. Холмс внимателно поднасяше парченцата едно по едно към светлината, но никое не се отличаваше по нищо от която и да е купчина натрошен гипс. Едва бе привършил с огледа, когато лампите в къщата светнаха, вратата се отвори и на прага застана самият собственик, добродушен кръгловат човек по риза и панталон.

— Господин Джосая Браун, предполагам? — попита Холмс.

— Същият, господине. А вие несъмнено сте господин Шерлок Холмс? Получих бележката, която ми изпратихте по спешния вестносец, и постъпих точно както ми казахте. Заключихме се и

зачакахме какво ще се случи. Много се радвам, че сте хванали негодника. Надявам се, господа, че ще влезете да се подкрепите малко.

Лестрейд обаче нямаше търпение да отведе затворника на сигурно място, така че само след няколко минути повикаха файтона и четиримата потеглихме обратно към Лондон. Пленникът ни не обелваше нито дума, само очите му злобно блестяха в сянката на сплъстената му коса, а веднъж, когато му се стори, че може да достигне ръката ми, зъбите му изщракаха като на прегладнял вълк. Останахме в полицейския участък достатъчно, за да разберем резултата от претърсването на дрехите му — нямало нищо друго освен няколко шилинга и кания с дълъг нож, по чиято ръкохватка личали обилни следи от наскоро пролята кръв.

— Няма страшно — рече на раздяла Лестрейд. — Хил познава цялата им пасмина, скоро ще научим името му. Ще видите, че теорията ми за мафията ще излезе вярна. Ала наистина съм ви безкрайно задължен, господин Холмс, за майсторското изпълнение, с което го пипнахте. Още не разбирам съвсем как го постигнахте.

— Страхувам се, че сме избрали твърде късен час за обяснения — отвърна Холмс. — Пък и остават една-две дреболии, с които още не сме приключили, а случаят е от онези, в които си струва да се отиде докрай. Смятам, че ако утре в шест ни посетите вкъщи още веднъж, ще бъда в състояние да ви убедя, че дори сега не осъзнавате напълно значението на този случай, макар определени моменти да го правят съвършено неповторим в историята на криминалистиката. Ако някога отново ти позволя да се изявиш като хроникьор на дребните проблеми, с които се занимавам, Уотсън, отсега предвиждам, че разказът за необичайното по рода си приключение с бюстовете на Наполеон ще вдъхне живец на литературните ти страници.

На следващата вечер Лестрейд пристигна с обстойни сведения за задържания. Изглежда, се казваше Бепо, второто му име не се знаеше. Бил добре познат нехранимайко в италианския квартал. Едно време бил талантлив скулптор и си изкарвал честно прехраната, но кривнал по лоши пътища и вече на два пъти бил лежал в затвора — веднъж за дребна кражба и веднъж, както вече ни беше известно, защото наръгал свой сънародник. Говорел отлично английски. Още не се знаело защо

унищожавал бюстовете, а той самият отказвал да отговаря на всякакви въпроси по случая. Полицията обаче бе успяла да установи, че е твърде възможно всичките статуи да са били дело на собствените му ръце, тъй като тъкмо за такава работа бил нает в „Гелдър и ко“. Холмс изслуша с учтиво внимание събраните сведения, повечето от които и без това знаехме, ала го познавах достатъчно добре, за да видя, че мислите му витаят другаде; долавях също някаква смесица от безпокойство и очакване под маската, която обикновено бе свикнал да показва. Накрая трепна на стола и очите му светнаха. Отдолу се беше чул звънец. След миг по стълбите отекнаха стъпки и икономката въведе възрастен господин със зачервено лице и посивели дълги бакенбарди, стигащи чак до брадичката. В дясната си ръка стискаше старомодна пътна чанта, която остави на масата.

— Тук ли е господин Шерлок Холмс?

Приятелят ми усмихнато се поклони:

— Господин Сандъфорд от Рединг, предполагам?

— Да, сър. Опасявам се, че малко закъснях, но разписанието на влаковете беше доста неудобно. Писахте ми ви във връзка с един бюст, който притежавам.

— Именно.

— Нося и самото писмо, в което казвате следното: „Много искам да се сдобия с копие от бюста на Наполеон, изработен от Дъовин, и съм готов да платя десет лири за отливката, която притежавате.“ Вярно ли е?

— Напълно.

— Писмото ви силно ме изненада, тъй като не можех да си представя откъде сте разбрали, че имам такъв бюст.

— Естествено е да се изненадате, но обяснението е много просто. Господин Хардинг от фирмата на „Братя Хардинг“ ми каза, че са продали последното копие именно на вас, и ми даде адреса ви.

— А, така ли било! А каза ли ви колко съм платил за него?

— Не, не спомена нищо.

— Вижте, аз съм честен човек, макар и не особено богат. Дадох за бюста само петнайсет шилинга и ми се струва редно да го знаете, преди да ви взема десет лири.

— Постъпката ви определено ви прави чест, господин Сандъфорд, но след като веднъж сам съм определил цената, не смятам

да я променям.

— Много достойно от ваша страна, господин Холмс. Ето, нося го, както ме помолихте — и той отвори чантата, а ние най-сетне видяхме на собствената си маса цял-целеничък двойник на бюста, който неведнъж вече бяхме съзирали разбит на парчета.

Холмс извади един лист от джоба си и сложи на масата банкнота от десет лири.

— Нали ще бъдете така любезен да се разпишете, господин Сандъфорд, в присъствието на тези свидетели. Бележката просто гласи, че ми прехвърляте всички права, които имате или сте имали върху бюста. Аз съм педантична душа, нали разбирате, а човек никога не знае накъде могат да се обърнат нещата. Благодаря, господин Сандъфорд — заповядайте, ето парите ви, и ви желая спокойна вечер.

Когато посетителят си отиде, действията на Холмс изведнъж приковаха вниманието ни. Той извади от чекмеджето чиста бяла покривка и я постла на масата. После сложи бюста точно в средата и здравата удари Наполеон по темето с тежкия си ловен камшик. Скулптурата се разлетя на парченца, а Холмс напрегнато се приведе над разпръснатите останки. Само след миг се изправи с тържествуващ вик, уловил в ръка малко парченце, в което нещо тъмно и кръгло се бе спекло като стафида в сладкиш.

— Господа — възкликна той, — позволете да ви представя прочутата черна перла на Борджиите.

Двамата с Лестрейд онемяхме за миг, а после в непресторен порив избухнахме в ръкопляскания като при добре изпипана развързка в театрална пиеса. По бледите страни на Холмс пропълзя лека руменина и той ни се поклони като маестро драматург, приемащ овациите на публиката. В такива моменти приятелят ми спираше да бъде онази разсъждаваща машина и издаваше човешката си слабост към възхищение и възторзи. Същата онази изключително горда и съдържана натура, която с презрение се отвърщаше от показната известност, бе способна да се трогне до дъното на душата от непресторената възхита и преклонение на приятел.

— Да, господа — рече той, — пред вас е най-прочутата перла в света и на мен се падна щастливата участ посредством низ от индуктивни разсъждения да проследя пътя ѝ от спалнята на принц Колона в хотел „Дарс“, където е изчезнала, до вътрешността на този

бюст на Наполеон, последния от шестте, произведени от фирмата „Гелдър и ко“ в Степни. Сигурно помните, Лестрейд, сензацията, която предизвика изчезването на тази скъпоценност, и напразните усилия на лондонската полиция да я намери. Дори мен самия ме потърсиха във връзка със случая, ала и аз не успях да хвърля светлина върху загадъчното произшествие. Подозренията паднаха върху камериерката на принцесата — италианка, за която се доказва, че има брат в Лондон, но не успяхме да установим никаква връзка помежду им. Камериерката се казваше Лукреция Венучи и изобщо не се съмнявам, че убитият преди две вечери Пиетро е бил именно неин брат. Свех внимателно датите в старите издания на вестниците и установих, че перлата е изчезнала точно два дни преда Бепо да бъде задържан за някакво нападение в работилницата на „Гелдър и ко“ тъкмо по времето, когато са били произведени въпросните бюстове. Сега ясно виждате в каква последователност са се развили събитията, макар че за вас, разбира се, те изглеждат в обратен ред в сравнение с пътя, който изминах аз самият. Перлата е била у Бепо. Може да я е откраднал от Пиетро, може да е бил негов съучастник или посредник между него и сестра му, за нас няма значение, кое от тези предположения е вярното. Важното е, че перлата е била именно у него, и то в момент, когато го е преследвала полицията. Втурнал се е към ателието, където е работел, знаейки, че разполага с броени минути, за да укрие скъпоценния трофей, ако не иска да го намерят при претърсването. В коридора са били оставени да съхнат шест гипсови отливки от бюста на Наполеон. Едната е била още мека. Умел занаятчия, Бепо мигновено е пробил малка дупчица в гипса, пуснал е вътре перлата и набързо е замазал отвора. Направо великолепно скривалище, там наистина не би могъл да я намери никой. Ала Бепо е бил осъден на цяла година затвор, а междувреме шестте бюста са се пръснали из Лондон. Нямамо е как да познае в кой от тях е съкровището. Можел е да провери само като ги разбие на парчета. Дори и да ги е раздрусвал, пак нямамо как да бъде сигурен, тъй като перлата като нищо може да е била прилепнала към мокрия гипс — както видяхте, всъщност така и станало. Бепо обаче не се е отчаял и е тръгнал по дирите на бюстовете с голямо упорство и находчивост. Чрез един свой братовчед, който работел при Гелдър, е открил кои търговци на дребно са купили бюстовете. Успял е да започне работа при Морс Хъдсън и така е налучкал следите на първите

три бюста. Перлата не е била в тях. Тогава с помощта на друг служител италианец е успял да установи къде са отишли останалите три. Първият се е оказал у Харкър, но там го е проследил бившият му съучастник, който го е обвинявал за изчезването на перлата, и в завързалата се схватка Бепо смъртоносно го е намушкал с ножа си.

— Щом му е бил съучастник, защо Пиетро е трябвало да разнася снимката му? — попитах аз.

— Очевидно за да може да го проследи, ако се наложи да разпитва други хора. Предположих, че след убийството Бепо ще предпочете по-скоро да ускори, отколкото да забави действията си. Опасявал се е, че полицията може да отгатне тайната му, затова бе логично да побърза от страх да не го изпреварят. Разбира се, нямаше как да се убедя, че не е намерил перлата при Харкър. Всъщност още дори не бях напълно сигурен, че е именно перла — ала беше очевидно, че търси нещо, тъй като беше подминал няколко къщи, за да разбие бюста там, където градината беше осветена от уличния фенер. Тъй като бюстът на Харкър беше един от последните три, шансовете перлата да не е била вътре бяха, точно както ви казах, две към едно. Оставаха още две отливки и беше очевидно, че ще опита първо с онази, която се намираще в Лондон. Предупредих обитателите на къщата, за да избегнем още една трагедия, тримата завардихме мястото и благополучната развързка не закъсня. По онова време вече бях установил със сигурност, че става дума за перлата на Борджиите. Името на убития свързваше двете престъпления. Оставаше един-единствен бюст, онзи в Рединг, и перлата трябваше да бъде там. Купих го от собственика във ваше присъствие и ето я пред очите ви.

За миг не продумахме нито дума.

— Виждал съм ви да се справяте с не един случай, господин Холмс — рече накрая Лестрейд, — но не си спомням някога да съм ви виждал по-майсторско изпълнение от днешното. Ние в Скотланд ярд не ви завиждаме, господине. Напротив, сър, гордеем се с вас и ако утре се отбиете да ни посетите, няма да намерите нито един човек, от най-възрастния инспектор до най-младия уличен полицаи, който с радост да не ви стисне ръката.

— Благодаря! — отвърна Холмс. — Благодаря! — докато се обръщаше, ми се стори, че никога не съм го виждал така дълбоко разчувстван от по-нежните човешки струни. Само след миг пред нас

отново стоеше студеният трезв мислител. — Прибери перлата в касата, Уотсън, и извади книгата по онова дело за фалшификациите на Конк-Сингълтън. Довиждане, Лестрейд. Ако пак се натъкнете на подобен дребен проблем, стига да ми е по силите, ще се радвам да ви помогна с някое и друго предположение за правилното му разрешаване.

ТРИМАТА СТУДЕНТИ

Това се случи през 1895 година, когато по стечение на известни обстоятелства, върху които сега няма да се спирам, се наложи господин Шерлок Холмс и моя милост да прекараме няколко седмици в един от нашите знаменити университетски градове. По време на престоя ни там стана едно не особено значимо, но крайно поучително произшествие, за което възнамерявам да разкажа сега. Разбира се, ще спестя всички подробности, които биха помогнали на читателя да се досети за колежа или за нещо относно личността на злосторника, тъй като биха били неуместни и оскърбителни. Една толкова неприятна история спокойно може да бъде оставена да потъне в забрава. Но ако се спазва необходимата дискретност, инцидентът би предоставил възможност да илюстрирам някои от забележителните качества на моя приятел. Ще положа всички усилия в разказа си да избегна всичко, което би помогнало на читателя да установи както точното място, така и действащите лица.

В онези дни бяхме наели мебелирани стаи недалеч от библиотеката, където Шерлок Холмс правеше своите проучвания върху древноанглийските грамоти, довели до толкова изненадващи резултати, че спокойно биха могли да станат предмет на някои от моите бъдещи разкази. И така, една вечер ни навести нашият стар познайник господин Хилтън Соумс, наставник и преподавател в колежа „Свети Лука“. Господин Соумс бе висок и кльощав, а по характер — нервен и избухлив. Отдавна знаех колко е нетърпелив и дори сприхав, но този път дотолкова не се владееше, та веднага стана ясно, че се е случило нещо съвсем необичайно.

— Господин Холмс, надявам се, ще можете да ми отделите няколко часа от скъпоценното си време. В „Свети Лука“ стана нещо извънредно неприятно и трябва да призная, че ако за късмет вие не се намирахте в града, просто нямаше да знам какво да правя.

— Понастоящем съм много зает и нямам никакво желание да се отвличам от заниманията си — отговори моят приятел. — Бих ви препоръчал настоятелно да се обърнете към полицията.

— Не, не, уважаеми господине, в никакъв случай, това е абсолютно невъзможно. Когато нещата попаднат в ръцете на закона, после не можем да ги спрем, дори да искаме, а в случая, с който имаме работа, най-важното е да се избегне скандалът, който би навредил на доброто име на колежа. Вашата дискретност е не по-малко известна от големите ви способности и в този смисъл вие сте единственият човек на този свят, който би могъл да ми помогне. Умолявам ви, господин Холмс, направете каквото е във възможностите ви!

Моят приятел в никакъв случай не ставаше по-сговорчив, когато беше далеч от любимата си квартира на улица „Бейкър“. Лишен от своите папки с изрезки от вестници, от химикалите си, както и от привичния домашен безпорядък, Холмс не се чувстваше добре. Той сви рамене в знак на пренебрежително съгласие. И нашият посетител забързано започна разказа си, като думите му се застъпваха една с друга, съпроводени с енергична жестикуляция. Ето какво ни разказа той:

— Трябва да ви кажа, господин Холмс, че утре е първият ден от изпитите за стипендията „Фортескю“. Аз съм един от членовете на изпитната комисия. Преподавам старогръцки, а първият изпит е тъкмо по този предмет. Кандидатите трябва да преведат доста голям откъс от непознат за тях текст, който за изпита се отпечатва на специална хартия, и, разбира се, ако кандидатът има възможност да го подготви предварително, ще е с огромно предимство пред другите. Поради тази причина полагаме големи усилия да запазим изпитния материал в тайна.

И днес следобед към три часа от печатницата ми донесоха коректурите на въпросния текст. Всъщност става дума за половин глава от Тукидид. Аз трябваше да го изчета много внимателно, тъй като не биваше да има нито една печатна грешка. В четири и половина още не бях свършил, но тъй като бях обещал на един приятел да прием заедно чай в кабинета му, се наложи да изляза. Оставих коректурите на бюрото си. Да съм отсъствал малко повече от час. Вие знаете, господин Холмс, че вратите в нашия колеж са от масивен дъб, като от вътрешната страна са тапицирани с дебело зелено сукно. Когато се прибирах, с удивление забелязах, че от ключалката на вратата ми стърчи ключ. В първия момент си помислих, че съм забравил моя, но като проверих в джобовете си, видях, че е на мястото си. Съществува

един-единствен дубликат, поне доколкото на мен ми е известно, и той се намира у моя прислужник Банистър. Този човек работи при мен близо десет години и почтеността му е извън всяко съмнение. Стана ясно, че това наистина е неговият ключ, тъй като е влязъл в стаята да ме пита дали ще искам чай, но на излизане от заплесия е забравил ключа си на вратата. Трябва да се е отбил там само няколко минути след като съм бил излязъл. В друг случай това едва ли щеше да има някакво значение, но в ден като днешния от тази небрежност произлязоха куп неприятни последици. Още щом погледнах писалището си, веднага разбрах, че някой е тършувал из книгата ми. Коректурите бяха на три продълговати ивици. Бях ги оставил една върху друга, а сега първата се търкаляше на пода, другата лежеше на малката масичка до прозореца, а третата си беше там, където я бях оставил.

Холмс за пръв път прекъсна нашия гост:

— Едната страница — на пода, втората — до прозореца, а третата — там, където сте я били оставили? — повтори той.

— Точно така, господин Холмс. Вие направо ме смайвате. Как се досетихте?

— Моля, продължете изключително интересния си разказ.

— За момент ми мина през ума, че Банистър си е позволил недопустимата волност да се ровичка из книгата ми. Обаче той категорично отрече да е пипал каквото и да е и аз съм склонен да му вярвам. Съществува и друга възможност — някой, минавайки оттам, е зърнал ключа на вратата и като е знаел, че не съм в стаята, е влязъл да хвърли едно око на изпитния текст. Става дума за много пари, тъй като стипендията е изключително щедра и човек с по-слаби скрупули не би се поколебал да поеме риска, за да си осигури предимство пред другите кандидати.

Банистър бе ужасно разстроен от случилото се. Той едва не загуби съзнание, когато установихме, че коректурите несъмнено са попаднали в чужди ръце. Сипах му малко бренди и го оставих в креслото да се посвести, докато аз внимателно огледам стаята. Не бе трудно да забележа, че неканеният гост бе оставил и други следи освен разбърканите книжа. На масичката до прозореца имаше стърготини от подострян молив. Там намерих и отчупено парче графит. Бе ясно като

бял ден, че негодникът толкова е бързал, докато е преписвал Тукидид, че си е счупил молива и се е наложило да го подостря отново.

— Прекрасно! — възкликна Холмс, чието добро настроение се бе възвърнало. Случаят очевидно го занимаваше все повече. — Имали сте късмет.

— Това не е всичко. Моето писалище е съвсем ново и е покрито с фина червена кожа. Готов съм да се закълна, а същото би направил и Банистър, че кожата бе съвсем гладка и без нито едно петънце по нея. А сега по нея ясно се виждаше разрез, дълъг не по-малко от осем сантиметра — не обикновена драскотина, а именно разрез. И не само това, върху писалището си намерих остатъци от някаква черна лепкава материя, подобна на глина, примесена със стърготини или нещо такова. Сигурен съм, че тези следи са оставени от човека, който е ровил в книгата. Не успях да открия нито следи от стъпки, нито никакви други улики, които биха могли да ни насочат към самоличността на злосторника. Вече бях загубил всякаква надежда, когато изневиделица ме споходи щастливата мисъл, че вие сте в нашия град, и без повече да се бавя, се запътих право при вас. Заемете се със случая, господин Холмс, помогнете ми! Разберете дилемата, пред която съм изправен. Или трябва да открия кой е влязъл в стаята ми, или изпитът трябва да бъде отложен, докато подготвим нов материал, а това няма да мине без задължителни обяснения. Така ще се вдигне страхотна шумотевица, която ще хвърли сянка не само върху нашия колеж, а и върху целия университет. Повече от всичко на света бих искал въпросът да се уреди без излишен шум.

— Ще ми бъде приятно да се заема със случая и да ви помогна, доколкото мога — каза Холмс, като се изправи и си облече палтото. — Трябва да призная, тази история предизвика интереса ми. Някой влизал ли е в стаята ви, след като ви донесоха коректурите?

— Да, младият Даулат Рас, един студент от Индия, чиято квартира е на същото това стълбище, се отби да ме попита за някои подробности около изпита.

— На който той също ще се явява?

— Именно.

— А коректурите на писалището ли ви бяха?

— Доколкото си спомням, още бяха навити на руло.

— А човек би ли могъл да се досети, че това са именно те?

— Много е вероятно.
— Някой друг да е влизал в стаята ви?
— Не.
— Някой да е знаел, че коректурите се намират при вас?
— Не, само печатарят.
— А Банистър, вашият прислужник.
— Не, разбира се, че не. Никой не знаеше.
— Къде е сега Банистър?
— Той, клетият, се чувстваше ужасно зле. Оставих го в креслото, докато дойде на себе си. Много бързах да стигна при вас.
— Вратата отключена ли оставихте?
— Преди да изляза, първо заключих коректурите.
— В такъв случай, господин Соумс, можем да направим извода, че ако вашият студент индиец не се е досетил, че видените от него навити на руло книжа са тъкмо коректурите с изпитния текст, то човекът, в чиито ръце са се озовали, е попаднал на тях съвсем случайно, без да има представа, че са тук.
— И на мен ми се струва така.
Холмс се усмихна загадъчно.
— Добре — рече той, — да вървим. Този случай не е по твоя вкус, Уотсън. За разрешаването му са необходими повече умствени, отколкото физически усилия. Все пак, ако имаш желание, ела с нас. А сега, господин Соумс, съм на ваше разположение!

Гостната на нашия познайник гледаше към старинния, покрит с мъх двор на стария колеж. Прозорецът бе удължен, нисък и с решетки. Една врата с готически свод отвеждаше към изроненото каменно стълбище. Жилището на преподавателя се намираше на приземния етаж. На горните етажи една под друга бяха стаите на трима студенти. Когато пристигнахме, започваше да се здрачава. Холмс се спря и внимателно огледа прозореца. После пристъпи до него, повдигна се на пръсти и като протегна врат, надзърна в стаята.

— Явно е минал през вратата. Не би могъл да влезе през прозореца. Той не се отваря, има само отвор за проветряване — каза нашият учен водач.

— Я гледай! — възкликна Холмс с немного приятна усмивка и погледна нашия придружител. — Е, ако тук няма какво повече да научим, да влезем вътре.

Преподавателят отключи вратата на стаята си и ни въведе. Двамата с него спряхме на прага, додето Холмс изучаваше килима.

— Няма никакви следи — заключи накрая той. — А и човек едва ли може да очаква друго, когато денят е сух като днешния. Вашият прислужник трябва да е дошъл на себе си. Казахте, че сте го оставили в креслото. В кое точно?

— В онова до прозореца.

— Да, до малката масичка. Вече можете да влезете. Приключих с килима. Сега да се заемем с масичката. Разбира се, не е трудно да се досети човек какво е станало тук. Някой е влязъл в стаята и страница по страница е пренасял коректурите от писалището на тази масичка до прозореца, защото от това място е можел да следи дали няма да се появите на двора, за да успее навреме да избяга.

— Всъщност не е могъл да ме види — вметна Соумс, — тъй като минах през страничната врата.

— Колко хубаво! Но той не е очаквал, че ще минете оттам, и се е надявал да ви забележи. Дайте да видя трите страници. По тях няма никакви отпечатащи от пръсти. Значи най-напред е взел първата и я е преписал. Колко време му е трябвало за тази работа дори, при положение че е използвал всевъзможни съкращения? Петнайсет минути, не по-малко. После е захвърлил страницата на пода и се е заловил със следващата. Сигнал е някъде към средата на втората, когато вие ненадейно сте се върнали и той е трябвало да изчезне незабавно. Толкова е бързал, че дори не е успял да сложи листовите на място, та да не разберете, че е бил там. Когато влязохте в стаята, не чухте ли някой да тича по стълбите?

— Не, доколкото си спомням.

— И така, непознатият е преписвал толкова припряно, че си е счупил молива, та се е наложило, както забелязахте, да го подостри отново. Много интересно, Уотсън. Моливът му не е бил от най-обикновените. Бил е доста дебел, с мек графит, а на цвят тъмносин. Името на производителя е било отпечатано със сребристи букви, но от него е останало не повече от четири сантиметра. Потърсете този молив, господин Соумс, и ще откриете престъпника. Ако добавя към

това, че вашият човек притежава голям и съвсем тъп нож, ето ви още една улика.

При тоя поток от сведения господин Соумс загуби ума и дума.

— За другите неща не е трудно да се досетя и аз — рече той, — но не мога да разбера как отгатнахте дължината на...

Холмс протегна към него малко парченце дърво, на което личаха буквите АН.

— Сега разбирате ли?

— Не, дори и сега не...

— Уотсън, винаги съм бил несправедлив към теб. Не само ти си толкова несъобразителен. Какво ли може да означава това АН? Очевидно краят на някаква дума. Нали знаем, че моливите, произведени от фирмата на Йохан Фабер, са най-разпространените. Следователно можем да предположим, че пред нас е остатък от молив, изработен тъкмо от тази фирма.

Той наклони масичката така, че електрическата светлина да осветява повърхността ѝ.

— Надявах се, че ако хартията, върху която е писал вашият посетител, е била достатъчно тънка, по полираната масичка са останали някакви следи. Само че не се вижда нищо. Струва ми се, че тук няма какво повече да научим. Сега да видим писалището. Тази топчица тук, предполагам, е от тъмната, подобна на тесто маса, за която ми споменахте. Виждам, че по форма донякъде прилича на пирамида, а в нея има вдлъбнатина. И както казахте, е примесена с остатъци от стърготини. Наистина е крайно любопитно! А колкото до разреза — кожата направо е съдрана. Започва със съвсем лека драскотина, а накрая се превръща в истинска дупка. Много съм ви задължен, че ми обърнахте внимание на този случай, господин Соумс. Тази врата накъде води?

— В спалнята ми.

— Влизали ли сте вътре, откак открихте, че някой е пипал коректурите?

— Не съм, направо при вас изтичах.

— Бих искал да поогледам набързо. Каква прекрасна старомодна стая! Ще бъдете ли така любезен да ме изчакате за минутка, докато хвърля едно око на пода? Не, нищо не забелязвам. А какво е това зад завесата? Там окачвате дрехите си. Ако на някой му се наложи да се

скрие в тази стая, това е най-подходящото място. Леглото е много ниско, а гардеробът твърде тесен. Надявам се, че там сега няма никой?

Холмс посегна към завесата. Като гледах колко е напрегнат и внимателен, разбрах, че очаква всякакви изненади. Но когато все пак я дръпна, зад нея не видяхме друго освен три-четири костюма на закачалки. Холмс се обърна и рязко се наведе към пода.

— Я гледай! — възкликна той. — Това какво е?

Имаше предвид малка пирамидка от тъмно маджуноподобно вещество, беше досущ като онази, която видяхме върху писалището в кабинета. Холмс я постави на разтворената си длан и я поднесе към светлината.

— Както виждате, господин Соумс, вашият посетител е оставил следи не само в гостната, но и в спалнята ви.

— А какво ли е търсил тук?

— Струва ми се, че е съвсем ясно. Вие сте се върнали внезапно, появили сте се не оттам, откъдето той е очаквал. Изневиделица чува стъпките ви пред вратата. Какво да направи при това положение. Грабва всичко, което би го издало, и се втурва да се скрие в спалнята ви.

— Боже Господи, господин Холмс, нима искате да кажете, че през цялото време, докато сме разговаряли с Банистър, негодникът е бил затворен в спалнята ми, без дори да подозирам.

— Така мисля.

— Може би съществува и друга възможност, господин Холмс. Не зная дали обърнахте внимание на прозореца в спалнята ми?

— Същите стъкла с метални плетеници, оловна рамка, на три отделни крила, едното на панти и достатъчно голямо, та през него да може да се промъкне човек.

— Точно така. И гледа към един ъгъл на двора, откъдето пък самият прозорец не се вижда добре. Непознатият спокойно е могъл да се вмъкне оттук, да остави следи, минавайки през спалнята, и накрая, като е разбрал, че вратата не е заключена, да избяга през нея.

Холмс нетърпеливо поклати глава.

— Да разсъждаваме по-практично — измърмори той. — Доколкото разбрах от думите ви, освен вас има и трима студенти, които използват това стълбище и обикновено минават покрай вратата ви.

— Да.

— И тримата ли ще се явяват утре на изпита?

— Да.

— Имате ли основание да подозирате някого от тях повече от другите?

Соумс се подвоуми:

— Въпросът е изключително деликатен. Никак не е лесно да обвиниш някого, без да имаш доказателства.

— Нека все пак чуем подозренията ви. За доказателствата ще се погрижа аз.

— В такъв случай с по няколко думи ще ви обрисувам всеки от тримата млади господа, които живеят в тези стаи. На най-долния етаж е Гилкрис, превъзходен студент и отличен спортист. Той играе в отборите на колежа по ръग्би и крикет, освен това е шампион по бягане с препятствия и дълъг скок. Прекрасен младеж. Баща му, печално известният сър Джеймс Гилкрис, се разори, залагайки на конни състезания. Моят студент остана без пукната пара, но е прилежен и трудолюбив. Мисля, че има голямо бъдеще. На втория етаж живее Даулат Рас, студентът от Индия. Той е тих, спокоен и донякъде неразгадаем като повечето индуси. Бих казал, че работи доста старателно, макар че тъкмо старогръцкият език е слабото му място. Даулат Рас е упорит и методичен. На последния етаж пък се помещава Майлс Макларън. Когато се захване за работа, цена няма — един от най-способните ни студенти изобщо, но за жалост този млад човек е безпътен, безпринципен и води разгулен живот. В първи курс замалко не го изключиха, защото се бе замесил в някаква отвратителна картаджийска разправия. През целия този семестър господинът мързелува и по всяка вероятност много се страхува от предстоящите изпити.

— Изглежда, вашите подозрения са насочени към него.

— Не бих се осмелил да твърдя такова нещо. Но от тримата за него мога най-малко да гарантирам.

— Да, разбирам, а сега, господин Соумс, да видим прислужника ви.

Банистър се оказа около петдесетгодишен мъж, дребен, блед, гладко избръснат, с посивяла коса. Още не се беше съвзел от неочакваното премеждие, нарушило спокойния ход на живота му.

Пухкавото му лице бе разтърсвано от нервни тръпки, а пръстите му не оставаха за миг на място.

— Банистър, разследваме тази пренеприятна история с коректурите — каза господарят му.

— Да, сър.

— Доколкото разбрах — обади се Холмс, — вие сте си забравили ключа на вратата.

— Така е, сър.

— Все пак не е ли странно, че това се е случило тъкмо в деня, когато в кабинета е имало толкова важни документи?

— Изключително неприятно, сър. Но и по-рано ми се е случвало да си забравям ключа там.

— Кога влязохте в стаята?

— Към четири и половина. Обикновено господин Соумс пие чай по това време.

— Колко време останахте в стаята?

— Щом видях, че господина го няма, веднага си тръгнах.

— Да сте поглеждали книжата върху писалището?

— Не, сър, разбира се, че не.

— А как стана така, че си оставихте ключа на вратата?

— Ръцете ми бяха заети с подноса с чая. Мислех после да се върна за ключа. Забравил съм.

— А вратата не се ли заключва автоматично?

— Не, сър.

— В такъв случай вратата е била отворена през цялото време?

— Да, сър.

— И всеки е могъл да излезе от стаята?

— Така е, сър.

— И вие много сте се разтревожили, когато господин Соумс се е върнал и ви е повикал?

— Да, сър. През дългите години, откакто съм на служба тук, такова нещо никога не се е случвало. Едва не загубих съзнание, сър.

— Разбирам. А къде точно бяхте, когато се почувствахте зле?

— Къде бях ли, сър? Ами ето тук, до вратата.

— Странно. Прилошало ви е, а сте седнали в креслото чак в другия ъгъл. Защо тъкмо в него, а не в някое друго?

— Не зная, сър. Просто трябваше да седна някъде, все едно къде.

— Според мен той едва ли си спомня какво точно е станало, господин Холмс. Изглеждаше много зле, направо ужасно.

— Когато господарят ви излезе, вие останяхте тук, така ли?

— За съвсем кратко време, минута-две. След това заключих вратата и си отидох в стаята.

— Имате ли някакви подозрения?

— О, сър, не се наемам да говоря такива неща. Не ми се вярва, че между джентълмените, които се обучават в този университет, ще се намери дори един, способен да извърши подобно нещо, за да се облагодетелства. Не, сър, не мога да повярвам в това.

— Благодаря ви, това е всичко — приключи разпита Холмс. — Всъщност имам още един въпрос. Да сте споменавали на някого от тримата млади джентълмени, при които служите, за настоящото произшествие?

— Не, сър, нищо не съм казвал.

— И не сте виждали никого от тях?

— Не, сър.

— Много добре. А сега, господин Соумс, да отидем да разгледаме двора.

В сгъстяващия се мрак над нас проблясваха трите осветени квадрата на прозорците.

— И трите пиленца са си в гнездата — отбеляза Холмс, поглеждайки нагоре. — Я виж ти! Какво е това? Единия май не го свърта.

Индиецът, чийто тъмен силует се открояваше зад пердето, крачеше бързо напред-назад из стаята.

— Ще ми се да поговоря и с тримата поотделно — рече Холмс. — Дали е възможно?

— Няма нищо по-лесно — отговори Соумс. — Това е най-старата постройка в колежа и никак не е чудно, че някой би желал да я посети. Да вървим, аз ще ви придружа лично.

— Само не споменавайте имена, моля ви! — напомни Холмс, когато почукахме на вратата на Гилкрисст.

Отвори ни висок строен светлокос младеж. Когато разбра каква е целта на посещението ни, любезно ни поздрави и ни покани в стаята. Вътре имаше някои наистина крайно любопитни образци на средновековните архитектурни орнаменти. Холмс бе толкова впечатлен

от един от тях, че настоя да ги скицира в бележника си и докато рисуваше, си счупи молива, та се наложи да поиска друг от нашия домакин. А накрая помоли за ножче, с което да подостри собствения си молив.

Същата прелюбопитна история се повтори и в стаята на индиеца. Той беше мълчалив, дребен на ръст младеж с гърбав нос, който ни наблюдаваше подозрително и несъмнено почувства голямо облекчение, когато архитектурните интереси на Холмс най-сетне бяха задоволени. Не можах да разбера дали при някое от тези две посещения Холмс попадна на уликата, която търсеше, но третата ни визита се оказа съвсем неуспешна. Вратата не само не се отвори при нашето почукване, а на всичкото отгоре иззад нея долетя поток отбрани ругатни.

— Пет пари не давам кои сте. Вървете на майната си! — чухме сърдития глас на домакина. — Утре имам изпит и не позволявам на никого да ми губи времето.

— Какъв грубиян! — изпъшка водачът ни, додето слизахме по стълбите, почервенял от яд. — Разбира се, той нямаше представа, че аз почуках на вратата му, но, така или иначе, поведението му е крайно нелюбезно, а при създадите се обстоятелства си е направо подозрително.

Холмс му отговори с най-неочакван въпрос:

— Ще можете ли да ми кажете колко точно е висок?

— Честно казано, господин Холмс, не мога да ви кажа точно. Повисок е от индиеца, но не чак колкото Гилкрисст. Предполагам, че е някъде към метър и седемдесет.

— Това е много важно — отбеляза Холмс. — Пожелавам ви лека нощ, господин Соумс.

Нашият водач извика от изненада и страх.

— За Бога, господин Холмс, нали няма да ме изоставите в такъв момент. Изглежда, не съзнавате в какво положение се намирам. Изпитът е насрочен за утре. Тази нощ трябва да предприема най-решителни мерки. Не мога да допусна този изпит да се проведе, при положение че част от материала е известна на някого от явяващите се. Трябва да намерим изход.

— Оставете нещата, както са си. Ще намина при вас утре сутринта и подробно ще обсъдим всичко. Възможно е дотогава да ми

хрумне някакъв план за действие. А дотогава не предприемайте нищо, абсолютно нищо.

— Съгласен съм, господин Холмс.

— И бъдете напълно спокоен. На всяка цена ще намерим начин да ви избавим от затруднението. Ще взема черната глина със себе си, както и стърготините от молива. Сега довиждане.

Когато се озовахме сред мрака, който се бе възцарил в двора, отново вдигнахме поглед към прозорците. Индиецът продължаваше да обикаля стаята си. Другите не се виждаха.

— Е, Уотсън, какво мислиш за тази история? — попита ме Холмс, когато излязохме на главната улица. — Всичко това прилича на някаква забавна играчка, на фокус с три карти, нали? Имаме трима души. Един от тях трябва да е виновникът. Хайде, избирай. Кой е според теб?

— Грубиянът от последния етаж, който ни обсипа с ругатни. От тях единствено той има лоша слава. Индиецът също ми се струва доста подозрителен. Защо кръстосва стаята си напред-назад през цялото време?

— В това няма нищо лошо. Много хора правят точно това, когато се опитват да научат нещо наизуст.

— Но той ни гледаше много особено.

— И ти щеше да гледаш по същия начин, ако куп непознати се изтърсят в стаята ти тъкмо когато се подготвяш за тежък изпит на следващия ден и ти е ценна всяка секунда. Не, не виждам нищо лошо в това. Както моливите, така и ножчетата за острене — всичко беше съвсем наред. Но онзи човек наистина ме озадачава.

— Кой точно?

— Банистър, прислужникът. Каква игра играе всъщност?

— Направи ми впечатление на напълно почтен човек.

— На мен също. И тъкмо това ме озадачава. Защо трябва на един напълно почтен човек да... Ето ти един голям магазин за канцеларски принадлежности. Ще започнем нашето разследване оттук.

В града имаше само четири подобни магазина, които предлагаха прилични стоки. Във всеки от четирите Холмс показваше остатъците от молива и се интересуваше дали при тях няма да се намери такъв. Във всеки от магазините му отговаряха, че въпросния молив може да бъде поръчан незабавно, но че рядко държат на склад точно такива

моливи, тъй като размерите им са съвсем различни от обичайните. Моят приятел не изглеждаше особено огорчен от неуспеха си и само сви рамене в знак на насмешливо примирение със съдбата.

— Нищо не излезе, драги Уотсън. Ето че най-надеждната и убедителна улика не ни доведе доникъде. Но честно казано, струва ми се, че ще намерим задоволително решение и без нея. Олеле, вече е почти девет, драги приятелю, а нашата хазайка спомена нещо за пресен грах към седем и половина. Виж какво, Уотсън, надявам се, че заради безкрайната ти привързаност към тютюна и вечното ти пренебрежение към часовете за хранене няма да се наложи да напуснем удобната си квартира и да ме повлечеш в бездните на порока. Във всеки случай не преди да сме разкрили ужасната мистерия на нашия възнервничък даскал, завения му прислужник и тримата амбициозни студенти.

През този ден Холмс не спомена повече нищичко по този въпрос, при все че подир нашия закъснял обяд дълго седя дълбоко замислен. В осем часа сутринта, тъкмо когато привършвах тоалета си, се появи в стаята ми.

— Хайде, Уотсън — подкани ме, — време е да тръгваме към „Свети Лука“. Ще можеш ли да изтраеш без закуска?

— Разбира се.

— Соумс няма да може да си намери място, докато не му представим някакво разрешение.

— А имаш ли да му кажеш нещо положително?

— Така ми се струва.

— Значи си стигнал до някакво заключение.

— Да, драги Уотсън, стигнах. Гатанката е разрешена.

— Открил си някакво ново доказателство?

— Точно така. Ненапразно съм се вдигнал от леглото още в шест часа сутринта. Най-малко два часа съм се трудил с пот на челото и изминах най-малко осем километра, за да попадна на него. Я виж какво има тук! — той разтвори ръката си.

На дланта му лежаха три малки пирамидки от черна мека глина.

— Как така, Холмс, нали вчера бяха само две.

— Третата се появи тази сутрин. Няма съмнение, че и третата е от там, откъдето са дошли първата и втората. Какво ще кажеш, Уотсън? Хайде сега да вървим да сложим край на мъките на нашия приятел Соумс.

Когато влязохме в жилището на нещастния преподавател, Соумс представляваше наистина окайваща гледка. Изпитът трябваше да започне след няколко часа, а той все още се разкъсваше между задължението да оповести фактите публично, предизвиквайки по този начин огромен скандал, и възможността тихомълком да остави мошеника да се състезава за толкова щедрата стипендия. Не го свърташе от вълнение и в мига, когато забеляза Холмс, се втурна към него с протегнати ръце.

— Слава Богу, най-сетне пристигнахте. Страхувах се, че сте загубили надежда и сте се отказали от случая. Какво да правя сега? Изпитът ще се проведе ли?

— Разбира се, ще се проведе на всяка цена.

— Оня негодник...

— Той няма да се яви.

— Знаете ли кой е?

— Струва ми се, че да. Ако не искаме тази история да излезе наяве, ще трябва ние самите да поемем функциите на нещо като военен трибунал. Соумс, ако обичате, седнете там! Уотсън, ти се намести тук. Аз ще се разположа в това кресло в средата. Струва ми се, че изглеждаме доста внушително, за да накараме виновника да се разтрепери от страх. А сега моля, позвънете за прислужника.

Банистър се яви тутакси и отстъпи крачка назад от изумление и страх, разбирайки, че е изправен пред неумолим трибунал.

— Затворете вратата, ако обичате! — разпореди се Холмс. — А сега, Банистър, ще бъдете ли така добър да споделите с нас истината за вчерашните събития.

Човечецът пребледня като платно.

— Вече ви казах всичко, сър.

— И няма какво да добавите.

— Не, сър, съвсем нищо.

— Е, в такъв случай трябва да изложи пред вас някои свои предположения. Когато вчера сте се строполили в креслото, вие сте се опитали да скриете някакъв предмет, който безусловно би разкрил самоличността на неканения посетител.

Лицето на Банистър се разкриви от страх.

— Не, сър, нищо подобно.

— Това е само едно предположение — продължи меко Холмс. — Признавам си откровено, че не съм в състояние да го докажа. Но то е напълно основателно. В мига, когато сте видели гърба на господин Соумс, сте побързали да освободите човека, който се е криел в спалнята.

Банистър облиза пресъхналите си устни.

— Там нямаше никакъв човек, сър.

— Ах, Банистър, колко ме огорчавате. Досега може би казвахте истината, но този път несъмнено излъгахте.

Лицето на прислужника застина в мрачно упорство.

— В спалнята нямаше човек, сър.

— Хайде, хайде, Банистър, на кого ги разправяте!

— Не, сър, нямаше никой.

— Значи не сте в състояние да ни кажете нищо ново по случая. Ще ви помоля да останете в стаята. Застанете ето там, до вратата на спалнята. А сега Соумс, имайте любезността да се качите до стаята на младия Гилкрис и го поканете да дойде.

Преподавателят скоро се върна, като водеше студента със себе си. Младежът бе много добре сложен, висок, подвижен, с пружинираща походка и приятно открито лице. Разтревожените му сини очи се плъзнаха по всеки един от присъстващите и накрая с изражение на неприкрита уплаха се спряха на застаналия в ъгъла Банистър.

— Затворете вратата, моля! — каза му Холмс. — Както виждате, господин Гилкрис, в момента тук сме съвсем сами и никой друг няма да чуе дори думичка от това, което ще си кажем. Можем да бъдем откровени един с друг. Бихме искали да узнаем, господин Гилкрис, как така вие, един почтен човек, можахте да извършите постъпка като вчерашната?

Клетият младеж се олюля и хвърли изпълнен с ужас поглед към Банистър.

— Не, не, господин Гилкрисст, не, сър! Аз никому и думица не съм казал, нищичко! — извика прислужникът.

— Досега беше така, но ето че вече казахте — усмихна се Холмс. — А сега, сър — обърна се той към Гилкрисст, — би трябвало да разберете, че след думите на Банистър положението ви е безнадеждно и единственото, което ви остава, е честно да си признаете.

За момент Гилкрисст вдигна ръка към лицето си, като се опитваше да овладее разкривените му черти, а миг след това рухна на колене зад масата, заровил лице в ръцете си. Разтърсваха го бурни ридания.

— Хайде, успокойте се — меко му заговори Холмс, — човешко е да се греши и никой, поне в тази стая, не ви смята за закоравял престъпник. Може би за вас ще бъде по-леко, ако аз разкажа на господин Соумс какво се е случило, а вие ще ме поправите, ако някъде сгреша. Искате ли да направим така? Добре, добре, не си правете труд да отговаряте. Само слушайте и следете да не допусна в разказа си и най-малката несправедливост спрямо вас. За мен случаят започна да придобива по-определени очертания от момента, в който вие, господин Соумс, заявихте, че никой, дори Банистър, не би могъл да знае, че коректурите се намират в кабинета ви. Знае единствено печатарят, но той, разбира се, не влиза в сметката, защото би могъл да извади още едно копие без проблеми. Реших, че индиецът също няма нищо общо с тази работа. Когато е видял коректурите, те са били свити на руло и той едва ли е могъл да се досети, че това са точно те. От друга страна, струваше ми се невероятно случаен човек да нахлуе в стаята ви тъкмо в деня, когато на писалището ви се намират коректурите с изпитния текст. Затова отхвърлих и тази възможност. Ясно беше, че човекът, промъкнал се вътре, е знаел, че въпросните книжа са там. А как е научил? Когато вчера дойдох тук, най-напред огледах прозореца. Направо ме разсмяхте с предположението си, че допускам възможността някой да се промъкне от там посред бял ден, и то пред очите на всички, които живеят отсреща. Подобна идея е съвсем нелепа. Сам проверих колко трябва да е висок човек, за да може да види през прозореца какви книжа има на писалището. Самият аз съм метър и осемдесет и осем и не можах да видя нищо, без да се повдигна на пръсти. Следователно никой, който не е поне толкова висок, не би могъл да забележи нищо. Както виждате, имах основание да смятам, че ако някоя от тримата студенти е много висок, трябва да обърна

внимание на него. Когато влязох в стаята и я огледах внимателно, особено интересна ми се видя малката масичка и я огледах по-сериозно. От писалището не успях да науча нищо, но когато ми описвахте Гилкрисст, споменахте, че той тренира дълъг скок. Още тогава цялата работа в един миг ми се изясни и трябваше само да намеря някои допълнителни доказателства, с които много бързо се сдобих. Всъщност ето какво се е случило. Този млад човек е прекарал следобеда на игрището, където е тренирал дълъг скок. На връщане е носел в ръка шпайковете си, които, както знаете, имат няколко остри шипа. Когато е минавал покрай вашия прозорец, благодарение на високия си ръст е забелязал свитъка върху писалището ви и никак не му е било трудно да се досети какво е това. Нямахте да се случи нищо лошо, ако, минавайки покрай вратата ви, младежът не е забелязал ключа, забравен в ключалката от разсеяния прислужник. Тогава момъкът е бил обзет от непреодолимо желание да влезе в кабинета и да провери дали това наистина са коректурите. За него не е съществувала никаква опасност, тъй като винаги е можел да се престори, че просто се е отбил да попита нещо. И така, след като се е уверил, че това наистина са въпросните коректури, той не е могъл да устои на изкушението. Захвърлил е шпайковете си на писалището. А какво оставихте на креслото до прозореца?

— Ръкавиците — промълви младежът.

Холмс погледна победоносно към Банистър.

— Метнал е ръкавиците си на креслото и е взел първата страница на коректурите, после и втората и е започнал да ги преписва. Смятал е, че преподавателят ще се върне през главния вход и че ще успее да го види. Но както знаем, господин Соумс се е прибрал през страничната врата. Господин Гилкрисст внезапно чува стъпките на прага. Вече няма никаква възможност за бягство. Забравя си ръкавиците на креслото, грабва шпайковете и изчезва в спалнята. Нали забележахте, че драскотината на писалището от едната страна е едва забележима, а в посока към вратата на спалнята става все по-дълбока. Това ни показва достатъчно убедително, че обувките са били дръпнати рязко в тази посока и че виновникът бездруго е потърсил убежище именно в спалнята. Пръстта, набита около единия от шпайковете, се е изронила върху писалището, а от втория е нападала по пода в спалнята. Към това мога да допълня, че тази сутрин се разходих до

спортното игрище и видях, че трапът за дълъг скок е покрит с тъмна лепкава глина. Донесох малко от нея, а също и от стърготините, насипани върху глината, за да предпазват спортистите от подхлъзване. Така ли е, господин Гилкрисст?

Студентът вдигна глава.

— Да, сър. Това е самата истина — каза той.

— Боже мой, нима нямате поне нещичко, което да добавите? — извика Соумс.

— Имам сър, но не мога да се съвзема от това позорно разобличаване. Ето едно писмо за вас, господин Соумс. Написах го призори, след като не можах да мигна, още преди да разбера, че греховете ми са разкрити. Това е писмото, сър. Нека ви го прочета:

Реших да не се явявам на изпита. Получих предложение да постъпя на служба в полицията на Родезия като офицер и незабавно заминавам за Южна Африка.

— Много ми е приятно да чуя, че не възнамерявате да се възползвате от плодовете на безчестната си постъпка — промълви Соумс. — И все пак защо променихте намеренията си?

Гилкрисст посочи към Банистър.

— Този човек ми посочи правия път — каза момъкът.

— Вижте какво, Банистър — започна Холмс, — от всичко, което разказах, става ясно, че единствено вие сте могли да пуснете този младеж да излезе от спалнята, тъй като сте останали съвсем сам в стаята. На излизане е трябвало да заключите вратата, а да се избяга през този прозорец, е невъзможно. Ще бъдете ли така добър да ни разясните последната част от загадката и да ни разкриете мотивите за поведението си?

— Всичко е много просто, сър, стига да знаете цялата история. Но не е имало откъде да я научите, независимо от острия ви ум. Навремето, сър, бях иконом при стария сър Джейбс Гилкрисст, бащата на този млад джентълмен. Когато той се разори, постъпих като прислужник в колежа, но никога не забравих предишния си господар, защото той бе изпаднал в немилост. Грижех се за сина му — това можех да направя в името на миналите дни. И така, сър, когато вчера

влязох в тази стая, след като господин Соумс бе вдигнал тревога, първото, което ми се наби в очите, бяха светлокафявите ръкавици на господин Гилкрисст върху креслото. Веднага ги познах и разбрах какво означава присъствието им там. Ако господин Соумс ги видеше, всичко беше загубено. Затова се стоварих в креслото и нищо не можеше да ме помръдне, додето господин Соумс не се отпрати към вас. Тогава от спалнята излезе нещастният ми млад господар, когото съм люлял на коленете си, когато беше мъничък. Призна ми всичко. Нима можех да не му помогна да се избави от бедата, в която бе попаднал? Можех ли да не му кажа думите, които би казал и покойният му баща, и да го накарам да разбере, че от подобна постъпка няма да излезе нищо добро? Ще ме обвините ли за това, сър?

— Не, разбира се — каза сърдечно Холмс и стана от креслото. — Ето, господин Соумс, струва ми се, че разрешихме вашия малък проблем, а у дома ни чака закуската. Да тръгваме, Уотсън! Надявам се, млади господине, че в Родезия ви чака блестящо бъдеще. Веднъж се спънахте и паднахте лошо. Дано бъдещето ви покаже колко високо можете да полетите.

ЗЛАТНОТО ПЕНСНЕ

Докато прехвърлях трите дебели ръкописни тома със записките за случаите ни от 1894 година, признавам, че ми беше трудно да избира най-интересните сами за себе си, но и най-пълно разкриващи уменията, които направиха моя приятел прочут. Докато прелиствах страниците, пред очите ми мина отблъскващата история с червените пиявици и ужасната смърт на банкера Кросби. Припомних си трагедията в Адълтън и зловещата находка в старинната британска гробница. Нашумелият случай „Смит-Мортимър“ също е от този период, както и проследяването и залавянето на Юре, убиеца от парижките булеварди — подвиг, за който Холмс получи благодарствено писмо от френския президент и ордена на Почетния легион. Всеки от тези случаи може да се превърне в разказ, но съм убеден, че никой не съдържа толкова голям брой интересни моменти, колкото случаят от Йоксли олд плейс, любопитен не само заради нелепата гибел на младия Уилъби Смит, но и заради понататъшния развой на събитията, който хвърли неочаквана светлина върху мотива за убийството.

Беше бурна дъждовна вечер в края на ноември. Седяхме двамата, всеки потънал в заниманието си: въоръжен със силна лупа, Холмс разчиташе остатъците от първоначалния надпис на един палимпсест, а аз преглеждах наскоро излязъл трактат по хирургия. Вятърът виеше по улица „Бейкър“, дъждът барабанеше яростно в прозорците. Странно беше в самото сърце на града, заобиколен от човешки творения, да усещаш, че сме в желязната хватка на природата и за разбеснелите се стихии Лондон е не повече от къртичина в полето. Пристъпих до прозореца и загледах пустата улица. Тук-там над потопа и лъсналия от дъжда паваж едва блещукаше по някой фенер. Откъм улица „Оксфорд“ се зададе самотен кабриолет.

— Е, Уотсън, май стига толкова за тази вечер — каза Холмс, остави лупата и нави палимпсеста на руло. — С такава работа очите бързо се изморяват дори когато става дума за толкова интересни

манастирски приходно-разходни документи от втората половина на XV век. Я виж ти, какво е това?

Сред воя на вятъра доловихме тропот на конски копита и скърцане на колела. Кабриолетът, който бях зърнал, бе спрял пред нашата врата.

— Какво ли му трябва? — почудих се, когато от кабриолета се измъкна една фигура.

— Какво ли? Ние! А пък на нас, драги Уотсън, ще ни трябват връхни дрехи, шалове и галоши и всичко, което човекът е измислил, за да се бори с лошото време! Но да изчакаме! Все още има надежда! Ако иска да тръгнем с него, ще задържи кабриолета. Слез, приятелю, и отвори вратата в името на всички почтени люде, които отдавна са си в постелята.

Когато лампата в преддверието освети среднощния ни посетител, веднага го познах. Беше обещаващият млад детектив Станли Хопкинс, към чиято кариера Холмс на няколко пъти бе проявил известен интерес.

— Той тук ли е? — нетърпеливо попита Хопкинс.

— Качете се, уважаеми — разнесе се гласът на Холмс от горния етаж. — Надявам се плановете ви да не налагат да ви придружим навън точно тази вечер.

Детективът се качи по стълбите, лампата освети мокрия му дъждобран. Помогнах му да го свали, а Холмс стъкна огъня в камината.

— Седнете, драги Хопкинс, и се стоплете — покани го той. — Запалете си пура. Във вечери като тази нашият доктор препоръчва гореща вода с лимон. Навярно нещо важно ви е изкарало навън в такова време.

— Така е, господин Холмс. Имах напрегнат следобед. Научихте ли от късните издания за случая в Йоксли?

— Днес не съм виждал нищо по-късно от XV век.

— Няма значение, излезе само кратко съобщение, пълно с грешки, така че нищо не сте пропуснали. Стигнах бързо дотам, домът е в Кент, на десет километра от Чатъм и на четири от железопътната линия. Получих телеграмата в три и петнайсет, в пет бях в Йоксли олд плейс, проведох разследването, върнах се с последния влак на Чаринг крос и ето ме право при вас.

— А това, струва ми се, означава, че не сте съвсем уверен в заключенията си.

— Означава, че не знам откъде да започна. Това е най-заплетеният случай, с който съм се сблъсквал, при това толкова прост на пръв поглед. Липсва мотив, господин Холмс. Това ме тревожи. Не мога да открия никакъв мотив. Има убийство, това е безспорно, а колкото и да си блъскам главата, не мога да проумея защо някой е посегнал на този човек.

Холмс запали пурата си и се отпусна в креслото.

— Да чуем за какво става дума — предложи той.

— Фактите са очевидни — започна Станли Хопкинс. — Само дето съм готов да дам мило и драго, за да разбера какво означават. Историята, доколкото разбирам, е следната. Преди няколко години в Йоксли олд плейс се заселил един възрастен човек, професор Коръм. Той е инвалид и прекарва половината от деня в леглото си, а през останалото време или се разхожда из къщата, подпирайки се с бастун, или градинарят го извежда навън в инвалидна количка. Малцината съседи го почитат заради образоваността му. Домакинството му се състои от възрастната икономка госпожа Маркър и прислужничката Сюзън Тарлтън. Двете са с него, откакто се е настанил в къщата, и се ползват с безукорна репутация. Професорът пише книга и преди около година му се наложило да си наеме секретар. От първите двама не останал доволен, но извадил късмет с третия, Уилъби Смит, идващ право от университета. Сутрин той пишел под диктовката на професора, вечер обикновено правел справки и подготвял работата си за следващия ден. Младият Уилъби Смит, изглежда, не е имал нищо против този начин на живот за разлика от младежа от Ъпингъм или другия, от Кеймбридж. Разгледах препоръките му — отлични. С една дума, безукорен млад човек — вежлив, добродетелен и трудолюбив, без петно в биографията си. И ето че тази сутрин той намира смъртта си в кабинета на професора при обстоятелства, които недвусмислено говорят за убийство.

Навън вятърът виеше и блъскаше в стъклата. Двамата с Холмс примъкнахме креслата си по-близо до огъня, докато младият инспектор излагаше фактите методично и без да бърза.

— В цяла Англия — поде той — едва ли ще се намери по-усамотено и затънтено човешко жилище. Може със седмици никой да

не мине покрай градинската врата. Професорът не се интересувал от нищо извън работата си. Младият Смит така и не се бил запознал с никого и водел почти същия живот като работодателя си. И двете жени не си показвали често носа навън. Градинарят Мортимър, който разхождал господаря си в количката, е ветеран от Кримската война, човек с безупречен характер. Живее в малка къщичка в единия край на градината. Това са обитателите на Йоксли олд плейс. Градинската порта е на такова разстояние от самата къща, колкото центърът на Лондон от „Чатъм роуд“. Затваря се с резе и не е никакво препятствие за човек, решил да влезе. Ще ви предам накратко показанията на Съзън Тарлтън, единствения човек, който знае нещо за случилото се. Предобед, между единайсет и дванайсет, тя закачвала пердетата в стаята горе срещу стълбите. Професор Коръм още бил в леглото, при лошо време той рядко ставал предобед. Икономката се занимавала с нещо в задната част на къщата. Уилъби Смит бил в спалнята си, която използвал и като всекидневна, после прислужничката чула, че минава по коридора и влиза в кабинета точно под стаята, в която се намирала тя. Не го е видяла, но според нея безпогрешно разпознала бързите му стегнати стъпки. Не чула вратата на кабинета да се затваря, но приблизително след минута от стаята долетял смразяващ вик. Див, дрезгав и толкова странен и неестествен, че не можело да се разбере мъж ли креци, или жена. В същия миг нещо тежко тупнало на пода и разтърсило къщата, после настъпила тишина. Прислужничката замръзнала от ужас, но бързо събрала кураж и се втурнала надолу по стълбата. Веднага след като отворила вратата на кабинета, видяла младия господин Уилъби Смит да лежи на пода. Отначало не съзряла следи от насилие, но когато се опитала да го повдигне, от долната част на тила му бликнала кръв. Раната била малка, но много дълбока, стигаща до каротидната артерия. На килима до тялото имало старомоден нож за разрязване на писма с дръжка от слонова кост и стоманено острие. Тя веднага го познала, защото обикновено стоял върху писалището на професора. Прислужничката решила, че младият Смит вече е издъхнал, но когато намокрила челото му с вода, той отворил за миг очи и промълвил: „Професорът... тя беше.“ Жената се закле, че точно това са били думите му. Младежът отчаяно се опитал да каже още нещо и вдигнал дясната си ръка, но издъхнал. Миг покъсно пристигнала и икономката, без да успее да чуе последните думи

на младежа. Оставила Сюзън при тялото и се завтекла към стаята на професора. Сварила го седнал в леглото и ужасно развълнуван. Бил чул достатъчно, за да разбере, че е станало нещо ужасно. Госпожа Маркър е готова да се закълне, че професорът бил облечен, както спял, и че за него е невъзможно да се преоблече без помощта на градинаря Мортимър, чието задължение било да идва по обед. Професорът потвърди, че е чул вика, но не знае нищо повече. Не може да даде обяснение на последните думи на младежа „Професорът... тя беше“ и предположи, че са изречени в делириум. Убеден е, че Уилъби Смит не е имал никакви врагове, и не може да се сети за какъвто и да е мотив за убийството. Първата му работа била да изпрати Мортимър да извика полиция. Скоро след това местният полицай ми телеграфира. Нищо не беше местено преди пристигането ми и ме увериха, че никой не е стъпвал по алеята до дома. Имах неповторим шанс да изпробвам наученото от вас, господин Холмс. Не открих абсолютно нищо. Опитах наистина всичко.

— С изключение на Шерлок Холмс — каза моят приятел с донякъде горчива усмивка. — Добре, разкажете ни какво точно направихте.

— Ще ви помоля преди това да хвърлите поглед на тази приблизителна скица, която ще ви даде представа за подредбата на кабинета и достъпа до него. Така по-лесно ще можете да проследите моите действия.

Изправих се и загледах скицата през рамото на моя приятел.

— Скицата, разбира се, е груба и съдържа само най-важното според мен. Подробностите ще разгледате сам впоследствие. Първият въпрос е откъде е влязъл убиецът. Несъмнено по градинската алея и през задния вход, откъдето има пряк достъп до кабинета. Всички други начини са много сложни. Пак така е излязъл, защото от другите два възможни изхода единият е бил запрещен от Сюзън, когато се е втурнала надолу по стълбите, а другият води право в спалнята на професора. След това насочих вниманието си към градинската алея, влажна от скорошния дъжд. Огледът ме убеди, че престъпникът е изключително предпазлив и опитен и е взел мерки, за да не остави никакви следи по алеята. Без съмнение бе минал по тревата отстрани. Отчетлива диря не видях, но по отъпканата тревата личеше, че е

минавал някой. Няма кой друг да е освен убиеца, защото от сутринта никой от домашните не бе излизал, а цяла нощ валя дъжд.

— Момент — прекъсна го Холмс. — Докъде води тази алея?

— До пътя.

— Колко е дълга?

— Стотина метра.

— Не открихте ли следи при външната порта?

— За съжаление там е отъпкано.

— А на пътя?

— Беше доста кален и осеян с какви ли не следи.

— Тц, тц, тц. Добре, а следите в тревата към къщата ли сочеха или обратно?

— Нямахме как да преценя. Нито една от тях не бе достатъчно ясна.

— Малки ли бяха или големи?

— И това не можах да установя.

Холмс показваше признаци на нетърпение.

— Валял е дъжд и е духал вятър. Явно това е по-трудно за разчитане от един палимпсест. Добре, добре... И какво направихте, Хопкинс, след като се уверихте, че не сте се уверили в нищо?

— Мисля, че се уверих в някои неща, господин Холмс. Установих, че някой предпазливо е влязъл в къщата от вън. След това насочих вниманието си към коридора. Застлан е с пътека от кокосови влакна, иначе нищо особено. По него стигнах до кабинета — пестеливо обзаведено помещение. Няма почти нищо друго освен високо писалище, което се затваря с ролетка, и два реда чекмеджета отдолу. Чекмеджетата бяха отворени и в тях, изглежда, не държат нищо важно, но ролетката бе заключена. Там видях няколко важни документа, но не личеше нещо да е било разместено, а и професорът ме увери, че не липсва нищо. Ясно беше, че не е извършен обир. Тогава пристъпих към оглед на тялото. Бе проснато отляво до бюрото. Раната е от дясната страна на врата, нанесена отзад напред, така че е почти невъзможно потърпевшият да си я е причинил сам.

— Освен ако не е паднал върху ножа — обади се Холмс.

— И на мен ми мина през ума, само че ножът бе захвърлен на метър от тялото, така че тази вероятност отпада. Освен това да не забравяме последните думи на жертвата. Накрая имаме една

изключително важна улика, която убитият стискаше в дясната си ръка — и Станли Хопкинс извади от джоба си малко книжно пакетче. Разопакова го и извади златно пенсне с два счупени края и закрепен за тях черен копринен шнур. — Уилъби Смит е имал отлично зрение — добави той. — Няма съмнение, че е смъкнато от лицето на убиеца или е взето по друг начин от него.

Шерлок Холмс разгледа очилата с огромно внимание и интерес. Сложи ги на носа си, опита се да прочете нещо през тях, после отиде до прозореца и се загледа в улицата, като за миг дори се вторачи в запалената лампа. Накрая, лукаво подсмиввайки се, седна на бюрото, написа няколко реда на един лист и го подаде на Станли Хопкинс.

— Засега мога да направя за вас това — каза той. — Може би ще ви е от полза.

Удивеният детектив прочете на глас следното:

— Търси се жена с добро социално положение, облечена като дама. Носът ѝ е изключително широк, очите събрани. Челото ѝ е с бръчки и тя се озърта напрегнато, по всяка вероятност раменете ѝ са смъкнати. Не е изключено поне два пъти през последните месеци да е ходила в оптически магазин. Очилата са с изключително висок диоптър, а оптиците не са чак толкова много и едва ли ще е особено трудно да я откриете.

Холмс се усмихна на слияния Хопкинс. Сигурно и аз съм гледал така.

— Дедукцията ми е самото олицетворение на простотата — каза той. — Трудно можем да си представим предмет, който в такава степен да отразява самоличността на притежателя си, като чифт очила и особено тези. Че принадлежат на жена, разбрах от размера им и, разбира се, от последните думи на загиналия. Както сами виждате, рамките са от масивно злато, много красива изработка. Немислимо е човек, поръчал такива очила, да ходи небрежно облечен. Ще забележите също, че щипката за носа е хлабавичка, тоест носът на дамата е доста широк в основата. Този тип носове обикновено са къси и груби, но все пак има твърде много изключения, за да настоявам догматично за тази част от описанието си. Моето собствено лице е възтясно и все пак очите ми остават встрани от центъра на стъклата, от което заключавам, че очите на дамата са разположени близо едно до друго. Можете да установите, Уотсън, че лещите са двойно вдлъбнати

и извънредно силни. Явно е, че едно толкова лошо зрение се е отразило и в някои физически особености на жената, специално в челото, клепачите и раменете.

— Дотук съм в състояние да проследя аргументите ти — казах, — но, ей Богу, откъде реши, че два пъти е посещавала оптик?

Холмс показва пенснето в отворената си длан.

— Както виждаш, на щипката са залепени две тънки лентички корк, за да е по-мек натискът. Едната е обезцветена и поразрѣфана, но другата е нова, което означава, че е поставена скоро. Доколкото мога да преценя, по-старата е на няколко месеца. Двете са съвсем еднакви и значи можем да заключим, че дамата е ходила при един и същ оптик.

— Фантастично! — възхитено възкликна Хопкинс. — И като помисля, че държах в ръцете си всички тези доказателства, без да подозирам за тях! Отивам да обиколя лондонските оптици.

— Да, разбира се. Още нещо можете ли да ни разкажете за случая?

— Не, господин Холмс, по моему вече знаете колкото мен, ако не и повече. Разпитваме за непознати, които да са се мяркали по пътя или на гарата. Засега няма сведения. Най-много се притеснявам от неясната причина за престъплението. И помен от мотив не мога да видя.

— А, за това не мога да ви помогна. Имам чувството, че искате утре да дойдем с вас.

— Стига да не ви затрудня много, господин Холмс. В шест часа от Чаринг крос тръгва влак за Чатъм и между осем и девет можем да сме в Йоксли олд плейс.

— Значи тръгваме сутринта. Случаят предлага някои интересни особености и ще ми е забавно да се занимавам с него. Наближава един часа и няма да е зле да поспим малко. Мисля, че ще се чувствате удобно на дивана срещу камината. Ще ви запаля лампата и ще ви предложа чаша кафе сутринта, преди да тръгнем.

На сутринта бурята бе утихнала, но времето навън бе мразовито. Видяхме как студеното зимно слънце изгря над мътните води на Темза, чието тъмно течение винаги ми напомня за преследването на пришълеца от Андаманските острови в началото на съжителството ни.

След дълго изморително пътуване слязохме на малка гара на няколко мили от Чатъм. Докато чакахме да впрегнат конете пред местната странноприемница, закусихме набързо и когато стигнахме Йоксли олд плейс, бяхме напълно готови да пристъпим към работа. Местният полицаи ни посрещна на градинската порта.

— Нещо ново, Уилсън?

— Нищо, сър.

— Сведения за непознати лица?

— Не, сър. На гарата ни увериха, че никакви непознати не са пристигали или заминавали вчера.

— Проверихте ли странноприемниците и гостилниците?

— Да, сър. И там никакви външни хора.

— Да, но има само един път до Чатъм. Някой е пристигнал и си е заминал незабелязано. Това е градинската алея, за която ви говорих, господин Холмс. Вчера по нея не бе минавал никой.

— От коя страна бяха следите по тревата?

— Ето от тази, върху тясната ивица трева между пътеката и цветната леха. Сега не се виждат следи, но вчера личаха.

— Да, някой е минавал оттук — каза Холмс, изправен пред тревната ивица. — Нашата дама е внимавала къде стъпва. Избягвала е както алеята, така и разкопаната леха.

— Да, сър, хладнокръвна е била.

Лицето на Холмс бе добило напрегнато изражение.

— Според вас се е върнала по същия път.

— Да, сър, няма откъде другаде.

— По тази ивица трева?

— Несъмнено, сър.

— Хм, би било изключително постижение... изключително! Тъй или инак, нямаме какво повече да научим от алеята. Да вървим нататък. Градинската врата обикновено стои отключена, така ли? Тя не е имала намерение да убива, в противен случай щеше да си носи оръжие, а не да използва ножа от писалището. Стигнала е до коридора, без да остави следи по кокосовата пътека, след това е влязла в кабинета. Колко време е прекарала вътре? Нямаме начин да го установим.

— Само няколко минути, сър. Забравих да ви кажа, че госпожа Маркър, икономката, е чистила в кабинета петнайсетина минути преди

това.

— Добре, това е ориентир. Дамата влиза и какво прави? Отива до писалището. Какво иска да намери? Каквото и да е, то не е в долните чекмеджета. Ако те съдържаха нещо важно, щяха да бъдат заключени. Не, търсела е нещо горе. Хм! Каква е тази драскотина? Дръж свещта, Уотсън? Защо не ми казахте за нея, Хопкинс?

Следата, в която се вторачихме, започваше в месинговия обков на дясната ключалка и продължаваше на няколко сантиметра като бразда в лака.

— Забелязах я, сър. Но около ключалките винаги има драскотини.

— Тази е съвсем скорошна. Вижте колко лъскав е месингът в нея. Ако беше отдавнашна, щеше да е със същия цвят като метала наоколо. Погледнете през лупата. Има и малко лак от двете страни на браздата. Тук ли е госпожа Маркър?

В стаята влезе възрастна жена с помръкнало лице.

— Бърсахте ли прах от писалището вчера сутринта?

— Да, сър.

— Забелязахте ли тази драскотина?

— Не, не съм.

— Сигурен съм, че не сте. В противен случай парцалът за прах щеше да отнесе парченцата от издрания лак. Кой има ключ от ролетката на писалището?

— Професорът го държи на ланеца от часовника си.

— Ключът обикновен ли е?

— Не, сър, секретен.

— Много добре, госпожо Маркър, свободна сте. Е, май направихме крачка напред. Дамата е влязла в стаята, насочила се е право към бюрото и го е отворила или се е опитала да го отвори. През това време е влязъл младият Уилъби Смит. В бързината е одраскала с ключа политурата. Той я е хванал, а тя е грабнала първото, което ѝ е попаднало подръка, този нож, и е замахнала, за да се освободи от хватката му. Ударът се е оказал съдбовен. Младежът е паднал, а тя е избягала, отнасяйки или не търсеното. Прислужничката Сюзън тук ли е? Възможно ли е някой да е излязъл през тази врата, след като сте чули вика, Сюзън?

— Не, сър, не е възможно. Не видях никого, докато слизах по стълбите. А и щях да чуя, ако някой бе отворил вратата.

— Значи установихме изхода. Без съмнение жената е излязла от същата врата, през която е влязла. Разбрах, че другият коридор води право в стаята на професора. Друг изход няма, нали?

— Не, сър.

— В такъв случай да отидем да се запознаем с професора. Ха, вижте, Хопкинс! Това е важно, много важно — коридорът към стаята на професора също е застлан с кокосова пътека.

— Е, и какво от това, сър?

— Не забелязвате ли връзка? Добре, добре, няма да настоявам. Явно бъркам нещо. И въпреки всичко ми се струва важно. Елате да ме представите на професора!

Коридорът, по който минахме, бе дълъг колкото и другия, към градината. Нашият водач почука на вратата в края и ни въведе.

Стаята беше обширна, препълнена с книги, натрупани по рафтове, накамарени по ъглите и около шкафовете. Леглото беше в средата и на него, подпрян с високи възглавници, лежеше стопанинът на къщата. Рядко съм виждал по-запомнящо се лице — сухо, орлово, с пронизващи черни очи, дълбоко хлътнали под рунтавите вежди. Косата и брадата му бяха бели и само около устата му жълтееше. Между белите косми стърчеше цигара, цялата стая вонеше на тютюн. Когато протегна ръка към Холмс, забелязах, че и пръстите му са жълти от никотина.

— Пушите ли, господин Холмс? — попита той на добър английски с акцент. — Заповядайте, запалете. А вие, господа? Препоръчвам ви тези цигари, специално ги изписвам от Йоанидес в Александрия. Изпраща ми ги по сто къса наведнъж и със съжаление признавам, че за четири дни изпушвам пратката. Лошо, господа, лошо, но пък един възрастен човек няма много удоволствия. Тютюнът и работата, това ми остана.

Холмс запали цигара, стрелкайки косо очи из стаята.

— Тютюнът и работата, а сега вече само тютюнът — въздъхна възрастният мъж. — Уви! Какъв фатален край! Кой да предвиди такава ужасна катастрофа? Много даровит младеж! За няколко месеца стана превъзходен помощник. Какво мислите за всичко това, господин Холмс?

— Все още нямам обяснение.

— Ще ви бъда много задължен, ако успеете да хвърлите светлина в този мрак, където се лутаме. За един беден книжен червей и инвалид като мен ударът е парализиращ. Изглежда, съм загубил способността да разсъждавам. Но вие сте човек на действието, човек на делото. Това е всекидневието ви. При никакви обстоятелства не губите хладнокръвие. Имаме късмет, че тъкмо вие сте се заели със случая.

Докато професорът говореше, Холмс се разхождаше напред-назад из стаята. Забелязах, че пуши много бързо. Личеше, че споделя с професора удоволствието от ароматните александрийски цигари.

— Съкрушителен удар — продължи старецът. — Това е моят *magnum opus*, ето този куп листа на масата. Анализ на ръкописи, намерени в коптските манастири на Сирия и Египет, който засяга самите основи на религиите на откровението. С това разклатено здраве не съм сигурен, че ще успея да го завърша без помощ. Мили Боже, господин Холмс, та вие пушите по-бързо и от мен!

Приятелят ми се усмихна.

— Аз съм познавач — отвърна той, извади още една, четвъртата, цигара и я запали от предишната. — Няма да ви мъча с кръстосани разпити, професор Коръм, защото, както разбрах, по време на убийството сте били в леглото си и не знаете нищо. Искам само за едно да ви попитам. Как си обяснявате последните думи на клетия младеж: „Професорът... тя беше“?

Професорът поклати глава.

— Сюзън е момиче от село — каза той. — Известна ви е невъобразимата глупост на тази класа. Предполагам, че горкият младеж е изрекъл нещо несвързано, а тя е донатъкмила чутото в това безсмислено послание.

— Даа... Вие имате ли някакво обяснение за трагедията?

— Или е случайност, или (нека между нас да си остане) самоубийство. Младите мъже си имат своите тайни — някоя нещастна любов например, — за които не сме и чували. Това е по-вероятно от убийство.

— А очилата.

— Ах, да! Аз съм само учен, човек на мечтите. Не ме бива да обяснявам практическите неща от живота. Все пак и двамата знаем, приятелю, че понякога се дават странни любовни подаръци. Запалете

си още една цигара. За мен е удоволствие някой да ги оцени. Ветрило, ръкавица, очила — кой може да каже в какъв залог или съкровище се вкопчава човек на раздяла с живота. Този джентълмен спомена за следи по тревата, но такива неща не е трудно да бъдат видени там, където ги няма. А пък ножът... вероятно горкият младеж го е изпуснал, докато е падал. Предположението ми може да изглежда наивно, но ми се струва, че Уилъби Смит сам е посегнал на живота си.

Холмс сякаш бе поразен от това предположение и продължи да крачи напред-назад, потънал в мисли, като палеше цигара от цигара.

— Кажете ми, професор Коръм — каза накрая, — какво имаше в писалището?

— Нищо, което да заинтересува крадец. Семейни документи, писма от нещастната ми съпруга, почетни университетски грамоти, които съм получавал. Ето ви ключа, можете да проверите сам.

Холмс взе ключа, погледна го за миг и го върна на професора.

— Не, едва ли ще ми потърбува — каза той. — По-добре отново да разгледам градината и да подредя фактите в главата си. Заслужава си да се помисли върху теорията за самоубийство, която ни изложихте. Приемете извинението ми, че ви обезпокоихме, професор Коръм, уверявам ви, че до обед няма повече да ви притесняваме. В два часа ще дойдем да ви съобщим какво сме научили.

Навън Холмс беше особено занесен. Известно време крачехме по градинската алея в пълно мълчание.

— Имаш ли някаква представа? — попитах накрая.

— Зависи от цигарата, която пуша — отвърна той. — Възможно е дълбоко да греша. Цигарата ще покаже.

— Скъпи, Холмс — възкликнах, — как за Бога...

— Сам ще се увериш. И да не стане така, не е фатално. Разбира се, винаги можем да тръгнем наново от пенснето, но защо да се отказваме от пряка пътека, ако я намерим? А, ето я и милата госпожа Маркър. Хайде да прекараме пет минути в поучителен разговор с нея.

Забелязал съм, че когато иска, Холмс умее да печели доверието на жените. Броени минути след като се представи на икономката, той си бърбеше с нея, сякаш двамата се познаваха от години.

— Да, господин Холмс, прав сте. Той наистина пуши ужасно много. По цял ден, понякога и по цяла нощ. Да знаете на какво прилича стаята му сутрин, пълна е все едно с лондонска мъгла.

Горкият господин Смит, и той беше пушач, но не чак толкова страстен като професора. Не знам добре ли е, зле ли е това за здравето му.

— Убива апетита — уточни Холмс.

— Това не знам, сър.

— Предполагам, че професорът почти не яде.

— Различно.

— Обзалагам се, че тази сутрин не е закусвал и няма да се докосне до обяда след всички цигари, които изпуши пред мен.

— О, не, сър, днес си поръча извънредно обилна закуска. Не помня да е ял повече, а и за обяд поиска солидна порция котлети. На мен самата ми е чудно, защото, откак вчера видях в кабинета господин Смит проснат на пода, не мога да погледна храна. Но всеки приема нещата различно.

До обед останахме в градината. Станли Хопкинс отиде в селото, защото се чу, че някакви деца били забелязали предната сутрин непозната жена на пътя за Чатъм. А моят приятел сякаш изведнъж остана без обичайната си енергия. Май не го бях виждал така апатичен по време на разследване. Дори когато Хопкинс се върна с новината, че е разпитал децата и те недвусмислено потвърдили, че били видели жена, напълно отговаряща на даденото от Холмс описание, с очила или пенсне, приятелят ми не се оживи. Заинтересуваха го само думите на Сюзън, когато ни извика за обяд, че предния ден господин Смит бил излизал на кратка разходка сутринта и се върнал половин час преди трагедията. Не можех да оценя значението на тази случка, но явно беше, че Холмс я намества в общата схема, оформена в съзнанието му. Внезапно той си погледна часовника и стана.

— Два часа е, господа — каза той. — Трябва да се качим горе, за да поговорим с нашия приятел професора.

Възрастният човек тъкмо бе приключил обяда си, празните чинии свидетелстваха за добрия му апетит, за който спомена икономката. Лицето му бе наистина запомнящо се, когато извърна към нас бялата си грива и пламтящите си очи. В ъгъла на устните му гореше неизменната цигара. Беше облечен и седеше в едно кресло до камината.

— Е, господин Холмс, намерихте ли решение на загадката? — и той помести към приятеля ми голямата кутия с цигари, лежаща до него на масата.

Холмс посегна несръчно и бутна кутията на пода. Известно време всички лазихме из стаята и събирахме цигарите от най-невероятни места. Когато се изправихме, зърнах блясък в очите на Холмс, а страните му се бяха зачервили. Такова изражение обикновено се появяваше на лицето му в решителни мигове.

— Да — каза той. — Намерих решението.

Двамата със Станли Хопкинс се втрещихме от изумление. Насмешлива усмивка раздвижи суровото лице на професора:

— Сериозно? В градината ли?

— Не, тук.

— Тук? Кога?

— Току-що.

— Шегувате се, господин Холмс. Принуждавате ме да ви напомня, че ситуацията е твърде сериозна, за да се забавлявате по този начин.

— Изрових и изпитах всяка брънка от веригата, професор Коръм, и съм напълно сигурен. Какъв е бил вашият мотив и каква е ролята ви в тази странна история, още не мога да преценя. Има вероятност до няколко минути да науча това от собствената ви уста. През това време ще обясня какво се е случило, и вие ще разберете какво не ми достига, за да допълня картината. Вчера във вашия кабинет е влязла жена. Дошла е с намерението да вземе определени документи, пазени в бюрото ви. Имала е свой ключ. Можех да разгледам вашия и не забелязах следи от драскотината, оставена в ключалката. Вие не сте неин съучастник, доколкото разбирам, дошла е без ваше знание, за да ви ограби.

Професорът изпусна облак цигарен дим.

— Много интересно и поучително — промълви той. — Имате ли още нещо да добавите? След като сте проследили дамата толкова далеч, сигурно ще можете да ни кажете и какво точно се е случило.

— Ще се опитам. Първо, вашият секретар я е заловил и тя го е намушкала, за да избяга. Склонен съм да приема катастрофата за зловещ случай, мисля, че дамата не е възнамерявала да нанесе толкова съдбоносен удар. Един убиец не би дошъл невъоръжен. Ужасена от станалото, тя е побягнала през глава по-далеч от сцената на трагедията. За зла воля в схватката е изгубила очилата си и тъй като страда от много силно късогледство, е останала напълно безпомощна.

Завтекла се е по коридора, решавайки, че е същият, по който е била дошла. И двата са застлани с кокосова пътека. Когато е осъзнала грешката си, е било твърде късно, пътят за отстъпление е бил отрязан. Какво е направила тогава? Не е можела да се върне. Не е можела и да остане. Трябвало е да продължи. Точно това е направила. Изтичала е нагоре по стълбите, отворила е вратата и е влязла във вашата стая.

Възрастният мъж се бе вторачил с отворена уста в Холмс. На изразителното му лице бяха изписани удивление и страх. Той сви рамене с усилие и се разсмя пресилено.

— Чудесно, господин Холмс! — каза той. — Във вашата блестяща теория има само един малък пропуск. Аз през цялото време си бях в стаята, всъщност изобщо не излизам от тук през деня.

— Сигурен съм в това, професор Коръм.

— И твърдите, че съм лежал в леглото си, без да забележа, че в стаята ми е влязла жена?

— Не твърдя такова нещo. Напротив, забелязали сте я. Говорили сте с нея. Познали сте я. Помогнали сте ѝ да избяга.

Професорът отново се изсмя високо. После се изправи на крака с пламтящи като въглени очи.

— Вие сте луд! — изкрещя той. — Говорите безсмислици! Да съм ѝ помагал да избяга? И къде е тя сега?

— Тук — каза Холмс и направи няколко крачки към един висок библиотечен шкаф в ъгъла.

Старецът протегна ръце, изпитото му лице се сгърчи и той се строполи обратно в стола. В същия миг шкафът, който Холмс докосна, се завъртя и от него изскочи една жена.

— Имате право! — извика тя с особен акцент. — Аз наистина съм тук!

Цялата беше в прах и паяжини. Лицето ѝ беше сурово, личеше си, че никога не е била хубавица. Чертите ѝ бяха точно каквито ги бе описал Холмс, като в добавка имаше широка волева брадичка. Донякъде от силното късогледство, донякъде от рязката смяна на мрак със светлина тя стоеше като зашеметена и мигаше, вторачена в нас. Въпреки това имаше благородна осанка и човек не можеше да не изпита уважение и възхита заради храбро вдигнатата ѝ глава и предизвикателната брадичка. Станли Хопкинс сложи ръка на рамото ѝ, за да я арестува незабавно, но тя го отблъсна с такова властно

достойнство, че той неволно отстъпи назад. Възрастният мъж бе замръзнал в креслото с изкривено лице, без да откъсва от нея очи.

— Да сър, ще ме арестувате — каза тя. — Чух всяка ваша дума и разбрах, че сте научили истината. Признавам всичко. Аз убих клетия младеж. Прав сте и за това, че беше нещастна случайност. Дори не разбрах, че съм грабнала нож, когато инстинктивно взех нещо от бюрото и замагнах, за да го накарам да ме пусне. Така стана.

— Госпожо — каза Холмс, — убеден съм, че така е станало. Опасявам се, че не се чувствате много добре.

Лицето ѝ бледнееше като на мъртвец под тъмния слой прах. Тя седна на леглото и продължи:

— Нямам много време, но съм длъжна да ви разкажа цялата истина. Аз съм съпруга на този мъж. Той не е англичанин, руснак е. Името му няма да ви кажа.

— Бог да те благослови, Ана! — обади се старецът. — Бог да те благослови.

Когато се обърна към него, погледът ѝ изразяваше дълбоко презрение.

— Какво толкова си се вкопчил в тоя живот, Сергей! Той навреди на мнозина и никому не донесе нищо добро, дори на теб самия. Но не е моя работа да прекъсвам връзки, създадени от Господа. Готова съм да посрещна съдбата си от мига, в който престъпих прага на този прокълнат дом. Но трябва да говоря, докато не е станало късно. Както ви казах, аз съм съпруга на този мъж. Когато се оженихме, той беше на петдесет години, а аз — двадесетгодишна глупачка. Срегнахме се в един град в Русия, в университета, няма да споменавам имена.

— Бог да те благослови, Ана — тихо повтори професорът.

— Ние бяхме реформатори, революционери, нихилисти. Двамата с него и още много други. После настъпиха трудни времена, след гибелта на един полицай арестуваха някои, полицията попадна на диря и за да спаси живота си и да спечели много пари, моят съпруг предаде собствената си жена и съмишлениците си. След показанията му всички бяхме арестувани. Някои ги обесиха, други ги пратиха в Сибир, включително и мен, макар и не до живот. Моят съпруг се укри в Англия със сребърниците от предателството, много добре знаейки, че ако братството попадне на дирите му, справедливостта ще възтържествува за по-малко от седмица.

С треперещи ръце старецът запали нова цигара.

— Аз съм в твоите ръце, Ана — каза той. — Винаги си била добра с мен.

— Още не съм разкрила докъде си стигнал в низостта си — каза тя. — Сред събратята ни имаше един човек, мой сърдечен приятел. Беше благороден, безкористен, обичащ — всичко, което съпругът ми не беше. Той ненавиждаше насилието. Всички ние бяхме виновни, ако може изобщо да се говори за вина, с изключение на него. Той ни пишеше, за да се опита да ни разубеди. Писмата му можеха да го спасят, както и моят дневник, в който ден след ден запечатвах чувствата си към него и убежденията ни. Съпругът ми откри и писмата, и дневниците и ги скри. Всячески се опитваше да погуби онзи младеж. Не успя докрай, изпратиха Алексей в Сибир, където и досега работи в солните мини. Заради теб, подлецо, сега, в този миг, Алексей, чието име не си достоен дори да произнесеш, живее като роб, но пък твоят живот е в моите ръце!

— Винаги си била благородна жена, Ана — промълви старецът, обвивайки се в облак цигарен дим.

Тя се бе изправила, но някакъв болезнен спазъм я накара отново да седне.

— Трябва да свършвам — каза тя. — Когато си излежах присъдата, се заклех да намеря дневниците и писмата, които биха могли да спасят моя приятел, стига да стигнат до руското правителство. След неколкomesечно търсене открих местоживеенето на моя съпруг в Англия. Знаех, че пази дневниците ми, защото, докато бях в Сибир, получих от него писмо, в което ме упрекуваше и цитираше откъси от тях. Познавах отмъстителността му и бях наясно, че никога няма да ми ги даде доброволно. Трябваше да ги взема сама. Наех частен детектив и той постъпи като секретар при мъжа ми. Това бе вторият младеж, Сергей, който толкова те ядосваше. Той разбра, че документите се пазят в писалището, и направи втори ключ, но не успя да свърши работата докрай. Даде ми план на къщата и ме увери, че предобед кабинетът винаги е празен, а секретарят работи горе. Събрах цялата си смелост и реших да дойда сама. Успях, но на каква цена! Тъкмо бях взела документите и заключвах писалището, когато младежът ме хвана. Срегнах го същата сутрин на пътя и го попитах за адреса на професор Коръм, без да знам кой е.

— Точно така! — извика Холмс. — Секретарят се е върнал и е разказал на професора за жената, която е срещнал. После в предсмъртния си час се е опитал да каже, че убийцата е същата.

— Оставете ме да довърша — властно каза жената и лицето ѝ се изкриви от болка. — След като той падна, избягах от стаята, сбърках вратата и се озовах в стаята на моя съпруг. Той понечи да ме издаде. Обясних му, че животът му е в ръцете ми. Ако той ме предаде на закона, аз ще го предам на братството. Не от страх за себе си го заплаших, а защото исках да постигна целта си. Той знае, че не говоря празни приказки и че съдбата му е свързана с моята. Затова не ме издаде, само затова. Показа ми скривалището, останало от едно време, за което само той знаеше. Поръчваше да му носят ядене в стаята и ме хранеше. Споразумяхме се, когато полицията си тръгне, да се измъкна през нощта и повече да не се върна. Но вие по някакъв начин успяхте да разкриете плановете ни — тя измъкна от пазвата на дрехата си един малък пакет. — Това са последните ми думи — каза тя. — Ето ги документите, които ще спасят Алексей. Осланям се на честта ви и на чувството ви за справедливост. Вземете ги! Занесете ги в руското посолство. Аз изпълних дълга си и...

— Спрете я! — извика Холмс, завтече се към нея и измъкна от ръката ѝ едно шишенце.

— Късно е! — промълви тя и падна на леглото. — Много късно! Изпих отровата, преди да изляза от скривалището. Вие ми се свят. Отивам си! Заклевам ви, сър, занесете пакета!

— Нищо особено като случай и все пак поучителен в някои отношения — отбеляза Холмс, докато се връщахме. — Всичко бе свързано с пенснето. Ако умирацията младеж не го бе сграбчил, надали щяхме да стигнем до разрешението. Като видях силните лещи, разбрах, че без тях притежателят им е полусляп и безпомощен. Когато се опитвахте да ме убедите, че е минала по тънката ивица трева, без да направи нито една грешна стъпка, казах, както си спомняте, че това би било изключително постижение. За себе си знаех, че е невъзможно, освен ако — едно съвсем невероятно предположение — не е имала втори чифт очила. Тъй че трябваше сериозно да се заема с хипотезата, че още е в къщата. От приликата между двата коридора стана ясно, че

лесно е могла да ги сбърка, и излизаше, че е стигнала до стаята на професора. С изострено внимание се заех да търся потвърждение на предположението, че вътре има скривалище. По килима не личаха гънки или разрези, така че отпаднаше възможността отдолу да е скрит капак. За сметка на това не бе изключено зад книгите да има тайник. Както ти е известно, това не е рядкост в старите библиотеки. Забелязах, че книгите са пръснати навред, с изключение на мястото пред един от шкафовете. Възможно беше там да е вратата. Липсваха насочващи следи, но много ми помогна това, че килимът е тъмен. Затова изпуших толкова много от онези прекрасни цигари и обилно поръсих с пепел пода пред подозрителния шкаф. Прост номер, но върши работа. После навън в твое присъствие, Уотсън, без ти да схванеш напълно целта на забележките ми, научих, че апетитът на професора се е подобрил значително, от което можеше да се заключи, че с него се храни и друг човек. Когато се качихме втория път в стаята му, с разсипването на цигарите получих възможност да огледам пода и да забележа стъпки върху поръсената пепел. Следователно в наше отсъствие пленникът бе излизал от убежището си. Е, Хопкинс, ето че стигнахме Чаринг крос, поздравявам ви за успешно приключения случай. Несъмнено се готвите да отидете право в управлението. А ние двамата, Уотсън, ще се запътим, струва ми се, към руското посолство.

ИЗЧЕЗНАЛИЯТ ПОЛУЗАЩИТНИК

На улица „Бейкър“ отдавна бяхме свикнали да получаваме странни телеграми, но добре си спомням съобщението, което дойде една мрачна февруарска сутрин преди седем-осем години и доста озадачи Шерлок Холмс. Телеграмата бе адресирана до него и гласеше следното:

Моля, чакайте ме. Голямо нещастие. Десният полузащитник липсва, необходим утре.

Овъртън.

— Клеймото е от Странд, телеграмата е изпратена в десет и трийсет и шест — уточни Холмс, след като препрочете повторно текста. — Личи си, че мистър Овъртън е бил доста развълнуван, когато я е изпращал, дори не съвсем на себе си. Обзалагам се, че ще пристигне, преди да съм изчел „Таймс“, и сам ще ни разкаже всичко. И най-неразрешимият случай е добре дошъл в тази скука.

В последно време наистина бездействахме, а аз се страхувах от периодите на пасивност, които се отразяваха пагубно на свръхактивния ум на моя приятел. От години се опитвах да го откъсна от наркотичната му зависимост, която заплашваше да провали забележителната му кариера. При нормални обстоятелства Холмс рядко прибягваше към тези изкуствени стимулатори, но аз знаех, че порокът не е изкоренен, а само приспан. В плодотворните моменти на активност демоните се затаяваха, но аз неведнъж съм наблюдавал надигането им, когато аскетичните черти на приятеля ми добиваха болезнен вид и мрачна сянка изпълваше непроницаемия поглед на хлътналите му очи.

Така че, който и да беше господин Овъртън, благослових и него, и загадъчното му послание, което наруши опасното затишие — по-рисковано от всички бури в неспокойния живот на приятеля ми.

Както и очаквахме, телеграмата скоро бе последвана от подателя й. Визитната картичка на господин Сирил Овъртън от Тринити колидж в Кеймбридж извести пристигането на огромен млад мъж — близо сто килограма масивни кости и яки мускули, — който запълни рамката на вратата с широките си плещи. Той нетърпеливо поглеждаше ту към моя приятел, ту към мен. Умора и безпокойство се четяха на откритото му лице.

— Господин Шерлок Холмс?

Приятелят ми кимна.

— Ходих в Скотланд ярд, говорих с господин Станли Хопкинс и той ме посъветва да дойда тук. Каза, че според него случаят е по-скоро за вас, а не за редовната полиция.

— Седнете, моля, и ни разкажете всичко.

— Ужасно, господин Холмс, направо ужасно! Чудя се как косата ми не е побеляла. Знаете Годфри Стаунтън, нали? Душата на отбора! Готов съм да остана без двама други играчи, стига Годфри да е в средата. Никой не може да го стигне, когато води, подава или дриблира. Освен това има акъл в главата и умее да сплотява отбора. Какво ще правя сега? Това е въпросът, господин Холмс, затова дойдох. Имам резерва, разбира се, Мурхаус, но той е трениран да връща от страничната линия и не влиза в схватка. От място е добър наистина, но няма поглед върху играта, а и е бавничък. Мортън или Джонсън, оксфордските спринтьори, ще го разиграват, както си искат. Стивънсън е бърз, но не го бива да подаде от дващсет и пета линия, а от преден полузащитник, дето не успява в ход да подаде, полза няма. Загубени сме, господин Холмс, ако не ми помогнете да намеря Годфри Стаунтън!

Моят приятел изслуша изненадан и с интерес тази разпалена тирада. Младият мъж се беше разгорещил и час по час шляпваше със загорялата си длан по коляното. Когато той свърши, Холмс разкърши ръце и отвори справочника си на буквата „С“. Известно време безуспешно прехвърляше всевъзможните данни.

— Имам Артър Х. Стаунтън, многообещаващ млад фалшификатор — каза той, — също Хенри Стаунтън, чийто път до бесилката скъсих, но Годфри Стаунтън не ми говори нищо.

Беше ред на нашия посетител да се изненада.

— Мислех ви за осведомен човек, господин Холмс — каза той. — След като не знаете кой е Годфри Стаунтън, навярно не сте чували и за Сирил Овъртън? — Холмс кимна снизходително. — Мили Боже! Аз бях първа резерва на Англия срещу Уелс и вече цяла година тренирам „Варсити“. Но както и да е. Не съм си и представял, че в Англия ще се намери човек, който да не е чувал за Годфри Стаунтън, звездата от средата на терена! В кое време живеете, господин Холмс!

Холмс се засмя на наивното учудване на младия великан.

— Ние обитаваме различни светове, господин Овъртън, вашият във всеки случай е по-добър и по-здравословен. Заниманията ми са ме отвеждали в разни сектори на обществото, но никога, радостен съм да го заявя, в аматьорския спорт — най-хубавото и славно нещо в Англия. Сегашното ви неочаквано посещение ми показва, че дори в този свят на свеж въздух и честна игра имало работа за мен. Така че, скъпи господине, моля ви седнете спокойно и ми разкажете подробно какво се е случило и как според вас мога да ви помогна.

Младежът имаше пообъркания вид на човек, навикнал да използва по-често мускулите си, но с някои повторения и неясноти, които ще спестя на читателите, ни разказа следната странна история:

— Както ви обясних, господин Холмс, аз съм треньор на отбора на Кеймбридж, „Варсити“, а Годфри Стаунтън е най-добрият ми играч. Утре ни предстои мач срещу Оксфорд. Вчера пристигнахме и се настанихме в частния хотел на Бентли. В десет часа обходих стаите, за да се уверя, че всички са в леглата, тъй като съм привърженик на строгия режим и пълноценния сън, за да е във форма отборът. Преди Годфри да се качи в стаята, си поговорихме. Видя ми се блед и разтревожен, попитах го какво го притеснява. Каза, че всичко било наред, имал само съвсем леко главоболие. Изпратих го да си легне. След половин час при мен дойде портиерът и каза, че един много притеснен брадат човек донесъл някаква бележка за Годфри. Нашето момче не си било легнало и портиерът му я дал. Годфри я прочел и паднал като подкосен на стола. Портиерът се разтревожил и тръгнал да ме вика, но Годфри го спрял, изпил чаша вода и се поокопитил. Слязъл долу, разменил няколко думи с посетителя, който чакал в приемната, и двамата излезли навън. За последно портиерът ги видял почти тичешком да се отдалечават към „Странд“. Тази сутрин стаята на Годфри беше празна, никой не беше спал в леглото, нещата му си

стояха, както ги бях видял предната вечер. Никаква вест от него, изчезнал е с непознатия. Не ми се вярва да се върне. Та това е Годфри, спортист до мозъка на костите, той никога няма да спре тренировките и да зареже треньора си, ако не му се е случило нещо. Не, предусещам, че няма повече да го видим.

Шерлок Холмс слушаше с огромно внимание.

— И какво направихте? — попита той.

— Попитах по телеграфа в Кеймбридж дали не знаят нещо. Отговориха ми, че никой не го е виждал.

— Имало ли е как да се върне в Кеймбридж?

— Да, последният влак е в единайсет и петнайсет.

— Но според вас не се е върнал, така ли?

— Никой не го е виждал там.

— Какво предприехте след това?

— Изпратих телеграма на лорд Маунт-Джеймс.

— Защо?

— Годфри е сирак. Лорд Маунт-Джеймс е най-близкият му сродник, ако не се лъжа, негов чичо.

— Така. Това хвърля нова светлина върху случая. Лорд Маунт-Джеймс е един от най-богатите хора в Англия.

— И аз така съм чувал от Годфри.

— Близки ли бяха?

— Да, Годфри е негов наследник, а старецът е към осемдесетгодишен и има подагра. Разправят, че можел да си натърква щеката за билиард с кокалчетата на пръстите вместо с креда. През живота си не е дал и един шилинг на Годфри, страхотен скъперник е. Но, тъй или иначе, скоро всичко ще е на момчето.

— Получихте ли отговор от лорд Маунт-Джеймс?

— Не.

— Какво би могло да накара вашия приятел да се обърне към лорд Маунт-Джеймс?

— Ако тревогата му снощи е била свързана с пари, нищо чудно да се е обърнал към най-близкия си роднина, освен това доста богат, макар че, доколкото съм чувал, не е имал голям шанс да получи нещо. Годфри съвсем не беше любимец на стареца. Ако е можел да се справи сам, никога не би отишъл.

— Е, скоро ще разберем дали е ходил. Но ако приятелят ви наистина е отишъл при своя роднина лорд Маунт-Джеймс, остава да се обясни какво означават появата на притеснения посетител и тревогата, която е предизвикал.

Сирил Овъртън притисна с ръце главата си.

— Нямам никаква представа.

— Добре, разполагам с време и с радост ще се заема със случая — каза Холмс. — Препоръчвам ви да се подготвите за утрешния мач, като изключите от плановете си младия джентълмен. Явно, както сам отбелязахте, някаква неотложна причина го с отдалечила и го задържа. Сега ще дойдем с вас в хотела, за да видим няма ли портиерът да ни каже нещо допълнително.

Холмс с ненадминато майсторство умееше да предразполага свидетелите и не след дълго успя да изкопчи от портиера всичко, което човекът имаше да каже, в напуснатата от Годфри Стаунтън хотелска стая. Посетителят не бил джентълмен, нито работник. Портиерът го нарече „средна работа“, към петдесетгодишен, спретнато облечен, с прошарена брада и бледо лице. Изглеждал силно развълнуван, ръцете му треперели, докато подавал бележката, която Годфри Стаунтън мушнал в джоба си. Стаунтън не се ръкувал с него, когато се видели. Поговорили малко и портиерът чул единствено думата „време“, после се завтекли навън, както вече знаехме. Големият часовник във фойето показвал десет и половина.

— Така — каза Холмс, седнал на леглото на Стаунтън, — ако не се лъжа, вие сте дневен портиер, нали?

— Да, сър, смяната ми приключва в единайсет часа.

— Нощният портиер вероятно няма да може да ни каже нищо повече.

— Не, сър. Пък и снощи закъсня, бил на театър.

— Значи вчера бяхте тук през целия ден?

— Да, сър.

— Да сте предавали на господин Стаунтън някакво съобщение?

— Да, сър, телеграма.

— Интересно! По кое време?

— Към шест часа.

— Къде му я връчихте?

— Тук, в стаята му.

— Пред вас ли я прочете?

— Да, сър, изчаках, за да взема отговора, ако решише да го напише.

— Е, написа ли нещо?

— Да, сър. Бележка.

— Даде ли ви я?

— Не, взе я със себе си.

— Но я написа във ваше присъствие?

— Да, сър. Стоях до вратата, а той беше гърбом към мен, седнал на масата. Накрая каза: „Сам ще я пусна.“

— С какво я написа?

— С перо, сър.

— На някоя от тия бланки на масата ли?

— Да, сър, на най-горната.

Холмс взе купчината бланки, отиде до прозореца и внимателно разгледа най-горната.

— Жалко, че не е писал с молив — каза той с известно разочарование. — Не може да не си забелязвал, Уотсън, че в такъв случай написаното често се отпечатва на долния лист и това обстоятелство е станало причина за разтрогването на не един щастлив брак. Е, нещичко все пак е останало. За наш късмет перото не е било добре подострено и много се надявам да открием нещо върху попивателната. Точно така!

Той откъсна крайчето на листа попивателна хартия, обърна го и видяхме някакви йероглифи.

— Сложете го на стъклото на прозореца! — разгорещи се Сирил Овъртън.

— Не е нужно — отвърна Холмс. — Хартията е тънка и можем просто да я обърнем. Това е краят на телеграмата, която Годфри Стаунтън изпраща няколко часа преди да изчезне. Липсват ни поне шест думи, но да видим с какво разполагаме: „бъдете с нас, за Бога!“ Това показва, че младежът е съзрял някаква неотвратима заплаха, и се е обърнал към някого за помощ. „Нас“ показва, че е намесен още някой. Може ли да е бил някой друг освен бледия разтревожен мъж? Каква е връзката между него и Годфри Стаунтън? И кой е третият, към когото двамата се обръщат за помощ пред приближаващата опасност? Разследването се свежда до изясняването на тези въпроси.

— Трябва да разберем до кого е била изпратена телеграмата — предложих аз.

— Точно така, драги Уотсън, и на мен ми мина през ума тази проникателна идея. Но се опасявам, че ако просто отидеш в пощата и поискаш да видиш разписките, има вероятност да се натъкнеш на нежелание за помощ от страна на персонала. Бюрократичният ред ще се възправи срещу теб. Все пак може би с повечко деликатност можем и да успеем. Но докато сме тук, ми се иска във ваше присъствие, господин Овъртън, да разгледам онези книжа на масата.

Имаше няколко писма, сметки и бележници и Холмс ги прехвърли набързо с нервните си пръсти.

— Нищо — каза накрая. — Между другото приятелят ви, предполагам, е съвсем здрав и от нищо не се е оплаквал.

— Здрав е като камък.

— Виждали ли сте го болен?

— Никога. Веднъж лежа заради контузия и веднъж му се измести капачката на коляното, но това са дреболии.

— Може би не е бил толкова здрав, колкото смятате. Не е изключено да е криел някакъв проблем. Мога ли с ваше съгласие да взема част от тези документи? Има вероятност да се окажат от полза за по-нататъшното ни разследване?

— Почакайте, почакайте! — изведнъж прозвуча свадлив глас.

На прага неспокойно пристъпваше дребен смешен старец. С протърканите си черни дрехи, широкополата шапка и хлабавата бяла вратовръзка напомняше провинциален свещеник или погребален агент. Но въпреки опърпаната му и малко нелепа външност в гласа му звучаха метални нотки, а движенията му бяха властни и отсечени.

— Кой сте вие, сър, и с какво право ровите в документите на джентълмена?

— Частен детектив съм и разследвам внезапното му изчезване.

— Гледай ти, гледай ти! И кой ви повика?

— Този джентълмен, приятел на господин Стаунтън, насочен към мен от Скотланд ярд.

— Кой сте вие, сър?

— Сирил Овъртън.

— А, значи вие ми изпратихте телеграмата. Аз съм лорд Маунт-Джеймс. Пристигнах с каретата от Бейсуотър. Значи и детектив сте

наели?

— Да, сър.

— А готов ли сте да платите разходите?

— Когато приятелят ми Годфри се намери, сър, той ще стори това.

— А ако не се намери? Тогава?

— Сигурно семейството му...

— Не си го и помисляйте! — изписка човечето. — От мен няма да получите и едно пени! Ясно ли ви е, господин детектив? Аз съм семейството на този младеж, той няма други роднини и категорично ви заявявам, че не нося отговорност за постъпките му. И да е очаквал нещо, аз никога не пиляя пари напразно и нямам намерение тепърва да започна го правя. А ако тези документи, с които вие така свободно боравите, представляват някаква ценност, ще отговаряте за тях.

— Добре, сър — каза Шерлок Холмс. — Може ли да ви попитам дали имате някакви предположения във връзка с изчезването на младежа?

— Не, сър, никаква представа нямам. Достатъчно зрял човек е, за да се грижи за себе си, и ако е бил толкова глупав, че да се загуби, аз категорично отказвам да поема отговорност за намирането му.

— Разбирам ви, сър — отвърна Холмс с дяволити искрици в очите. — Но, изглежда, вие не ме разбирате докрай. Годфри Стаунтън, както личи, не е заможен младеж. Ако е станал жертва на отвличане, то не е заради онова, което сам притежава. За вашето богатство се знае, лорд Маунт-Джеймс, и е напълно възможно банда злосторници да са похитили племенника ви с намерение да изтръгнат от него информация за дома ви, за навиците и състоянието ви.

Лицето на нашия неприятен посетител доби цвета на бялата му вратовръзка.

— Мили Боже, от къде на къде! Може ли да има такова коварство! Какви чудовища трябва да са това! Но Годфри е момче на място, сърцат момък. Няма да успеят да го накарат да предаде стария си чичо. Тъкмо мислех да намина към банката тази вечер. Дерзайте, господин детектив! Обърнете всяко камъче, ако трябва, но ми върнете племенника жив и здрав. И можете да разчитате от мен на петак... е, хайде, на десетак да е!

Но и като се поукроти по този начин, титулваният скъперник не можа да ни съобщи нищо съществено, тъй като не знаеше почти нищо за личния живот на племенника си. Единствената следа оставаше непълната телеграма, като с копие от нея Холмс можеше да се опита да я възстанови цялата. Отпратихме лорд Маунт-Джеймс, а Сирил Овъртън отиде да обсъди с отбора си сполетялата ги беда.

Пощенската станция беше съвсем близо.

— Трудна работа, Уотсън — въздъхна приятелят ми. — Разбира се, ако имаме писмено разрешение, ще ни покажат разписките, но нямаме време да го искаме. Но пък едва ли в такова място някой помни лицата на посетителите. Да опитаме. Моля да ме извините за безпокойството — обърна се той към младата жена зад гишето с възможно най-любезен тон, — мисля, че съм допуснал грешка с телеграмата, която изпратих вчера. Нямам отговор и ме е страх, да не би да съм пропуснал да си напиша името. Ще може ли да проверите?

Младата жена измъкна кочана с разписките.

— В колко часа я подадохте?

— Малко след шест.

— А до кого е адресирана?

Холмс сложи пръст върху устните си и погледна към мен.

— Последните думи бяха „за Бога“ — прошепна доверително той. — Много се тревожа, че нямам отговор.

Момичето издърпа един формуляр.

— Ето го. Без име е наистина — и я сложи на тезгяха?

— Затова нямам отговор — каза Холмс. — Как може да съм толкова глупав! Всичко хубаво, млада госпожице, и хиляди благодарности, че разсеяхте опасенията ми.

Отвън Холмс се засмя и доволно потри ръце.

— Е?

— Напредваме, драги Уотсън, напредваме! Бях измислил седем различни начина да се доберем до телеграмата и дори не се надявах, че ще сполучим с първия.

— И какво откри?

— Отправната точка на нашето разследване — той спря един файтон и каза на кочияша: — Гара Кингс крос.

— Значи ще пътуваме?

— Да, отиваме в Кеймбридж. Всички следи водят натам.

— Имаш ли вече някакво възможно обяснение за изчезването? — попитах Холмс, докато се подрусвахме към странноприемница „Грейс“. — Не помня сред многобройните ни случаи друг с по-неясен мотив. Нали не смяташ наистина, че може да са отвлекли младежа, за да съберат информация за богатия му сродник?

— Ей Богу, драги Уотсън, това изобщо не ми изглежда правдоподобно. Струва ми се, че в него може да повярва единствено онзи изключително неприятен старец.

— И аз така си помислих. Имаш ли обаче друг вариант?

— Премислих няколко. Както не може да не отбележим, най-странното и показателно е, че инцидентът се случва в навечерието на важен мач, и то с човека, от когото най-много зависи успешният изход на срещата. Може и да е съвпадение, разбира се, но не е за пренебрегване. В любителския спорт официални залагания няма, но май се организират тайни залози и не е изключено някой дотолкова да е бил заинтересован, че да приложи номерата на мошениците в конните залагания. Това е едно от обясненията. Другото, което също не бива да се изключва, е, че като реален наследник на огромно богатство младежът наистина може да е бил отвличен, за да се изнуди богатият му сродник.

— Това обяснение не се връзва с телеграмата.

— Така е, Уотсън. Телеграмата си остава единствената сигурна следа, с която разполагаме, и не бива да отклоняваме вниманието си от нея. Отиваме в Кеймбридж тъкмо за да разберем защо е била пусната. Засега много неща остават неясни, но съм сигурен, че още тази вечер, ако не изясним всичко, поне много ще напреднем.

Пристигнахме по тъмно в старинното университетско градче. От гарата Холмс взе кабриолет и поръча на кочияша да кара към къщата на доктор Лезли Армстронг. След няколко минути спряхме пред масивна постройка на оживена улица. Влязохме и след доста чакане ни въведоха в кабинета на доктора, когото заварихме зад бюрото му.

Показателен за това, доколко се бях откъснал от професията си, бе фактът, че името на Лезли Армстронг не ми говореше нищо. Сега спокойно мога да кажа, че той е не само едно от светилата на медицинската наука, но и мислител от европейска величина, при това не само в един клон на познанието. Но и без да е запознат с бляскавите му постижения, човек не можеше да не почувства известен трепет пред

достолепното му квадратно лице, строго гледащите изпод свъсените вежди очи и гранитната твърдост на стиснатите неподвижни челюсти. Човек с непреклонен нрав, буден ум, суров, сдържан, костелив — такъв ми се представи доктор Лезли Армстронг. Той държеше картичката на приятеля ми и ни наблюдаваше с неприязнено изражение на смръщеното си лице.

— Чувал съм за вас, господин Шерлок Холмс, и съм наясно с естеството на заниманията ви, които не одобрявам по никой начин.

— В такъв случай, докторе, съчувствате на всеки престъпник в страната — спокойно изрече моят приятел.

— Доколкото усилията ви са насочени към борба с престъпността, сър, би трябвало да намират подкрепа от всеки разумен член на обществото, но аз смятам, че усилията на официалните органи са достатъчни. Забележката ми е свързана със случаите, когато надзъртате в тайните на частни лица и ровите в семейни истории, които е по-добре да останат скрити, а и когато губите времето на хора, много по-заети от вас. В настоящия момент например бих могъл да пиша труда си, вместо да разговарям с вас.

— Несъмнено, докторе, и все пак разговорът ни може да се окаже по-важен от трактата ви. Длъжен съм също да ви кажа, че ние вършим точно обратното на онова, в което ни обвинявате. Усилията ни са насочени към неразгласяване на някои обстоятелства от частен характер, което несъмнено се случва, когато се намесва официалната полиция. Би трябвало да гледате на мен като на нетрадиционен първопроходец, предшестваш традиционните органи. Дошъл съм да ви попитам за господин Годфри Стаунтън.

— Какво за него?

— Познавате ли го?

— Близък мой приятел е.

— Знаете ли, че е изчезнал?

— Така ли? — суровото лице на доктора не трепна.

— Излязъл е от хотела си миналата нощ и оттогава никой не знае нищо за него.

— Без съмнение ще се върне.

— Да, но утре е мачът на „Варсити“.

— Тези детински игри ни най-малко не ме интересуват. Съдбата на младежа дълбоко ме интересува, защото го познавам и го харесвам.

Разните мачове са извън хоризонта ми.

— Тогава разчитам на съчувствието ви в моето проучване за съдбата на господин Стаунтън. Знаете ли къде е?

— Нямам представа.

— И от вчера насам не сте го виждали?

— Не.

— Господин Стаунтън имал ли е проблеми със здравето?

— Абсолютно никакви.

— Боледувал ли е от нещо.

— Не.

Холмс извади лист хартия и го подаде на доктора.

— В такъв случай може би ще ми обясните какво означава тази сметка за тринайсет гвинеи, платени от господин Годфри Стаунтън на доктор Лезли Армстронг от Кеймбридж. Намерих я сред документите, оставени на бюрото му.

Докторът почервения от гняв.

— Не смятам, че ви дължа някакво обяснение, господин Холмс.

Холмс прибра сметката обратно в бележника си.

— Ако предпочитате публичното обяснение, рано или късно, ще ви се наложи да го дадете — каза той. — Както ви обясних, аз държа в тайна неща, които иначе биха станали обществено достояние, и наистина ще постъпите разумно, ако споделите с мен информацията, която ви е известна.

— Не знам нищо.

— Да сте получавали новини от господин Стаунтън от Лондон?

— Определено не.

— Ех, тези пощи! — с досада възкликна Холмс. — Вчера в шест и петнайсет Годфри Стаунтън изпраща спешна телеграма, несъмнено свързана с изчезването му, а вие още не сте я получили! Непростимо е! Сега отивам в станцията, за да подам оплакване.

Доктор Армстронг се изправи зад бюрото с мораво от гняв лице.

— Напуснете дома ми — каза той. — И кажете на работодателя си, лорд Маунт-Джеймс, че не желая да имам нищо общо нито с него, нито с агентите му. Не, сър, нито дума повече! — и той яростно дръпна камбанката. — Джон, покажи изхода на тези джентълмени!

Помпозен иконом ни придружи до вратата и ние се озовахме на улицата. Холмс избухна в смях?

— Какъв енергичен и корав човек! — каза той. — Ако насочи съответно таланта си, ще е най-подходящият, за да запълни празнината, оставена от знаменития Мориарти. А ето ни и нас, клетки мой Уотсън, немили-недраги в този негостоприемен град, от който не можем да си тръгнем, преди да разрешим случая. Тази малка странноприемница срещу дома на доктор Армстронг изглежда особено подходяща за нуждите ни. Ако наемеш стая с изглед към улицата и осигуриш необходимото за през нощта, аз ще мога да направя няколко проучвания.

Няколкото проучвания явно отнеха повече време, отколкото Холмс предполагаше, защото се появи едва към девет часа. Беше блед, отпаднал, пращен, изтощен от глад и умора. Студената вечеря го очакваше и когато приключи с нея и запали лулата си, беше готов да обсъди положението в полунасмешливия философски тон, който възприемаше, когато нещата не вървяха. В този миг шумът от колела го накара да се изправи и да погледне през прозореца. Пред входа на лекарския дом, осветен от газовия фенер, стоеше двуколка с чифт сиви коне.

— Нямахте я три часа — каза Холмс. — Тръгна в шест и половина и ето я отново. Това прави радиус от петнайсетина и повече километра, изминавани веднъж, понякога два пъти дневно.

— Нормално за практикуващ лекар.

— Но Армстронг не е точно практикуващ лекар. Той е преподавател и консултант. Рядко се занимава с лечение, за да не се отвлича от теоретичните си занимания. Защо в такъв случай прави тези дълги пътувания, които вероятно са му страшно досадни, и кого посещава?

— Кочияшът...

— Драги Уотсън, нима се съмняваш, че не съм попитал първо него? Не зная дали е от вродена лошотия, или бе получил наставления от господаря си, но той насъска кучето си срещу мен. Е, и кучетата подобно на хората не обичат да виждат бастуна ми прекалено отблизо. Но, така или иначе, отношенията ни приключиха, а с това и понататъшните ми проучвания. Понаучих нещо само от един дружелюбно настроен тукашен жител в двора на нашата странноприемница. Разказа ми за навиците на доктора и за

всекидневните му излети. Точно тогава в потвърждение на думите му пред вратата се появи и двуколката.

— И ти я проследи?

— Отлично, Уотсън! Тази вечер си просто блестящ! Разбира се, че ме осени тази идея. Както сигурно си забелязал, до странноприемницата има магазин за велосипеди. Втурнах се там, наех един и бях готов да проследя екипажа. Бързо го настигнах и оставайки дискретно на стотина метра отзад, последвах фенерите ѝ извън града. Карахме си по селския път, докато не се случи един донейде унизителен инцидент. Двуколката спря, докторът слезе, дойде с енергична крачка до мястото, където бях спрял аз, и с язвителен тон съобщи, че пътят бил твърде тесен и той се опасявал, да не би кабриолетът му да е препречил пътя на моя велосипед. Страхотно го изигра! Задминах с велосипеда си кабриолета, продължих право напред няколко километра, докато спрях на едно удобно място, за да видя дали кабриолетът ще мине. Не се появи, явно бе свърнал в някой от страничните пътища, които бях подминал. Върнах се назад, без да го видя, и ето го сега, завръща се след мен. Разбира се, не е задължително тези пътувания да са свързани с изчезването на Годфри Стаунтън и ни интересуват, доколкото в момента всичко около доктор Армстронг е важно за нас. И все пак това, че така зорко бди някой да не го следи по време на тези експедиции, означава, че им отдава голямо значение, и аз няма да се успокоя, докато не изясня какво означават.

— Можем да го проследим утре.

— Дали ще можем? Не е толкова просто. Ти познаваш ли околностите на Кеймбридж? Няма нито едно местенце, където да се скриеш. Местността, през която минах тази вечер, е равна и гладка като длан, а човекът, когото следим, не е глупак, както имах възможност да се уверя. Ще телеграфирам на Овъртън дали няма новини от Лондон. Междувременно можем единствено да съсредоточим вниманието си върху доктор Армстронг, чието име услужливата пощенска служителка ми позволи да прочета на разписката за спешната телеграма на Стаунтън. Докторът знае къде е той, сигурен съм, и ако не успеем да научим, грешката ще е само наша. Засега преимуществото е на негова страна, а както знаеш, Уотсън, нямам навика да зарязвам играта в такова положение.

През следващия ден не напреднахме в разрешаването на загадката. След закуска Холмс получи бележка и ми я показа усмихнат.

Сър — пишеше на нея, — губите си времето, душейки по петите ми. Както снощи се убедихте, имам прозорче отзад на кабриолета си и ако ви е приятно да въртите педалите по трийсет и два километра, за да се върнете там, откъдето сте тръгнали, просто ме следвайте. Между другото вашето шпиониране по никакъв начин не помага на господин Стаунтън. Най-добрата услуга, която можете да му направите, е да си заминете за Лондон и да докладвате на работодателя си, че не сте в състояние да го откриете. Само ще си загубите времето в Кеймбридж.

Искрено ваш
Лезли Армстронг

— Докторът е пряк и честен противник — каза Холмс. — Е, вече съвсем изостри любопитството ми и за нищо на света не мога да оставя нещата така.

— Кабриолетът е пред вратата му — казах. — Ето го и него — излиза от вътре. Вдигна очи към нашия прозорец. Да си опитам ли късмета и да го проследя с велосипеда и аз?

— Не, драги ми Уотсън! С цялото ми уважение към твоята вродена съобразителност, не смятам, че си равностоеен противник за хитроумния доктор. Мисля, че е по-вероятно да напреднем, ако предприема няколко независими проучвания. Опасявам се, че трябва да те оставя сам със заниманията ти, тъй като присъствието на двама разпитващи непознати из заспалата околност може да породите твърде много слухове за моя вкус. Несъмнено ще намериш какво да видиш в този достопочтен град. Аз пък се надявам да се върна с по-обнадеждаващи новини преди мръкнало.

Очакванията на приятеля ми отново не се оправдаха — върна се късно вечерта изтощен и с празни ръце?

— Изгубих си деня, Уотсън. Тръгнах в посоката на доктора и обиколих селцата от оная страна на Кеймбридж, обсъждайки новините с тамошните кръчмари и с други местни осведомителни агенции.

Доста обходих: Честъртън, Хистън, Уотърбийч и Оукингтън и навсякъде ударих на камък. Всекидневната поява на кабриолет, теглен от чифт коне, трудно може да мине незабелязана из онези пущинаци. Докторът отново ни води. Да е пристигала телеграма за мен?

— Да, отворих я. *Питайте Джерemi Диксън за Помпей, Тринити колидж*. Нищо не разбирам.

— Аха. От нашия приятел Овъртън е в отговор на мое запитване. Сега ще изпратя бележка до господин Джеръми Диксън и не се съмнявам, че късметът ни най-сетне ще проработи. Между другото знаеш ли нещо за мача?

— Да, тукашният вечерен вестник е публикувал чудесна дописка. Оксфорд бие. Последните изречения са:

Загубата на светлосините безспорно е свързана със злополучното отсъствие на играча от международна класа Годфри Стаунтън, чието отсъствие се усещаше във всяка секунда от мача. Липсата на комбинации, слабата игра в средата както в нападателен, така и в отбранителен план, обезсмислиха усилията на натежалия, задъхващ се отбор.

— Значи лошите предчувствия на нашия приятел Овъртън се сбъднаха — каза Холмс. — Лично аз ще кажа като доктор Армстронг, че футболът е извън моя хоризонт. Да си лягаме, Уотсън, мисля, че утрешният ден ще бъде богат на събития.

Ужасих се, когато на другата сутрин видях Холмс седнал пред камината с тънка спринцовка в ръка. Веднага я свързах с единствената му слабост и много се уплаших, съзирайки я в ръката му. Той се засмя, когато забеляза ужаса ми, и я остави на масата.

— Не, скъпи приятелю, не се тревожи. Това не е оръдие на злото, този предмет може да се окаже ключ за разкриване на нашата загадка. На тази спринцовка залагам надеждите си. Току-що се връщам от малка разузнавателна експедиция и мисля, че нещата се нареждат. Закуси добре, Уотсън, защото предполагам, че днес ще вървим по

следите на доктор Армстронг и няма да спираме за почивка или за хапване, докато не стигнем до дупката му.

— Като че ли най-добре ще е да вземем закуската с нас — казах. — Докторът е ранобудник. Кабриолетът му е пред вратата.

— Няма значение. Той ще се чувства по-спокоен, когато знае, че не го следя. Като приключиш със закуската, ела долу да те запозная с един детектив, изтъкнат специалист в работата, която ни предстои.

Когато не след дълго слязохме, аз тръгнах след Холмс към конюшната. Той отвори една вратичка и пушна дребно клепоухо куче на бели и кафяви петна, нещо средно между гонче и фокстериер.

— Да те запозная с Помпей — каза той. — Той е гордостта на местните следотърсачи. Не е добър бегач, както личи от краката му, но е превъзходен следотърсач. Е, Помпей, може и да не си кой знае колко бърз за куче, но достатъчно, струва ми се, за двама лондонски джентълмени на средна възраст, затова ще си позволя да закача тази каишка на нашияника ти. Хайде, моето момче, да видим какво можеш — и той поведе животното към вратата на доктора.

Кучето подуши около входа, после залая възбудено и хукна по улицата, опъвайки нетърпеливо каишката. След половин час бяхме извън града и продължавахме по пътя.

— Какво си направил, Холмс? — попитах.

— Изтъркан и добре познат номер, но в случая изключително полезен. Тази сутрин отидох в двора на доктора и изпразних една спринцовка, пълна с анасон, върху колелата на каретата му. Кучето ще следва мириса на анасона до края на света и нашият приятел докторът, ако ще през иглено ухо да мине, няма да може да се отърве от Помпей. Я го виж! Той ми подари съня снощи!

Кучето внезапно свърна от главния път и пое по една тревясала пътека. След близо километър излязохме на друг широк път и следата се устреми към града, от който бяхме излезли. Пътят заобиколи града от юг и продължи в обратната посока.

— Това заобикаляне е напълно в наша полза, нали? — каза Холмс. — Нищо чудно, че в ония села ударих на камък. Докторът играе по всички правила на изкуството. Предстои ни да разберем причината за тази изтънчена измама. Това вдясно от нас навярно е Тръмпингтън. По дяволите, кабриолетът се задава иззад завоя! Бързо, Уотсън, иначе всичко ще провалим!

Той бързо се провря през плета в една нива, дърпайки теглеция се Помпей. Едва успяхме да се снишим и кабриолетът профуча покрай нас. Зърнах вътре доктор Армстронг с отпуснати рамене, стиснал глава с две ръце в жест на дълбоко отчаяние. От изражението върху лицето на моя приятел заключих, че и той го е забелязал.

— Изглежда, мисията ни ще завърши трагично. Скоро ще разберем. Хайде, Помпей! Я гледай, къщичка в полето!

Несъмнено това беше крайната точка на пътешествието ни. Помпей хукна напред и залая яростно срещу вратата, пред която ясно личаха следите от колелата. Отгпкана пътечка ни отведе до усамотената постройка. Холмс върза кучето за оградката и двамата забързахме напред. Приятелят ми почука на грубата дървена врата, после още веднъж, без отговор. Вътре несъмнено имаше някой, чухме протяжен вопъл, изпълнен с горест и отчаяние, който навяваше неописуема тъга. Холмс стоеше нерешително на прага, след това погледна назад към пътя, по който бяхме дошли. Зърнахме кабриолета с двата сиви коня, които не можеха да бъдат сбъркани.

— По дяволите! Докторът се връща! — извика Холмс. — Можеше да се предположи. Да разберем какво става, преди да е дошъл!

Той отвори вратата и двамата пристъпихме вътре. Звукът се засили и премина в продължителен дълбок стон. Идваше от горния етаж. Холмс се отправи натам, аз го последвах. Бутна полуотворената врата и двамата замръзнахме ужасени от гледката, която се откри пред нас.

Една млада и хубава жена лежеше мъртва на леглото. Лицето ѝ беше спокойно и бледо, със замъглени, широко отворени очи и прекрасни златни къдрици. Полуседнал в края на леглото, полуколеничил, един млад мъж бе заровил лице в края на полата ѝ и се разтърсваше от ридания. Бе така потънал в скръбта си, че дори не ни забеляза. Холмс положи ръка на рамото му.

— Вие ли сте господин Годфри Стаунтън?

— Да, да. Аз съм, но идвате късно. Тя издъхна.

Младежът до такава степен не бе на себе си, че ни взе за лекари, дошли да му помогнат. Холмс понечи да изкаже няколко думи на съчувствие и да предаде тревогата на приятелите от внезапното му

изчезване, когато по стълбата отекнаха стъпки и на вратата се появи доктор Армстронг със строго, недоумяващо изражение.

— Е, господа — започна той. — Намерихте това, което търсехте, избирайки особено подходящ момент, за да се натрапите. Няма да вдигам скандал в присъствието на покойната, но държа да ви заявя, че ако бях по-млад, чудовищното ви поведение нямаше да остане ненаказано.

— Извинете ме, доктор Армстронг, смятам, че между нас има недоразумение — каза приятелят ми с достойнство. — Ако ме последвате долу, мисля, ще успеем да изясним тази злополучна история.

Последвахме мрачния доктор във всекидневната.

— Слушам ви.

— Преди всичко искам да ви уверя, че не съм нает от лорд Маунт-Джеймс и чувствата ми не са на страната на благородника. Когато изчезне човек, мое задължение е да изясня съдбата му, но без да нарушавам нечии права. Доколкото случаят не е криминален, основната ми грижа е да се потушат скандалите, а не да се раздухат. Понеже в случая, както ми се струва, няма никакво закононарушение, можете напълно да се осланяте на дискретността и подкрепата ми, за да останат фактите извън знанието на пресата.

Докторът пристъпи напред и стисна ръката на Холмс.

— Вие сте достоен мъж каза той. Лъгал съм се по отношение на вас. Благодарен съм на провидението, че угризенията от това, че оставям горкия Стаунтън сам с мъката му, ме накараха да обърна кабриолета и да се върна, та да можем да се разберем. Сега, като знам причината за интереса ви, обяснението е лесно. Преди една година Годфри Стаунтън прекара известно време в Лондон. Там се влюбил страстно в дъщерята на хазяйката си и се ожени за нея. Беше толкова добра, красива и интелигентна! Всеки мъж би се гордял с такава съпруга. Но Годфри е наследник на този стар свадлив благородник и беше напълно сигурно, че ако той научеше, Годфри трябваше да се прости с наследството. Познавам младежа, обичам го и го уважавам заради прекрасните му качества. Помагах му всячески. Правехме всичко, което бе по силите ни, за да запазим тайната от всички, една изпусната дума би била достатъчна, за да се разчуе. Благодарение на тази усамотена къщичка и на собствената си дискретност Годфри

успяваше досега. Никой не знаеше тайната им освен мен и един превъзходен прислужник, който отиде да търси помощ в Тръмпингтън. Уви, сполетя ги ужасен удар — младата съпруга се разболя от туберкулоза в най-тежка форма. Горкото момче се поболя от мъка, а трябваше да отиде в Лондон и да играе в онзи мач. Не го ли стореше, трябваше да дава обяснение, което щеше да разбули тайната му. Изпратих му окуражителна телеграма, той ми отговори с молба да направя каквото мога. Тази телеграма сте видели, макар за мен да е абсолютно необяснимо как. Не му казах колко сериозно е положението, понеже нямаше с какво да помогне, но споделих истината с бащата на момичето, който абсолютно безразсъдно се свързал с Годфри. Веднага пристигна, на прага на лудостта, и не се отдели от леглото ѝ до тази сутрин, когато смъртта сложи край на мъките ѝ. Това е всичко, господин Холмс. Сигурен съм, че мога да разчитам на дискретността ви, вашата и на приятеля ви.

Холмс стисна ръката на доктора.

— Да вървим, Уотсън — каза той.

Излязохме от този дом на скръбта в бледата светлина на зимния ден.

АБИ ГРЕЙНДЖ

В едно мразовито утро през зимата на 1897 година се събудих внезапно. Някой ме разтърсваше за рамото. Беше Холмс. Свещта в ръката му осветяваше напрегнатото му, надвесено над мен лице и веднага разбрах, че нещо не е наред.

— Ставай, Уотсън, хайде! — извика той. — Чака ни работа. И нито гък! Обличай се и да вървим!

Десет минути по-късно вече се носехме към гара Чаринг крос в громолящ по стихналите улици кабриолет. В първите бледи зимни лъчи на настъпващото утро току различавахме някоя отминаваща фигура на подранил работник — неясна и смътна в сиво-бялата лондонска мъгла. Холмс мълчеше сгушен в дебелото си палто и аз с удоволствие последвах примера му, тъй като студът ни пронизваше, а и от бързане не бяхме успели да закусим. Едва когато на гарата изпихме по един горещ чай и се настанихме във влака за Кент, се отпуснахме: той, за да говори, а аз — за да го слушам. Холмс извади от джоба си някаква бележка и прочете на глас:

— *Аби Грейндж, Маршъм, Кент, три и трийсет сутринта. Скъпи господин Холмс, много бих се зарадвал на незабавната Ви помощ във връзка с един случай, който обещава да бъде наистина забележителен. Той изцяло е по Вашата част и освен че освободих дамата, ще се погрижа всичко друго да бъде оставено така, както го заварих. Само Ви умолявам, не губете повече време, защото е неудобно да държим сър Джастъс там. Искрено Ваш: Станли Хопкинс.* Хопкинс е търсил помощта ми седем пъти и винаги напълно основателно — обясни Холмс. — Вярвам, че всеки от неговите случаи е намерил място в сбирката ти. Трябва да призная, Уотсън, че притежаваш дарба за подбор, която до голяма степен компенсира онова, което не одобрявам в разказваческите ти умения. Фаталната ти склонност да представяш случаите откъм художествената им страна, вместо да ги разглеждаш като научен експеримент, им отнема възможността да се превърнат в полезна и дори учебна поредица от демонстрации. Претрупваш най-заплетената и деликатна част от

работата ми за сметка на сензационните подробности, които ще заинтригуват читателя, но няма да го обучат.

— Тогава защо не ги опишеш сам? — попитах, леко огорчен.

— Ще го сторя, скъпи ми Уотсън, ще го сторя. Засега съм твърде зает, както знаеш, но смятам да посветя старините си на съставянето на учебник, който в един том да представя цялото детективско изкуство. Сегашното ни разследване, изглежда, ще е върху случай на убийство.

— Значи смяташ, че този сър Юстъс е мъртъв?

— Да, сигурен съм. От бележката на Хопкинс съдя, че е доста разтревожен, а при него това не се случва често. Разбирам също, че е имало насилие и тялото е оставено, за да му направим оглед. Ако беше просто самоубийство, Хопкинс нямаше да ме вика за помощ. Колкото до освобождаването на дамата, изглежда, тя е била заключена в стаята си по време на трагедията. Навлизаме във висшето общество, Уотсън; луксозна хартия за писма с монограм „Ю. Б.“, гербове, престижен адрес. Мисля, че приятелят ни Хопкинс и този път няма да се изложи и ще прекараме интересна сутрин. Престъплението е било извършено преди полунощ.

— Как можеш да го твърдиш с такава сигурност?

— Чрез проверка на влаковите разписания и пресмятане на времето. Първо е била повикана местната полиция, която се е свързала със Скотланд ярд, откъдето са изпратили Хопкинс, който пък от своя страна повика мен. Всичко това е работа за цяла нощ. А, ето че пристигнахме на гара Чизълхърст. Скоро съмненията ни ще се разсеят.

Изминахме няколко километра по тесните провинциални пътища, преди да стигнем до портата на огромна градина. Отвори ни възрастен пазач с изпито лице, което носеше отпечатъка на някакво преживяно бедствие. Пътят — опасан от двете страни със стари брястове — прекосяваше внушителната градина и завършваше пред ниска, разстлана на ширина къща с колони в стил Паладио. Централната част очевидно бе старинна, цялата обрасла в бръшлян, но големите прозорци издаваха, че са били правени някои модернизации и промени, а едно от крилата на къщата май цялото бе ново. На вратата видяхме младежката фигура на инспектор Станли Хопкинс, който ни чакаше. На лицето му бяха изписани тревога и напрежение.

— Толкова се радвам, че дойдохте, господин Холмс. Вие също, доктор Уотсън! Но всъщност, ако можех да върна нещата назад,

нямаше да ви безпокоя, защото дамата впоследствие дойде на себе си и толкова точно и пълно описа случилото се, че за нас не остава кой знае каква работа. Помните ли бандата крадци от Люишъм?

— Кои, тримата Рендъл ли?

— Точно те; бащата и двамата му синове. Тяхно дело е. Изобщо не се съмнявам. Преди две седмици извършиха обир в Сиднъм. Разпознали са ги. Доста дръзко е да нападнат пак толкова скоро и толкова наблизно, но несъмнено са те. Тоя път ще виснат на бесилото.

— Значи сър Юстъс е умрял?

— Да. Разбили са главата му със собствения му ръжен.

— Сър Юстъс Бракънстол? Така ми каза кочияшът.

— Точно така — един от най-богатите в Кент. Лейди Бракънстол е в дневната. Горката, преживяла е ужасен кошмар. Изглеждаше ни жива, ни умряла, когато я видях. Май ще е най-добре сами да поговорите с нея, да чуете разказа ѝ за случилото се. После заедно ще огледаме трапезарията.

Лейди Бракънстол беше необикновена личност. Рядко съм срещал толкова изящна фигура, такова женствено излъчване и толкова красиво лице. Беше блондинка със златиста коса и сини очи. Без съмнение би имала и най-подходящия тен за това цветово съчетание, ако от скорошното преживяване лицето ѝ не бе така измъчено и изпито. Страданията ѝ очевидно бяха не само душевни, но и физически: над едното ѝ око имаше ужасна виолетовосиня подутина, която прислужничката ѝ — висока неприветлива жена — старателно налагаше с оцет и вода. Дамата лежеше изтощена на една кушетка, но бързият преценяващ поглед, когато влязохме, и напрегнатото изражение на красивото ѝ лице подсказваха, че нито умът, нито смелостта ѝ са били разколебани от ужасното преживяване. Беше загърната в широк халат в синьо и сребърно, но до нея на кушетката беше разстлана и черна вечерна рокля, обшита с пайети.

— Нали ви разказах всичко, господин Хопкинс — рече тя уморено, — няма ли да го повторите наместо мен? Е, добре, щом смятате, че е нужно, ще разкажа на тези господа как стана всичко. Те влизаха ли вече в трапезарията?

— Реших, че ще е по-добре първо да чуят разказа на ваше благородие.

— Ще се радвам да уредите нещата по-бързо. Обзема ме ужас, като си помисля, че той все още лежи там — тя потрепери и зарови за миг лице в ръцете си. При това движение широкият халат се свлече назад от рамото ѝ.

Холмс възкликна:

— Но вие имате и други наранявания, госпожо! Какво е това?

Върху бялата ѝ заоблена ръка изпъкваха две ярки червени петна. Тя припряно ги скри:

— Нищо. Те нямат връзка с ужасяващите събития от изминалата нощ. Ако с приятеля ви се настаните удобно, ще ви разкажа каквото мога. Аз съм съпругата на сър Юстърс Бракънстол. Омъжих се за него преди около година. Предполагам, няма смисъл да крия, че бракът ни не беше от щастливите. Вероятно всичките ни съседи ще ви го кажат, дори и да се опитвам да го отрека. Може би вината отчасти е и моя. Израснах в свободната и непринудена атмосфера на Южна Австралия и английският живот с цялата му превзетост и прословуто благоприличие никак не ми допада. Но основната причина се крие в печално известен на всички факт — сър Юстърс бе заклет пияница. Ако прекараш един час с такъв човек, ти става неприятно. А представяте ли си какво означава за една чувствителна и жизнерадостна жена да е свързана с него ден и нощ? Кощунство, престъпление и низост е да се твърди, че такъв брак е обвързващ. Казвам ви, тези ваши чудовищни закони ще донесат проклятие на страната. Небесата не ще позволят съществуването на такова безбожие — за миг тя се надигна, страните ѝ пламнаха, а очите ѝ заискриха изпод ужасния белег над веждата. Но силната и ласкава ръка на строгата прислужничка притегли обратно главата ѝ върху възглавницата и буйният ѝ гняв утихна в искрено ридание. Най-после тя продължи: — Ще ви разкажа за нощес. Може би знаете, че слугите в тази къща спят в модерната пристройка. В тази централна част живеем ние, отзад е кухнята, а горе — спалнята. Прислужничката ми Тереза спи над моята стая. Никой друг не остава тук и никакъв звук не може да обезпокои онези, които са в съседното крило. Сигурно това е било известно на крадците, иначе надали биха действали така. Сър Юстърс се оттегли към десет и половина. Слугите вече се бяха прибрали по стаите си и само моята прислужничка бе още будна в очакване на заповедите ми. До единайсет и нещо четох книга в тази стая. После, преди да се кача в спалнята, обиколих навсякъде, за

да се уверя, че всичко е наред. Имам този навик, защото, както вече обясних, невинаги можеше да се разчита на сър Юстъс. Обиколих кухнята, килера, оръжейната, билиардната, приемната и накрая трапезарията. Пристъпих до прозореца с плътните завеси и изведнъж усетих на лицето си хладен полъх. Осъзнах, че прозорецът е отворен. Дръпнах завесите и се озовах лице в лице с широкоплещест възрастен мъж, който явно току-що беше прекрачил в стаята. Прозорецът е френски, до пода, и всъщност е нещо като врата към поляната. Държах свещ и на светлината ѝ успях да зърна още двама мъже зад първия, които тъкмо влизаха. Отстъпих, но по-възрастният светкавично се хвърли към мен. Първо ме стисна за китката, после и за гърлото. Понечих да изкрещя, но той стовари юмрука си в слепоочието ми и ме повали на пода. Сигурно съм загубила съзнание, защото, когато се съвзех, видях, че са откъснали шнура на звънеца и с него са ме вързали за дъбовия стол, който стои начело на масата в трапезарията. Толкова здраво ме бяха стегнали, че не можех и да помръдна, а носната кърпа около устата ми пречеше да издам звук. Точно в този момент в стаята влезе злощастният ми съпруг. Очевидно бе дочул подозрителни шумове, защото пристигна подготвен за сцената, която завари. Беше облечен с риза и панталони и стискаше в ръка любимия си бастун. Хвърли се към единия от бандитите, но по-старият крадец се наведе, грабна ръжена от камината и го стовари върху главата му. Отново съм припаднала, но, изглежда, само за няколко минути, защото, когато отворих очи, видях, че бандитите са извадили сребърните прибори от бюфета, а също и бутилка вино. Всеки стискаше чаша в ръка. По-възрастният имаше брада, а другите двама бяха голобради младоци. Както вече ви казах, сякаш бяха баща и двамата му синове. Говореха си шепнешком. После се приближиха до мен, за да се уверят, че все още съм здраво завързана. Най-сетне си тръгнаха и затвориха прозореца след себе си. Почти петнайсет минути се мъчих да освободя устата си, за да призова с писъците си слугинята. Скоро дотичаха и другите слуги, обадихме се в тукашната полиция, откъдето веднага се свързаха с Лондон. Това е всичко, което мога да ви кажа, господа. Дано не ми се наложи пак да говоря за това болезнено преживяване.

— Имате ли въпроси, господин Холмс? — попита Хопкинс.

— Няма да злоупотребявам повече с търпението и с времето на лейди Бракънстол — отвърна Холмс. — Но преди да огледам

трапезарията, ще се радвам да чуя и вашия разказ за случилото се — обърна се той към прислужничката.

— Видях мъжете още преди да влязат в къщата — рече тя. — Както си седях до прозореца в спалнята ми, на лунната светлина зърнах трима мъже до къщичката на пазача, но нищо лошо не ми мина през ума. Чак след повече от час дочух писъците на господарката и дотичах. Заварих ги точно както ви каза тя, горкото ми агънце. Той лежеше на пода и цялата стая бе опръскана с кръв и мозък. Това би изкарало ума на всяка жена — да седи вързана за стол, а дрехите ѝ да са оцапани с кръв, но на госпожица Мери Фрейзър от Аделаида никога не ѝ е липсвал кураж, а и лейди Бракънстол от Аби Грейндж притежава същата смелост. Разпитвахте я твърде дълго, господа. Нека сега тя се оттегли в стаята си със своята стара Тереза, за да си почине, наистина има нужда от това.

С майчинска нежност тя прегърна господарката си и я изведе от стаята.

— Била е с нея през целия ѝ живот — обясни Хопкинс. — Отгледала я е от дете, а после, преди година и половина, е напуснала Австралия и е дошла с нея в Англия. Казва се Тереза Райт. Такава прислужничка трудно ще намерите в наши дни. Насам, господин Холмс, заповядайте.

Изразителното лице на Холмс, по което допреди малко се четеше силен интерес, сега изведнъж помръкна. Стана ми ясно, че, лишен от загадъчността си, случаят губеше привлекателността си. Оставаше единствено да арестуват извършителите, но какво представляваха те, че да си цапаше той ръцете с тях? Когато някой изтъкнат лекар специалист открие, че са го повикали за най-обикновена дребна шарка, сигурно би изпитал същото раздражение, което прочетох в очите на моя приятел. И все пак сцената в трапезарията на Аби Грейндж бе достатъчно странна, за да привлече вниманието му и да възвърне предишния му интерес.

Трапезарията беше наистина просторна стая с резбован дъбов таван, дъбова ламперия и цяла галерия от еленови глави и старинни оръжия по стените. Точно срещу вратата се намираше френският прозорец, за който вече бяхме чули. През трите по-малки прозореца отдясно се процеждаше хладната утринна светлина. Отляво имаше голяма и дълбока камина с масивна дъбова лавица над нея. Точно до

камината стоеше тежък дъбов стол с облегалки за ръцете и напречни летви при краката. През пролуките на стола бе препъхнат ален шнур, чиито краища се срещаха долу, при пречките на основата. Когато са освобождавали дамата, явно просто бяха изхлузили шнура от нея, за да оставят възлите непокътнати. Но всички тези подробности привлякоха вниманието ни по-късно, защото в първия момент бяхме изцяло погълнати от ужасната гледка на тялото, проснато върху постелката от тигрова кожа пред камината.

Беше висок, добре сложен мъж в средата на четирийсетте. Лежеше по гръб с обърнато нагоре лице, а белите му зъби лъщяха оголени под късата черна брада. Стиснатите юмруци на ръцете му се сключваха над главата, до тях лежеше тежък бастун. Тъмното му красиво лице с орлов нос бе сгърчено в израз на непримирима омраза, което придаваше на мъртвеца ужасен и демоничен вид. Явно вече си е бил легнал, когато е чул обезпокоителните шумове, защото бе облечен в скъпа нощна риза с пищна бродерия, а от крачолите му се подаваха боси нозе. Черепът му бе напълно смазан и из цялата стая бяха пръснати свидетелства за свирепата жестокост на удара, с който е бил повален. До трупа лежеше ръженът, извит на дъга при стълкновението. Холмс внимателно изследва и оръжието, и оставената от него неопишуема развалина.

— Старият Рендъл трябва да е доста силен — отбеляза той.

— Да — отвърна Хопкинс. — Имам сведения, че е много як.

— Сигурно няма да ви е трудно да го заловите.

— Ни най-малко. Вече го издирваме, но се пусна слух, че е избягал в Америка. Сега, като знаем със сигурност, че бандата е тук, не виждам как ще ни се изплъзне. Изпратихме съобщения до всички пристанища, а до довечера ще бъде обявена и награда за залавянето им. Само недоумявам как са се осмелили да извършат такова безумно престъпление, щом са знаели, че дамата ще ги опише, а по нейното описание без проблем ще ги разпознаем.

— Именно. Би могло да се очаква, че ще накарат и дамата да замлъкне завинаги.

— Може и да не са разбрали, че се е съвзела след първия припадък — предположих.

— Възможно е. Щом е в безсъзнание, няма смисъл да я убиват. Хопкинс, а какво ще ми кажете за този нещастник? Струва ми се,

чувал съм доста странни истории за него?

— Бил добър човек като трезвен и същински сатана, когато се напиел или по-точно — когато се полунапиел, защото рядко стигал до безпаметство. В такива моменти сякаш дяволът се вселявал в него и тогава бил способен на всичко. Чух, че въпреки цялото си богатство и титлата си на два пъти замалко да попадне в ръцете ни. Първия път стана голям скандал, защото залял с газ едно куче и после го подпалил. Кучето на нейно благородие. Едвам потулиха нещата. Втория път замерил прислужничката Тереза Райт с някаква гарафа и това предизвика големи неприятности. Между нас да си остане, но къщата ще бъде доста по-весела без него. Какво разглеждате?

Холмс беше коленичил и с най-голямо внимание разглеждаше възлите по червения шнур, с който дамата е била привързана. После най-щателно огледа и оръфания му край, там, където се бе скъсал, когато крадецът го е дръпнал.

— Когато шнурът е бил дръпнат, звънецът в кухнята трябва силно да е иззвънял — отбеляза той.

— Никой не е могъл да го чуе. Кухнята се намира точно на гърба на къщата.

— Откъде крадецът е бил толкова сигурен, че никой няма да го чуе? Как е посмял така безразсъдно да дръпне звънеца?

— Именно, господин Холмс, именно. Задават същия въпрос, който и на мен не ми дава мира. Няма съмнение, че крадецът добре е познавал дома и порядките в него. Отлично е знаел, че в този сравнително ранен час слугите вече са си легнали и че никой не може да чуе звънеца в кухнята. Това означава, че е бил в тясна връзка с някого от прислугата, очевидно е. Слугите са всичко на всичко осем, всеки от тях с отлична репутация.

— Щом е така, подозрението пада върху този, по чиято глава е била хвърлена гарафата — рече Холмс. — Но пък тогава излиза, че Тереза Райт е изменила на господарката си, към която изглежда толкова привързана. Все пак това е незначителен проблем и когато заловите тримата Рендъл, лесно ще се доберете и до съучастниците им. Разказът на дамата се потвърждава от всяка подробност в тази стая, доколкото изобщо има нужда от потвърждение — Холмс отиде до френския прозорец и го отвори. — Отвън няма следи, но и как да има,

като земята е твърда като камък. Виждам, че свещите върху полицата над камината са били палени.

— Да, разбойниците са действали именно на тяхната светлина и от свещта на дамата.

— А какво са задигнали?

— Почти нищо. Пет-шест посребрени прибора от бюфета. Лейди Бракънстол смята, че толкова са се уплашили от убийството на сър Юстъс, та не са посмели да претърсят къща, както биха постъпили иначе.

— Несъмнено. И все пак са пили вино, доколкото разбрах.

— За да успокоят нервите си.

— Разбира се. Надявам се, че не сте пипали трите чаши върху бюфета?

— Не съм ги пипал, а и бутилката си стои така, както са я оставили.

— Тогава нека ги огледаме. Я, какво е това тук?

Трите чаши стояха плътно една до друга и всички бяха изцапани с вино, но в едната имаше тънка ципа от утайка. Бутилката стърчеше до тях, на две трети пълна, а до нея лежеше дълга, просмукана с вино коркова тапа. Видът на тапата и прахта по бутилката ясно показваха, че виното, с което убийците се бяха черпили, е било скъпо и отлежало.

В поведението на Холмс настъпи рязка промяна. Безстрастното му изражение изчезна и отново съзрях живия пламък на любопитството в хлътналите му очи. Той вдигна тапата и доста внимателно я разгледа.

— Как са я извадили? — попита той.

Хопкинс посочи към едно полуотворено чекмедже. Вътре се виждаха покривки за маса и голям тирбушон.

— Лейди Бракънстол спомена ли, че точно този тирбушон е бил използван?

— Не, но нали е била в безсъзнание, когато са отваряли бутилката.

— Да, наистина. В интерес на истината този тирбушон не е бил използван. Бутилката е била отворена с тирбушон от джобно ножче, не по-дълъг от четири сантиметра. Ако разгледате горния край на тапата, ще видите, че тирбушонът е бил вкарван три пъти, преди да е била изтеглена. А и тапата не е продупчена докрай. Големият тирбушон би я

продупчил и изтеглил още с първото дръпване. Когато хванете престъпника, сигурен съм, че ще откриете сред вещите му и комбинирано джобно ножче.

— Отлично! — възкликна Хопкинс.

— Но тези три чаши определено ме озадачават. Лейди Бракънстол действително ли е видяла тримата нападатели да пият от тях?

— Да, каза го съвсем ясно.

— Тогава да приключим с това. Какво друго може да се каже? И все пак, Хопкинс, трябва да признаете, че тези три чаши са крайно озадачаващи. Какво? Не виждате нищо озадачаващо? Добре, не ми обръщайте повече внимание. Може би просто човек с моите познания и опит е традиционно склонен да търси по-сложното обяснение, отколкото простото, което е пред очите му. Разбира се, напълно възможно е това с чашите да е чиста случайност. Е, Хопкинс, пожелавам ви приятен ден. Не виждам с какво друго мога да съм ви полезен, а и случаят, изглежда, е напълно ясен. Моля, уведомете ме, когато арестувате тримата Рендъл, а също и за евентуалния развой на събитията. Сигурно скоро ще имам повод да ви поздравя за успешното приключване на този случай. Хайде, Уотсън, надявам се вкъщи да прекараме по-ползотворно времето си.

Докато пътувахме обратно, наблюдавах Холмс и видях, че е силно озадачен от нещо, което бе видял. От време на време се опитваше да разсее това впечатление с непринудени разговори, сякаш въпросът отдавна бе решен, но после отново го връхлитаха съмненията и по смръщените му вежди и разсеяния поглед ставаше ясно, че мислите му пак витаят в просторната трапезария на Аби Грейндж, където се бе разиграла среднощната трагедия. Накрая, тъкмо когато влакът потегляше от някаква междинна гара, той се изправи импулсивно, повлече ме със себе си и двамата скочихме на перона.

— Прости ми, приятелю — каза той, докато наблюдавахме как последните вагони се изнизваха зад завоя. — Съжалявам, че те правя жертва на моите празни приумици, но, честно казано, не мога да оставя случая в това състояние. Инстинктите ми въстават срещу това. Всичко е погрешно, готов съм да се закълна. Разказът на дамата беше логичен, прислужничката напълно го потвърди, фактите го подкрепят. Какво мога да им противопоставя? Три винени чаши и нищо друго. Но

ако не приема нещата за верни, а ги разследвам с такава задълбоченост, каквато бих проявил, ако започвах случая отначало, и не бях позволил една предварително скалъпена история да отвлече вниманието ми, дали пък нямаше да открия нещо по-съществено, за което да се заловя? Щях, разбира се. Уотсън, хайде да седнем на тази пейка, докато пристигне влакът за Чизълхърст, за да ти изложа доводите си. Но първо трябва да отхвърлиш мисълта, че всичко, което казаха господарката или прислужничката ѝ, непременно е вярно. Обаятелната личност на дамата не бива да влияе на преценката ни. Ако хладнокръвно се вземем в подробностите от разказа ѝ, някои от тях сигурно ще събудят подозрението ни. Крадците са направили голям удар в Сиднъм само преди две седмици. Вестниците публикуваха достатъчно данни и факти за тях, за да бъдат от полза на някого, ако му хрумне да си измисля история с крадци. Известно е също, че крадци, направили голям удар, по правило се оттеглят и кротко се радват на плячката си, вместо да се забъркват в ново рисковано начинание. Освен това необичайно е крадците да действат в толкова ранен час; необичайно е крадците да ударят жена, за да ѝ попречат да изкрещи, щом всеки знае, че това е най-сигурният начин да я накараш да го направи; необичайно е крадци да извършат убийство, когато броят им е достатъчен, за да надвият сам човек; необичайно е да се задоволят с такава малка плячка, щом имат възможност да заграбят много повече; и накрая — крайно необичайно е, струва ми се, такива мъже да оставят бутилката почти пълна. Е, Уотсън, как ти се струват всички тези необичайни неща?

— Събрани заедно, наистина звучат подозрително, но всяко едно поотделно е напълно възможно. Според мен най-необичайното в цялата история е, че са завързали дамата за стола.

— Аз пък не се вълнувам толкова от това, защото очевидно е трябвало или да я убият, или по някакъв начин да ѝ попречат да вдигне тревога веднага след бягството им. Но във всеки случай вече показах, че в разказа на дамата има елемент на неправдоподобност. И като капак на всичко идва проблемът с чашите.

— Какъв е проблемът с чашите?

— Можеш ли да си ги представиш?

— Да, съвсем ясно.

— Казаха ни, че от тях са пили трима души. Това звучи ли ти правдоподобно?

— Защо не? Във всяка от тях имаше остатъци от вино.

— Да, но само в една от тях имаше ципа от утайка. Не може да не си го забелязал. И какъв е изводът?

— Че най-вероятно чашата с утайката е била напълнена последна.

— Съвсем не! Щом в бутилката има утайка, изключено е в първите две чаши да няма от нея, а третата да е събрала цялото количество. Има само две възможни обяснения, само две. Едното е, че след наливането на втората чаша бутилката е била силно разклатена и в третата чаша е попаднала много утайка. Не звучи много правдоподобно, нали? Не, не, сигурен съм, че съм прав.

— Тогава какво излиза?

— Че са били използвани само две чаши, а утайката от тях е била прелята в трета, за да се създаде погрешно впечатление, че са присъствали трима души. Това обяснява как утайката се е събрала в третата чаша, нали? Убеден съм, че е така. Но ако обяснението на този малък феномен е вярно, то тогава случаят престава да бъде обикновен и веднага се превръща в крайно интересен, защото тогава излиза, че лейди Бракънстол и прислужничката ѝ умишлено са ни излъгали, че не бива да се вярва на нито една дума от разказа им, че са имали достатъчно основателна причина да прикрият истинския престъпник и че ние с теб трябва сами да изградим хипотезата си, без да разчитаме повече на помощ от тяхна страна. Това сега е задачата, която ни предстои, а ето го и влака за Чизълхърст.

В Аби Грейндж бяха много изненадани от това, че сме се върнали, а Шерлок Холмс, като разбра, че Станли Хопкинс е отишъл в управлението да докладва, веднага се разположи в трапезарията, заключи вратата отвътре и през следващите два часа се посвети на онова бавно и старателно изследване, въз основа на което се градяха блестящите му дедуктивни заключения. Настанен в един стол, аз следях всяка стъпка от това забележително разследване като любознателен студент, който наблюдава демонстрациите на своя професор. Прозорецът, завесите, килимът, столът, шнурът — всичко бе щателно огледано и надлежно анализирано. Тялото на злощастния баронет вече бе изнесено, но всичко друго си стоеше така, както и по-

рано сутринта. В този момент за моя голяма изненада Холмс се качи на масивната лавица над камината. Високо над главата му се полюшваше парче от червения шнур, все още закачено към телта. Той дълго се взира нагоре, а после, при опита си да го достигне, подпря коляното си в една дървена конзола на стената. Почти достигна откъснатия край на шнура, оставаха му само няколко сантиметра, но вниманието му сякаш бе привлечено не толкова от шнура, колкото от конзолата. Най-сетне скочи долу и доволно възкликна:

— Всичко е наред, Уотсън. Изяснихме този случай — един от най-интересните в нашата сбирка. Боже, колко глупав бях и как едва не допуснах най-голямата грешка в живота си. Сега вече свързахме цялата верига, като изключим няколко липсващи звена.

— Хванахте ли убийците?

— Убиецът, Уотсън, убиецът. Само един е, но е страховит. Силен е като лъв, за което говори превитият от удара ръжен. Висок е метър и деветдесет, пъргав е като катерица, с ловки ръце и най-вече — забележително находчив, тъй като цялата тази уж проста история я е измислил той. Да, Уотсън, това е работа на наистина забележителна личност. И все пак чрез шнура за звънеца ни е оставил диря, която не допуска никакво съмнение.

— И каква е дирята?

— Ако трябва да дръпнеш силно шнура на звънец, къде мислиш ще се скъса? Със сигурност там, където е прикачен към телта. А защо този се е скъсал седем сантиметра по-надолу?

— Може би там е бил протрит?

— Да, крайт на шнура, който можем да разгледаме, наистина е протрит. Убиецът е бил достатъчно хитър, за да го протрие с ножа си. Но другият край не е протрит. Оттук не се вижда, но ако се качиш на полицата над камината, ще видиш, че е бил направо отрязан, без следи от протриване. Може да се възстанови какво се е случило. Човекът се е нуждаел от шнура. Не го е дръпнал, защото се е страхувал, че ще вдигне шум с иззвъняването. Какво е направил? Качил се е на полицата над камината, но не е успял да стигне горния край, затова е опрял коляно в конзолата — вижда се отпечатъкът върху прахта, — извадил е ножа си и го е отрязал. Аз не успях да стигна мястото с около осем сантиметра, от което съдя, че той е поне осем сантиметра по-висок от

мен. Я погледни това петно върху седалката на дъбовия стол. От какво е?

— От кръв.

— Без съмнение. Дори само това е достатъчно да опровергае разказа на дамата. Ако е седяла на стола по времето на убийството, как тогава се е образувало това петно? Не, тя е била завързана за стола след смъртта на съпруга ѝ. Мога да се обзаложа, че по черната ѝ рокля има същото петно. Още не сме стигнали до нашето Ватерло, Уотсън, но вече си имаме Маренго^[1] — започнахме с неуспех, но ще завършим с победа. Сега искам да поговоря с прислужничката Тереза. Трябва да сме много внимателни, ако искаме да получим нужните сведения.

Австралийската прислужничка беше много интересна жена — мълчалива, мнителна и неговорчива. На Холмс му отне доста време, докато я предразположи към повече отзивчивост с любезно държане и благосклонност. Тя дори не се опита да скрие неприязънта си към своя бивш господар.

— Да, господине, вярно е, че той хвърли по мен гарафата. Чух го да ругае господарката и му казах, че не би посмял да ѝ говори така, ако брат ѝ беше тук. Тогава той ме замери. Нека ме замеря с десет гарафи, ако ще, стига да остави на мира хубавото ми гълъбче. Той постоянно я тормозеше, но тя беше твърде горда, за да се оплаква. Дори и на мен не казваше за всичко, което ѝ причиняваше. Не ми каза и за онези белези по ръката ѝ, които видяхте тази сутрин, но знам, че са от убождане с игла за шапки. Подъл дявол, Боже, прости ми, че говоря така за него след смъртта му, но той си беше същински дявол, ако има изобщо дяволи по земята. Беше самата доброта, когато го срещнахме за първи път, едва преди осемнайсет месеца, а сега и на двете ни се струва, че е било преди осемнайсет години. Току-що бяхме пристигнали в Лондон. Да, това беше първото ѝ голямо пътуване, преди това никога не е напускала родния си дом. Той я спечели с титлата, с парите си и с префърцунените си лондонски маниери. Ако е направила грешка, вече плати скъпо за нея. През кой месец го срещнахме ли? Нали ви казвам, веднага щом пристигнахме. Пристигнахме през юни, а това стана през юли. Ожениха се през януари миналата година. Да, сега тя пак е долу в дневната и не се съмнявам, че ще ви приеме, но не я разпитвайте прекалено дълго, защото още е под впечатление на преживяното.

Лейди Бракънстол бе полегнала на същата кушетка, но изглеждаше по-свежа. Прислужничката влезе заедно с нас и отново започна да промива и да налага контузията над веждата на господарката си.

— Надявам се, че не сте дошли отново да ме подлагате на кръстосан разпит? — попита дамата.

— Не — отвърна Холмс с най-вежливия си тон. — Няма да ви причинявам излишни неприятности, госпожо. Искам само да ви улесня, защото вярвам, че сте много изстрадала жена. Ако се отнесете с мен като с приятел и ми се доверите, ще видите, че ще оправдая доверието ви.

— Какво искате да направя?

— Да ми кажете истината.

— Господин Холмс!

— Не, недейте, лейди Бракънстол, излишно е. Сигурно сте чували с каква репутация се ползвам. Готов съм да я заложа цялата срещу факта, че вашата история е пълна измислица.

Господарката и слугинята се взряха в Холмс с пребледнели лица и изплашени очи.

— Що за безочие! — извика Тереза. — Да не искате да кажете, че господарката ми лъже?

Холмс се надигна от стола си:

— Наистина ли нищо няма да ми кажете?

— Вече ви казах всичко.

— Помислете пак, лейди Бракънстол. Не е ли по-добре да бъдете откровена?

За миг по красивото ѝ лице се изписа колебание. После някаква по-силна мисъл го направи безизразно като маска.

— Казах ви всичко, което знам.

Холмс си взе шапката и сви рамене:

— Съжалявам — рече той и без да каже нито дума повече, напуснахме стаята и къщата.

В градината имаше малко езерце и приятелят ми се насочи към него. Бе замръзнало по повърхността, но в леда бе пробита голяма дупка за удобство на едничък самотен лебед. Холмс остана загледан в него известно време, после отмина и продължи към къщичката на пазача.

— Не знам дали ще попаднем в целта или не, но трябва да направим нещо за нашия приятел Хопкинс, та да оправдаем второто си посещение — рече той. — Но все още няма да го посветя изцяло в тайната. Струва ми се, втората сцена на действието ни ще се разиграе в параходната агенция, обслужваща линията от Аделаида до Саутхемптън, която, доколкото си спомням, се намира на „Пел Мел“. Има и втора линия от Южна Австралия до Англия, но нека най-напред да отхлупим по-големия похлупак.

Холмс изпрати визитката си на управителя, което ни осигури незабавен прием и светкавично осведомяване за всичко, което ни интересуваше. През юни 1895 година само един техен кораб бе пристигнал в Англия. Името му беше „Гибралтарска скала“ — най-големият и най-люксозен. Справката в списъка на пътниците показва, че с него са пътували госпожица Фрейзър от Аделаида и прислужничката ѝ. В момента корабът пътувал обратно за Австралия и бил някъде южно от Суецкия канал. Екипажът бил същият както през юни 1895 година, с едно изключение. Помощник-капитанът Джак Крокър бил повишен в чин капитан и тъкмо предстояло да поеме командването на новия им кораб — „Бас рок“, който след два дни щял да отплава от Саутхемптън. Крокър живеел в Сиднъм, но трябвало тази сутрин да се яви за инструктаж и ако сме желаели, можело да го изчакаме.

Не, господин Холмс нямал желание да се среща с него, но би се радвал да научи повече за работата и характера му.

Работата си вършел чудесно. Нямало по-добър офицер във флотата от него. Колкото до характера му, на него винаги можело да се разчита в службата, а извън нея бил безразсъдно смел, темпераментен и избухлив, но също така честен, почтен и добросърдечен. С тази важна информация Холмс напусна офиса на параходната компания. От там се отправихме към Скотланд ярд, но не влязохме вътре; Холмс остана в кабриолета, свъсил вежди и потънал в дълбок размисъл. Накрая потеглихме към телеграфната служба на Чаринг крос, където той изпрати някаква телеграма, и едва тогава отново поехме към улица „Бейкър“.

— Не, Уотсън, не можех да го направя — рече той, когато влязохме в квартирата. — Ако издадат заповед за арестуване, нищо не може да го спаси. Един-два пъти в практиката си съм усещал, че с разкриването на престъпника съм причинявал повече зло на този свят,

отколкото той — с престъплението си. Научих се да бъда по-предпазлив. По-добре да измамя законите на Англия, отколкото собствената си съвест. Нека узнаем повече, преди да действаме.

Привечер ни посети инспектор Станли Хопкинс. Нещата при него не вървяха особено добре.

— Вие сте истински вълшебник, господин Холмс. Наистина понякога си мисля, че притежавате свръхчовешки способности. Как, за Бога, узнахте, че откраднатото сребро е на дъното на онова езерце?

— Не съм го узнал.

— Но ми наредихте да го претърся.

— И какво, намерихте ли го?

— Да.

— Радвам се, че съм успял да ви помогна.

— Но вие съвсем не ми помогнахте, а направихте работата далеч по-сложна. Що за крадци са тези, които отмъкват сребърни прибори, а после ги захвърлят в първата локва?

— Да, постъпили са наистина странно. Аз просто разсъдих, че ако среброто е било откраднато от някой, който всъщност не го е искал, а го е взел просто за заблуда, би опитал да се освободи от него по възможно най-бързия начин.

— А защо ви е хрумнала подобна мисъл?

— Просто ми хрумна. Когато крадците са излезли през френския прозорец, пред тях се е изпречило езерцето с примамливата дупка в леда. Какво по-добро скривалище?

— А, скривалище, точно така! — извика Станли Хопкинс. — Да, да, сега ми е ясно. Часът е бил ранен, още е имало хора по пътя и крадците са се уплашили да не ги види някой със среброто, затова са го хвърлили в езерцето с намерение да го приберат, когато мине опасността. Превъзходно, господин Холмс, това е много по-приемливо от идеята ви за заблуждението.

— Е, да. Възхищавам се на теорията ви. Моите идеи понякога са доста хаотични, но трябва да признаете, че завършиха с откриването на сребърните прибори.

— Да, да! Заслугата изцяло е ваша. За сметка на това аз претърпях неуспех.

— Неуспех ли?

— Да, господин Холмс. Бандата Рендъл е била арестувана тази сутрин в Ню Йорк.

— Боже мой, Хопкинс, но тогава явно не те са извършили убийството в Кент миналата нощ.

— Да, господин Холмс. Има обаче и други банди от по трима души. А може и да е някоя нова, за която полицията изобщо да не е чувала.

— Точно така, напълно е възможно. Но какво, тръгвате ли си вече?

— Да, господин Холмс. За мен няма почивка, докато не разнищя до дъно тази история. Ще можете ли да ми помогнете с някои насоки?

— Но аз вече ви дадох една.

— Коя?

— Че кражбата е за заблуждение.

— Но защо, господин Холмс, защо?

— Това е въпросът, разбира се. Оставям ви да помислите върху това. Може да откриете нещо в него. Няма ли да останете за вечеря? Както искате, само ни дръжте в течение на събитията!

Чак след като се навечеряхме и масата бе разчистена, Холмс се сети за случая. Подръпваше от лулата си и изтягаше обутите си в домашни пантофи крака към камината. Внезапно се сепна и погледна часовника си:

— Уотсън, пригответи се, загадката ще бъде разбулена всеки момент.

— Кога?

— Сега. Само след минути. Признай си, че не ти се понарава как се държах със Станли Хопкинс преди малко!

— Вярвам на преценката ти.

— Точен отговор, Уотсън. Именно това е гледната точка: информацията, която имам, е неофициална, официална е неговата информация. Аз наистина имам право на лична преценка, докато той — не. Хопкинс е длъжен да разкрие всички факти, останалото би било непрофесионализъм. При мен няма подобни проблеми, тъй че засега ще запазя отговорите само за себе си. Поне докато вътрешно си изградя становище по въпроса.

— И кога ще стане това?

— Мигът е настъпил. Предстои ни последният епизод от една твърде любопитна малка драма.

Отвън се чу шум, вратата се хлопна и в стаята нахълта поразително красив мъж, висок синеок млад човек със златисти мустачки. Кожата му бе обгоряла от тропическото слънце, а гъвките му движения издаваха, че е поне толкова пъргав, колкото и здрав. Внезапният гост затвори вратата след себе си и стисна юмруци, дишайки тежко, за да сподоби някакво силно чувство.

— Капитан Крокър, заповядайте! Значи получихте телеграмата ми?

Непознатият потъна в едно кресло и ни изгледа изпитателно.

— Да, и както виждате, пристигам в посочения от вас час. Разбрах, че вече сте били в полицията, тъй че няма мърдане. Първо искам да чуя жестоката истина. Какво ще правите с мен? Ще ме арестувате ли? Човече, кажете нещо! Стига сте си играли с мен като котка с мишка!

— Уотсън, предложи на госта ни пура! А вие, Крокър, по-добре се овладейте! Помислете малко — щях ли да седя преспокойно тук с вас, ако ви смятах за обикновен престъпник? Хайде, бъдете честен и ще се опитам да ви помогна. Но ако направите опит да ме измамите, с вас е свършено.

— Какво искате да направя?

— Да ми разкажете чистосърдечно какво се случи в Аби Грейндж през изминалата нощ. Забележете, казвам „чистосърдечно“, тоест без да прибавяте от себе си или да криете каквото и да било. До такава степен съм наясно с истината, че отклоните ли се на сантиметър, надувам тази свирка от прозореца и вие попадате в чужди лапи.

Морякът се позамисли, цапна се по коляното със загорялата си лапа и извиси глас:

— Ще рискувам. Изглеждате ми почтен и благороден човек и вярвам, че ще удържите на думата си. Ще ви разправа цялата история. Първо обаче ще ви кажа нещо друго. Ако работата опираше само до мен, за нищо не съжалявам и не познавам страха. Даже обратното, ако можех, пак щях да го сторя. Дори се гордея с постъпката си. Проклет да е злодеят, девет живота да имаше като котките, всичките щях да му ги взема. Но дамата, Мери... Мери Фрейзър... защото аз никога няма

да я нарека с онова омразно име!... Само при мисълта, че мога да ѝ навредя — аз, който съм готов да умра, за да получа и най-беглата усмивка върху милото ѝ лице, — сърцето ми се свива! И все пак, да, все пак какво друго ми оставаше? Ето моята история, господа. Чуйте я и ми кажете по мъжки — не бихте ли постъпили като мене? Нека обаче се върна малко назад. Както изглежда, вече знаете всичко, затова сигурно ви е известно, че се запознах с нея, когато тя пътуваше на „Гибралтарска скала“, където аз бях първи помощник-капитан. От мига, в който я видях, за мен престанаха да съществуват другите жени. С всеки ден я обиквах все повече и повече и много пъти след това по време на нощните дежурства коленичех и целувах палубата там, където бе стъпвал скъпоценният ѝ крак. Тя с нищо не се задължи към мен. Държеше се така, както подобава да се държи една жена към един мъж. Но не се оплаквам. На моята любов отвърщаше с мило приятелско чувство. Когато се разделихме, тя бе свободна жена, но аз вече не бях свободен и никога вече няма да съм свободен. При следващото ми връщане от плаване научих, че се е омъжила. Е, защо да не се омъжи, за когото си избере. Титла и богатство, на коя биха прилягали, ако не на нея? Тя е родена за изящество и разкош. Не се огорчих, че се е омъжила, не съм чак такъв егоист. Дори се зарадвах, че я е споходил такъв късмет и не се пожертва за прост моряк без пукнат грош. Ето така обичам аз Мери Фрейзър. И никога не съм мислил, че ще я срещна отново. Но при последното плаване ме повишиха, а новият кораб още не е спуснат на вода, така че трябваше да изчакам заедно с екипажа няколко месеца в Сиднъм. Един ден случайно срещнах Тереза Райт, старата ѝ прислужничка. Тя ми разказа за нея, за него, за всичко. Казвам ви, господа, почти полудях от гняв. Това пияно псе да се осмели да ѝ посегне. Той, който не заслужава дори калта от обувките ѝ да оближе! После отново срещнах Тереза, а след това и самата Мери. И отново се видяхме. Но тя отказа да се виждаме повече. На другия ден получих съобщение, че след седмица отплавам. Трябваше да я видя още веднъж, преди да отплавам. Тереза се отнасяше приятелски с мен — свързваха ни любовта към Мери и омразата към онзи негодник. От нея се осведомих за порядките в къщата. Мери имала навик да стои до късно и да чете в малката си стая на долния етаж. Миналата нощ се промъкнах там и лекичко почуках по прозореца. Отначало не искаше да ми отвори, но аз знаех, че вече таи

обич към мен, и бях сигурен, че няма да ме остави навън в мразовитата нощ. Прошепна ми да заобиколя откъм големия прозорец и когато отидох, той вече беше отворен. Така влязох в трапезарията. И тогава отново чух, този път от собствените й уста, неща, които накараха кръвта ми да закипи, и отново проклет негодника, който малтретираше жената, която обичах. Стояхме с нея точно до прозореца, съвсем невинно, Бог ми е свидетел, когато той влетя в стаята като луд, нарече я с най-грубото име, с което някой може да нарече една жена, и стовари бастуна си в лицето й. Аз се хвърлих към ръжена и започнахме открита борба. Ето, вижте тук на ръката ми белег от удара, който той пръв ми нанесе. После беше мой ред и аз му смачках черепа, сякаш бе прогнила тиква. Мислите, че съжалявам, ли? Ни най-малко. Въпросът беше: неговият или моят живот, по-точно неговият или нейният живот, защото как можех да я оставя във властта на този побъркан тип? Затова го убих. Сбърках ли? А вие как щяхте да постъпите на мое място? Когато той я удари, тя изпищя и старата Тереза дотърча от спалнята си. На бюфета имаше бутилка вино. Отпуших я и налях малко между устните на Мери, защото беше полужива от уплаха. После отпих и аз. Тереза бе съвсем хладнокръвна и двамата заедно измислихме сценария. Трябваше да направим така, че да изглежда като работа на крадци. Тереза се зае да втълпява на господарката си съчинената история, а аз се изкатерих на полицата над камината и отрязвах шнура на звънеца. После вързах Мери за стола и разръфах края на шнура, за да изглежда, че е бил протрит, защото някой би могъл да се запита как обикновен крадец е успял да се изкачи дотам и да го отреже. След това събрах няколко сребърни прибори и подноси, за да подкрепя версията за грабежа, и си тръгнах, като им наредих да вдигнат тревога след петнайсетина минути. Хвърлих среброто в езерцето и поех към Сиднъм с мисълта, че поне веднъж в живота си съм свършил една хубава работа. И това е истината, господин Холмс, цялата истина, пък дори и да ме пратите на бесилото.

Известно време Холмс продължи да пуши мълчаливо. После прекоси стаята и стисна ръката на нашия посетител.

— Ето какво мисля — рече той. — Всяка ваша дума беше истина, защото не казахте нищо, което да не ми е било известно предварително. Никой освен акробат или моряк не би могъл да достигне шнура на звънеца от конзолата на стената и никой освен

моряк не би направил такива възли, с каквито вие сте пристегнали дамата към стола. Само веднъж Мери Фрейзър е била в близост до моряци, по време на пътуването си от Австралия. Ясно бе, че е от нейната обществена прослойка, тъй като тя упорито се опитваше да го прикрие, с което се издаваше, че го обича. Ето, виждате ли колко лесно бе да ви открия, щом веднъж попаднах на вярната следа.

— Мислех, че полицията никога няма да прозре малката ни хитрост.

— Тя така и не я е прозряла, а и доколкото зависи от мен, няма да я прозре. Погледнете ме, капитан Крокър, работата е много сериозна, макар да съм склонен да вярвам, че сте били предизвикан и сте действали в състояние на силен гняв. Не съм сигурен, че ще приемат постъпката ви за неосъдителна с оглед на факта, че е трябвало да защитите живота си. Това би трябвало да го решат британските съдебни заседатели. А тъй като изпилвам особена симпатия към вас, ви предоставям двайсет и четири часа, за да изчезнете безпрепятствено.

— И после всичко ще се разкрие?

— Сигурно ще се разкрие.

Морякът почервения от гняв:

— Що за предложение е това към един мъж? Все пак разбирам достатъчно от закони, за да знам, че Мери ще бъде арестувана за съучастничество. Да не мислите, че ще я оставя сама, а аз ще се измъкна? Не, сър! С мен правете, каквото искате, но за Бога, господин Холмс, намерете начин да измъкнете моята бедна Мери от правосъдието.

Холмс за втори път стисна ръката на моряка:

— Само ви изпитвах. Вие отново се проявихте като честен човек. Е, огромна отговорност поемам на плещите си, но след като дадох чудесна насока на Хопкинс, а той не съумя да се възползва от нея, не виждам как повече да му помогна. Ето сега, капитан Крокър, всичко ще бъде извършено по надлежния съдебен ред. Вие сте затворникът. Уотсън, ти ще си съдебните заседатели. Не познавам по-подходящ човек от теб за тази роля. Аз ще съм съдията. И така, господа съдебни заседатели, чухте доказателствата и свидетелските показания. Какво решихте: виновен или невинен?

— Невинен, господин съдия — отвърнах аз.

— *Vox populi, vox Dei*^[2]. Оправдан сте, капитан Крокър. Ако законът не намери някоя друга жертва, можете да разчитате на мен. Върнете се при дамата след година и дано нейното и вашето бъдеще оправдаят присъдата, която произнесохме тази нощ.

---

[1] Град в Северна Италия, където Наполеон разгромява австрийците през 1800 г. — Б.пр. ↑

[2] Глас народен, глас Божи (лат.). — Б.пр. ↑

ВТОРОТО ПЕТНО

Имах намерение случаят „Аби Грейндж“ да остане последният подвиг на приятеля ми господин Шерлок Холмс, който разказвам на читателите. Решението ми не се дължеше нито на липса на материал, тъй като разполагах с бележки за стотици дори неспоменавани случаи, нито на затихващ читателски интерес към необикновената личност и неповторимите методи на този забележителен човек. Истинската причина се криеше в нежеланието на господин Холмс публикуването на приключенията му да продължава. Докато работеше активно, разказите за неговите успехи му носеха известна полза, но след като окончателно се оттегли от Лондон и се посвети на научни изследвания и пчеларство в долините на Съсекс, славата му стана омразна и той изрично настоя да се съобразя с желанията му. Едва след като му обещах, че приключението „Второто петно“ ще бъде издадено едва когато настъпи подходящ момент, и посочих, че дългата поредица епизоди трябва да бъде увенчана от най-значимия международен случай, за който са търсили помощта му, той се съгласи този разказ да стигне до публиката. И ако някои подробности в него са неясни, надявам се читателите да разберат, че за съдържаността ми има основателни причини.

Един есенен ден във вторник сутринта скромната ни гостна на улица „Бейкър“ бе посетена от двама души, известни в цяла Европа. Единият — аскетичен, достолепен, с ястребови очи, беше самият лорд Белинджър, два пъти министър-председател на Великобритания. Другият — тъмнокос, с остри черти, елегантен, малко над средна възраст и надарен с голяма физическа и душевна красота, беше негово превъзходителство Трелъни Хоуп, министър по европейските въпроси и най-проспериращ политик в страната. Двамата седяха един до друг на осеяното с документи канапе, а по изнурените им тревожни лица от пръв поглед личеше, че при нас ги води изключително важен въпрос. Слабите, изпъстрени със сини вени ръце на министър-председателя

бяха вкопчени в дръжката от слонова кост на чадъра му, а изпитото му, аскетично лице се местеше от Холмс към мен. Министърът нервно подръпваше мустаците си и въртеше ланеца на часовника.

— Господин Холмс, веднага след като открих липсата тази сутрин в осем часа, съобщих на министър-председателя. Предложението да дойдем при вас е негово.

— Обадихте ли се в полицията?

— Не, сър — каза министър-председателят с присъщата му категоричност. — Не го сторихме, не е и възможно. Това означава обществена разгласа. А тъкмо нея се стараем да избегнем.

— И защо?

— Защото въпросният документ е толкова важен, че публикуването му лесно, дори бих казал — най-вероятно, ще доведе до изключително сериозни усложнения в Европа. Няма да е пресилено, ако кажа, че от този въпрос зависи дали ще има мир или война. Ако не може да бъде намерен, без да се запази пълна тайна, е все едно дали ще се намери, защото е откраднат именно с такава цел — съдържанието му да стане широко известно.

— Разбирам. А сега, господин Хоуп, ще ви бъда много задължен, ако ми разкажете точните обстоятелства, при които изчезна документът.

— За това не са необходими много думи, господин Холмс. Писмото — защото това е писмо от чужд държавник — пристигна преди шест дни. Беше толкова важно, че не го оставях в касата си, а всяка вечер го носех у дома, на „Уайтхол теръс“, и го държах в спалнята си в куриерска чанта. Сигурен съм, че беше там и снощи. Всъщност отворих чантата, докато се обличах за вечеря, и се уверих, че е вътре. Сутринта го нямаше. През нощта чантата остана до огледалото на моята тоалетка. И аз, и жена ми спим леко и сме готови да се закълнем, че не е възможно някой да е влязъл в спалнята през нощта. И все пак документа го няма.

— В колко часа вечеряхте?

— В седем и половина.

— А колко време след това си легнахте?

— Жена ми отиде на театър. Изчаках я да се върне. Качихме се в спалнята чак към единайсет и половина.

— Значи четири часа куриерската чанта е останала неохранявана?

— На никого не е позволено да влиза в спалнята, с изключение на прислужничката, която чисти стаите сутрин, и на моя камериер и камериерката на жена ми през деня. И двамата са верни служители, които работят при нас от доста време. Освен това няма как да са научили, че в чантата ми има нещо по-ценно от обичайните документи от министерството.

— Кой знаеше за съществуването на това писмо?

— Никой от вкъщи.

— И все пак жена ви вероятно е знаела.

— Не, сър, казах ѝ едва на следващата сутрин, когато открих, че го няма.

Министър-председателят кимна одобрително.

— Отдавна знам, сър, колко силно е чувството ви за обществен дълг — каза той. — Убеден съм, че за вас една толкова важна тайна стои над най-съкровениите семейни връзки.

Министърът се поклони.

— Благодаря, сър, оказвате ми голяма чест с тези думи. До тази сутрин не бях споменал пред жена си и дума по този въпрос.

— А не е ли възможно да се е досетила?

— Не, господин Холмс, не може да се е досетила, не е възможно никой да се е досетил.

— Губили ли сте някакви документи досега?

— Не, сър.

— А кой в Англия знаеше за съществуването на това писмо?

— Вчера бяха осведомени всички членове на кабинета. Но обещанието за секретност, което важи за всяко съвещание на кабинета, бе подсилено от строгото предупреждение на министър-председателя. Боже Господи, като си помисля, че само след няколко часа го загубих!

Спазъм на отчаяние изкриви красивото му лице и той започна да си скубе косите. За миг зърнахме естествения човек, импулсивен, разпален, дълбоко чувствителен. Но почти веднага се възвърнаха аристократичната маска и спокойният глас.

— Освен членовете на кабинета само двама-трима правителствени служители знаят за писмото. Никой друг, уверявам ви, господин Холмс.

— А в чужбина?

— Смятам, че го е виждал само човекът, който го е писал. Напълно съм убеден, че неговите министри... че не са били използвани обичайните дипломатически канали.

Холмс помисли известно време.

— А сега, сър, трябва да ви попитам какво по-точно представлява този документ и защо изчезването му може да има толкова важни последствия.

Двамата политици бързо се спогледаха и министър-председателят смръщи рунтавите си вежди.

— Господин Холмс, пликът е дълъг и тънък, от синя хартия. Има печат от червен восък с легнал лъв. Адресирано е с едър четлив почерк до...

— Опасявам се, сър — прекъсна го Холмс, — че колкото и да са интересни и важни всички тези подробности, моето разследване трябва да стигне до същността на нещата. Какво представлява това писмо?

— Това е изключително важна държавна тайна и не мога, а и не смятам за необходимо да я разкрия. Ако с помощта на способностите, които се говори, че притежавате, успеете да намерите описания плик с неговото съдържание, страната ще ви бъде изключително задължена и ще получите за заслугите си всичко, което е по възможностите ни.

Шерлок Холмс се изправи с усмивка.

— Вие сте двама от най-заетите хора в страната — каза той, — а и аз имам немалко, макар и по-скромни задължения. Много съжалявам, че не мога да ви помогна, и смятам, че продължаването на този разговор би било загуба на време.

Министър-председателят скочи на крака, а в дълбоките му очи блестеше гневът, от който се боеше целият кабинет.

— Сър, нямам навика... — започна той, но овладя яда си и седна. В продължение на повече от минута всички мълчахме. Накрая старият политик сви рамене: — Налага се да приемем условията ви, господин Холмс. Несъмнено сте прав и не би било разумно да очакваме, че ще ни помогнете, ако не ви се доверим напълно.

— Съгласен съм с вас, сър — подкрепи го младият политик.

— В такъв случай ще ви разкажа всичко, като разчитам на вашата чест и честта на вашия колега, доктор Уотсън. Бих могъл да ви

призова и към патриотизъм, защото не си представям по-голяма беда за страната от тази, която би могло да ни донесе това произшествие.

— Можете да ни се доверите без всякакви опасения.

— Писмото е от един чужд владетел, обезпокоен от някои събития в страната си. Написано е набързо и отразява само неговото лично мнение. Нашето проучване показва, че министрите му не знаят нищо по този въпрос. Същевременно то е формулирано така злощастно и някои фрази са толкова предизвикателни, че публикуването му би могло да доведе до опасни реакции в страната. Ще настъпят брожения и мога без колебание да заявя, че само седмица след публикуването му страната би била въввлечена в голяма война.

Холмс написа едно име на лист хартия и го подаде на министър-председателя.

— Точно така. За него става дума. И именно това писмо, което може да означава стотици хиляди жертви и огромни разходи, изчезна така необяснимо.

— Съобщихте ли на автора му?

— Да, сър, изпратихме му шифрована телеграма.

— Може би той желае писмото да бъде публикувано.

— Не, сър, имаме всички основания да смятаме, че той вече съзнава, че е постъпил неразумно и необмислено. Ако писмото излезе на бял свят, ударът за него и за страната му ще бъде още по-тежък.

— Тогава кой иска писмото да бъде публикувано? Има ли причина някой да пожелае да го открадне и да го публикува?

— За да отговоря на този въпрос, господин Холмс, ще трябва да засегна висшата международна политика. Но ако оцените положението в Европа, няма да ви е трудно да разберете мотива. Цяла Европа прилича на военен лагер. Двата военни съюза са в крехко военно равновесие. Великобритания държи везните. Ако тя се окаже въввлечена във война на нечия страна, това ще осигури надмощието на другата страна независимо дали тя участва във войната или не. Следите ли мисълта ми?

— Да, много ясно. Значи в такъв случай враговете на този държавник имат интерес да откраднат и да публикуват писмото, за да предизвикат разрыв между неговата и нашата страна?

— Да, сър.

— И на кого би могъл да бъде изпратен този документ, ако попадне в ръцете на неговите врагове?

— На което и да е от големите европейски канцлерства. Вероятно в момента пътува натам с пълна пара.

Господин Трелъни Хоуп оброни глава на гърдите си и изстена. Министър-председателят приятелски сложи ръка на рамото му.

— Всичко това е злощастна случайност, скъпи приятелю. Никой не може да ви вини. Взели сте всички предпазни мерки. Е, господин Холмс, сега разполагате с всички факти. Какво ще ни препоръчате?

Холмс поклати тъжно глава.

— И вие смятате, че ако този документ не бъде върнат, ще има война?

— Смятам, че е много възможно.

— Тогава, сър, гответе се за война.

— Силни думи, господин Холмс.

— Разгледайте фактите, господине. Не може да се приеме, че писмото е изчезнало след единайсет и половина, тъй като по думите на господин Хоуп двамата със съпругата му са били в стаята чак докато е станало ясно, че писмото липсва. В такъв случай е било откраднато между седем и половина и единайсет и половина вечерта, най-вероятно скоро след седем и половина, тъй като крадецът явно е знаел, че то е там, и е искал, естествено, да го вземе колкото може по-скоро. Е, сър, ако толкова важен документ е бил откраднат по това време, къде би могъл да се намира сега? Никой няма причини да го задържа. Писмото е било предадено по възможно най-бързия начин на онези, които го чакат. Какви са шансовете ни да го върнем или дори да го проследим? То не може вече да бъде стигнато.

Министър-председателят стана от канапето.

— Думите ви са напълно логични, господин Холмс. Разбирам, че вече няма какво да направим.

— Да приемем, че документът е бил откраднат от някой от камериерите...

— И двамата са отдавнашни и проверени служители.

— Доколкото разбрах, спалнята ви е на втория етаж и отвън не може да се влезе и не е възможно в дома да влезе някой, без да го забележат. В такъв случай трябва да го е взел вътрешен човек. На кого би го предал крадецът? На някой от неколцината международни

шпиони и тайни агенти, чиито имена са ми добре известни. За трима от тях може да се каже, че са доайени в занаята. Ще започна разследването си, като пообиколя и проверя дали са на поста си. Ако някой от тях е изчезнал — особено след снощи, — ще имаме известна представа, у кого е попаднал документът.

— А защо да изчезне? — попита министърът. — Напълно е възможно писмото да е било отнесено в някое посолство в Лондон.

— Съмнявам се. Тези агенти работят самостоятелно и отношенията им с посолствата често са обтегнати.

Министър-председателят кимна в знак на съгласие.

— Смятам, че сте прав, господин Холмс. Толкова ценно нещо такъв човек би отнесъл до главната квартира единствено лично. Мисля, че насоката на разследването ви е отлична. А междувременно, Хоуп, не можем заради тази беда да пренебрегваме всичките си останали задължения. Ако днес изникне нещо ново, веднага ще ви съобщим. Надявам се и вие да ни осведомявате за резултатите от разследването.

Двамата политици се поклониха и мрачно напуснаха стаята.

След като високопоставените посетители си тръгнаха, Холмс, без да каже дума, запали лулата си и поседя известно време дълбоко умислен. Аз разгърнах сутрешния вестник и потънах в разказа за едно сензационно престъпление, извършено в Лондон през нощта, когато приятелят ми ненадейно възкликна, скочи и остави лулата си на полицата над камината.

— Да — каза той, — това е най-добрият подход. Положението е отчаяно, но не безнадеждно. Ако знаем със сигурност кой го е взел, все още е възможно да е в ръцете му. В края на краищата за тези хора всичко е въпрос на пари, а зад мен стои британската хазна. Ако то се продава, ще го купя — дори това да означава някое допълнително пени за данъкоплатците. Възможно е той да го е задържал, за да види колко би му дала едната страна, преди да го предложи на другата. Само трима са способни да играят толкова рискована игра: Оберщейн, Ларотиер и Едуардо Лукас. Ще ги проверя.

Аз хвърлих поглед на вестника.

— За Едуардо Лукас от улица „Годолфин“ ли става дума?

— Да.

— Няма да можете да се срещнете с него.

— Защо?

— Миналата нощ са го убили в дома му.

По време на нашите приключения приятелят ми ме е изумявал толкова често, че сега изпитах задоволство при вида му. Сякаш гръм го удари. В следващия миг издърпа вестника от ръцете ми. Веднага зачете това, което четях и аз:

УБИЙСТВО В УЕСТМИНСЪР

Тайнствено престъпление е извършено миналата нощ на улица „Годолфин“ № 16 в една от старинните уединени къщи от XVIII век, разположени между реката и абатството, почти в сянката на голямата кула на парламента. От няколко години наемател на този малък, но изискан дом бил господин Едуардо Лукас, известен в обществото както с очарователната си личност, така и със заслужената репутация на един от най-добрите тенори любители в страната. Господин Лукас бил ерген на трийсет и четири години, а домакинството му се състояло от госпожа Прингъл, възрастна икономка, и камериера Митън. Камериерът се оттеглял рано и спял на тавана. Тази вечер той не бил в къщата, бил на гости на свой приятел в Хамърсмит. След десет часа господин Лукас останал сам в къщата. Още не е ясно какво се е случило след това, но в дванайсет без петнайсет полицаят Барет, който минавал по улица „Годолфин“, забелязал, че вратата на № 16 е открехната. Почукал, но никой не отговорил. Тъй като забелязал светлина в предната стая, влязъл в преддверието и отново почукал, но пак никой не се обадил. Тогава бутнал вратата и влязъл. Стаята била в пълен безпорядък, всички мебели били преобърнати, а в средата, стиснал крака на един прекатурен стол, лежал злощастният наемател. Бил е промушен в сърцето и вероятно е издъхнал на място. Оръжието на престъплението е извит индийски кинжал, взет от колекцията ориенталски оръжия, които украсявали една от стените. Изглежда, мотивът на престъплението не е

бил грабеж, тъй като не липсват никакви ценни предмети. Господин Едуардо Лукас беше толкова известен, че злоещата му и загадъчна участ ще събуди скръб и съчувствие сред широк кръг негови приятели.

— Е, Уотсън, какви изводи правиш от това? — попита Холмс след продължителна пауза.

— Изумително съвпадение.

— Съвпадение! Един от тримата вероятни извършители на кражбата, за които споменах, е убит точно когато се е разигравала драмата. Почти изключено е да е съвпадение. Такава вероятност не може да се изрази в цифри. Не, драги Уотсън, двете събития са свързани — не може да не са свързани. Нашата работа е да открием връзката.

— Но сега вече в полицията сигурно знаят всичко.

— Нищо не знаят. Знаят онова, което виждат на улица „Годолфин“. Не знаят — и няма да узнаят — нищо за случилото се на „Уайтхол теръс“. Само ние знаем и за двете произшествия и можем да проследим връзката помежду им. Има едно очевидно обстоятелство, което при всяко положение щеше да насочи подозренията ми към Лукас. Улица „Годолфин“ в Уестминстър е само на няколко минути пеша от „Уайтхол теръс“. Другите двама агенти, за които споменах, живеят чак в Уестенд. Следователно за Лукас е било по-лесно да поддържа връзка или да получи съобщение от вътрешен човек в дома на министъра. Това е дреболия, но когато събитията се развиват в рамките на няколко часа, тя може да се окаже много съществена. Я виж ти! Какво имаме тук?

Госпожа Хъдсън се беше появила с визитката на някаква дама на подноса. Холмс ѝ хвърли поглед, вдигна вежди и ми я подаде.

— Поканете лейди Хилда Трелъни Хоуп — каза той.

След миг в нашия скромен апартамент, който тази сутрин вече беше посрещал знатни посетители, влезе най-красивата жена в Лондон. Често бях слушал за красотата на най-малката дъщеря на херцог Белминстър, но нито устните описания, нито безцветните снимки ме бяха подготвили за изтънчения деликатен чар и свежия тен на това лице. Но в тази есенна утрин първото, което будеше интерес,

не беше красотата. Страните ѝ бяха красиви, но бледи, очите ѝ блестяха, но с трескав блясък, изящните устни бяха стиснати и разкривени, сякаш от усилие на волята. Ужасът, а не красотата събуди интереса ни, когато красивата посетителка спря за миг на прага.

— Идва ли при вас съпругът ми, господин Холмс?

— Да, госпожо, идва.

— Господин Холмс, умолявам ви да не му казвате, че съм била тук.

Холмс се поклонил хладно и я покани с жест да седне.

— Ваша светлост ме поставя в много деликатно положение. Моля, седнете и ми кажете какво желаете. Но не мога да ви дам безусловни обещания.

Тя пресече стаята и седна с гръб към прозореца. Осанката ѝ беше на кралица — висока, елегантна и изключително женствена.

— Господин Холмс — каза тя, като конвулсивно сплиташе пръстите на ръцете си в бели ръкавици, — ще бъда откровена с вас и се надявам, че това ще предизвика и вашата откровеност. Между съпруга ми и мен съществува пълно доверие по всички въпроси, с изключение на един. Политиката. По този въпрос устата му е запечатана. Не ми казва нищо. Научих, че снощи у дома се е случило извънредно злощастно произшествие. Знам, че е изчезнал някакъв документ. Но тъй като въпросът е политически, съпругът ми отказва да сподели с мен подробностите. А е жизненоважно — повтарям, жизненоважно — да ги узная. Освен политиците единствено вие знаете фактите. Умолявам ви, господин Холмс, кажете ми какво точно е станало и до какво ще доведе. Разкажете ми всичко, господин Холмс. Не бива загрижеността за интересите на клиента ви да ви принуждава да мълчите, защото неговите интереси ще бъдат най-добре защитени именно когато аз узная всичко. Какво представлява откраднатият документ?

— Госпожо, не ми е възможно да изпълня това, за което ме молите.

Тя простена и скри лице в длани.

— Трябва да го разберете, госпожо. След като съпругът ви смята за уместно да запази мълчание, нима аз, на когото се довериха в условията на професионална тайна, трябва да ви разкажа това, което

той крие? Не е почтено да ми задавате този въпрос. Него трябва да попитате.

— Попитах го. Вие сте последната ми надежда. Но не бихте ли могли, без да споменавате подробностите, да ми отговорите поне на един въпрос?

— Какъв е той, госпожо?

— Вероятно ли е политическата кариера на съпруга ми да пострада от този инцидент?

— Да, госпожо, ако нещата не се разрешат, вероятно последствията ще бъдат неприятни.

— О!

Тя рязко въздъхна като човек, чиито съмнения са се разсеяли.

— Още един въпрос, господин Холмс. От една фраза, която съпругът ми изпусна в първоначалния шок, след като откри загубата, разбрах, че това може да причини катастрофални последствия за страната.

— Щом той го е казал, госпожо, аз не мога да го отрека.

— За какви последствия става дума?

— Госпожо, вие отново ми задавате въпрос, на който не мога да отговоря.

— В такъв случай няма да ви отнемам повече време. Не ви виня, господин Холмс, за това, че отказахте да говорите по-свободно. Надявам се, че и вие няма да си съставите за мен лошо мнение поради желанието ми да споделя тревогите на съпруга си дори против волята му. Още веднъж ви моля да не му споменавате за моето посещение.

На прага тя се обърна и аз за последен път се полюбувах на красивото ѝ изтерзано лице с трескави очи и нервни устни. После си отиде.

— Е, Уотсън, нежният пол е в твоя периметър — каза усмихнат Холмс, когато шумоленето на фустите затихна след хлопването на входната врата. — Каква беше играта на красивата дама? Какво всъщност искаше?

— Думите ѝ бяха недвусмислени, а безпокойството ѝ — непресторено.

— Хм! Спомни си как изгledаше, Уотсън — поведението ѝ, сподавеното вълнение, настойчивите въпроси. Не забравяй, че тя произлиза от социална среда, която не показва лесно чувствата си.

— Определено беше дълбоко развълнувана.

— Не забравяй и странната откровеност, с която ни уверяваше, че е за доброто на съпруга ѝ тя да узнае всичко. Какво искаше да каже? Освен това сигурно си забелязал обходната маневра, за да седне така, че светлината да е зад гърба ѝ. Не искаше да виждаме изражението ѝ.

— Да, тя избра единствения стол в стаята.

— И все пак мотивите на жените са така неразгадаеми. Спомняш си жената от Маргейт, която подозирах по същата причина. Носът ѝ не беше напудрен — това се оказа решението на загадката. Как можеш да градиш заключения върху подобни плаващи пясъци? Най-обичайните им действия могат да означават много, а най-странните — да зависят от някой фуркет или маша за къдрене. Е, Уотсън, приятен ден.

— Излизаш ли?

— Да. Ще прекарам сутринта на улица „Годолфин“ с нашите приятели от полицията. В Едуардо Лукас се крие решението на проблема ни, макар и да съм принуден да призная, че нямам дори бегло предположение, какво точно е то. Капитална грешка е да се правят хипотези, преди да разполагаш с фактите. Ти остани на пост, драги Уотсън, и приемай всякакви по-нататъшни посетители. Ще се прибера за обяд, ако успея.

През целия този ден и през следващите два Холмс беше в настроението, които едни от приятелите му наричат мълчаливо, а други — мрачно. Излизаше и влизаше стремително, непрекъснато пушеше, свиреше музикални фрагменти на цигулката, потъваше в размисъл, поглъщаше сандвичи в необичайни часове и почти не отговаряше на делничните въпроси, които му задавах. Беше ми съвсем ясно, че нещата с неговото дирене не отиват на добре. Не споменаваше и дума за случая и само от вестниците научавах за подробностите по разследването, за задържането и след това освобождаването на Джон Митън, камериера на покойния. Съдебното жури повдигна обичайното обвинение в „предумишлено убийство“, но извършителят продължаваше да е неизвестен. Нямахте предположения и за мотива. Стаята беше пълна с ценни предмети, но нито един от тях не беше взет. Книжата на убития дори не бяха докоснати. След внимателния им преглед се изясни, че покойникът е бил запален познавач на

международната политика, неуморен сплетник, забележителен полиглот и ревностен съчинител на писма. Бил е много близък с държавните ръководители на няколко страни. Но сред документите, изпълнили шкафовете му, не бе открито нищо сензационно. Връзките му с жени изглеждаха безразборни и повърхностни. Познавал много, имал приятелки, но нито една не обичал. Навиците му бяха редовни, поведението — скромно. Смъртта му беше и вероятно щеше да остане пълна загадка.

Арестът на камериера Джон Митън бе отчаяна стъпка, издаваща безсилието на полицията. Срещу него не можеше да се повдигнат никакви обвинения. Онази нощ той бе гостувал на свои приятели в Хамърсмит. Алибито му бе непоклатимо. Наистина, като се имаше предвид времето, по което си беше тръгнал, не можеше да се изключи възможността да е стигнал до Уестминстър в часа, когато убийството е било разкрито, но обясненията му, че е изминал част от пътя пеш, изглеждаха твърде вероятни, защото нощта беше хубава. Той се прибрал към полунощ и изглеждал потресен от неочакваната трагедия. Винаги бил в отлични отношения с господаря си. В шкафа му били открити някои принадлежности на убития, като малка кутия с бръсначи, но той обяснил, че господарят му ги бил подарил, а икономката потвърдила думите му. Митън работел при Лукас от три години. Правело впечатление, че Лукас не го взема със себе си при пътуванията до Европа — понякога пребивавал в Париж по три месеца, но Митън оставал на улица „Годолфин“. А икономката не бе чула нищо в нощта на престъплението. Ако господарят ѝ е имал посетител, то той му е отворил сам.

И така в продължение на три дни, доколкото можех да проследя по вестниците, загадката оставаше неразкрита. И да знаеше нещо повече, Холмс го пазеше за себе си, но след както ми каза, че инспектор Лестрейд му е доверил подробности по случая, разбрах, че следи развитието му отблизо. На четвъртия ден пристигна дълга телеграма от Париж, която, изглежда, разреши всичко.

Парижката полиция току-що е направила разкрития — пишеше „Дейли телеграф“, — които повдигат завесата над трагичната смърт на убития миналия понеделник

вечерта на улица „Годолфин“ в Уестминстър Едуардо Лукас. Читателите ни си спомнят, че покойният господин бе намерен промушен в стаята му и че имаше известни подозрения към камериера му, но те отпаднаха след представеното алиби. Вчера прислужниците на една дама, известна като госпожа Анри Фурне, която живее в малка вила на парижката улица „Аустерлиц“, съобщили, че господарката им е полудяла. Прегледът показал, че тя наистина е развила опасна упорита мания. Полицията открила, че госпожа Фурне се е завърнала от пътуване до Лондон миналия вторник и има улики, които я свързват с престъплението в Уестминстър. Накрая чрез сравняване на снимки недвусмислено било доказано, че мосю Анри Фурне и Едуардо Лукас всъщност са едно и също лице и че покойният по неизвестни причини е живеел двоен живот в Лондон и Париж. Госпожа Фурне, креолка по произход, е с изключително буен нрав и в миналото е имала пристъпи на ревност, стигащи до лудост. Предполага се, че именно в такова състояние тя е извършила ужасното престъпление, което се превърна в сензация в Лондон. Още не е доказано къде е била в понеделник вечерта, но няма съмнение, че жена, която отговаря на това описание, е привлякла вниманието на гара Чаринг крос във вторник сутринта с нелогично поведение и необуздани жестове. Вероятно е престъплението да е извършено в пристъп на ревност, като не е изключена и възможността именно в резултат на него клетата жена да е изгубила ума си. Понастоящем тя не е в състояние да говори свързано за минали събития, а лекарите не хранят надежда умът ѝ да се върне. Има показания, че жена, която отговаря на описанието на госпожа Фурне, е била забелязана в понеделник вечерта до къщата на улица „Годолфин“.

— Какво мислиш за това, Холмс?

Прочетох му на глас дописката, докато той довършваше закуската си.

— Драги Уотсън — каза той, като стана от масата и закрачи из стаята, — ти беше най-онеправдан, но през последните три дни не ти казах нищо, защото нямаше какво да ти кажа. Дори и сега това съобщение от Париж не ни помага особено.

— Но стана ясно как е умрял мъжът.

— Неговата смърт е обикновено произшествие, банален епизод редом с истинската ни задача — да открием дирите на онзи документ и да предотвратим катастрофа в Европа. През последните три дни се случи само едно важно нещо — това, че не се случи нищо. Правителството ми изпраща съобщения почти на всеки час и според всички данни никъде в Европа няма и помен от вълнения. Е, ако писмото се е загубило... Не, то *не може* да се изгуби, но къде е? В чии ръце? Защо не го използват? Това е въпросът, който ме блъска в главата като чук. Дали наистина е съвпадение това, че Лукас бе убит тъкмо в нощта, когато изчезна писмото? Дали изобщо писмото е стигнало до него? Ако е така, защо не се е намерило сред книжата му? Дали тази побъркана жена не го е взела със себе си? Ако е така, дали е в нейния дом в Париж? И как бих могъл да го потърся, без да събудя подозренията на френската полиция? Това е случай, драги Уотсън, когато за нас полицията е не по-малко опасна от престъпниците. Всички са срещу нас и все пак заложените интереси са огромни. Ако разреши този случай, той несъмнено ще увенчае със слава цялата ми кариера. О, ето и последните новини от фронта!

Той припряно прочете бележка, която му връчиха.

— Виж ти! Изглежда, Лестрейд е открил нещо интересно. Сложи си шапката, Уотсън, ще се разходим до Уестминстър.

Това беше първото ми посещение на местопрестъплението — висока и тясна опушена къща, строга и солидна като века, в която е била построена. От прозореца ни зяпаше булдогоподобната физиономия на Лестрейд, един едър полицай ни отвори и инспекторът ни поздрави сърдечно. Въведоха ни в стаята, където е било извършено престъплението, но единствената следа от него беше грозното петно с неправилна форма на килима — малка квадратна черга в средата на стаята върху красив старомоден паркет от полирани квадратни дъсчици. Над камината видяхме забележителната колекция от оръжия, едно от които е било използвано в трагичната нощ. До прозореца имаше луксозно писалище, а всяка подробност в апартамента,

картините, килимчетата и предметите по стените издаваха извънредно разточителен вкус, граничещ с женственост.

— В течение ли сте на новините от Париж? — попита Лестрейд.
Холмс кимна.

— Изглежда, този път френските ни приятели са улучили. Несъмнено нещата стоят точно така, както твърдят те. Тя е почукала на вратата и това е било изненада, струва ми се, понеже той е държал в пълна тайна двойствения си живот. Пуснал я е, не е могъл да я остави на улицата. Тя му е казала как го е проследила, започнала е да сипе обвинения и най-сетне кинжалът е сложил край на всичко. Но не е станало лесно, защото всички столове са били преобърнати, а и той е бил хванал един от тях, сякаш за да я отблъсне. Всичко е ясно, все едно сме го видели с очите си.

Холмс вдигна вежди.

— И все пак ме повикахте?

— О, това е друг въпрос, всъщност дреболия, но точно от онези, към които вие проявявате интерес... нещо странно, може да се нарече дори чудновато. Няма нищо общо с основния факт, не би и могло да има.

— И какво е то?

— Ами нали знаете, при подобни престъпления ние винаги се стараем да запазим всичко, както е било. Нищо не е било местено. Тук денонощно дежури полицаи. Тази сутрин, след като убитият бе погребан и разследването приключи, поне що се отнася до тази стая, решихме малко да подредим. Става дума за килима. Той не е закован, просто е постлан. Случи се така, че го вдигнахме и открихме...

— Да, какво открихте?

Лицето на Холмс се изопна от напрежение.

— Сигурен съм, никога няма да познаете какво открихме. Виждате ли петното на килима? Явно кръвта е била доста, нали?

— Без съмнение.

— Е, сигурно ще се учудите, но на паркета няма нищо.

— Няма нищо ли? Но трябва да има...

— Да, трябва. Но е факт, че няма.

Той хвана ъгъла на килима, вдигна го и показа чистия под.

— Но килимът и отдолу е така просмукал, както и отгоре. Би трябвало да е останала следа.

Лестрейд цъкна доволен, че е озадачил най-големия професионалист.

— А сега ще ви обясня нещата. Наистина има второ петно, но то не отговаря на първото. Вижте сам.

Докато говореше, той вдигна другия край на килима и показа червено петно на старинния дъсчен под.

— Какво ще кажете за това, господин Холмс?

— Много просто. Всъщност двете петна си съответстват, но килимът е бил обърнат. И понеже е квадратен и незакован, това не е трудно.

— И без вашата помощ, господин Холмс, полицията е наясно, че килимът е бил обърнат. Това е очевидно — ако го сложим така, петната съвпадат. Но аз се питам кой е обърнал килима и защо.

Зад безстрастната физиономия на Холмс личеше вътрешното му вълнение.

— Кажете ми, Лестрейд, полицаят стоял ли е на пост през цялото време?

— Да.

— Съветвам ви да го разпитате подробно. Но не пред нас, ние ще изчакаме тук. Отведете го в задната стая. По-вероятно е да си признае насаме с вас. Питайте го как се е осмелил да пуска тук хора и да ги оставя сами в стаята. Не го питайте дали го е сторил. Приемете, че е така. Кажете му, че *знаете*, че тук е идвал някой. Притиснете го. Кажете му, че пълното признание е единствената му надежда за прошка. Направете точно каквото ви казах!

— Ей Богу, ако знае нещо, ще го измъкна от него! — извика Лестрейд.

Втурна се към антрето и след малко грубият му глас се разнесе от задната стая.

— Сега, Уотсън, сега! — извика Холмс с лудо нетърпение.

Цялата му демонична сила, скрита зад равнодушното поведение, изблизна в пристъп на енергия. Той отметна килима и след миг вече лазеше по пода и разглеждаше всяка от квадратните дъсчици. Една от тях се помести, щом я повдигна с нокти, и се отвори като капак на кутия. Под нея се разкри малка тъмна дупка. Холмс бръкна нетърпеливо и извади ръка, горчиво разочарован и ядосан. Беше празна.

— Бързо, Уотсън, бързо! Да го върнем обратно.

Тъкмо бяхме сложили дървеното капаче на мястото му и вече опъвахме килима, когато гласът на Лестрейд прозвуча в коридора. Той завари Холмс облегат апатично на полицата над камината, безразличен и спокоен, опитващ се да потисне прозявката си.

— Съжалявам, че ви накарах да чакате, господин Холмс. Доколкото виждам, цялата тази работа ви отегчава до смърт. Е, той си призна. Влез, Макферсън. Нека и господата да разберат за непростимото ти поведение.

Зачервен и разкаян, едрият полицаи влезе в стаята.

— Не исках да сторя зло, сър. Миналата вечер до вратата се приближи една млада жена, бе сбъркала номера. И се заговорихме. На човек му става самотно, когато дежури по цял ден.

— И какво стана после?

— Искаше да види къде е извършено престъплението, каза, че била чела във вестника. Беше много прилична изискана млада дама, сър, и не виждах нищо лошо в това да я пусна да хвърли един поглед. При вида на петното върху килима тя рухна на пода като мъртва. Изтичах отзад и ѝ донесох малко вода, но не можах да я свестя. Тогава отидох до „Айви плант“ на ъгъла за бренди, но когато го донесох, младата дама вече се беше съвзела и дори не ме погледна. Изглеждаше позасрамена от слабостта си.

— А кой е преместил килима?

— Ами, сър, когато се върнах, той наистина беше понагърчен. Нали разбирате, тя падна на него, а подът е полиран. След това го оправих.

— Това да ви е за урок, полицаи Макферсън, че не можете да ме измамите — каза надутото Лестрейд. — Несъмнено сте си мислили, че нарушението ви ще остане скрито, а на мен ми бе достатъчен един поглед към килима, за да разбере, че тук е влизал някой. Имате късмет, че не липсва нищо, иначе щяхте да се озовете в затвора. Съжалявам, че ви повиках за толкова дребно нещо, господин Холмс, но предположих, че несъответствието на двете петна ще ви заинтригува.

— Определено ме заинтригува. Тази жена само веднъж ли идва, полицаи?

— Да, сър, само веднъж.

— Коя беше тя?

— Не знам как се казва, сър. Била тръгнала заради някаква обява за машинописка и сбъркала номера. Много приятна, изискана млада дама.

— Висока? Красива?

— Да, сър, височка. Би могло да се каже, че беше красива. Дори много красива. „О, господин полицай, може ли само да надзърна?“ — така каза. Много я биваше да предумва и аз си рекох, какво пък, ще я пусна само да погледне от прага.

— Как беше облечена?

— Скромно, сър, с пелерина до петите.

— В колко часа стана това?

— Свечеряваше се. Когато се връщах с брендито, палеха фенерите.

— Много добре — каза Холмс. — Ела, Уотсън, струва ми се, че ни чака по-важна работа.

Когато си тръгнахме, Лестрейд остана в стаята, а разкаяният полицай излезе да ни отвори. На стълбището Холмс се обърна и му показа нещо.

— За Бога, сър! — възкликна той изумен.

Холмс сложи пръст върху устните си, прибра предмета в джобчето на жилетката си и щом тръгнахме по улицата, избухна в смях.

— Отлично! — каза той. — Ела, приятелю, завесата се вдига за първо действие. Сигурно ще изпиташ облекчение, когато чуеш, че война няма да има, кариерата на негово превъзходителство Трелъни Хоуп няма да пострада, непредпазливият владетел няма да бъде наказан за неблагоприятието му, на министър-председателя няма да му се наложи да се справя с размирици в Европа и с малко такт и умение от наша страна от това произшествие няма да има никакви последствия.

Бях изпълнен с възхищение към този изключителен човек.

— Намерил си отговора! — възкликнах.

— Не съвсем, Уотсън. Остават още някои неща за разнищване. Но вече толкова много са изяснени, че само ние ще сме си виновни, ако не стигнем и до останалите. Ще отидем право в „Уайтхол теръс“ и ще доведем нещата докрай.

Когато стигнахме до дома на министъра по европейските въпроси, Холмс попита за лейди Хилда Трелъни Хоуп. Поканиха ни в дневната.

— Господин Холмс! — извика дамата с порозовяло от възмущение лице. — Постъпвате крайно непочтено и неблагородно. Както ви обясних, желяех посещениято ми при вас да остане тайна, за да не си помисли съпругът ми, че се меса в делата му. А ето че ме компрометирате, като идвате тук и така показвате, че ни свързват делови въпроси.

— За съжаление, госпожо, нямах друг избор. Беше ми възложено да открия този изключително важен документ. Затова съм длъжен да ви помоля да ми го предадете.

Дамата скочи на крака, пребледняла за миг. Очите ѝ бяха безжизнени, тя залитна и ми се стори, че ще припадне. С върховно усилие се съвзе от удара и на лицето ѝ се изписаха само крайно удивление и възмущение.

— Вие... вие ме оскърбявате, господин Холмс.

— Хайде, госпожо, няма смисъл. Дайте ми писмото.

Тя посегна към звънеца.

— Икономът ще ви изпрати до изхода.

— Недейте да звъните, лейди Хилда. Ако го сторите, ще осуетите всичките ми искрени усилия да избягна скандала. Дайте ми писмото и всичко ще се уреди. Ако ми съдействате, ще уредя всичко. Ако ми се противопоставите, ще бъда принуден да ви изоблича.

Тя стоеше горда като кралица, втренчена в него, сякаш искаше да разбере какво ставаше в дълбините на душата му. Държеше звънеца, но не го разклащаше.

— Опитват се да ме сплашите. Не е много мъжествено, господин Холмс, да идвате и да се опитват да плашите една жена. Твърдите, че знаете нещо. Какво е то?

— Госпожо, седнете, ако обичате. Ще се ударите, ако паднете. Няма да кажа и дума, докато не седнете. Благодаря ви.

— Давам ви пет минути, господин Холмс.

— И една е достатъчна, лейди Хилда. Знам за посещениято ви при Едуардо Лукас, за това, че сте му дали документа, за изобретателното ви връщане в стаята миналата вечер и за това, как сте взели писмото от скривалището под килима.

Тя го гледаше с пепеляво лице и преглътна два пъти, преди да заговори.

— Вие сте луд, господин Холмс... вие сте луд! — възкликна накрая.

Той извади от джоба си малко парче картон. На него от снимка бе изрязано лицето на млада жена.

— Взех това, защото си помислих, че може да ми потрябва. Полицаят ви позна.

Тя въздъхна и отпусна глава на облегалката на креслото.

— Хайде, лейди Хилда. Писмото е у вас. Нещата още могат да се поправят. Нямам желание да ви причинявам неприятности. Задълженията ми стигат дотам да върна писмото на съпруга ви. Послушайте ме и бъдете откровена с мен, това е единственият ви шанс.

Смелостта ѝ бе за възхищение. Дори и сега тя не се предаде.

— Повтарям ви, господин Холмс, че сте изпаднали в заблуждение.

Холмс стана.

— Съжалявам, лейди Хилда. Исках да ви помогна, но виждам, че всичко е напразно.

Той позвъни. Икономът влезе.

— Вкъщи ли е господин Хоуп?

— Ще се прибере в един без петнайсет, господине.

Холмс си погледна часовника.

— Значи след петнайсет минути. Добре, ще почакам.

Икономът едва бе затворил вратата след себе си, когато лейди Хилда се хвърли на колене пред Холмс с протегнати ръце, красивото ѝ лице, обърнато към него, бе обляно в сълзи.

— О, пощадете ме, господин Холмс! Пощадете ме — умоляваше го тя безумно. — За Бога, не му казвайте! Толкова го обичам! Не бих му причинила и най-дребната неприятност, а това ще съкруши благородното му сърце.

Холмс вдигна дамата.

— Слава Богу, госпожо, че най-сетне се опомнихте, макар и в последния момент. Нямаме и миг за губене. Къде е писмото?

Тя се спусна към едно писалище, отключи го и извади продълговат син плик.

— Ето го, господин Холмс. Ще ми се да не го бях виждала никога!

— Как можем да го върнем? — промърмори Холмс. — Бързо, трябва да измислим някакъв начин! Къде е куриерската чанта?

— Още е в спалнята.

— Имаме късмет! Бързо, госпожо, донесете я!

След миг тя се появи с червена чанта.

— Как я отворихте? Нима имате дубликат от ключа? Разбира се, че имате. Отключете я.

Лейди Хилда извади от пазвата си малък ключ и отвори пълната с книжа чанта. Холмс пхна синия плик по средата между страниците на някакъв друг документ. Чантата бе затворена, заключена и отнесена в спалнята.

— Вече сме готови — каза Холмс. — Остават десет минути до идването му. Направих твърде много, за да ви прикрия, лейди Хилда. В замяна вие ще ми разкажете откровено през това време какво се крие зад тази необичайна случка.

— Ще ви разкажа всичко, господин Холмс — извика дамата. — О, господине, по-скоро бих си дала ръката, отколкото да му причиня и най-малката мъка. В цял Лондон няма жена, която да обича съпруга си повече от мен, но ако знае как съм постъпила, как бях принудена да постъпя, той за нищо на света не би ми просил. Толкова цени честта си, че няма да прости безчестието на друг. Помогнете ми, господин Холмс! Моето щастие, неговото щастие, животът ни е поставен на карта!

— Побързайте, госпожо, че времето изтича!

— Става дума за едно мое писмо, господин Холмс, едно неразумно писмо, което написах доста преди сватбата, глупаво писмо на импулсивно влюбено момиче. Всъщност в думите ми нямаше нищо лошо, но на него би му се сторило престъпление. Ако беше прочел писмото, щях завинаги да загубя доверието му. Оттогава мина много време, мислех, че е забравено. И изведнъж се появи този човек, Лукас, и каза, че е в ръцете му и смята да го покаже на съпруга ми. Помолих го за милост. Той каза, че ще ми го върне, ако му предам един документ, който според него бил в куриерската чанта на мъжа ми. Знаеше за съществуването му от свой агент в министерството. Увери

ме, че съпругът ми ни най-малко няма да пострада. Поставете се на мое място, господин Холмс! Какво можех да сторя?

— Да споделите всичко със съпруга си.

— Не можех, господин Холмс, не можех! Трябваше да избирам между неизбежна катастрофа и ужасна постъпка, чиито последствия не можех да предвидя, но по отношение на любовта и доверието те ми бяха съвсем ясни. Направих го, господин Холмс! Взех отпечатък от ключа, Лукас изработи дубликата. Отворих чантата, взех документа и го отнесох на улица „Годолфин“.

— Какво се случи там, госпожо?

— Почуках на вратата, както се бяхме разбрали. Лукас отвори. Последвах го в стаята, като оставих вратата откритата, защото се страхувах да остана насаме с него. Помня, че докато влизах, видях отвън една жена. Не ни отне много време. Моето писмо беше на бюрото му. Аз му дадох документа. Гой ми върна писмото. В този миг чух шум при вратата и стъпки в коридора. Лукас бързо обърна килима, пхна документа в някакво скривалище в пода и го покри. Това, което се случи после, прилича на кошмар. Пред очите ми още е тъмното обезумяло лице, чувам женски глас, който крещи на френски: „Чакането ми не беше напразно! Най-сетне, най-сетне те хванах с нея!“ Двамата се вчепкаха. Видях, че той вдигна един стол, а в нейната ръка блесна нож. Избягах от ужасната сцена, избягах от къщата и едва на следващата сутрин разбрах от вестниците с каква трагедия е свършило всичко. Онази вечер бях щастлива, защото моето писмо беше в ръцете ми, и още не знаех какво ще донесе бъдещето. Но на сутринта разбрах, че само съм сменила едната беда с друга. Безпокойството на съпруга ми от изчезването на документа се заби като нож в сърцето ми. Неведнъж едва се сдържах да не коленича в краката му и да му разкажа какво съм сторила. Но това би означавало да си призная за миналото. Онази сутрин дойдох при вас, за да разбера истинските размери на престъплението си. И щом ми станаха ясни, започнах да мисля само как да върна писмото на съпруга си. Нищо чудно още да беше там, където Лукас го скри, защото това стана, преди онази ужасна жена да нахлуе в стаята. Ако не беше се появила, нямаше да науча къде е скривалището. Но как можех да вляза в стаята? Два дни наблюдавах къщата, но вратата стоеше непрекъснато затворена. Снощи направих последен опит. Вече знаете какво сторих. Взех документа и

мислех да го унищожа, тъй като не виждах никакъв начин да го върна, без да призная вината си пред своя съпруг! О, Господи, чувам стъпките му!

Министърът по европейските въпроси влетя развълнуван в стаята.

— Има ли някакви новини, господин Холмс?

— Храня известна надежда.

— О, слава Богу! — лицето му засия. — Министър-председателят ще обядва с мен. Може ли той да сподели надеждата ви? Нервите му са железни, но знам, че след ужасната случка почти не е мигнал. Джейкъбс, покани господин министър-председателя да заповяда горе. Скъпа, опасявам се, че става дума за политика. Ще дойдем при теб в трапезарията след пет минути.

Министър-председателят изглеждаше мрачен, но блясъкът в очите и нервните му пръсти издаваха, че споделя вълнението на помладия си колега.

— Доколкото разбрах, имате нещо да ни съобщите, господин Холмс.

— Отрицателен резултат засега — отговори приятелят ми. — Проверих навсякъде, където би могло да се намира писмото, и съм абсолютно сигурен, че не съществува опасност да се появи.

— Но това не е достатъчно, господин Холмс. Не можем вечно да живеем върху барутен погреб. Нещата трябва да се решат окончателно.

— Храня надежда да го намеря. Точно затова съм тук. Колкото повече обмислям въпроса, толкова повече се убеждавам, че писмото не е излизало от тази къща.

— Господин Холмс!

— В противен случай със сигурност вече щеше да е станало обществено достояние.

— Но защо някой ще го краде, за да го държи тук?

— Не съм убеден, че е било откраднато.

— Тогава как е излязло от куриерската чанта?

— Не съм убеден, че изобщо е излязло от куриерската чанта.

— Господин Холмс, шегата ви е неуместна. Сигурен съм, че го нямаше в чантата.

— Поглеждали ли сте в нея след вторник сутринта?

— Не, не беше необходимо.

— Възможно е по невнимание да сте го пропуснали.

— Невъзможно!

— Не съм убеден в това. Случват се такива неща. Предполагам, че вътре има и други документи. Може да се е смесило с тях.

— Беше най-отгоре.

— Някой може да е разклатил чантата и то да се е преместило.

— Не, не. Извадих всичко.

— Това може лесно да се провери, Хоуп — каза министър-председателят. — Нека донесат куриерската чанта.

Министърът позвъни.

— Джейкъбс, донеси ми куриерската чанта. Смятам, че просто ще си загубим времето, но щом настоявате, ще го сторя. Благодаря, Джейкъбс, сложи я тук. Винаги нося ключа на верижката на часовника си. Ето, виждате документите. Писмо от лорд Мъроу, доклад от сър Чарлс Харди, меморандум от Белград, бележка за руско-немските мита на житото, писмо от Мадрид, бележка от лорд Флауърс... О, Боже! Какво е това? Лорд Белинджър! Лорд Белинджър!

Министър-председателят грабна плика от ръката му.

— Да, то е! И е непокътнато. Хоуп, поздравявам ви.

— Благодаря ви! Благодаря! Какво облекчение! Но това е немислимо... невъзможно. Господин Холмс, вие сте вълшебник, магьосник! Откъде разбрахте, че е тук?

— Понеже знаех, че не е никъде другаде.

— Не вярвам на очите си! — той изтича към вратата. — Къде е жена ми? Трябва да съобщя и на нея. Хилда! Хилда! — чухме гласа му по стълбите.

Премиерът погледна Холмс с пламъче в очите.

— Хм — каза той, — тук има нещо, господине. Как се върна писмото в чантата?

Холмс се извърна с усмивка от втренчения му поглед.

— Ние също си имаме наши дипломатически тайни — каза той, взе си шапката и се отпрати към вратата.

Издание:

Артър Конан Дойл. Шерлок Холмс — Том 2

Превод: Василена Мирчева, Георги Рупчев, Димана Илиева,
Илия Азанов, Красимира Тодорова, Милена Попова, Милена Трандева,
Светла Христова, Тодор Вълчев

Редактор: Красимир Мирчев

Художник: Виктор Паунов

Технически редактор: Стефка Иванова

Коректор: Юлия Шопова

Книгоиздателска къща „Труд“ — София, 2008 г.

ISBN: 978-954-528-449-8

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.